

Horia Sima

SFÂRȘITUL UNEI DOMNII SÂNGEROASE

CUPRINS:

PARTEA ÎNTÂIA: PREGĂTIRI PENTRU REVOLUȚIE

1. Ieșim din închisoare
2. Ce-am găsit la Berlin
3. Căderea lui Armand Călinescu și războiul
4. Reorganizarea
5. În căutarea unui plan
6. Un sol din țară
7. Întâmplări din garnizoana
8. Val de arestări în țară
9. În lupta cu greutățile
10. Legământul
11. Moartea Profesorului Nae Ionescu
12. Destinderea
13. Întâia delegație legionară din țară
14. Momentul norvegian
15. Expediția se pune în mars
16. A doua delegație legionară din țară
17. Plecarea lui Petrescu
18. În divergența cu Papanace.

PARTEA A DOUA: DEZASTRUL EXPEDIȚIEI ÎN IUGOSLAVIA

1. În drum spre Banatul Sârbesc
2. O strălucită performanță
3. Ofensiva germană din Vest
4. Surprinși de Sârbi la Ofcea
5. Fuga în necunoscut
6. Din nou atacați la Vladimirovat
7. Un mars forțat în nopți
8. Popasul de la Vârset

9. Trecerea în România
10. Pe pământ românesc la Latunas
11. Înconjurați de jandarmi
12. Ultima bătălie.

PARTEA A TREIA: DE LA MOARTE LA VIAȚĂ

1. O noapte la Clopodia
2. La Legiunea de Jandarmi din Timișoara
3. Transportat la București
4. În fata Generalului Bengliu
5. Întrevederea cu Ghelmegeanu
6. La Siguranță
7. Cabinetul lui Nicki Ștefănescu
8. Erai în mâinile noastre...
9. Atentatul din Noiembrie
10. „Codreanu e de vina”
11. Organizația terorista a Gărzii de Fier
12. Ce cred de frontul din Franța?
13. „Domnule Sima, trebuie sa ne înțelegem”
14. Intra pe scena Moruzov
15. Viața la Siguranță
16. Dezarmarea pistolarilor
17. Contactele cu legionarii
18. Cum s-a desfășurat operația
19. Faza politica
20. Își face apariția Generalul Coroama
21. Momente de tensiune
22. Despre permanentele Statului
23. Din nou în fata lui Ghelmegeanu
24. Un ultim mesager al Palatului: Urdareanu
25. În libertate
26. O ultima privire.

PARTEA A PATRA: COLABORAREA CU REGELE CAROL

1. Starea mea sufleteasca
2. Ce s-a petrecut afara
3. Eliberarea lui Traian Borobaru
4. În acțiune pentru noul partid
5. Întâlnirea cu Profesorul Codreanu

6. La Hotelul Împăratul Traian
7. Un mesaj de la Virgil Ionescu
8. Audienta la Rege
9. Înființarea Partidului Națiunii
10. Un gest istoric al Profesorului Codreanu
11. Petrascu este adus la București
12. Ce s-a petrecut la Berlin
13. O noua delegație legionara la Berlin
14. În drum spre Brad
15. Rechemat telefonic la București
16. Răpirea Basarabiei și a Bucovinei de Nord
17. Ultimatumul rusesc și Consiliul de Coroana
18. Tara pe drumul bolșevizării
19. Întâlnirea cu Generalul Antonescu
20. Subsecretar de Stat în guvernul Tătăărăscu
21. Asist la Consiliul de Miniștri
22. O campanie memorabila
23. Hermann von Ritgen
24. O întrevedere dramatica cu Tătăărăscu
25. 2 Iulie 1940
26. Guvernul Gigurtu
27. Alte măști, aceeași piesa
28. Demisia.

PARTEA A CINCEA: DRUMURILE SE DESPART

1. Linia mișcării
2. Răspândesc textul demisiei
3. Budișteanu îmi ia locul
4. Moruzov speriat
5. O intervenție a lui Vasile Iasinschi
6. Campanie pentru răsturnarea guvernului Gigurtu
7. O torpila de la Berlin
8. Adunarea de la Budișteanu
9. Constituirea Forului Legionar
10. Problema șefiei
11. Jocul german
12. Din nou la Palat
13. Internarea Generalului Antonescu

14. Politica externa a Guvernului Gigurtu
15. Masuri contra evreilor
16. Întrevederi politice
17. Gigurtu și Manoilescu la Berchtesgaden
18. Grigore Gafencu la Moscova
19. Miniștrii legionari nu demisionează
20. O intriga a Legației Engleze
21. La răscruce
22. Un drum prin Ardeal
23. O noua lovitura de la Berlin
24. O convorbire semnificativa
25. Întâlnirea fruntașilor ardeleni în casa lui Gigurtu
26. Edith von Coller
27. Ultima audienta la Rege.

PARTEA A ȘASEA: FRONTUL SE REFACE

1. Intensificarea pregătirilor
2. Ostilități nedecarate
3. Profesorul Codreanu la Călimănești
4. Un ajutor providențial
5. Conferința româno-ungara de la Turnu Severin
6. Concentrat la regiment
7. Misiunea lui Valer Moldovan la Berlin
8. Evoluția lui Moruzov
9. O conferință în patru
10. În vizuina lui Moruzov
11. Moruzov ma invita la Canaris
12. Forul Legionar și revoluția
13. O convorbire cu Horia Codreanu
14. Manifestul și tipărirea lui
15. Cauzele dictaturii de la Viena
16. Un Consiliu de Coroana sui-generis
17. Pierderea Ardealului de Nord
18. Schimbarea datei
19. Planul lui Rotea
20. Curierii destinului
21. „Deutschland braucht Ruhe”
22. Moruzov cade în dizgrație

23. Eliberarea Generalului Antonescu
24. Defecțiunea Profesorului Codreanu
25. Ultimele întrevederi politice
26. Maniu ajută pe Rege.

PARTEA A ȘAPTEA: MINUNEA ARHANGHELULUI

1. Planul de bătălie
2. O ultima privire asupra situației externe
3. Plecarea la Brașov
4. Luptele de la Brașov
5. Ofensiva legionară de la Constanța
6. Brava Capitala
7. În dimineața de 4 Septembrie
8. Generalul Antonescu, Președintele de Consiliu
9. Eliberarea legionarilor
10. Manifestația de la Brașov
11. Generalul Antonescu investit cu puteri depline
12. Arestarea lui Moruzov
13. O noapte cu Mihai Antonescu la Brașov
14. În aceeași noapte, se prăbușea Regele Carol
15. Întoarcerea la București
16. Plecarea Regelui din țară
17. Șef al mișcării legionare
18. Considerațiuni finale

RÂNDURI PENTRU CITITOR.

Volumul de față aparține memoriilor mele și cuprinde perioada de la 10 Decembrie 1939 până la 6 Septembrie 1940 – acea fază din istoria Legiunii când s-a dat ultima bătălie contra Regelui Carol și care s-a încheiat cu renunțarea acestuia la Tron.

Mărimea acestui volum se explică prin mulțimea evenimentelor care s-au îngrămădit în acest scurt interval de timp, căci n-a fost zi în care să nu se fi petrecut ceva important. Mai trebuie ținut seama și de faptul că întâmplările care au izbucnit la suprafață și sunt cunoscute de toată lumea nu pot fi deplin înțelese fără a se cunoaște țesătura lor intimă, rețeaua sutelor de

amănunte din care ele s-au plămadit. Am preferat sa lungesc expunerea decât sa las lucrurile nelămurite.

Cu aceasta carte, sper ca am contribuit la cunoașterea și deslușirea uneia din cele mai tragice epoci din viața neamului nostru.

HORIA SIMA

24 Iunie 1977 – Anul Semicentenarului.

PARTEA ÎNTÂIA.

PREGĂTIRI PENTRU REVOLUȚIE

1. Ieșim din închisoare.

În preajma Crăciunului, după aproape doua săptămâni de ședere în închisoarea din Graz, suntem puși în libertate. La trecerea frontierei iugoslave pe la Maribor, în noaptea de 9/10 Decembrie 1939, am căzut în mâinile grănicerilor nemți, pe teritoriul localității de frontiera Spielfeld și, până la lămurirea situației noastre, politia din Graz, care făcea cercetările, ne-a depus la închisoarea locala. Odată cu mine au intrat în închisoare, Roșu Octavian, Traian Borobaru și Iosif Vasiu. Un alt grup, format din Boian Ion, Popa Ion, Vintan Valeriu și Tolcea Ion, plecat din Iugoslavia înaintea noastră, a avut aceeași soarta. Ne-am găsit cu toții la ora de plimbare a deținuților, în curtea interioara a închisorii.

Ni s-a dat voie sa scriem si, gratie intervenției făcute la Berlin de Preotul Dumitrescu-Borsa, seful legionarilor din Germania, și de Dr. Victor Biriș, n-am zăbovit prea mult îndărătul ferestrelor zăbrelite. A mai contribuit la grăbirea eliberării noastre și declarația lui Roșu la ancheta: acesta fusese la Legația germana din Belgrad, în timpul când eram acolo, și solicitase viza de intrare în Germania pentru grupul de legionari sosiți în Iugoslavia. Legația germana a cerut instrucțiuni de la Berlin, dar noi n-am mai putut aștepta sosirea răspunsului, având politia sârba pe urmele noastre. Totuși intervenția și-a dat mai târziu roadele: grupul nostru fiind semnalat la Berlin, eliberarea lui n-a mai făcut obiectul unor cercetări speciale, care durau de obicei mai bine de o luna.

Am ieșit pe poarta închisorii bucurându-ne ca niște copii în prima zi de vacanta. pentru câteva ore, viața pătrundea năvalnic în sufletul nostru.

Grazul este un oraș de munte, de aspect medieval. Alergam pe străzi, sorbindu-i cu nesaț imaginile. Sub învelișul zăpezii, casele evocau o lume de basm și de frumuseți pierdute. Populația se pregătea de Crăciun, un Crăciun de război, fara vitrine încărcate.

Ne uitam unul la altul și nu ne vine a crede ca suntem liberi. O senzație ciudată pune stăpânire pe noi. După lunile de încordare din țara și din Iugoslavia, pe care le-am trăit clipa de clipa cu moartea pe urmele noastre, pare ca pășim într-o viață ireală, care nu-i a noastră.

Ne trebuie un timp de adaptare. Reflexele omului liber nu mai funcționează. E de crezut oare ca poți să umbli pe străzi și altfel decât să privești fără teamă în dreapta și stânga, la fața și mișcările fiecărui trecător, fără să te expui unei întâlniri fatale? E o stare anormală, o întrerupere a existenței noastre anterioare, în care norma de viață era fereala și ascunzișul.

Mizeria în care ne aflăm nu ne strică voioșia, dar suntem siliți să luăm act de ea. Suntem opt inși și nu avem o centimă în buzunar. N-avem cu ce pleca la Berlin. N-avem de mâncare și nici bani să ne cumpărăm o bucată de pâine. La plecarea din Iugoslavia, ne-am împărțit ultimii bani – preschimbați în marci – în așa fel încât fiecare grup să poată ajunge cu trenul până la Viena.

Un grup avea 100 de marci, alt grup 80 de marci. Baniile aceștia ne-au fost ridicați în cursul percheziției ce nu s-a făcut la poliția de frontieră din Spielfeld. Cine introduce moneda germană în Reich, este pasibil de aspre pedepse, după noile dispoziții de război.

Noi, fiind refugiați politici, nu eram amenințați de rigorile legii, dar moneda introdusă ilegal în Germania a fost vărsată în Casa Statului German.

Chestiunea mesei am rezolvat-o obținând niște bonuri de la Primărie pentru o cantină a Ajutorului de Iarnă (WHW). Cât privește banii, ne-am hotărât să ne adresăm autorităților vamale din Graz, unde erau depuși. L-am luat pe Roșu, care știa ceva nemțește și, după multe umblete și explicații prin diferite birouri, ni se restituie banii confiscați mai recent. Ceilalți, ridicați de la grupul Boian, intraseră pe făgașul formalităților și asupra lor nu mai putea decide decât Direcțiunea Generală a Vămilelor din Berlin. Ne întâlnim cu ceilalți camarazi și le arătăm hârtiile. Toți se uitau cu multă duioșie la ele. În împrejurările în care ne găseam, aceste mici lucruri luau proporțiile unei mari biruințe. Mergem la gara și ne facem repede socoteala. Spre bucuria noastră, cu banii restituiți e asigurată călătoria întregului grup până la Viena. E 22 Decembrie. Timpul a trecut și trebuie să înnoptăm în Graz. Dar unde să găsim un loc de dormit? Acte nu aveam și banii nu ne ajungeau să plătim un hotel.

Ne întoarcem la închisoare și rugăm administrația să ne îngăduie să mai poposim o noapte în celulele ce le-am părăsit azi dimineață. Spre mirarea noastră nu ne da voie. Mai mult decât atât.

Ni se pune în vedere că va trebui să plătim fiecare câte două marci pe zi pentru tot timpul petrecut în închisoare. Socoteala ni se va trimite la Berlin. Eram într-o categorie aparte: nici în arest preventiv, nici condamnați, și administrația nu știa cum să justifice cheltuiala făcută cu noi. Ne întoarcem dezamăgiți în oraș. Batem din nou la usa „Ajutorului de Iarnă” și ni se indica un azil de noapte. Înghețați și obosiți, ne întindem pe paturi și dormim tun până la ziua.

A doua zi pe la amiaza, luăm trenul spre Viena. Ocupăm cu toți un compartiment și începem să ne depanăm pățaniile. Grupul Boian, plecat înaintea noastră, a fost simțit de grănicerii sârbi și numai cu greutate s-a putut strecura din mâinile lor. N-au înaintat mult pe teritoriul german și au fost prinși la frontiera Spielfeld, de unde au fost transportați la închisoarea din Graz. Boian, care conducea primul grup, a mai trecut în vara granita pe la Maribor-Graz în Germania. La plecarea din Belgrad, ne lăsase o schiță a drumului asigurându-ne că, urmând indicațiile lui, vom ajunge cu bine la Graz. Dar pe semne că memoria nu l-a mai ajutat, pentru că de la un punct schița nu mai corespundea cu locurile. Boian se despărțise de noi cu certitudinea că poliția germană nu va pune mâna pe el și ne-a dat întâlnire la Berlin. Acum stătea necăjit într-un colț, suportând cu resemnare glumele lui Roșu și Borobaru. Nu numai că știința lui – îi demonstrau aceștia – nu i-a servit nici lui și nici noua la nimic, dar a trebuit să vina grupul nostru ca să-l scoată de unde se împotmolise.

În afara de mine și Boian, ceilalți camarazi vedeau pentru întâia oară Austria. Cei mai mulți nici nu trecuseră vreodată frontiera țării lor. O lume nouă se deschidea înaintea lor.

Atenția lor era absorbită de oameni și locuri. Pe mine mă năpădesc gândurile. În ce stare sufletească vom găsi grupul de la Berlin? Miți Dumitrescu plecase însoțit de binecuvântările legionarilor din Berlin, dar golurile lăsate de Legiune de masacrul din țară nu le-a pustiit și lor sufletul, nu le-a spulberat toate nădejtile? Clime, Bănea, Totu, Alecu Cantacuzino, nu mai sunt în viață. Dintre Comandanții Bunei Vestiri doar Ilie Gârneața aflasem că trăiește, dintr-o declarație făcută ziariștilor. De Belgea și Puiu Gârcineanu nu aveam nici o știre. În cine să mai creadă? După ce toate punctele exterioare de sprijin le pierduserăm, nu ne mai putea servi de

reazem decât interiorul. Dar câți legionari se pot regăsi, fara Capitan, fara căpetenii, avizați exclusiv la propria lor forță sufleteasca? Câți pot reproduce prin propriile lor mijloace fenomenul legionar?

Daca ma uit în jos, la elementele care au dus greul prigoanei, nu vad decât pământ ars. Toți cei care au lucrat sub comanda mea au fost uciși până la unul. Legătura cu mine, chiar daca se marginea la servicii secundare, era o indicație suficienta pentru Siguranța Statului ca sa treacă un legionar pe listele morții. Dorca, Noaghea, Clement, Cioflec, Nadoleanu și alții, zac în morminte necunoscute. Iar eu daca mai sunt în viață, nu pot să-mi explic altfel decât prin ocrotirea cerului. Se împlinesc aproape doi ani de când sunt urmărit de toată politia, jandarmeria și Siguranța Statului. S-au pus premii pe capul meu. Sute de oameni au fost schingiuiți, unii uciși în băți, ca sa spună unde ma aflu sau cum pot să-mi dea de urma. De nenumărate ori s-a închis cercul prigonitorilor în jurul meu până aproape a ma atinge cu mâna și tot de atâtea ori o putere nevăzută ma scotea din primejdie, adeseori fara sa stiu. E aici mai mult decât o întâmplare. Ca și cum toată acțiunea de nimicire a mișcării legionare ar atârna de ceva: de prinderea mea și aceasta ultima captura nu le-a reușit dușmanilor.

Privesc la camarazii din jurul meu. Coasa morții a trecut la câțiva milimetri de fiecare. Ma bucur ca măcar ei au putut fi salvați. Puterile sufletului sunt mari. Cine știe? Poate ca acest grup este solul destinului legionar, poate ca odată cu trenul care ne poarta spre Viena și Berlin își poarta și Legiunea ultimele ei nădejdi.

Între legionarii din tara, efectul produs de represalii n-a fost cel scontat de Carol. Exemplul „statuat” de guvern n-a provocat acel val de înfricoșare destinat sa mature ultimele rezistente legionare. După trei zile, legionarii din Capitala și-au refăcut contractele, după o luna un mare număr de organizații și-au reluat activitatea.

La plecarea mea din tara, lasasem un sistem de legături care se întindea de la București până la Banatul sârbesc. În populație execuțiile ordonate de Carol au fost întâmpinate cu o dezaprobare unanima. În sângele nevinovat cel-a vărsat Carol, ca al doilea Irod, ca sa dispară și „sămânța acestor netrebnici”, cum se exprima Argetoianu, s-au stins și ultimele reflexe ale Majestății Regale. Când cadavrele legionarilor au fost expuse pe străzi și în piețele publice, iar copii de la școala primara obligați sa privească, toată lumea și-a întors îngrozita fata de la el. Pe tronul României nu mai stătea un Rege, ci un calau al tineretului și al Națiunii. Oroarea stârnita de Rege era

atât de mare, încât lumea din Capitala îl denumea Berilă, după numele unui fioros asasin.

Grupul de la Berlin reprezenta un prețios capital legionar, prin faptul ca se afla în afara razei de acțiune a guvernului. Legionarii din tara puneau mari nădejdi în acest grup. Acolo era Comandamentul, acolo se ținea ascuns și Căpitanul, caci nimeni nu se putea împăca cu gândul morții lui. Credința ca trăia Căpitanul nu putea fi smulsa nici din sufletele noastre, ale acelor care fiind în Germania, știam cât de puțin fundate sunt zvonurile care circulau. Nu aveam nici o dovada. Mintea refuza orice speculație de acest gen și totuși nu ni-l puteam închipui pe Capitan trecut dincolo de hotarele vieții. Era un sacrilegiu sa gândim legiunea fara el. Nu era o prezenta mistica sau simbolica, ci una aievea și actuala. El conducea Legiunea, el dădea impuls acțiunilor noastre, iar noi reprezentam un provizorat de conducere, un sistem legionar care nu funcționează decât gratie acoperirii continue ce-o primim de la el „de undeva”, din tara sau din Europa. Căpitanul era o făptură năzdravana. Dușmanii nu-l pot răpune și moartea nu se poate atinge de el.

Vestea ca ar trai Căpitanul a fost strecurata de guvern în mijlocul legionarilor cu scopul de a atenua reacțiunile ce s-ar fi produs după uciderea lui. Dar viclenia lui Armand Călinescu s-a întors împotriva lui și a guvernului. Insinuația a căzut pe un teren primitiv și s-a transformat în mit. „Căpitanul trăiește” devenise lozinca de lupta a celor mai multi legionari. O formidabila coeziune s-a realizat în jurul acestui mit. Chiar după masacrul din Septembrie, mitul nu și-a pierdut eficacitatea. Toate acțiunile se realizau ca și cum noi, câțiva inițiați, am ști ceva mai mult decât masa legionara, ne-am raporta în tot ceea ce facem la prezenta Căpitanului, ascuns undeva, dar nu putem vorbi, suntem legați sa păstrăm secretul, până când va hotărî el.

Grupul de la Berlin beneficia și de prestigiul unui alt mit, cu caracter politic: sprijinul de care ne-am bucura din partea lui Hitler. Legionarii din tara erau ferm convinși ca întreținem relații de cea mai mare importanta cu guvernul german si, la momentul oportun, aceasta prietenie se va arata, fie primind arme ca sa înlăturăm regimul prin forța fie ca Hitler însuși va lichida regimul de crima și teroare, pedepsind pe asasini.

Acest mit bagase spaima și în Rege. Simpla noastră prezenta în Capitala Reichului crea o grava problema guvernului român. Orice succes al lui Hitler era interpretat a fi și un succes al mișcării, un pas mai aproape de ziua scaderilor.

În realitate, relațiile noastre cu oficialitățile germane n-au depășit niciodată interesul destul de precar ce-l arătau, în genere, tuturor naționaliștilor refugiați în Germania. Aceste contacte în nici o împrejurare n-au dus la consecințe practice, în sensul unui sprijin efectiv ce l-am fi obținut din partea guvernului german sau a partidului național-socialist.

Miți Dumitrescu, plecând din mijlocul legionarilor din Berlin ca să războie pe Capitan, acest grup mai câștigase o faimă: devenise chezașia invincibilității noastre. Nici n-a trecut un an de la uciderea Căpitanului, a Nicadorilor și Decemvirilor, și Armand Călinescu căzuse, fulgerat de echipa lui Miți Dumitrescu. Grupul de la Berlin așa era de apreciat în țară, ca trăia într-un climat eroic, ca era continuatorul luptelor din prigoana. În sânul acestui grup cădeau marile deciziuni ale mișcării. Nu va trece multă vreme și Regele Carol va avea aceeași soartă sau va fi alungat de pe tron, pentru că legionarii de la Berlin nu dorm.

Dându-mi seama ce grave repercusiuni ar avea destrămarea grupului Berlin pentru soarta întregii mișcări, m-am adresat legionarilor veniți cu mine, cerându-le ca, la întâlnirea lor cu camarazii din Berlin să nu manifeste nici cel mai mic semn de descurajare. Chiar dacă ar fi tulburați de anumite îndoieli, să forțeze nota la nevoie, arătându-și netarmuită încredere în viitorul nostru. Probabil că grupul din Berlin aștepta să sosească o trupă înfrântă și demoralizatoare. Dar noi n-am plecat din țară pentru a ne salva viața, ci pentru a ne pregăti pentru o nouă campanie, după ce existența în țară devenise imposibilă. Trebuie să depășim durerea care ne sfâșia sufletele, pentru a da un nou impuls luptei legionare. Să fim interpreții autentici ai spiritului legionar din țară. Legionarii din țară privesc la noi și la toți camarazii din Berlin ca la oastea miracolului, de la care va veni mântuirea.

Cuvintele mele n-aveau nevoie să fie însoțite de prea multe argumente. Ca oameni veniți de pe front, pentru ei era firească această atitudine. Cu toții și-au luat angajamentul să exalte înaintea camarazilor din Berlin resursele și spiritul combativ al mișcării.

Ajungem după masă la Viena. Aici tragem la Stefan Cernea, fost ofițer în armata austro-ungară și apoi funcționar la Consulatul român din Viena. Din cauza unor conflicte cu Consulul, își dăduse demisia și acum își câștigă existența în mod particular. Era un prieten al mișcării, iar casa lui devenise un punct de sprijin pentru trecerile noastre din țară spre Germania și înapoi.

Eu am rămas peste noapte la el, iar ceilalți camarazi chiar în aceeași seara, 23 Decembrie, au luat trenul spre Berlin.

Stefan Cernea a fost emoționat până la lacrimi la vederea noastră. Aflase și el ca suntem la închisoarea din Graz și, pe unde putuse, intervenise ca să fim puși în libertate. Rămas singur, m-a întrebat cu inima strânsă dacă mai exista ceva în țară, dacă mai sunt oameni care cred în luptă și dacă mișcarea mai are vreo șansă să biruie? Era îngrozit de cele întâmplate și destul de abătut. I-am expus fără ascunzișuri toate dificultățile situației.

Aproape întreg cadrul nostru de conducere a căzut prada nebuniei carliste, iar luptătorii care s-au distins în prigoana din 1938-1939 doi, trei dacă mai trăiesc. Pierderile sunt atât de rele încât ar trebui să te lași doborât de disperare dacă ai vrea să le cântărești. Dar se înșeală tiranii, când cred că ai distrus mișcarea. Din sângele martirilor vor crește noi legionari. Mișcarea este un sistem de valori, o trăire și nu poate fi desființată prin măsuri brutale. Ea ar putea dispărea numai dacă un alt sistem, mai viguros, mai pur, mai dezinteresat, ar părea pe pământul româniei. Astăzi mitul mișcării s-a adâncit în așa măsură în masa poporului român încât dacă s-ar face un început de revoltă, tot poporul s-ar ridica contra tiraniei carliste. Noi ne-am întors ca să ne pregătim pentru o nouă expediție. Dacă aceștia acum, câți suntem și câți am mai rămas, în momentul celei mai mari dureri și dezorientări, mai credem și nu plecam steagul, biruința noastră este asigurată. Esențialul este să nu se rupă firul continuității legionare și acest fir, astăzi după decapitățile suferite, este extrem de firav. Dacă privim în tabăra dușmana, lucrurile nu stau tocmai bine. Sistemul carlist, lipsit de Armand Călinescu, nu mai este viabil. Cu Armand Călinescu, n-a căzut numai omul tare al regimului, ci întreg regimul a primit o lovitură de moarte. De alta parte situația externă a României se agravează din zi în zi, demonstrând că numai politica externă preconizată de Capitan, alături de Puterile Axei, poate asigura viitorul țării. Se remarcă semne de descompunere interioară a regimului. Venirea lui Tătărașcu, om al compromisului, declarațiile acestuia, trebuie interpretate în sensul că Regele este obligat să renunțe la politica asasinatului și să caute o nouă orientare internă și externă.

Tragedia legionară l-a zguduit atât de mult pe Cernea, încât la plecare am simțit că nu stăteam de vorba numai cu prietenul Cernea, ci că devenise unul de-ai noștri, hotărât să împărtășească toate necazurile și bucuriile cu noi.

În ziua întâi de Crăciun, cobor la Berlin, în gara Friedrich-Strasse. Ma așteptau câțiva dintre camarazii sosiți cu o zi înainte.

Întreb de Petrascu. Îmi spun ca locuiește la Petre Ponta. Îi dau un telefon chiar din gara. Ma cheama la el sa petrecem Crăciunul cu familia Ponta. Pe Petre Ponta îl cunoșteam fugitiv încă din vara. Era un om de o rara energie, de-o putere de munca uluitoare. Un exemplar unic în felul lui: împreuna perseverenta germana la lucru cu iuțeala și vioiciunea temperamentului românesc. Dacă întreg poporul român ar fi format din astfel de elemente, am deveni cea dintâi națiune de pe glob.

Petre Ponta avea toate motivele sa fie mulțumit cu viața. Emigrase de aproape zece ani din tara. Făcuse scoala de Belle-Arte din Berlin. Era un desenator artistic și organizator de expoziții. Își iubea meseria cu pasiune și câștigă destul ca sa duca o existenta comoda. Sotia lui, Alice Ponta, de origine germana, o femeie de o rara înțelegere și bunătate, era ea însăși pictoriță. Totuși ceva în forul lui interior nu îi dădea pace. Viața printre străini, ruperea de neam, îl durea adânc. Auzise de legionari, de lupta ce-o poarta pentru ridicarea neamului, de viața lor chinuita. Voia sa devina unul dintre ei. N-a mai avut astâmpăr până ce n-a dat de urma noastră. Prin inginerul Caraivan a ajuns sa vorbească cu Petrascu. Acesta mi-a comunicat impresiile ce le-a avut după întâlnire: surprinzătoarea apariție a unui om care se oferă sa servească din tot sufletul lui și cu tot ce are cauza Legiunii. L-am cunoscut apoi și eu, înainte de plecarea din tara. Greu se mai exprima românește; își însușise la perfecție dialectul berlinez. Zelul cu care se îmbia mi s-a părut suspect. Cum guvernul cauta sa introducă agenți în mijlocul nostru, i-am recomandat lui Petrascu prudenta. După câteva luni de tinere sub observație, Petrascu s-a convins ca n-are de ce sa se teama. Omul era de perfecta buna credință. Zelul lui era sincer. Era expresia unui fond curat, a unei conștiințe naționale care a izbucnit în el cu o putere elementara. Petrascu s-a mutat la el și de atunci casa lui Petre Ponta din Berlin, Sondershauserstr.84, a devenit parte integranta din viață și istoria Legiunii. Odată cu intrarea noastră în casa lui, familia Ponta încetase de a mai avea o existenta privata. Ziua și noaptea orice legionar era bine primit. Ultimii bani și ultima bucata de pâine și-o împărțea cu noi. așa și-a stricat Petre Ponta rosturile vieții lui pentru totdeauna.

Casa lui Petre Ponta se afla în sudul Berlinului, cartierul Lichterfelde-Ost. Pe înserat am ajuns la el. În prag m-a întâmpinat Petrascu. Ne-am strâns

mâna și ne-am luat îndelung unul la altul. Parca îi venise inima la loc. „Bine ca ai venit”, au fost singurele lui cuvinte.

Din nou suntem iar împreună. Amândoi am trecut prin cele mai mari primejdii și Dumnezeu ne-a aparat până acum și pe unul și pe altul. Cât timp ma știa în țară, nu mai avea liniște. Îi era teama de viața mea. Îl lega de mine o veche prietenie. Ne cunoșteam de pe băncile liceului. Aceleași visuri și idealuri ne-au plămadit existența din frageda tinerețe. Când ne-am întâlnit în Legiune, eu intrasem în toamna anului 1927, el cu un an mai târziu, nu m-am mirat deloc. Aparțineam demult aceleași comunități spirituale. Chemarea lui Corneliu Codreanu ne-a găsit pregătiți sufletește. Îl căutam pe acest uriaș al generației noastre și de atunci n-am urmat decât cărarea bătăută de viscole a Legiunii.

Intru în salon. Un pom de Crăciun frumos împodobit și o masă lungă. Întâlnesc pe mai mulți camarazi dintre cei vechi și noii sosiți. Am cântat împreună colinde și cântece legionare. Suferințele și grijile par să dispară pentru o clipă în voia bună care ne învăluie pe toți. Dar a doua zi vor începe cu și mai multă strășnicie.

2. Ce-am găsit la Berlin.

Petrascu mi-a comunicat ce s-a petrecut în lipsa mea la Berlin. Situația grupului era mult mai rea decât mi-o închipuisem. Numai exista unitate de comandă, grupul se împrăștiase și, ceea ce era mai grav, însăși resorturile sufletești ale legionarilor cedaseră. Dintre căpetenii, Papanace se ținea mai bine, dar nu făcuse nici un efort de regroupare a forțelor. Petrascu se simțea stingher fără mine.

Când am plecat spre țară, 15 August 1939, funcționa un „comandament” al grupului legionar din Berlin, format din Preotul Dumitrescu-Borsa, Alexandru Constant, Victor Vojen, Constantin Papanace, Victor Silaghi și cu mine. Seful grupului era Preotul Dumitrescu-Borsa, eu mă ocupasem de legăturile cu țara, Vojen și Papanace cu relațiile externe, Constant cu garnizoana. Părintele Dumitrescu-Borsa nu se bucura de prea multă considerație între legionarii din Germania. Venise cu o presă proastă din Polonia. Horodiceanu, Trifa, Petrascu, Stanicel, care împrăștiaseră cu Părintele exilul cu Polonia, erau atât de porniți contra lui încât duceau campanie. Cum nu participasem la aceste frământări, nu m-am lăsat impresionat de ele. L-am susținut la conducerea grupului din Berlin împotriva celor mai apropiați prieteni ai mei. Mă lega de el viața chinuită petrecută împreună din 1938 și mă gândeam la numele ce-l poarta. Fusesse

secretar general al partidului „Totul pentru Tara” și era singurul supraviețuitor al echipei din Spania.

La întoarcerea mea, comandamentului nu se mai întrunea, iar legionarii se răzlețiseră care încotro, căutându-și preocupări mai mult sau mai puțin îndepărtate de obiectivele esențiale ale mișcării în acele momente. Existau și elemente de luptă, dar ce puteau face când ei înșiși șefii lor se arătau șovăitori?

Înainte de ști ce să fac, m-am hotărât să trec pe la fiecare din căpeteniile legionare din Berlin, ca să verific informațiile primite de la ei. L-am vizitat mai întâi pe Preotul Dumitrescu-Borsa. N-am recunoscut nici o fibă din omul de altădată. Era o ruina morală. Nu mai credea în nimic. Repeta mereu, cu ochii duși departe, în cursul conversației, „o să ajungem ca Rușii albi”. După masacrul din țară, considera situația mișcării pierdută, cel puțin pentru generația actuală. Preotul Dumitrescu-Borsa era unul dintre legionarii care nu trăiau din lumina lor proprie. După dispariția Căpitanului, se prăbușise și el. Procesul descompunerii începuse din Polonia. Venind din Polonia în Germania, eu, Papanace și ceilalți am forțat nota, așezându-i în fruntea noastră. L-am pus într-o situație care-l obliga „să se tina bine”. Era seful nostru.

Intrând în mediul nostru combativ, Părintele Borșa a avut chiar momente de înviorare. În vară era plin de foc. Compara situația noastră cu a vânătorului care sta la pândă. „Cine poate și are norocul să-i treacă pe dinaintea Armand Călinescu, trage”.

Era în corespondență cu Miți Dumitrescu și avea ferma convingere că de asta data monstrul nu mai scapă. Iar acum același om, seful nostru, primea cu astfel de cuvinte pe legionarii care se întorceau din mijlocul primejdiilor. Nu-i părea bine când îi spuneam că mișcarea s-a refăcut în țară.

N-a avut nici curiozitatea să mă întrebe amănunte. Ce-am putut desprinde precis de la el, era că voia să fie lăsat în pace. Nu mai voia să audă de nimic, nu mai voia să fie amestecat în nici o acțiune. Răspunderea grupului nu-l mai interesa.

Un sef își descurajează trupa, nu mai poate pretinde să fie urmat. Părintele Dumitrescu-Borsa purta răspunderea pentru destrămarea grupului. Mi-am dat seama din acel moment că drumurile noastre se despart.

M-am întâlnit apoi cu Papanace, la locuința lui Virgil Mihăilescu. L-am găsit abătut. I-am expus situația din țară și el mi-a povestit frământările din mijlocul grupului, după plecarea mea. Voien. Constant, Preotul Borșa, se

desprinsese de grup. Silaghi avea un serviciu și trăia retras. Cu Ciorogaru, relațiile grupului erau de multa vreme întrerupte. Papanace se întâlnea individual cu ceilalți legionari, dar o viață colectivă nu mai exista.

Analizând posibilitățile mișcării, după pierderile suferite, se exprima destul de sceptic. Se afla într-un impas sufletească, pe care și-l mărturisi fără înconjur. Mi-a propus să iau eu conducerea grupului, după defecțiunea Părintelui.

„D-ta ești singurul care poți continua lupta, mi-a spus. Reprezinți extrema dreaptă a mișcării, elementul ei de acțiune de care se tem dușmanii. Ai un nume în jurul căruia se poate aduna trupa sfărâmată”.

Relațiile mele cu Papanace, în tot timpul refugiului din Berlin, au fost mai mult decât cordiale, de mare încredere. Noi doi reprezentăm ultima linie de rezistență a grupului. Când grupul avea momente de absență sau de dezorientare, noi restabileam efortul și continuitatea. Când am plecat în țară, pe el l-am considerat a fi garantul liniei legionare a grupului Berlin, având un coeficient de densitate sufletească mai mare decât alții. În acest sens am lăsat vorba și lui Petrescu la plecare: „Țineți-vă de Papanace orice s-ar întâmpla”. Acum el însuși intrase într-o fază de depresiune. Omul nu mai putea da atât cât reclama gravitatea momentului și făcea la alții să-și asume răspunderea situației. E o atitudine legionară cum nu se poate mai corectă.

Cunoscându-i trecutul, aveam toate motivele să cred că propunerea ce mi-o făcuse pleca dintr-un fond sufletească curat.

Cu aceeași sinceritate i-am expus punctul meu de vedere. Eu îmi iau răspunderea luptei din țară, dar nu răspunderea conducerii grupului legionar din Berlin, nici sub aspect să reconstituim o unitate fragilă, care ar avea mai mult darul să provoace numai dușmanii? De ce să ne reunim cu niște oameni care și-au pierdut suflul interior? Să-i lăsăm pe cei ce au abdicat de la linia legionară în plata Domnului, iar noi să ne vedem de drumul nostru. Eu îmi voi alcătui un grup legionar, format numai din luptători, numai din încercați și gata de sacrificiu și cu aceștia mă voi întoarce în țară. El, Papanace, să acopere pregătirea viitoareii expediții, fie în raport cu ceilalți legionari din grup fie în relațiile cu Germanii. Papanace a fost de acord și cu asta ne-am despărțit. De fapt, în această întâlnire, fără să-i spunem pe nume, s-a reconstituit comandamentul legionar din Berlin între noi doi, după răzlețirea celorlalți membri ai lui.

De atunci ne consultam des și toate problemele ce se iveau în viața grupului le rezolvam împreună, într-un spirit de perfecta camaraderie.

Vojen și constant intraseră funcționări la Ministerul german al propagandei. L-am văzut mai întâi pe Constant, care reflecta de obicei și părerea celuilalt. Constant mi-a vorbit agitat, ca un om stăpânit de panica: „Mai, sa lăsăm acțiunile acestea care ne fac atâta rau și ne costa atâta sânge.

Sa căutăm o soluție politica a problemei noastre”. A apăsă pe politic cu un deosebit efect oratoric.

A fi consecvent, a avea o logica în idei și fapte, este o chestiune de caracter. Era uluitor sa vad cum încerca să-și corecteze poziția retroactiv. Vorbea cu mine ca și cum ar fi fost strain de cele întâmplate în tara. Ce lipsa de bărbăție! Vojen și Constant, ca membri ai comandamentului, cunoșteau expediția lui Miți Dumitrescu.

I-am cerut lămuriri, cum vede el „soluția politica”? Implica tratative cu Regele? A evitat sa se pronunțe. Un lucru am reținut: Constant nu mai punea preț pe lupta din tara. Dintr-o convorbire ce-a, avut-o mai târziu cu Vojen, prietenul sau nedespărțit, m-am lămurit în ce consta faimoasa „soluție politica: o intervenție a Berlinului în politica interna a României, într-un moment de încordare cu Carol, care ar putea sa fie chiar un război. Mișcarea legionara ar fi chemata sa joace un rol important într-o asemenea împrejurare. Soluția era ispititoare pentru cine voia sa evite riscurile, dar pentru mișcare nu era o afacere. În ce postura mizerabila ne-am fi prezentat în fata tarii, ca miluiți ai Nemților?

În caz de război, când munții de cadavre s-ar fi ridicat între Români și germani, mai putea mișcarea să-și susțină vechea poziție de politica externa, alături de puterile Axei?

Cu Ciorogaru n-am vorbit, pentru ca de multa vreme se despărțise de grup. Aflasem ca și el era partizanul unei soluții politice, dar pe care nu o vedea posibila, spre deosebire de Vojen și Constant, decât cu Regele. Pentru a-și ilustra teoria, luase deja legături cu guvernul de la București, prin mijlocirea agenților diplomatici de la Berlin. Se împrietenise în ultimul timp cu preotul Dumitrescu-Borsa. Îi surâdea și lui o înțelegere cu guvernul, pentru a nu ajunge „rus Alb”, cum se lamenta Părintele.

Trifa, fostul președinte al Centrului Studentesc București, susținea ca nu mai avem altceva mai bun de făcut la Berlin decât sa învățăm și sa luam diplome. Odată oamenii formați, altfel ne vom măsura cu Carol. Nu pricepeam legătura de la cauza la efect cu politica Legiunii. Sa se sperie

Carol de diplomele achiziționate de legionari la Berlin și să ne lase puterea? Sau, fiind în posesiunea acestor titluri, vom pătrunde mai bine în miezul evenimentelor și atunci îl vom combate cu arme superioare? M-am forțat să cred că acesta din urmă era gândul lui Trifa, când a părăsit viața de grup și preocupările noastre și s-a consacrat exclusiv studiilor. Tara Românească nu ducea lipsa de intelectuali, ci de intelectuali de caracter.

Mișcarea legionară era o reacție contra intelectualismului sterp, rupt de realitățile naționale.

Singura mângâiere sufletească mi-a procurat-o Dr. Victor Biriș. Nu-l mai văzusem din țară. În August 1939, ne-am încrucișat drumurile în Banatul sârbesc, fără să ne fi putut vedea. Eu mergeam spre țară și el fugea din țară, pe la Latunas, pentru a se refugia în Germania. Fusesse procuror la Tribunalul Oravița și și-a dat demisia când i s-a cerut să voteze Noua Constituție.

A fost unicul caz pe țară. Prin Preotul Borșa, de ai cărui copii se interesase în prigoana, s-a atașat comandamentului central, aducând mari servicii mișcării. Biriș lucra acum ca hamal într-o întreprindere și l-am găsit zăcând la spital, zăcând de o gripă contractată în iarna aceea grea. Deși era pe un pat de spital ars de febră, n-a fost nevoie de nici o încurajare pentru a-l înviora. Biriș era mai tare sufletește decât noi toți. Pierduse pe fratele lui, Gheorghe Biriș, în masacrul de la Miercurea Ciuc. Gheorghe Biriș studiasse Dreptul la Cluj și făcea parte din falanga de studenți legionari de la aceasta Universitate, care s-au acoperit de glorie în cursul acestei prigoane.

Atmosfera de la Berlin îl întrista. Fusesse prieten cu Preotul Borșa, dar de când îi citise în suflet lenta descompunere, se înstrăinase de el. Acum aproape nici nu-și vorbea. Ce deosebire de atitudine între ultimul supraviețuitor al echipei din Spania și fostul secretar al partidului „Totul pentru Țară”, Preotul Borșa, și necunoscutul procuror de la Oravița! Biriș rupsesse toate punțile în urma lui, pentru a se întâlni cu destinul Legiunii. Renunțase la familie, la cariera, la prietenii din alte partide, pentru a-și asuma riscuri care nu decurgeau din obligații contractate anterior sau din jurăminte solemne.

Făcând bilanțul întrevederilor avute cu căpeteniile legionare din Berlin, am ajuns la următoarele concluzii:

1. În primul rând am observat o goană după alibiuri. Fiecare voia să se știe cât mai puțin amestecat în atentatul lui Mișu Dumitrescu. Masacrul din țară pune problema responsabilităților și, cu excepția lui Papanace, ceilalți se

făcuseră mici, mici de tot, pentru ca răspunderile să treacă pe deasupra capului lor.

2. Lupta contra Regelui Carol trebuia să continue și onorată. Aceasta situație, singura loială față de Legiune și față de memoria celor căzuți, reclama noi eforturi și noi sacrificii. Cine urmează la rând să continue eroica mișcare? Putini mai răspundeau la apel. Reflexele combative ale legionarilor din Berlin nu mai funcționează cu prospețimea omului din tranșee.

3. Există un caz aparte, al lui Silaghi, căruia nu i se putea tăgădui nici curajul convingerilor și nici spiritul de decizie. El stătea deoparte pentru că era zdrobit sufletește. Nu mai trăia Căpitanul, nu mai trăiau atâtea legionari de elită, care ar fi putut să îi ia locul. În cine să mai aibă încredere? În Părintele Borșa, care dăduse bir cu fugiții, în mine, în Papanace? Garanția noastră i se părea destul de fragilă.

4. După atentatul contra lui Călinescu, autoritățile germane puseseră ochii pe legionarii refugiați. Miți Dumitrescu plecase din Germania. Guvernul german fusese neplăcut surprins de atentat.

O complicație care nu-i convenea în momentul când armatele germane erau angajate în Polonia, iar proaspătul pact de neagresiune cu Moscova trebuia să fie pus în aplicare. Cum vor interpreta Sovietele acest atentat?

Ca să se pună la adăpost de noi surprize, guvernul german decisese restrângerea libertății de mișcare a legionarilor refugiați în Germania, obligându-i să se prezinte săptămânal la poliție, pentru control. Li s-a pus în vedere că nu au voie să părăsească teritoriul german, fără aprobarea Gestapo-ului. Aceasta măsura mărise dezorientarea în mijlocul grupului. Însăși pământul solid al Germaniei național-socialiste începea să le fugă de sub picioare. Se răspândise teama între legionarii din Berlin că dacă se va mai întreprinde ceva de pe teritoriul Germaniei, vor fi băgați cu toții în lagăr de concentrare sau vor fi predați guvernului din țară. Aceasta amenințare i-a determinat pe mulți „să se dea la fund”, pentru că să nu fie ridicați în cine știe ce împrejurare.

5. Există și o categorie de legionari care au rămas neclintii pe poziție. Aceștia erau Smultea, Rotea, Petrascu, Eugen Teodorescu, Dragomir-Jilava, Alexandru Popovici, Virgil Mihăilescu și Biriș. Dar aceștia așteptau inițiativa „Comandamentului”, cum erau obișnuiți. Venirea noastră a însemnat o ușurare pentru ei. Ei sperau că de acum înainte se va risipi

atmosfera de lâncezeala care domnea la Berlin și li se vor spune clar și precis ce au de făcut.

6. În concluzie, grupul de la Berlin nu mai poseda ceea ce exista mai înainte, viața și orientare proprie. Existau atitudini, dar nu o atitudine globală. Aceste atitudini individuale erau fără consistență, fluide, fiind mai degrabă expresia unei renunțări interioare. Dacă noi, cei din țară, ne asimilăm acestei mentalități defetiste, Regele Carol putea să-și serbeze triumful pe mormântul Căpitanului și al atâtor legionari căzuți. O bătălie nu se pierde atunci când au suferit una, două sau mai multe înfrângeri, ci atunci când interior te recunoști înfrânt.

Situația nu se putea salva decât contopind într-o unitate pe legionarii veniți din țară cu legionarii din Berlin, rămași pe poziție. Din unificarea celor două grupe trebuie să ajungem la constituirea unei noi forte, cu care să reluăm ofensiva contra regimului. Odată acest nucleu format, întreg grupul de la Berlin își va regăsi centrul de greutate și, pe încetul, și ceilalți legionari, care acum sunt frământați de îndoieli și stau în expectativă, se vor reintegra luptei.

Tot atât de important era, ca în locul vechiului comandament, care se pulverizase, să cream un nou comandament, a cărei axă să fie colaborarea mea cu Papanace.

3. Căderea lui Armand Călinescu și războiul.

Armand Călinescu a căzut la trei săptămâni după invazia Poloniei de către armatele germane (21 Sept. 1939). Propaganda engleză a folosit aceasta împrejurare ca să acuze guvernul german de complicitate. Nemții ar fi dat această lovitură – afirma propaganda engleză – pentru a cotorpi mai ușor România.

Primul obiectiv al lui Hitler ar fi România și asasinarea lui Călinescu ar reprezenta preludiul invaziei. O Românie zguduită din interior nu va putea rezista unui atac germano-ungar. Englezii urmăreau să-l ațâțe pe Carol ca să intre în războiul contra Germaniei, arătându-i că tergiversările numai amâna primejdia. Orice ar face, zilele lui pe tron sunt numărate.

Guvernul german, ca să contracareze efectele propagandei engleze în România, n-a găsit alt mijloc mai potrivit decât să inventeze o altă poveste, în care complicitățile Gărzii de Fier la asasinarea lui Armand Călinescu ar fi fost Englezii! La radio au anunțat că „elemente din Garda de Fier, agenți ai Intelligence-Service-ului, au asasinat pe prietenul Germaniei, Armand Călinescu”. Același comentariu s-a repetat și în ziarurile germane. A apărut nu

mult după aceea și o carte, scrisa de doi inspectori de politie germani, „Auf die Blutspuren des Intelligence Service”, care conținea, între alte marturii, și episodul cu Armand Călinescu.

Versiunea engleza era verosimila, pentru ca Garda de Fier era orientata spre Axa, iar Miți Dumitrescu, seful echipei care a doborât pe Armand Călinescu, plecase din Germania. Versiunea germana era absurda din toate punctele de vedere. Nu salva nici cel puțin aparentele. Armand Călinescu nu fusese niciodată „prieten al Germaniei”. După asasinarea lui Corneliu Codreanu, poziția lui Armand Călinescu devenise ireversibila: numai azvârlind tara într-un război contra Germaniei, putea să-și justifice prigoana contra mișcării. Englezii nu puteau ucide pe omul care împingea din toate puterile România la un război contra Germaniei. Toate aparentele erau favorabile tezei englezești, dar nici un indiciu nu admitea tălmăcirea germana a atentatului. Demonstrația era forțată și nu putea fi crezuta de nimeni.

În realitate, amândouă erau false. Nici Germanii, nici Englezii nu fuseseră amestecați în atentatului contra lui Călinescu. Noi eram victima războiului propagandistic dintre cele doua puteri. Căderea lui Călinescu n-avea nimic de-a face cu situația internațională din acel moment. Armand Călinescu putea sa cada tot așa de bine în Februarie 1939, în Martie 1939, în vara anului 1939. Era un episod al luptei ce-a izbucnit între mișcare și regimul de teroare al Regelui Carol. Nenumărate încercări de a-l doborî pe Armand Călinescu s-au făcut înainte de Miți Dumitrescu, unele cunoscute, altele mai puțin cunoscute. Mai multe echipe de legionari, formate din elemente tot atât de hotărâte ca și acelea aflate sub comanda lui Miți Dumitrescu, au căzut în mâinile politiei și au fost ucise.

Miți Dumitrescu venise în Germania ca sa se convingă daca trăiește sau nu Căpitanul. Daca nu da de urmele lui, era hotărât sa se întoarcă în tara și să-l răzbune. În Martie 1939, sosește la Berlin și în Iunie al aceluiasi an se întoarce în tara, fiind însoțit până la frontiera ungaro-româna de Victor Silaghi și Ilie Smultea. Miți Dumitrescu se simțea chemat sa răzbune pe Capitan, dar voia, înainte de a se angaja în acțiune, sa câștige certitudinea interioara a actului. Pe el, ca și pe toți legionarii liberi, nu-l interesa momentul extern, ci momentul intern. Esențial era sa cada tiranul, oricând, oriunde poate fi prins.

Pentru poporul român, împușcarea lui Călinescu n-a constituit o surpriza. După uciderea lui Corneliu Codreanu, toată lumea se aștepta ca legionarii

să-și răzbune Căpitanul. Decepția ar fi fost mare în popor dacă Armand Călinescu ar fi continuat să-și plimbe crima prin țară, în vreme ce sub lespedea de la Jilava zăceau osemintele Căpitanului. Garda de Fier nu-și mai merita numele și mitul ei s-ar fi spulberat.

„Fuse Armand de otel, dar tot intra plumbu-n el”, erau versurile născocite de popor, ca să-și exprime satisfacția pentru căderea tiranului.

Legionarii din țară și din Berlin au fost profund afectați când au citit în ziare interpretarea ce-o da guvernul german atentatului.

Dacă Englezii considerau pe legionari agenți ai unor forte străine, faptul ne indigna, dar nu ne dureau sufletește, dar când Germania național-socialistă, țara de care ne simțeam înfrățiți prin idealuri, ne arunca aceasta ofensa, atunci când noi sângerăm din mii de rani, era peste puterile noastre să pricepem.

De ce trebuia să recurgă guvernul german la falsificări atât de grosolane, care nu salvau nici cel puțin aparențele? În împușcarea lui Călinescu guvernul german nu avusese nici un amestec și nici nu am fi tolerat noi vreun amestec. Explicația atentatului era simplă și elocventă încât nici propaganda engleză nu avea ce să-i opună: legionarii au răzbunat pe Capitan. „Era la mintea cocosului”, cum zice românul și ultimul om din popor putea să lămurească de ce a fost împușcat Armand Călinescu. De ce aceasta explicație elementară a fost substituită cu un roman polițist, în care nu credea nimeni? Tocmai aceasta îmbrobodire a adevărului, a lăsat impresia în lumea românească și europeană că guvernul german nu ar fi străin de atentat.

Constantin Papanace, îndată ce-a aflat de falsurile răspândite de propaganda germană, a înaintat un protest-memoriu lui Dr. Goebbels, în 23 Septembrie 1939, în care a restabilit adevărul. Miți Dumitrescu n-a fost în serviciul nici unei puteri străine, ci și-a făcut datoria față de Neam și Legiune, pedepsind pe asasinul lui Corneliu Codreanu.

4. Reorganizarea.

Cel dintâi lucru ce l-am făcut a fost să schimb starea de spirit a grupului legionar din Berlin. Am convocat pe legionarii veniți din țară și le-am împărtășit impresiile culese din convorbirile avute cu camarazii din Berlin. Le-am cerut să nu se molipsească de aceasta atmosfera apăsătoare, ci, dimpotrivă, să forțeze chiar nota, manifestând, poate împotriva propriilor lor convingeri, o încredere puternică în victorie. Aceasta este porunca ceasului de față. Orice atitudine molatecă va duce la destrămarea grupului

din Berlin și cu el la înmormântarea speranțelor ce și le-au pus legionarii din țara în noi.

Efectul acestei ofensive morale s-a văzut în câteva zile. Vechii camarazi din Berlin se mirau de atitudinea dârza a legionarilor veniți din țara, care, abia scăpați din foc, își făceau socotelile să se întoarcă în mijlocul luptei și al primejdiilor. Un alt fapt care a impresionat adânc pe camarazii din Berlin a fost imediată intrare la lucru, la câteva zile după sosire, a legionarilor sosiți cu mine din țara. Tolcea cu Vasiu și Popa Ion munceau la turnătoria Siemens din Spandau, iar Roșu, Borobaru, Vintan, și Boian, la fabrica de cauciuc „Veritas” din Lichterfelde-Ost.

Am trecut apoi la constituirea grupului de acțiune. Cum am procedat? Ca și cum nu as fi avut pe nimeni lângă mine și nimeni nu m-ar urma. Am luat om de om, vechi sau nou venit, cerându-i fiecăruia să se pronunțe, după ce și-a făcut examenul de conștiință.

Am început cu Petrascu și am avut surpriza și bucuria să număr și pe Petre Ponta printre cei hotărâți să participe la noua campanie, cu toate că nu avea decât un stagiu de câteva luni în mișcare. Tot grupul venit din țară s-a declarat pentru continuarea luptei, iar elementele aflate în Berlin înainte de venirea noastră, au consimțit să intre în grupul de acțiune Șeitan, Eugen Teodorescu, Gavagina, Crăcea, Rotea, Smultea, Virgil Mihăilescu, Petrascu și Ponta. În total, eram 17 inși. Dintre legionarii neîncadrați, Dr. Victor Biriș și Gheorghe-Jilava erau mai apropiați de planurile noastre și ne ajutau cu tot ce puteau.

Numele camarazilor care au făcut parte din grupul de acțiune să cuvine să rămână în amintirea șirurilor viitoare de legionari, căci, datorită avântului lor, s-a reconstituit frontul legionar din Berlin, într-un moment de neagra deznădejde pentru întreaga mișcare. Nu toți au plecat în țară și au luat parte la lupte, dar din impulsul sufletesc al tuturor s-a cristalizat hotărârea care ne-a dus la biruința din 6 Septembrie 1940.

Grupul de acțiune forma o unitate aparte în mijlocul grupului mare. Era împărțit în cuiburi. Odată pe luna cuiburile se întruneau în ședința comună. Șefii de cuiburi erau Petrascu Nicolae, Roșu Octavian, Alexandru Popovici, Rotea Ilie și Eugen Teodorescu. Viața legionară pulsa mai intens în cadrul grupului restrâns.

Cu ceilalți legionari, neîncadrați grupului nostru, nu ne întâlneam decât la ședințe comemorative.

La capătul acestor eforturi, situația se prezenta în felul următor:

1. Exista un nucleu central, destinat sa intervină în tara, așa numitul grup de acțiune, format din contopirea grupului legionar venit din tara cu legionarii din Berlin, rămași pe poziție.

2. S-a reconstituit axa politica a grupului din Berlin prin colaborarea mea cu Papanace.

3. Aceasta reorganizare a exercitat o influenta binefăcătoare asupra întregului grup. Se știa ca undeva se făuresc noi planuri de acțiune de către oameni hotărâți sa le duca la îndeplinire.

4. Ciorogaru, Preotul Borșa și toți defecții au fost izolați și vegetau la marginea grupului.

5. În căutarea unui plan.

Punctul de vedere ce l-am susținut întotdeauna în cadrul comandamentului legionar a fost ca regimul de teroare al Regelui Carol nu poate fi răsturnat decât printr-o acțiune revoluționară. Un atentat zguduie sistemul, are efectul unui cutremur asupra lui, dar daca nu intervine o forță revoluționară care sa exploateze momentul, își revine. așa s-a întâmplat cu Călinescu. Miile de politicieni, polițiști și ofițeri de jandarmi, cointeresați la beneficiile și crimele guvernului, s-au regrupat îndărătul Regelui, mai puțin bucuroși de continuarea tovarășiei și mai mult temându-se de orice schimbare. Numai ridicând Națiunea contra Regelui, regimul poate fi constrâns la capitulare.

Ideea atentatului am acceptat-o ca o soluție extrema, numai după ce se epuizase efortul revoluționar al mișcării în lanțul de nenorociri petrecute în Ianuarie 1939. Planul ce l-am făurit împreună cu Vasile Christescu, după asasinarea Căpitanului, prevedea un mare atac asupra Capitalei cu toate forțele disponibile din provincie. Nu excludeam un atentat contra Regelui sau contra lui Călinescu, daca nu s-ar fi putut realiza concomitent cu atacul general, dar nu intra atentatul ca element indispensabil în ansamblul operațiunilor. Grija noastră principala, după uciderea Căpitanului, era sa nu lăsăm frâu liber răzbunărilor individuale și nici sa nu ne risipim forțele în acțiuni de efect limitat (atentatul), pentru a nu pierde oportunitatea marii și finalei răzbunări.

Conceptia la care m-am oprit acum se deosebea de cea veche prin lărgirea câmpului de lupta. Acțiunea nu se limita la Capitala, ci trebuia sa se desfășoare în mai toate orașele unde dispuneam de suficiente concentrări, ca sa ne asigure un minimum de succes inițial. Experienta ne-a învățat ca este foarte greu de a aduna oamenii într-un singur punct, fara a alarma autorităților. De alta parte, voiam sa dam revoltei un caracter national.

Impresia asupra Regelui și guvernului ar fi fost mult mai puternică când ar fi aflat că focul s-a aprins din mai multe părți deodată și toată țara s-a ridicat contra lui.

O specială atenție rezervam Brașovului. Ocuparea acestui oraș însemna o ipoteca asupra Capitalei, fiind unul din capetele în care se înșurubă axa țării: București-Brașov. Cine stăpânește această axă, stăpânește România.

De altă parte, acest oraș putea servi, într-o fază ulterioară, ca punct de plecare al forțelor legionare din Ardeal.

Atacul era proiectat să se desfășoare în trei valuri succesive, la scurte intervale: mai întâi grupuri restrânse de legionari, pregătite în cea mai mare taină, trebuia să facă întâia breșă în autoritatea regimului, pe urmele lor să năvălească mulțimea legionară și, în cele din urmă, atmosfera revoluționară odată creată, însăși masele populare să fie antrenate în luptă.

În ce privește obiectivele destinate a fi cucerite, m-am oprit asupra acelor care reprezentau punctele nevralgice ale aparatului de Stat: posturi de radio, telefoane, chesturi de poliție, Legiune de Jandarmi, Prefecturi.

Rămânea marea necunoscută: armata. Regimul trebuia lovit în însăși sursa puterii lui. Era indispensabil ca în fiecare oraș să câștigăm de partea noastră cel puțin o unitate militară. În iarna anului 1938-1939 reușisem să ne infiltrăm adânc în mijlocul ofițerilor din Capitală și să ne asigurăm participarea câtorva unități la acțiunea proiectată. Acum trebuia să reînodăm firele rupte și să căutăm să extindem acțiunea de câștigare a armatei și în provincie.

Acest plan nu era decât o simplă schemă. Nu conținea nici un element concret, nici o indicație de teren. Totuși nu era un plan construit din imaginație și nici cu idei împrumutate. Din propria noastră experiență și din propriile noastre nenorociri i-am fixat liniile fundamentale.

Mișcarea legionară n-a fost pregătită nici pentru lupta clandestină și nici pentru lupta revoluționară. Căpitanul repudia ideea unei lovituri de Stat.

Teroarea regimului ne-a silit „să ne dam la fund”, cum se numea, în limbaj legionar, viața în clandestinitate, și tot teroarea regimului ne-a obligat să punem mâna pe armă. Ceea ce am moștenit de la Capitan, a fost hotărârea de a înfrunta orice prigoană și de a răspunde nedreptăților. „În extremis”, când toate celelalte cai ni se închideau, acceptam și-o luptă clandestină și nu ne temeam nici de spectrul unei revoluții. Caracteristica mișcării este că se poate adapta oricăror împrejurări, fără a-și pierde identitatea. Dar revoluția materializată în acțiuni de stradă, în atacuri contra instituțiilor publice, nu

aparțineau ființei noastre prin definiție. Revoluția noastră era de ordin interior, era schimbarea lăuntrică a omului. În fata aparatului de teroare, făurit de cuplul Rege-Calinescu, în fata Politiei, Siguranței și Jandarmeriei, noi ne prezentam „cu piept calit de fier și sufletul de crin”. Doar vagi bănuieli aveam de apucăturile vieții subterane. Eram atât de naivi încât nu cunoșteam nici banala „cursa de șoareci”. Cădeau legionarii unul după altul, săvârșind imprudente elementare. Eroismul nostru se încleștase într-o lupta inegala cu tehnica polițieneasca a lui Moruzov.

Dintre legionarii grupului de acțiune, am ales câteva elemente destinate sa primească misiuni de conducere în organizarea acțiunii revoluționare: Octavian Roșu, Traian Borobaru, Ilie Smultea, Ilie Rotea, Eugen Teodorescu, Ion Boian și Petrascu. Cu aceștia ma întâlneam de obicei duminica după masa, în casa lui Petre Ponta, și țineam ședințe tehnice, în care dezbăteam planul de acțiune sub toate aspectele. După ce am epuizat temele principale, ne-am îndreptat atenția asupra unor chestiuni cu caracter mai special: a) Ce contingent de legionari vom putea ridica în prima zi? Câți ne vor mai urma după înfrângerile suferite? După aprecierile tuturor, rezulta ca vom găsi suficiente elemente pentru constituirea grupelor de soc, dar mobilizarea masei legionare va fi grea. E indispensabil un cât de mic succes inițial pentru a o pune în mișcare.

b) De unde ne vom procura arme? În 1938-1939, locotenentul Dumitrescu rezolvase în mod genial problema, construind aruncătoare de flăcări. Cu ele puteam compensa lipsa armelor propriu zise. Dar el fusese ucis și un al doilea nu se mai găsea. Sa atacam un depozit militar? Autoritățile ne-ar lua-o înainte și ne-ar aresta.

Nu am mai beneficia apoi de efectul surprizei. Am ajuns la concluzia ca chestiunea armelor sa și-o rezolve fiecare sef de organizație cum crede mai bine. Nu trebuie sa primejduim realizarea planului în ansamblul lui, prin trimiteri de arme dintr-o parte în alta, sau prin alarmarea inamicului. Cu câte avem, cu atâtea începem lupta, și la nevoie chiar fara arme, dezarmând prin surprindere santinelele de la instituții.

c) Ce atitudine luam fata de legionarii ieșiți din lagăre și închisori? În genere, sa se evite sa fie angajați în acțiune, din cauza mentalității lor specifice. Omul închis își pierde reacțiile combative și trebuie sa treacă un timp oarecare până își recapăta vigoarea sufleteasca. Excepțiile nu sunt excluse.

d) De unde ne vom procura bani? Realizarea planului reclama sume importante, destinate deplasării și găzduirii oamenilor din diferite orașe. Cotizațiile nu puteau acoperi aceste sume. În acest punct în zadar ne-am frământat mintea. Noi nu aveam în acel moment nici atâtia bani ca să ne plătim călătoria până în țară, necum să mai finanțăm totalitatea acțiunii.

Am făcut apoi cu fiecare o aplicație a planului în județul sau regiunea unde va avea comanda. Convorbirile se desfășurau între patru ochi: câțiva oameni poate să strângă pentru întâia zi a luptei?

Are arme? Ce puncte din orașele respective trebuia cucerite? Cum vom putea evita să nu le pierdem după aceea?

Rezultatele ce le-am cules din aceste anchete de la om la om erau destul de slabe. Niciunul din elementele grupului de comandă nu îmi va da asigurări că acțiunea condusă de el va reuși într-o proporție convenabilă, dar toți erau iluminați de-o mare speranță și decisi la orice risc.

6. Un sol din țară.

În cursul lunii Ianuarie, primesc o vizită neașteptată. Un legionar din țară, Petre Dumitriu, sosește la Berlin și vrea să-mi vorbească într-o chestiune de interes deosebit. Într-o după-masă, a fost adus la casa lui Petre Ponta, unde locuiam, și a început să-mi depene povestea lui. Mi-a spus că e student în medicină și a acționat în Centrul Studențesc, sub conducerea lui Vârfureanu. Apoi, fără nici o introducere, a intrat în subiect:

— Ne-ai luat-o înainte cu Miți Dumitrescu.

— Cu ce?

— Cu Armand Călinescu.

Îi cer explicații. O acțiune paralelă nu era exclusă:

— și noi aveam în pregătire un atentat.

— Care voi?

— Grupul studențesc din București, de sub conducerea lui Vârfureanu.

— Și?

— Ne-a surprins intervenția lui Miți Dumitrescu în perioada de organizare.

Dar într-o săptămână două, cel mult, intram și noi în acțiune.

— Tot contra lui Armand Călinescu?

— Bănuiesc că și el trebuia să cadă, dar eu aveam o altă misiune.

— Care?

— Să împușc pe Generalul Drăgu.

Ma uit la el uluit. Generalul Drăgu era o figură populară în România.

Ieșise la pensie și conducea, împreună cu profesorul Marin Ștefănescu, o

organizație patriotică, „Cultul Patriei”.

— Stiu ca mai erau și alți generali pe lista, între care un fost comandant al jandarmeriei, adauga Dumitriu.

Convorbirea cu Dumitriu mi-a rămas întipărită în minte până la ultimul cuvânt. Acum numai exista nici un dubiu ca Vârfureanu era un agent de mare clasa al politiei. Prin mijlocirea lui Vârfureanu, care controla sectorul studentesc, Armand Călinescu înscenase un complot legionar contra unor mai multor generali români, pentru a-și putea pune în aplicare planul de asasinare a căpeteniilor aflate în închisori și în lagăre. Indignarea ce-ar fi provocat în țara asasinarea mai multor generali români ar fi fost atât de mare încât masacrul ce-ar fi urmat ar fi considerat ca o justă represieune a unor acțiuni absurde și bestiale.

Atentatul lui Miți Dumitrescu n-a salvat pe legionarii din închisori, dar, cel puțin, odată cu ei cădea și acela care plănuise lichidarea lor. Dacă nu ar fi fost înlăturat Armand Călinescu, fruntașii legionari tot ar fi pierit cu doua săptămâni mai târziu, dar în așa fel ca monstrul nu numai ca ar fi rămas în viață, dar ar fi triumfat pe mormintele lor. După aceste întâmplări, cine ar mai fi cutezat să ridice steagul Legiunii, când asupra ei apăsă acuzația unor atentate demente?

Toată lumea ar fi aprobat uciderea lui Armand Călinescu, dar să ucizi niște generali nevinovați, scoși la pensie? Cum se mai putea reabilita mișcarea?

Acum toate se lămureau. Mihail Vârfureanu era fiu de preot din județul Dâmbovița. A intrat în mișcare fiind student în medicina, și repede și-a câștigat aprecierea șefilor lui. Atât Ion Victor Vojen, fostul șef al județului Dâmbovița, cât și Victor Dragomirescu, fost șef al Centrului Studentesc Legionar București, întotdeauna mi-au vorbit de el în termeni superlativi. O speranță a legiunii. Fusesse primit și în Corpul Mota-Marin, iar, în timpul prigoanei, devenise omul de încredere a lui Victor Dragomirescu. Conducea grupul legionar de la medicina. Eu n-am avut nici un fel de contact cu el și nu l-am văzut niciodată, deoarece eu aveam legături numai cu șefii de mari unități, iar el nu era decât șeful unei subunități studentești. După recomandarea lui Victor Dragomirescu, cu care lucram strâns la realizarea planului de acțiune, ce trebuia să fie pus în aplicare pe la începutul lunii Februarie 1939, Vârfureanu era prevăzut să conducă atacul de la cazarma Malmaison. M-am întrebat mai târziu ce s-ar fi întâmplat dacă am fi ajuns să dezlănțuim atacul? Ne-ar fi trădat?

E greu de precizat când a intrat Vârfureanu în slujba politiei. Sa fi fost înainte de începerea prigoanei sau chiar în cursul ei, prins și pus în dramatica alternativa de a fi schingiuit sau de a trece de cealaltă baricada? Un fapt ce mi-a dat mult de gândit era ca șefii studențimii în clandestinitate cădeau unul după altul, la scurte intervale: din Octombrie 1938 până în Ianuarie 1939 sunt surprinși de politie și arestați Filipov, Mazilescu, Necrelescu și Busuioc. Ori, toți aceștia erau șefii ierarhici ai lui Vârfureanu. Dar era greu sa se facă vreo legătură, pentru ca cei căzuți aveau contacte și cu alți șefi de grupe studențești. De unde venise trădarea? În orice caz, Vârfureanu era ultimul care putea fi bănuït, deoarece era aghiotantul lui Victor Dragomirescu, iar Victor Dragomirescu era un membru de elita al Legiunii.

Prin aceste decapitări succesive, în primăvara lui 1939, rămăsese Vârfureanu în fruntea studențimii legionare de la București, dar nu pentru ca l-ar fi numit cineva, ci din proprie inițiativă. Organizația noastră de lupta fusese distrusa în cursul lunii Ianuarie 1939, comandamentul legionar se pulverizase prin moartea lui Vasile Christescu și fuga celorlalți peste hotare.

Eu însumi, la începutul lunii Februarie, trecusem granița în Ungaria, încât nu mai era cine sa dea dispoziții. Lui Vârfureanu, unul din principalii conducători ai studențimii, în mod natural îi revenea succesiunea, încât atunci când și-a asumat răspunderea Centrului București nu putea trezi nici o bănuială.

Asa trebuie sa procedeze orice legionar, în împrejurări asemănătoare, când pierde legătura cu Comandamentul. Când am aflat mai târziu, la Berlin, ca Vârfureanu lucrează la reorganizarea studențimii, ne-am bucurat, deoarece acest corp de elita, în care ne puneam toată nădejdea, nu rămăsese fara conducător.

E adevărat ca încă din timpul acela, adică din primăvara anului 1939, circulau zvonuri neliniștitoare referitor la Vârfureanu; totuși nu ne puteam lua după gura unuia sau altuia, când Victor Dragomirescu, chiar din închisoare, unde se afla, după nereușită încercare de a fugi cu avionul, ne trimisese vorba la Berlin sa avem toată încrederea în Vârfureanu. Al doilea garant, Victor Vojen, care se afla la Berlin, ne asigura cu aceeași strășnicie ca Vârfureanu e de o loialitate desăvârșită.

De aceea, când, pe la începutul lunii Mai 1939, a venit din tara un curier trimis de Nicoleta Nicolescu si, între altele, m-a întrebat ce cred de Vârfureanu, i-am comunicat ca nu-l cunosc, dar șefii lui ierarhici, Vojen și

Dragomirescu, îl garantează suta la suta. Se pare ca până la urma Nicoleta aflase ce e cu el. E un mister totuși ca, după informațiile ce le avea, consimțise sa meargă la locul de întâlnire. Pe strada convenita cu Vârfureanu, o așteptau agenții Politiei. De atunci i-a dispărut urma. S-a aflat mai târziu ca după ce fusese violata, a fost ciuruita de gloanțe și apoi arsa la crematoriu.

Căderea și uciderea Nicoletei au întărit bănuielile contra lui Vârfureanu. Dar toate acuzațiile aveau un caracter vag. Vârfureanu își luase toate masurile de apărare, ca sa nu rămână nimic de pe urma trădării lui. Se făceau afirmații, deducții, dar nu se putea dovedi nimic. Era ciudat faptul ca Vârfureanu rezista în fruntea studențimii, în timp ce toți ceilalți șefi căzuseră la scurte intervale.

Era și mai ciudat faptul ca numai Nicoleta fusese arestata, în timp ce el scăpase. Cum era inteligent și inventiv, a potolit repede îndoielile asupra oamenilor din jurul lui.

Studenții care lucrau cu el nu puteau sa se plângă de nimic. Nimeni nu căzuse în rețelele politiei. Daca Vârfureanu ar fi fost agent, afirmau ei, ar fi trebuit sa se opereze zeci de arestări din sânul lor.

De alta parte, Vârfureanu era foarte activ. Organiza echipe de răzbunare, ținea întruniri clandestine în marginea Bucureștilor și vorbea cu înflăcărare de ziua cea mare, când asasinii Căpitanului vor plati cu crima lor. Din când în când, ne comunica și noua, la Berlin, ca se pregătește, ca sa aveam răbdare, ca zilele lui Armand Călinescu sunt numărate.

Bazați pe aceste știri, care invocau febrila activitate a lui Vârfureanu de a pregăti nu una, ci mai multe echipe destinate pedepsirii marilor vinovați, noi la Berlin ne așteptam dintr-o clipa în alta la căderea lui Călinescu sau a Regelui sau a amândurora. Era și Miți Dumitrescu în tara, dar mai era și Vârfureanu cu echipele lui. În realitate, organizația lui Vârfureanu era cunoscuta de politie și era lăsată în pace să-și desfășoare potențialul, cu scopul explicat mai înainte.

La momentul oportun, aceste echipe, constituite sub șefia lui Vârfureanu și în cunoștință politiei, vor servi ca instrumente de provocare ale celei de-a doua bai de sânge contra căpeteniilor legionare. Bineînțeles, erau lucruri pe care noi nu le-am descoperit și reconstituit decât ulterior, în timp ce, în vara anului 1939, nici o tara și nici la Berlin nu i se putea imputa lui Vârfureanu nici o acuzație concreta. Existau contra-argumente tot atât de puternice.

De ce nu l-a predat politiei pe Victor Dragomirescu? Dar pe atâția alții cu care avea legătură?

Asa se face ca atunci când Ilie Vlad Sturdza s-a întors în tara, pe la începutul lui August 1939, și m-a întrebat cu cine sa ia legătura, i-am indicat pe Vârfureanu. Ilie Vlad Sturdza n-a avut nici o legătură cu acțiunea în curs. El se întorcea acasă pentru chestiuni strict familiare și am profitat de acest prilej ca să-i dau o misiune de informare. La întoarcere, fiind o persoana sigura, trebuia sa ne transmită ceea ce i-a comunicat Vârfureanu. La atât s-a limitat misiunea lui: simplu serviciu de curierat. Pentru acest lucru era să-și piardă capul. Vârfureanu l-a denunțat după căderea lui Călinescu si, după încercare neizbutita de a trece frontiera, a fost arestat și depus la Prefectura de Politie. A scăpat cu viața numai gratie celor trei milioane de lei, solicitați de consortiul de asasini, și predați, pe o filiera invizibila, de Doamna Sturdza.

Inginerul Nicolau, seful răzleților, ținea legături cu Vârfureanu. și unul și altul erau șefi de corpuri legionare în clandestinitate. După împușcarea lui Călinescu și baia de sânge care a urmat, Nicolau s-a dus la Vârfureanu și pe un ton amenințător, i-a spus: „se vorbește ca ai vândut-o pe Nicoleta Nicolescu. Daca ma predai și pe mine, sa știi ca acest lucru se va cunoaște și vei fi împuscat”. Vârfureanu s-a aparat cu atâta indignare și cu atâta căldură, protestând nevinovăția lui, încât Nicolau s-a întors impresionat de la întâlnire. Aflându-mă la București atunci și povestindu-mi Nicolau scena cu Vârfureanu, eram înclinat sa ma întâlnesc cu el, pentru a-i da instrucțiuni de reorganizare a studențimii. Inginerul Nicolau s-a împotrivit. „Acest om pare de buna credință. Dar riscurile sunt prea mari. Nu pot să-mi asum răspunderea”.

În Octombrie 1939, trec în Banatul sârbesc. În timpul șederii mele acolo, aflu ca Vârfureanu a sosit la Berlin. Credeam ca fugise din tara, ca noi toți, din cauza prigoanei, și ma bucuram ca puteam lamuri în sfârșit dosarul bănuielilor care planau asupra lui. Dar când ajung la Berlin, în ziua Crăciunului, aflu ca Vârfureanu se înapoiase în tara. Vojen l-a găzduit, l-a ocrotit și i-a reînnoit încrederea fata de ceilalți camarazi. Părăsise România cu pașaport în regula, pe numele de Vasile Albu. Spunea ca l-a obținut, reușind sa însele vigilența unui comisar de la Prefectura de Politie. Dar de ce aceasta plecare precipitata? De ce n-a așteptat sosirea noastră? Seful studențimii legionare de la București nu putea sa plece fara a lua contact tocmai cu acei care se întorceau din tara. Acțiunile trebuiau coordonate. Se

temea, probabil, de o confruntare cu grupul din tara? Își imagina ca noi îi cunoaștem legăturile cu Siguranță și îl vom descoperi?

Voia sa evite acest moment penibil? Făcuse un calcul greșit, deoarece eu, la vremea aceea, nici atunci nu-mi făcusem o judecata clara asupra lui. Ori tocmai prin dispariția lui precipitata și absurda, dezlănțuise un nou val de bănuieli asupra lui.

Normal era sa se declare refugiat politic și sa rămână cu noi. și atunci, trăgeam noi concluzia, el nu plecase din tara pentru ca era urmărit, ci pentru motive nemărturisite. Fara îndoiala, cum circula printre legionarii din Berlin, gratie cărții de vizita a lui Vojen, n-a putut sa nu afle de apropiata noastră sosire. După vizita lui Vârfureanu la Berlin, a rămas un mare semn de întrebare în urma lui. Singur Vojen continua să-l apere cu înverșunare.

Destăinuirile lui Petre Dumitriu risipeau și ultimele îndoieli asupra rolului odios jucat de Vârfureanu. Acum se lămuriau toate: căderea succesiva a capilor studențimii, arestarea Nicoletei și poate alte victime pe care noi nu le vom cunoaște niciodată.

De ce nu l-a predat pe Victor Dragomirescu? Dar pe atâția alții cu care avea legătură? Vârfureanu își menaja pozițiile susceptibile să-l descopere. La ce i-ar fi folosit, cum făceau alti agenți recrutați din mijlocul nostru, de a preda un singur om și apoi ar fi fost ars definitiv și scos din circulație? Dimpotrivă, loiala colaborare cu Victor Dragomirescu îl puna la adăpost de bănuieli. Ori de câte ori avea nevoie, Dragomirescu îl apăra, garantând de buna lui credință. Apoi, mai era și prieten cu el. Din aceleași motive nu l-a denunțat nici pe inginerul Nicolau. Îi era teama de consecințe. Vârfureanu își alegea în așa fel victimele încât sa nu fie reperat. La Berlin a venit într-o misiune de informare, trimis de Prefectura de Politie. Speculând legăturile de prietenie cu Vojen, a pătruns în mediul legionar de aici și s-a întors cu un dosar bogat la București. Numai întoarcerea noastră îl neliniștea. Neștiind cu ce informații venim, a preferat sa nu dea ochi cu noi.

Am avut apoi mari greutăți până ce l-am lămurit pe Petre Dumitriu. El susținea mortis ca Vârfureanu e de buna credință. L-am ținut multa vreme în carantina și nu l-am cooptat în grupul de acțiune decât după ce ne-am convins de buna lui credință.

Cu aceste explicații, nu vreau sa azvârl vreo acuzație asupra lui Dragomirescu sau Vojen. Nici ei nu aveau de unde sa știe ce zace în sufletul lui Vârfureanu. E greu, e aproape imposibil sa accepți ca unul din cei mai

buni legionari, cu merite recunoscute și galoane câștigate în lupta, a devenit o iuda.

7. Întâmplări din garnizoana.

Ajunul Anului Nou l-am petrecut la Amalienhof, o casa închiriată de noi în Vestul Berlinului, nu departe de Spandau. Aici locuia Papanace, împreună cu un grup de legionari. Aici ne întruneam ori de câte ori țineam ședințe cu întreg grupul sau prăznuiam vreun eveniment deosebit. În seara Anului Nou 1940, ne-am adunat la Amalienhof mai toți legionarii din Berlin. Lipseau „răzleții”, cei ce se rupseră de viața comunitară a grupului. Venise și Doamna Codreanu, cu nepoțica ei Catalina.

A fost multa admirație în noaptea Anului Nou. Am stat până spre ziua. Legionarii veniți din țară se bucurau că, după atâtea încercări, le este dat să petreacă câteva clipe de liniște și voieșie, în mijlocul camarazilor din Berlin, iar aceștia din urmă se bucurau că un fragment de Legiunea izbutit să scape din mâinile călailor lui Carol. Pentru întâia oară ne întâlneam cu toții și fiecare putea să-și manifeste în libertate tot ce-i stătea pe suflet.

Atmosfera caldă și camaraderească a fost tulburată de apariția lui Ciorogaru. Nu-l invitasem nimeni și nici nu bănuiam că ar putea să calce pragul casei de la Amalienhof. De multă vreme trăia în afara de grup și despărțit de acțiunea și politica grupului. Prin simpla lui prezență ne tulbura.

Conflictul dintre noi și el avea la bază niște pretenții absurde. El cerea ca să-l recunoaștem ca unicul nostru reprezentant în relațiile cu Nemții, adică nimeni altul să nu fie autorizat să vorbească în numele mișcării la Berlin. Nimeni nu-o contesta dreptul de a reprezenta interesele mișcării pe lângă autoritățile germane, dar nu în forma în care pretindea el, adică o exclusivitate a acestor legături și mai ales o vădită dorință de a nu da socoteală nimănui de ele. Ciorogaru desfășurase o activitate frumoasă până la venirea noastră la Berlin și ne-a ajutat pe noi, fugarii, să le legitimăm la autorități, să ni se recunoască calitatea de „refugiați politici” și să obținem „Fremdenpassurile”. Ne găsisem locuințe și ne ajutase în alte multe chestiuni mărunte, dar extraordinar de importante pentru niște oameni poștiți pentru întâia oară într-o țară străină. Îi purtam o adâncă recunoștință, pentru că ne-a călăuzit primii pași în Capitala Reichului, unde o poliție extrem de vigilentă urmărea pe fiecare străin. Ma împrietenisem cu el și am regretat mult comportamentul său de mai târziu, care l-a înstrăinat de imensa majoritate a grupului. El pretindea că la Berlin trebuie să-i acordăm

înâietate nu după trecutul lui legionar, destul de recent, și nici după gradul ce-l deține, era numai instructor legionar, ci în virtutea funcțiunii ce-o îndeplinește, care e asemănătoare cu aceea a unui sef de tabără. Un sef de tabără, indiferent de poziția ierarhica a celorlalți legionari aflați în tabără, comanda tuturor. Comparația era deplasată.

Cei ce scăpaseră la Berlin, avusesem funcțiuni de răspundere în țară și aceste răspunderi ne obligau să continuăm lupta. Nu ne puteam dezinteresa de aspectul extern al acestei lupte, de proiecția ei europeană și mai ales de relațiile Berlinului cu politica Regelui Carol, în timp ce Ciorogaru voia să confişte pentru sine politica externă a mişcării, iar pe noi să ne țină în ignoranță.

După ce s-au stins luminile și cu lacrimile în ochi am pășit pe poarta Anului Nou, gândindu-ne la cei dispăruți, se ridica Ciorogaru de la locul său și începe să vorbească. Nu era cel mai indicat să evoce jertfele mişcării în pragul Anului Nou, dar l-am suportat din bună cuviință față de Doamna Codreanu și pentru a nu strica atmosfera de camaraderie ce abia se înfiripase. S-ar fi trecut peste ieșirea lui dacă, în cuvântarea lui, nu s-ar fi referit la bunul simț al Căpitanului, la marele simț al Căpitanului, „la Dumnezeuiescul bun simț al Căpitanului”, vorbind cu o alură ca și cum el ar fi fost cel mai credincios interpret al Căpitanului și, prin glasul lui, Căpitanul ne-ar fi adresat, nouă, celor din sală, o mustrare pentru că am uitat regula bunului simț. Petrescu nu s-a mai putut reține și i-a dat replica cuvenită. A urmat un moment de tăcere glacială. Ne uitam cu toții când la Petrescu, când la Ciorogaru, care făcea figura de corp străin în mijlocul nostru, când la Doamna Codreanu. Din această atmosferă grea ne-a scos tot Doamna Codreanu, care n-a dat incidentului nici o importanță, trecând la alt subiect. S-a reluat animația și Ciorogaru a fost uitat între pahare.

Un alt eveniment care ne-a strâns iarăși laolaltă al Amalienhof, a fost 13 Ianuarie. Mi-aduc aminte că Octavian Roșu a fost trimis de noi la Preotul Borșa ca să-l roage insistent să participe la solemnitate, pentru că cel puțin în jurul marii jertfe să refacem unitatea legionară, el fiind ultimul supraviețuitor al echipei din Spania. Pledoaria vibranta a lui Roșu n-a avut nici un efect. Părintele Dumitrescu a refuzat categoric să revină în mijlocul grupului și în fruntea lui, acolo unde îi era locul.

Un fapt important pentru consolidarea grupului a fost treptata revenire a lui Silaghi în mijlocul nostru. Începea din nou să se intereseze de viața grupului, de problemele care ne frământau. Silaghi aparținea celei mai vechi

serii de legionari, după Comandații Bunei Vestiri, și cuvântul lui avea greutate în orice dezbatere asupra orientării mișcării.

Gheorghe Dragomir-Jilava, desi nu aparținea grupului de acțiune, era foarte apropiat de noi. Lucra și el „Veritas Gummi-Werke” din Liechterfelde-Ost și locuia în apropiere de fabrica. Casa lui era deschisa tuturor camarazilor. Mergeam adeseori pe la el. Punea pe masa tot ce avea și apoi începeam sa ne depanam amintirile. Credea cu tărie în biruința Legiunii, chiar când perspectivele erau sumbre, încât orice întâlnire cu el era reconfortanta tocmai prin optimismul sau robust. Ne dădea în cafea și ne talmacea visele. Mi-aduc aminte ca, înainte de plecare, am avut un vis ciudat și i l-am povestit lui „Nenea Ghiță”. Se făcea ca sunt într-o poiana frumoasa, cu o iarba verde și înalta, care se legăna în adierea vântului ca o holda de grâu. De jur împrejur, la o oarecare depărtare, se vedeau copaci frumoși, care înconjurau poiana din toate părțile. Ședeam în mijlocul poienii și ma bucuram, uitându-mă la cer, când la pădure, nici un bat, nici o piatra, caci nu se găsea nimic prin apropiere. Eram pierdut. Câinele înainta furios spre mine în salturi. Mi-a înghețat inima. Dar când se apropie de mine, furios sa ma sfâșie, vad ca are botul mâncat ca o boala și nici dinți nu mai avea. A lătrat la mine, m-a înconjurat, dar n-a cutezat sa se apropie.

— Nene, îmi tălmăcește Ghiță Dragomir visul, poiana frumoasa e tara. Câinele rau care voia sa te sfâșie e Regele. Dar e știrb, nu mai are putere, nu mai poate sa facă nimic rau Legiunii. Visul e bun. Biruința se apropie.

După ce am trecut prin toate câte am trecut și Regele a fost alungat de pe tron, m-am întrebat adeseori daca acest vis nu a fost o premoniție de tot ce mi s-a întâmplat. În orice caz, Ghiță Dragomir s-a dovedit a fi un perfect tălmăcitor de vise.

Dragomir-Jilava avea mania de a descoperi trădători în mijlocul nostru. Dr. Biriș era trădător, Trifa era trădător. Nu mai vorbesc de Părintele Borșa, Vojen, Constant și Ciorogaru. Contra lui Biriș nu a încetat campania decât când a aflat ca fratele lui a fost ucis la Miercurea Ciuc. Este adevărat ca în cazul Vârfureanu el a dat permanent alarma. Dragomir-Jilava crea discordii prin pornirea lui, ruperea de mișcare sau căutarea unor formule de salvare proprie, și trădarea propriu-zisă, trădarea camarazilor, a secretelor mișcării, convertirea unui legionar în agent al politiei, cum era cazul lui Vârfureanu.

8. Val de arestări în tara.

Pe la sfârșitul lui Ianuarie, ne vin vesti alarmante din tara: un nou val de arestări răvășise Legiunea, având ca epicentru Banatul și județele

învecinate, Aradul și Hunedoara. Se aude de sute de arestări. Închisorile din Deva, Arad și Timișoara ar fi pline de legionari. Printre cei arestați, se aflau și Profesorul Protopopescu cu sotia.

Din ce am putut afla mai târziu, noile arestări erau în legătură cu retragerea noastră din țara în toamna anului 1939. Ce se întâmplase? La înapoierea mea în Germania, lăsasem în urmă o rețea în perfectă stare, care începea de la București, unde era cap de linie inginerul Nicolau, și sfârșea la Belgrad, având ca încheietor pe Sfarmă-Piatră, unchiul lui Octavian Roșu. Misiunea rețelei era să asigure legătura cu Germania, pentru operațiuni ulterioare. Rețeaua trecea direct de la București la Timișoara, fără să aibă o atingere cu organizațiile intermediare. La Timișoara, punctul de plecare era Profesorul Protopopescu, care, prin poziția socială ce-o deținea, era în afara de orice bănuială că ar putea să fie gazda de „pistolari”. Ingerul Nicolau și cu Profesorul Protopopescu nu se cunoșteau. A rămas că Nicolau să trimită profesorului o carte poștală cu salutări, ca semn al înțelegerii dintre ei.

Când m-am refugiat din Capitală, în drumul spre Germania, am stat ascuns în casa profesorului Protopopescu și din acest adăpost am întreprins pregătirile pentru trecerea frontierei. Rețeaua pleca chiar din casa profesorului. La catedra lui, avea ca laborant un legionar. iar sotia acestuia servea la bucătărie. Prin laborantul său, am luat legătura cu legionarul Ghiță Ciorba din Comlosu-Mare, comuna frunțașă, așezată pe frontieră. Am fixat trecerea pe linia Comlos-Kikinda și, pentru găsirea de puncte de sprijin în Banatul Sârbesc, l-am expediat în țara vecină pe Traian Borobaru. Deși întreg aparatul Statului era mobilizat și permanent pe urmele noastre, sistemul a funcționat impecabil. În regiunea de frontieră era înțesată de agenți. Ei simțeau că suntem pe undeva pe aproape de ei, dar nu au putut să ne descopere. Ne-am strecurat ca niște umbre. După ce s-au convins că am trecut frontiera, agenții au invadat Banatul sârbesc. Au umblat din sat în sat să ne dea de urmă, dar populația ne-a ocrotit, învăluindu-ne într-un mutism impenetrabil.

Totul a mers foarte bine, până la întâmplarea cu Hedes. Încă aflându-mă la Timișoara, am trimis vorba în județele învecinate că dacă au legionari în primejdie de moarte să-i pregătească pentru a se refugia în Germania. așa se face că din partea organizației de Arad a fost trimis la Timișoara și apoi trecut peste frontieră, pe filiera stabilită, Comlosul Mare-Kikinda, Traian Hedes. Hedes era un legionar din vechea gardă. Pusese bazele organizației din acest județ, suferise prigoana din 1933 și era cunoscut în toată țara.

Eram la Belgrad când am aflat de reușita trecerii lui și m-am bucurat de alegerea făcută de organizația Arad, pentru ca Traian Hedes reprezenta un om cu garanție în mișcare și putea să întărească valoarea politica a grupului din Berlin. Când vine Traian Borobaru de la Uzdin, unde era găzduit Hedes, îmi aduce o veste grava. Hedes e bolnav de tuberculoză. Din cauza eforturilor făcute cu trecerea frontierei, dăduse în hemoptizie. Familia la care locuia s-a speriat de boala lui, de sângele ce l-a vărsat, și l-a rugat pe Borobaru să-l ducă cât mai repede de acolo, pentru a nu infecta copiii. Ne crea o problemă teribilă. Nu mai puteam abuza de ospitalitatea Românilor din Banatul sârbesc. Eram opt inși risipiți prin satele românești și poliția sârba, alarmată de guvernul român, începuse și ea să facă cercetări. Dar ce facem cu Hedes? În starea în care se găsea nu-l puteam lua nici cu noi și nici nu-l puteam întoarce în România. Nu mai rezista nici celui mai mic efort.

Trebuia să stea în pat, pentru a nu-i reveni vărsările de sânge. Am căutat fel de fel de soluții, am cheltuit cu el o mulțime de bani, din micul capital destinat drumului spre Germania, și ne-a întârziat plecarea cel puțin două săptămâni.

În cele din urmă l-am internat într-un sanatoriu. De atunci nu am mai auzit nimic de el, dar bănuiam starea în care se găsea, fără bani și fără nici un punct de sprijin, nu putea decât să cada fie la sârbi, care îl vor extrăda, fie la români. Așteptam dintr-un moment în altul să auzim de căderea lui și catastrofa ce va urma. Pentru a nu expune și grupul nostru la eventuale complicații ce le va produce arestarea lui, am împrumutat în grabă niște bani de la cunoștințele noastre și am luat trenul spre frontiera germană.

De atunci, am trăit mereu în neliniște, așteptând dintr-un moment în altul să auzim vestea fatală. Nu vedeam nici o posibilitate ca să scape. Și o dată prins, va provoca un lant de arestări, care vor merge până la profesorul Protopopescu și până la București. Organizația de Arad făcuse o imensă greșală trimițând să treacă frontiera un om bolnav și urmarea ei va fi destrămarea întregului nostru sistem de legături din țară, clădit cu atâta trudă și atâtea riscuri.

Câți oameni nu vor fi arestați, schingiuiți și chiar uciși? Adeseori, în lupta noastră clandestină, din cauza unei greșeli elementare, a unui singur om, au căzut organizații întregi și planuri mărețe au fost date peste cap.

Lucrurile s-au petrecut în țară exact așa cum mi le imaginasem. Capturarea lui Hedes, pe la începutul lunii Decembrie 1939, a determinat Siguranța să deplaseze întreaga mobilă de la București pentru continuarea cercetărilor.

Se bănuia ca s-a dat de urmele rețelei pe care o lasasem noi în urma. La chestura politiei Timișoara, Hedes a fost chinuit mai multe zile pentru a spune cine l-a ajutat sa treacă. A rezistat eroic, a încercat chiar sa se sinucidă, pentru a nu-și trada camarazii. Dar în cele din urma i-au venit de hac. A spus pe unde a trecut și prin cine. Cel denunțat era Ghiță Ciorba, din Comlosul Mare. De la Ghiță Ciorba, s-a urcat firul la laborantul profesorului Protopopescu, și de la acesta la profesor. Odată cu Protopopescu a fost arestata și sotia lui, Doamna Liliana Protopopescu. Nici inginerul Nicolau nu a scăpat. La percheziția în casa soților Protopopescu s-a găsit cartea poștală cu salutari, trimisa de Nicolau de la București. Inginerul a fost ridicat de la București și adus la Timișoara pentru ancheta și confruntări.

Paralel, s-a descoperit și o alta pista. În Timișoara, aveam „o hazda de hoți”, sau „cavoul”, cum se mai numea în limbajul studenților de la Politehnica. Era o camera la subsol, închiriată de un student, pe strada Decembrie nr.33. Rezistase la toate raziile și descinderile. Aici m-am adăpostit și eu câteva zile și tot aici a locuit și Hedes, până la plecarea lui în Iugoslavia. LA ancheta, Hedes a declarat și locul unde a stat. Din acest punct a pornit o noua serie de arestări, care s-au extins în grupul studentesc legionar și între muncitorii legionari. Au fost arestați Ica Tănase, Totoescu, Simicin, Basiu, Foale, Craiciovici, Olteanu și alții. Contra acestui grup, ancheta a luat un alt curs. Chestiunea rețelei de trecere a frontierei căzuse pe al doilea plan. Ei au fost groaznic schingiuiți pentru a declara echipele ce s-au constituit pentru uciderea Regelui Carol. Într-adevăr se formase ceste echipe, dar fara un plan, fara o acțiune hotărâtă, fara un termen.

Au vorbit între ei, gândindu-se la eventualitatea unei vizite a Regelui Carol la Timișoara. Nu se concretizase nimic. Dar autoritățile de la București, care făcuseră amara experienta cu Miți Dumitrescu, un necunoscut, aceste mărturisiri luau proporțiile unui complot. Ei erau cu atât mai speriați de cele descoperite cu cât organizarea acestor echipe avusese loc îndată după masacrele din Septembrie. Baia de sânge din toamna nu produsese efectul dorit de guvernanți, adică nu bagase groaza în restul de legionari, determinându-i sa înceteze orice opoziție contra regimului.

Lucrurile nu s-au oprit aici. Cercetările s-au extins în județul Timiș, descoperindu-se noi filiere, care duceau și în județele învecinate, Caras și Severin. Nici județul Arad nu fusese cruțat.

Guvernul a intrat în panica când autoritățile locale au descoperit un alt complot pentru asasinarea Regelui Carol în județul Hunedoara. Cam în același timp, un grup de muncitori de la Simeria, important nod de cale ferata, luaseră hotărârea să împuște pe Regele Carol cu prilejul unei vizite ce acesta proiecta să o facă la fabrica de arme Cugir. Nimeni nu știa de acest lucru. Era o inițiativă a lor. Brigada mobilă s-a deplasat imediat la Deva, unde au fost concentrați toți legionarii din județ. Cu o rară sălbăticie, s-au năpustit asupra oamenilor, bătându-i nopți de-a rândul pentru a declara participarea lor la complot. Cu acest prilej a fost ridicată pentru a doua oară și soția mea și ținuta aproape două săptămâni la chestura Deva, unde i se cerea să declare dacă știe ceva de mine.

Arestările și anchetele au avut un crescendo, care a culminat între Crăciun și Anul Nou. Îndată după Anul Nou, s-a simțit o slăbire a prigoanei. Veniseră noi ordine de la București. Tendința generală a guvernului de a se găsi o acomodare cu legionarii a avut efect și asupra acestor arestări. În alte împrejurări, o parte ar fi fost uciși fără judecata, alții condamnați la pedepse grele, iar alții internați în lagăre.

Mai întâi legionarii închiși au observat că nu se fac noi dețineri. Pe la Boboteaza au fost eliberați majoritatea celor închiși. Nu au fost reținuți decât cei direct amestecați, fie în organizarea trecerilor de frontieră fie în echipele de război. Grupul acesta se compunea din inginerul Nicolau, profesorul Protopopescu, Dr. Moldovan, tatăl și fiul, plus studenții și muncitorii implicați în complot. Un alt indiciu de schimbarea climatului a fost că acest grup a fost transferat de la Chestura, unde fuseseră bătuți și schingiuiți, la Închisoarea Militară, unde s-au bucurat de un tratament mai bun. În aceeași închisoare au fost aduși apoi și cei triați din județele Hunedoara și Arad, destinați să fie dați în judecată. Și aceste județe marea majoritate au fost trimiși acasă, înainte de Boboteaza.

Într-o zi își face apariția la închisoare Pamfil Șeicaru, dorind să vorbească cu grupul legionar. Nu a putut vorbi decât cu profesorul Protopopescu, pentru că nimeni nu l-a dat voie Președintele Tribunalului Militar. A dat asigurări profesorului Protopopescu că el a intervenit la guvern și la Rege pentru eliberarea lor fără judecată și procese. Și-a exprimat admirația pentru ținuta grupului legionar din Germania, care nu a luat bani de la Nemți. Unul singur, spunea el, Victor Vojen, a acceptat să intre în solda guvernului german. Pamfil Șeicaru se referea probabil la faptul că Vojen intrase ca funcționar la Ministerul Propagandei. A mai spus că situația s-a schimbat și

ca în curând vor fi chemați să joace un rol politic. Generalul Dragalina, Seful Regiunii militare, a intervenit și el la Ministerul de Interne, Ghelmegeanu, pentru încetarea urmărilor contra grupului legionar din Timișoara. Doamna Protopopescu, eliberata mai de mult, ținea legătura cu Generalul Dragalina și prin ea cei închiși erau informați de evoluția situației politice și de intervențiile făcute în favoarea lor la București.

Guvernul era hotărât să încheie prigoana contra legionarilor, dar din motive de prestigiu și pentru a nu fi interpretată atitudinea lui drept semn de debilitate, a lăsat ca ancheta să-și urmeze cursul ei normal. A venit un judecător de instrucție de la Craiova, Vasilescu, ofițer de rezervă, care s-a purtat extraordinar de corect.

Se vedea că are instrucțiuni de la Centru să nu bruscheze pe inculpați. De fapt nu mai ancheta el, ci lăsa pe legionari să-și spună pasurile și să-și motiveze atitudinile. El s-a mulțumit să ia note și să-și facă raportul. Ca urmare a vizitei lui, cu trei săptămâni înainte de Pasti, din lotul de legionari concentrați la Timișoara, au mai fost eliberați o parte și nu au mai rămas decât 11, presupuși a fi principalii responsabili. Între ei și profesorul Protopopescu. În Martie sunt lagărele. Era semn că se apropia și eliberarea lor. Stoicanescu, eliberat de curând, venise să-i viziteze, spunându-le că atât el cât și alți fruntași legionari au spus lui Ghelmegeanu chestiunea lor și eliberarea lor e iminentă. Nu li s-a închis dosarul, ci a fost o eliberare provizorie. Dar la scurt interval după Pasti, au apărut două secrete care i-au scos de sub orice urmărire.

9. În lupta cu greutățile.

Spre deosebire de comunism și alte organizațiuni politice cu caracter internațional, mișcările naționaliste n-au ajuns la nici o conștiință comună a destinului lor. Nu-și recunosc suficient înruderile de concepție. Aceasta lipsa de solidaritate pe plan de solidaritate pe plan ideologic și politic le face inapte să-și coordoneze planurile și acțiunile. Cauzele dezordinii care domnește în tabăra naționalista sunt multiple. Probabil că stă în natura mișcărilor naționaliste să nu se poată grupa într-o entitate superioară.

Probabil că la mijloc este lipsa de maturitate politică, fiind recent apărute, ceea ce le împiedică să-și recunoască interesele comune. Dacă ne referim la responsabilitățile istorice ale acestei carente, ele revin în întregime fostelor State, Germania și Italia, care au părăsit linia revoluțiilor naționaliste, lăsându-se antrenate și corupte de imperialismul burghez.

Guvernul român care ne prigonea și camarazii din țară își imaginau ca legionarii refugiați în Germania se bucură nu numai de ospitalitatea guvernului german, dar suntem susținuți cu bani, arme și alte mijloace pentru a dăruia regimul carlist. Ascrie istoria fără respectul adevărului, dacă n-aș recunoaște că noi am dorit acest sprijin și am încercat chiar să-l obținem. Nu reclamăm ajutorul partidului național-socialist în calitate de înfrânți, de umili postulanți, sau de oameni care își închiriază serviciile, ci îl pretindeam în numele comunității de idealuri. Ajutorul solicitat îl consideram un act de camaraderie și de viziune politică, ca oameni care aparținem aceluiași front și a căror luptă, în ultima analiză, ar fi beneficiat întreaga lume naționalistă.

Corneliu Codreanu niciodată nu ceruse nimic nici de la Roma și nici de la Berlin. Înainte de prigoana exista însă o puternică organizație legionară, care își procura mijloacele financiare din propria ei activitate și dezvoltare. Orice creștere de membri, avea efecte și în casa mișcării. Dar, din Februarie 1938, de când partidele politice au fost interzise în România și mișcarea a trecut în faza clandestinității, nu se mai putea aduna sume importante de bani. Scăzuse și numărul legionarilor activi și nici poliția nu permitea colectarea de bani. Nici arme nu ne puteam procura, căutându-le prin poduri sau pe la indivizi singuratici. Riscurile erau imense și tot ce-am adunat în faza 1938-1939 căzuse în mâinile dușmanului, în cursul diverselor percheziții și arestări. Pentru a întreprinde un atac frontal contra regimului aveam nevoie de un stoc inițial de arme, cu care să facem prima breșă în dispozitivul lui de apărare.

Conștient de această situație precară, Comandamentul legionar de la Berlin a însărcinat în vara anului 1939, sfârșitul lui Iulie-începutul lui August, pe Victor Vojen să tatoneze posibilitatea unui eventual sprijin material în cercurile militare ale regimului. Vojen pretindea că are legături importante, care duceau până la Keitel. Afirmația lui nu am putut-o verifica niciodată, pentru că Vojen nu introducea pe nimeni pe firul lui. Cert este că la a doua ședință a Comandamentului, Vojen s-a întors cu un răspuns negativ. Guvernul german nu se amesteca în politica internă a altor State și nici nu sprijină mișcări naționaliste din alte țări.

Pe ei îi interesează numai o mișcare naționalistă care „prin propriile mijloace” cucerește puterea în Stat, cum a fost fascismul sau național-socialismul. O mișcare politică ce trebuie susținută din afara nu-i interesează, pentru că nu are rădăcini în popor. Cu această explicație,

cercurile germane ne invita sa ne rezolvam singuri, cum vom ști, problema politica din România, fara amestecul lor.

După sosirea mea din Iugoslavia, am considerat închisa aceasta posibilitate și chiar periculos de a fi redeschisa, din cauza statutului nostru precar de refugiat politic.

Ce ajutor puteam spera de la un guvern care ne ținea sub supraveghere, obligându-ne sa ne prezentam săptămânal la politie și sa semăn într-o condicuță? Guvernul German nu numai ca nu era dispus sa ne acorde vreun sprijin, dar, prin limitarea libertății noastre de mișcare în interiorul Reichului și în afara, ridicase o serioasa piedica în calea planurilor noastre.

Spiritul de sacrificiu, în slujba oricărei credințe, prin natura lui merita sa fie respectat, dar este mai mult ușor de luptat, cum este cazul comuniștilor, ca membru al unei organizații internaționale, care dispune de legături în toată lumea și de mijloace materiale din abundenta, decât ca membru al unei mișcări naționaliste, ale carei posibilități sunt limitate la ceea ce însăși poate sa producă.

Mijloacele noastre, când am început sa edificam piesa cu piesa noul plan, erau ca și inexistente. Pentru alti revoluționari sau oameni trimiși în misiuni periculoase, partea tehnica a misiunii lor este cel puțin rezolvata: din capul locului bani, arme, hârtii, gazde și alte legături nu mai constituiau o problema. Oamenii plecau cu acest echipament inițial, care nu lipsea niciodată.

Pentru noi, însăși apropierea de obiectiv, străbaterea etapelor de drum până în tara, reprezenta un efort considerabil. Revoluția nu se putea face de la Berlin. Un ban adunat cu truda, un pașaport, un pistol, luau proporții gigantice, devenind etape ale bătăliei finale. Numai perseverenta noastră putea sa ni le procure. Noi nu aveam bani, nu aveam hârtii de trecerea frontierei, nu aveam arme, și pe deasupra ne aflam și sub supravegherea Gestapo-ului.

Cum am rezolvat aceste chestiuni preliminare, simple în aparenta, dar colosal de importante pentru noi?

Pentru alimentarea fondului de acțiune, toți camarazii atașați grupului de acțiune contribuiau cu cinci marci lunar. Din munca în fabrica, ei câștigau aproximativ 40 de marci lunar, din care își plăteau chiria și întreținerea. Traian Borobaru era casierul grupului. Din cotizații am reușit sa strângem până la începutul lunii Aprilie, 1.700 de marci. Era ridicol de puțin. Ponta vine cu o idee. El cunoștea pe un industriaș, Ott, proprietarul editurii și

întreprinderii tipografice Braun & Co. Cu recomandăția lui Petre Ponta au intrat lucrători la Braun & Co.

— Smultea, Rotea, Șeitan, Eugen Teodorescu, Laurențiu Veres și Petrascu.

— Ce-ar fi, îmi spunea Ponta, dacă i-aș cere să ne împrumute cu 20.000 marci, asigurându-l în schimb, ca dacă vom birui, în afara de restituirea banilor, îl vom ajuta să-și deschidă o întreprindere tipografică în România? În caz ca nu avem noroc, cu munca mea (Ponta era desenator artistic și avea legături de afaceri cu Ott) îi garantez restituirea sumei în câțiva ani.

— Bine, încearcă, i-am răspuns lui Ponta, dar să nu sufli o vorbă despre ce avem să facem cu acești bani.

Spune-i că sunt pentru activitatea noastră politică în străinătate.

La întâia întrevvedere, Ott era dispus să ne împrumute suma cerută. Dar la a doua întrevvedere a bătut în retragere. Deși este plin de bunăvoință, nu are suma disponibilă. Ott ceruse informații despre noi, de la partid, și probabil fusese sfătuit să nu-și bage banii într-o întreprindere nerentabilă și fără perspective.

Amărât de acest insucces, Petre Ponta a făcut atunci un gest de neuitat: economiile familiei lui, vreo 1.300 de marci, le-a scos din bancă și ni le-a pus la dispoziție. Cu ajutorul lui Ponta, „comoara” noastră, cum o numeam, se ridică la vreo 3.000 de marci. Din această sumă trebuia să acoperim călătoria cu trenul până în Iugoslavia, găzduirea în Banatul sârbesc și așezarea noastră în România la locuri sigure.

Paralel cu strângerea banilor se mai iva și o altă problemă: schimbarea mărcilor în devize-forte. Mărcile germane, din cauza războiului, nu aveau căutare pe piețele străine și ne era teama să nu rămânem cu ele în buzunar.

Prin legionarul Adrian Brătianu, angajat la Radio-Berlin, am reușit să cumpărăm de la niște bulgari, cunoștințe de-ale lui, care lucrau tot la Radio, 100 de dolari americani în moneda mărunță, excelentă pentru scopurile noastre. Traficul de devize se pedepsea pe atunci cu moartea în Germania sau, în cel mai fericit caz, cu internarea într-un lagăr de concentrare. O altă sursă de schimb ne-a oferit-o, fără să știe, Preotul Borșa. Acesta primise de la Sturdza, când fusese la Copenhaga, o sumă apreciabilă în lire sterline și coroane daneze, pentru nevoile grupului. Despărțindu-se de grup, el cheltuia acești bani pentru nevoile lui particulare și pentru propria lui acțiune politică. Pentru efectuarea schimbului, făcea apel la inginerul Negoescu, un legionar stabilit de multă vreme la Berlin, ca reprezentant al unor firme din țară. Negoescu ne oferea nouă spre cumpărare lirele părintelui, platindu-i-le,

bineînțeles, așa cum era prețul în comerțul negru. Operația a durat toată iarna, caci Părintele nu schimba lirele decât una câte una, ca să-și economisească banii. În total am achiziționat 20 de bancnote de o lira sterlina. Trecerea fiecărei lire din buzunarul Părintelui în buzunarul grupului era salutată cu salve de bucurie de cei inițiați.

Lirele și dolarii au fost scoși din casieria obișnuită și bine ascunși de Petre Ponta, pentru a nu fi găsiți la vreo percheziție.

O chestiune mult mai complicată decât aceea a banilor era a pașapoartelor. În planul de acțiune era prevăzut ca granița germană să o trecem cu pașapoarte. Nu puteam risca o confruntare cu poliția germană, caci ospitalitatea Reichului era condiționată de prezentarea legionarilor săptămânal la Polizeirevier-ul din raza unde locuiam. Dar de unde să ne procurăm pașapoartele? Noi nu aveam decât „Fremdenpass” și pe aceste documente nici Ungaria nici Iugoslavia nu ne-ar fi eliberat vize. Singura posibilitate de a putea pătrunde în aceste țări era să ne substituim altor cetățeni români aflați în Germania. La început am crezut că vom găsi suficiente persoane, mai ales printre studenți, dispuși să ne cedeze pașapoartele lor. Dar când am început sondajele, m-am izbit pretutindeni de refuzuri. Oamenii bănuiau la ce le folosim și nu voiau să fie amestecați în chestiuni gen Miți Dumitrescu. După multe iscodiri și multe refuzuri, am pus mâna abia pe patru pașapoarte românești, din cercul prietenilor mișcării: de la două doamne, soțiile camarazilor Brătianu și Boaru, și de la doi studenți din Berlin, Avram și Banciu. Cu al meu, pe care îl aveam mai de mult, pe numele de Otto Schneider, posedam în total cinci pașapoarte, foarte puține în raport cu numărul legionarilor destinați să participe la acțiune.

Pentru înlocuirea fotografiilor de pe pașapoarte cu noii lor titulari, am avut iarăși multă bătaie de cap. Pentru întâia oară săvârșeam astfel de operații. Arta falsificării documentelor, atât de răspândită în toate cercurile de conspiratori internaționali, nouă ne era necunoscută. Ne-a salvat din încurcătura tot Petre Ponta. Nici el nu se pricepea, dar cum era desenator, după câteva săptămâni de experiență a devenit maestru. Pașapoartele românești aveau două stampile, una seacă și alta cu cerneala. Stampilele de cauciuc le-a confecționat relativ repede, dar cea de plumb i-a scos peri albi. De câte ori nu i s-a spart forma de plumb! Nu a reușit decât după zeci de încercări nesăbuite, în care timp și-a lăsat total în părăsire ocupațiile din care-și câștiga existența. Finalul operației l-am sărbătorit ca un mare triumf

al grupului de acțiune, cu un pahar de vin, ridicat în cinstea lui Petre Ponta, eroul întreprinderii.

Mai rămânea o ultima greutate de îndepărtat. Cum sa ne sustragem de sub vigilenta Gestapo-ului? Încă de la întoarcerea noastră la Berlin luasem câteva masuri de precauțiune, pentru orice eventualitate. Cum locuiam la Petre Ponta, am tot amânat sa ma prezint la Polizei-revier-ul respectiv pentru îndeplinirea formalităților cu condicuța, cum era ordinul de la Polizei-präsidium. Din amânare în amânare, m-am apropiat de data plecării, încât problema dispariției mele de la Berlin se rezolvase de la sine. Același procedeu l-a utilizat Boian. Dar mai existau alti camarazi care nu se puteau prevala de aceasta lipsa de control, fiind înscriși în registrul polițienesc.

Pentru aceștia am imaginat un alt sistem. Cei destinați sa plece în prima serie, vor părăsi Berlinul, mutându-se în alte orașe. Urmând acest consemn, Rotea și Smultea s-au mutat la Viena, fiind găzduiți de bunul nostru prieten Cerna. Rostul plecării lor nu era cunoscut în grupul mare, crezându-se ca într-adevăr oamenii vor sa schimbe peisajul berlinez cu Viena, pentru cine ști ce motive.

Ceilalți, care nu puteau utiliza același procedeu fara a trezi bănuielile, Petrascu, Teodorescu, vor recurge la schimbarea domiciliului lor în raza Berlinului. Mutându-se dintr-un Polizei-revier într-altul, nădăjduiam să-și piardă urmele în desișul formalităților.

10. Legământul.

Apropiindu-se momentul plecării, am convocat pe toți legionarii din grupul de acțiune într-o ședință solemnă la „bojdeuca” lui Rotea și Smultea, pentru a depune un legământ de lupta. Textul a fost redactat de mine și a fost transcris pe o hârtie specială și cu caractere artistice de către Petre Ponta. După deschiderea ședinței, și o scurta cuvântare a mea, în care am subliniat uriașa răspundere ce apăsă pe umerii noștri, am citit legământul și toți cei prezenți l-au repetat după mine, în poziție de onor. A urmat semnarea documentului.

Legământ.

În fata încercărilor de ademenire și ale tuturor uneltirilor dușmane, care urmăresc nimicirea spiritului adevărat al Mișcării Legionare reprezentat prin Corneliu Codreanu și Ion Mota; în fata mișeliei unor legionari care s-au pus în slujba trădării de neam și Legiune, grupul de camarazi aflat astăzi împreună hotărăște sa se împotrivească cu toată energia și sa continue lupta cu cea mai mare înverșunare.

Ne legam în fata mormintelor noastre scumpe, care ne luminează drumul ca niște făclii uriașe peste veacuri, sa nu părăsim niciodată linia lui Corneliu Codreanu.

Credem fara șovăire în victoria deplina a lui Corneliu Codreanu și pentru a o câștiga nu ne poate înfricoșa nici o primejdie și nici o greutate nu ne poate sta în cale.

Vom răzbuna fara cruțare și fara mila pe toți cei care au căzut, pe toți cei care au fost chinuiți, pe toți cei batjocoriți și întemnițați și vom pedepsi toate uneltele dușmane din mijlocul nostru ca sa rămână exemplu de strășnicie în istorie.

Vrem sa întemeiem o Românie legionara, așa cum a fost înțeleasă în mintea lui Corneliu Codreanu, și sa ridicam neamul românesc la conștiința misiunii sale pe acest pământ.

Acum când sufletele noastre sunt pregătite pentru o noua lupta, Dumnezeu și Arhanghelul Mihai sa binecuvânteze steagurile Gărzii de Fier și sa le poarte spre înălțimile biruinței și ale gloriei.

Trăiască legiunea!

Berlin, 17 Martie 1940

Horia Sima.

Virgil Mihăilescu.

Ilie Rotea.

Nicolae Petrascu.

Nicolae Șeitan.

Ioan Boian.

Petru Ponta.

Popa Ioan.

Valeriu Vintan.

Alexandru Popovici.

Tolcea Ioan.

Traian Borobaru.

Gavagina Iosif.

Ilie Smultea.

Vasiu Iosif.

Nic. I. Crăcea.

Octavian Roșu.

Eugen Teodorescu.

Cu depunerea legământului intram în faza de realizare a proiectului. Îndată după aceasta solemnitate, au început primele mișcări în grup, în vederea camuflării plecării spre țara.

A fost ultima oară când ne-am întâlnit cu toții. A fost un fel de „Cina cea de taină” pentru grup.

Am luat masa împreună, domnind ca de obicei multa animație și căldura. Totuși se schimbase ceva în atmosfera grupului.

Gândurile tuturor erau absorbite de întoarcerea în țară, în mijlocul primejdiilor, de unde abia scăpaseră cei mai mulți, trecând la doi pași de moarte. Îmi plimbam ochii de la unul la altul: câți vor mai fi în viață peste un an? Tinerețea, vitejia și puterea lor de dăruire îi mânau pe toți într-acolo: spre înfruntarea marelui risc.

Tot în această perioadă, Ilie Smultea are un moment de inspirație fericită și reușește să exprime în câteva strofe starea noastră sufletească de atunci. Poezia era de bună calitate, dar nu s-a putut încetățeni în lumea legionară din cauza melodiei alese, cântecul german „Gegen Engelland”.

Iată aceste versuri:

Astăzi am plecat din nou la luptă Hotărâți să nu mai dam-napoi.

Jertfa voastră se înalta sfânta, Camarazi iubiți, venim la voi.

Noi ne dăruim Să slujim mereu Altarul Sfânt, De crez legionar, Căpitane, Căpitane, În veci pe drumul, Pe drumul tau.

11. Moartea Profesorului Nae Ionescu.

În mijlocul pregătirilor pentru plecare, cade ca un trăsnet vestea morții profesorului Nae Ionescu. În 15 Martie 1940 nu dispăruse numai un mare filosof și un mare dascăl al generației, ci și o mare speranță a Legiunii decapitate. A fost o lovitură care ne-a buimăcit, azvârlindu-ne în cele mai amare reflexii asupra sortii vitrege.

După masacrele din Septembrie 1939, grupul din Berlin înfiripase multe nădejdi în jurul numelui său. Prestanța intelectuală a profesorului și tăria lui de caracter, dovedită în cursul prigoanei carliste, îl destinau să joace un important rol în faza politică ce se apropia cu pași repezi.

Nae Ionescu întrunea în persoana lui două însușiri greu de găsit împreună: o inteligență neegalată în toată generația lui, înzestrată cu vaste resurse culturale, și un dârz luptător pentru cauza neamului său.

Din țară mai fuseserăm informați că moartea profesorului nu fusese naturală, că suferind fiind de inimă, cineva din apropierea lui i-ar fi administrat medicamente neindicate bolii lui, provocându-i decesul. Aceasta

persoana, suspecta de a-i fi grăbit sfârșitul, avea legături cu Palatul și ar fi săvârșit atentatul după sugestiile camarilei, în schimbul unei importante sume de bani. Dar chiar dacă aceasta informație nu ar fi fost adevărată, profesorul Nae Ionescu tot asasinat a murit.

El a fost o victima a răzbunării carlisto-lupesciene. Un om de o vibrație intelectuală și spirituală de intensitatea lui, era destinat să se consume repede fizicește, după lunga lui detențiune de lagăr, de aproape doi ani, și în condiții de izolare totală de restul grupului.

Duminică, 24 Martie 1940, grupul din Berlin a ținut o ședință de comemorare a profesorului Nae Ionescu, la Amalienhof. Figura ilustrului dispărut a fost evocată de Constantin Papanace.

O durere nestăvilită pusese stăpânire pe toți. Unul dintre puținii supraviețuitori ai marii epoci legionare luase drumul spre cele eterne, tocmai când Legiunea avea mai mare nevoie de sfatul și experiența lui.

Nae Ionescu era bine văzut în sferele politice din Germania. În eventualitatea unei crize a regimului carlist, era un om indicat să trateze o nouă formulă politică între mișcare, Puterile Axei și Regele Carol.

Dar Nae Ionescu avea în același timp convingeri inflexibile față de anumite exigente naționale, ceea ce îl convertea într-un partener dificil pentru Palat. De aceea e verosimilă ipoteza suprimării lui de camarila înainte să se producă scadena fatală a tuturor erorilor și crimelor regimului. Firește că Legiunea ar fi avut o încredere totală în Nae Ionescu, după strălucitul examen de credință și devotament ce l-a dat în lagăr, dacă ar fi fost chemat de evenimente să trateze succesiunea regimului.

În Septembrie 1939, după căderea lui Călinescu și masacrele care au urmat, aflându-mă la București, am voit să-l scot din țară, luându-l cu mine în Germania.

Era o întreprindere grea, dar în fața marilor pierderi ce le-am suferit, mă gândeam că refugiul lui la Berlin ar constitui un puternic reviriment pentru țară și Legiune. I-am împărtășit inginerului Nicolau, care conducea organizația clandestină a „Răzleților”, ideea mea. El s-a interesat, s-a consultat și cu alți camarazi, și la proxima întâlnire mi-a spus că „răpirea” profesorului e irealizabilă. Mai întâi e greu să te apropii de el, deși se afla în libertate, pentru că e urmărit mereu de agenți.

Eu însumi m-am convins de cele spuse de Nicolau. Odată, întâlnindu-l întâmplător pe Calea Victoriei, în dreptul Palatului Postelor, eram persecutat de gândul să-l agreez.

Dar uitându-mă mai bine în spatele lui, am văzut o persoana ce se ținea ca scaiul după el. Îmi mai spunea Nicolau ca profesorul e impracticabil pentru atare operații. În jurul lui sa găsesc persoane care ar vorbi sau ar da imediat de aceasta lume? Nici el și nici alți camarazi nu cutează sa se apropie de el, necum să-i propună evadarea din țara.

În cursul ședinței de la Amalienhof. ma gândeam la planul meu de atunci și acum îmi părea rau și îmi făceam învinuiri ca nu am încercat imposibilul să-l salvez. Dar, presupunând ca ar fi ajuns până la Timișoara, putea profesorul sa suporte o trecere a frontierei, cu inima lui slăbită?

12. Destinderea.

Destinderea este expresia încetățenită în limbajul legionari pentru a denumi perioada în care regimul carlist a început sa slăbească prigoana contra legionarilor și sa caute o apropiere de mișcare. Regele Carol a fost obligat la aceasta schimbare de politica interna din cauza presiunii evenimentelor externe. Un Stat mic sau mijlociu nu poate fi guvernat în chip tiranic decât atâta vreme cât se bucura de pace la hotare. De îndată ce este amenințat din afara, orice regim de dictatura începe sa se clatine.

Doborârea Poloniei în 18 zile a dat de gândit Regelui. Fara îndoiala armata franceza era încă intacta și nimeni nu bănuia la acea data sa capituleze în șase săptămâni. În linia Maginot își pusese și Regele nădejdi. Daca însa va ceda și aceasta bariera mașinii de război germane, e inevitabila apropierea României de Germania. În acest caz, socotea Regele, schimbarea politicii noastre externe nu se va putea face cu lagărele și închisorile pline de legionari.

Destinderea era plănuită pe lunga durată. Înainte faza tatonărilor, apoi, prin concesiuni reciproce, sa se creeze un climat de încredere între cele doua parti, pentru ca la urma, daca va fi nevoie, sa se ajungă chiar la o colaborare în guvern. Primele încercări de a sonda opinia legionarilor, în vederea unei apropieri, s-a făcut sun guvernul Argetoianu. Acest guvern a încheiat represiunea sângeroasa a guvernului precedent, Argeșanu, ucigând pe toți acei legionari care, în noaptea măcelului. n-au putut fi găsiți la locurile unde erau indicați ca se afla după listele întocmite de Siguranță. Pentru ca inițiativa guvernului sa nu fie considerata un act de slăbiciune de către legionari, s-a dat mandat Generalului Gabriel Marinescu, Ministrul Ordinii Publice, sa înceapă discuțiile cu mișcarea, adică aceleia care avusese răspunderea directa a execuțiilor sin Septembrie. Călăul era chemat sa deschidă victimelor ramase în viață poarta spre libertate.

Guvernul Argetoianu nu avu viața lungă. Chemarea lui Tătăărăscu la putere, la 24 Noiembrie 1939, era un indiciu al schimbării de atitudine a Regelui Gabriel Marinescu, Ministrul Ordinii Publice. Odată cu plecarea Generalului Marinescu, acest minister, creat sub dictatura Regelui Carol, a fost și desființat și atribuțiile de păstrare a ordinii publice au revenit Ministerului de interne, încredințat acum lui Mihail Ghelmegeanu, un om mai ponderat. Aceeași soartă a împărțăsit-o și Victor Iamandi, fostul Misitru de Justiție, frate de cruce cu Armand Călinescu în urzirea prigoanei contra legionarilor. Înlăturarea acestuia s-a făcut sub forma înaintării lui în cadrul consilierilor regali.

Prin aceste eliminări, Regele voia să inaugureze era nouă, arătând legionarilor că e dispus să pună capăt prigoanei și numai de ei depinde să prindă ramura de măslin ce li se întinde. Dar Regele mai urmărea și altceva prin înlăturarea lui Iamandi și Gabriel Marinescu: să se despartă încet de toți acei colaboratori care i-au servit ca unelte în cursul prigoanei și care acum, devenind o povară, prezenta lor în guvern ar fi periclitat interesele Tronului. Totuși structura generală a regimului n-a suferit nici o alterare. Generalul Marinescu rămâne mai departe ca Prefect al Politiei Capitalei și între aparatul de represiune se afla la locul lui. Regele Carol s-a angajat în direcția destinderii cu multă prudență, pas cu pas, ținând ferm în mână frânele guvernării.

Pentru a nu avea surprize nici din partea legionarilor în proximele tratative, Palatul s-a adresat elementelor mai docile, mai dispuse să se conformeze planurilor urzite de camarila. Persoana agreată de Palat ajunsese Dr. Vasile Noveanu, instructor legionar și fost șef al organizației din județul Arad. Noveanu se trăgea dintr-un tata evreu, trecut la ortodoxie, originar din Huși, binecunoscut de profesorul Codreanu, care mi-a povestit acest lucru.

După Unire, s-a mutat cu toată familia lui la Sibiu, unde a intrat în armată cu gradul de plutonier-major. Mama lui Noveanu era o vrednică româncă, care a dat o educație creștină și națională copiilor. Erau mai mulți frați Noveanu și toți legionari. A studiat medicina la Cluj și apoi a profesat la Arad. Inteligent, prietenos, afabil, se bucura de multe simpatii în mișcare. Căpitanul ținea mult la el. Organizația județului Arad era una dintre cele mai puternice din țară, cel puțin ca număr de membri și sub raportul voturilor obținute, în alegerile din 1937. Eu însumi l-am apreciat mult și eram bun prieten cu el.

În cursul prigoanei a fost internat în lagăr. După asasinarea Căpitanului, s-a pus în fruntea acelor legionari din lagăre care, îngroziți de cele întâmplate, vedeau în înțelegerea cu Regele unica soluție pentru salvarea cadrelor ramase în viață. Întrevederile între Ministrul Ordinei Publice, Generalul Gabriel Marinescu, și Noveanu au început pe la sfârșitul lunii Octombrie 1939, dar, probabil, legăturile lui cu înaltele autorități datau mai demult.

Mai târziu au intrat pe fir și alți fruntași legionari, dar tot timpul Noveanu a rămas punctul de desfășurare al destinderii. Realizându-se destinderea prin Noveanu, camarila îi crea acestuia o platformă în mișcare, de care se putea folosi ulterior pentru a abate grosul ei pe linia de captare a Palatului. Noveanu intrase mai întâi cu Gabriel Marinescu și mai apoi cu Urdareanu și rege într-un fel de complicitate de interese, care nu era aceea a unui agent de categoria lui Vârfureanu, ci de ordin mult mai înalt. Noveanu aspira să devină seful politic al mișcării, acceptând la nevoie o dublură pentru partea spirituală. Planul lui era acesta: bucurându-se în încrederea Regelui, realizează destinderea, apoi, legionarii, recunoscători pentru că i-au scos din lagăre și închisori, se grupează în jurul lui și, cu aceasta zestre politică, culeasă din sfărâmurile Legiunii, se va putea afirma în viața publică.

Noveanu se desprinsese de obiectivele specifice ale mișcării și juca o carte proprie, abia disimulată. El urmărea o salvare sui-generis a Legiunii, fără a se preocupa la ce servește destinderea, care e scopul ei final în raport cu interesele Neamului.

Tratatul cu Palatul s-a prelungit în tot cursul iernii, fiind continuate, după debarcarea lui Gabriel Marinescu, prin ministrul de Interne, Ghelmegeanu, și prin Urdareanu, Ministrul Palatului. În primăvara s-a ajuns la o anumită clarificare. Prin Martie 1940, o serie de legionari au fost aduși din lagăre sub escorta la Inspectoratul General al Jandarmeriei din Capitală, ca să ia parte ca delegați al lagărelor, la un fel de consfătuire a tuturor fruntașilor legionari din toată țara.

În adunare a apărut și Noveanu, care fusese eliberat de mai multă vreme și dirija, în colaborare cu autoritățile, toată operația. Discursul inaugural al conferinței a fost ținut de Noveanu, de unde se putea deduce că el este exponentul maxim al legionarilor din toată țara, în acțiunea de destindere. A luat apoi cuvântul Mihail Ghelmegeanu, care a făcut apel la tineretul țării să uite tot ce a fost și să facă zid în jurul Tronului, pentru apărarea patriei amenințate la hotare.

După aceasta consfătuire, legionarii au înaintat un memoriu Regelui și au dat în același timp și o proclamație către țara în care cereau ca toate energiile românești să se strângă în jurul Tronului, în ceasurile grele prin care trece Patria. Îndată după aceste acte de supunere autorității Regelui, un grup de fruntași legionari au fost primiți în audiența de Rege.

A fost un moment de o rară semnificație. Mult hulita mișcare legionară a fost recunoscută ca realitate politică în fața țării și a străinătății, după ce înainte de vreme i se tăgăduise chiar existența.

Legionarii din Berlin, aflându-se în afara de raza primejdiei, puteau să-și precizeze atitudinea pe alte baze decât legionarii din țară, care trăiau sub continuă teroare a celor întâmplătoare. Ei nu erau liberi pe deciziile lor. Ceea ce s-a întâmplat la 30 Noiembrie 1938 și la 21 Septembrie 1939, se putea repeta. Aceste amintiri îi îndurerau și torturau. Legionarii din Berlin puteau să judece destinderea din țară și actele întreprinse de camarazii noștri exclusiv în funcție de linia mișcării și interesele Neamului. Pe lângă libertatea de care se bucurau, legionarii din Berlin aflându-se în afara hotarelor țării, erau mult mai bine informați asupra manevrelor Regelui Carol. Acesta nu de dragul legionarilor a acceptat să stea de vorba cu ei, ci pentru că evoluția generală a situației europene îl silea să-și schimbe politica internă.

La sfârșitul ședinței de comemorare a profesorului Nae Ionescu, s-a citit și semnat o declarație, prin care se fixa atitudinea grupului din Berlin față de evenimentele din țară. Documentul a fost redactat de Papanace și, înainte de ședință, l-am revăzut împreună. Pentru a da mai mare tărie acestor declarații, Petrescu a avut ideea, și eu m-am asociat părerii lui imediat, ca toți camarazii prezenți să-și pună semnătura acelor legionari care trăiau despărțiți de grup, Ciorogaru, Vojen, Constant, Părintele Borșa, Trifa. Aceștia nici n-au venit la ședința de comemorare a profesorului Nae Ionescu. În schimb apare semnătura lui Victor Silaghi, care, de la această reuniune, a revenit formal în mijlocul nostru. Iată acest document: Poziția Mișcării Legionare față de așa zisa împăcare între Garda de Fier și regimul actual din România.

Planul iudaic pentru distrugerea Mișcării legionare a fost conceput în mai multe etape.

Prima etapă a format-o încercarea diversiunii de captură și compromitere a curentului legionar în matca politicianistă și masonizată a guvernului Goga-Cuza.

Când aceasta tentativa de compromitere n-a reușit, iudeo-masoneria s-a oprit la soluția exterminării fizice și morale a conducerii legionare.

În acest scop s-a dat lovitura de Stat din Februarie 1938, când, cu complicitatea întregii lumi politicianiste, s-a modificat Constituția care a oferit platforma pentru nimicirea noastră.

De data aceasta scopul era îndoit. În primul rând exterminarea Căpitanului și în al doilea rând captarea Mișcării creata de el. Printre alte indicii ale acestei intenții a fost și mărturisirea făcută de Istrate Micescu în niște sugestii transmise Conducerii Legionare în Septembrie 1938, după întrevederile avute cu Carol la o vânătoare din Ardeal, prin care recomanda Mișcării Legionare sa se lapede de Căpitanul sau încarcerat și sa urmeze pe Rege.

Putin mai târziu, imediat după întoarcerea Regelui de la Londra, a urmat asasinarea Căpitanului. Dârzenia și intransigenta din partea legionarilor din lagăre și închisori s-a manifestat cu un impresionant dispreț de moarte. Aceasta atitudine a determinat guvernul Armand Călinescu sa extindă planul de exterminare și anume: se hotărâse asasinarea tuturor legionarilor considerați intransigenți într-una din cele doua ocazii, astfel:

1) Cu ocazia intrării României în război alături de Franco-Englezi: Dispoziția de asasinare era cuprinsa chiar în plicul confidențial și sigilat care urma sa fie deschis în ziua mobilizării generale;

2) În cazul când acest eveniment nu se producea, pretextul de execuție al legionarilor intransigenți era sa fie găsit cu ocazia unor atentate simulate de agenții provocatori manevrând în acest scop o echipa din care făceau parte și câțiva legionari de buna credință (Vârfureanu).

Întâmplarea a făcut ca Armand Călinescu, pregătitorul acestor masacre, sa fie pedepsit înainte de a-și fi pus monstruosul plan în aplicare. Dar totuși acest plan n-a căzut, întrucât Generalul Argeșanu, care cooperase la elaborarea lui, a fost adus la guvern, cu misiunea de a-l duce la îndeplinire, folosind ca prilej chiar moartea inițiatorului sau.

Au urmat monstruoasele masacre din toamna trecuta în care și-au găsit moartea sute de camarazi. Dar Mișcarea legionara n-a murit. Dimpotrivă ea s-a adâncit în așa măsură în sufletul nației românești, încât actualul regim simte, pe zi ce trece, golul sub picioarele sale.

Aceasta evidenta realitate îl determina pe Regele Carol al II-lea sa reia vechiul plan de compromitere al Mișcării Legionare prin captare și umilire, după ce atâta timp a contestat însăși existența acestei Mișcări.

Pe de alta parte, o serie de considerente de natura exterioara îl forțează sa grăbească aceasta acțiune și anume:

1) Conducerea actuala din România, inspirata de interesele iudaice, vrea sa antreneze România în război împotriva Germaniei cu scopul sa a deplasa teatrul de război spre sud-estul european, dezorganizând astfel aprovizionarea Germaniei cu petrol și alimente.

2) Urmărește sa solidarizeze Mișcarea Legionara la anumite concesiuni teritoriale care, sub sugestia Angliei și Franței, urmează a le face Bulgariei, în Dobrogea de Sud, cu scopul de a ușura realizarea blocului balcanic anti-german.

3) Sa compromită în mod definitiv posibilitatea unei sincere colaborări, așa cum a preconizat Căpitanul, cu Puterile Axei, adică singura soluție de natura sa înlăture primejdia iudaica și amenințarea panslavista, protejând prin aceasta interesele iudaice.

4) Sa facă părtașă Mișcarea Legionara, acum la scadenta tuturor greșelilor acumulate de o politica aventuroasa, spre a o compromite definitiv și a-i lua autoritatea morala de a trage la răspundere pe cei care au adus la nenorocirea Tarii.

Pentru a se masca toate aceste intenții, se face apel la sentimentul patriotic atât de dezvoltat le legionari și de care s-a abuzat în trecut, cu scopul de a-i atrage în capcana. După mișeliile întâmplare vreme de doi ani, asemenea erori nu mai trebuie sa fie cu putință.

Semnăturile date de camarazii noștri pe așa zisele acte de supunere și manifeste către legionari au fost luate cu silnicie, care au mers până la amenințarea cu moartea, cum a fost cazul cu profesorul Nae Ionescu.

De aceea ele nu pot angaja nici Mișcarea Legionara și nici chiar conștiința acestor camarazi și deci nu poate fi vorba de divergente de păreri în fixarea liniei legionare care trebuie urmata.

Pentru aceste considerente și altele, care, prin natura lor, nu se pot deocamdata arata, se fixează următoarea poziție a Mișcării Legionare în legătură cu ultimele evenimente din tara:

1) Se menține neclintita pe linia morala și fixata de Căpitanul nostru, Corneliu Zelea Codreanu, atât pe planul politicii interne cât și pe cel al politicii externe.

2) Declarațiile date de camarazii din tara nu pot angaja Mișcarea Legionara, întrucât sunt smulse cu silnicie și sub amenințare de moarte și nici nu pot pune în discuție unitatea Mișcării.

3) Omagiază memoria Profesorului Nae Ionescu care a preferat sa moara decât sa servească de unealta manevrelor iudeo-masonice, care au de scop derutarea maselor legionare și atragerea României în război alături de statele democratice beligerante.

4) Se pune în garda severa fata de toți acei care lucrează în cadrul Mișcării din sugestii și pentru interese străine.

5) Crede în biruința Gărzii de Fier și în realizarea României Legionare.

Berlin, 24 martie 1940.

Semnează: Cdt. Leg. Constantin Papanace; Cdt. Leg. Horia Sima; Elena Corneliu Zelea Codreanu; Cdt. Leg. Dragomir-Jilava; Cdt. Leg. Victor Silaghi; Cdt. Leg. Nicolae Petrascu; Cdt. Leg. Nicu Șeitan; Alex. Popovici; N. Horodiceanu; Veres Laurențiu; Popa Ion; Ing. N. Smarandescu; Stanicel Stelian; Titi Cristescu; Ilie Rotea; Gavagina Iosif; Lepă Valeriu; Ion Boian; Virgil Mihăilescu; Oct. Roșu; Ion Tolcea; Vasiu Iosif; Adrian Brătianu; Eugen Teodorescu; Ilie Smultea; Vintan Valeriu; Hanu Traian; N. Crăcea; Petre Ponta; Matei Biloiu; Tiana Sillion; Traian Borobaru.

După cum se poate constata din citirea documentului de mai sus, rezoluția adoptata de grupul legionar din Berlin cuprindea:

— O expunere a planului întocmit de Carol-Calinescu pentru nimicirea mișcării legionare. Planul, explica documentul, avea doua faze: a) Uciderea Căpitanului.

b) Captarea mișcării ramase fara conducător.

Cum captarea n-a reușit, s-a hotărât repetarea operației dintâi: uciderea celor mai dârzi legionari din lagăre și închisori. Planul lui Călinescu, care urma sa fie executat cu ajutorul lui Vârfureanu, s-a încrucișat cu acțiunea lui Miți Dumitrescu.

— Destinderea inaugurata de Rege în tara este considerata de legionarii liberi a ideii de captare a mișcării, prevăzută în partea a doua a planului.

— Declarațiile legionarilor din tara, fiind smulse sub amenințarea morții, nu pot angaja nici linia mișcării și nici conștiința acestor camarazi. Unitatea mișcării, în consecință, nici nu poate fi măcar pusa în discuție.

Un exemplar din aceasta rezoluție, semnata numai de Papanace și de mine, a fost înaintat autorităților germane, pentru a lua act de atitudinea grupului Berlin fata de evenimentele din tara.

13. Întâia delegație legionara din tara.

Paralel cu acțiunea de destindere din tara, începuta încă din toamna anului 1939, guvernul a întreprins și o acțiune de captare a legionarilor refugiați

din Germania. Agenții guvernului, atașați Legației Române de la Berlin, au primit misiunea sa se apropie de acele elemente care, după informațiile lor, ar fi dispuse la o schimbare de atitudine și reconciliere cu regimul. Dintre personalitățile legionare din Berlin, primul care a acceptat să intre în contact cu guvernul a fost Ciorogaru. Pe urma lui, în baza prieteniei care se stabilise între ei, a intrat pe fir și Părintele Dumitrescu-Borsa. Vojen și Constant nu puteau fi atrași în jocul guvernului, pentru ca se ancorase într-o alta perspectivă. Ei contau pe un conflict iminent între Germania și România și își rezervau rolul pentru acest moment.

Manifestația grupului legionar din Berlin, din 24 Martie 1940, a surprins și neliniștit cercurile guvernamentale românești. Nu numai că încercările de dezagregare ale guvernului dăduse greș, dar și poziția pe care se fixase acest grup în fața noilor evenimente nu se deosebea cu nimic de cea precedentă.

Nici masacrele și nici momeala destinderii nu avuseseră vreo influență asupra lor. Într-o formă care nu mai lăsa nici un dubiu, grupul legionar din Berlin respingea orice tranzacție cu regimul din țară și proclama hotărârea de a continua lupta până la biruința Legiunii. Planurile de „împăcare”, urzite de Palat, amenințau să se prăbușească din cauza atitudinii intransigente a grupului Berlin.

Impulsul de a trimite o delegație legionară la Berlin a venit atât din rândurile fruntașilor legionari angajați în procesul destinderii cât și de la Palat. Legionarii din țară au declarat guvernului că ei nu pot să ducă la sfârșit acțiunea destinderii dacă nu obțin adeziunea grupului Berlin. Masele legionare nu îi vor urma pe ei, ci pe acei care reprezintă spiritul de luptă al mișcării, iar șefii acestei aripi extreme se găsesc în Germania. Făcând aceste declarații, ei nu spuneau decât purul adevăr. Eu nu puteam continua destinderea și nu își puteam lua noi angajamente față de Rege fără de consultarea grupului nostru. Cercurile Palatului, la rândul lor, și-au dat seama și ele că centrul de greutate al mișcării se deplasase la Berlin și că, fără convertirea acestui grup, destinderea plutește în aer. De aceea au consimțit ca o delegație de legionari să plece la Berlin, ca să pledeze în fața grupului de acolo cauza destinderii. Delegația legionară posedă un îndoit mandat: din partea legionarilor care aderaseră la destindere și făcuse pace cu regimul cât și din partea miniștrilor Ghelmegeanu și Urdareanu, plenipotențiali Regelui în tratativele cu mișcarea.

Delegația sosește la Berlin în ziua de 28 Martie 1940. Ea era compusă din Radu Mironovici, Comandant al Bunei Vestiri, unul din întemeietorii

mișcării și Constantin Stoicanescu, Comandant Ajutor, fost sef al județului Timiș. și unul și altul fuseseră internați în lagăre. Radu Mironovici fusese eliberat înainte de căderea lui Călinescu, iar Stoicanescu abia la desființarea lagărelor, cu doua săptămâni înainte de a veni la Berlin. Pe Radu Mironovici îl cunoșteam prea puțin.

Cu Stoicanescu eram vechi prieten. Am luptat umăr la umăr în desțelenirea sufletului românesc din Banat. Era un om de o energie rara. O forță a naturii. Sub conducerea lui, județul Timiș devenise o cetățuie a Legiunii. De o inteligenta scânteietoare, pe care n-am întâlnit-o decât la Vasile Marin. Era mult iubit și apreciat în toate sectoarele mișcării: țărani, muncitori, intelectuali, studenți, elevi. Înflăcăra și cucerea cu prezenta lui orice mediu legionar. Nu era o greutate de la care sa se dea înapoi și nu era o problema sa i se para insolubila. Cu mintea lui iscoditoare pătrundea acolo unde mintea obișnuită se oprea neputincioasa. și aceste calități de dinamism și finețe intelectuala erau susținute și de o puternica trăire interioara. Unul dintre putinii legionari la care efortul pentru Legiune nu era întrerupt sau cel puțin adumbrit de nici o alta preocupare.

Mereu înainte, mereu scrutând destinul legionar, la mari depărtări de șiragul celor multi, era un pionier al energiei legionare. O neasemuit de frumoasa întrupare a fenomenului legionar. De la Borobaru și alții care fuseseră în lagăr cu el, aflasem ca legase strânsa prietenie cu Iordache Nicoară și Puiu Gârnicianu și tustrei deveniseră pivotul de rezistentă în lagăr.

Asa l-am cunoscut pe Constantin Stoicanescu, dar stiu eu prin ce prefaceri sufletești a trecut în cursul celor doi ani de lagăr?

Înainte de a-i întâlni am avut o consfătuire prealabila cu Papanace, pentru a ne fixa atitudinea. Ne-am hotărât sa ne menținem într-o rezerva prudenta. Poziția grupului Berlin are valoare prin fermitatea ei. Nu vom căuta nici să-i acaparam de la sosire, de teama sa nu ni-o alții înainte, răzleții, și nici sa forțăm sa adopte punctul de vedere. Cum între fruntașii legionari din Berlin existau mai multe tendințe, cel mai bun lucru era sa îi asculte pe toți și apoi sa se orienteze singuri.

Asa s-a făcut ca primii cu care au luat contact au fost Ciorogaru și Preotul Borșa. Noi nu le-am dat nici un semn de viață. Dar a doua zi de la sosirea lor ma cheama le telefon Titi Cristescu. Radu Mironovici și Stoicanescu sunt la el acasă și vor sa ma vadă. Au insistat ca vor sa ma întâlnească cât mai repede. Nu era decât Stoicanescu. M-a întâmpinat cu ochii umezi de

bucurie. Același suflet falnic, neschimonosit de viață din lagăr, aceeași vibrație pură și dezinteresată de camarad și luptător. M-am simțit umilit în sinea mea, ca m-am putut îndoi măcar o clipă de forța lui interioară. Bucuria a fost atât de mare când a apărut în pragul ușii Radu Mironovici. Ne-am îmbrățișat cu efuziune.

Ochii lui mari reflectau o bunătate nespusa. Ce noroc pe legiune, ma gândeam, ca cel puțin întemeietorii mișcării se mai găseau în viață. Pierderile suferite erau cumplite, dar cu ei în frunte și cu cei rămași în viață, Legiunea era viabilă. Se va putea reconstitui și își va putea urma drumul ei propriu.

Discuția ce-au avut-o cu Ciorogaru și Dumitrescu-Borsa fusese mai mult convențională. În fata mea puteau să-și descarce sufletul. Câte nu mi-au povestit! Vorbitorul principal era Stoicanescu. Mironovici mai mult asculta. Avea atâtea de spus! Subiectele se întretăiau și nu le sfârșeam niciodată bine: Nae Ionescu, scena de groază ce-a trăit-o la Miercurea Ciuc, cine mai trăiește, destinderea, Urdareanu, audienta la rege.

Nae Ionescu nu murise de moarte naturală. Cu o zi înainte de deces, Stoicanescu fusese la profesor. Era în pat. S-a întreținut despre situația politică și nu-i făcea deloc impresia de om sfârșit. „O să fie bine, ai să vezi, o să fie bine”, au fost primele cuvinte cu care și-a luat rămas bun de la el. Ne-a povestit apoi de convorbirea avută între un grup de legionari și Urdareanu, înainte de plecarea spre Berlin. Acesta ca să dovedească legionarilor prezenți ca Regele dorea să ajungă la o înțelegere cu Corneliu Codreanu, scoate o scrisoare a Căpitanului adresată lui Neagoe Flondor. Prin Neagoe Flondor, membru al organizației noastre, ruda cu Flondor, Mareșalul Palatului, Căpitanul primise sugestia de la Palat să facă o cerere de audientă și va fi primit de Rege. Era îndată după proclamarea Noii Constituții. În scrisoarea sa către Neagoe Flondor, Corneliu Codreanu spunea că momentul cererii de audientă și-l va alege el când și cum va crede de cuviință. Stoicanescu i-a replicat atunci lui Urdareanu, în fata întregului grup: „Scrisoarea nu poate constitui o dovadă împotriva lui Corneliu Codreanu, pentru că el nu refuza audienta, ci răspundea să i se lase lui latitudinea să cântărească singur momentul politic în care o va cere”. Urdareanu a înghițit în sec și nu a mai zis nimic.

Sosind și Papanace, ne-am așezat apoi la o examinare mai pe îndelete a situației. În rândurile care urmează nu redau numai discuția avută în aceasta zi la Titi Cristescu, ci esențialul din toate discuțiile ce le-am avut cu

delegații din țară. Însărcinarea formală ce și-o luase fata de Ghelmegeanu și Urdareanu era să ne convingă să aderăm la actul de împăcare cu Regele și eventual să ne întoarcem în țară. Dorința lor intimă era cu totul alta. Să stea de vorba cu noi, pentru că pornind de la situația dată, să ne făurim un plan comun de acțiune. Chestiunea nu se punea pentru ei de a ne atrage pe poziția lor, ci de a găsi un suport comun celor două poziții. Destinderea era rezultatul unei evoluții în politica internă a României, sub presiunea evenimentelor externe, de care nu se putea face abstracție. Problema care se puneă acum era cum să manevrăm pentru ca schimbările survenite în țară să le punem de acord cu obiectivele politice ale mișcării.

Ce se obținuse în țară de pe urma destinderii? S-au desființat lagărele și s-a dat amnistie parțială. O serie de legionari ieșiseră din închisori. S-a înregistrat și un alt câștig de ordin politic: prin audiența fruntașilor legionari la Rege, se ieșise din stadiul de „infractori ai Statului”, cum eram clasificați până acum de regim, și mișcarea fusese recunoscută ca realitate politică. Nu putea fi vorba de o recunoaștere formală, pentru că toate partidele fuseseră desființate prin Constituția din 1938, ci de recunoașterea existenței noastre de fapt. Metodele teroriste ale Palatului dăduseră greș. Cu rândurile rărite, eram nu mai puțin prezenți în acest ceas cumplit al istoriei noastre și Regele nu putea trece peste noi.

De schimbările din țară au beneficiat indirect și legionarii din Berlin. Guvernul german, după masacrele din Septembrie, ne socotise pentru multă vreme eliminați din viața politică a României și nu-l mai interesa existența noastră decât sub raport polițienesc. După proclamarea oficială a destinderii, cercurile germane au început să manifeste din nou interes pentru cauza noastră. Faptul a avut repercusiuni favorabile și asupra stării de spirit a grupului de la Berlin.

De unde, la sosirea mea aici, cei mai mulți legionari considerau poziția noastră definitiv pierdută, acum se constata chiar și la cei mai slabi un suflu de înviore. Bineînțeles, Ciorogaru și Preotul Borșa interpretau evenimentele din țară care tratează cu Regele, formează acum un bloc, iar ceilalți, intransigenții, s-au situat în afara orientării generale a mișcării. Eu și Papanace vedeam în destindere o confirmare a poziției noastre: crimele Regelui veneau la scadentă și acum, apropiindu-se dezastrul, ar vrea să împartă cu mișcarea răspunderile unei guvernări falimentare.

Ce reprezenta grupul de la Berlin? Dacă ne referim la număr, 40-50 de oameni, evident că nu putea concura cu legionarii angajați în procesul

destinderii, care erau câteva sute. Dacă însă luam în considerare atracția ce-o exercita acest grup asupra legionarilor din țară, situația se schimba în favoarea lui, cu tot numărul sau mic. După realizarea destinderii, grupul de la Berlin rămăsese factorul determinant în Legiune. Prestigiul grupului de la Berlin avea la baza trei elemente: a) era liber pe mișcările lui; b) se afla în Capitala acelei țări care, în acel moment, decidea de soarta Europei; c) reprezenta linia de luptă a mișcării. În acest grup se cristalizase supremale aspirații ale Legiunii. Ceea ce dorea în adâncul sufletului fiecare legionar, chiar și acei care beneficiaseră de destindere, era doborârea regimului carlist. Cine reprezenta această linie, incontestabil că avea de partea lui marea majoritate a Legiunii.

De existența și greutatea politică a grupului liber de peste hotare se puteau prevala și fruntașii legionari angajați în procesul destinderii. În tratativele cu Palatul, fruntașii din țară se puteau referi oricând la acest grup, pentru a se sustrage de la cereri care le-ar fi compromis poziția.

Consultarea grupului de la Berlin era pentru ei mai mult decât o necesitate tactică. Dacă ar fi început să ignore existența acestui grup și să se angajeze pe cont propriu în acțiunea de destindere, s-ar fi izbit de imponderabilele Legiunii și riscau să piardă acoperirea maselor legionare. În rezoluția din 24 Martie, noi le-am dat această acoperire, dar numai în sens negativ. Fără a aproba gestul lor, am considerat declarațiile de supunere nule și neavenite, pentru că „sunt smulse cu silnicie și amenințare de moarte. De aceea ele nu pot angaja nici Mișcarea Legionară și nici conștiința acestor camarazi și deci nu poate fi vorba de divergența de păreri în fixarea liniei legionare care trebuie urmată”.

Când am adoptat noi această rezoluție, nu aveam contact cu grupul din țară. Rezoluția a fost în așa fel compusă încât să statueze încă o dată poziția fundamentală a Mișcării, fără a provoca o ruptură în interiorul ei. Acum situația era schimbată. Ne aflam în prezența delegaților veniți din țară. Nu puteam face abstracție de ei. Libertatea noastră de orientare suferise o îngrădire prin venirea lor la Berlin. Ei ne-au pus la curent cu fazele destinderii, cu intențiile Regelui și cu starea de spirit a legionarilor eliberați.

Câta vreme contactul nu făcuse între noi și ei, puteam lucra paralel și independent. Noi nu eram responsabili de atitudinea unor oameni care sub amenințarea morții au semnat actul de supunere, iar ei nu puteau fi făcuți responsabili de atitudinea intransigentă a grupului de la Berlin. Ne mișcăm pe două traiectorii diferite. Ei au făcut ce-au făcut pășind din lagăr spre

libertate, iar noi bucurându-ne de libertatea pe care nu o aveau în forma deplina nici acum.

După stabilirea contactului cu delegația legionara din țară, chestiunea destinderii nu mai putea fi tratată de grupul din Berlin în termenii anteriori. Problema era deschisă și pentru noi. Pozițiile din țară deveniseră fluide. Fronturile Palat-Legiune se înmuiaseră. Grupul Berlin nu fusese prins în mișcarea de dezgheț politic din țară, dar, după venirea delegației, luaserăm act în mod oficial de schimbarea survenită și eram solicitați să dăm un răspuns.

Rămânând pe planul strict al mișcării, răspunsul nostru nu putea varia de acela cuprins în rezoluția din 24 Martie 1940. Nici o tranzacție cu asasinii Căpitanului și ai sutelor de legionari. După ce sacrificiile supreme se consumaseră, prin asasinarea Căpitanului și a elitei legionare, din partea supraviețuitorilor ar fi fost un act de lașitate să-și puna problema supraviețuirii lor. Oricât ne-am muncit capul, și eu și Papanace, din această poziție rigidă nu puteam ieși. Să-i ajutam pe camarazii din țară, dar cum? Noi nu puteam subscrie în nici un caz un act de supunere asemănător celui întocmit de ei.

În cursul discuțiilor purtate cu Stoicanescu și Radu Mironovici, pe încetul și cu mare greutate, s-a cristalizat un nou punct de vedere, care ni s-a părut acceptabil pentru amândouă pozițiile.

Ce este Legiunea, ne-am întrebat? Ea nu este o entitate desprinsă de Neam, nu are obiective autonome. Legiunea este un instrument spiritual și politic al Neamului. Dacă primejdiile care se îngrămădesc la hotarele țării impun o apropiere între Mișcare și Rege, dacă salvarea Patriei nu e posibilă decât cu prețul acestei înțelegeri, putem noi să ne sustragem acestei obligații sacre? Regele și regimul ce-l patronează, știm, este năclăit în sânge. Orice contact cu oamenii acestui regim provoacă o repulsie aproape fizică. Știm, de altă parte, că numai Regele și anturajul lui sunt vinovați de dezastrul național ce se apropie. Dar dacă noi, înăbușindu-ne durerea, renunțând la răzbunarea după care striga mormintele de la Jilava, Ciuc și Vaslui, întindem mâna Regelui și, prin acest sacrificiu, salvăm țara de ciopârtire, nu este prețul plătit și nu suntem pe linia mișcării? Noi am dat nenumărate dovezi că știm să luptăm și nu ne este teama de moarte. Deci nimeni nu ne poate acuza de o politică oportunistă. Dacă acum ne-am decide și noi să subscriem politicii de destindere, nu o facem de grijă Legiunii, ci de grijă țării, nu poate salva

viața unor legionari, ci pentru a salva integritatea teritorială a Statului nostru.

În rezoluția din 24 Martie, am prevăzut ca regimul, aflându-se în primejdie, pentru a normaliza raporturile cu mișcarea, va face apel la sentimentul patriotic al legionarilor. Și-am pus în garda pe legionari „să nu cada în capcana”. Acum noi înșine eram prinși într-o situație asemănătoare. Cu toate nedreptățile ce ni s-au făcut, cu toate că acei care acum fac apel la sentimentele noastre patriotice niciodată n-au crezut în ele, totuși soarta țării nu ne putea lăsa indiferenți. Destinderea nu putea fi un scop în sine.

Ea nu putea fi invocată pentru salvarea cadrelor legionare. Ea avea o justificare numai în ipoteza că ajută la îmbunătățirea pozițiilor externe ale României, amenințate să se deterioreze.

Evident patriotismul nostru, oricât de generos s-ar fi afirmat, nu va putea pune țara la adăpost de primejdii, dacă destinderea nu va avea și pentru celălalt factor, Regele, aceeași semnificație. Oare Regele a ajuns la aceeași conștiință clară a momentului și este dispus, cel puțin în ceasul al 11-lea, să-și revizuiască politica urmata până acum? Salvarea fruntăriilor țării nu o vedeam posibilă decât în alăturarea cât mai grabnică a României la Axa Roma-Berlin, fără a pierde o secundă. Cu cât se va întârzia mai mult cu contractarea noilor alianțe, cu atât se va agrava situația internațională a României.

În funcție de aceste coordonate, ne-am formulat un răspuns verbal, pe care l-am comunicat delegației legionare ca să-l transmită Regelui. Dacă e ceva care ne putea apropia de Rege, apoi nu era destinderea în sine, ci repercusiunile ei pe plan extern. Dacă actualele intenții ale Regelui se suprapuneau realmente cu inițiativele noastre mai vechi în politica externă, formulate încă de pe timpul Căpitanului, atunci suntem dispuși la o revizuire a atitudinii noastre în sensul dorit de Rege și realizat deja de către camarazii noștri din țară.

Grupul din Berlin refuza însă inițiativa de a se întoarce în țară și nu înțelege de ce ar părăsi această poziție tocmai acum când soarta României atârna mai mult ca oricând de Berlin. Refuza orice declarație atâtă vreme cât acesta nu-și desemnează precis orientarea. Dar dacă guvernul român își va alinia politica externă în mod sincer și precis alături de Puterile Axei, preîntâmpinând prăbușirea hotarelor, în aceeași măsură, în măsura actelor săvârșite de guvern, și noi ne vom apropia de punctul nostru de vedere al

camarazilor din tara. Noi condiționam acceptarea destinderii de schimbarea alianțelor României, în sensul declarațiilor făcute de Capitan în 1937.

Fixându-ne la acest răspuns, după o grea facere a lui, grupul din Berlin ieșise din poziția de combatere a actului destinderii și adoptaseră o poziție de expectativa. Nu ne luasem nici un angajament formal. Indicam direcția în care doream sa evolueze politica externa a României și lăsăm viitorul, adică viitoarelor acte ale Regelui Carol sa decidă de atitudinea noastră.

Într-o convorbire avuta numai cu Stoicanescu, acesta mi-a înfățișat situația reala a raporturilor dintre mișcare și Rege. Stoicanescu nu a avut nici un amestec în tratativele destinderii. Tot timpul cât a stat în lagăr a crezut ca trăiește Căpitanul și și-a axat existența pe aceasta credință, insuflând-o cu ardoare și celorlalți camarazi de suferință. A refuzat orice târguiala cu autoritățile și orice act de umilință personala. Din cauza atitudinii lui intransigente, a fost mutat din lagărul Vaslui în lagărul Ciuc, rezervat legionarilor considerați a fi cei mai periculoși de către autorități.

În lagărul Ciuc se găsea tot grupul legionarilor care au luptat în prigoana și au căzut la începutul anului 1939. Stoicanescu și Iordache Nicoară au ridicat acest lagăr la un nivel de trăire extraordinar. Gândul morții nu-i mai tulbura. Toată grija lor era sa nu se plece în fata autorităților, pentru a nu face de rușine pe Capitan, care trăiește undeva departe.

Stoicanescu a ieșit din lagăr odată cu desființarea lor și fara a fi trecut prin furcile caudine ale declarațiilor. Nu știa nici el carei împrejurări se datorează ca nu a fost împuscat în masacrele din Septembrie. Autoritățile nu aveau nici un motiv să-i crute viața.

Bănuia ca la mijloc a putut fi o confuzie de nume, când s-a transmis ordinul de execuție de la București: în lagăr se găsea un camarad Constantin Stoienescu, iar el se chema Constantin Stoicanescu. Aceasta posibila substituie îl frământa adânc și din acel moment se considera și mai puternic legat de Legiune, pentru a plati aceasta datorie de sânge. Pe o poziție diametral opusa se aflau Noveanu și Bidianu. Aceștia erau partizanii „realismului” în orientarea Legiunii. Căpitanul nu mai trăiește și cine răspândește astfel de zvonuri, împiedica sa vedem clar viitorul. Ei cereau sa ne predam evidentei. Regele e mai tare. În consecință, trebuie sa găsim o acomodare, pentru a salva de la pieire cadrele ramase în viață.

Cele doua poziții, Noveanu și Stoicanescu, reprezentau polii de tensiune ai lagărului. La mijloc se găseau prudenții și indecizii. Aceștia nu se exprimau,

nu lua atitudine sau se exprimau în termeni vagi pentru a nu se strica nici cu o tabără și nici cu cealaltă.

De fapt Stoicanescu nu refuza din principiu orice discuție cu autoritățile, ci cerea numai ca aceste discuții să se ducă la nivelul demnității umane: el refuza să-și renege trecutul în schimbul libertății și să-și ia angajamente pe care nici un legionar conștient nu le poate tine. Împăcarea susținea el nu se poate realiza dacă cei ce ies din lagăr își pierd prestigiul în fața maselor legionare. „Declarațiile dezonorante ce le semnam ne desființează creditul în fața legionarilor și nu mai putem fi practic utili nici pentru destindere. Rămânem cu o pată pe conștiințe, pentru că ne-am răscumpărat libertatea în schimbul unei semnături, pe care nici nu suntem capabili să o respectăm. E cu totul altceva dacă, odată ajunși în libertate, fără a subscris propria noastră decapitare politică și spirituală, intrăm în tratative cu regimul și ajungem la un acord”.

Ieșind din lagăr, Stoicanescu și-a dat seama de situație. Noveanu urmărea ca destinderea să se consume în ea însăși. Mișcarea, din perspectiva Noveanu, era condamnată să-și piardă individualitatea și să devină o masă de manevră la dispoziția Palatului. Despre Stoicanescu, știam din activitatea lui anterioară, de șef al județului Timis-Torontal, că era un excelent organizator și educator, calități suficiente pentru a înalta faima unui legionar; acum făcusem și o altă descoperire: era și un cap politic de vaste resurse.

Opera pe mari spații și nu se pierdea niciodată în amănunte. După ce a fost eliberat din lagăr, în loc să stea deoparte și să-i agite pe legionari din afara contra-tendinței Noveanu, a aplicat o altă tactică: de vreme ce a fost luat volens-nolens de curentul destinderii trebuia ferită să devieze de la linia mișcării și cel mai eficient mijloc ca mișcarea din țară să nu se rătăcească în această fază benignă era să păstreze contactul strâns cu aripa luptătoare a mișcării, ai cărei șefi se aflau la Berlin.

Mi-a comunicat că numele meu inspira teama teribilă la Palat și că dacă Urdareanu și Ghelmegeanu doreau așa de mult să se ajungă la o înțelegere cu legionarii din Berlin, era în primul rând pentru a neutraliza sectorul ce-l reprezintă.

Îi era teama că Siguranța să nu organizeze un atentat împotriva mea și mă sfătuia să plec cât mai departe la Berlin, într-o localitate pe care să nu o cunoască decât câțiva inițiați.

Prezența lui Stoicanescu în creștetul destinderii era de un noroc neașteptat pentru grupul Berlin. Există ceva în țara care controla desfășurarea raporturilor dintre Rege și Legiune, exclusiv în funcțiune de obiectivele mișcării.

14. Momentul norvegian.

Destinderea a introdus un element de nesiguranță în desfășurarea planului de acțiune. În vreme ce în țara s-au pus bazele unei înțelegeri între Rege și mișcare, noi proiectam răsturnarea prin violență a regimului. Cum puteau fi urmărite concomitent două inițiative diametral opuse? O clarificare era indispensabilă.

Un sentiment de îndoială începuse să-și facă loc în sufletul meu: mă întrebam dacă pregătirile de întoarcere în țară mai erau actualitate și nu ar trebui întrerupte.

Pe plan politic, grupul Berlin rezolvase ciocnirea de poziții între exil și țară în termenii cunoscuți: acceptam destinderea sub rezerva ca Regele să-și însușească în politica externă punctul nostru de vedere – alăturarea imediată de Puterile Axei.

Dar rămânea în suspensie problema planului de intervenție în țară. În ce măsură atitudinea adoptată de Papanace și de mine pe plan politic afecta realizarea acțiunii proiectate? După multe soliloquii, am ajuns la o formulă bivalentă, care lasă să se desfășoare paralel ambele inițiative.

Vom continua pregătirile ca și cum nu s-ar fi întâmplat destinderea din țară. Dacă ea desfășoară în sensul vederilor noastre, adică Regele își îndeplinește angajamentul de a schimba radical politica externă, atunci acțiunea de forță cade pe al doilea plan; dacă destinderea nu da rezultate așteptate de noi, și aceasta se poate vedea foarte curând, avem în rezerva instrumentul de intervenție, pentru a lichida regimul.

Evident, nici Mironovici și nici Stoicanescu, cât timp au stat la Berlin, n-au aflat nimic de pregătirile noastre. Papanace și ceilalți camarazi s-au purtat tot atât de discret, încât ei au plecat cu convingerea că noi nu vom putea întreprinde nimic, cel puțin în viitorul apropiat, lăsându-le lor toată libertatea de acțiune.

Dar îndată ce m-aș fi întors în țară, eram hotărât să rup tăcerea față de Stoicanescu, să-i împărtășesc planurile noastre și să-l solicit să devină omul de legătură între grupul nostru, care ar fi acționat din clandestinitate, și grupul politic care ținea legătura cu Palatul.

În mijlocul acestor frământări, cade ca un trăsnet vestea intervenției germane în Norvegia, 9 Aprilie 1940. Fulgerătoarea victorie germana a brăzdat cerul Europei în toate direcțiile și a produs un nou moment de panica la București. Era clar ca nici România nu se mai putea balansa multa vreme între o tabără și alta și va fi obligata sa iasă din actuala ei poziție. Daca România va apuca drumul Poloniei, va avea aceeași soarta, adică va fi împărțită între vecinii ei. Rusia nu se va mulțumi cu Basarabia, ci, în tumultul războiului, va ocupa și Moldova. Numai o grabnica întoarcere a României spre Puterile Axei va putea salva Statul Român de la desființare. Semnele de împăcare cu mișcarea, tratativele și destinderea, corespund oare și unei schimbări pe planul politicii externe? Ruperea Regelui de vechea politica este efectiva sau numai o tergiversare, o manevra, destinata sa câștige timp, pentru ca, într-o conjunctura favorabila, să-și realizeze vechile lui intenții, azvârlirea României într-un război contra Germaniei?

Răspunsul mi l-a dat un alt eveniment, care s-a petrecut cu puține zile înainte de debarcarea germana în Norvegia.

Odată cu începerea războiului, Englezii au organizat o rețea de sabotaj în zona petrolifera, pentru a crea dificultăți Germaniei în aprovizionarea cu petrol din România. În toamna anului 1939, s-au semnalat acte de sabotaj în aceasta zona, fapt care a determinat guvernul german sa intervină pe lângă guvernul român, cerând masuri de securitate. În eventualitatea unui conflict armat între România și Germania, aceasta organizație avea misiunea sa procedeze din prima zi la distrugerea sistematica a instalațiilor de extracție și depozitare a petrolului, precum și a conductelor și rafinăriilor.

La începutul lui Aprilie 1940, Intelligence Service-ul proiectează sa dea o lovitura de gratie transportului de petrol românesc spre Germania, prin blocarea navigației pe Dunăre în dreptul Porților de Fier. Serviciul german, care se organizase și el pe teritoriul românesc pentru a preîntâmpina actele de sabotaj ale serviciului englez, descoperă în aceste zile un convoi de șleपुरi care înainta cu mare băgare de seama de la Sulina pe Dunăre în sus. Urmările întreprinse de serviciul german au dat la iveala ca șleपुरile nu transportau marfa, cum susțineau autoritățile românești, ci aveau o încărcătură de ciment și dinamita. Ajungând convoiul în canalul Porților de Fier, dinamita trebuia sa facă explozie. În urma exploziei, bucăți mari de stânca de pe malul sârbesc s-ar fi prăvălit în apa, iar vasele încărcate cu ciment s-ar fi scufundat, blocând pentru vreme îndelungata navigația.

Abia după repetate intervenții ale Ministrului Germaniei la București, care au mers până la amenințări, guvernul de la București da ordin de oprire a convoiului suspect la Giurgiu.

Dacă complotul englez ar fi reușit, replica Berlinului nu putea fi decât una singură: o fulgerătoare intervenție în România, pentru a lua sub protecție zona petroliferă și pentru a asigura căile de comunicații între Germania și sud-estul Europei. Marele Stat Major german avea deja planurile de invazie pregătite. Pentru a obține trecerea prin Ungaria, Berlinul promisese acestei țări retrocedarea Ardealului.

La izbucnirea unui conflict armat s-au gândit și Englezii când au plănuit întreprinderea de la Porțile de Fier. Incidentul ar fi fost prea grav ca să poată fi lichidat pe cale diplomatică. În joc era petrolul românesc, element vital pentru continuarea războiului. Reacția lui Hitler ar fi fost drastică și România ar fi fost antrenată în războiul de încercuire al Germaniei.

Distrugerile planuite la Porțile de Fier se încadrau într-un plan mult mai vast, care privea strategia generală a Aliatilor. Acțiunea din România trebuia să se desfășoare în prima jumătate a lunii Aprilie, adică tocmai în perioada în care Englezii se pregăteau să debarce în Norvegia.

Pentru a slăbi presiunea armatei germane pe frontul de vest, Englezii s-au gândit să deschidă alte teatre de operațiuni în Europa și, în acest scop, au pregătit debarcarea în Norvegia concomitent cu lovitura plănuită în România.

În același timp așadar diviziile Reichului ar fi fost nevoite să intervină în două direcții divergente, cu consecințe imprevizibile.

Hitler aflând de pregătirile aliate de debarcare în Norvegia, le-a luat-o înainte.

Organizarea rețelei engleze de spionaj și sabotaj din România s-a făcut cu aprobarea guvernului român și tot cu aprobarea acestui guvern s-a realizat expediția de dinamitare a canalului de la Porțile de Fier. Nu știu dacă guvernul român și-a dat suficient de bine seama de gravitatea acestei complicități.

Această întâmplare confirmase încă odată intențiile reale ale Regelui în politica externă a României. El rămăsese ancorat în vechea orientare externă și urmarea să pândească un prilej potrivit pentru a azvârli țara în război contra Germaniei. Acest prilej însemna pentru el un moment în care Germania era angajată într-un război de uzură pe un front stabilizat, pentru ca România să nu rămână singura față în față cu toată puterea Reichului.

Numai într-un asemenea moment, Regele spera să smulgă consimțământul oamenilor politici din jurul lui, timorați de forța Reichului. Momentul polonez a trecut fără să-și poată pune planurile în aplicare, din cauza reperiției cu care s-a sfârșit campania. Momentul norvegian a rămas nefolosit din aceeași cauză. Mai rămânea Regelui o nădejde, că ofensiva germană să se înșepenească în Franța, ca în primul război mondial.

Incidentul de la Porțile de Fier, despre care am avut ample informații, mi-a risipit și ultimele îndoieli asupra necesității acțiunii din țară.

Întoarcerea în România îmi părea că o porunca a destinului. Cu Regele împreună, țara nu mai putea fi salvată, cum ne legănasem o clipă în această iluzie, după venirea delegației legionare. Destinderea era compromisă în germene, deoarece condiția ce o pusese grupul Berlin că să-și dea adeziunea la realizarea ei, alăturarea cât mai grabnică a României la Axa, nu fusese îndeplinită și nici nu putea fi îndeplinită.

Politica Regelui dospea de duplicitate. Atât destinderea cât și concesiunile economice făcute Reichului erau simple instrumente ale acestei politici perfide, destinate să se termine cu un război contra Germaniei.

Fruntașii legionari din țară, fără să vrea și fără să își dea seama, erau țarași pe făgașul aceleiași politici de duplicitate. Schimbării de politică internă nu-i corespundea și o schimbare de politică externă, singurul element care îngăduia mișcării să își modifice atitudinea față de Rege.

Înaltele rațiuni patriotice care obligaseră pe cei de la Berlin să se încline spre teza destinderii se adevărașeră a fi numai simple momente tactice, destinate să ne inducă în eroare.

Primejdia era acum și mai mare. Folosindu-se de destindere, Regele urmărea să capteze bunăvoința Berlinului, pentru că, la momentul oportun, să-și îndeplinească angajamentele față de tabăra bolsevico-democratică, căruia îi dedicase toate eforturile domniei lui.

Îmi recâștigasem liniștea sufletească, tulburată pentru o clipă de venirea delegației din țară. Suntem pe drumul cel bun. Numai acțiunea plănuită la Berlin reprezintă linia mișcării, pentru că numai pe aceasta cale se poate salva Statul Român. Deci, cât mai repede în țară. Ce vom face? O revoluție, dacă se poate. Un atentat contra Regelui, dacă timpul nu mai îngăduie o concentrare de forțe. Cu toată energia am dat zor pregătirilor de plecare, pentru a o lua înaintea celor care pregăteau dezastrul României.

15. Expediția se pune în mars.

Plecările spre țară au fost fixate pentru luna Aprilie. În cursul acestei luni trebuia să se scurgă în România întreaga echipă. Cum nu dispuneam în total decât de cinci pașapoarte, cu al meu, o luptă grea s-a iscat între mine și ceilalți camarazi din grupul de acțiune, cu cât se apropia timpul plecării. Niciunul nu voia să lase locul celuilalt. În special, Crăcea, Roșu, Smultea, Șeitan, stăruiau să nu fie lăsați pe dinafară cu nici un preț. Pentru a nu ne împotmoli în discuții, am convenit ca numai necesitățile acțiunii să decidă de alegerea însoțitorilor mei.

Mai întâi nu era cazul să îngreunăm expediția cu camarazi hotărâți, curajoși, dar care nu dispuneau de o rază suficientă de mobilizare a forțelor. Pașapoartele trebuiau rezervate aceluia care putea antrena în luptă un grup legionar mai important. Aplicând acest criteriu, au căzut de pe lista Tolcea, Vintan Valeriu, Vasiu, Popa Ion, Gavagina și Petre Ponta. Din tabloul celor rămași, am mai eliminat o serie, orientându-mă după faptul dacă unii pot fi substituiți cu alții. Așa de pildă, între Șeitan și Eugen Teodorescu, amândoi din Constanța, am ales pe Teodorescu. Pe Octavian Roșu, Smultea Ilie și Popovici Alexandru i-am lăsat în suspensie, pentru că aparțineau tuturor organizațiilor din Banat, pe care o condusesem eu însumi. Până la urmă am ajuns la următoarea formație: Nicolae Petrascu, fostul șef de regiune al Ardealului de Sud; Traian Borobaru, care deși bănățean, era indispensabil pentru sistemul de legături din Banatul Sârbesc; Ilie Rotea, element important căci putea mobiliza puternica organizație din județul Hunedoara, și în afara de asta, avea mari speranțe să ne procure pusti-mitraliere de la Fabrica de arme Cugir; Eugen Teodorescu, care avea misiunea să conducă în luptă forțele legionare din Dobrogea. Un alt element de care nu mă puteam lipsi, era Ion Boian. El mă însoțise în cursul expediției mele în țară din August 1939 și îmi fusese de neprețuit ajutor. Îl verificasem pe teren să fie un impecabil executant al celor mai grele misiuni. Tocmai fiind omul înzestrat cu cea mai mare îndemânare de a trece granițele, i-am indicat ruta cea mai grea. Cum nu mai aveam pașapoarte disponibile, el trebuia să ajungă în România trecând pe negru trei frontiere: cea germano-maghiară, cea ungaro-iugoslavă și apoi, împreună cu noi, cea iugoslavo-română. Lui Boian i-am dat ca însoțitor pe studentul în medicină, Petre Dumitriu. Acest camarad, deși nu fusese recrutat pentru grupul de acțiune, se legase atât de mult de noi încât nu voia nici în rușinea capului să mai rămână la Berlin. L-am lăsat să plece, gândindu-mă mai mult la folosul ce ni l-ar putea aduce punând în garda studențimea de la București contra trădării lui Vârfureanu.

În total erau gata de plecare, în afara de mine, cinci legionari din grupul de acțiune și un răzleț, recrutat în ultimul moment. Pentru a potoli agitația celorlalți, le-am comunicat ca mai sunt unele pașapoarte în perspectivă, ca Petre Ponta le va ridica de la persoane ce ni le-au promis și le va schimba fotografia pentru uzul celor rămași. Pregătirile din țară nu puteau întârzia din cauza lor, căci evenimentele se precipitau. În realitate, puține nădejdi mai erau de alte pașapoarte.

Rau mi-a părut să las la Berlin pe Virgil Mihăilescu, care cunoștea bine organizația Răzleți din Capitală și chiar o condusesse după căderea Inginerului Micu Augustin. Tot atât de prețios pentru expediție ar fi fost și Nicu Crăcea, fostul șef din prigoana al organizației din județul Teleorman. Și el trebuia să rămână pentru același motiv. Dureroasă, pe plan sufletească, a fost despărțirea lui Rotea de Smultea. Amândoi au lucrat în aceeași întreprindere la Berlin și au locuit în aceeași casă, „bojdeuca” din Tempelhof. Și-au legat sufletele în văpaia aceluiași dor: să se întoarcă cât mai repede în țară. Acuma, unul rămânea stingher la Viena, iar celălalt se ducea în necunoscutul unei noi lupte, rupându-se de o prietenie binefăcătoare.

Borobaru era înainte mergătorul expediției. Înainte de plecare, ne-am fixat modalitățile de întâlnire la Belgrad și lozincile ce le vor întrebuința legionarii pentru a fi recunoscuți de gazdele noastre din Banat. În grija lui și a lui Vârtan, zis Negru, cădea adăpostirea noastră în Iugoslavia și apoi trecerea frontierei. În 9 Aprilie, mi-am luat rămas bun de la Borobaru. Nu avea nimic din fata crispată a omului care se afla în prețuia unei mari încercări. La gară făcea glume cu camarazii care l-au însoțit, ca și cum ar fi fost o călătorie de plăcere.

Starea noastră sufletească de atunci se integrase total pe linia sacrificiului. Bariera dintre viață și moarte se rupsese parca în sufletele noastre, contopindu-se cele două sfere în una în aceeași existență. Cei doi morți nu aparțineau vieții de dincolo, ci erau mai aproape de noi și mult mai vii decât lucrurile reale. Șeitan găsisse o expresie admirabilă pentru a caracteriza frenetica trăire a legionarului în prigoana, în intima comuniunea cu moartea: „Heidelbergul morții”.

Pe la mijlocul lui Aprilie, părăsește Rotea Germania. El și cu Smultea au făcut mai întâi un popas la Viena, pentru a se sustrage de sub privegherea poliției germane. Smultea a rămas la Viena și după plecarea lui Rotea, torcând mereu speranța să-l ajungă din urmă. Spre marea noastră bucurie,

atât Borobaru cât și Rotea ne-au trimis ilustratele convenite, prin care ne anunțau ca au ajuns la destinație. Rotea nu trebuia să aștepte sosirea noastră, cum era prevăzut pentru ceilalți, ci să dispară în România îndată ce își va fi organizat trecere.

În eșalonarea plecărilor, trebuia să ținem seama de agenții Legației Române din Berlin. Disparația oamenilor din Berlin trebuia să producă cât mai puține comentarii, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic anormal. Pentru a acoperi plecarea lui Borobaru și apoi a lui Boian și Dumitriu, am lansat versiunea că s-au dus să-și găsească de lucru în alte orașe din Germania. Explicația era plauzibilă, pentru că exista un precedent cunoscut, plecarea lui Rotea și Smultea la Viena.

În a treia serie am dat drumul lui Boian și Dumitriu Petre. Mi se frângea inima când mă gândeam că cei doi ar fi putut să cadă în mâinile grănicerilor nemți, la trecerea frontierei în Ungaria. Prinși și interogați, s-ar fi descoperit fuga lor în Germania și probabil că ancheta nu s-ar fi oprit la ei, ci întreaga expediție putea fi torpilată. Dar Dumnezeu a voit altfel. La câteva zile abia, am primit o carte poștală de la Boian, prin care anunța sosirea lui la Budapesta. Ne-am bucurat că niște copii. Până acum nu ne puteam plânge de nenoroc. Tot ce am întreprins, s-a realizat, cum spune neamțul, „planmässig”.

Din aceleași motive, în ordinea de plecare, Petrascu era trecut penultimul, iar eu ultimul. Câtă vreme eram semnalat la Berlin, guvernul din țară nu avea motive să se alarmeze. Plecarea mea era de așa fel calculată ca între ultima mea prezentă la Berlin și saltul în țară să se scurgă cel mai puțin timp posibil.

Uitându-mă în urma mea, cu trei luni înainte, la trupa hartuită care se întorcea din țară și la aerul de înmormântare ce-l găsisem la Berlin, și apoi reflectând la acești tineri care se avântau pentru a nu știu câtă oară pe cărările morții, cu convingerea morții, cu convingerea că soarta țării se joacă cu efortul și sacrificiul lor, nu puteam decât să fiu mulțumit și să mulțumesc lui Dumnezeu de ocrotire.

Acest pumn de legionari va pune în mișcare ca o avalanșă țara întreagă și regimul de crime și teroare va fi maturat.

16. A doua delegație legionară din țară.

La începutul lunii Mai, o nouă delegație legionară își face apariția la Berlin. Ea era compusă din Constantin Stoicanescu și Augustin Bidianu de la Sibiu, avocat și fost șef de regiune.

Noua încercare a Regelui de a capta grupul legionar Berlin pentru politica de destindere trebuie pusă cu campania din Norvegia. Fulgerătoarea victorie a armatei germane în nordul Europei a azvârlit în panica Palatul. Era al doilea dus rece ce îl primise după campania din Polonia. Regele părea decis la o grabnică revizuire a politicii sale externe, în sensul unei apropieri de Axa. Descoperirea concomitentă a afacerii cu șlepurile de pe Dunăre îi crease temerea că pentru el nu mai exista salvare la Berlin.

Numai dacă ar reuși să se înțeleagă cu legionarii și să se prezinte în fața lui Hitler cu întreaga mișcare masată în spatele lui, nădăjduia să îmblânzească mânia Cancelarului Germaniei, care mergea din victorie în victorie.

Stoicanescu și Bidianu veniseră cu aceleași exigente din partea Palatului pe care ni le comunicase și prima delegație, cu deosebirea că de asta dată ni se cerea să ne exprimăm public lealitatea față de Rege și apoi să ne întoarcem în țară. Integritatea teritorială a României este amenințată și interesele supreme ale patriei cer o cât mai mare unitate în interior.

Între Stoicanescu și Bidianu exista o profundă deosebire de vederi. Stoicanescu expunea cererile Regelui de pe poziția mișcării, cu toată prudența și rezervele cuvenite. El nu credea în sinceritatea Regelui și nu pleda cauza lui.

Bidianu era partizanul direcției reprezentate de Noveanu. Mișcarea, spunea el, nu se poate salva decât încetând lupta împotriva lui Carol. Nu exista o altă ieșire din impasul în care se găsea mișcarea decât ca grupul din Berlin să-și însușească poziția adoptată de mișcare din țară. El prevedea chiar că, în scurtă vreme, Regele ne va chema să participăm la guvern.

În acest caz, pretindea Bidianu, este mai prudent ca mișcarea legionară să fie reprezentată în guvern de elemente mai puțin intransigente, pentru că, dacă colaborarea cu Regele ar eșua, mișcarea să iasă compromisă din această colaborare.

Papanace, Petrascu, Stoicanescu și cu mine ne-am opus cu îndârjire acestei propuneri. Dacă acești vagi legionari ar intra în guvern cu titlul de reprezentanți ai Legiunii, răspunderile mișcării nu pot fi separate de răspunderile lor ca persoane particulare. Dacă ei, fiind în guvern, săvârșesc acte compromițătoare pentru Legiune, implicit angajează și bunul mers al Legiunii. Dacă s-ar pune vreodată această eventualitate, este infinit mai bine ca mișcarea să fie reprezentată în guvern de cele mai sigure elemente de care dispune. Oamenii aceștia lucizi, tenaci și de mare încredere niciodată nu vor cădea în cursa Regelui și nu vor putea fi captați. Dacă vor simți că

prezenta lor în guvern poate sa creeze prejudicii ireparabile mișcării, vor avea curajul sa se retragă.

Răspunsul ce l-am dat celei de-a doua delegații legionare era identic cu cel înmănat primei delegații, cu singura deosebire ca, de asta data, l-am formulat în scris. Același conținut sau aproape același conținut, redactat în doua versiuni, una de mine și alta aparținând lui Papanace. În amândouă răspunsurile condiționam exprimarea sentimentelor noastre de lealitate fata de Rege de orientarea politicii externe a României spre puterile Axei.

„Mișcarea Legionara, spuneam eu, rămâne pe poziția externă fixată de Corneliu Codreanu, adică crede și astăzi cu tărie ca numai o alianță efectivă și cât mai grabnică cu Axa Roma-Berlin poate sa salveze viitorul neamului nostru. Evenimentele care au urmat de la prăbușirea Poloniei și până la acelea mai recente ale cuceririi Danemarcei și Norvegiei, confirmă puterea militară a Germaniei, iar întrevădarea de la Brennero dintre Hitler și Mussolini dovedește ca Axa Roma-Berlin nu poate fi zdruncinată, așa cum nădăjduia până în ultimul moment Londra și Parisul. A mai crede astăzi în victoria aliaților, oricâte ajutoare ar mai primi aceștia din alta parte, după ce Italia și Germania și-au asigurat poziții strategice superioare, e identic cu a te lupta zadarnic cu realitățile. Punctul de vedere exprimat de Corneliu Codreanu în 1937 în politica externă și care atunci părea clasei noastre conducătoare exagerat și primejdios, astăzi apare clar și evident”.

„Convingerea noastră este întemeiată pe constatări elementare și la îndemâna oricui. Dacă la noi în țară, pentru a respinge acest fel de a vedea, se vorbește mereu și se utilizează ca mijloc de propagandă – spre nenorocirea noastră cu sprijinul oficialității – ideea primejdiei germane, noi știm ca acest argument constituie o provocare și o ațâțare a opiniei publice venite din partea acelor cercuri care vor sa târască România într-un război dezastruos alături de aliați. Primejdia germană nu exista decât în ipoteza când și-o creează singura România, prin politica ei de înfeudare intereselor anglo-franceze.

În ipoteza alianței cu Axa Roma-Berlin, aceasta primejdie nu exista; mai mult decât atât: Germania va asigura integritatea teritorială a țării noastre și ne va ajuta în dezvoltarea noastră economică”.

„Acei oameni politici care vorbesc mereu de primejdia germană – care încă odată exista numai în cazul când România, împotriva intereselor firești, va lua atitudine ostilă Reichului – uita sau vor sa treacă sub tăcere ca țara

noastră e amenințată de alte primejdii, atât de grave încât pun în discuție însăși existența fizică a poporului nostru”.

1. Primejdia iudaică. Prin numărul lor covârșitor de mare, prin acapararea bogăției economice a țării noastre și prin opera lor de disoluție a poporului în mijlocul căruia trăiesc, jidanii constituie cea mai gravă problemă pentru viitorul neamului nostru. Fără rezolvarea problemei jidovești, chiar dacă România va rămâne liberă și în actualele ei hotare, poporul român este amenințat să se stingă, înăbușit de cotropirea iudaică.

Nimeni nu poate tăgădui însă că nimicirea puterii jidovești în România – chestiune de viață și de moarte pentru neamul nostru – e legată de victoria Axei Roma-Berlin.

2. A doua primejdie este panslavismul. Poporul român este prins între slavii de Nord și cei de Sud. Pericolul începe din momentul în care ar exista vreo posibilitate să se unească cele două ramuri ale slavismului.

Se știe că mișcările opiniei publice din Iugoslavia și Bulgaria sunt o apropiere de Rusia și, în ultimul timp, chiar guvernele celor două State se îndreaptă spre această linie. Nimic mai firesc – pentru a scăpa de această amenințare – decât să se asociem acelor puteri care au interese identice cu ale noastre din acest punct de vedere și opuse panslavismului, adică Axei Roma-Berlin.

3. Rămâne primejdia revizionismului maghiar și bulgar. Aceste două țări nu vor avea niciodată forța necesară ca prin puterea lor proprie să se smulgă teritoriile revendicate de ele. Numai în ipoteza când Ungaria și Bulgaria se vor asocia unui bloc de State biruitoare într-un război și din care România să nu facă parte sau să fie de partea învinșilor, aceste două State vor reuși să ne zdrobească. Dacă însă România trece de partea Axei, Bulgaria și Ungaria își pierd valoarea lor de pioni esențiali ai ofensivei italo-germane în sud-estul european, iar revizionismul lor rămâne fără sprijin și fără posibilitate de realizare.

„Din informațiile noastre și din anumite indicii se pare că România a înțeles necesitatea stringentă și imediată de a se apropia de Axa Roma-Berlin”.

„Dacă această presupunere a noastră are vreun sâmbure de adevăr, prezenta legionarilor la Berlin este de o extremă importanță și socotim că am face un act contrar intereselor țării noastre, dacă am renunța la poziția noastră de aici, în momentul acesta, chiar numai printr-o declarație publică”.

„Pentru ca se face apel la patriotismul nostru, la realizarea unei unități supreme în momentul actual de primejdie externă, răspundem ca exprimarea sentimentelor de loialitate nu vor întârzia să se producă cu toată sinceritatea în ziua când vom avea certitudinea ca România a înțeles să-și realizeze destinul ei istoric, mergând alături de puterile biruitoare ale Axei”.

2 Mai 1940.

H. S.

Constantin Papanace, plecând de la aceleași considerații, ajunge la concluzii analoge: „Fără îndoială ca toate aceste considerente de bază ale unei realiste și naționale politici externe românești, pe care mișcarea Legionară, prin faptul că nu se găsește la guvern, le poate preconiza în forma categorică și în public, trebuie presupuse că sunt ținute în seama de factorii care poartă în mod efectiv răspunderea politicii oficiale românești. De altfel unele indicii din ultimul timp. de pronunțată tendință de apropiere de Italia, vin să întărească această presupunere. Totuși pentru oricine își da seama de mersul precipitat al evenimentelor, este îngrijorat că o clarificare în sensul celor arătate mai sus, să nu se producă într-un moment când va fi prea târziu. Această îngrijorare sporește și faptul că opinia publică românească continuă să fie lăsată la discreția oficiilor de propagandă iudao-masonică, care, pentru a sustrage atenția poporului român de la primejdii reale ce îl pândesc, inventează și exagerează o primejdie căvenită din partea statelor naționaliste. Cu această falsificare s-a mers atât de departe, încât chiar acțiunea de astăzi – a fost prezentată, atât în țară, dar mai ales în presa democratică din străinătate, drept o cunoaștere din partea legionarilor a așa zisei primejdii germane, care ar fi avut drept consecință abandonarea politicii externe fixată de Capitan.

„O asemenea interpretare eronată, care privește însăși una din liniile fundamentale ale politicii legionare, susținută până acum cu imense jertfe, pentru a fi o rezervă a neamului românesc, trebuie evitată printr-o categorică lămurire”.

Considerăm această lămurire cu atât mai necesară, cu cât domnului Ion Mihalache și deci indirect și domnului Iuliu Maniu li s-a permis să condiționeze în mod public, devotamentul către Rege, cu rezerve ideologice, păreri sau atitudini, care pe plan intern, după reforma Statului român din Februarie 1938, sunt anacronice și perimate; iar pe plan extern pot deveni de-a dreptul catastrofale.

„De aceea, daca un asemenea procedeu de devotament condiționat, mai ales când este adresat Suveranului țării, nu este de dorit sa se manifeste sub forma adoptata de Dl. Ion Mihalache, atunci este necesar din punct de vedere românesc ca sentimentele de loialitate ale legionarilor din străinătate sa nu se manifeste în mod public, decât atunci când se va adopta oficial politica externa – care formează unul din crezurile legionare fundamentale – și care după multe indicii din ultimul timp pare ca nu ar fi exclusa din calculele Suveranului țării”.

„Până atunci nu se va întreprinde nici un fel de acțiune, spre a nu stingheri pe cei ce poarta răspunderea în actualele împrejurări excepțional de grele și spre a se conforma obligației impusa de statul ospitalier de a nu face nici un fel de activitate politica, atâta timp cât se găsesc ca refugiați politici pe teritoriul sau”.

Berlin, 2 Mai 1940.

P. C.

Pentru delegații din țara, întoarcerea lor ca un răspuns scris de la Berlin constituia o mare ușurare. Ei puteau dovedi Regelui cu documentele aduse ca își îndeplineseră misiunea și se întorseseră chiar cu un început de succes. Daca destinderea e determinata de înalte rațiuni de Stat, cum afirma Regele și toți care îl secundau, noi îi răspundeam cu aceeași moneda. Grupul Berlin așteaptă din partea Regelui sa facă pasul decisiv pentru salvarea țării – apropierea de Axa – pentru ca noi, la rândul nostru, sa ne executam angajamentul prin aceste declarații și sa ne exprimam în mod public sentimentele de lealitate.

17. Plecarea lui Petrascu.

A sosit și rândul „ariergărzii” sa părăsească Berlinul. De fapt plecarea lui Petrascu mai întâi, a mea la scurt interval după el, trebuia sa aibă loc pe la sfârșitul lunii Aprilie. Ceea ce ne-a reținut peste acest termen, a fost sosirea celei de-a doua delegații din țara. M-am bucurat de revederea lor, dar as fi fost și mai bucuros să-i vad cât mai repede urcați în tren... ca sa ne putem urca și noi în aceeași direcție, fara a le trezi bănuielile. Am avut noroc ca erau și ei grăbiți sa se întoarcă, pentru ca îi aștepta Urdareanu cu răspunsul. Regele voia sa obțină cât mai repede un angajament ferm din partea noastră.

Petrascu a plecat în 2 Mai 1940, în ziua când delegația legionara abia sosise. De dimineață a putut sa vadă pe Stoicanescu și Bidianu în casa lui Titi Cristescu și apoi sa se plimbe cu ei prin parcul Charlottenburg. A vorbit cu ei despre întâmplările din țara, dar cu ochii mereu pe ceasornic. Nu putea

amâna plecarea nici cu o zi măcar, deoarece îi expira viza de ieșire din Germania.

Și-a luat rămas bun de la Stoicanescu și Bidianu, ca și cum ar avea o treaba urgentă de îndeplinit și chiar i-a dat lui Bidianu o scrisoare și o fotografie pentru sotia lui.

M-am întâlnit cu Petrascu pe drum, eu venind spre locul de întâlnire cu camarazii din țară. Ne-am așezat pe o bancă și am revăzut toate amănuntele călătoriei lui, descrierea locurilor de întâlnire și a oamenilor, căci el nu fusese niciodată în Banatul sârbesc.

Petrascu se mutase cu o săptămână înainte de la Petre Ponta, într-o pensiune, și anunțase la poliție noua locuință. Făcuse aceasta operație pentru a i se pierde urma și pentru a nu crea greutate familiei camaradului nostru. După ce și-a luat bagajul s-a întors la Petre Ponta, pentru a-și lua rămas bun nu numai de la familia care îl găzduise în cursul iernii, dar și de la casa unde trăise cu intensitate toate pregătirile plecării.

Petrascu s-a despărțit greu de Berlin, ca și cum era muncit de negre presimțiri. În odaia lui de sus, din casa lui Ponta, a privit îndelung fotografiile de pe pereți, ca și cum și-ar fi luat rămas bun de la viață. Deoparte era atârnată fotografia soției lui și a copilășului; de alta parte îl măsură figura de cremene a lui Vasile Christescu. Cele două fotografii reprezentau cele două lumi între care se zbate destinul legionar.

Legionarul trebuie să-și calce în picioare dragostea omenească, pentru a se realiza cealaltă dragoste, de Neam și Legiune. Trebuie să-și pustiească așezările vieții proprii, pentru a nu le pustii așezările Neamului. Dar, cum spune Mota, nu este nici o rușine să-și mărturisești suferința ce o simți, când trebuie să te rupi de viață. Cu atât mai mare apăsătoare jertfă.

Petrascu nu era eroul pur, nu aparținea genului Miți Dumitrescu, care trecuse din viață în moarte, înainte de-a muri. Numai îmbrăcat în zalele morții a putut răpune pe Armand Călinescu. Petrascu mergea la moarte, pentru că aceasta era soarta lui de legionar, de la care nu se putea sustrage, pentru că pe acest drum au mers și au căzut atâția alți camarazi. Te-ai făcut legionar, trebuie să onorezi numele ce-l porți, chiar dacă nu ai fi viteazul din poveste.

La despărțire mi-a căzut mie mai greu decât lui să îmi iau rămas bun. Făceam eforturi să-l încurajez, iar el mă aproba cu tristețe. El știa tot așa de bine ca și mine că de la ultima noastră expediție el nu putea lipsi. Din pleiada de legionari cu care luptasem în prigoana mai rămăsesem numai

câțiva în viață, iar aceștia câțiva nu puteau da îndărăt. Trebuia sa ne măsurăm încă odată puterile cu dușmanul.

Reținut de convorbirile cu Stoicanescu și Bidianu, abia în ultimul moment am putut sa ajung la Anhalterbahnhof, de unde îi pleca trenul spre Viena. Era pe înserat. Petrascu se așezase în vagon, înconjurat de o mulțime de camarazi. Înainte de plecarea trenului cu câteva minute, am apărut și eu. Mare i-a fost bucuria. Ne-am îmbrățișat încă o data și apoi trenul s-a pus în mișcare.

Ne-a mai salutat o clipa cu mâna întinsa și apoi nu s-a mai văzut.

18. În divergenta cu Papanace.

Se apropia și momentul plecării mele. Delegația legionara părăsise Berlinul. Eu cu Eugen Teodorescu eram încheietorii expediției.

În Berlin nu mai aveam altceva de făcut decât sa stabilesc, într-o discuție finala cu Papanace, modalitățile de coordonare între acțiunea din tara și situația grupului Berlin.

Ne-am întâlnit, în preziua plecării, în casa inginerului Negoescu. Mare mi-a fost mirarea când m-am găsit în fata unui alt Papanace decât acela pe care îl cunoscusem din convorbirile anterioare. Tot ce plănuisem împreuna era dat peste cap. El stăruia sa nu plec în tara si, pentru a ma convinge, și-a desfășurat toate resursele dialectice și tot pathosul de care dispunea.

Grupul Berlin, spunea el, reprezintă un capital politic considerabil în aceste momente, pentru ca numai un grup, bucurându-se de libertate, poate lua hotărâri valabile pentru întreaga mișcare. Prezenta noastră în Capitala Reichului împiedica sau cel puțin stânjenește pe Regele Carol ca să-și duca la îndeplinire manevrele lui de apropiere de Berlin, de atâtea ori demonstrate a fi șovăitoare, incerte și chiar suspecte. Grupul Berlin reprezintă o rezerva și o permanenta amenințare pentru regimul carlist. Nu este exclus apoi sa se producă o noua sângere a mișcării, pe care noi cu greu am mai putea-o suporta.

Argumentația lui Papanace, în aparenta foarte solida, avea ceva nedefinit. Nu mergea până la epuizarea problemei. Era construita unilateral. și eu acordam aceeași valoare grupului Berlin. și eu eram conștient de rolul important, as zice decisiv, ce-l joaca în raport cu mișcarea din tara și lupta împotriva Regelui. Dar eram de părere ca rezerva Berlin acum și nu mai târziu trebuie sa intre în acțiune.

Așteptarea noastră ar fi fost justificata numai daca în tara s-ar fi ivit acel complex de forte legionare care sa ia chestiunea în mâna și sa facă de prisos

prezenta noastră acolo. Dar el știa tot așa de bine ca și mine, din spusele delegaților din țară, cât de confuz se contura viitorul în mintea legionarilor de acasă. Chiar Stoicanescu, cel mai inventiv și mai îndrăzneț dintre ei, nu vedea clar ce se poate face cu destinderea. Singurul sfat ce mi l-a dat a fost să mă ascund în fundul pământului, ca să nu îmi facă de petrecanie agenții guvernului. Nu mai vorbesc de grupa Noveanu-Bidianu, care vedea în împăcarea cu Regele fericirea suprema la care poate aspira mișcarea.

Din țară nu ne putem aștepta așadar decât ca mișcarea să se împotmolească în meandrele destinderii. Regele Carol va păstra inițiativa și va împinge mișcarea din compromis în compromis.

Odată legionarii angajați pe acest drum dezonorant, cu greu vor mai putea fi readuși la poziția inițială și, până la urmă, în mod fatal ne vom mișca pe linii divergente. Mișcarea va fi prezentă la Berlin și absentă în țară, încă evenimentele se vor desfășura peste capetele noastre.

Prezența noastră în țară ar avea rolul să dubleze destinderea, pentru a feri mișcarea de un eșec. În caz că destinderea nu se va realiza conform vederilor noastre, vom putea interveni, anulând pierderea de prestigiu în interior și în afară. Noi, cei de la Berlin, am acceptat destinderea cu condiția ca Regele Carol să schimbe politica externă.

Din informațiile ce le deținem, rezulta că Regele continua aceeași politică de duplicitate, că creează numai aparente favorabile unei presupuse apropieri de Axa, fără însă a se decide pentru adoptarea ei definitivă. Incidentul cu vasele engleze de pe Dunăre numai lăsa nici un dubiu asupra intențiilor reale ale Regelui. Dacă i se oferă o oportunitate, dacă armata germană s-ar înțepe în fața liniei Maginot, să fim siguri că Regele va sari în spatele Germaniei și soarta României va fi pecetluită. Problema care se pune pentru noi, iar Papanace n-a fost niciodată de altă părere de la revenirea mea în țară, e că înainte ca România să fie târâtă într-un război contra Germaniei, mișcarea legionară să schimbe destinul ei și să aibă un cuvânt de spus în guvernarea țării.

Nu știu ce se petrecuse în capul lui Papanace de își schimbase complet felul de gândire. Era insensibil de argumentele ce le depănaserăm împreună de nenumărate ori și pe care acum numai i le repetam. El însuși afirmase în răspunsul dat delegației legionare din țară: „Totuși, pentru oricine își da seama de mersul precipitat al evenimentelor, este îngrijorat că o clarificare în sensul celor arătate mai sus să nu se producă într-un moment când va fi prea târziu”.

Sublinierea era a lui, prea târziu, ne gândeam amândoi la eventualitatea ca întoarcerea spre Axa sa nu se producă decât în momentul cel mai favorabil pentru țara noastră, când cărțile războiului erau jucate în Occident și Hitler era stăpânul Europei. Atunci România numai putea veni decât pe masa de operații a reajustărilor teritoriale, condiție sine-qua-non pentru a fi primită în Axa. El însuși îmi povestea o scena de la Amalienhof, când a surprins pe unul din camarazii ce locuiau acolo, Vasiliu, mângâind harta frumoasă a României și zicând, dând din cap cu tristețe: „acuma, te duci, în curând n-o sa mai fi cum ai fost”.

Am fost izbit de următoarea frază în concluzia răspunsului lui Papanace către Palat: „Până atunci nu se va întreprinde nici un fel de acțiune spre a nu stingeri pe acei care poartă răspunderea în actualele împrejurări excepțional de grele și spre a se conforma obligației impuse de statul ospitalier de a nu se face nici un fel de activitate politică, atâta timp cât se găsesc refugiați politici pe teritoriul său”.

Totuși nu l-am întrebat la ce se gândește când a scris aceste rânduri, sperând ca nu e vorba decât de o declarație de circumstanță, destinată să acopere expediția spre țară, de ale cărei pregătiri era pe deplin informat. De abia în cursul acestei convorbiri mi-am dat seama că el scrisese aceste rânduri cu deplina convingere și își manifesta prin ele noul punct de vedere la care ajunsese.

Acuma consideram gravă chestiunea, căci el, prin această declarație, ne lega și pe noi de mâini, lăsând întreaga inițiativă Regelui. Nici pe plan politic nu trebuia să mai întreprindem nimic, pentru „a ne conforma obligației impuse de statul ospitalier”.

După schimbul de cuvinte avute cu el în casa lui Negoescu, mi-am dat seama că se produsese în mintea lui o totală schimbare de perspectivă, o anulare a tot ce am plănuit împreună de patru luni.

Opoziția lui Papanace cădea într-un moment cum nu se putea mai rău pentru realizarea acțiunii proiectate. Nu eram cu pregătirile nici la început și nici cel puțin în stadiul de mijloc, ci tocmai când erau încheiate. În afara de Eugen Teodorescu, toți ceilalți legionari părăsiseră Germania și mă așteptau de la o zi la alta să ajung și eu în Iugoslavia. Nu puteam să întrerup acțiunea în curs de desfășurare, fără a mă supune la aspre critici din partea acelor care își riscaseră încă o dată viața. Dar nu aceasta dificultate mă-ar fi împiedicat să fac „marche arriere”, ci convingerea că Papanace se balansa în gol, nefiind consecvent cu sine însuși.

Până la urma, am înclinat să cred că sunt motive de ordin subiectiv care l-au determinat să mă frâneze. Nu cumva i-o fi teama de ceea ce ar putea să se întâmple la Berlin după plecarea noastră?

Se gândea oare că dispariția noastră ar putea să provoace vreo reacție a guvernului german contra întregului grup? Riscuri existau, dar, în orice caz, mult mai puține decât ale acelor care luaseră drumul spre țară.

Ne-am despărțit fără a ajunge la nici o înțelegere, el stăruind pe poziția lui de expectativă, iar eu fiind tot așa de hotărât să-mi urmez drumul meu. În ajunul plecării, rămăsese singur în fața destinului.

PARTEA A DOUA.

DEZASTRUL EXPEDIȚIEI ÎN IUGOSLAVIA

1. În drum spre Banatul Sârbesc.

Destul de zdruncinat sufletește, după convorbirea cu Papanace, mi-am făcut pregătirile de plecare. Călătoria mea cădea cum nu se poate mai rău din punct de vedere al situației interne din mișcare.

De unde înainte de aceasta discuție, socoteam grupul de la Berlin ca aliatul principal al expediției și nu aveam să-mi bat capul decât cu necunoscutul din ara, acum mă trezeam descoperit și în spate. Papanace mă părăsise tocmai când era mai mare nevoie de sprijinul lui. Este adevărat că mai rămâneau în rezerva o serie de elemente din grupul de acțiune și, la nevoie, puteam face apel la serviciile lor, dar acestea nu dețineau decât vag și fragmentar legătura cu autoritățile germane, încât cu greu ar fi putut valoriza politic eventualele rezultate ale acțiunii noastre din țară. Legăturile cele mai importante cu guvernul german le aveau „răzleții”, Ciorogaru, Vojen, și Constant, iar aceștia le speculau în interesul lor propriu, încât grupul nu trăgea nici un folos de pe urma lor. Legături bune, la nivel administrativ, avea Papanace și, pe filiera lor, putea să ajungă doleanțele noastre până în sferele partidului și ale guvernului. Cu primii nu mai aveam nici un contact, iar acumă nici Papanace numai părea dispus să fie purtătorul de cuvânt al unei acțiuni pe care o considera inoportună.

Pentru a substitui, cel puțin parțial, o eventuală carentă a lui Papanace, am lăsat următoarele dispoziții:

1. Octavian Roșu va lua comanda grupul de acțiune și va menține coeziunea lui, neabatându-se cu nici un preț de la linia legământului nostru.

2. Dr. Victor Biriș, angajat ca „speaker” la Radio Berlin, secțiunea românească, își va largi câmpul de acțiune în lumea oficialității germane, pentru că la nevoie să dispunem de o dublură dacă Papanace, dar i-am cerut

sa se comporte ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic între noi. Nu-i puteam face lui Papanace nedreptatea de a-l bănuî ca ar putea întreprinde o acțiune ostila grupului de acțiune. Din partea celor rămași nu trebuia sa se manifeste nici cel mai mic semn de neîncredere. Roșu trebuia sa tina contactul strâns cu el, caci Papanace reprezenta continuitatea politica a grupului Berlin. Noi rămânem consecvenți cu ceea ce am hotărât alta data, în buna înțelegere cu el, iar daca Papanace se îndepărtează de la linia fixata împreuna, răspunderea sa cada asupra lui și nu asupra noastră.

Mare mi-a fost întristarea, când la plecare l-am văzut și pe Roșu clătinat. Eram într-un restaurant cu Victor Biriș. Era masa de adio. Deodata îl vad pe Roșu ca ia o atitudine solemna și grava și începe o pledoarie dramatica, pentru a ma convinge solemna sa nu plec.

— Unde te duci? Pe cine vei mai găsi în tara? Ce elemente? Cum ai sa faci revoluția? Am rămas așa de putini! N-ai trecut prin atâtea primejdii? Vrei sa te prăpădești și D-ta? Ce ne facem?

Roșu își revarsa focul inimii dintr-o sincera îngrijorare pentru mine. Din 1933, am luptat cot la cot în organizația din Banat. În toamna anului 1939, plecasem cu el de la Timișoara și am trecut prin nenumărate primejdii. Amintirea lor proaspătă îl zguduia, gândindu-ne la ce ne aștepta, luând acum înapoi drumul spre tara. Acea nesiguranță care te urmărește clipa de clipa, în afara de greutatea fizice ale expediției, acele marșuri obositoare prin ploi, noroaie și arături. Tot acest complex de groaza pe care îl trăise recent în carnea lui, îi provocase un moment de depresiune și de spaima, gândindu-se la ceea ce ar putea sa ni se întâmple. Construcția noastră revoluționară i se părea atât de fragila încât expediția risca sa se termine cu alti morți și alte morminte.

După ce l-am ascultat, m-a năpădit sipe mine îngrijorarea. Cunoșteam mai bine decât el insuficienta pregătirilor noastre, lipsa de mijloace și slabele probabilități de a organiza ceva temeinic în tara. Dar în forul meu interior, știam ca înapoi nu mai puteam da. În aceasta atmosfera încordata, cade ca un balsam mângâietor sentința lui Biriș: „Lăsați pe oameni să-și împlinească destinul lor”...și a avut dreptate. Destinul unei vieți nu e legat de argumente pro și contra. Nici de stări sufletești momentane; nici de greutate; nici de absurdul unei întreprinderi. Destinul e o misiune, pe care trebuie sa ți-o îndeplinești, daca nu vrei sa mori spiritual, ceea ce e mai teribil decât moartea fizica.

Mi-aduc aminte ca cu o zi înainte de plecare, mi-am cumpărat un costum de haine, destul de scump pentru vremea aceea. Era un dar de la Petre Ponta. Un costum frumos, de culoare deschisa, ales pentru a inaugura primăvara, dar în același timp făcut dintr-o stofa mai grosicioara, pentru a ma ocroti de capriciile vremii. Arătam mult mai tânăr decât el, încât se potrivea cu noua noastră identitate de studenți la Charlottenburg, care se întorceau acasă.

Înainte de plecare, imitând pe Petrascu, i-am cerut lui Ponta să-mi facă niște poze de adio, de pe treptele casei care ma adăpostise iarna și unde înfiripasem planul de acțiune. Mi-am rotit și eu odată ochii prin toate odăile cum făcuse și el, apoi prin gradina și prin împrejurimi. Dar, după ce mi-am luat rămas bun de la viața mea de până acum și nu m-am gândit decât la problemele viitorului.

Ca tovarăș de drum l-am luat pe Eugen Teodorescu. L-am ales pe acest camarad pentru istețimea și curajul lui. Era un om dispus oricând sa se înfrunte cu necunoscutul unei acțiuni.

Mărunțel de statura și slăbuț, avea în schimb un organism de o rara rezistentă, care trecea prin boli, intemperii și orice privațiuni ca o lama de otel. Din punct de vedere legionar, era un caracter format. N-am avut cu el niciodată discuții complicate sau sterile. Desi am trăit în doua colturi diferite de tara, eu în Banat, el la Constanta, ne-am înțeles perfect din prima clipa a cunoașterii. Avea simțul realităților. Distingea instantaneu, în orice situație, adevărul de minciuna în viața legionara și întotdeauna, în problemele care se iveau în mișcare, lasa sa cada cuvântul acolo unde trebuia. În afara de aceasta era totdeauna bine dispus și neîntrecut în vorbe de spirit.

Glumele lui până astăzi circula în lumea legionara și își fac deliciu celor ce le asculta.

Am plecat din Berlin spre Viena în seara de 5 Mai 1940. La gara au venit sa ne însoțească Roșu, Șeitan, Popovici și Ponta, care ne-a tras fotografiile de rigoare. După o oprire de câteva ore la Jena, unde ne-a ieșit înainte Smultea, am pornit spre Belgrad. Ca măsură de precauțiune, pentru a nu ma întâlni cu vreunul din polițiștii de la punctul de frontiera Spielfeld, care ne arestaseră în Decembrie 1939, am luat o ruta ocolita, pe linia Villach-Ljubliana.

Călătoria, lunga și obositoare, a decurs fara incidente. N-am avut nici o neplăcere la frontiera. Apropiindu-ne de Belgrad, credeam ca am trecut de

hopul cel mare și de acum numai puteam avea nici o surpriza. Dar mare ne-a fost mirarea când, în apropiere de Belgrad, a apărut un nou control. Agenți în civil cereau paspoartele călătorilor sau carnetele de identitate și după ce le examinau, le restituiau. Cu noi doi însa au procedat altfel. Într-o germana aproximativa ni s-a comunicat ca pașapoartele le vom primi de la politia gării Belgrad.

Perspectiva nu-mi surâdea. M-am sfătuit cu Eugen Teodorescu. Nu mai auzisem până atunci sa se retina pașapoartele călătorilor care au viza de tranzit. Procedul mi s-a părut neobișnuit și chiar alarmant. Ce poate sa fie? Examinând alternativa în care ne găseam și consecințele dintr-o atitudine sau alta, ne-am hotărât sa ne predam destinului. Daca nu mergem sa ne ridicam documentele, politia din Belgrad va aviza autoritățile românești și toată expediția poate sa fie prinsă în perioada de trecere a frontierei. Daca cumva ne rețin, vom găsi un prilej sa le scăpăm din mâini.

La oprirea trenului, cu inima strânsa ne-am îndreptat spre comisariatul de politie. De abia am intrat și am spus cine suntem, un domn foarte amabil ne-a întins pașapoartele, oarecum scuzându-se ca ne-au fost reținute. Când ne întoarcem pe peron și ne îndreptam spre ieșire, vedem pe cei doi agenți care ne-au făcut controlul ca se îndreptau cu pasi repezi spre comisariat.

Am tresărit imediat. Sa fie pentru chestiunea noastră? „Hai sa o ștergem repede”, îi suflu lui Eugen Teodorescu. Nici nu stiu cum am ajuns în fata gării, îmbrâncind lumea și sărind peste bagajele oamenilor. Ne-am urcat în prima mașină, dând direcția străzii unde locuia Ilie Barbu, unchiul lui Octavian Roșu, poreclit de noi „Sfarma Piatra”, din cauza staturii și grosimii lui. Ilie Barbu ținea o ospătărie populara pe strada Visokistevana. Era unul dintre rarii români care locuiau în Belgrad. Sfarma Piatra era punctul nostru de sprijin aici. În campania anterioara am stat o bucata de vreme la el. La el trăgeau curierii și tot din casa lui pleca lumea, fie spre Germania fie spre tara fie sa se ascundă prin satele bănățene.

Sfarma Piatra m-a recunoscut îndată și am avut norocul sa întâlnesc acolo și pe Traian Borobaru. Ce se întâmplase? Nicolae Petrascu pățise ca și noi, adică i se luase pașaportul la control, dar nu i l-au mai restituit, ci i-au spus la comisariatul gării ca va fi condus până la granita româneasca de doi agenți și acolo va fi predat autorităților românești. În gara Dunav, care deservea o linie secundara spre România, Petrascu a reușit sa însele vigilenta agentului care-l păzea și sa fuga lăsând pașaportul în mâna sârbilor. După alte peripeții, a ajuns în casa lui Ion Tomici din Ofcea, în

seara de 4 Mai 1940. Îndată ce-a putut, a anunțat pe Traian Borobaru de întâmplarea lui, pentru ca, împreună cu Vârlan, să organizeze controlul trenurilor care veneau spre Belgrad. Borobaru și Vârlan luau trenul spre Zagreb, coborau la o stațiune apropiată și se urcau în trenurile internaționale care veneau spre Belgrad, cu scopul să ne avizeze să ne dăm jos la Zemun, pentru a nu fi luați în primire de agenți și escortați. Dar desi au făcut acest drum de câteva ori, nu ne-au putut găsi, deoarece noi luaserăm ruta Laibach. Mare ne-a fost bucuria când am dat și de Ion Boian. Petre Dumitriu se afla la Ofcea cu Petrascu. Expediția ajunsese în totalitatea ei la destinație. Cei mai primejduiți și cei care avuseseră de străbătut un drum mai lung, Boian și Dumitriu, se aflau și ei în siguranță.

Dar nu era timp de pierdut. Casa lui Ilie Barbu trebuia evacuată cât mai repede. Pe Boian și Eugen Teodorescu i-am îndreptat spre Cuvin. Vârlan i-a luat în primire și i-a dus la o gazdă ce-o avea pregătită în aceasta comună. Eu l-am urmat pe Traian Borobaru luând drumul care ducea la Ofcea, pentru a mă întâlni cu Petrascu. Am plecat spre înnoptat și cum Borobaru cunoștea bine locurile, am ajuns fără „neprevăzute” la cărciuma lui Ion Tomici.

Era în noaptea de 8 Mai 1940 când am calcat pragul acestei case primitive. Lui Petrascu, care tremura de spaimă să nu fi fost și noi agățați în tren și apoi conduși cu alaiul la frontieră, îi străluceau ochii de bucurie când ne-am văzut. Alături de el se afla Petre Dumitriu, cel mai calm dintre toți, vorbind fără a da semne de nici o agitație interioară, ca și cum ne aflăm la Berlin.

Dar cel mai fericit dintre toți era Ion Tomici, care nu știa cu ce să ne mai servească, pentru a ne simți în largul nostru. El nu știa exact ce e cu noi.

Bănuia că ne întoarcem în țară pentru niște isprăvi și ne privea cu multă admirație. Căderea lui Călinescu i-a zguduit și pe frații noștri din Banatul sârbesc și i-a convins că Legiunea n-a fost îngropată sub lespede de la Jilava.

Noi stăteam la Tomici pe garanția lui Petrascu. Înainte de prigoana, Petrascu fusese profesor la Școala Normală din Sibiu și avusese de elev pe Traian Tomici, băiatul cel mai mare al gazdei noastre.

Mergând să-și vadă băiatul la Sibiu, Ion Tomici l-a cunoscut și pe Petrascu și au stat mult de vorba atunci. Toți erau acum în jurul nostru, Tomici, soția lui, o bună gospodină și o femeie inimoasă, apoi copiii lor, Traian și Pera, care ne priveau cu multă dragoste și admirație. De multă vreme n-am

mâncat o cina atât de buna și atât de „bine meritata”, mai ales ca veneam dintr-o țară unde începuseră restricțiile alimentare.

Am stat până noaptea târziu de vorba cu gazda în jurul unui pahar cu vin. Tomici cauta să ne iscodească în fel și chip, dacă trăiește Căpitanul, dacă nu e în Germania cum se zvonise, apoi, fiindcă auzise și de mine, citind gazetele din România, nu s-a putut răbda să nu întrebe pe unde sunt. Ma înțelesesem cu Petrascu încă din Berlin că pe unde vom poposi să nu îmi dea nici o atenție.

El era șeful suprem, iar noi subordonații lui. Cu mare greutate, temându-se mereu să nu se trădeze, Petrascu și-a jucat rolul impus de împrejurări, iar noi cu mâinile la gura, când făcea vreo stângăcie, ne forțăm să nu izbucnim în râs.

Un somn odihnitor ne-a recompensat după încordarea în care trăisem trei zile. Prima etapă a planului se desfășurase în mod satisfăcător, dar ne aștepta alta mult mai grea și apoi a treia mai grea. Cu aceste gânduri am adormit.

2. O strălucită performanță.

A doua zi am ținut o consfătuire cu camarazii prezenți: Petrascu, Borobaru și Dumitriu. Am examinat rezultatele obținute până atunci și în ce stadiu se găsesc pregătirile pentru a face saltul în țară.

Cu excepția incidentului Petrascu, partea întâia a programului s-a realizat „planmäßig”, cum spune neamțul. Toți cei plecați din Germania au ajuns în Iugoslavia și erau adăpostiți la gazde sigure. Rotea, cum ne înțelesesem, n-a așteptat concentrarea noastră, ci a trecut frontiera, la câteva zile după sosire.

Ceea ce ne-a umplut de mândrie și ne-a întărit încrederea în viitor, a fost strălucită performanța a echipei Boian-Dumitriu. Ei apucaseră drumul cel mai primejdios. N-aveau pașapoarte. Din Germania au trecut pe drumul negru în Ungaria, pe la Șopron, și după ce au străbătut această țară cu trenul, au ajuns în aceleași condițiuni în Iugoslavia.

Prinderea lor de către grănicerii nemți ar fi avut consecințe foarte grave, deoarece le încredinșasem întreg arsenalul nostru: cea mai mare parte a valutei străine, acte de identitate în alb și stămpilele de cauciuc ieșite din laboratorul lui Ponta. Pentru fraudă cu valuta, legile germane prevedeau pedeapsa cu moartea, iar găsirea celorlalte lucruri ar fi descoperit intențiile noastre și ar fi alarmat guvernul german. Toată expediția ar fi sărit în aer.

Pe Boian l-am văzut la Belgrad: el și așa tras la fata, dar acum era un spectru. Numai ochii îi ardeau în orbite, când mi-a comunicat, cu eternul lui

zâmbet de om care a ieșit victorios din toate încercările, ca misiunea a fost îndeplinită și, oarecum, cu un ușor reproș în vorba ca ar fi putut să mă îndoiesc vreodată de vrednicia lui. În casa la Barbu, nu am avut vreme să-l întreb de peripețiile călătoriei lor, dar la Ofcea l-am chestionat îndelung pe Dumitriu. Când îl ascultam, împreună cu Petrascu, povestind pe un ton banal și șters odiseea lor, am simțit forța ce emana din acest suflet. Ce putere de transformare are idealul legionar asupra oamenilor! Teribilele eforturi ce le făcuse în această călătorie nu îi alterase echilibrul interior. Le făcuse, pentru că așa e legionarul. Asta e legea lui. Nu i se părea că a făcut cine știe ce mari isprăvi. O strângere de mână din partea unui camarad mai vechi era de ajuns ca să reia de la capăt același drum de suferință.

Călătoria lui Boian și Petre Dumitriu prin Ungaria cu trenul a decurs normal până în gara Seghedin, unde au fost legitimați și, fiind găsiți fără acte, au fost escortați la închisoare. După o ședere de două săptămâni îndărătul zăbrelelor, în care timp au fost identificați ca legionari, Ungurii le-au propus să-i conducă până la frontiera germană și acolo să le dea drumul pe socoteala lor, cum au procedat cu alți români refugiați. Dar ei au refuzat acest serviciu și i-au rugat să-i lase să treacă în Iugoslavia.

Politia maghiară le-a satisfăcut dorința, dar nu cum voiau ei. În loc să-i conducă noaptea până la frontiera și apoi să-i lase în plata Domnului, i-au urcat în tren și i-au expediat fără acte, direct în mâna grănicerilor sârbi. Se găseau în mare primejdie, căci dacă ar fi fost identificați, cu siguranță că ar fi fost predați poliției românești. Ca să scape de ancheta, s-au declarat unguri și s-au prefăcut că sunt beți. Cum Boian știa ungurește, a izbutit să convingă pe sârbi că sunt niște cheflii adormiți în tren și să-i lase să se întoarcă în Ungaria. Cu proxima garnitură, au revenit la Seghedin. Autoritățile maghiare, ca să scape de el, au consimțit de asta dată să le dea drumul să treacă ilegal în Iugoslavia. L-au condus noaptea la frontiera și i-au lăsat să se descurce.

Regiunea pe unde trecuse, între Tisa și Dunăre, era plină de balti și canale și cum se nimerise în acel an să fie o primăvară ploioasă, nu putea să facă un pas fără să dea de apă. Au făcut eforturi supra-omenești ca să ajungă în orașelul Kaniža, primul centru de unde puteau să călătorească fără să fie legitimați.

În timp ce ne povestea Dumitriu drumul lor în noapte prin acea regiune dăspită de ape, ne-am înfiorat. Au intrat de multe ori în apă până la brâu, pentru a trece canalele, s-au aflat în primejdie să se scufunde în mlaștini și

după ce au scăpat de ele, au mers toată noaptea prin noroaie și arături cleioase. Nu cunoșteau locurile și nu aveau alta orientare decât să meargă spre miazăzi, mereu spre miazăzi.

Când au ajuns la Kanija, au căutat mai întâi cimitirul locului, unde și-au curățat cum au putu hainele pline de noroi; apoi s-au urcat în tren și au ajuns la Belgrad; de aici, din nou pe jos până la Ofcea, unde l-am întâlnit pe Petrascu și s-au putut curăți și odihni în casa nimicitoare a lui Tomici.

Am făcut o pauză, căci mă vedeam pe mine însumi în situații asemănătoare, m-am întins pe pat și am reflectat la oamenii pe care îi întâlnisem în ultima vreme: Ponta, Boian, Dumitriu. Fără de ei, nu am fi putut înjgheba aceasta expediție. În Boian am avut încredere de când l-am văzut la Berlin, în vara anului 1939, o încredere deosebită. L-am luat cu mine la întoarcerea în țară, în 15 August 1939, și de atunci l-am avut mereu tovarăș de drum până la înapoierea la Berlin, la Crăciunul din același an. De unde răsarise acest om extraordinar? Cutezător și precaut în același timp, așa cum cer condițiile acestui gen de luptă. Nu l-am auzit plângându-se niciodată de oboseală, niciodată nu l-am văzut încruntat, rău dispus sau nervos.

Era de o liniște suverană când treceam prin situații grele, prin rețele întinse de dușmani de-a lungul și de-a latul țării.

Am examinat apoi cazul Petrascu. El scăpase, dar lăsase în mâna sârbilor pașaportul, iar aceștia cu siguranță că îl vor înainta „colegilor” români. Va fi examinat de Siguranța Statului de la București. Ce concluzii vor trage aceștia? Spre norocul lui și al nostru, pașaportul lui Petrascu era unicul care nu fusese falsificat, deoarece Petrascu semăna ca două picături de apă cu titularul pașaportului, studentul Avram, cu singura deosebire că Avram era blond, în timp ce Petrascu era brunet. Personajul de pe pașaport exista, era cunoscut de Legația Română de la Berlin, și se putea presupune că într-adevăr voise să se întoarcă în țară. Era greu ca Siguranța să facă legătura între pașaport și Petrascu. Am discutat îndelung dacă nu ar fi bine să renunțăm la Petrascu și să-l lăsăm să se înapoieze în Germania. În cele din urmă am optat pentru rămânerea lui în echipă, deoarece am fi pierdut un element important în realizarea planului de acțiune. Fusese Seful Regiunii Sibiu și putea mobiliza forțele legionare din întreg Ardealul de miazăzi.

Lămurita și aceasta chestiune, am dezbătut punctul final: pe unde trecem? Borobaru ne-a comunicat că trecerea e în așa fel organizată de Vârlan-Negru încât să se evite punctele de frontieră pe unde trecuserăm înainte, în

speță Kikinda și Latunas. Mai ales sa ne ferim de Latunas, căci jandarmii au aflat de Negru ca a servit de călăuză legionarilor și îl urmăresc fara încetare.

Ne-am interesat apoi de banii ce-i mai aveam și repartiția lor. Coroanele daneze n-au putut fi schimbate nicăieri la Belgrad. Lirele englezești sunt căutate și se plătesc foarte bine. Tot așa și dolarii. Mare ne-a fost surpriza când am aflat ca zarafii din centrul Belgradului primesc bancnote germane la schimb. O parte din lire se cheltuise, dar fondul de 100 de dolari, în hârtii de un dolar, era intact.

Cea mai mare parte a dolarilor, 80 de bucăți, le-am predat lui Boian, ca sa le păstreze până în momentul trecerii frontierei, când trebuia sa ne vedem din nou, iar eu, cu Petrascu și Dumitriu, ne-am rezervat 20 de dolari, pentru nevoile imediate.

3. Ofensiva germana din Vest.

Total absorbiți de grijile drumului spre România, nu mai știam ce se întâmpla în lumea mare. Toate gândurile și energiile noastre erau concentrate în aceasta direcție. Nu făceam un pas din casa lui Tomici, în care găsisem un loc ideal pentru pregătirea trecerii spre tara. Cu atât mai mare ne-a fost surpriza când, în dimineața de 10 Mai 1940, am auzit la radio ca trupele germane au trecut la ofensiva pe frontul de vest. Olanda și Belgia fuseseră invadate și primele comunicate anunțau pătrunderi adânci ale blindatelor germane pe toată întinderea frontului, cu excepția liniei Rinului.

Era într-o zi de Vineri. Interesul nostru pentru amănuntele plecării a scăzut brusc și ne-am azvârlit în speculații asupra efectelor ce le avea la București știrea ofensivei germane. În ajun se anunțase ca 10 Mai va fi sărbătorit anul acesta cu fast deosebit, deoarece se împlinesc 10 ani de la urcarea pe tron a Regelui Carol al II-lea.

Marile serbări au fost suprimate când s-a auzit ca tunul bubuie pe Rin. Am tras concluzia ca trebuie sa fie panica la Palat.

Si avea de ce sa fie camarila alarmata. Era a treia lovitura ce-o primise politica externa a regimului de la dezlănțuirea războiului: mai întâi, înfrângerea Poloniei în 18 zile, apoi fulgerătoarea campanie din Norvegia și Danemarca și acuma atacul contra Franței.

Fara îndoiala ca toate aceste evenimente au zdruncinat încrederea Regelui și a complicilor lui în solidaritatea regimului, după cum, în aceeași măsură, întărea poziția legiunii, care susținuse încă din 1935 necesitatea unei alianțe cu Statele Revoluțiilor Naționale.

Din perspectiva acelorași evenimente externe trebuie judecata și graba Regelui de a goli lagărele de legionari.

Guvernanții actuali ai României – eram siguri de aceasta – mai păstrau o ultima speranță a salvării lor: ei așteptau ca ofensiva germana să se împotmolească undeva în fața liniei Maginot sau să se repete miracolul Marna din primul război mondial. Până când nu se va spulbera și aceasta ultima iluzie, regimul va continua politica de duplicitate față de Puterile Axei.

Noi care știam gradul de pregătire al armatei germane, nu ne îndoiam de rezultatele acestei ofensive. Franța va capitula în scurtă vreme, exact ca Polonia. Iubeam poporul francez pentru tot ce ne lega de el, pentru ajutorul ce ni l-a dat la realizarea Unirii Principatelor și apoi la încheierea unității naționale, dar nu mai puteam fi alături de Franța după ce se aliase cu Moscova și după ce se angajase într-un război contrar intereselor ei proprii și care pentru noi însemna primejduirea directă și iminentă a existenței naționale. Ne îndurera înfrângerea la care e sortită Franța, dar, de alta parte, o înțepenie a frontului de vest ne-ar fi lăsat total la discreția Moscovei.

Cu cât s-ar fi prelungit mai mult ostilitățile din Apus cu atâta situația României ar fi devenit mai grea.

Numai o Germanie biruitoare, și biruitoare în scurtă vreme, ne-ar fi putut salva. Orice amânare a deciziei pe frontul de vest pentru an sau doi ne-ar fi fost fatală.

Simpatiile noastre de popor latin mergeau spre Franța, dar alternativa salvatoare pentru viitorul neamului nostru era alături de Germania.

Din punct de vedere al situației interne, deschiderea ostilităților din Apus deplasa mișcarea în centrul de interes al vieții politice românești.

Declarațiile de politica externă ale Căpitanului se îndeplineau ad-litteram. Toate combinațiile titulesciene, continuate și de Regele Carol, se prăbușeau „ca niște castele de carton”. Dacă va cădea și Franța, hegemonia germană va fi solid instalată pe continent. În acest moment, regimul nu va mai putea continua jocul perfid de până acumă fata de Puterile Axei, ci va trebui să ia o atitudine clară.

Expediția noastră spre țară se realiza sub cele mai favorabile auspicii externe. Dispuneam de un solid suport în politica europeană pentru a ne justifica atitudinea. Legăturile noastre cu Roma și Berlinul erau precare, dar cum inamicul nu va avea de unde să știe, aflându-se și în ceas de primejdie, va da posibilităților noastre externe o amploare gigantică. Înțelegerea cu mișcarea i se va părea o condiție sine qua non pentru a capta bunăvoința Puterilor Axei.

Pe legionarii din țară, știrea atacului din Apus îi va întări în convingerea că se apropie momentul culminant în clarificarea raporturilor dintre România și Puterile Axei, iar mișcarea va fi chemată să joace un rol hotărâtor în rezolvarea acestei crize. Ei vor înțelege sensul real al destinderii, nu era o favoare a Regelui, ci ca o necesitate ce i-a fost impusă de evenimente. Marea masă a poporului va privi la noi ca la o rezervă în aceste momente cruciale pentru țară. Dincolo de bucuria ce-o aveam, ne gândeam cu groază la prețul ce-l vor cere Regelui Roma și Berlinul, pentru a ne primi alături de ele, după ce din 1933 același Rege nu a făcut altceva decât să saboteze permanent toate ofertele generoase ce ni s-au făcut din aceste capitale.

Ce va rămâne din țară? Ce angajamente și-a luat Berlinul fata de Rusia și fata de ceilalți vecini ai noștri? Nu vom suferi soarta Poloniei?

Am petrecut ziua în discuții aprinse. Tomici nu știa ce să mai creadă de agitația noastră. Oare trăiește Căpitanul? Din nou ne iscodea, când pe unul când pe altul. La urmă a coborât în pivniță și ne-a adus un vin vechi, pe care îl ținea el pentru zile mari.

În orice caz, expediția noastră spre țara luase o nouă dimensiune prin comunicatele de război de pe frontul de vest pe care le urmăream acum cu nesăț. Nu ne îndoiam ca buletinele victoriilor germane se vor întipări ca tot atâtea „mane, tekell, fares” în conștiința tulbure a guvernanților de la București.

Înainte de a adormi, m-am gândit la Papanace și la ultima noastră discuție. Va înțelege el, cel puțin acum, ca era momentul suprem să părăsim Berlinul? Ca orice întârziere în răsturnarea regimului va avea ca urmare ciopărtirea țării și, cine știe, ștergerea ei de pe hartă? Ca numai un guvern legionar va dispune de prestigiul și acoperirea populară necesare, ca să înfrunte la nevoie cu Roma și Berlinul, dacă ne vor pune condiții inacceptabile?

4. Surprinși de Sârbi la Ofcea.

Ziua de Sâmbătă, 11 Mai, am folosit-o pentru a face ultimele revizuri ale proximei etape. Nimic nu părea să stea în calea unei bune execuții a părții a doua a planului nostru.

Venise și Vârlan, care avea misiunea să ne conducă peste frontieră. Cunoscut sub numele de Negru între românii din satele bănațene, a folosit iarna petrecută aici ca să găsească un nou loc de trecere spre România, pentru a evita vechile vaduri. După multe drumuri și cercetări se oprise asupra satului Marghita. Cunoștea locurile ca-n palma și ne putea trece ziua sau noaptea cu egală siguranță. Nu ne încredințase călăuzelor, ci făcuse el însuși drumul spre graniță de mai multe ori.

Odată ieșiți din zona frontierei, trebuia să luăm trenul de la cea mai apropiată stațiune pentru a ajunge la Timișoara. De aici fiecare trebuia să se răspândească la locurile de comandă. Dar mai înainte trebuia să ne reunim cu camarazii noștri din Cuvin, Eugen Teodorescu și Ion Boian. Întreaga echipă urma același itinerar. Odată cu noi, părăsea Banatul sârbesc și Vârlan, pentru a nu lăsa nici o urmă susceptibilă să ne trădeze mai târziu. De Vârlan aveam nevoie și în acțiunea proiectată, fiind unul din cei mai talentați curieri.

Mai aveam de aranjat actele de identitate pentru România. În Banatul sârbesc umblam cu hârtii eliberate de Primăria Uzdin și de aceea am lăsat până în ultima zi confecționarea actelor românești. Dispuneam de livrete militare în alb, caci, pe acea vreme de continuă mobilizări, erau cele mai sigure hârtii. Traian Borobaru, în timpul când fusese chemat la concentrare, în vara anului 1939, îndată după eliberarea din lagăr, reușise să sustragă de

la regimentul din Timișoara, unde își făcea serviciul, câteva librete în alb. Lucra ca furier la companie și majorul îi lăsase pe mână toată arhiva companiei. Petre Ponta fabricase apoi în cauciuc stampilele militare ale regimentului. Tot Borobaru procurase o tunică militară și rînd pe rînd ne-am îmbrăcat cu ea și ne-a tras fiecare o poză ostășească. Mai rămânea ca filmul să fie dezvoltat la Belgrad și odată în posesiunea fotografiilor, să le lipim pe livret și să le aplicăm stampila corespunzătoare.

Asta se întâmpla Duminică dimineața, 12 Mai. Plecarea o fixasem pentru Luni după masă sau Marți dimineața, cel mai târziu.

Totul depindea de graba cu care Borobaru putea să procure fotografiile.

După ce am mâncat de amiazi, ne atragem în camera noastră. În vîd pe Petruscu agitat.

— Ce-i Petre?

— Nu știu ce am. Nu-mi găsesc locul. Am o presimțire că și cum s-ar întâmpla ceva. Am stat cam mult aici.

— Ei, lasă Petre. Mai avem o zi, două, și apoi pot să ne caute. Nu putem de aici, cu trenurile pe jumătate făcute.

Unde mai găsim așa o casă?

Eu eram liniștit, deși îmi dădeam seama că am abuzat de acest loc. La Ofcea venise de mai multe ori Vârlan în cursul iernii, apoi Borobaru, trăgea aici că la el acasă, fiind aproape de Belgrad, apoi venise Petruscu, apoi Boian cu Dumitriu, apoi eu...

Noi nu ne-am mișcat din casă. Dar Vârlan și Borobaru erau mereu pe drumuri. O circulație neobișnuită de domni necunoscuți la crăsmă lui Tomici.

Nu se poate să nu fi observat lumea. N-ar fi exclus că jandarmii sârbi, care au iscoade prin fiecare sat, să fi prins ceva de veste.

Lăsînd la o parte presimțirile, teama lui Petruscu avea temeiuri reale.

Abia trecuse un sfert de oră de la agitația lui Petruscu și intra în odaie Pera, băiatul cel mai mic al lui Tomici, căci cel mai mare, Traian, plecase la Sibiu la școală.

— Au venit jandarmii sârbi, ne spune Pera cu respirația tăiată și se întoarce înapoi.

În camera unde dormeam noi, ne aflăm concentrați în acel mai moment toți cinci: eu, Dumitriu, Borobaru și Vârlan. Știrea adusă de Pera ne-a năucit.

Presimțirile lui Petrascu... Nu știam ce sa facem. Sa ieșim în strada și sa fugim ni se părea primejdios, cai era Duminica, cu lumea pe ulițe și apoi cine știe daca nu păzeau alti jandarmi la poarta. Dintr-un moment într-altul ne așteptam ca jandarmii să-și facă apariția în pragul ușii noastre.

În acest timp, în cârciuma, Tomici pertracta cu ei. Era un om respectat în sat și stătea în bune raporturi cu autoritățile sârbești.

Dar, în zadar și-a desfășurat Tomici toată puterea lui de convingere ca să-i înduplece sa plece, spunându-le ca sunt doi tineri de treaba, care vin din când în când pe aici și au acte în regula. Jandarmii, niciuna nici alta, au insistat să-i vadă. Neavând încotro, Tomici l-a trimis pe Pera sa cheme pe Borobaru, știindu-l mai descurcăreț. Borobaru a plecat fara o clipa de șovăire. După câteva minute, Pera vine din nou și-l cheama pe Vârlan-Negru. și acesta îl urmează fara a clipi din ochi. Se sacrificau pentru restul echipei.

Nu le-a fost greu jandarmilor sa descopere ca actele de identitate ale lui Borobaru și Vârlan nu aparțineau purtătorilor lor, deoarece nu știau limba sârba, fapt neobișnuit prin regiune. Au fost declarați arestați și jandarmii au început sa percheziționeze camera lor de dormit. Au scotocit geamantanele și au răsturnat pe dos toată camera. N-au găsit nimic compromițător, cai toate lucrurile care trebuia sa ne servească la expediție, între care și niște pistoale, se găseau în camera noastră. Noi așteptăm aici cu sufletul la gura rezultatul primelor confruntări.

La un moment dat intra femeia lui Tomici la noi si, cu un calm pe care noi nu-l aveam, ne face semn sa o urmam. Casa lui Tomici avea doua aripi care se împreunau într-un dreptunghi. Camera noastră se găsea la extrema unei aripi. Urmând pe femeie, noi trebuia sa trecem curtea în diagonala, pentru a ne ascunde într-un șopron care se găsea și camera unde dormeau Borobaru și Vârlan și unde acuma se găseau jandarmii. Tomici s-a gândit totuși sa riscam aceasta mișcare, pentru a nu fi găsiți de jandarmi, daca le-ar trece prin cap sa percheziționeze toată casa. Ne-am strecurat cum am putut prin curte, tiptil, ca sa nu facem zgomot. Cu coada ochiului l-am zărit pe Vârlan în pragul camerei lor, acoperind cu toată mărimea trupului intrarea ca sa nu ne poată vedea jandarmii. Ajunși în coltul casei, femeia a deschis șopronul și ne-am îngrămădit claie peste grămadă printre saci, fiare de plug, resturi de mobila, roti rupte, și alte vechituri, pe care Tomici, ca orice gospodar prevăzător, le pastra pentru cine știe ce nevoie. Dar nici aici nu ne-a lăsat femeia. Pe o scara strâmta, ne urcam în podul șopronului, unde dormeau

găinile. Speriate de brusca noastră irupție în locuința dorm păsările au zburat în curte cotcodăcind ca de groaza cuțitului.

Dar mai disperați eram noi care nu știam dacă alarma găinilor nu va atrage atenția jandarmilor. Aici am stat înghesuiți, cu respirația tăiată, fără a face nici cel mai mic zgomot. Găinile se liniștiseră și ele și acum le vedeam de sus ciugulind prin curte.

Între timp, dincolo se terminaseră primele cercetări. Cu toate insistențele lui Tomici, jandarmii i-au luat pe cei doi pentru a-i transporta la Primărie, unde aveau de gând să-i supună la un interogatoriu mai strâns. Cum însă până în acel moment nu găsiseră la ei nimic compromițător, i-au tratat cu relativa blândețe. I-au condus la Primărie fără a-i lega.

Îndată după plecarea jandarmilor, Tomici s-a gândit la salvarea noastră. Trebuia să dispărem cât mai repede din casa lui, căci nu se știa cum va decurge ancheta și dacă jandarmii nu vor reveni. A pus sluga să înhame caii la căruță, iar pe nevasta lui a trimis-o la noi ca să ne scoată de unde eram și să ne îndrepte spre marginea satului. Într-o clipă ne-am dat jos din pod și am ieșit în strada, dar nu pe poarta, ci pe o ușă a șopronului, de multă vreme nefolosită, pe care femeia o deschisese atunci, dând la o parte lucrurile ce stăteau în cale. Ne-a arătat direcția încotro să apucăm și apoi ne-a lăsat singuri.

Eram plini de pene și alte murdării. Cum era Duminică după masă, lumea ședea, după obiceiul de la sate, în fața caselor, pe lăicere sau scaune.

Ne-au văzut zeci de oameni cum am zbughit-o din casa lui Tomici și cum, mai mult fugind, ne-am îndreptat spre marginea satului. Aici, lângă o mică balta, aștepta sluga cu căruță. Cum ne-am urcat, a dat niște bice zdravene cailor și căruța a pornit în goana pe drumul care duce la Panciova.

La vreo trei kilometri, sluga ne-a lăsat într-o holdă, iar el, ca să ascundă oamenii din sat pentru ce a înhămat caii, a tăiat în grabă niște nutreț pentru vite, l-a pus în căruța și apoi s-a întors.

Timpul era rece. Ploua o ploaie mărunță și deasă, iar noi nu aveam decât hainele pe noi. Pardesiile ne rămăseseră în camera unde dormisem. Cum lumea trecea pe drum și dacă am fi rămas în picioare ne-ar fi zărit, ne-am întins pe razoare.

După o bună așteptare, l-am văzut pe Pera venind cu bicicleta pe drum. I-am ieșit în întâmpinare. Ne-a spus că deocamdată nu ne putem întoarce în sat până nu se înnoptează.

Tatăl lui nu voia sa ne lase sa plecam în necunoscut. Admirabil om acest Tomici. Desi el însuși în mare primejdie, își puna în joc liniștea lui și a familiei pentru a ne scăpa pe noi. Dacă o sa afle sârbii cine suntem, n-o să-i meargă ușor. Ne-am resemnat sa așteptăm noaptea pe pământul umed. Mai târziu am descoperit pe câmp niște grămezi de coceni. Le-am strâns laolaltă și ne-am întocmit din ele un adăpost. Acolo, înghesuiți unul într-altul și uzi până la piele, am stat până noaptea târziu, când ne-a găsit Pera. Venise însoțit de un alt om, un fin al lui Tomici. Ne-a spus Borobaru și Vârlan, după ancheta de la Primărie, au fost escortați la Belgrad, legați unul de altul cu mâinile la spate. Din faptul cum i-a tratat acum, se părea ca jandarmii descoperiseră a fi legionari. La ei acasă nu ne puteam întoarce, dar vom dormi peste noapte încasa omului care a venit cu el, iar dimineța vom vedea ce este de făcut.

Ne-am întors în sat tăind holdele, iar când am ajuns la marginea lui, ne-am strecurat pe lângă garduri, caci tocmai încetase ploaia și ieșise o luna frumoasa. Ca niște umbre am intrat în curtea omului și apoi în casa. Aici ne-a condus într-o odaie, unde pe întuneric, ne-a adus ceva de mâncare și un pahar cu vin. Apoi ne-am întins toți trei pe doua paturi și am dormit îmbrăcați.

De dimineață tare, vine omul la noi și ne zguduie zdravăn, caci eram cufundați într-un somn de plumb și ne spune ca peste ziua nu putem rămâne în casa, caci am fi văzuți de vecini. Trebuie sa ne urcam în pod. Ne-am bucurat, gândindu-ne ca în pod vom găsi fân și vom putea continua somnul întremător. Când colo pe podeaua podului nu se găsea decât pământ și nici pe el nu te puteai așeza. O mulțime de porumbei se roteau prin pod, intrau și ieșeau, speriați de apariția acestor oaspeți nedorți. Nici nu ne puteam mișca, ca sa ne dezmoțim oasele, cai gazda ne-a vizat sa nu facem zgomot, cai s-ar putea sa ne audă vecinii și sa întrebe ce se petrece în podul lui.

Am curățit un petec de podea și am stat acolo înghesuiți cum am putut. Am profitat de acest timp pentru a reflecta asupra situației noastre. Petre Dumitriu era de părere sa nu întrerupem expediția nici după căderea celor doi camarazi.

Sa trecem în tara, așa cu efectivele scăzute, sa ne ascundem si, la momentul oportun, sa reîncepem organizarea. Eram bucurosi sa descopăr în Petre Dumitriu un camarad atât de viteaz și hotărât, dar pentru mine nu mai exista nici o îndoiala ca planul căzuse. Arestarea lui Borobaru și Vârlan dăduse lovitura de gratie pregătirilor noastre. Acum nu mai e nimic altceva

de făcut decât să salvăm ce se mai poate salva, adică viața noastră și a camarazilor noștri de la Cuvin. Odată ieșiți din zona primejdiilor, trebuie să studiem modalitățile de a ne întoarce în Germania. Nu pentru a renunța la luptă, ci pentru a relua pregătirile de la capăt. Poate n-ar fi rău, mă gândeam, dacă am putea să cream un punct de sprijin clandestin în Ungaria, prin regiunile locuite de Români. După experiența făcută cu ospitalitatea camarazilor național-socialiști, aș fi preferat să nu mai pun piciorul în Germania.

Le-am explicat, lui Petrescu și Dumitriu, că desprinderea de plan nu era ușoară. Întoarcerea la locul de plecare era împreună cu nenumărate greutăți și obstacole. Mai întâi, în nici un caz nu ne vom întoarce în Germania pe drumul pe care am venit, adică pe la Villach sau Graz.

Borobaru și Vârlan se găsesc în momentul în care ancheta Siguranței de la Belgrad și se va descoperi identitatea lor legionară. Se va da alarma în tot Banatul Sârbesc și pe toate liniile care duc spre Germania. Apoi vor fi extrădați în România, conform convenției existente între cele două guverne, ca, reciproc, să-și predea inamicii, calcând în picioare sacrosanctul drept la azil politic.

În țara cercetările vor fi și mai aspre. Vor fi supuși la mari chinuri și vor spune tot. Trebuie să ținem seama și de repercusiunile care le va avea prinderea lor în țară.

Ce avem de făcut? În situația dată, ținând seama de toate aceste împrejurări și prevederi, primul pas de făcut este să ne reunim cu camarazii noștri din Cuvin. Tot ei au majoritatea banilor. Cu cei 20 de dolari pe care-i avem nu ne putem întoarce și nici nu avem de la cine să cerem. Odată împreună cu Boian și Teodorescu, ne vom fixa undeva, probabil la Vârset, la vechea noastră gazdă, cărciumarul Taranu. Boian se duce apoi la Timișoara ca să anunțe organizația de cele întâmplate. Nu-i putem lăsa în neștiință. Cei din țară nu aveau nici o răspundere, acțiunea fiind proiectată și executată de grupul Berlin, dar trebuia să-i avizăm pentru a nu fi luați prin surprindere. În primul rând trebuie anunțat Stoicanescu, pentru că, împreună cu legionarii din Capitală, să pară... o eventuală acțiune a guvernului. La Timișoara nu va sta decât strictul necesar pentru a-și îndeplini această misiune și apoi se întoarce. Cu banii pe care-i avem și cu alții pe care eventual îi va putea strânge în grabă de la camarazii din Timișoara, ne pregătim întoarcerea în Germania. Avem două posibilități: fie profitând de experiența lui Boian și Dumitriu, luăm direcția Seghedin, trecând și noi din Iugoslavia

în Ungaria, prin terenul mlăștinos pe care l-au străbătut ei, fie ca facem un ocol prin România și de aici trecem în Ungaria, pe la Beba-Veche, drum pe care îl făcusem în 1939.

5. Fuga în necunoscut.

De unde ne găseam, nu ne puteam mișca până spre seara. Așteptam dintr-un moment în altul să vina gazda cu ceva de-ale mâncării, căci frigul și emoțiile ne supseră până la oase. Când se va înnopta, și poate cu ajutorul lui Tomici, ne vom urni spre răsărit în căutarea lui Cuvin. Dar destinul avea alte socoteli cu noi și ne pregătea o noua lovitură.

Odată îl vedem pe taran ca se urca la noi, dar nu cu o bucată de întremătoare, ci cu ochii holbați de groaza și ne spune să plecăm îndată de la el. Venise nevasta lui Tomici și îi spusese să fugim, căci lucrurile luaseră o întorsătură gravă. Fuseseră arestat și Tomici. După cercetările la care fuseseră supuși la Belgrad, se deplasase la Ofcea o comisie de ancheta, formată din primele autorități din Capitală: procuror, judecător de instrucție, comisari de la Siguranță și mai mulți jandarmi. Au răscolit de asta dată toată casa și în camera unde dormeam noi au găsit și două pistoale, pe care le uitasem în graba primei fugi. Se descoperise la Ofcea un grup de teroriști legionari care se pregăteau să treacă în România. Fuseseră arestați doi, dar, după spusele vecinilor, alții trei reușiseră să scape și trebuie să fie ascunși prin împrejurimi. Tomici, fiind considerat tăinuitor al grupului legionar, a fost deținut și dus la Belgrad. Totuși, în mijlocul furtunii care se dezlănțuise în casa lor pasnică, oamenii aceștia au mai avut atâta putere sufletească să se gândească la noi. În loc să caute să scape ei, au făcut totul să încurce ancheta, pentru a câștiga noi timp ca să ne putem salva. Și acum, când Tomici fusese ridicat, nevasta lui a venit în goana la taranul nostru ca să ne anunțe să fugim.

Sigur că pentru noi nu era altă soluție decât să plecăm. Dar unde? Jandarmii umblau prin sat. Era ziua și lumea ieșise la câmp. L-am rugat pe taran să ne ducă la un adăpost până ce se va întuneca. Omul era atât de înfricoșat încât nici n-a voit să audă de așa ceva. Să plecăm, să plecăm, unde ne-o mână soarta, numai să nu ne găsească jandarmii la el. Nici atâta n-a voit ca să ne arate drumul cel mai potrivit ca să ajungem la Panciova, pe unde să nu întâlnim lume.

Neavând încotro, am ieșit pe poarta omului, am trecut cele câteva case până la marginea uliței lui și apoi am luat ca punct de orientare malul Dunării, care se vedea foarte bine deoarece era aparat de un dig. N-am mers

pe drumul de care spre Pancoiva, pe care-l cunoșteam din ziua precedentă, ci am tăiat direct prin holde și arături. A fost un mers greu și obositor, prin pământul cleios și încă plin de ape prin multe locuri. Fiecare pas ce-l făceam cerea o efortare cumplită. Trebuia să ridicam odată cu piciorul și noroiul care se încheștase pe el. Eram și sleiți după pățaniile din noaptea trecută și nici nu aveam la noi ceva de mâncare sau de băut. La teama de jandarmi, care puteau să apară în spatele nostru, se adăuga și teama de oamenii de pe câmp. Dar dacă ne oprea cineva și ne cerea socoteala? Poate că țăranii români ne-ar fi lăsat în pace, dar Ofcea era locuită și de sârbi. Ne uitam cu grija în dreapta și stânga și ocoleam cât puteam locurile unde lucrau oamenii. Spre norocul nostru, țăranii ne priveau cu curiozitate când treceam prin fata lor, dar nu s-au legat de noi.

Cei trei kilometri care ne despărțeau de lunca Dunării parca nu se mai găteau. Cu cât ne apropiam, digul, ridicat cu scopul să ocrotească terenurile cultivabile de inundații, se făcea tot mai înalt. Ne bucuram gândindu-ne că dincolo de el vom scăpa de privirile oamenilor și vom găsi un locșor adăpostit, unde să stăm ascunși până se va înnopta. Dar ajungând la dig și urcându-ne pe el, ne aștepta o cruntă decepție.

Toată valea Dunării era inundată, cât vedeai cu ochii, până la malul celălalt. Nu puteai pune piciorul, nici o palmă dincolo de întăritura. Numai apă și apă.

N-aveam ce face. Trebuia să ne continuăm drumul. Am mers de-a lungul digului pe partea apei, ca să scăpăm din vederea oamenilor de pe câmp. După o distanță am ajuns la locul unde șoseaua care vine de la Belgrad spre Panciova taie digul. Panciova se găsește la confluența râului Timiș cu Dunărea. Înainte de a intra în oraș, șoseaua trece peste apele Timisului pe un pod impunător, care, în alte împrejurări, ne-ar fi plăcut să-l privim, dar acum ne uitam la el cu neîncredere, ca la un dușman ascuns. Să fie oare podul păzit?

Îl trimitem pe Dumitriu înainte ca iscoada, iar noi după el, la o oarecare depărtare. Am trecut podul cu bine, dar când Dumitriu se apropia de primele case, îl vedem că face stânga împrejur, coboară de pe șosea și se întoarce spre noi cu infinite precauțiuni. Văzusem și noi de departe doi indivizi care stăteau în mijlocul șoselei și vorbeau.

El se apropiase mai mult de ei și ne confirma că sunt agenți care supraveghează pe călătorii care trec podul. Am luat-o înapoi pe dig până ce am lăsat podul șoselei în urma noastră și am intrat în oraș pe podul caii

ferate. Ne-am apropiat de gara, dar n-am intrat în ea, ci ne-am căutat un loc mai ferit prin împrejurimi. Am găsit în apropierea gării o plantație tânără de salcâmi și acolo ne-am curățit cum am putut, cu smocuri de iarba și hârtii aruncate. Apoi l-am trimis pe Dumitriu să identifice linia ferată care merge spre Vârset. Pe aceasta linie se găsea localitatea Vladimirovat și de aici se desparte brațul spre Cuvin.

În nici un caz nu puteam risca să luăm trenul. Aveam certitudinea că atât gara cât și liniile care pleacă din Panciova sunt controlate.

Dumitriu s-a întors fără nici un rezultat. Cum de la Panciova pleacă mai multe linii, n-a putut să se orienteze care din ele străbate Banatul spre răsărit și n-a îndrăznit nici să întrebe. În schimb a intrat în restaurantul gării, de unde a cumpărat ceva de-ale mâncării. Era o victorie mare, căci de aseară n-am pus nimic în gura, iar cu proviziile aduse ne puteam înprospăta forțele pentru lungul drum de noapte ce ne aștepta.

În timp ce ne sfătuiam înfrigurați ce să facem și încotro să apucăm, cum eram aproape de stațiune, printre lumea care se îndrepta spre gara am zărit pe Pera. Îndată i-am ieșit în cale și, în cele câteva minute ce mai lipseau până la plecarea trenului, ne-a povestit ce s-a întâmplat după fuga noastră din Ofcea. În timp ce tatăl lui fusese arestat, mama lui a izbutit să se strecoare din casa și să ne anunțe să plecăm de la finul lor.

Până la urmă, probabil prin pâra vreunui vecin, s-a aflat unde am rămas peste noapte și au venit jandarmii ca turbați să ne prindă. Negăsindu-ne, l-au arestat și pe finul lor, iar acum umblau prin împrejurimi ca să ne dea de urmă. În sinea noastră, am mulțumit acum lui Dumnezeu că taranul s-a purtat așa de aspru cu noi și ne-a alungat din casa lui fără mila. Dacă mai rămâneam câteva ore, azi eram și noi la Siguranța din Belgrad. Bietul băiat era speriat și abia își reținea lacrimile. Pera venise cu un avocat sârb, prieten al familiei, ca să intervină pentru eliberarea lui. Acesta i-a făgăduit că îndată va porni la Belgrad să se intereseze de Tomici și acum Pera se întorcea acasă cu trenul. așa se face că l-am descoperit în drumul spre gara.

Când s-a despărțit de noi, și-a pus capul în pământ și ne-a spus de câteva ori, ca o tristă presimțire, „acum e rău, e tare rău, acum e rău, e tare rău”. Pera se gândea la tatăl lui, dar cuvintele lui ne-au sunat în urechi tot timpul drumului și când am ajuns și noi în mâna dușmanului, ne-am adus aminte de ele. Înainte de-a pleca, ne-a mai făcut un serviciu: l-a arătat lui Dumitriu linia care duce la Vladimirovat.

Nu mai era timp de pierdut. După toate probabilitățile, întreaga regiune era pusa sub supraveghere. Trebuia sa ne îndepărtăm cât mai repede de Panciova și de împrejurimile ei. Fara îndoiala, autoritățile se vor gândi la toate trecătorile spre răsărit: la gări, la trenuri, la autobuze, la șosele, la căruțe, dar nu vor avea timp sa intercepteze și căile ferate.

Într-un timp atât de scurt – nu trecuse decât o jumătate de zi de la fuga noastră din Ofcea – nu ar fi putut să-și desfășoare întreg dispozitivul de alarma pentru a pune mâna pe fugari.

Era în după masa zilei de 13 Mai, o zi frumoasa cu soare. Întremați de merindea adusa de Dumitriu și mângâiați de căldura ce se revarsa din cer, am apucat pe linia ferata, printre traverse și bolovani. Oricât de ușor ni se părea drumul acesta în comparație cu ceea ce ne-a fost dat sa pătimim azi dimineață? Parca zburam!

Zburam de teama focului din spate, dar bucuroși ca ne putem ridica picioarele în aer. Paralel cu drumul de fier, curgea și șoseaua națională, încât, din când în când, mai schimbam ruta, după cum ni se părea a fi mai siguri. Când dibuiam în depărtare un canton, treceam pe sosea, și când nu se părea ceva suspect pe sosea, reveneam pe calea ferata.

Pe înserat am ajuns la primul sat și la gara care îl servea. Le-am ocolit cu grija pe amândouă și ne-am ascuns în dosul unei grădini. Conform obiceiului, l-am trimis pe Dumitriu iscoada, întâi sa vadă ce sat este, și apoi daca nu pleacă vreun tren spre Vladimirovat.

Începuse oboseala sa ne apese și ne gândeam daca n-am putea cruța picioarele de restul drumului. S-a întors repede, caci în spatele gării găsisese niște țărani români și aceștia i-au spus ca așezarea se cheama Satul Nou, pe sârbește Novoselo, și peste câteva minute pleacă un tren spre Vladimirovat. Ce sa facem?

Petrascu propunea sa dormim acolo unde ne găsim, în spatele grădinii, pe o grămadă de coceni. Dumitriu înclina sa luam trenul. Mi-am făcut repede socoteala. Daca dormim aici noaptea, va trebui sa umblam, mâine ziua, pe linia ferata, ceea ce nu-i recomandabil.

Daca mergem cu trenul, s-ar putea sa avem noroc sa ajungem cu bine la Vladimirovat. Dar daca trenul e controlat și suntem legitimați? La ce-a servit atunci tot efortul cela-m făcut până acuma ca sa scăpăm din mâinile Sârbilor? Mai bine adaugam oboseala peste oboseala decât sa dormim peste câteva ore în beciurile Siguranței din Belgrad. Poate ca exageram, poate ca autoritățile nu vor fi luat masuri atât de strașnice cum bănuiam eu, dar, în

cazuri d-astea, e totdeauna mai bine sa iei ca baza ipoteza cea mai rea. După câteva minute de refacere, am ales calea cea mai grea, dar cea mai sigura, per pedes apostolorum.

Când am plecat din Satul Nou, se înnoptase. Cu multa greutate ne-am urnit din loc. În timpul cât ne-am oprit în dosul gării, am simțit cum oboseala ne înțepenise tot corpul. Daca ne lăsăm acum cotropiți de oboseala, adormeam aici și cine știe ce se putea întâmpla cu noi. Statul sârbesc, care ne urmarea tot așa de aprig ca și aparatul polițienesc din România, ni-l imaginam a fi muma pădurii din povestirile care ne-au mângâiat copilăria. Sa fugim sa, nu ne prindă muma pădurii, ale carei văpăi le simțeam din spate. La acest gând înfiorător, ne-am ridicat în picioare și prin forța voinței ne-am pus în mișcare, târând picioarele după noi ca doi bușteni.

Am umblat toată noaptea, ținându-ne numai de calea ferata. De la o vreme, cum se întâmpla în asemenea cazuri de oboseala extrema, nu mai simțeam oboseala. Umblam ca niște automate, lipsiți de orice sensibilitate. Un singur gând tiranic ne călăuzea: cât mai departe de locul unde fuseserăm surprinși și cât mai aproape de camarazii noștri.

Mersul pe drumul de fier nu e ușor. Trebuie sa urci și sa cobori, cu un picior pe traversa și cu altul pe piatra. Tot timpul suferi un zdruncin continuu. Ca sa scăpăm de aceste izbituri, mai săream de pe o traversa pe alta, dar efortarea era prea mare. Trebuie sa adaug ca mergeam în mars forțat, pentru ca sa ajungem la Vladimirovat cât mai de dimineață, înainte de a se fi deșteptat satul.

Nu trebuia sa ne prindă ziua pe calea ferata, caci ne-ar fi putut vedea vreun cantonier și poate ar fi dat alarma. Când se îngemăna noaptea cu ziua, ne-am hotărât totuși sa facem un mic popas.

Făcusem socoteala ca nu mai suntem departe de Vladimirovat și ne putem permite luxul unei mici întreprinderi. Ne-am strâns toți trei pe o grămăjoară de coceni ce-i găsisem pe o arătură, nu departe de calea ferata, și am ațipit. N-am stat mai mult de o jumătate de ora și am sărit ca arși. Se luminase binișor. Odihna ne-a prins bine. Parca ne mai înviorasem. Am trecut iar pe linia ferata și în același ritm sălbatic ne-am reluat mersul printre traverse și pietre.

Se făcuse ziua de-a binelea când am ajuns în dreptul satului Vladimirovat sau Petrovaselo, cum îi spun românii. Satul are o populație mixta, formata din români și sârbi. În ceata dimineții, am zărit gara. Satul se întindea într-o depresiune la stânga liniei ferate, cum mergi spre răsărit. Am ocolit linia

ferata pe dreapta, și am descoperit în fata gării un dâmb, acoperit cu tufișuri, care ni s-a părut un bun post de observație. Locul era uscat și ne-am putut așeza pe mantale. După ce ne-am fixat punctul de sprijin, l-am trimis, ca de obicei, pe Dumitriu să se intereseze de trenul spre Cuvin și dacă poate să cumpere ceva de la cantina gării.

S-a întors repede și ne-a comunicat că trenul spre Cuvin pleacă peste o jumătate de ora. În mână ținea o pâine alba frumoasă, și o sticlă cu apă minerală. Am mâncat toți trei, înghițind bucățile de pâine fără să le mai mestecam și am băut cu nesăț prețiosul lichid din sticlă.

În câteva cuvinte, i-am spus cum să procedeze. Nu știm unde să găsim camarazii noștri, dar îi va găsi ușor, întrebând de învățătorul român din sat. Îi informează de cele întâmplate și apoi se întoarce cu primul tren înapoi. Boian și Teodorescu vin pe jos, ca nu cumva să se afle de prezența lor la Cuvin și să se facă control în tren. Dumitriu mai putea risca o înfruntare cu autoritățile, dar ei nu, căci de ei depindea salvarea noastră ulterioară. Boian avea bani și, în afara de asta, cunoștea o familie la Alibunar, unde ne puteam adăposti câteva zile și ne puteam pregăti pentru a dispărea definitiv din Banatul sârbesc.

După plecarea lui Dumitriu, ne-am întins pe mantale să dormim. Soarele se ridicase binișor pe cer și începuse să ne încălzească oasele rebegite. Dar n-am avut noroc de liniște nici aici. Odată cu soarele ieșise și lumea la câmp. În jurul dâmbului nostru s-au ivit niște copii cu vite la păscut. Ne-am schimbat locul, dar copiii blestemați se țineau după noi, învărtindu-se cu vitele în jurul movilitei. Îi auzeam vorbind sârbește. Văzând că nu-i chip să scăpăm de ei, ne-am luat hainele și ne-am îndepărtat de gara în direcția liniei ferate care cobora spre Cuvin. Ne-am oprit în șanțul liniei, unde am descoperit o iarbă înaltă și mătăsoasă. Pământul se uscăse binișor. Ne-am pus mantalele și am încercat să dormim. Eu am căzut într-un somn greu, dar Petruscu, temător de surprize, a stat de veghe și m-a păzit.

După masă, târziu, când soarele se înclinase binișor spre apus, auzim pufăind trenul care venea de la Cuvin. Repede ne-am luat mantalele și ne-am făcut nevăzuți, pentru a nu fi zăriți din tren. Ne-am reluat locul la postul de observație din fata gării. Copiii, plecaseră și ei spre casa cu vitele. Eram liniștiți.

După câteva minute de la intrarea trenului în gara, Dumitriu era lângă noi. A găsit ușor casa învățătorului și pe camarazii noștri. Ei nu știau nimic de cele întâmplate la Ofcea și văzându-l pe Dumitriu în loc de Vârlan sau

Borobaru, au bănuir ceva rau. Nici în sat nu se aflase nimic. Învățătorul l-a primit cu toată dragostea, și cum picase chiar în ceasul prânzului, l-a poftit la masa.

Dar abia începuseră sa guste toți trei din bucate și intra învățătorul ca o furtuna și le spune sa plece îndată din casa lui. Se aflase în sat de focul ce-a izbucnit la Ofcea și el nu voia sa fie amestecat în aceasta afacere și sa aibă soarta lui Tomici. Învățătorul era un om foarte cumsecade, ne înțelegea lupta și ne-a ajutat mult în timpul pribegiei noastre prin Banatul sârbesc, dar nu era pregătit sufletește sa înfrunte o percheziție în casa lui sau chiar o arestare. Abia au avut vreme camarazii noștri sa se înțeleagă asupra locului de întâlnire de la Vladimirovat, movilita din fata gării. Dumitriu s-a întors cu primul tren și într-o traista ne-a adus lucruri de-ale mâncării, ce i le-a pus în graba. Boian și Teodorescu urmau sa vina pe jos. Am calculat ca vor fi la noi pe la miezul nopții.

6. Din nou atacați la Vladimirovat.

Pe micul platou din fata gării, unde ne aflam, nu puteam sta până la noapte. Era prea expus. și apoi copiii care ne-au dat târcoale ar putea sa răspândească vorba prin sat ca au găsit niște străini prin acele locuri. Vom reveni mai târziu, când se va înnopta, pentru a aștepta pe camarazii noștri. Dar până atunci unde ne vom adăposti? Petrascu era de părere sa ne întoarcem în șanțul caii ferate care cobora spre Cuvin. Mie nu mi s-a părut locul prea potrivit. Șanțul e bun până nu da cineva peste tine, dar apoi nu mai ai scăpare. Nu stiu ce mi-a venit sa insist sa intram în pădurea vecina cu dâmbul, care se ridica ușor în panta, în fata noastră, fiind mărginita într-o parte de locurile de cultura, iar în cealaltă de calea ferata și de sat. Poate frumusețea ei m-a atras, bătută de razele soarelui. Îmi închipuiam ca într-o pădure e mai ușor de găsit un loc mai retras decât în împrejurimile golașe.

În sfârșit Petrascu și Dumitriu au cedat insistențelor mele și ne-am îndreptat spre pădurice. Când am intrat în ea, am văzut ca ne-am strămutat degeaba. Era o plantație tânără. Copacii crescuseră înalți, dar pe dedesubtul lor se vedea totul. Cum erau sădiți în ordine, de oriunde ai fi privit, ochiul străbătea până în fundul ei, descoperind orice vietate și orice mișcare. Aici nu era de stat. Ca sa nu mai facem drumul înapoi, trezind atenția oamenilor care lucrau pe câmpul învecinat, ne-am așezat într-o vie părăginită de la marginea pădurii. Ne-am ascuns cum am putut printre mlădițe uscate și alte buruieni, care crescuseră mari cât omul.

După ce me-am găsit culcușul, Dumitriu a scos din traista mâncarea ce-o adusese de la Cuvin: o pâine mare, alba și frumoasă, și o bucată de salam de Sibiu. Am început să mâncăm, dar bucăturile ne stăteau în gât. Nu aveam apă. Sticla cu apă minerală, cumpărată dimineața, se golise demult.

Dumitriu își potolise setea la Cuvin, dar noi de azi dimineață nu mai luasem o picătură de apă.

Salamul de Sibiu mai ales ne suga ca un burete. A luat sticla și a pornit spre gara să cumpere altă. Era o imprudentă. Pentru a treia oară făcea acest drum. Dar n-am avut puterea să-l oprim, atât eram de deshidratați.

După plecarea lui Dumitriu, ne-am așezat pe spate, privind la cerul albastru, într-o dulce așteptare. Poate că vom avea noroc de asta dată. Încă câteva ore de așteptare și ne vom reuni cu camarazii noștri din Cuvin. În cinci, altfel vom rezolva problemele. Chiar dacă vom fi descoperiți, mai greu se vor lega sârbii de cinci oameni. Apoi Boian avea bune legături la Alibunar și va putea substitui lipsa lui Vârlan.

Vom merge în acest sat și ne vom adăposti câteva zile, până ce ne vom pregăti etapa ulterioară, fie spre țară fie înapoi spre Seghedin. Simțeam cum odihna binefăcătoare ne învăluia trupul.

Trăiam într-o permanentă încordare și nesiguranță, dar nu ne gândeam că primejdia să fie atât de aproape de noi și că peste câteva clipe vom începe o nouă goană spre răsărit, lăsând pe câmpul de luptă un alt camarad.

Petrascu, care avea ureche bună, aude un șuierat prin apropiere. La început nu s-a sinchisit, gândindu-se că e un copil. Dar șuieratul se repeta și se întetea. Își ridică cu grija capul din tufiș și privește în toate părțile.

La marginea pădurii, cam la o sută de metri de locul unde ne aflam, vede un om pitit sub o tufă, cu o pușcă în mână. Uitându-se mai bine vede că poartă și uniformă. Era un jandarm sârb. Să mai fie și alții? El șuieră nu că să-i treacă de urât, ci că să stârnească vânatul din pădure, adică pe noi. Ce e de făcut?

Nici vorba să rămânem în locul unde ne aflam. În câteva minute, jandarmul ne-ar fi descoperit. Ne strângeam lucrurile și o zbughim din vie ca niște năluci. Apucăm la capătul viei pe drumul de câmp care mergea paralel cu pădurea. Gândul nostru era să ne ascundem în pădure. Dar și jandarmul ne-a văzut. Din câteva sărituri voinicești e în via părăsită de noi și de la marginea ei se pregătește să traga în noi pe drumul pe care apucasem. Dar când să apese pe trăgaci, din partea opusă se ivește un car tras de vite, cu un om deasupra. Neputând să traga, căci ar fi lovit fie omul

fie vitele, își schimba poziția și din nou își îndreaptă țeava spre noi. Noi, atunci, schimbam direcția și apucam pe o alee a pădurii. Jandarmul după noi, căutând o alta poziție de tragere.

De câteva ori s-a repetat acest joc, dar până la urma ne-ar fi prins, caci era mai voinic ca noi, mai tânăr și mai odihnit, plus ca avea și pușca în mână. Din pădure nici nu puteam ieși, cai pe câmp îi ofeream tinta sigura. În acest moment disperat, când nu mai aveam altceva de făcut decât sa ne predam sau sa riscam sa fim împușcați, vedem un om care se îndrepta în goana spre jandarm cu o sticla de apa în mână, strigând cât putea de tare: „Ich bin der Spion”. Era bravul Dumitriu care se azvârlea în gura leului ca sa ne salveze pe noi. Venind de la gara, el văzuse scena și observând ca suntem urmăriți de un singur jandarm, și-a făcut socotelile ca daca el se preda, ne va lăsa pe noi în pace. Ceea ce s-a și întâmplat. Jandarmul, mulțumit cu captura lui Dumitriu, l-a luat în primire să-l duca la post. Se gândea ca după ce îl va pune la beci, se va întoarce cu ajutoare și ne va prinde și pe noi.

Gratie sacrificiului lui Petre Dumitriu, eram salvați pentru moment. Se crească un timp mort pentru jandarmi, de care trebuia sa ne folosim din plin pentru a scăpa de sub urmărirea lor. Nu aveam alta ieșire decât sa părăsim păduricea și sa ne căutăm scăparea pe câmpul deschis, unde vedeam oameni lucrând. În acel moment de buimăceală, ne-am despărțit. Petrascu a luat direcția buna, spre nord-est, unde se vedea un deal străjuit de o pădure, în timp ce eu m-am încovoiat spre sud-est, apucând pe calea ferata și sat. Eram pierdut.

Văzând Petrascu ca nu-l urmez, s-a luat după mine, a făcut un efort disperat sa ma ajungă din urma și m-a târât după el.

Fugeam printre arături și holde, în văzul tuturor oamenilor care lucrau pe câmp. Nu aveam spor la fuga, caci trebuia sa ne luptam și cu lutul ce se lipea de ghete. Se repeta calvarul de la Ofcea, dar cu condiții mult mai grele. Atunci eram odihniți; acum eram epuizați de marșul din noaptea trecuta spre Vladimirovat. În afara de asta, atitudinea oamenilor era alta. Țăranii români și sârbi strigau de-a valma după noi, cum ne vedeau, înjurându-ne și somându-ne sa ne oprim. La un moment dat, ne-am trezit fata în fata cu niște țărani care încărcau un car de lemne și care au încercat sa puna mâna pe noi.

A fost o fuga ucigătoare cum n-am trăit în viața mea. Petrascu, mai voinic, mergea înainte, iar eu îl urmam cu greu. Inima-mi batea sa iasă din coșul pieptului. Câteodată simțeam ca nu mai pot, ca ma sfârșesc, și îmi venea sa

ma trântesc la pământ. Când vedea Petrascu ca am încetinit fuga și ma distanțam de el, se întorcea spre mine și îmi striga sa ma grăbesc ca „ne prind jandarmii”. La auzul acestei amenințări, făceam un nou efort penibil, alergam în ritmul lui o bucata, dar apoi iar nu mai puteam și iar încetineam pasul. Îmi dădeam seama ca fiecare secunda era prețioasă în cursa în care eram angajați cu jandarmii, dar trupul nu mai răspundea la impulsurile voinței.

În sfârșit ajungem la marginea câmpului lucrat și dam de pământ tare. Terenul începuse sa se ridice lin. Tinta noastră era culmea împădurită care se vedea în vârful dealului. Acuma mergeam mai ușor și chiar am încetinit pasul pentru a lasa inima sa se potolească. Dar îndată ne-am dat seama ca cu acest mers putem fi ajunși din urma. jandarmii nu vor veni pe jos, ci, după toate probabilitățile, calare.

Salvarea noastră depindea de timpul ce-l vom folosi pentru a ajunge sus pe culme. În pădurea din fata noastră ne vom putea pierde. Din nou am început sa fugim, desi locul intrase în urcuș de-a binelea.

Un ultim efort ne gândeam și suntem salvați. Acest gând ne dădea noi puteri.

Soarele se înroșise și se pregătea sa apună. Dar cum noi luasem direcția nord-est, ne lumina din spate și în ultimele lui raze puteam fi ușor reperați, mai ales ca urcam pe un deal golaș. În sinea mea, ma rugam lui Dumnezeu să-l ia cât mai repede de pe cer și sa ne învăluie în mantia binefăcătoare a întunericului. Înainte de a ajunge pe culmea dealului, am coborât într-o depresiune, care nu se vedea de la poale, acoperita de o mica pădure. La o margine, o turma de oi, care se pregătea sa coboare. Ciobanii ne-au lăsat în pace. Încă o suta de metri, încă o opintire și am intrat în pădurea cea mare. Eram pe vârful dealului.

În acel moment, parca Dumnezeu îmi ascultase ruga. Soarele a dispărut brusc la orizont și umbrele serii s-au întins peste tot pământul.

Cu o repeziciune fantastica înainta noaptea, suprimând acele îngânări între noapte și zi, caracteristice crepusculului.

Nu mai puteam fi văzuți de la distanta. În schimb noi, întorcându-ne capul pentru o clipa, am văzut pe o colina vecina, mai joasa ca a noastră, doua siluete. Ce sa facem? Pădurea în care ne aflam nu era nici ea pădure în lege. Era o pădure bătrână, dar rarita de secure. dar daca jandarmii vin calare încoace? Fara a ne mai sfătui, într-o clipa ne-am prăvălit la vale pe partea cealaltă. Colina pe care am coborât era acoperita cu vii, suprapuse în terase.

Uitasem de oboseala. Nu mai umblasem, nu mai fugeam, ci zburam de pe o terasa pe alta și dintr-o vie într-alta. Nu se vedea țipenie de om. Parca eram doua capre negre. Într-un sfert de ora, ne îndepărtasem binișor de culme. Oprindu-ne un moment și uitându-ne pe culme, la locul unde fusesem cu un sfert de ora înainte, distingem cele doua siluete calare... Erau jandarmii.

7. Un mars forțat în noapte.

Înainte de a părăsi colinele pe care am coborât, ne-am odihnit câteva clipe în marginea ultimelor vii. În fata noastră se întindea șesul. viile erau bine îngrijite. Fiecare vie avea câte o căsuță, unde se păstrau uneltele și butoaiele, și câte un bazin cu apa, turnat în beton. Din unul din aceste bazine ne-am astâmpărat setea, bând o apa de ploaie statuta. Cum erau fripți de sete, noua ni s-a părut de o calitate excelenta.

Privind șesul în depărtare, știam ca ne așteaptă o noua noapte de mars forțat. Au căzut trei din echipa până acuma. Oare ce se va alege de noi? Parca a trecut un secol de când am părăsit casa primitoare a lui Tomici. Acolo aveam de toate. Acuma ne lipsesc toate. Nu avem nici cel puțin siguranța clipei următoare. Din spate suntem izgoniți și în fata ne așteaptă necunoscutul. Am făcut socoteala ca astăzi trebuie sa fie Marți, 14 Mai. De Duminica suntem alungați ca niște tâlhari pe care i-a încolțit potera. Dar ce rau am făcut noi acestei omeniri? Ne-am afirmat crezul naționalist, lucru considerat periculos atât în România lui Carol cât și în Regatul Sârbesc. Zilele și nopțile acestea nu se vor șterge niciodată din mintea noastră. Le-am trăit cu o intensitate dureroasa, plătind fiecare clipa cu un efort uriaș ca sa ne susținem la suprafață.

Drept înaintea noastră se vedeau niște lumini strălucind în noapte ca niște licurici.

— Oare ce sa fie? ma întreba Petrascu. Nu cumva e vreun oraș de frontiera din România?

— Acolo e Vârsetul, i-am răspuns, și tinta drumului nostru din noaptea aceasta. Acolo cunosc eu pe cineva, un hangiu, Taranu, unde am stat cu Boian anul trecut. Locul e sigur. Numai sa plătești. Daca am ajuns la el, suntem salvați. Cine știe daca nu vom da și de Boian acolo. Dar trebuie sa facem drumul în noaptea aceasta, exact ca la Vladimirovat. Nu trebuie sa ne prindă ziua pe drum. Mâine dimineată trebuie sa fim pe vârful dealului pe care îl vezi cu licurici. E cula de la Vârset, un fel de Tâmpa Brasovului. Orașelul e așezat la poalele ei. Trebuie sa urcam mai întâi sus de tot pe culme, unde sa curățim de noroi și apoi putem coborî în oraș. Iată în câteva

minute programul din noaptea aceasta. Nu e nici o clipa de pierdut. Cu Dumnezeu înainte!

Cu atacul de la Vladimirovat, nu am pierdut numai pe Dumitriu, ci și întâlnirea cu ceilalți doi camarazi ai noștri. Ei vor veni la noapte și nu ne vor găsi pe dâmbul din gării. Ce vor crede de noi și încotro se vor îndrepta? Am pierdut pe Boian care ne-ar fi călăuzit la loc sigur, la o cunoștință a lui din Alibunar. Am pierdut și „comoara”, cei 80 de dolari dați în păstrare lui Boian. La noi aveam ceva dinari și vreo 15 dolari. Cu acești bani trebuia să ne descurcam, dacă lui Boian nu îi da prin cap să se aciueze și el la Vârset. Ar fi salvarea. Lipsa de bani ne încurca teribil în împrejurările în care ne găseam. În frânturi de secunda, îmi treceau prin cap toate aceste gânduri. Dar până atunci să vedem dacă vom fi vrednici să străbatem în noaptea aceasta drumul până la Vârset.

Învălușiți în umbrele binefăcătoare ale nopții, pornim din nou la drum. Am tăiat-o direct prin holde și arături, având ca tinta luminile de pe dealul Vârsetului. Nici dușmana luna nu se arata pe cer, ca să ne trădeze siluetele. Mergeam la Dumitriu. Acuma trebuie să fie la Belgrad, la Siguranță, unde va fi confruntat cu ceilalți doi. În sinea lui trebuie să fie mulțumit că prin predarea lui ne-a salvat pe noi. Ce exemplare de elita da școala legionară! Inima mi se strângea de durere, gândindu-mă la soarta celor prinși. Pentru ei nu mai e scăpare! Extrădați în România, vor fi sugrumați în beciurile Poliției sau în drum spre crematoriul de la București sau uciși în bătaie la Legiunea de Jandarmi de la Băneasa. Pentru ei nu mai e scăpare!

Petrascu care avea auzul ascuțit, aude în spatele nostru un zgomot nedeslușit. Ne oprim și deslușește un tropot de cal. Îmi spune că e cineva pe urmele noastre. Cum tropotul se apropia, ne-am trântit în marginea unei holde, făcându-ne una cu pământul. Nici nu mai respiram de teama. Călărețul a trecut la câțiva pași de noi și apoi s-a pierdut în noapte. Ne-am sculat cu grija și ne-am uitat după el. Nu am zărit decât o spinare alba de cal care salta în noapte. Ce să fie? Un hot? În orice caz am tras o nouă spaimă până ce calaretul-fantoma s-a îndepărtat de noi.

Am iuțit pasul, temându-ne că jandarmii să nu fie pe urmele noastre și am schimbat puțin direcția pentru a ne abate de la drumul apucat de călăreț.

— Cât să fie până la Vârset? mă întreabă Petrascu.

— Nu știu, i-am răspuns, dar luminile înșeală în noapte. Noua ni se par apropiate, dar, cu voia lui Dumnezeu, numai mergând toată noaptea în mars forțat vom ajunge la Vârset, înainte de a se trezi oamenii.

Noua încercare era mult prea grea decât cele precedente prin condițiile fizice în care intra în ea. Era a treia noapte de efort, de nesomn și de emoții. Trei zile și trei nopți n-am știut ce-i odihna. Aveam în spate și ultima fuga ucigătoare. Toate aceste probe maratonice l-ar fi doborât și pe cel mai zdravăn om. și încă nu am ajuns la capătul suferințelor. Numai spiritul mai licărea, undeva în fundul conștiinței, îndemnându-ne să nu cedăm. Oboseala e uneori atât de mare încât preferi să mori decât să mai faci un pas. Expediția era acum lichidata. Numai gândul să nu le procurăm celor din țară satisfacția de a ne prinde și pe noi, ne ținea în picioare și ne dădea puteri să rezistăm.

Am mers multa vreme fără să ne oprim o secundă, lăsând săte după săte în urma noastră. Trecuse de mult miezul nopții. Nu știu câți kilometri să fi făcut. De la o vreme luminile din fata noastră nu mai sclipeau ca niște licurici, ci au început să se mărească.

Era semn că ne apropiem. Ceea ce ne chinuia acum îngrozitor, era setea. Mai aveam la noi o bucatică de pâine și una de salam, salvate de Petruscu în fuga din ajun, dar nu cutezam să ne apropiem de ele, de teamă să nu ațâțe și mai mult focul lăuntric.

Eram arși de sete. și nicăieri o fântână, un pârâu. De așezări omenești nu îndrăzneam să ne apropiem, ca să nu stârnim câinii. Eram la capătul puterilor când intrăram într-o regiune mai joasă, pe unde gospodarii făcuseră șanțuri ca să usuce pământul. În fundul unui șanț, am descoperit un ochi de apă. Ne-am aplecat pe oglinda apei, abia ținându-ne în mâinile slăbănogite și am sorbit cu nesaț. Ce fericire! În viața mea n-am băut o apă mai bună. Era o apă măloasă ieșită din scursorile zăpezilor și ploilor de primăvară, dar noi nu simțeam gustul de pământ și de buruieni. Am îmbucat apoi ceva din resturile de pâine și salam și am încheiat ospățul bând încă odată din fundul șanțului. Petruscu s-a plâns apoi de o greutate ce-i sta în stomac. Eu n-am avut nimic.

Parcă înviaserăm. Luminile din fata noastră apăreau acum mari și frumoase. Nu mai puteam fi departe de orașul făgăduințelor, dar nici ziua nu mai era departe. Noaptea începuse să ia reflexele dimineții. Nu ne-am odihnit decât câteva clipe și iar am pornit la drum. N-o să ne înecăm tocmai acum, ca țiganul la mal. Încă un efort și orașul va zăcea la picioarele noastre.

Înainte de a ajunge la Vârset, am mai trecut printr-o primejdie care putea să ne coste viața. În fata noastră ne-a apărut o așezare. Cum luminile de sus

străluceau acum puternic, ne-am închipuit ca am intrat într-o mahala a Vârsetului.

Apropiindu-se, ne-am dat seama ca e un sat și trebuie sa ocolim. Am făcut o curba spre miazăzi, ajungând pe linia ferata. Mergând câtva timp pe linie, deslușim o clădire, care nu putea fi decât gara satului. Ca sa ocolim și gara, am lărgit curba și mai mult spre gara liniei ferate și ne-am trezit într-un teren mlăștinos. Dar tot pe acolo se găsea o târla de oi. Haita de câini ne-a simțit și a început sa alerge spre noi lătrând.

Ca sa nu fim sfâșiați de câini, ne-am înfundat și mai mult în mlaștina. Am intrat până la genunchi în pământ mișcător.

Simțeam cum ne suge mlaștina. Înapoi, pe linia ferata! Cu mare greutate ne-am smuls corpul din pământul cleios și am ajuns pe traverse.

Câinii ne-au lătrat tot timpul când orbecăiam prin mlaștină și apoi ne-au însoțit cu alaiul o buna bucata și de-a lungul liniei. De la o vreme s-au saturat și ne-au lăsat în pace. Dar daca stârneau pe ciobani sau personalul gării, caci răpăitul lor îndârjit arata ca umbla cineva prin împrejurimi? Ne-am hotărât acuma sa nu mai coborâm de pe linia ferata și sa mergem înainte orice s-ar întâmpla.

Cu pasi gigantici ne-am reluat drumul mânați de ziua care se apropia și ea cu pasi gigantici. Orice clipa era prețioasă. Săream de pe o traversa pe alta cu o energie necunoscuta. În dimineața de miercuri, 15 Mai, ne strecuram ca doua spectre pe străzile periferice ale Vârsetului. Eram palizi ca moartea și plini de noroi până la genunchi. Gospodarii începuseră și ei sa miște prin curți, pregătindu-se pentru lucrul câmpului sau pentru vii. Dar ulițele erau încă pustii.

De acum înainte eu serveam de călăuza lui Petrascu. Cunoșteam bine orașul din campania precedenta. Plecând cu Boian de la Berlin, în 15 August 1939, am stat câteva zile la Belgrad și apoi ne-am mutat la Vârset. Aici am locuit la cărciuma lui Taranu, o cunoștință a lui Boian, descoperita de el cu câteva luni înainte, când a trecut din România în Iugoslavia pe la Latunas. Am stat atunci la Vârset până la începutul lui Septembrie 1939, am intrat în tara tot pe la Latunas.

Vârsetul se întinde la poalele unui deal. Jos de tot sunt alei cu bănci, pe care se plimba în zilele de sărbătoare notabilitățile orașului. La mijloc e un brâu de vii, iar spre vârf nu mai cresc decât tufișuri și copaci de felurite soiuri. Nu puteam rămâne nici pe alei și nici la mijloc, unde erau viile, caci tocmai în aceasta perioada proprietarii lor veneau sa facă săpături de

primăvară și sa destelenească butucii. Trebuia sa ne urcam până aproape de vârf, unde as de dimineață nu vine țiipenie de om. Numai acolo puteam fi în siguranță, numai acolo ne puteam odihni și pune hainele în ordine.

Am urcat pe cărări strâmte în zig-zag. De o parte și de alta se ridicau ziduri de piatra care mărgineau proprietatea fiecărui om. Înăuntrul viilor vedeam căsuțe frumoase, care serveau nu numai la păstrarea uneltelor de lucru, ci și ca loc de recreație pentru familii, în timpul verii. Toate aceste căsuțe aveau lumina electrica afara. Erau acele lumini pe care noi le vedeam din depărtare.

Pe la mijlocul drumului, încă fiind în regiunea viilor, ne-am așezat pe iarba sa ne odihnim puțin. Am ațipit într-o clipa. Dar în clipa următoare mi-am dat seama de primejdie.

Daca nu plecam îndată, adormim aici și vreun trecător ar putea da alarma. Îl zgudui pe Petrascu care căzuse într-un somn de moarte. Cu mare greutate s-a sculat în picioare și s-a târât după mine. Cu mine nu stiu ce se întâmplase ca ma înviorasem.

Calcam voinicește pe cărare în sus, în timp ce Petrascu rămăsese în urma și parca se împleticea. Pentru întâia oara l-am văzut pe acest om voinic la capătul puterilor. Mi-era teama sa nu se rostogolească leșinat la pământ. Se afla și el într-un moment de epuizare, asemănător cu acela prin care trecusem eu în fuga de la Vladimirovat. Printr-un mare efort interior și-a revenit și ma urma acum cu hotărâre.

Ajungând pe culme căutam un loc însorit, unde sa ne așezăm pe iarba crescuta sălbatic. Cum era de dimineață, aerul era încă rece, iar noi tremuram de frig cu hainele umede pe noi.

Vedem la dreapta niște stânci, bătute de primele raze ale soarelui. Era un loc uscat și foarte bun pentru scopurile noastre.

— Ai grija, Petre, îi spun eu. Am auzit ca cula de la Vârset e vestita în cuiburi de vipere. Ne-am fixat cartierul pe stâncile bătute de soare. Vom dormi și soarele ne va usca hainele. Apoi le vom curata și vom coborî la vale ca doi domni care și-au făcut plimbarea pe aleile împrejmuitoare. Petrascu se așezase. Înainte de a ma întinde și eu, mai fac o revizie a stâncii. Vad ca în spate, în mușchiul stâncii, parca se mișca ceva. Odată îl trag pe Petrascu și sărim amândoi ca arși. Ne uitam bine și vedem în fata noastră un șarpe încolăcit cu puii lui. Numai capul și-l ținea drept.

Abia se distingea de mușchii stâncii. Ieșise și el sa se soreasca. De groaza, am coborât la vale o suta de metri, mai mult prăvălindu-ne și fara sa ne

uitam în urma. Aveam senzația ca șarpele fuge după noi. În sfârșit ne-am liniștit și ne-am căutat un nou culcuș. Am găsit un tăpșan de iarba pe o coasta și am examinat-o minuțios. Am adormit de îndată în bătaia soarelui, care începuse să-și arate puterea. Petrascu n-a închis ochii. Șarpele îl electrizase, scuturându-i toată oboseala. Se temea și de oameni și de lighioane.

8. Popasul de la Vârset.

Pe aceasta costișe de iarba ne-am odihnit până către amiaza. Ne chinuia iar setea și eram flămânzi. Dar gândul la hanul lui Taranu, unde vom găsi de toate, ne dădea puteri noi. Ne-am apucat apoi să ne curățim. Hainele erau pline de noroiul roșu-galben până la genunchi. Pardesiele erau și ele într-o stare jalnică, cu pete pe spate și la poale.

Ghetele se decoloraseră de câta apa înghițiseră. Neavând alte unelte, am frecat pantalonii cu mâinile până ce ne-a dat sângele, iar pentru ghete am folosit șomoioage de iarba uscata, izbutind să le dam un oarecare lustru. După o jumătate de ora de lucru, ne-am inspectat reciproc ținuta și am rămas mulțumiți de înfățișare. Puteam să coborâm.

Am străbătut repede brâul viilor, ca să nu întâlnim cu oameni. Păream doi domni care își fac plimbarea de dimineață. Eram nebărbieriți de trei zile. O umbra neagră se așternuse pe obraz. Dar l-am liniștit pe Petrascu. Aici nu suntem în Germania, unde nu poți să ieși pe strada fără să te bărbierești. În Serbia ca și în România, lumea nu se rade decât de două, trei ori pe săptămână. Intrând în oraș, eu am luat-o înainte și Petrascu mă urma cam la o sută de metri. Am mers pe străduțe mai pustii, totdeauna, având grija ca la cotituri, să nu-l pierd. După zece minute ne aflam în fata hanului lui Taranu. Am intrat cu siguranță mușteriiilor care vin să mănânce de amiaza și ne-am așezat la o masă. Ospătarul, un om mărunțel, brunet și cu ochii vioi, m-a recunoscut de îndată. Nu s-a așezat la masă, ci, după ce a dat mâna cu noi, ne-a întrebat ce dorim. Nu voia să atragă atenția celorlalți clienți. Am comandat ce-a avut el mai bun, plus o sticlă de vin și apă minerală. Ne-a lăsat să mâncăm. Supa bună și un papricaș excelent, cum numai în Banat găsești, și apoi, după ce ne-am saturat, a luat loc la masa noastră. ne-a întrebat de unde venim. I-am spus că din România. Auzise și el de eliberarea legionarilor din lagăre. I-am povestit și noi ceva, fără să lungim prea mult vorba.

Curioasă figura acest Taranu. Pe el nu-l interesa decât negustoria. Să aibă clientela și banul să curgă în chimir. Dar avea și anumite calități foarte

apreciate de niște fugari ca noi. Nu ne-a întrebat niciodată de acte, desi am dormit la hanul lui, nu ne iscodea și nu voia sa ne știe nici numele. Se mulțumea sa ne servească și să-și primească tainul.

Nu ieșea o vorba de la el, dar, bine înțeles, nici nu voia sa fie amestecat în treburile noastre. Niciodată nu ia-m cerut mai mult decât putea sa ne ofere. Petrascu îl judeca prea aspru în cartea lui, fara sa se gândească la marile servicii ce le-a adus Legiunii: aici a stat mai întâi Boian, care l-a descoperit, apoi Dr. Victor Biriș, apoi eu cu Boian, iar acum eu cu Petrascu. Ce ne-am făcut fara acest om? și de asta data noi trebuia sa forțăm nota, cerându-i lucruri care să-l puna în conflict cu autoritățile.

La urma îl întreb, dar fara a manifesta un interes deosebit:

— N-a trecut pe aici D-l Profesor? D-l Profesor era Boian.

— Nu n-a trecut.

Am înghițit în sec, dar ma gândeam ca nici nu ar fi avut timp sa se abată pe aici, caci de abia la miezul nopții ajungeau camarazii noștri la Vladimirovat. În orice caz, cel mai târziu poimâine se va lamuri și aceasta chestiune.

Deocamdată nu avem chef sa ne gândim la ziua de mâine. Eram absorbiți de mâncare, de băutură, și așteptam clipa când vom putea dormi într-un așternut omenesc.

O fericire fiziologica pusese stăpânire pe oasele noastre trudite. Ne uitam mulțumiți unul la altul de efortul făcut. Poate vom avea norocul sa scăpăm definitiv din aceasta tara inospitaliera, a carei conducere calca în picioare dreptul de azil politic și era complice cu Regele Carol la prigonirea legionarilor.

După ce am sfârșit masa, Taranu ne-a condus într-o camera din spatele restaurantului, unde am putut sa ne spălăm și apoi ne-am lungit pe doua paturi cu cearceafuri curate, acoperite cu faimoasele dune bănățene. Am căzut într-un somn letargic și n-am știut nimic de noi până seara. Ne-am sculat și ne-am dus în crâșma pentru a mânca o noua porție buna și iar ne-am întors în paturi pentru a continua același somn de plumb, când nici visurile nu se mai prind de om.

Ma trezisem mai de dimineată – Petrascu dormea încă – și stând în pat, am început sa reflectez asupra drumului de până acum. Daca am ajuns unde suntem, e din cauza greșelilor noastre.

Răspunderea era a mea. Am rămas prea mult la Ofcea. În loc de a folosi casa lui Tomici numai ca punct de trecere, am transformat-o în baza operativa!

Trebuia sa ne cada cărămida în cap! A doua greșeală de neiertat a fost ca am întârziat o noapte la Ofcea, în loc sa rupem de la început orice contact cu acest loc periculos. Odată scăpați din casa lui Tomici, trebuia sa ne continuam drumul până la Panciova și de aici sa luam trenul spre Cuvin, înainte ca ancheta sa ia curs dramatic și sa se dea alarma în toată regiunea. Ce ne-a făcut sa ne întoarcem la Ofcea? ne-am legănat cu iluzia ca Tomici, cu legăturile ce le are, va putea sa aranjeze chestiunea Vârlan-Borobaru la nivel local, obținând eliberarea lor. După ce au fost transportați la Belgrad, am acceptat sa dormim la filmul acesta, în speranța ca Tomici însuși ne va ajuta sa ne găsim un loc de adăpost, în alt sat. Ori, a doua zi dimineața, era și el arestat, iar noi, fugari din Ofcea, cu jandarmii pe urmele noastre. Evident, de asta data ar fi fost imprudent sa fi luat trenul spre Vladimirovat. Iată cum greșeala de la Ofcea avea urmări, obligându-ne sa facem drumul noaptea pe jos până la Vladimirovat. Aici, a treia greșeală. Parca ne luase Dumnezeu mințile. Cum ne-am închipuit ca vom putea aștepta o zi întreaga în împrejurimile gării, fara sa atragem atenția oamenilor? Nu ar fi trebuit oare sa plecam toți trei la Cuvin? În orice caz am păcătuit prin exces de prudenta când le-am interzis lui Boian și Teodorescu sa vina cu trenul, odată cu Dumitriu. Șederea noastră în aceste locuri se prelungise excesiv, atrăgând pericolele care ne-au și lovit apoi. Daca Dumitriu ar fi venit însoțit de Boian și Teodorescu, am fi plecat în alta parte, câștigând o ora, și jandarmul nu ar mai fi găsit pe nimeni. Am plătit aceasta a treia mare greșeală cu căderea lui Dumitriu și pierderea contractului cu Boian, călăuza noastră sigura pentru întoarcerea în Germania și omul care deținea comoara. Mai aveam o vaga speranța ca îi va trece prin cap sa se abată pe la Vârset.

Acuma ne găseam într-un loc sigur. Nu ne puteam teme de nici o divulgare, caci niciunul dintre camarazii arestați nu cunoșteau acest loc, afara de Boian, și acesta, speram sa nu fie arestat. Aici putem sta o săptămână, doua, cu condiția sa plătim. Taranu închidea ochii la acest du-te-vino al nostru peste frontiera, dar nu la plata. Nu puteam sta pe datorie și banii erau pe sfârșite.

Aveam 15 dolari, în hârtii de câte un dolar. Orice zi de întârziere aici scădea aceste rezerve și ne punea în pericol plecarea. Nu aveam de unde sa împrumutam nici o lețcaie. Cunoștințele noastre erau departe și ca sa ajungem la ele, ar fi trebuit sa reluam în sens invers același drum primejdios.

Odată cu ruperea de Boian, căzuse și soluția sa ne întoarcem pe la Seghedin, străbătând frontiera sârbo-ungara. Eram prinși între doua focuri. Din spate ne alungau sârbii, iar din fata ne așteptau jandarmii români. Fara nici o îndoiala, la ora actuala, toate autoritățile de frontiera din România erau în stare de alarma și ne așteptau. Rupti de toate legăturile și lipsiți de toate mijloacele, nu aveam alta posibilitate sa ne retragem la Berlin decât făcând un ocol prin Timișoara. Cu toate primejdiile care ne pândeau în România, numai pe aceasta ruta mai aveam o șansă sa ne salvam. Toate celelalte cai erau închise. Cei 15 dolari reprezentau strictul necesar sa plătim casa și masa la Taranu, pe omul care ne va conduce peste frontiera și apoi drumul până la Timișoara. Acolo vom ajunge lefteri și daca câteva ore nu dam de un camarad, suntem pierduți. Cu ajutorul legionarilor din Timișoara, ne vom retrage apoi în Ungaria, trecând frontiera pe la Beba Veche, vechiul drum pe care l-am folosit în Februarie 1939, când am ieșit din tara cu Smultea și Popovici. Din Ungaria va trebui sa gonim repede spre Berlin, înainte ca politia germana sa constate dispariția noastră.

Numai așa ne putem salva de anchete și interogatorii.

Joi 16 Mai, fiind zi de târg la Vârset, am ieșit singur prin oraș, în speranța sa găsesc pe Neagu de la Latunas, care ne-ar fi condus nu numai peste frontiera, ci și până la proxima stațiune de cale ferata. Neagu venea în fiecare zi la Vârset. El, ca toată populația din comunele de frontiera, poseda permis de trecere în Iugoslavia, de unde făcea cumpărături de articole care erau mai ieftine aici. M-am dus prin toate locurile și străzile pe unde se îmbulzeau țărani români, în speranța să-i descopăr chipul. N-a fost chip sa dau de el. Atunci mi-am luat inima în dinți și am întrebat pe niște țărani, pe care îi dibuiam a fi din Latunas, daca Neagu nu era prin târg și unde poate fi găsit. Mai multi mi-au confirmat ca Neagu nu venise la Vârset în ziua aceea. O alta lovitura. Mi-am adus aminte de un nume pe care mi-l dăduse Neagu la despărțire, în anul trecut, pentru eventualitatea ca nu-l găsim pe el, om de toată încrederea, prieten cu el, Coscofag din Jamul Mare. Era o comuna apropiata de Vârset și așezată pe frontiera. Din nou am umblat târgul pentru a da de urmele lui Coscofag. Nici acesta nu venise în ziua aceea la Vârset. Un taran bătrân mi-a spus ca îl cunoaște pe Coscofag, ca fusese concentrat până acuma și numai de câteva zile se întorsese acasă. „Fii bun atunci, i-am spus, și avizează pe Coscofag sa vina până la cârciuma lui Taranu, unde îl așteaptă niște domni din România, trimiși sa Neagu din Latunas, prietenul lui. Spune-i sa lase toate și sa vina chiar azi după masa la

Vârset și-l vom răsplăti cum trebuie pentru osteneala”. Taranul mi-a făgăduit ca îi va comunica cele spuse îndată ce va da ochii cu el, caci i se pare ca ieșise la câmp.

Bucuros de legătura făcută, m-am întors încrezător în camera noastră, unde ma aștepta Petrascu, puțin neliniștit de întârziere. I-am povestit ce mi s-a întâmplat și l-am asigurat ca am pus mâna pe un om bun care ne trece frontiera fara sa simtă grănicerii.

Ne-am așezat apoi la masa și după aceea ne-am retras în camera noastră, așteptând din ora în ora sa apară hangiul cu Coscofag.

Dar orele treceau fara sa se ivească mult așteptatul sol din Jamul Mic.

Ce era de făcut? În disperare de cauza, când nu știam cum sa înnod firul rupt, l-am rugat pe Taranu să-l lase pe feciorul lui sa se repeadă cu bicicleta până la Jamul Mic, chiar în seara aceea, și să-l aducă pe Coscofag. S-a lăsat greu. Nu voia sa fie amestecat în treburile noastre. După multe insistente, s-a înduplecat și ne-a promis că-și va trimite feciorul chiar în seara aceea. Din nou înseninați și cu speranța unei dezlegări fericite a situației, ne-am întins pe paturi. Iar intram într-o perioada grea, din care cine știe daca vom putea scăpa cu viața.

La cina a venit hangiul și ne-a spus ca feciorul a avut alte treburi și n-a putut sa se duca la Jamul Mic, dar va pleca mâine dis de dimineață și va veni cu omul.

În a treia zi de odihna la Taranu, Vineri, 17 Mai, eram bine înzdrăveniți și eram gata de un nou mars, dar neliniștiți de ce va urma. Dimineața vine proprietarul cu dejunul.

Credeam ca ne aduce vestea cea buna și așteptam cu respirația tăiată sa înceapă vorba. Feciorul lui, ne spune, ca a trebuit sa plece chiar în dimineața aceea la concentrare, la regimentul sau din Zemun, unde fusese chemat telegrafic. Nu aveam nici un motiv sa nu-l credem. Vremurile erau tulburi. Sârbii ca și Românii țineau lumea permanent concentrata, iar pe fecior într-adevăr nu l-am văzut pe acasă. Parca ne urmarea piaza rea. Când prindem în fir în mâna și începem să-l desfășurăm, pentru a ne salva, parca o mâna nevăzută ni-l smulgea, lăsându-ne în gol.

Ce sa facem? Situația noastră se agravase brusc. Nici Neagu, dar nici Coscofag, omul lui de încredere din Jamul Mic. Banii se terminau văzând cu ochii. Făcând socoteala cam cât ar trebui sa plătim pentru viptul lui Taranu, ne-am speriat. Nu mai vedeam nimic înaintea noastră decât sa

plecam la întâmplare peste granita, fara călăuză și fara nici un punct de sprijin.

În timp ce ne frământam, neștiind cum sa legam firul pierdut, între stăpânul cu ramura salvatoare. Are el un fin. E cojocar de meserie și cum nu-i prea merge, ca să-și rotunjească veniturile, mai face și contrabanda. Dar sa fim liniștiți, el îl cunoaște bine, e om de nădejde. Bine înțeles ca n-am mai stat pe gânduri și l-am rugat pe Taranu sa se duca repede și să-l aducă. Pe la amiaza a intrat cu el și ni l-a prezentat. Noua nu ni s-a părut chiar așa de bun și de sigur cum ni l-a recomandat gazda. Avea un defect de limba și vorbea într-una fara sa se gândească. Cum nu aveam ce alege, i-am spus sa ne duca până la Jamul Mic și să-l caute pe Coscofag. L-am asigurat ca va merge cu noi peste frontiera și îl vom plati la egalitate cu omul nostru.

După masa s-a întors, dar fara rezultatul așteptat. Nu l-a găsit pe Coscofag. Probabil ca nici nu-l căutase. Dar a vorbit cu un alt om, tovarăș al lui de afaceri, care ne va trece frontiera și ne va conduce până la Neagu în Latunas. Sa n-aveam nici o grija. Ei amândoi cunosc locurile ca-n palma și totul va ieși bine. Bine înțeles ca acum trebuia sa plătim doi oameni în loc de unul. Nu știam cât vor cere și daca ne vor ajunge banii. Dar ne făceam socoteala ca, în caz lipsa, vom putea împrumuta ceva de la Neagu. Până când am vorbit toate acestea, trecuse de ora șase.

Ne-a spus ca trebuie sa plecam pe loc, deoarece pe înserat trebuia sa fim în casa prietenului sau si, până la Jamul Mic, mai e o buna distanta. Ne-am pregătit de plecare, încredințându-ne viața unor contrabandiști. Am plătit socoteala, ne-am luat rămas bun de la Taranu, ne-am îmbrăcat mantalele și am plecat după omul nostru.

9. Trecerea în România.

Urmând pe finul lui Taranu, care nu mai contenea sa ne dea asigurări despre arta lui de a trece frontiera, ne-am abătut mai întâi pe la casa acestuia, unde am găsit o familie de oameni nevoiași. Locuia într-un cartier mărginaș al Vârsetului, populat de o amestecătură sârbo-româno-tiganeasca, lume care n-avea pământ, trăind din ceea ce putea câștiga cu palmele.

Am pornit la drum cu imaginea mizeriei întâlnite în casa cojocarului, care nu prea părea a fi om vrednic în meseria lui. Eram cu sufletul apăsător și din cauza ploii care începuse sa curgă de dimineață. Tocmai în ziua aceea reîncepuseră ploile de primăvară, după o întrerupere de trei zile, timp în care am străbătut distanta de la Ofcea la Vârset. Ne ocrotise cerul, dar acum iar sloboziseră stăvilarele de sus. Când am apucat direcția spre Jam, ploaia

se oprise, dar drumurile erau desfundate. Din nou calcam prin balti și noroaie, uitându-ne cu mila la hainele noastre curățite. Am mers mai întâi spre nord, pe șoseaua națională, care era pietruită, iar când ne-am apropiat de Jamul Mic, am luat-o la dreapta pe un drum vicinal, care trecea prin arături, holde și vii. Pe aici am înotat iarăși vârtos prin pământul cleios.

Cojocarul se înțelesese cu ortacul lui din Jam – așa ne spusese – ca să se întâlnească cu el la marginea satului, la un loc unde se ridica o cruce.

Omul lui din sat se cheama Petre Boroanca și ne spunea de el ca e un om de toată încrederea. Am așteptat la răscruce mai bine de un sfert de ora fără să se ivească Boroanca. Atunci călăuza noastră a început să-și piardă răbdarea și să rostească chiar vorbe urâte la adresa prietenului său. Noi eram mai cătrăniți decât el. În chestiuni de trecere a frontierei, nu e de joacă. Ne poate vedea lumea și se poate duce vorba până la grănicerii sârbi. Atunci cojocarul s-a hotărât să se apropie el de sat ca să vadă dacă nu cumva Boroanca e pe drum. S-a întors cu același rezultat negativ. Nu se vedea nimenea venind încoace. Am început să ne neliniștim de-a binelea.

Cum de nu vine omul dacă s-a înțeles cu el să se întâlnească la răscruce? Fel de fel de bănuieli au început să ne umble prin cap și mai ca ne venea să ne întoarcem înapoi.

În sfârșit, cojocarul s-a hotărât să-l caute acasă. Pe noi ne-a lăsat în același loc, dar temându-ne de oamenii care se întorceau de la lucru, ne-am ascuns într-o holdă, nu departe de cruce. Cât timp am stat acolo începuse să se înnopteze. Într-un târziu a venit și cojocarul și ne-a anunțat că l-a găsit pe prietenul lui și acesta ne aștepta acasă. Ne-am sculat bucuroși că cel puțin nu mai umblam la întâmplare. Dar intrând în sat, mare ne-a fost mirarea să constatăm că cojocarul nu se putea orienta. Nu cunoștea casa lui Boroanca. Bâjbâia de la o stradă la alta, întrebând lumea ce ieșise pe la porți. Alt motiv de neliniște.

Ce-o fi cu omul asta? Când și cum a vorbit cu Boroanca, dacă nu-i cunoaște nici casa? Vai și-amar de noi! așa e când te dai pe mâini de oameni necunoscuți!

Cine știe dacă nu ne poartă numai cu vorba până ce vom nimeri la primărie sau la postul de grăniceri. Lumea care se adunase pe la porți trebuie să știe cam ce meserie învârte Boroanca, de care întreabă călăuza noastră. Sau e un perfect imbecil care nu-și da seama de măsurile elementare de securitate, când treci frontiera?

Din nou ne batea gândul sa ne întoarcem înapoi. Dar mai exista întoarcere pentru noi? Ce sa mai căutăm la Taranu, când nu mai aveam nici bani și pierdusem toate legăturile? și apoi e periculos sa nu ai încredere într-un contrabandist, caci tocmai atunci îți poate face rau. Au și acești oameni codul lor de onoare. Orice s-ar întâmpla, nu putem da înapoi. Trebuie sa jucam cartea lor până la capăt.

În sfârșit, din om în om, ajungem la gospodăria lui Petru Boroanca. Aici ne aștepta o alta surpriza neplăcută. Omul nostru nici nu se întorsese de la câmp! Cojocarul nici nu vorbise cu el și nici nu-i cunoștea măcar casa! Intrând în tinda, ne-a ieșit înainte nevasta lui Boroanca, o femeie cumsecade și dezghețata. Ne-a primit cu toată dragostea, ne-a poftit în casa, unde a aprins o lampa de petrol. Pe un pat se odihnea feciorul lor, un băiat de vreo 18 ani, care venise obosit de la câmp. Tatăl lui, ne-a spus, mai întârzie pentru a încheia niște lucrări, dar va apărea dintr-un moment într-altul. Am început sa vorbim, dar cu teama sa nu fim azvârliti în alte situații neplăcute. Nu puteai avea nici o încredere în acești oameni și în „asigurările” lor. Nici Boroanca, când a intrat pe usa, nu ne-a făcut o impresie buna. Era un taran înalt, deșirat, osos, mai în vârstă, cu niște ochi care umblau hai-hui. În loc sa arate putina grija pentru plecarea peste granita, n-a adus vorba decât tangențial de ea. „N-aveți nici o grija, ne-a spus, va duc eu până la Neagu în Latunas”. Daca și asigurările lor vor fi de aceeași trăinicie ca ale Cojocarului, atunci ne putem lua adio de la libertate și viața.

Nevasta lui a început sa întindă masa, dar noi, care stăteam ca pe jărat, bucuroși am fi renunțat la masa numai ca sa ne știm plecați cât mai repede din casa și din sat. Boroanca, ca sa prindă curaj pentru expediția de noapte și pentru a-și cinsti „gostii”, s-a sculat și s-a dus la cârciuma ca sa aducă băutură. S-a întors cu o sticla de rachiu și alta de vin. Noi îmbucam în sila, uitându-ne mereu la usa ca nu pice cineva nedorit tocmai în acest moment. Cojocarul și Boroanca și-au văzut liniștiți de mâncare și nu s-au sculat de la masa până ce nu au zvântat amândouă sticlele.

Am plecat pe la orele zece. Prin spărtura norilor, ieșea luna din când în când. Nu ne făcea nici o placere să-i vedem chipul, caci, în bătaia ei, pe șesul din fata noastră, se putea deosebi orice tufa și orice umbra. După ce am ieșit din sat, am pornit spre răsărit, tăind direct câmpul. În fata noastră străluceau niște lumini. Călăuzele ne-au spus ca acolo a Jamul Mare. Noi trebuia sa mergem mai întâi în direcția aceste localități, până ce ieșim din primejdioasa zona, apoi schimbam drumul spre sud și mergem paralel cu

granita, pentru a ajunge la Latunas, caci acest sat e așezat mai la sud de Jamul Mic, cam în dreptul Vârsetului.

Boroanca și Cojocarul mergeau înainte, iar noi după el imitându-i în tot ce făceau. Până la granita, spuneau ei, nu mai e mult de un kilometru și jumătate. Însoțitorii noștri când s-au apropiat de frontiera, se opreau din când în când, se puneau în genunchi, privind și ascultând cu atenția. După ce se convingeau ca nu e nici o mișcare, iar înaintau câțiva zeci de metri și iar se trânteau la pământ. Din salt în salt am ajuns la o perdeă de stufăriș și rachite. După spusele lor, aici se ascundeau grănicerii români și pândeau pe contrabandiști. Dincolo de perdeaua de verdeață, era un canal. După ce l-am trecut și pe acesta, pe malul lui am dat de o alta linie de tufăriș. Acesta era momentul cel mai critic al trecerii. Ne aflam pe pământ românesc.

Neobservând nimic suspect, ne-am reluat drumul în pas normal spre Jamul Mare. Am respirat ușurați. Cel puțin nu se pot mândri sârbii ca pe noi, căpeteniile expediției, ne-au prins în țara lor. De acum începea alt capitol. Jamul Mare era cap de linie ferată. Soluția cea mai simplă ar fi fost să ne oprim aici și să luăm primul tren spre Timișoara, fie ultimul din noaptea asta dacă mai era, fie cel ce pleca dis de dimineață. Nu ne-am încumetat, pentru că ne gândeam că toate liniile care se îndreaptă de la granita sârbească spre Timișoara puteau să fie supravegheate de jandarmi și agenți. În urma arestărilor din Iugoslavia, toată regiunea trebuie să fie în stare de alarmă. De aceea am ales Latunasul ca punct de oprire și ajustare. Vom merge la Neagu. Acolo ne vom îmbrăca în haine țărănești și apoi, travestiți, vom străbate mult mai ușor prin controalele din gări și trenuri. Făcusem experiența aceasta în 1939. Ocolul pe la Neagu reprezenta o întârziere și o complicație, dar o etapă indispensabilă, dacă voiam să ajungem cu bine la Timișoara.

Neagu din Latunas era seful garnizoanei legionare din aceasta comună. Nu era un loc ideal pentru a face prima halta pe pământ românesc. Aflasem de la Berlin că fusese deținut împreună cu feciorul lui, în Decembrie din anul trecut, în legătură cu valul de arestări care s-a abătut asupra Timisoarei.

Fără îndoială că și familia lui era supravegheată. Dar cum n-am fi stat la el mai mult de o zi, speram să ne putem strecura neobservați.

Am mers tot timpul paralel cu frontiera, făcând iarăși un mars greu și obositor. Nu mergeam pe drum, ci pe niște cărări de picior, care, când urcau, când coborau pe dealuri, vai și livezi. Cum plouase toată ziua, pământul mustea de apă și, culmea nenorocirii, tocmai atunci a început să plouă.

Eram atât de uzi, încât nici nu mai ne feream de balti sau pâraie. Făcusem și socoteala greșită ca Latunasul nu poate fi departe.

Dar din cauza nopții, a ploii și a grijii de a evita locurile pe unde grănicerii patrulează, drumul se lungise mult. Trebuie să fi fost după patru dimineața, când am ajuns în dreptul lui.

Latunas este așezat într-o depresiune. De jur împrejur sunt niște coaste care coboară spre sat. La plecare mă înțelesesem cu Boroanca ca să nu mai trecem prin sat, unde s-ar putea să patruleze jandarmii, ci să facem un ocol pe deasupra lui, mergând tot pe dealuri și, când vom ajunge în dreptul lui Neagu, să coborâm în gospodăria lui. Dar acum, când ne aflăm deasupra satului și trebuia să execute cele vorbite, Boroanca în ruptul capului na voit să meargă pe culmi. atunci l-am rugat să se ducă singur în sat, la Neagu și să-l înștiințeze că a venit „Ciocârlie”, că suntem la marginea satului și să vină să ne conducă acasă. „Ciocârlie” era parola noastră din prigoana, folosită și la București. Boroanca s-a dus cam mârâind, căci trebuia să facă drumul de două ori până la Neagu. Noi am așteptat pe vârful unui deal, în ploaie și zgribuliți de frig, întoarcerea lui.

Grea e așteptarea în astfel de condiții. Nu numai frigul și ploaia ne secătuiau până la oase, dar ne chinuia și teama că va întârzia și se va lumina de ziua. Într-un târziu am deosebit două siluete în întuneric. Boroanca venise însoțit de feciorul lui Neagu.

Pe Petrescu nu-l cunoștea, iar pe mine m-a recunoscut cu oarecare greutate. Dar parola făcuse minuni. Cine spunea „Ciocârlie”, știa că e om bun, trimis de organizație.

Am plecat toți cinci, spre casa lui Neagu. Eram obosiți de moarte și de abia ne țineam după tânăr, care alerga ca o căprioară peste dealuri și vai. Când unul, când altul rămâneam în urmă și trebuia să strigam după flăcău să ne aștepte. Am umblat tot pe coaste, prin semănături, arături, pâraie. Ghetele gemeau de apă. Când eram aproape de tel și mai aveam un deal de urcat, vedem că lipsește unul din noi. Era Boroanca. Oare ce să fie? Ne uităm în spate, strigăm, nimeni. Nu-l putea lăsa pe drum, căci cine știe ce s-a întâmplat cu el și ar putea fi descoperit. Băiatul s-a întors o bucată de drum înapoi și l-a găsit încheștat într-o mocirlă. Trecuserăm cu toți un pârâu, care la mijloc era mlăștinos. Noi l-am trecut, dar Boroanca n-a întins pasul cum trebuie și a căzut chiar în mijlocul pârâului, unde era noroiul mai mare și nu mai putea ieși. Cu ajutorul tânărului s-a ridicat și s-a lipit iar grupului.

Am întârziat mult cu acest ocol pe dealuri. Dar am avut noroc ca din cauza timpului ploios ziua întârziase și nici oamenii nu se îndurau să iasă din așternuturi.

Am coborât spre casa lui Neagu. Încep să recunosc locurile pe care le știam din vara trecută. Mai întâi o livadă frumoasă, apoi un sunt adânc, cu apă și noroi, iar malurile alunecoase.

Cu mare greutate ne-am dat drumul în fundul lui și am ieșit apoi de partea cealaltă. Apoi am intrat în ograda creștinului. Am așteptat o clipă până ce s-a dus flăcăul în casă și a anunțat părinții. Am fost duși în grajd, unde tânărul a aprins un lămpăș cu petrol. Eram toți plini de noroi. Boroanca era ca un bivoli de negru, căci căzuse cu capul cu totul în mocirlă.

Îndată am concediat călăuzele, mulțumindu-le. La plecare le dădusem jumătate din bani. După câte îmi aduc aminte, convenisem să primească amândoi 1.500 lei. Le-am dat restul și apoi ne-am despărțit. Bucuros le-am fi dat mai mult, căci trădiseră și ei toată noaptea, dar noi înșine nu mai aveam decât o mie de lei, în două hârtii de 500. Cu acești bani trebuia să ajungem la Timișoara.

10. Pe pământ românesc la Latunas.

După plecarea călăuzelor, a venit în grajd Neagu cu femeia lui. Pe mine m-a recunoscut cu ușurință din anul trecut și mi-a strâns mâna cu deosebită căldură. Cu Petrescu s-a împrietenit repede, deoarece el fiind din prima generație de țărani, știa să-i vorbească „pre limba lui”, cum spun bănașenii.

Mai întâi Neagu s-a rugat să-l iertăm că ne-a adus în grajd. Nu pentru că eram mârșari, ci că aici puteam scăpa de privirile vecinilor. În grajd nu intra nimeni, în timp ce în casă putea să pice, ba unul ba altul, fără să-l mai întrebe. Apoi a vorbit tânărul, propunându-ne că, până la plecarea din Latunas, spre seară, să ne ducă într-o pădure vecină, unde puteam să stăm toată ziua, fără a fi observați. Era o pădure a comunei, de câteva hectare și bine crescută. Propunerea tânărului era înțeleaptă și dacă am fi urmat-o, n-am fi căzut în mâna jandarmilor. Dar noua numai de asta nu ne ardea acum! Afară plouă din nou, iar noi, de abia ieșisem dintr-o noapte de mârș prin ploaie. Zgribuliți și învinețiți de frig, nu ne surâdea să ieșim iar în natura umedă. Întrezăream că ar fi bine să urmăm sfatul tânărului, dar capacitatea de reacție ne slăbise. Nu mai aveam decât un singur gând: să ne primenim și să dormim într-un așternut cald. Ne-am mai adus aminte și de pășania din păduricea de la Vladimirovat, care ne-a amăgit, și aveam groaza să nu ni se întâmple la fel.

Eu aveam și un alt motiv sa ma opun propunerii tânărului. Încă din ultima noapte de mars spre Vârset, am simțit la unul din călcâie o ușoară durere, ori de câte ori calcam. În cele trei zile cât am stat la Vârset, durerea aproape dispăruse, dar în drumul spre Jamul Mic și apoi la trecerea granitei, durerea a revenit și s-a extins la amândouă picioarele. Când ne-am apropiat de Latunas, ma înțepau rau amândouă călcâiele.

Când m-am dezbrăcat în grajd și m-am uitat la picioare, am descoperit de jur împrejurul gleznelor o ușoară umflatura. Era un grav avertisment pentru cineva care e avizat la picioare ca sa scape de dușmani. Nu m-am plâns nici lui Petrascu și nici gazdelor, dar în sinea mea știam ca acesta era motivul principal pentru care refuzam sa ne ascundem în pădure. Era un început de invaliditate, care ma putea scoate din circulație tocmai în momentul cel mai critic al luptei noastre pentru existenta. Bine înțeles mai puteam face eforturi, mai puteam fugi la nevoie, dar cu rezultatul ca boala s-ar fi agravat și mai târziu m-ar fi mobilizat.

Mai întâi femeile ne-au dus albituri sa ne primenim, apoi ne-au întins paie în grajd, iar deasupra cearceafuri albe și niște țoale calde de acoperit. Nici nu am mai voit sa luam ceva în gura. Ne-am trântit în așternut și am dormit tun, păziți de vitele din grajd, care își vedeau de rumegatul lor molcom. Ne-am trezit pe la amiaza. Femeile ne-au adus de mâncare tot ce-au putut sa gătească mai bun, iar bărbații, după obiceiul locului, ne-au cinstit cu rachie. Afara tot ploua, dar noi, în așternutul cald și încălziți de alcoolul care curgea prin vine, ne simțeam bine și plini de încredere în viitor.

Apoi ne-am apucat de povestit. Bătrânul Neagu, un om de vreo patruzeci de ani, nu știa bine cine sunt. Din cauza unei vagi asemănări cu Căpitanul își închipuia ca as fi chiar el, scăpat, cum se zvonea pe atunci, din mijlocul călailor. Îl iscodea mereu pe Petrascu. Ca să-i scoată din cap aceasta idee, primejdioasa în împrejurările în care ne aflam, Petrascu a izbucnit într-un hohot de râs și i-a spus: „Bine, omule, nici atâta nu știi ca Corneliu Codreanu era un om voinic, înalt, ne întrecea cu un cap pe noi toți de aici, și uită-te la domnul cât e de pîrpiriu”. Ne-a întrebat apoi daca nu l-am văzut pe Capitan în Germania. Cu părere de rau a trebuit să-i spulberam și aceasta nădejde. Atunci am văzut cum și-a pironit ochii în pământ și s-a întunecat. El ca tot poporul trăia în credința ca n-a murit Căpitanul și ca se afla undeva prin Germania, ocrotit de Hitler.

Apoi ne-au povestit și suferințele lor. După arestările operate la Timișoara în Decembrie 1939, când a fost descoperita întreaga organizație, cercetările

s-au extins până la ei. Cum tânărul era implicat în treceri de legionari peste frontiera, când au venit jandarmii să-l aresteze, a fugit de acasă, temându-se de bătaii și schingiuri. S-a ascuns pe la rudenii, prin satele învecinate, și chiar avea de gând să treacă în Serbia. Dar de la o vreme s-a saturat de aceasta viață nesigură, mereu gonit din sat în sat, și s-a predat jandarmilor. A fost groaznic ca să spună cu cine a lucrat și ce legionari a trecut peste frontiera. De la început, băiatul s-a fixat pe poziția că el n-a făcut nimic și nu cunoștea pe nimeni și a ținut-o așa zile și zile de anchete și bătaii.

Chiar când a fost confruntat cu legionarii cu care lucraseră și care făcuseră declarații referitor la activitățile lui ilegale, n-a recunoscut nimic. Până la urma autoritățile nu au avut ce face și l-au eliberat.

Am vorbit apoi de întărirea Germaniei, de războiul din Apus, și de schimbarea ce o simțiseră și ei în relațiile cu autoritățile, care începuseră să se poarte mai omenos.

Aveau încredere că trecerea noastră pe la ei va însemna o nouă lovitură pentru regim. Cât am putut i-am încurajat, arătându-le că se petrec mari schimbări în Europa și că în curând va suna și ceasul Legiunii.

Ploua într-una, dar noi ne simțeam mulțumiți și în largul nostru, înconjurați de dragostea acestor camarazi. Aceasta familie de țărani de stare mijlocie din Latunas a făcut mult pentru Legiune. Și-au sacrificat liniștea casei și au suferit nenumărate percheziții și arestări pentru a ajuta pe luptătorii legionari. În ansamblul acțiunilor noastre din anii 1939-1940, care au avut ca final răsturnarea Regelui Carol, rolul acestei familii a fost extraordinar de important. Femeile nu se simțeau îngrozite de jandarmi și nici nu-și împiedicau bărbații să participe la lupta legionară. Întreaga familie forma un bloc de voință și aspirații. Parcă eram la Tomici în Ofcea, căci și aici toată familia conspira să ne salveze. Legiunea era ceva sfânt pentru ei și să nu-și face datoria față de un camarad aflat în primejdie, echivala cu un sacrilegiu. Cine a spus că suntem un neam de iobagi, de stârpituri, de pârliti? Să fi privit la acest Neagu, care se comporta ca unul din acei temuți Romani din vremurile apuse. Ne simțeam umiliți de câtă grija ne poartă acești țărani, care nu pot aștepta nici onoruri și nici situații.

Ne-am făcut apoi planul de plecare spre Timișoara. Trecuserăm frontiera în noaptea de 17-18 Mai. Azi e Sâmbătă 18 Mai. Neagu ne-a propus să în seara asta să plecăm la niște rude ale lor, din satul vecin, Forotic. Vom dormi acolo noaptea aceasta și vom sta și ziua de Duminică, 19 Mai. Luni dimineața, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom lua trenul spre Timișoara. Acest

tren are avantajul ca e înțesat de lume, muncitori care se duc la fabrici și țărani care merg la târg sau după treburi pe la autorități și avocați. Pentru a ne pierde în aceasta lume rustică, ne vom îmbrăca țărănește, iar hainele domnești le vom lua într-o traistă.

Femeile au scos din lăzi fel de fel de haine mai vechi ca să le încercăm. Eu m-am îmbrăcat ca un fecior din partea locului, iar Petruscu, ca un taran mai în vârstă. Privindu-ne unul pe altul apoi într-un ciob de oglindă, am rămas mulțumiți de camuflaj. Era peste puțină să ne descopere, afara de cazul că s-ar face o legitimare sistematică a tuturor vagoanelor. Râdeam unul de altul și râdeau și gazdele de noi, cum ne-am schimbat din domni în „paori”. Hainele le-am pus într-o traistă, pe care trebuia să o poarte Petruscu pe umăr. Ne-am împărțit și banii frățește. Mai aveam o mie de lei. Eu am luat o hârtie de 500, iar Petruscu cealaltă. Pe vremea aceea acești bani reprezentau încă o valoare.

Sfârșite pregătirile de plecare, așteptam în liniște seara, pentru a lua drumul spre Forotic, călăuziți de feciorul lui Neagu. Nu vedeam de unde să ne pândască o nouă primejdie. Neagu și familia lui erau urmăriți de jandarmi, dar nu în chip sistematic. Probabil că jandarmii aveau informatori în sat. În câteva ore nu vom mai fi aici și nimeni nu va afla de trecerea noastră pe la Latunas. așa cum ne înțeleseserăm cu contrabandiștii din Jamul Mic, ei chiar în noaptea aceea trebuia să se întoarcă acasă. Deci, nici din partea sârbească nu putea să ne denunțe nimenea. Dar căile destinului erau altele și lovitura ne-a venit de unde ne așteptam mai puțin.

11. Înconjurați de jandarmi.

Nenorocirea care a urmat a venit de la cei doi contrabandiști. În loc ca Boroanca și cojocarul să se întoarcă în aceeași noapte acasă, așa cum făgăduise, s-au oprit la Jamul Mare și cum aveau bani, s-au pus pe mâncare și băutură. Cum se amestecă oleacă și erau murdari și nedormiți, au atras atenția autorităților. Au fost duși la post și, în cursul anchetei, s-a descoperit că au trecut peste frontiera doi domni care veniseră de la Vârset.

Îndată au sunat telefoanele în toată zona și o patrula întărită de jandarmi a plecat spre Latunas să prindă pe suspecti. Satul nu avea post propriu de jandarmi. Evident, până ce s-au întâmplat toate aceste lucruri, ziua s-a scurs și numai după masă, mai pe înserat, au pornit jandarmii spre Latunas.

Noua nici prin cap nu ne trecea că am putea fi descoperiți din partea aceasta. Eram siguri că însoțitorii noștri se găseau de multă vreme dincolo de graniță. Pe înserate, Neagu și cu feciorul lui s-au dus la un loc ce-l aveau

la marginea satului pentru a tăia ceva nutreț pentru vite. Noi așteptam ca sa se întoarcă, pentru ca sa plecam spre Forotic, călăuziți de cel tânăr, cum va da noaptea. Femeile își vedeau de treburile gospodăriei. Nu trecuse un sfert de ora de la plecarea gazdelor, când vine un om – noi nu l-am văzut la fata – și spune femeilor ca au intrat jandarmii în sat. Femeile lui Neagu intra în grajd și ne anunță pe noi. Ce sa fie? Ne-am gândit ca nu poate fi vorba decât de o patrulare obișnuită. Ne-am făcut socoteala ca e mai nimerit sa nu ieșim din grajd, caci fiind încă lumina, vom putea fi denunțați de cineva jandarmilor și atunci va fi mai rau. și încotro sa apucam, acumă când niciunul din bărbați nu este acasă? Ce se alege de plecarea noastră la Timișoara? Noi nu ne-am gândit ca dacă omul acela venise, se petrecea ceva grav în sat. Voia să-l previna pe Neagu, care mai fusese arestat.

Pe când ne frământam neștiind ce sa facem, deodata auzim ca poarta de la ulița e izbita în laturi și o voce amenințătoare de bărbat – seful de post cum ne-am dat seama mai târziu – striga femeilor:

— Unde-s oamenii care au venit asta noapte la voi? Pe cine aveți în grajd?

Femeia lui Neagu a început sa se bâlbâie, fara a putea scoate o vorba deslușită. Grajdul avea doua uși: una dădea spre curte și de aici putea veni jandarmul, alta se deschidea spre gradina.

În fundul grădinii era șanțul ce-l trecuse, azi dimineață, iar dincolo se întindea livada, care se prelungea apoi în câmp deschis. Petrascu, ca sa întârzie intrarea jandarmului, proptește usa dinspre curte cu o furca și apoi o zbughim amândoi pe usa cealaltă, în gradina. Era timpul suprem, caci jandarmul ajunsese la usa grajdului și o zgâlțâia din toate puterile, furios ca nu o poate deschide. În sfârșit usa a cedat, dar până ce s-a luptat sa deschidă usa și până a cercetat grajdul, înaintând cu băgare de seama de teama sa nu fie atacat, noi am străbătut porțiunea de gradina, vreo 50 de metri, și acum ne aflam la marginea șanțului.

Gradina era proaspăt arata și din cauza ploilor, brazdele se transformaseră în noroi. Am înotat mai mult decât am fugit. Dar aceeași greutate, pământul lipicios, îl împiedica acumă pe seful de post, un om mai scund și îndesat, sa ne ajungă din urma.

Șanțul era un obstacol greu de trecut. Era adânc de vreo doi metri, cu fundul noroios, caci mereu se scurgea prin el o șuviță de apa, care se umfla când ploile veneau mai mari.

Avea o lățime de vreun metru și jumătate. Din spatele auzim zbieretele sefului de post care ne soma sa ne predam: „stați ca trag, stați ca trag”. Eu

am făcut atunci o săritură spectaculară, care a uimit pe urmăritori și s-a dus vorba de ea până la București: într-o clipă am coborât în fundul șanțului și din a doua mișcare am fost deasupra lui, de partea cealaltă.

Am întins-o apoi drept înainte în livada. Petrascu a fost puțin mai norocos. Voind să treacă șanțul pe deasupra, dintr-un salt, din cauza cămășii lungi, a traistei din spate și a terenului alunecos care nu îngăduia să-ți iei avânt, a căzut în fundul șanțului izbindu-se de peretele din fata. De atunci drumurile noastre s-au despărțit și nu ne-am mai întâlnit decât la Inspectoratul de Jandarmi din București. Cum am putut reconstitui ulterior, din povestirea lui Petrascu și cum scrie și el în cartea lui, cu mari eforturi a izbutit și el să se ridice pe mal, lăsând în fundul șanțului pălăria care-i sarise de pe cap și traista cu hainele noastre. Dar când a ajuns deasupra, o potera de jandarmi alerga spre el să-l prindă. Pentru a fi sigur de captură, seful de post își postase oamenii după regulile învățate. Numai el cu un jandarm au intrat pe poarta principală. Când s-a îndreptat spre grajd, pe celălalt jandarm l-a trimis să ocolească grajdul și să se fixeze de partea cealaltă, în gradina. Repeziciunea cu care am evacuat grajdul nu i-au mai dat vreme jandarmului să ne blocheze ieșirea sau să ne prindă în gradina. A asistat și el neputincios la fuga noastră și apoi la săritul șanțului.

Grosul forțelor le concentrase seful de post, dincolo de sunt, în livada. Erau trei jandarmi, între care un reangajat, erau obligați să asiste pe jandarmi. Dacă scăpăm din grajd, își făcea socoteala seful de post nu vom putea trece șanțul adânc și cleios, iar dacă totuși vom sari peste el, dincolo ne aștepta potera cu puștile întinse. Când a văzut stolul de oameni îndreptându-se spre el și somându-l să se predea, Petrascu ar mai fi putut să fugă, caci mai era o mică distanță între ei, dar s-a gândit la mine. Oprindu-se și înfruntându-i, îmi procura mie răgazul necesar ca să dispar din raza lor. Petrascu i-a lăsat să se apropie și a ridicat mâinile în semn că vrea să se predea, dar când seful grupului a voit să pună mâna pe el, i-a dat un brânci de-a căzut în iarba de-a berbeleacul, cu pușca cu tot.

Celalți nu știau ce să facă. De dincolo de sunt, seful de post striga cât îl ținea plămânii: „trageți, ma, împușcați-i ma!” El, cu jandarmul de lângă el, nu puteau să traga, deoarece puteau să nimerească în proprii lor oameni. Și nici grupul de dincolo nu putea face uz de arme câta vreme Petrascu se afla în mijlocul lor. Profitând de acest moment de năuceală, Petrascu a fugit și el, mergând paralel cu canalul, dar în sens invers direcției de unde veniseră jandarmii.

Eu fugeam prin livada perpendicular cu șanțul spre niște pâlcuri de tufișuri și rachite, în speranța sa scap momentan din vederea lor. Deodata aud o salva.

Îmi dublez puterile ca sa ajung îndărătul arbuștilor. Aud a doua salva. În acel moment alunec și cad într-o balta de ma umplu tot de apa. Am crezut ca sunt rănit. Ma scol repede, ma pipai, nimic. Îmi scot pardesiul încărcat de apa, care ma împiedica la fuga, și-l las în balta. Acuma, numai în cămașă și veston, eram mult mai ușor. Trec dincolo de pâlcurile de salcii și cu mare viteza ma îndrept în câmpul deschis. Pe mine nu ma nimeriseră. Dar pe Petrascu? Poate l-au ucis. Când am ieșit din grajd, ploaia încetase și soarele străpunsese norii, luminând toată zarea. Daca nu-l ia Dumnezeu repede de pe cer, sunt pierdut, caci jandarmii pot veni cu caii și dând de câteva ori roata, ma descoperă. În gând încep sa ma rog iar lui Dumnezeu ca sa repete minunea și pentru a doua oara trăiesc fenomenul de la Vladimirovat. De la o secunda la alta, trec de la lumina la întuneric. Soarele dispare brusc și umbrele nopții se întind ca o binecuvântare. Nu se mai putea distinge nimic de la 50 de metri.

Pentru moment sunt în afara de primejdie. Îmi încetinesc pasul ca să-mi reiau respirația. Dar acuma ce fac? Cât voi rezista? Încotro s-o apuc? Vad în depărtare niște lumini electrice. Sa fie Vârsetul? Sa fie Jamul Mare? Unde o fi calea ferata care duce la Timișoara? Cel mai bun lucru ar fi sa dau de calea ferata și apoi sa ma urc pe ea cât voi putea. Undeva, în vreun sat, poate voi da de vreun om bun, care sa ma ajute sa ajung la Timișoara. O, biata noastră echipa plecata de la Berlin, ce-a mai rămas nimic din ea! Un om gonit în noapte ca fiarele. și fara nimic la el. Nici o bucata de pâine sau o bucătică de zahar. Apa mai găseam prin pâraie. Nimic nu mai rămăsese din mine decât hotărârea de a încerca imposibilul pentru a nu cădea în mâinile dușmanului. Triumful regimului ar fi fost prea mare. Tot aparatul Statului ma cauta de mai bine de doi ani. Au pus și premiu pe capul meu, încă de pe timpul lui Călinescu, trei milioane de lei.

Cât timp fugisem, încheieturile de jos ale picioarelor s-au încins și nu mai simțeam durerea. Dar încetinind pasul, durerea revenea săgetându-mă în călcâie. Gleznele erau prinse bine și aproape se înțepeniseră. De câte ori puneam piciorul jos și mai ales când accidenteale terenului îl deplasau, ma treceau toate sudorile. Cum voi putea scăpa cu aceste picioare betege? Trebuie sa încerc totuși ceva. Trebuie sa ocolesc satul și sa ma îndrept spre nord, spre Jamul Mare, pe drumul pe care venisem în noaptea trecuta. Am

mers câțva timp apropiindu-mă iar de sat, dar deodată îmi apar în fața niște lumini care umblau pe câmp și aud și lătrături de câini. Eram urmărit. Fără îndoială că toate posturile de grăniceri și jandarmii din zonă erau alarmate și patrulau de-a lungul frontierei. De ce umblau cu lumini?

Poate credeau că sunt rănit sau am adormit pe undeva? Din nou am tras o fugă disperată, dar în direcție contrară acelei încotro creiam să apuc. Îmi era frica mai ales de câini. Niște câini dresați puteau să mă încolțească, dacă li s-ar fi dat să miroasă hainele ce rămăsese în traistă. Nu știu cât am fugit.

Planul cu Jamul Mare căzuse. Prin împrejurimile satului umblau puterile. Ar fi trebuit să fac un ocol prea mare și n-aveam idei de locuri. M-am hotărât atunci să trec iar granița în Serbia și să mă întorc la Vârset. Voi intra noaptea la Taranu, ud și murdar, rugându-l să mă adăpostească pentru câteva zile. Apoi voi căuta să plec la Alibunar și să fac rost de ceva bani de la cunoștințele noastre de pe acolo. Dar cum nu cunoșteam locurile și era și noapte nu mă puteam orienta care e partea românească și care e partea sârbească. M-am îndreptat și eu încotro am crezut că ar putea fi granița. Deodată îmi apar, când m-am ridicat pe un dâmb, alte lumini. Erau niște lămpașe. N-am mai simțit nici durere și nici picioarele umflate. Am tras o altă fugă ca să mă îndepărtez de locul primejdios. Puterile umblau așadar nu numai în jurul Latunasului, ci și de-a lungul frontierei. De câteva ori am trecut linia de demarcație, însemnata prin niște pietre. Din cauza atâtor fugi și schimbări de direcție, nu mai știam precis dacă mă aflam la Sârbi sau la Români. Cred că am umblat mult în sus și în jos prin aceleași locuri încălcând frontiera. Din cauza extenuării – organismul începuse să consume din rezervele celulare – nici nu mă mai puteam concentra o clipă ca să-mi fixez un punct de reper.

Nu știu cât am umblat, dar știu că m-am oprit o clipă toată noaptea. De multe ori am fugit lungi distanțe și niciodată nu am mers în pas obișnuit. Hainele se uscaseră pe mine din cauza căldurii corpului, deși noaptea era rece; în schimb ghetele musteau de apă. De picioare nu mă mai ocupam. Trăiam în durere „ca-n elementul meu”, cum spune poetul Grigore Alexandrescu. Cât să fi umblat? Trebuie socotit cât am putut face de la opt seara până la cinci dimineața. Asta face pe puțin 40 de km. Deci îmi făceam socoteala că trebuie să fiu departe, foarte departe de Latunas.

Când se crapa de ziua, vad niște case în fața mea. Ma uit bine și vad într-o depresiune un sat. Unde sunt oare? În România, în Iugoslavia? Satul ce se desfășura în fața pare că seamănă cu Jamul Mic. Cu orice risc trebuie să

întreb pe cineva și trebuie să găsesc ceva de mâncare. Cum ploaia încetase de aseară și ziua se anunța frumoasă, oamenii se vor scula de dimineață pentru munca câmpului. Cobor pe costișe și intru în cea dintâi curte. Vad un taran în pervazul ferestrei deschise. Îi fac semn să vină în curte ca vreau să vorbesc cu el. Omul coboară bănuitor. La fereastră apar niște femei speriate.

Înfățișarea mea trebuie să fi fost jalnică. Nu aveam pălărie, căci mi-o pierdusem și eu la trecerea șanțului. Eram plin de noroi, parul răvășit, fata trasa ca de mort și mâinile zgâriate. Oricine își putea da seama că sunt un fugar certat cu stăpânirea.

— Omule, fii bun și spune-mi ce sat e asta?

— Latunas.

— Cum ai spus? crezând că n-am auzit bine.

— Latunas, domnule.

— Nu se poate.

— Ba e Latunas.

Am rămas trăsniț. Să umbli toată noaptea ca să scapi de satul unde am fost atacat de jandarmi, pentru că a doua zi dimineață să ajungi tot în el. Am pus ochii în pământ, repetând ca un om pierdut: Latunas, Latunas...

12. Ultima bătălie.

Îmi vedeam sfârșitul cu ochii. Am umblat toată noaptea ca să mă îndepărtiez de locul primejdiei, iar dimineața mă trezesc exact în același loc, gata să fiu înșfăcat de jandarmi.

Ce să fac, Doamne? Poate că omul care sta în fața mea a auzit ceva de Legiune și mă va ajuta să scap.

În buzunarul de la veston aveam bancnotă de 500 de lei. O scot și cu mâna nesigură o întind taranului.

— Asculta, bade, îi spun. Vezi în ce stare sunt. Ia acești bani și pentru ei lasă-mă să mă odihnesc până la noapte și da-mi ceva de mâncare. Nu sunt om rău.

Taranul se uita la mine cu mila. Pe fereastră deschisă, femeile priveau cu ochii holbați scena. Un moment a șovăit. Dar apoi a biruit frica în el și mi-a spus să mă duc în plata Domnului, că nu vrea să aibă necazuri cu jandarmii.

Bine, dacă-i așa, i-am răspuns, dar cel puțin da-mi ceva de mâncare și de băut. Mi-a adus o cană cu apă proaspătă din fântâna și cam un sfert de pâine mare țărănească, albă și frumoasă.

Am rupt câteva bucături și le-am dus la gura, dându-le drumul fără să le mai amestec, ca un câine flămând. Apoi am supt cana cu apă.

La despărțire, l-am rugat să-mi arate încotro e linia ferată, caci ma gândeam sa urc pe ea până ce voi da de primul sat și acolo să-mi încerc iar norocul, la vreun gospodar. I-am mulțumit și m-am depărtat în graba.

Cum Latunasul este așezat într-o depresiune, puteam fi văzut din curțile oamenilor. Pentru a ma ascunde, m-am cățărat prin locurile cele mai abrupte, căutând ca întotdeauna între mine și sat sa fie vreun obstacol, o coasta, un copac, o clădire izolată.

În timpul acestui mars accidentat, am suferit cumplit de picioare. De câte ori calcam strâmb, ma săgeta până în creier. Picioarele mi se umflase acum de-a binelea. Ca sa ușurez, am dat drumul la șirete. Mergeam ca o umbra, clătinându-mă la fiecare pas. Pâinea îmi era singurul tovarăș. O țineam subțiori și din când în când rupeam câte o bucată. Organismul sfârșit, cerea mereu hrana și pâinea se gata văzând cu ochii. Măcar de ar fi fost una întreaga!

Despărțindu-mă de liziera satului și coborând în câmp deschis, vad ieșind dintre case o grămadă de oi păzite de un tânăr. Pe câmp nu erau oameni în acea zi, pentru ca era Duminică. Dar oile trebuiau duse la pășune. Dacă m-aș alipi de el, ma gândeam, as putea merge o bună distanță, fara sa fiu observat. Cum sunt îmbrăcat țărănește, m-ar crede, din depărtare, doi oameni de-ai lor. I-am ieșit în întâmpinare și am intrat în vorba cu el. Era un păzitor tânăr, aproape un copilandru. Am mers alături de el, punându-i fel de fel de întrebări, la care răspundea bucuros. Pe cap ciobanul avea o pălăriuța soioasă. Ma uitam cu interes la ea, gândindu-mă ca dacă as avea-o, poate s-ar schimba roata destinului. Țăranii nu umbla cu capul gol.

Oricine m-ar fi descoperit, vedea ca nu sunt de-al lor. Având pălărie, as îndrăzni sa ies la drum, sa ma amestec cu oamenii. Cu pălăria mai puteam apoi să-mi acopăr fata de mort și parul zbârlit, tragându-o bine pe urechi. Scot hârtia de 500 și i-o ofer spunându-i:

— Flăcăule, am nevoie de pălăria D-tale. Ma arde soarele și ma ploua. Ia acești bani și D-ta îți cumperi alta nouă.

M-am izbit de același refuz. Cum era din Latunas, probabil auzise de întâmplările din ajun și nu voia nici el sa aibă încurcături cu stăpânirea. Întristat, am mai mers alături de el câțva timp, caci era o pavăză pentru mine, cu turma lui de oi. La un moment dat ciobănașul a lăsat câmpul și a apucat un drum de hotar care apuca spre nord. Nu mai îmi convenea. Mi-am luat rămas bun de la el și eu am continuat peste câmp, spre soare-răsare.

În depărtare, am zărit așa ca un pâlc de pădure. Am luat-o încetișor spre acea pădure. Nu era departe, dar mie mi-a trebuit o zi întreaga sa ajung acolo, cu picioarele betege. Când soarele coborâse spre asfințit, am ajuns și eu la marginea pădurii. Uitându-mă înapoi, vad în depărtare niște oameni calare.

Desigur jandarmii au aflat fie de la taran fie de la ciobanaș încotro am apucat și acuma ma caută. Repede m-am ascuns în desișul ei.

Mare decepție. Nu era o pădure în regula, ci o tăietură. Rar de tot mai întâlneai câte un copac. În schimb din trunchiurile tăiate crescuse o vegetație sălbatică. Păduricea cobora într-o vale adâncă și în fundul ei luceau pâraie. Cum aveau multa umezeala, plantele crescuseră vâlvoi. Parca era o pădure tropicală. Ca să faci un pas, trebuia să te lupți cu fel de fel de liane. Și mâinile și picioarele trebuia să le ții într-o permanentă acțiune. Crengile mă izbeau peste fata. Și din spate simțeam iar pe muma pădurii.

Cu cât înaintam spre fundul depresiunii, cu atât creștea și întunericul. Picioarele îmi produceau dureri cumplite. De la un timp, parca nu mai vedeam limpede. Pare că o ceață se pusese peste toate lucrurile. Ce să fie? Mă opresc, îmi frec ochii, mă scutur. Nu e nimic.

Coborând mai jos, încep să am vedenii. Aud vocea lui Petrascu. Sigur l-au împuscat și sufletul lui proaspăt ieșit din trup mă însoțește și mă avertizează.

Nu mai e mult, Petre, și voi avea și eu aceeași soartă. Dacă am fi fost împreună, ne-am fi ajutat unul pe altul și cine știe dacă n-am fi scăpat ca la Vladimirovat.

Si natura se aliașe împotriva mea. Mă împleticeam, cădeam. Mâinile erau zgâriate, pișcate de urzici, lovite de crengi. Și fata îmi ardea. Promisem câteva lovituri în plin. Ajung în fundul văii. Multe vine de apă, alimentate de ploile de primăvară. Ca să-mi liniștesc focul de la picioare, apuc pe o vâlcea. Apa rece îmi făcea bine. Era o binecuvântare. Merg în neștire. Nu am nici o tinta. Voi merge până ce voi cădea undeva. Dar voi merge. Câtă vreme mai dispun de o ultima rezervă de energie, nu mă voi opri. Mă uit în sus. Soarele își trimitea ultimele raze deasupra frunzișului. Umezeala începea să-mi intre în oase. Nu pot înnopta în această pădure blestemată. Dacă mă prinde întunericul, nu mai ies de aici. Știu că la marginea ei mă așteaptă jandarmi, dar tot atât de sigur e că mâine dimineată o vor scotoci tufa cu tufa și tot mă vor prinde.

Ascult puțin dacă nu se aud crengi trosnind. Ies din vâlcea și încep să urc pe partea opusă celei de unde venisem. Era o coastă abruptă, mult mai ridicată decât aceea pe unde venisem, dar în schimb mai limpede, mai puțin încălțată de plante agățătoare. Cu eforturi penibile, m-am urcat până sus pe platou. Acuma se înnoptase de-a binelea. Nu vedeam la zece pași. Abia mă mai puteam ține pe picioare.

De la marginea pădurii, mă duc o postată * și dau de un loc cultivat cu răsad de ceapă. Smulg în grabă câteva cepe și încep să le mestec. Prima, a doua, le-am înghițit cu lăcomie, dar pe a treia am azvârlit-o. O fi ea bună ceapă ca însoțitoare la mâncare, dar nu ca să dea energie. Dacă aș găsi niște boabe de grâu sau de cucuruz, dar la epoca asta de unde să le iau? Știam că sunt anumite rădăcini bune demâncat, dar eu nici nu le cunosc și mai era și noapte. O, dacă aș avea câteva bucatele de zahăr! Nici eu nici Petruscu nu ne-am gândit la această măsură de prevedere elementară. Înainte de-a pleca la drum, să ne umplem buzunarele cu zahăr, ca rația de fier a soldatului. Câteva bucatele de zahăr ar putea schimba cursul istoriei. Picioarele le-aș mai țârî ei, dar cu leșinul cum să lupți? Nu le aveam și simțeam că mă sfârșesc.

Îmi făceam socoteala că dacă ceapa răsadită pe aici, trebuie să fie în apropiere și vreo așezare omenească. Simt că terenul urcă din nou. Ajung în vârful unui dâmb și de acolo descopăr niște lumini printre frunzele copacilor. Satul se întindea în vale. Ce sat să fie? De oboseală îmi tremura tot trupul. Picioarele îmi erau umflate jos ca doi butuci. Am stat pe dâmb în picioare privind în vale. Inimă o luase în galop. Nici nu ai putea număra bătăile. Fiecare efort îmi provoca acum și dificultăți de respirație. Ce să fac? A continua drumul e moarte sigură. Voi muri de epuizare. Dacă nu găsesc imediat ceva de mâncare sunt pierdut. Nu mă mai am alta alegere decât să cobor în sat și să intru la prima casă de gospodar. Cei 500 de lei erau intacti și poate voi găsi pe cineva ca să se îndure de mine. Cobor pe o costișă și dau de întâia casă. E o căscioară făcută dintr-o singură odaie și fără curte. Poate nici n-aș fi intrat în ea, dacă ușa nu era deschisă și lumina unei lămpi nu se revarsa afară. Pe prag, niște oameni. Cu pași șovăitori, ies din întuneric și le dau binețe. La lumina trebuie să fi arătat că o stafie, cu parul vâlvoi și mâinile zgâriate. Numai vorbesc de ghete și îmbrăcăminte. Oricine își putea da seama că sunt fugăr.

Deodată mă vad înconjurat de o droaie de lume, care ieșise nu știu de unde, ca dintr-un stup. Mă uit mă bine la ei și îi vad cam oacheși la față. În

spatele lor în casa erau vreo patru copii, care priveau și ei mirați la noul venit. De abia atunci mi-am dat seama că am nimerit la un salar de țigani.

— Dar de unde vii D-ta? mă întreabă un țigan mai bătrân, care părea să fie seful familiei.

— Iaca de la Jamul Mare.

— și unde te duci?

— La Reșita la lucru.

— Da ce-i cu D-ta?

— Iaca, am voit să crut banii și am luat-o pe jos. M-am rătăcit în blestemata asta de pădure ce-o aveți în vale, de credeam că nu mai ies. Mi-am pierdut și pălăria și m-am zgâriat rau. Sunt flămând ca un câine și tare obosit. Dacă puteți să-mi dați ceva de mâncare și să mă lăsați să mă odihnesc în noaptea asta. Am bani. Scot cei 500 de lei și îi arat.

— Da, cum să nu, striga țiganul bătrân. Vom face și noi ce vom putea. Suntem cam mulți, dar ne vom strânge să încapi și D-ta în așternut. Intra în casa și te așează pe marginea patului.

Am intrat în casa. De-o parte și de alta, două paturi late. În mijlocul odăii o cărărușe de-abia te puteai mișca. La intrare, la stânga, era un prici, pe care se juca o droaie de copii.

Toți erau deștepți și mă priveau cu mirare.

— Vai de mine, da ce-i cu D-ta de ești așa de zgâriat pe fata și pe mâini?

— Dar nu v-am spus că m-am rătăcit în blestemata asta de pădure și era să nu mai ies viu din ea? Dar dați-mi ceva de mâncare.

O femeie îmi aduce o cană cu apă și dintr-o firidă o bucată de pâine. Apa mai băusem eu, dar pâinea am zvântat-o într-o clipă. Simțeam cum o devora stomacul, ca pe o prada. O pace binefăcătoare se așternuse în organism. Inima și toate organele îmi mulțumeau potolite.

În timp ce mâncam pâinea șezând pe marginea patului, vad pe țiganul bătrân că iese afara și șoptește ceva unui tânăr, îmbrăcat în haine de oraș, cu cravată și pălărie. Era Duminică și venise de la vreo petrecere. Cum usa rămăsese deschisă, l-am zărit din profil. Nu intrase în casa. Avea o fată palidă și părea mai albenet * decât ceilalți. Dar de ce nu intra tânărul în casa, căci era târziu, și de ce pleacă iară? Unde l-o fi trimis țiganul bătrân? Am început să intru la bănuială. Ceva mă îndeamnă parcă să dispar în noapte.

— Ce sat e asta?

— Clopodia.

Clopodia? Nu auzisem în viața mea de el. Eram prea sleit ca să mai reacționez. Cine știe? Poate că țigani, învățați să sufere multe de la stăpânire, sunt mai înțelegători cu omul urmărit.

După ce am gătat pâinea, femeile mă invita să mă așez în pat. Dar unde să mă așez? În patul din fata mea, luase loc perechea de țigani bătrâni și la spatele lor se mai vedea un cap.

În patul unde ședeam eu, se instalase o pereche de țigani tineri. Simțeam ceva mișcare și pe sus, deasupra capului. Câți or fi în casa asta? Copiii erau gata de culcare, înveliți unul lângă altul și făcând ghidușii. M-am uitat nedumerit la toți:

— Dar unde să dorm?

— Ia aici lângă noi, mă invita perechea de țigani. Ei se strânseseră în fund. Pe nevasta o unghiurise la perete. Mă întind și eu cu grija ca să nu ocup prea mult loc. Toată lumea se pregătea de culcare.

— Dar îmi dați voie să scot ghetetele?

— Cum de nu!

Azvârl ghetetele din picioare. Încărcate de apă și noroi, au pocnit ca niște pietre. Încep să gust din odihna binefăcătoare. Ce fericire! Era un salaz de țigani, dar o așezare omenească. Mi se părea un rai. Dacă scap de aici, trebuie să-i răsplătesc împărătește.

Ceva nu-mi dădea pace. Gândul se întorcea fără încetare la țiganul tânăr. Unde s-o fi dus? Ațipesc, dar printre gene observ că ceilalți nu dormeau. Erau parca în așteptare.

Ce așteptau? Și de ce nu sting lampa? Poate că așteaptă întoarcerea tânărului. Atmosfera mi se părea încărcată, ca prevestitoare a unei furtuni.

Totuși mă mângâiam cu speranța unei odihne binemeritate.

Nu știu cât să fi trecut de când m-am așezat în pat. Poate un sfert de oră, când apare pe ușă o capela militară. Vad apoi o fată severă de plutonier-major și în sfârșit tot corpul unui om în uniformă, flancat de alți doi jandarmi. Era seful de post din Clopodia.

Țiganul tânăr, care șoptise afară cu bătrânul, fusese la post pentru a mă denunța.

Mă ridic pe marginea patului. Ochii sefului de post sclipeau de ură.

— Cine ești? mă întreabă cu o voce nemiloasă.

— Constantin Popescu. Îmi veni acest nume la întâmplare. Auzisem la Berlin că un legionar cu acest nume ar fi fost împuscat în masacrele din 1939.

— De unde ești?

— Din Slatina.

— și ce cauți pe aici?

— Am spus și oamenilor ăstora. Voiam sa ma duc la Reșita la lucru și ca sa nu mai chetuiesc bani, am luat-o pe jos și m-am rătăcit.

— Asa, la Reșita? Dar pe asta îl cunoști?

Atunci scoase din buzunar o fotografie și îmi întoarce capul pentru a ma examina din profil. Apoi îmi da fotografia sa ma uit la ea. În casa o liniște mormântala. Țigarii toți, mici și mari, amuțiseră. Era o fotografie de-a mea luata dintr-un tablou de la Liceul din Lugoj, făcut la sfârșit de an cu elevii clasei a VIII-a. Mi-am recunoscut mutra, desi era multiplicata pe hârtie ordinara, pentru uzul politiiilor din tara și al jandarmeriei. Am dat din umeri.

— Nu, nu stiu cine e. Eu sunt Constantin Popescu. Îl restitui fotografia.

— Nu știi? De doi ani te urmăresc și aveam presimțirea că-mi vei cădea în mâna. Dar acum nu mai scapi!

În acel moment, când se pregăteau sa ma ia în primire, descopăr la usa un loc gol, între trupurile celor doi soldați. Am făcut un salt și m-am repezit spre acel locșor, în speranța ca se va produce un moment de tulburare și voi putea ieși afara. Fiind întuneric, ma puteam pierde repede. Dar seful de post mi-a tăiat trecerea, prinzându-mă în brațele lui vânjoase. Ceilalți doi jandarmi au tăbărât și ei pe mine și am căzut toți patru peste priciul cu copii. Copiii erau dedesubt, eu peste ei și jandarmii deasupra mea. Atunci din tata casa s-a ridicat un urlet fioros. Copiii urlau sub noi, țigarii tineri și bătrâni urlau:

— Da opriți-vă, strigau femeile, ca omorâți copiii.

În sfârșit copiii au ieșit cum au putut, urcându-se în paturi. În acel moment, slăbind presiunea jandarmilor, fac o noua mișcare sa ma smucesc din mâna lor.

Se naște o busculada. Seful de post se retrage din învălmășeală, se așează la usa și ordona jandarmilor sa ma atingă. O ploaie de pumni cad asupra mea, mai ales în cap și pe fata. Simt o puternica lovitura în ochiul drept, de credeam ca mi-l scoate. O alta în nas și în gura. Sângele ma podidește de ma înecam. Nu mai puteam nici respira. Atunci am cedat. M-am lăsat pe spate și nu am mai opus rezistentă. Am stat liniștit cu ochii închiși și m-am lăsat sa ma lege.

S-a petrecut în acea clipa, în interiorul meu, o curioasa transformare. De unde până atunci m-am zbatut ca o fiara sa nu cad în mâna dușmanului,

știind ce soarta ma așteaptă, din acel moment o pace miraculoasă s-a așezat în suflet. Nici groaza, nici tulburare, nici rezistență, nici lacrimi. Se părea că o boare nevăzută mă mângâia și-mi dădea liniște. M-am încredințat destinului.

Jandarmii, sub supravegherea sefului de post, care închidea drumul spre usa, au început să mă lege. Cu niște frânghii mi-au legat mai întâi mâinile la spate, întorcându-mă pe podele; apoi pentru mai multă siguranță, mi-au legat tot la spate și brațele. Mi-au ridicat apoi capul și mi-au pus pe el un sac. Puteam respira, dar nu mai puteam vedea. Nu distingeam decât lumina de întuneric. Sacul mi l-a legat la gât cu o sforică. Când unul din jandarmi îmi făcea nodul la gât, aud pe seful de post că-i șoptește:

— Nu strânge prea tare, ca să nu se sugrume.

Tot e bine, zic eu, înseamnă că nu vor să mă omoare pe aici.

Seful de post se gândește desigur la premiul de trei milioane și vrea să mă predea viu la București.

Cu lovituri sunt sculat în picioare. La glezna piciorului stâng, simt că mi se pune ceva rece. Era un lant, pe care l-a prins apoi cu un lacăt.

Toaleta arestatului se terminase. Puteam porni spre post. La plecare, seful de post m-a avizat să nu fac vreo mișcare ca el sta în spate și trage. Ferecat în felul acesta, am pornit la drum. Bine înțeles că jandarmii n-au binevoit să-mi traga ghetele. Le-a ridicat unul și pe mine m-a lăsat să merg în picioarele goale.

Drumul până la post n-a durat mult, dar pentru mine a fost un calvar. Nu-mi făceau legăturile atât de rău, cât picioarele. Cu capul în sac nu vedeam nimic. De brațul drept și stâng, eram prins zdravăn de doi dintre ei, iar al treilea mergea în spate, ținând lanțul care îmi atârna de picior. Cum funcțiunea umorului nu dispăre nici în momentele cele mai tragice ale vieții (Galgenhumor), mă gândeam că sunt escortat la post, cum țăranii duc porcii la târg. Îmi leagă cu un lant de unul din picioarele din spate și îmi mână din urma.

Cum erau drumurile în satele noastre primăvara știe fiecare. Cel din Clopodia era o amestecătură de noroiși de pietre ascuțite. Calcăm cu picioarele goale prin noroiul rece și mă înțepau pietrele de îmi venea să urlu de durere. Și trebuia să pășesc în pas soldătesc. Nu am vorbit nimic cu ei.

În jurul meu întuneric bezna. Din când în când mă străbătea prin sac câte un fir de lumină, strecurată de la vreo fereastră. În dosul lor alte vieți, alte destine, care nici nu bănuiau că în noroiul drumului lor se torcea un alt

destin. Cum lăpăiam în noroi în ritm de mars, mi se părea ca aud acordurile unui mars funebru...

PARTEA A TREIA.

DE LA MOARTE LA VIAȚĂ

1. O noapte la Clopodia.

Era în seara de Duminică, 19 Mai 1940, când mergeam cu picioarele zdrobite prin noroiul satului Clopodia, escortat de jandarmi, spre destinație necunoscută. La un moment dat sunt scos din mijlocul drumului și îmbrâncit pe o scară îngustă.

Aud că se deschide o ușă și apoi simt o podea de scândură sub picioare. Prin finele găurele ale sacului disting lumina. Mă gândeam că trebuie să fie sau postul de jandarmi sau primăria.

Simt apoi cum niște mâini noduroase mă pipăie pe la gât. Îmi închipuiam că vor să mă strângă de gât sau să-mi traga un glonte în ceafă.

Instinctiv fac o mișcare bruscă și îmi schimb poziția. Mâinile alunecă de pe gât. În clipa următoare un pumn groaznic se prăvălește în direcția ficatului. Probabil era o lovitură învățată în școlile de jandarmi, servind ca să reducă la neputință pe arestați. Curios că nu am simțit durere și nici nu am amețit. Dar m-am liniștit. Din nou niște mâini mă pipăie la gât. Căutau nodul de la sforicică și eu le încurcasem treaba. Îmi ridică sacul și vad că mă aflu într-o odaie mai spațioasă, care părea a fi o cancelarie. Mă uit cu neliniște împrejur. Acum ce va urma? Vad fata severă a sefului de post și mutrele inexpressive ale celor doi jandarmi în termen. Mai în fund, îndărătul unei mese, mai descopăr alte două persoane: un bărbat îmbrăcat în haine domnești și altul, în haine țărănești. Trebuie să fie autoritățile locului. Mi se scoate lanțul de la picioare, dar rămân cu mâinile legate la spate.

Seful de post se răstește la mine:

— Ei, acumă să spui cine ești!

— Pai nu v-am spus? Sunt Constantin Popescu din Slatina. Nu vedeți că sunt îmbrăcat țărănește?

Numele ce-l rostisem la întâmplare când fusesem prins, devenise acum o piesă de salvare. Mă agățam de el cu disperare. Îmi ziceam că trebuie să câștig timp. Cum? Prelungind cât mai mult această stare de incertitudine. Evenimentele se precipitau și nu se știe ce poate interveni mâine. Sigur că până la urmă mă vor descoperi, după ce vor întreprinde cercetări la Slatina. Dar asta înseamnă două-trei zile în plus de viață. Dacă afla cine sunt, risc să fiu împuscat aici și justificarea nu lipsește: am fost împuscat la trecerea

frontierei. Nimic mai natural, mai ales după focurile de arma de la Latunas. Dacă mai exista vreo salvare, apoi tocmai în prelungirea agoniei.

— Uite, eu nu sunt chiar așa de rau, cum îți închipui. Stiu ca ești Horia Sima, dar trebuie să declari. Nu-ți doresc să ajungi pe mâinile d-lui notar Gritta. El nu știe de gluma. Te ia și te izbește de toți pereții.

Îmi arata pe omul în civil de pe scaun. Într-adevăr era o matahala de om, gros și sângeros ca un măcelar. După acest nume Gritta putea să fie frate cu chestorul Gritta de la Timișoara, faimos prigonitor de legionari, amestecat în schingiuri și crime.

Eu îi dau înainte cu ce știam, fără să țin seama de amenințare:

— Nu v-am spus că mă cheama Constantin Popescu? Dacă nu credeți, cercetați!

N-am mai scos o vorbă.

Îl vad atunci pe Gritta că se ridică de pe scaun, se apropie de mine și mă prinde cu amândouă mâinile de par.

Apoi mă târăște la perete și mă izbește cu capul de câteva ori, cu toată puterea. Doamne câte mai poate suporta omul! Loviturile au fost teribile. O ușoară amețală și apoi mi-am revenit. Când Gritta și-a scos mâinile din par, îi atârnau șuvițe printre degete.

Ancheta lua o întorsătură gravă. Iar mă găseam în alternativa să pier sau să-mi declar identitatea, ca atunci când am coborât în sălașul de țigani. Nu simțisem durerea și tocmai asta mă neliniștea. Încasam lovituri ca o nălucă. Ca și cum nu eram eu. Ce se întâmplă cu mine? Nu mai reacționează organismul? În schimb inima iar se pusese în mars, izbind în piept ca o locomotivă. Avea întreruperi frecvente și iar pornea în galop ca o nebună. Dacă mă mai lovesc, pot să am un colaps.

Între timp mi-au venit într-ajutor.

— Haide, nu mai tăgădui că Petrascu a fost prins. Și apoi hainele lăsate la Latunas v-au trădat.

O mare bucurie pe mine că Petrascu nu e mort, așa cum mă chinuiam vedeniile în pădure.

— Bine, dacă e așa, eu sunt.

— Ești Horia Sima?

— Sunt Horia Sima.

— Pentru că ai declarat, continuă seful de post, trebuie să îți spun că și eu sunt din Făgăraș, ca D-ta. Mă cheama Șerban și sunt din comuna Viștea. Ce

te-a apucat, om cu carte, sa semeni teroarea în tara? Dar acuma nu mai scapi!

Si și-a înfipt încă odată ochii plini de ura în jalnica făptura din fata lui.

S-a dus apoi la telefon să-și anunțe superiorii de captura. Între timp Gritta s-a dezlănțuit împotriva mea:

— Ticăloșilor, trădătorilor, ce vreți sa aduceți pe Nemți sa ne cotopească tara și sa ne ia Ardealul? Ai venit ca sa pregătești calea lui Hitler? Dar acuma ti s-a înfundat și nici Hitler nu te mai scapa.

— Domnule notar, i-am spus eu liniștit, nu am venit ca sa pregătesc calea lui Hitler sau intrarea Ungurilor în Ardeal. Dimpotrivă, am venit ca sa împiedic sfârșierea fruntariilor. Nu sunt trimis de Hitler, dar ar fi bine sa nu luați chestiunea cu Hitler ușor, în interesul tarii. O sa vedeți ca frontul francez se va prăbuși. Vrând-nevrând Regele va trebui sa trateze cu Hitler, caci va deveni stăpânul Europei.

— Nu v-am spus eu ca e trimisul lui Hitler. Nu vedeți cum vorbește? Auzi să-i bata pe Franțuji!

Se scoală de pe scaun congestionat și făcu un gest ca sa se repeadă din nou la mine, dar în acel moment reveni seful de post după convorbirea telefonica ce-o avusese. Mi-a spus ca noaptea aceasta voi dormi la post, pe podelele pe care ma aflu, iar mâine dimineată voi fi transportat la Timișoara.

Mi-a aruncat o pătură jos. Dar înainte de a ma trânti pe podele, mi-a desfăcut mâinile și m-a întrebat daca vreau sa mănânc ceva. Am cerut o cana cu lapte. S-a dus în odaia vecina, unde era locuința lui. Peste câteva minute apare în usa o româncea înalta, frumoasa și curata. După ea doi copilași. În mâna ținea o cana cu lapte, pe care mi-o întinde cu mila. Am sorbit-o cu nesaț și i-am dat-o înapoi. Ce contrast între aceasta ființă și bruta de jandarm, soțul ei!

Nu m-au dezlegat peste noapte, cum îmi închipuiam. După ce m-am așezat pe pătură, fara nimic sub cap, mi-au pus lanțuri la mâini și picioare.

Doi jandarmi, cu puștile încărcate, m-au păzit toată noaptea.

Am dormit îndată, frânt de oboseala. Spre ziua am avut un vis frumos. Se făcea ca eram la Berlin cu camarazii mei, la o masa și beam bere. Eram bine dispuși și încrezători în steaua noastră. Deodata simt o mâna grea pe umăr care ma zgâlțâie. Deschid ochii și nu-mi venea sa cred ca ma găsesc în acea încăpere trista, înconjurat de ființe necunoscute. Eram sigur ca sunt victima unui coșmar. Ma scutur cu putere, așa cum faci când ești pe jumătate trezit

și vrei să alungi fioroasele imagini. Un zurec sinistru de lanțuri și durerile ce le-am simțit când am vrut să mă eliberez de ele m-au convins că nu visez.

2. La Legiunea de Jandarmi din Timișoara.

Era zi de luni și trebuie să fi fost pe la 7 dimineața, când m-am sculat de pe podele ajutat de soldați, cu cătușele la mâini și la picioare. Somnul profund mă întremase într-o oarecare măsură. Nu mi s-a dat nimic de dimineață, o bucată de pâine sau puțină apă să-mi trec peste ochi. N-a mai apărut nici cana cu lapte, îmbiata de o mână albă de femeie, cu privirea miloasă.

Înfățișarea mea trebuie să fi fost ca a unui om sălbatic. De sus și până jos eram murdar de noroi, cu parul vâlvoi și pe alocuri însângerat, cu un ochi tumefiat și cu nenumărate zgârieturi pe mâini.

Ma tin în halul asta – mă gândeam – pentru a dovedi superiorilor și, prin aspectul meu fioros, cât de periculos sunt și ce captură importantă au făcut.

Notarul Gritta și primarul nu mai apăruseră. În schimb odaia s-a umplut de alte figuri. Sosise de dimineață seful de post din Latunas, acela care ne atacase în grajd și ne scăpasera printre degete, apoi seful de secție, de care depindea amândouă posturile.

— 'sta nu știe să traga! E un prost, îmi zice seful de secție, arătând spre seful de post din Latunas. Dacă aș fi fost eu acolo, cum v-aș mai fi luat!

— Stai să vezi, don major. Noi am crezut că sunt legionarii urmăriți, când colo au ieșit din grajd niște țărani. Am tras noi, dar nu așa chiar cu nădejde, de teamă să nu omorâm oameni nevinovați.

Puteau fi niște contrabandiști. Asta ne-a încurcat, îmbrăcămintea lor.

Apoi întorcându-se spre mine, îmi spune:

— Să nu crezi că nu ți-am găsit urma. Te-am văzut din depărtare când ai dispărut în pădure.

— și de ce nu ai intrat?

— Se înnoptase și m-a fost teama. Mă gândeam că porți pistol. Dar am alarmat toate posturile și nu mai puteai scăpa.

Din acest schimb de cuvinte am dedus două lucruri: că salvele de la Latunas fuseseră trase în plin; apoi că întoarcerea mea la Latunas și drumul meu peste câmp fuseseră semnalate jandarmilor. Fără îndoială, a pornit vorba de la taranul din marginea satului și ciobănașul n-a tăcut nici el. Numai de la ei s-a putut afla că m-am îndreptat spre pâlcul de pădure, încotro a venit apoi calare seful de post.

— Cum ai putut trece șanțul ala? Doamne ferește! Eu eram sigur ca îți frângi gâtul, adauga seful din Latunas cu uimire.

— Nici eu nu stiu.

Șerban triumfa. Parca-i pleznea tunica pe el de mândrie. Se citea pe fata lui conștiința mării isprăvi săvârșite. Ceea nu izbutise sa facă întreg aparatul Statului, realizase el, un obscur sef de post dintr-un sat obscur. Viața lui va lua un alt curs.

Din frânturi de vorba, am înțeles ca așteptau sosirea unui ofițer de jandarmi, dintr-un moment într-altul.

Aud un uruit de mașina afara, înotând cu greu prin noroiul drumului. Usa deschide și rămân încremenit. Cine intrase? O buna cunoștință de-a mea din Lugoj, căpitanul de jandarmi Popescu, ajutorul Sefului Legiunii de Jandarmi din județul Severin, maiorul Cartianu. Cu ei ajunsesem în 1937, înainte de alegeri, la o înțelegere. Ei nu mai reacționau la propaganda și activitățile noastre.

Puteam sa străbat tot județul, fara sa fiu supărat de jandarmi. Ne-am privit o clipa, dar niciunul nici altul nu am scos un cuvânt. El era în exercițiul funcțiunii, iar eu nu mai aveam nici un interes să-l descopăr. Am dedus din prezenta lui la Clopodia ca fusese mutat din județul Severin în județul Caras.

Primise ordin sa ma transporte la Timișoara. Am coborât imediat în strada și am urcat în mașină. Eu în spate, flancat de seful de secție și nelipsitul meu cerber, Șerban. În fata șoferul și Căpitanul Popescu.

Seful de post din Latunas a fost concediat, ca nedemn sa figureze în escorta.

Nu s-a vorbit nimic pe tot parcursul. Din când în când doar câte o indicație data de capitan șoferului. Călătoria trebuie sa fi durat vreo trei ore. Nu-mi aduc aminte de nimic, nici de ruta nici de peisaj nici de localități și nici de oameni. Eram prea absorbit în mine însumi. Ce ma așteaptă la Timișoara? Voi apuca oare pe mâinile lui Gritta, chestorul politiei, sau voi fi transportat fara oprire la București? Unde încep bătăile, schingiuirile, la capătul cărora ma așteaptă moartea.

Trebuie sa fi produs o impresie penibila Căpitanului Popescu. Nici nu-și arunca ochii spre mine. Privea numai îngândurat înainte.

M-am trezit din meditațiile mele când am intrat în mahalalele Timisoarei. Nu stiu pe ce străzi am apucat și cum am intrat într-o clădire ce părea a fi o cazarma. Sunt scos din mașină și sunt dus într-o sala mare, plina cu paturi.

Era dormitorul jandarmilor în termen. Era pe la orele 11 și fiecare jandarm deretica în jurul patului sau. Unul își cosea nasturii, altul se bărbiera, altul își potrivea uniforma.

După ce se face predarea arestatului, vine la mine un maior de jandarmi, un om mai în vârstă, de înfățișare blândă, care, văzându-mă în halul în care eram, ma întreabă dacă nu vreau să mă spăl și să-mi schimb hainele. Am făcut ochii mari:

— Ce haine, domnule maior?

— Ei, hainele D-tale, pe care le-ai lăsat la Latunas.

La un semn al maiorului, Șerban scoate dintr-o traista hainele ce le-am cumpărat la Berlin în ajunul plecării și care îmi aminteau melancolic pe omul liber de acum două săptămâni. Scăpate de Petrascu în fundul șanțului de la Latunas, acum reveneau la mine pentru a îmbrăca trupul unui deținut pe care îl aștepta cea mai cumplită soarta.

Mi s-a adus un ciubăraș cu apă caldă și am început să mă spăl. M-am spălat mai întâi pe față și piept și apoi, în aceeași apă, mi-am vârat și picioarele hodorogite. Soldații se uitau cu mila la mine. Cine știe câți dintre ei nu erau legionari! N-am observat la niciunul dintre jandarmii în termen vreo sclipire de ură. Mi-am îmbrăcat apoi cămașa, cravata și hainele. Singure ghetе, înroșite de apă, erau într-o stare jalnică și nu se potriveau cu eleganta costumului.

Apoi m-au hrănit din mâncarea soldaților de la cazan, într-o gamelă. Era gustoasă și abundentă. În special pâinea neagră a soldatului mi-a căzut ca o binecuvântare.

După aceste acte banale, caci omul le repeta în fiecare zi, dar care pentru mine aveau o valoare enormă în împrejurările acelea de slăbiciune, oboseală și murdărie, părea că eram un alt om, părea că renăscusem. Reluasem aspectul unei persoane decente. În special hainele îmi ridică categoria, chiar dacă eram în lanțuri.

Surprizele nu se terminaseră. Mă așezasem pe marginea unui pat, când îl vad pe maior că vine la mine și mă întreabă pe un ton blând dacă m-am saturat și nu mai doresc ceva să mănânc. M-am uitat la el cu un aer neghiob. De când un deținut și un deținut de talia mea, care a ținut în șah întreg aparatul de Stat, își poate exprima astfel de dorințe? Ce e arestul, hotel? Credeam că își bate joc de mine și atunci i-am răspuns și eu cu aceeași monedă:

— Domnule maior, daca îmi puneți o astfel de întrebare, îmi îngăduiți sa răspund și eu. As vrea sa mănânc niște prăjituri. Știți, în Germania, toate sunt pe cartela.

Spre mirarea mea, vad ca ma cheama un soldat, scoate niște bani din buzunar și îi da sa cumpere niște prăjituri.

Când se întoarce soldatul și mi le întinde, vad ca nu e una, doua, ci... un carton de prăjituri.

— Toate sunt pentru mine, domnule maior?

— Toate.

M-am așezat pe marginea patului cu o oarecare îndoiala daca ma pot atinge de ele. Organismul era atât de sleit, atât de lipsit, în primul rând de energie, încât le-aș fi mâncat pe toate daca nu mi-ar fi fost rușine de soldații din sala, care se uitau cu jind la ele. Ei, saracii, cine știe când aveau bani să-și cumpere o prăjitură! Am păstrat o parte și le-am înapoiat.

— Ei nu, păstrează-le, îmi zise maiorul.

Le-am învelit în hârtie și le-am băgat în buzunar.

Am fost lăsat apoi sa ma odihnesc. Cum era și firesc, m-am dedat la fel de fel de speculații în legătură cu cartonul de prăjituri, care luase pentru mine proporții gigantice. Oare ce se ascunde îndărătul lui? E un simplu gest umanitar sau are o semnificație politica? E o schimbare de tratament? E vreun ordin venit de la București? Poate direct de la Ghelmegeanu, Ministrul de Interne? Cel mai derutat era însa zbirul meu Șerban, care nu știa ce sa mai creadă. Se simțea personal ofensat de atenția ce mi se acorda.

3. Transportat la București.

Pe la orele 1, vine din nou maiorul de jandarmi și ma anunță ca a primit ordin sa fiu transportat la București cu proximal tren, care este cel care pleacă de la Timișoara imediat după masa. Cunoșteam acest tren, caci îl foloseam ori de câte ori mergeam în Capitala. Avea avantajul ca sosea la București la orele șase dimineața, încât cetățeanul avea la dispoziție o zi întreaga ca să-și rezolve chestiunile.

Dar cu asta nu se terminase ce voia să-mi spună maiorul. M-a întrebat în continuare, și pe un ton politicos, cu cine as vrea sa stau de vorba, dintre autorități, la București.

Întrebarea m-a dat peste cap mai rau decât cartonul cu prăjituri. Sa stau de vorba? Ce înseamnă aceasta? Eu sunt un deținut și nu pot sta de vorba decât cu acei care ma vor ancheta. Dar cum maiorul stătea lângă mine așteptând

un răspuns, nu puteam refuza invitația. Câteva secunde m-am gândit ce persoane sa indic.

Nu ma puteam coborî nici la un comisar de politie, după cum nu puteam sa rostesc numele vreunui ministru. Am evitat Prefectura de Politie, care nu avea atribuții decât pentru raza Capitalei, și m-am oprit la cei doi șefi ai aparatului de teroare: Generalul Bengliu, seful Jandarmeriei, și Nicki Ștefănescu, seful Siguranței.

— Fiindcă îmi puneți aceasta întrebare, în primul rând as vrea sa vad pe superiorul D-voastra, Generalul Bengliu; în al doilea rând, pe Nicki Ștefănescu, Directorul Siguranței.

Apropiindu-se timpul de plecare, mi s-a făcut toaleta de rigoare. Mi s-a pus cătușele la mâini și la picioare, iar, ca măsură suplimentară de siguranță, Șerban mi-a fixat un lăncușor de cătușe, pe care-l ținea în mână. Am părăsit cu regret dormitorul jandarmilor, unde am întâlnit o atmosfera omenească, și cu inima strânsă m-am urcat în mașină. Ne-am așezat exact în formația precedentă: eu la mijloc, încadrat de seful de post și seful de secție. În fata șoferul și Căpitanul Popescu. Am străbătut străzile Timisoarei până ce am ajuns la gara. Dar aici ne-am oprit în fata clădirii principale, ci a tras mașina în afara ei, pe un loc viran. Am fost scos din mașină și trecut peste liniile de garaj până la un vagon de clasa a III-a, ce aștepta singuratic. Se vede ca fusese în mod special pregătit pentru transportul meu.

Cum lanțurile de la picioare ma împiedicau sa ma urc în vagon, am fost luat de subțiori și târât înăuntru.

Am fost așezat cam în mijlocul vagonului pe o banca pentru șase persoane. Eu ședeam la mijloc, flancat de nelipsitul meu cerber, Șerban, și de seful lui de secție. În fata mea, pe cealaltă banca luase loc căpitanul Popescu, însoțit de doi plutonieri necunoscuți. Credeam ca aceasta e toată garda și voi rămâne singur cu ei. Nu înțelegeam de ce n-au ales un compartiment de șase persoane și nu un vagon întreg de clasa a III-a, unde puteau călători 70-80 de persoane. Nedumerirea mi s-a risipit când am văzut ca vagonul începe sa se populeze de grade superioare de jandarmi. Toți înarmați. Până la urma am numărat cel puțin 30 de plutonieri și plutonieri-majori, majoritatea oameni în vârstă. Se făcuse o concentrare din întreg județul Timiș. Eram transportat la București cu o paza excepțională. Se temeau, probabil, ca trecând trenul prin județul Severin, legionarii sa nu organizeze vreun atac, la oprirea într-o gara.

Jandarmii s-au risipit ocupând toată băncile, câte doi, câte trei. Nu vorbeau nimic, nu întrebau nimic. Se vede ca așa era consemnul. Ma priveau cu curiozitate, dar păstrau o muțenie desăvârșită.

În spate, în fata, în stânga, în dreapta, numai uniforme și arme lucioase.

Firava speranța ce mi-o trezise cartonul cu prăjituri și întrebarea maiorului, se spulberase. Numai era nimic de făcut decât să-mi împlinesc destinul. Tulburat pentru o clipa de manifestările de la Timișoara, am revenit la liniștea omului care știe ca soarta îi este pecetluită. De moarte eram sigur și ceea ce ma preocupa și speria era numai natura ei. Cum ma vor omorî? Ma vor ucide în bățăi? Ca Vucu, Nadoleanu, Iovu și alții, la Centrul jandarmilor de la Băneasa, unde comandau fiișorii maiori Dinulescu și Macoveanu, care au ucis și pe Capitan? Voi fi spânzurat în celula ca locotenentul Dumitrescu, simulându-se o sinucidere? Voi fi sugrumat cu mâinile îndrum spre crematoriu, ca Gheorghe Clement sau Victor Dragomirescu? Când va sosi acest moment, le voi cere o singura favoare: sa fiu împuscat. E moartea cea mai ușoară. Aceasta tocmai în numele faimei ce mi-am câștigat-o în decursul acestor ani. Am fost un adversar temut și pot să-mi îplinească aceasta dorință.

După ce vagonul s-a umplut cu toți jandarmii destinați sa ma escorteze până la București, a fost remorcat până la trenul Timisoara-Bucuresti, care aștepta în statie, și agățat la sfârșitul lui. Lumea se urca în tren, pentru a porni spre diverse destinații. La capetele vagonului, vegheau jandarmi care împiedicau oamenii sa intre în el. Aceștia se uitau la geamuri cu mirare, unde nu se vedeau decât șepci militare și apoi se îndepărtau repede.

În sfârșit trenul se pune în mișcare. Ma pregătesc, cu emoție și strângere de inima, sa revăd locurile pe care le cunoșteam așa de bine de când am descins în Banat. Fusesem seful Regiunii a X-a și nevoile luptei și organizării ma purtaseră în lungul și latul celor trei județe. Marșuri, întruniri, consfătuiri. În special județul Severin, a cărei organizație am creat-o de la alfa la omega, îmi era cunoscut ca în palma. Pot sa spun ca n-a fost sat, pe toată întinderea lui, de la Dunăre până la Mureș, pe care sa nu-l fi calcat.

Cu cât ma apropii de Lugoj, inima îmi batea mai tare. În acest oraș am fost profesor de liceu între anii 1936-1938, transferat de la Caransebeș. Locuiam într-o casa pe o strada paralela cu linia ferata. Toate trenurile care coborau spre Dunăre treceau la câțiva metri de ferestrele casei noastre. Era o casa frumoasa, de curând construita, de un șvab, Mollitor. Avea și o gradina

mare. Ne simțeam bine în ea. Toată ziua, soare și lumina. Când plecam spre Caransebeș sau București, sotia mea era la fereastra și îmi făcea semn cu mâna. Ea ma crede în Germania. Ce va fi de ea când va afla ca sunt arestat?

Trenul intra în Lugoj. Oare știe cineva ca eu trec pe acolo? Nu cred, pentru ca e prea timpuriu ca sa fi aflat ceva. Vad pe jandarmi ca privesc cu atenție pe peron. Nu observa nici o aglomerare, nici o mișcare suspecta și se liniștesc. Trenul se pune din nou în mișcare. Îndată după bariera, începe strada pe care locuiam eu. Casele se înșiră ca niște mărgele, toate cu ferestrele spre calea ferata. Se apropie și casa mea. Sotia renunțase la ea și își mutase mobila la Brad, la familia ei.

Pare locuita de cineva. Nu mai apare la fereastra să-mi facă cu mâna. Dacă m-ar vedea cum sunt și cu ce alai sunt dus la București, ca unul din cei mai mari tâlhari, s-ar prăbuși la pământ. Bine ca nu știe nimic. La ora actuala mai nutrește iluzia ca sunt la Berlin, înstrăinat, dar în siguranță.

Îmi fulgera prin minte fuga mea din aceasta casa, cu puțin timp înainte de a fi ridicat și transportat cu același tren în care ma aflam acum. Eram arestat de trei zile, cu agentul în casa.

Un jandarm păzea la poarta, interzicând sa pătrundă cineva. Era înainte de Pasti, când cu marile arestări din Aprilie 1938. Pe la orele doua, vine comisarul Firica, seful Siguranței locale, și ma anunță ca voi pleca cu trenul de după masa la București și să-mi fac bagajul, luându-mi toate cele trebuincioase. A accentuat „toate cele trebuincioase”, voind să-mi indice ca e vorba de o detențiune mai lunga. Cu el a plecat și agentul, pentru a-și lua și el anumite lucruri, fiind destinat sa ma însoțească. Nu ma gândisem până atunci la nici o evadare, caci avusesem prilejul în nopțile precedente. O noua Jilava, ma gândeam, sau poate mai rau. și pentru nimic. Nu înfrânsesem nici o lege. În 1933-1934 fuseseră legionari care nu se predaseră politiei, rămânând ascunși până la terminarea procesului cel mare și nu li întâmplase nimic. Atunci era mult mai grav, cai fusese împuscat Duca și puteau sa cada bănuielile asupra celor ce fugeau. Dar acuma, nu e aceeași situație. Nu se întâmplase nici cel mai mic incident. De ce aceste arestări în masa de căpetenii legionare și unde se va ajunge?

M-am hotărât sa dispar. Cum în casa nu era decât sotia mea, i-am șoptit sa plece în oraș, spunând jandarmului ca vrea să-mi cumpere ceva de mâncare. Când se va întoarce, nu ma va mai găsi. Șovăind și plângând, a plecat. Cum s-a îndepărtat, am ieșit pe geam și am vorbit cu jandarmul prietenos câteva minute, ca să-i dau certitudinea ca sunt în casa. În momentul următor, mi-

am luat mantaua pe mine și o basca pe cap, și am ieșit prin bucătărie în gradina din spate.

Într-un minut am străbătut gradina și am sărit gardul în gradina vecinului. Am fugit și prin aceasta gradina și am trecut gardul în a doua.

Nu m-am oprit nici aici, ci am trecut în a treia. Din aceasta ultima gradina, am luat-o pe alee până la poarta, care din norocire era deschisa.

M-am strecurat încetisor în strada și am luat-o în direcția opusa jandarmului de la poarta mea, ca un cetățean care iese după masa din casa lui. Eram cam la o suta de metri de jandarm.

Am pornit cu pas liniștit. Așteptam dintr-un moment într-altul un strigat, o somație. Nimic. Ajungând la capătul străzii, am cârnit-o la stânga spre oraș. Pe aceasta uliță am iuțit pasul aproape fugind. Nu știam unde ma duc.

Am luat-o spre centrul orașului. La o cotitura vad pe căpitanul de jandarmi Popescu. Nu-l mai pot evita. Am grăbit pasul și l-am încrucișat în dreptul unui copac mare, după ce mi-am înfundat bine basca pe urechi. Nu ma văzuse. Ajung în dreptul Episcopiei greco-catolice. Aici era secretar preotul Vostinaru, care nu era legionar, dar bun prieten cu părintele Pușcaș, seful plasei Buziaș, din județul Timiș, care locuia în comuna Ohaba.

Am intrat la Episcopie, am vorbit cu părintele Vostinaru, i-am spus ca sunt urmărit și m-a găzduit doua nopți până ce am putut pleca din Lugoj spre Timișoara și de aici spre București. O alta viața începea. De atunci am fost permanent urmărit și Dumnezeu m-a ferit din nenumărate primejdii. Până acum, când toate eforturile mele de a scăpa, începând de la Ofcea, au fost zadarnice. Voia Domnului! Acum sunt în lanțuri, trecând cu trenul prin mândrul județ Severin, păzit de o puternica escorta.

Rând pe rând defilează toate gările dintre Lugoj și Caransebeș. De toate ma leagă amintirile luptei și atâtea camarazi care ma însoțeau în marșurile mele, Duminica de Duminica. Dincolo de gări, apar sate cunoscute și dincolo de ele, alte care nu se vad, dar le localizez undeva în depărtări. Am fost primit și ospătat în atâtea case țărănești și pe atați oameni i-am trezit din neștiință lor, aliniindu-se în oastea Căpitanului.

Trenul se oprește la Caransebeș. Alte amintiri îmi năvălesc în suflet. La Caransebeș am descins ca tânăr profesor în toamna anului 1932 și aici am început organizarea Gărzii de Fier. Nici țipenie de legionar. Cine știe daca existau pe undeva elemente răzlețe. Se confunda Legiunea cu cuzismul, vagi reminiscente din alegerile din 1926, când Liga Apărării luase în județul Caras un număr impresionant de voturi. Am început sa desțelenesc terenul

cu câteva calfe de cizmari și câțiva bacalaureați, care din lipsa de mijloace, nu mai puteau continua studiile la Universitate. În patru ani, județul Severin unul din cele mai puternice din țară, iar Regiunea a X-a, Banat, a fost clasificată întâia pe țară, în alegerile din 1937.

Din nou jandarmii privesc îngrijorați spre peron, dacă nu se zărește vreo concentrare de oameni. Nu e nimic. Călători obișnuiți. Trenul intra în munți, coborând spre Dunăre. Alte gări, alte amintiri. Plasa Teregova și plasa Mehadia erau fiefurile noastre legionare. În toate comunele aveam garnizoane puternice.

O țărănime mândră și înstărită. Oamenii liberi care nu se temeau de stăpânire. În alte parti, țăranii erau saraci și asupriți. Făceam marșuri prin aceste parti, în anul 1937, de câte 200-300 de oameni. Jandarmii priveau neputincioși la aceasta desfășurare de forțe.

Ajungem la Băile Herculane. Aici am înființat o tabără de muncă, pornind de la nimic și închizându-o, în toamna anului 1936, cu un plus de 6.000 de lei. Veneau darurile din toate părțile. Fusesse în inspecție și Generalul Cantacuzino. Căpeteniile legionare veneau bucuroși în Banat, pentru că găseau o înaltă conștiință legionară și o populație extraordinară de primitivă. Profesorul Codreanu, Bănică Dobrescu, Mota, Nae Ionescu, Radu Gyr, Vasile Marin, Ion Băneanu, erau oaspeții predilecți ai Regiunii.

Trenul intra în Orșova. Jandarmii respira liniștiți. Nu se întâmplase nici cel mai mic incident pe lungul parcurs de la Timișoara până aici. De acum nu mai au grijă. Șerban scoate o desaga își începe să împartă mâncare celor de pe bancă, începând cu Căpitanul Popescu. E ora mesei. Ceilalți jandarmi fac la fel. Căpitanul Popescu îi face semn lui Șerban să-mi scoată cătușele de la Măini. Mi se da și mie de mâncare. Pâine bună, ceva salam și brânză. Mestec încetisor hrana, dar cu gândul departe, la ceea ce mă aștepta la București. După ce am terminat, nici o secundă nu-mi lăsa Șerban mâinile libere. Din nou îmi fixează cătușele, cu lăntisorul de siguranță.

Se înnoptase. Profitând de plecarea cerberului meu din vagon, pentru nevoi particulare, îl întreb pe Căpitanul Popescu cum merge frontul francez.

— Prost, îmi răspunde.

— Prost pentru cine?

— Prost pentru Francezi.

Aceasta a fost unica discuție ce-am avut-o cu el, în această lungă și obositoare călătorie.

Am început să rumeg informația. Prost pentru Francezi. Asta înseamnă că la Palat trebuie să fie panica. România rămânea prinsă între Rusia și Germania. Ce va face Regele? O nouă lucire de speranță. Nu cumva pentru asta am fost întrebat cu cine vreau să vorbesc când ajung la București?

Privind la fetele jandarmilor, în frunte cu Căpitanul Popescu, nu citeam în ochii lor satisfacție pentru prinderea mea. Afara de Șerban, care mă privea cu aceeași ură înflăcărată și era mândru de captura lui. În gândul lui de pe acum gusta răsplata ce o va primi de la Generalul Bengliu.

Într-un târziu am adormit, cazând cu capul când pe un jandarm când pe celalalt. Au început să se audă sforăituri în vagon.

Oboseala biruia rând pe rând oamenii, mai ales ca trăseseră și niște duști cu vin. așa am dus-o toată noaptea, între un somn greu, coșmaruri, alunecând într-o parte și în alta și ghionturi din partea vecinilor, când îi incomodam prea mult.

De pe la Pitești, somnul mi l-a dispărut. Am început să mă gândesc ce voi declara la interogatoriu. Trebuia să spun ceva. Trebuie să stăruie în lucrurile cunoscute de ei, pentru a le abate atenția de la chestiuni ce nu voiam să se știe. Cum majoritatea chestiunilor petrecute în anii 1938-1939 fuseseră descoperite, nu avea nici un sens să le ascund.

Dar dacă mă întreabă pentru ce am venit în țară? Mi-am adus aminte ce făcuse Căpitanul în 1932, când cu complotul studentesc. Trebuie să aplic aceeași strategie. A spune fără nici o rezerva scopul pentru care am venit să intrăm clandestin în țară. Trebuie spus tot: pregătirea noastră de la Berlin, întâmplările din Iugoslavia, cum am căzut, cine a participat la expediție. Trebuie să accentuez motivele politice ale venirii noastre.

Mai ales că ele primesc o nouă și puternică ilustrare cu evenimentele de pe front. Trebuie spus clar că tot zbuciumul nostru în fața înrăutățirii situației externe a României, care va duce la dezmembrarea ei dacă se va continua aceeași politică. Nu trebuie încercată nici o mișcare a presupusei noastre culpabilități.

Orice manifestare de slăbiciune din partea mea ar nimici și cele mai îndepărtate și imposibile speranțe a unei salvări în extremis.

Îmi făcusem planul de bătălie cu viitori mei anchetatori. Oboseala mă biruit din nou. când m-am trezit, eram pe la Titu. N-am mai închis ochii. De acum mă apropiu de ultima postfață a vieții mele. Din mâinile lor nu mai scap. Trebuie să fie emoție la București, începând de la Rege. Ofițerii de jandarmi și comisarii de poliție trebuie să fie exasperați de când mă tot

cauta. Le-am scăpat de atâtea ori din mâini, încât mi se crease legenda ca ma strecor cu cea mai mare ușurință din cele mai grele capcane. Îi vad pe toți cu fetele crispate, gata sa se arunce pe mine și sa ma sfâșie.

4. În fata Generalului Bengliu.

În dimineața de marți, 21 Mai, trenul accelerat de Timișoara intra în Gara de Nord. Vagonul în care ma aflam eu rămăsese tot la capătul trenului.

Se luminase de ziua. După ce trenul s-a golit de călători, am fost scos din vagon, trecut peste mai multe linii și îndreptat spre un brek, care aștepta sa ma ia în primire, undeva în afara de gara. În fata mașinii era un maior de jandarmi și un șofer militar. Am fost așezat pe o banca, în mijlocul vehiculului, având, ca de obicei, la dreapta mea și la stânga mea, pe Șerban și seful de secție. Căpitanul Popescu, cu maiorul de jandarmi, luaseră loc înainte, lângă șofer. Celelalte locuri fuseseră ocupate de o parte din jandarmii care ma însoțiseră. Ceilalți au fost concediați.

Cum cunoșteam Capitala, mi-am dat seama imediat ca ne îndreptam spre Inspectoratul General de Jandarmi, de pe șoseaua Bonaparte.

Cunoșteam bine și clădirea Inspectoratului, caci o examinasem de mai multe ori în cursul prigoanei din 1938-1939, fiind unul din obiectivele prevăzute sa fie incendiate cu aruncătoarele de flăcări, în cadrul planului general de acțiune contra regimului carlist, din Februarie 1939.

Poarta de la Inspectorat se deschide și oprim în fata intrării principale. Coborâm din mașină și după ce urcam câteva trepte, suntem introduși într-un hol. Apare un ofițer superior de jandarmi. Este Colonelul Cireș. Da ordin sa mi se ridice cătușele. Șerban executa ordinul, dar le tine înmâna, în speranța ca mi le va pune din nou. Nu va mai avea prilejul, caci de acum înainte voi trece pe alte mâini.

— Ei, șefule, îmi zice Colonelul Cireș pe un ton sarcastic. Ai multe păcate! Acum trebuie sa le spovedești.

N-am răspuns nimic.

Asa cum ma înfățișam atunci în fata ofițerilor de la Inspectoratul de Jandarmi, nu eram o figura prea recomandabila. Un ochi era învinețit de pumnul jandarmului, încât de abia se mai distingea. Pe obraz aveam fel de fel de desene de zgârieturi, iar mâinile erau o feerie de împunsături, lovituri și rani. Călcâiele îmi erau umflate, încât fiecare pas ce-l făceam ma străpungea până la creier. Nu puteam umbla decât foarte încet, calcând ca pe oua. Singurul lucru bun ce-l aveam și care îmi dregea puțin aspectul mizerabil erau hainele de la Berlin, noi-nouțe. m-a izbit faptul ca nu

fusesem luat în primire de Colonelul Gherovici, care fusese mâna dreaptă a lui Bengliu în perioada asasinării Căpitanului și apoi a masacrelor din Septembrie. Probabil fusese schimbat pentru a-l elimina din contactul cu legionarii.

N-am stat decât câteva minute în hol și am fost introdus fără întârziere în biroul Generalului Bengliu, cu toată suita jandarmilor, în frunte cu Colonelul Cireș.

În mijlocul camerei aștepta în picioare un bărbat brunet, de trăsături regulate și cu tâmpile argintii. În uniformă, generalul Bengliu avea o ținută impunătoare. Tot grupul aștepta în poziție de drepti lângă usa. Generalul Bengliu veni spre noi, da mâna cu toți cei sosiți de la Timișoara și felicita pe Șerban, pentru brilianta lui operație. Apoi a făcut semn tuturor să se retragă. Am rămas cu Generalul Bengliu față în față. Amândoi în picioare. Eu cu spatele spre usa, iar el cu spatele spre vastul birou, încărcat de mobila masivă și cu două ferestre mari spre strada.

M-a examinat puțin și n-a putut să-și oprească un semn de mirare.

— D-ta ești teroristul pe care îl căutam de doi ani? D-ta cu acești ochi albaștri? D-ta ești făcut să fii filosof și nu revoluționar. Cum ai ajuns să săvârșești asemenea fapte?

— D-le General, pai și asta sunt. Am fost profesor de filosofie la liceul din Lugoj. Deși nu am nici o înclinare spre violență, este că regimul m-a adus în această stare. D-voastră sunteți de vină.

Îl vad pe General că ia o înfățișare blândă.

— D-le Sima, D-ta să nu crezi că mie nu îmi pare rău de cele întâmplate. Dar am avut ordin. Eu sunt ostaș. Dar cât am putut, am ajutat pe legionari. Uite, eu l-am scăpat pe Radu Budișteanu și pe alții din provincie.

Aici, la mine, la Inspectorat, au venit delegații legionari din lagăre, în Martie din acest an.

Aici i-am găzduit și le-am oferit toate posibilitățile să ia contact cu legionarii liberi și cu autoritățile. Am contribuit cu tot ce am putut pentru eliberarea lor din lagăre.

Simțind din declarația lui – probabil pentru asta voia să stea de vorba cu mine – o nuanță de șovăire și o încercare de a se justifica, gândindu-mă în alta parte și la faptul că a primit, probabil, cu satisfacție vestea de la Timișoara că as dori să-i vorbesc, am introdus în discuție un element susceptibil să-i exploreze atât adevăratele sentimente cât și posibilitățile lui de intervenție în cadrul mașinăriei dictatoriale carliste:

— Domnule General, dacă așa stau lucrurile, dacă D-voastră ati fost unul dintre factorii destinderii și ati contribuit în mod puternic la realizarea ei, atunci pot să contez și eu pe bunăvoința D-voastră.

Îl vad pe General ca se face mic de tot, se retrage câțiva pași și pe un ton temător îmi spune:

— D-le Sima, eu nu pot să fac nimic. Eu sunt ostaș. Eu stau la ordine și primesc ordine. Dar, uite, în câteva minute, vine la Inspectorat D-l Ministru de Interne, Ghelmegeanu. Vei sta de vorba cu el. Numai el poate să decidă de soarta D-tale.

Am înțeles că Generalul Bengliu nu este o piesă esențială în funcționarea sistemului carlist, că, exact așa cum spunea el, e o brută executantă și nimic mai mult. Singurul lucru ce-l interesa era să-și păstreze postul.

Bengliu nu m-a întrebat nimic pentru ce am venit în țară. Asta e tot ce-am vorbit cu el. Prima ancheta o voi suferi așadar direct din partea Ministrului de Interne. În următoarele 48 de ore, se va hotărî soarta mea. Mi se va face proces sau mi se va aplica soluția polițienească?

5. Întrevederea cu Ghelmegeanu.

Într-adevăr, așa cum mi-a spus Generalul Bengliu, Mihail Ghelmegeanu, Ministrul de Interne, a venit într-o goană la Inspectoratul de Jandarmi pentru a-și vedea prizonierul.

Trebuie să fi fost între opt și nouă, destul de dimineață pentru a-și tulbura odihna un ministru. Asta înseamnă că toate ierarhiile Statului, începând de la umilul șef de post din Clopodia până la Rege erau în stare de alarmă.

Nici nu sfârșisem bine vorba cu Generalul Bengliu și se anunța sosirea ministrului. Eu rămân în cabinet, în timp ce Bengliu iese în hol și-l primește. După ce-l introduce, Generalul se retrage, făcând o adâncă plecăciune. Ghelmegeanu trece prin birou și-mi face semn să ies în fața lui. Fără să mă întrebe nimic, vad că ia o atitudine marțială și începe o perorație pe un ton grav, ca și cum ar fi fost finalul unui discurs:

— Pe mine nu mă poate intimida nimeni. De când am luat în primire acest post, am îmbrăcat cămașa morții, cum spunea Tudor Vladimirescu. Sunt din Oltenia, sunt neam de panduri, din satul Ghelmegoaia, de unde își trage originea Domnul Tudor.

Se plimba agitat, de-a lungul mesei, gesticulând și apăsând cuvintele:

— Să nu crezi că-mi este frica de D-ta și echipele D-tale.

— Dar, Domnule Ministru, încerc să-l potolesc, nu vă amenința nimeni. Nici o echipă nu e pe urmele D-voastră.

— Lasă ca va știu eu. Atunci pentru ce ai venit clandestin în țară?

— Pentru a împiedica să se continue politica externă funestă de până acum. Consecințele vor fi tragice atât pentru țară cât și pentru Rege.

— Cum înțelegi D-ta să împiedici continuarea politicii externe de până acum?

— Prin orice mijloace.

— Chiar omorând pe Rege?

— Am spus prin orice mijloace, revoluție, atentat, dacă acestea erau ultimele argumente.

Domnule Ministru, vreau să vă precizez că scopul expediției noastre de acum nu a fost războiul, cum probabil credeți, ci un scop strict politic, de politică externă, impus de interesele supreme ale țării. Vedeam de la Berlin, cu îngrijorare și durere, cum totul se prăbușește în jurul României, toate alianțele ei. Vedeam că va veni și rândul României să fie sacrificată și sfâșiată între vecinii ei. Asta ne-a determinat de astă dată să luăm calea spre țară și să ne asumăm aceste riscuri care m-au condus pe mine în fața D-voastră. Am crezut că nu mai e nici un moment de pierdut, că schimbarea alianțelor tradiționale se impune vertiginos. Vedeți ce se întâmplă pe frontul francez. De altminteri, cunoașteți punctul nostru de vedere din răspunsul în scris ce l-am dat delegaților legionari veniți din țară, pentru a fi înmănat Regelui. Am venit în țară, cum am putut, ca să precipităm încadrarea României în Axa.

Ghelmegeanu s-a mai potolit. S-a așezat pe scaun și mă ascultă cu atenție. Argumentul era puternic. Atacam în punctul care-i neliniștea mai mult, nu numai pe el, ci toate partidele și toată țara. Criza externă se apropia cu pași gigantiști.

Dar din nou are un acces de furie:

— Bine, dar atunci ce-a fost cu manifestul ce l-ați semnat în 24 Martie și l-ați predat și guvernului german? Ați atacat regimul și pe Rege în termeni incalificabili.

— Acest manifest a fost citit și semnat de cei prezenți în ședința de comemorare a morții profesorului Nae Ionescu, despre care am auzit din țară că ar fi fost otrăvit. Și apoi la acea dată nu am avut nici o legătură cu legionarii angajați în procesul de destindere. Delegația legionară a sosit din țară, la Berlin, abia în 24 Martie, după semnarea manifestului.

Ceea ce m-a izbit atunci și rețin până astăzi perfect în minte este lipsa lui de reacțiune la gravă acuzație ce-o azvârleam regimului. Mă întreb până

astăzi daca știa el ceva de moartea lui Nae Ionescu?

Ma așteptam la o ieșire violenta din partea lui, când un arestat ce sta în fata execuției își îngăduia sa facă o atare afirmație.

În loc sa apere guvernul de aceasta acuzație, mi-a administrat o lovitura joasa:

— Ai mâinile patate de sânge!

Cum aceasta nu avea nici o legătură cu discuția precedenta, m-am uitat la mâini, care într-adevăr, aveau un aspect neplăcut, brăzdate de zgârieturi încă proaspete.

— Nu asta. Ai săvârșit atâtea crime, îmi spune, azvârlindu-mi privire piezișă.

N-am răspuns nimic, caci ar fi însemnat sa irit pe un om care făcuse parte din guvernul ce patronase atât asasinarea Căpitanului cât și masacrele din Septembrie 1939.

— Să-mi spui acum, continua Ghelmegeanu răstindu-se la mine, ce legături aveți în Germania?

— Eu, personal, n-aveam nici o legătură. În cadrul Comandamentului de la Berlin aveam rolurile împărțite. Eu ma ocupam de legăturile cu tara.

Despre ceilalți camarazi stiu ca reușiseră sa pătrundă în cele mai înalte sfere ale guvernului și partidului. Ciorogaru are legături cu Goering și foarte importante cercuri economice.

Vojen, prin Generalul Gauthier, a intrat în contact cu Marele Stat Major. Papanace a avut întrevederi cu Schikedanz, seful oficiului de politica externa al partidului, care dublează și controlează politica externa oficiala. D-l Sturdza cunoaște pe aghiotantul personal al lui Hitler. Constant e bine introdus la Goebbels, iar părintele Dumitrescu-Borsa are relații la Arbeitsfront, Gestapo și alte instituții ale partidului. Eu am cunoscut funcționari mai mărunți, mai ales în legătură cu actele mele.

— Dar cu Hitler?

— Nu stiu nimic. Poate D-l Sturdza.

A rămas pe gânduri.

— Ce nume purtai în Germania? ma întreabă pe un ton mai putin inchizitional.

— Aveam un Fremdenpass, pe numele de Aurel Ionescu.

— și unde locuiai?

În Maikowskistr 2. Era locuința mea oficiala, care figura pe pașaport. Era inutil sa neg aceste date, caci politia germana, în schimbul unor contra-

servicii, informase politia româna de refugiații legionari de la Berlin și numele sub care se ascundeau.

În Germania am făcut descoperirea ca exista o internațională a polițiilor, peste deosebirile ideologice.

— Bine, D-le Sima, îmi spus Ghelmegeanu pe un ton potolit, dar cu o nuanță de mare reproș, ce fel de patrioți sunteți D-voastră? În timp ce Ungurii tin mobilizate diviziile de-a lungul frontierei de vest, D-voastră conspirați contra tarii de la Berlin. Caci nu e secret pentru nimeni ca Berlinul susține revendicările maghiare.

— Domnule Ministru, tocmai pentru asta am venit. Trebuie schimbata cât mai repede politica externa și sa ne apropiem de Puterile Axei. Odată acest acord realizat, primejdia ce se cerne asupra Ardealului va scădea din intensitate. Numai sa nu fie prea târziu.

— Vom vedea. Deocamdată, D-ta vei trece la Siguranță pentru ancheta.

M-a trecut un fior. Până acum nu am suferit nici o ancheta propriu-zisă. Am avut mai mult discuții cu persoanele ce le-am întâlnit pe traseul Timisoara-Bucuresti. Întâlnirea cu Ghelmegeanu avea o importanta deosebita, caci ieșisem de pe linia polițieneasca, pentru a ma întâlni cu un membru al guvernului. Cazul meu se convertise în doua zile într-un caz politic. Cu toate ca Ghelmegeanu s-a purtat brutal cu mine, însuși faptul ca venise sa ma vadă arata încurcătura în care se afla guvernul. Daca ma trimitea la Siguranță, pierdeam aceasta poziție privilegiata. De pe pedestalul politic, coboram în mașinăria de rutina a regimului. Am încercat sa evit acest destin și în momentul când Ghelmegeanu a ridicat telefonul pentru a anunța Siguranță, am pus mâna pe mâna lui și l-am împiedicat sa vorbească, zicându-i:

— D-le Ministru, cu toate ca m-ați tratat cu toată asprimea, am văzut ca v-a interesat enorm partea politica a declarațiilor mele. Pe baza acestei constatări, îmi permit sa va fac o sugestie: nu ma trimiteți la Siguranță, pentru ca aceste discuții sa poată continua. În momentul ce voi fi transferat la Siguranță, acest lucru se va auzi, se va scrie poate și în gazete, și cum toți cei din afara cunosc metodele ce se aplica aici, se va crea în tara o tensiune care va sfărâma orice posibilitate de înțelegere sau daca se va face, va avea umbrele și neplăcerile ei.

— Dar ce ai vrea sa trimit la Hotel? mi-a răspuns Ghelmegeanu sarcastic. Chiar daca te-ai fi întors în tara de bunăvoie și ar fi trebuit sa treci pe la ancheta.

— Nu ma gândesc la hotel. Rămân aici la Inspectorat, unde au fost găzduiți și camarazii mei din lagăre și D-voastră sau altcineva puteți veni pentru a continua ancheta pe temele tratate astăzi.

— Nu, nu se poate.

A pus mâna din nou pe telefon și a spus ceva, un consemn probabil, și apoi a sunat.

A sosit Bengliu și l-a însoțit până la usa. Când s-a întors Generalul, numai avea aerul binevoitor de dinainte. M-a primit sever. Strigatele lui Ghelemgeanu se auziseră până afara și el, ca om de execuție, s-a simțit obligat să ia aceeași atitudine.

6. La Siguranță.

Nici nu trecuse zece minute de la plecarea lui Ghelemegeanu și apar doi domni care mă iau de subțioara și mă coboară în curtea interioară a Inspectoratului. Aici mă urcă într-o mașină, iar ei se așează de-o parte și de alta a mea, ținându-mă strâns de brat. Nu vorbesc nimic. Șoferul da drumul mașinii. Ieșim pe poarta și din Piața Victoriei o luăm pe Bulevardul Brătianu. În spate observ o altă mașină încărcată cu agenți. Mă uit la însoțitorii mei. Unul poartă ochelari negri, un bărbat în jurul a 40 de ani, cu o față tăioasă. Celălalt e un tip blând, angelic de frumos, cu ochi albaștri.

De la Universitate, urcam pe Bulevardul Carol spre Siguranță, care se găsește pe Bulevardul Protopopescu. De acum trebuie să mă aștept la tot ce poate fi mai rău. Parcă sunt împins într-un coridor întunecos, unde mă pândesc din toate ascunzișurile numai primejdii și de unde nu mai e scăpare decât spre moarte.

Mașina intra pe poarta Siguranței, în partea unde se găsește arestul ei. O curte înghesuită, închisă din toate părțile de ziduri. De jur împrejur, niște odăi la parter și etaj. Cele de jos sunt zăbrelite. Sunt dat în primirea unui om uscățiv, cu cute adânci pe față și cu o privire rea. Lângă el, un alt individ înalt, osos, cu ochii injectați. Un al doilea agent, mai mărunțel și îndesat, avea o figură mai binevoitoare. Primii doi mă iau de brațe cu putere și mă smucesc pe niște scări la etaj. Aici mă îmbrâncesc într-o cameră strâmtă și lunguiață, de acelea de hotel sărăcăcios, mă trântesc pe un pat și îmi pun cătușele la mâini și la picioare. Apoi se așează tustrei pe scaune și mă privesc cu un amestec de ură și curiozitate. Când o să intru la moara? Când o să începă bătăile și schingiuirile?

Cu ochii în tavan, încep să depăn ultimele întâmplări. Acum zece zile eram încă liber, la Ofcea. Mă bucuram cu Tomici și Petrescu, în jurul unui

pahar de vin, ascultând veștile de pe front. Nici prin gând nu-mi trecea ca peste zece zile sa fiu în starea de acum, înlănțuit și redus la neputință. Nu cumva sunt prada unui coșmar? Închid ochii și apoi îi deschid, în nădejdea ca agenții de lângă mine vor dispărea, trezindu-mă înalta parte. Dar nu se întâmpla nimic. Cele șase perechi de ochi nu ma slăbesc. „Acum ești în puterea noastră! Nu ne scapi!” păreau ca zic.

Ma aflu pe un pat de fier, deasupra unei paturi cazone, cu o perina la cap. Pe câți legionari nu vor fi schingiuit și ucis cei de lângă mine? Parca adușmea prada și nările lor freamătă de plăcerea anticipată de a ma transforma într-o masă de carne. Numai sa vina ordinul! Duminică seara eram încă liber. Azi e Marți 21 Mai. Mai aveam în noaptea aceea încă o licărire de speranță, dar puterile m-au lăsat. În 48 de ore, am trăit o avalanșă de întâmplări. Prins la Clopodia, dus la Timișoara, transportat la București, confruntat cu Bengliu și Ghelmegeanu, iar acum predat anchetei de rutina. Dumnezeu sa aibă mila de mine!

Observ ca la usa, care e întredeschisă, mai e cineva. În sfârșit îl zăresc. E un jandarm cu baioneta la arma. Sunt strașnic păzit: trei agenți cu mine în camera, un jandarm la usa, în afara de posturile fixe.

Stau singur cu gândurile mele. Nimeni nu vorbește nimic. Ca și cum ne-am supraveghea. La amiaza, se rupe tăcerea. Agentul cel uscățiv, care părea a fi seful celorlalți doi, ma întreabă dacă vreau sa mănânc ceva. Cum nu luasem nimic în gura de aseară și emoțiile consuma, am răspuns ca da. După o jumătate de ora mi se aduce o mâncare gustoasă de carne cu cartofi, o bucată de pâine și o cană cu apă. Probabil fusese luată de la un restaurant din apropiere. Am mâncat cu poftă. Citisem ca nici condamnaților la moarte nule piere poftă de mâncare.

În definitiv ce sunt și eu? Ce șanse de scăpare mai am? Mi-au dat voie sa ma scol de pe pat și sa ma așez pe marginea lui, în timp ce-am mâncat. Le-am mulțumit și, la un semn al lor, ma trântii iarăși în pat și îndată cătușele reveniră la locul or cu o dexteritate uimitoare.

Ce Dumnezeu, vor sa ma tina tot timpul așa? Nu e o poziție comodă sa stai zi și noapte trântit în pat și mereu pe spate. Încep sa ma doară coastele. Așteaptă, flăcăule, îmi zic în gând, asta e floare la ureche. Voi fi așezat în alte poziții, și mai incomode...

Mai târziu aflai, când limbile se dezlegară, din cine era formată prima mea echipă de paza. Era comisarul Curelea din Brigada Mobila, cu doi agenți sub comanda lui. Curelea cel mai rau, cel mai fioros, dintre comisarii de la

Brigada Mobila. Nu descopereai un pic de mila în ochii lui... O privire rece, în care pâlpâia doar pofta de a se azvârli pe o noua victimă. Agentul de lângă el, înalt, osos, cu ochii injectați, era o brută. Dacă apuc pe mâinile lor, vai de bietele oase. Celălalt cu figura de om bun, îmi surâdea din când în când. Cine știe ce crime are și el pe conștiință?

7. Cabinetul lui Nicki Ștefănescu.

După masă, pe la orele două, mi se desfac cătușele și sunt condus în cabinetul lui Nicki Ștefănescu. Cobor niște scări înguste, urc altele, până ce ajung în partea dinspre Bulevard a edificiului, unde să găsesc birourile. Mă ia în primire tipul blond din mașină, care, după felul cum trata pe însoțitorii mei, părea a exercita o funcțiune importantă în cadrul instituției. Acesta mă introduce în cabinetul Directorului. Când intru, descopăr la birou pe celălalt personaj din mașină, purtând tot ochelari negri, dar de culoare mai deschisă. Acesta e faimosul Moruzov, îmi zic în sinea mea, omul care deține toate secretele Statului și care, pentru a părea român, și-a luat numele de Nicki Ștefănescu.

Un ușor tremur se ridică din toată ființa mea. Dar mă stăpânesc și fata îmi rămâne nemișcată. Doar inima galopează. Stau în picioare, iar Moruzov pe scaun, de partea cealaltă a biroului. Mă fixează îndelung. Eu nu pot să urmăresc expresia ochilor din cauza ochelarilor întunecați. Își examinează dușmanul învins, înainte de a-l preda morții. Ca Armand Călinescu, care, înainte de a-i trimite la moarte pe legionarii prinși în Februarie 1939, Vucă, Nadoleanu, Iovu, i-a vizitat pe acei care voiau să-l răpună și pentru a le azvârli o ultimă sfidare.

După câteva minute apăsătoare, îmi face semn să mă așez pe scaunul din fața lui. Îmi oferă o țigară. O iau. așa încep toate anchetele, cu țigări și amabilități, pentru a sfârși cu întinsul.

— Dar ce-ai pățit la ochi?

— M-au lovit jandarmii când m-au prins la Clopodia. și îmi povestesc scena.

— Dar de ce mergi așa de greu?

— Asta e o chestiune. Mi s-au umflat picioarele din cauza marșului forțat pe l-am făcut de la Belgrad la frontieră.

— Uite ce e, Domnule Sima, te rog să răspunzi la întrebările mele fără ocolișuri și să spui tot ce știi, căci altminteri punem ciomagul și știi că ciomagul e mai tare decât pielea.

— Nici n-am ce ascunde, Domnule Director. Lucrurile petrecute le cunoașteți și D-voastră tot așa de bine, poate chiar mai bine. Cât privește

motivul pentru care m-am întors în țara și planurile cu care am venit, le-am mărturisit clar și categoric D-lui Ministru Ghelmegeanu. Camarazii care m-au însoțit cred ca sunt toți arestați până la ora actuală, iar în țara n-am ajuns să întreprind nimic, fiind prins la câțiva kilometri de frontieră.

Vad că se apleacă și aprinde un bec colorat, care se afla chiar pe masa lui. Probabil că era un semnal ca să asculte cineva conversația. Poate de la Palat. Aceasta se întâmpla regulat când vorbeam cu el.

În continuare, am făcut inventarul episoadelor legionare din perioada 1938-1939. Câteva zile în sir, dimineața și după masă, în biroul lui Nicki Ștefănescu, n-am făcut altceva decât să disecam trecutul. Am parcurs, cu fel de fel de întreruperi și comentarii, momentele principale ale luptei dintre mișcare și regim.

În cursul acestor reconstituiri, s-a petrecut însă ceva ciudat, care a schimbat atmosfera dintre anchetator și anchetat. Nicki Ștefănescu se încălzise, se pasionase, dar nu pentru ancheta, al cărei obiect trebuia să fie de a smulge de la mine cât mai multe amănunte privitor la organizația legionară, ci pentru latura mai ascunsă a acestei încheștări de moarte între Legiune și regim. Pierduse firul anchetei, se înfunda din ce în ce mai mult în excitația mintală ce i-o provoca un sir de întâmplări senzaționale. Îl interesa mai mult să afle cum s-au strecurat prin mâna lui, el care avea conducerea supremă a operațiilor de urmărire a legionarilor, fie eu fie alți camarazi. El cunoștea aproape tot din declarațiile făcute ulterior de legionarii prinși și amestecați în aceste peripeții, dar îi lipseau anumite elemente și voia să știe exact cum s-au petrecut miraculoasele salvări. De la ancheta am ajuns la un fel de dialog, în cursul căruia unul sau altul completam ceea ce nu știa celălalt, amănunte care dădeau un mai mare relief unei întâmplări oarecare. Eram ca doi rivali, care întâlnindu-se pe un teren neutru, își ofereau unul altuia plăcerea de a-și povesti cursele ce și le-au întins reciproc.

Am fost bucuros că ancheta aluat acest curs neașteptat, căci dacă Nicki Ștefănescu și-ar fi pus în aplicare avertismentul dat că să știu, sub amenințarea întrebuirii ciomagului, nu știu câtă vreme as fi putut rezista.

Fără îndoială că erau încă multe lucruri neștiute de el. În special mă îngrijorau gazdele ce și-au pus viața în joc pentru noi în timpul prigoanei și mai mult decât aceasta, ofițerii cu care am avut legătura pentru lovitura plănuită în Februarie 1939. Erau peste 40 de ofițeri din Capitală, de la colonei la sublocotenenți, angajați în acțiune.

În cele patru zile de ancheta, am abordat numeroase subiecte, fara a exista o continuitate, nici chiar o ordine cronologica. Am intrat în probleme politice, problema mișcării, asasinarea Căpitanului, motivația atentatelor din Noiembrie 1938, cazul Stefanescu-Goanga, evadările lui Vasile Christescu și Alecu Cantacuzino, reorganizarea mișcării după asasinarea Căpitanului, arestările din Ianuarie 1939, laboratorul din Strada Oarca, aruncătoarele de flăcări, fuga în Germania, revenirea lui Miți Dumitrescu, atentatul contra lui Armand Călinescu.

Cum și el îmi oferea informații pe care nu le știam, am avut mari surprize. O serie de întâmplări numai cu completările lui apăreau în toată lumina.

8. Erai în mâinile noastre...

În cursul acestor evocări a tragicelor întâmplări legionare din perioada 1938-1939, Moruzov, alias Nicki Ștefănescu, într-un moment de sinceritate mi-a destăinuit cea mai uluitoare aventura din viața mea de luptător în clandestinitate.

— Domnule Sima, erai în mâinile noastre. Omenește, nu mai puteai scăpa, caci toată brigada mobila, sub directa mea conducere, venise sa te prindă. Erai în mijlocul nostru și doar trebuia sa ne năpustim pe D-ta și să-ți punem cătușele. și totuși ai scăpat gratie intervenției idioate a unui agent. Ne-am încurcat în propriile noastre ițe. așa ceva nu mi s-a întâmplat în viața mea de polițist.

Îl priveam nedumerit. Nu știam la ce operație se referea, caci atâtea pățisem încât nu ma puteam fixa asupra nici uneia.

— Îți mai aduci aminte de Gheorghe Proca?

— Da, un tânăr din Moldova. Bun camarad, a fost împuscat la Miercurea-Ciuc.

— Daca ai știi ca te-a trădat!

— Trădat Proca? Nu se poate! N-am nici un motiv să-l bănuiesc. Eram deosebit de legat de acest băiat.

— Vei înțelege când vei afla ce s-a întâmplat pe Strada Pieptănari, în acea seara de Ianuarie.

Pentru ca cititorul sa poată urmări pe Nicki Ștefănescu, sunt nevoit sa povestesc antecedentele acestui episod. Când mi-a pomenit de Strada Pieptănari, mi s-a luminat toată scena din seara aceea.

Întâmplarea e în legătură cu fuga în Polonia al celui de-al doilea grup legionar, format din Nicolae Petrascu, Viorel Trifa, Titi Cristescu și locotenentul Anghel Dragomir.

Primul grup, constituit din Preotul Borșa, Nicolae Horodiceanu și Stelian Stanicel, părăsise țara prin nordul Bucovinei, în 15 Decembrie 1938. Politia din Bucovina aflase de trecerea acestui grup și, ca urmare, întărise măsurile de paza la frontiera cu Polonia. Aflând de acest lucru, am întărit și eu protecția celui de-al doilea grup. Ei vor fi însoțiți de Proca până la frontiera și de doi ofițeri. Ofițerii la care am făcut apel pentru a-i conduce au fost locotenentul Maricari și locotenentul Florin Gârcineanu, fratele lui Puiu Gârcineanu.

Gheorghe Proca era un tânăr recomandat de locotenentul Anghel Dragomir. Dar cine era locotenentul Anghel Dragomir? Era fosta gazda de la Brașov a lui Alexandru Cantacuzino. Când acesta a sărit din tren, în apropiere de Brașov, și-a găsit refugiu la locotenentul Dragomir. Mai târziu și locotenentul Dragomir a fost silit să părăsească viața militară și să se refugieze în clandestinitate la București. Prin Anghel Dragomir a intrat Proca în grupul de acțiune. Era un tânăr înalt frumos și foarte isteț. În cursul lunii Decembrie fusese aproape nelipsit de lângă mine. L-am folosit în fel de fel de misiuni, pe care le-a adus la îndeplinire cu o artă desăvârșită.

În cursa de șoareci ce ni se întinse în Strada Bucovina 2, numai grație prezentei lui de spirit am scăpat să nu fiu arestat de comisarul Borcea. Toate referințele despre Proca erau excelente, atât din propria mea experiență cât și din spusele altora.

Trecerea grupului Petrascu fusese prevăzută pentru ziua de 8 Ianuarie 1939. Cel mai târziu a treia zi, Proca trebuia să se întoarcă și să raporteze ce-a făcut. Dar termenul trecuse fără ca Proca să apară. După arestările de la începutul lui Ianuarie, după explozia din Strada Oarca, mă gândeam cu groaza acum să nu se întâmple și a treia nenorocire. În sfârșit, în 13 Ianuarie 1939, omul nostru de legătură, Dr. Borcanescu, în casa căruia ne întâlneam de obicei, îmi da de veste că s-a întors Proca cu misiunea îndeplinită, dar că echipa însoțitoare a avut de suferit. El este urmărit și temându-se să mai vină prin centru și-a găsit o gazdă pe la marginea Capitalei, în Strada Gh. Popescu Nr.6, unde mă roagă să-l caut, chiar asta seara. Extraordinar de fericit că cel puțin grupul Petrascu a scăpat din ghearele politiei, am acceptat imediat întâlnirea propusă de Proca, fără să mă gândesc la altceva decât la groaza ce-i intrase în oase. Cum nu știam unde e aceasta stradă și nici măcar cartierul în care se afla, l-am rugat pe Dr. Borcanescu să mă conducă până la noua gazdă a lui Proca.

Întâlnirea fusese fixată pentru orele opt seara. Exact la aceasta ora ne aflam în fața casei de la numărul 6, din Strada Gh. Popescu.

Era o uliță întunecoasă din apropierea Cimitirului Bellu. Un capăt al ei cobora spre Sanatoriul de Tuberculoși Filaret, iar celălalt urca spre Strada Pieptănari. Aceasta din urmă era o stradă mai largă și bine luminată. Începea din fața Cimitirului Bellu, unde se aflau și stațiunile terminale ale tramvaielor 12 și 20, și se prelungea până la marginea Capitalei.

Eu rămân la poartă și Dr. Borcanescu intra în casă pentru a-l aduce pe Proca. După un minut se întoarce cu el. Ne strângem mâinile în tăcere. În acel moment, Dr. Borcanescu se desparte de noi și o ia în direcția Sanatoriului de Tuberculoși. Noi doi urcam spre Strada Pieptănari și când sa ajungem la încrucișare, pornim la stânga, în direcția Cimitirului Bellu, cu gândul să luăm tramvaiul. Mergem la pas cum îmi era obiceiul, pentru a nu atrage atenția.

Ceea ce m-a izbit pe Strada Pieptănari, la ora aceea și cu frigul acela, era neobișnuită mișcare de oameni. De-o parte și de alta a străzii, pe trotuare, văzui pâlcuri de oameni. Câte doi, câte trei, fie că stăteau pe la colțuri fie că se plimbau. Ceva mai departe, dam de o mașină oprită. Doi indivizi erau așezați sub roata, reparând ceva, în timp ce alți doi ședeau în mașină. Ce să fie?

Din fața noastră se apropie o pereche de domni. Din spate parca ne urmărea o altă pereche. Trecem de mașina fără să ni se întâmple nimic. Nu suntem opriți nici de perechea ce venea spre noi.

Deși nu ni se întâmplase nimic, neliniștit de animația ce-o arăta această stradă îndepărtată de Centru, într-o seară geroasă de iarnă, cum trecem de mașină, îl iau pe Proca de brat și traversăm strada pe trotuarul celălalt. Dar în loc să ne continuăm drumul spre stațiunea de tramvai din fața Cimitirului Bellu, o luăm înapoi pe Pieptănari, în direcția de unde am venit. Nu observ nici o mișcare suspectă. Lumea de pe stradă fumează, gesticulează și se plimba fără să ne dea atenție. „Poate nu e nimic, zic lui Proca, o simplă închipuire, dar ca măsură de precauție hai să dispărem din acest loc populat”. Mergem pe Pieptănari cu același pas agale, fără să fim deranjați de nimeni, până ce dam de o stradă la stânga. O luăm pe ea cu gândul să ieșim de pe artera principală. Dar strada nu se lungește mult. La stânga se deschide o altă stradă, paralelă cu Pieptănari.

Apucăm pe ea în speranța că ne vom putea pierde urma. Dar ajungând la capătul ei, constatăm că se înfundă din nou în Strada Pieptănari, printr-un

apendice paralel cu primul. La capătul străduței care da în Pieptănari, vedem doua persoane sub lumina unui felinar. Ne întoarcem până la capătul celalalt și prim spre Pieptănari. și aici descoperim doua umbre. Eram prizonierii unui sistem de străzi în patrulater și nu ne puteam mișca decât în marginile lui. O luam iar înapoi și neștiind ce sa facem, intram într-o curte, cu gândul sa ne prefacem ca întrebam de cineva. Poarta e deschisa, dar geamurile de la casa nu sunt luminate. Probabil stăpânii nu sunt acasă. Nici lătrat de câine nu se aude. Batem la usa. Nici o mișcare. Batem la geam. Nu raspunde nimeni. Ce sa facem? Parca nu m-aș întoarce nici în strada. Riscam sa atragem atenția vecinilor, caci cine se plimba la ora asta în frig și în noapte? Nu ne rămâne decât un singur drum: trebuie sa mergem înainte. În fata noastră, lipit de curte, se ridica un zid înalt. Nu știm ce e dincolo. Poate o strada sau o alta curte. Ne cățărăm pe niște cotețe și ne urcam pe zid. Facem zgomot din cauza tinichelei de pe acoperișul lor. Căinii mahalalei ne-au simțit și încep sa latre. E un cor infernal pe toate glasurile. Numai sa nu iasă vecinii din casele alăturate, unde se vede lumina. Într-un efort disperat ajungem pe muchia zidului si, în lătratul de câini, coborâm de partea cealaltă. Stam pitiți o clipa și scrutam locul. Respirația ni se taie.

Am ajuns în tovărășia morților. Suntem într-un cimitir. Sărim și ne ascundem îndărătul unei pietre funerare. Ce aventura fara sens! Ne-am speriat ca niște prosti de niște oameni care se plimbau pe strada fara nici un gând rau. Uitându-ne la inscripțiile de pe morminte, mai descoperim ca ne aflam într-un cimitir evreiesc. Nu putem înnopta aici. După ce s-au potolit căinii, ne ridicam încetișor și o luam pe aleea principala. La capătul ei, descoperim o poarta. Poarta e întredeschisa. Un om stătea proptit de ea și fluiera a urât. Nu mai putem da înapoi. Ne-a auzit și a întors capul spre noi.

Probabil e paznicul cimitirului. Ieșim pe lângă el și îi dam buna seara. Ne zice „noapte buna”, fara sa ne întrebe ce căutăm în cimitir la ora aceea. O fi crezut poate ca am fost pe la cineva. Poate e o căsucie în cimitir, unde locuiește el sau altcineva.

Convins ca n-a fost nimica, ca am căzut victima unei bănuieli neîntemeiate, îndată ce ieșim din cimitir, îl iau pe Proca de brat și ma îndrept spre stațiunea de tramvai din fata Cimitirului Bellu. Dar el atunci cu o energie feroce ma oprește sa mai fac un pas, strigându-mi din toate puterile:

— Nu, Domnule Comandant, nu e bine. Trebuie sa dispărem din acest loc. E înțesat de agenți.

Eu, nu și nu. Ma lupt cu el ca să-l târăsc spre tramvai.

— Ne-am făcut năluci, îi spun. E lume pasnica ce se plimba pe strada. Hai spre tramvai. Sunt obosit. Vreau sa ajung acasă sa ma culc. Bine ca ai scăpat.

Din nou proteste disperate. Sa nu mergem la Cimitirul Bellu, sa nu mergem la tramvai. Ne prind. Cu părere de rau cedez insistențelor lui și o luam în direcția opusa Cimitirului Bellu, pe șoseaua Bucuresti-Oltenita. Contaminat de panica lui, mai mult alergam decât mergeam. După vreo trei sferturi de ora de mars forțat, ne oprim. Nu puteam merge până la capătul șoselei, caci pe acest drum nu ne întoarcem în oraș. Ne hotărâm sa tăiem locul viran din stânga, în așa fel încât ocolind Cimitirul Bellu, sa ajungem dincolo de el, undeva pe Calea Șerban Voda, și de aici sa luam tramvaiul. Dar după câteva sute de metri, numai putem înainta. Simțim terenul moale și lunecos sub picioare.

Pe acest câmp se depozitau gunoaie și eram în primejdie sa ne frângem gâtul sau sa ne înfundam în grămada de gunoaie. Ne întoarcem si, în lipsa de altceva mai bun, ne continuam drumul pe sosea, spre ieșirea din Capitala.

De când tot umblam trebuie sa fi trecut vreo doua ore. Ne uitam la ceas. E trecut de zece. Trebuie sa ne întoarcem, caci altminteri nu mai apucam tramvaiul. De asta data Proca nu se mai opune. S-a convins și el, probabil, ca ne-am speriat degeaba. Până când ajungem la stațiunea de tramvai din fata Cimitirului Bellu, se face ora 11. Locul e pustiu. Nu se observa nici o mișcare. Dispăruse și lumea de pe Strada Pieptănari, pe care o puteam contempla departe, caci cădea perpendicular pe sosea. Tramvaiul se pune în mișcare. Respiram ușurați. Nici la statiile următoare de pe Calea Șerban Voda nu se urca nici o mutra suspecta. Intram în oraș. De abia atunci se luminează la fata Proca, își reia aerul lui degajat și vesel și începe să-mi povestească ce s-a întâmplat în Bucovina. Au fost surprinși de jandarmi tocmai în momentul când grupul era pe punctul sa treacă. Petrascu și însoțitorii lor au rupt-o la fuga în direcția granitei poloneze, au trecut un râu prin apa până la brâu, și numai cu mare greutate au ajuns de partea cealaltă. Atunci furia următorilor s-a descărcat contra însoțitorilor. După câte știe el, cei doi ofițeri nu au avut nimic de suferit. Din respect fata de uniforma, jandarmii nu au cutezat să-i aresteze sau să-i chestioneze.

Si așa a rămas el singur victima. De la frontiera a fost transportat de urgenta la Siguranța din București, unde a început ancheta. A fost groaznic

chinuit ca sa spună unde e „Comandamentul”. Nemaiputând rabdă, a spus sa fie condus în fata lui Nicki Ștefănescu, caci vrea sa declare. Dar pe drum s-a întâmplat minunea. Poarta Siguranței era deschisa și profitând de un moment de neatenție al agentului care îl însoțea, a fugit în strada. S-a dat alarma. un stol de agenți s-a luat după el, dar fiind iute la picior, și-a pierdut urma. Eu îl priveam cu admirație și nu mai puteam de bucurie.

Când am trecut cu tramvaiul dincolo de Dâmbovița, ne-am coborât și apoi mi-am luat rămas bun de la Proca, cu gândul sa ma duc la gazda mea, unde niciodată nu aduceam pe nimeni. Dar Proca nu voia în ruptul capului sa se despartă de mine. El nu are unde sa doarmă, îmi spune. A fost silit sa declare locuința lui și nu știe alta unde sa se duca. Casa din Strada Gh. Popescu nu-i mai pare sigura, după ce le întâmplare asta seara. Atât de mult s-a rugat să-l iau cu mine încât pentru prima oara am făcut imprudenta să-mi descopăr ultimul meu refugiu.

Aceasta a fost întâmplarea cu Proca din noaptea de 13 Ianuarie 1939. Eu eram ferm convins până ce nu m-am aflat fata în fata cu Nicki Ștefănescu ca pe Strada Pieptănari nu s-a petrecut nimic deosebit. După atâtea pățanii, nu e de mirare ca imaginația noastră, excitata de primejdiile trecute, sa descopere în fiecare colt de strada un agent.

Spre marea mea uimire, am aflat din gura lui Nicki Ștefănescu lucruri pe care nu le-aș fi putut nici măcar bănuî. Partea oculta a întâmplării de pe Strada Pieptănari schimba toată perspectiva. Strada era înțesată de agenți, iar eu scăpasem din mâinile lor printr-o intervenție providențială. și aceasta fara ca sa fiu măcar conștient de gravitatea primejdiei.

Proca într-adevăr fusese prins pe frontiera și adus la București. A fost supus la torturi. A vorbit de locotenentul Maricari și de Florin Gârcineanu. Dar Nicki Ștefănescu cerea Comandamentul. Cine a organizat expediția? A vorbit de mine. Atunci a fost pus sa aleagă: sau ma denunța sau va fi omorât în bătai. Groaznic de chinuit, n-a mai putut rezista.

De aici înainte Proca mi-a dat o versiune falsa a celor întâmplare. N-a fugit, cum spunea el, de la Siguranță, ci a consimțit sa ma predea. Cum nu-mi cunoștea domiciliul, au făcut împreuna planul cum sa ma captureze. De alta parte, Proca nu voia sa se afle ca el este denunțatorul. Trebuia imaginat ceva ca din toată afacerea asta el sa iasă fara pata. Atunci a simulat chemarea mea prin Dr. Borcanescu, într-o strada de la marginea Bucureștilor, pentru ca sa facă plauzibila versiunea evadării lui de la Siguranță și teama lui de urmărire. Daca eu cădeam, nu el era responsabil,

ci rețeaua de agenți care i-au descoperit refugiul. Odată cu chemarea mea în Strada Gh. Popescu, a fost concentrată toată brigada mobilă pe Strada Pieptănari. așa se explica mulțimea de oameni ce-am întâlnit-o pe aceasta strada la ora aceea. Capturarea mea trebuia să se întâmple pe Strada Pieptănari, în dreptul mașinii. și acum să ascultăm „depoziția” lui Nicki Ștefănescu:

— Domnule Sima, te înșeli asupra lui Proca. Te-a predat și erai în mâinile noastre. Trebuia doar să sărim pe D-ta și să te dezarmăm. Știam că porți revolver și vei trage. Voiam să te prindem viu, ca să scoatem de la D-ta toată rețeaua teroristă. Oamenii ce i-ai văzut plimbându-se sau stând prin colțuri erau tot efectivul brigăzii mobile, 40-50 de oameni. Eu conduceam operațiile. De la intersecția străzii Gh. Popescu cu Pietanari până la Cimitirul Bellu se desfășurase în ordine de bătaie toate forțele noastre. Dacă ai fi scăpat de unii și ai fi încercat să fugi, ai fi dat de alții. Nu mai era posibilă scăparea.

Îmi reamintesc scena și un tremur se ridica din toată ființa. Parcă trăiesc acum acel moment de primejdie, de care atunci nu mi-am dat seama.

— Cum de nu m-ați prins?

— Să vezi. D-ta cu Proca ați venit pe Pieptănari și vă apropiați de mașină. Ca să nu trezim bănuielile, doi agenți se prefăceau că repara ceva sub roți... Comisarul Manaila era gata să se repeadă la picioarele D-tale, ca să te trântască la pământ și să îți pună cătușele. În acel moment noi toți eram pregătiți să sărim D-ta. Dar ce s-a întâmplat? Un tâmpit de agent din perechea din spate i-a făcut semn lui Manaila cu mâna că nu ești D-ta! Manaila, avertizat de acest agent, v-a lăsat să treceți.

— Bine, întreb eu nedumerit, dar comisarul Manaila îl cunoștea pe Proca. Cum de ne-a lăsat să trecem? Proca s-a ținut de cuvânt și m-a dat pe mâinile D-voastră. Putea să-și dea seama că persoana ce se afla cu Proca sunt eu.

— Proca ne spusese că D-ta vei veni la locul de întâlnire cu Dr. Borcanescu și ni l-a descris pe acesta ca pe un tip mărunțel, slăbuț, cu ochelari. Agenții erau pregătiți să sara pe perechea în care figura Dr. Borcanescu. Agentul din spate, care a făcut semn lui Manaila să nu vă atace, cunoștea pe Proca, dar și-a închipuit că acesta e în tovărășia unuia dintre ai noștri, în așteptarea perechii celeilalte. Te-a confundat pe D-ta cu un agent. Plecarea lui Borcanescu a înlesnit fraudă. Noi nu te cunoșteam pe D-ta și de aceea trebuia să ne orientăm după unul mic, slab, cu ochelari, în tovărășia

căruia trebuia să vii la locul de întâlnire. Proca a fost corect cu noi și numai gestul acelui tâmpit de agent te-a scăpat.

Asa ai scăpat, D-le Sima. Dar acum îmi dau seama că a fost un semn al destinului. Dacă te-am fi prins atunci, terminam cu Garda de Fier.

— Pai acum, tot am căzut, zic eu cu tristețe.

— Da, dar acum împrejurările sunt altele. Nu mai avem libertatea de atunci...

— Bine, dar atunci de ce l-ai împuscat pe Proca, dacă el și-a ținut cuvântul și m-a dus la locul fixat de D-voastră?

— Pentru că n-a fost loial mai departe. Văzând miraculoasa D-tale salvare, s-a trezit în el din nou legionarul. Trebuia ca a doua zi chiar să vină la Siguranță, să explice ce s-a întâmplat ca să-ți întindem o cursă.

— Până la urma l-ai prins din nou și atunci v-a servit iarăși, căci ultimul meu domiciliu numai el îl știa.

— L-am prins. Când a fost din nou în mâinile noastre, a strigat: „Stați, nu mă bateți, ca spun unde e Sima”. Iar erai în mâna noastră și iar a intervenit destinul. În seara când trebuia să te calcam în casa din Strada Câmpului, D-ta ai luat trenul spre Arad. La ora opt seara ai plecat D-ta și îndată după miezul nopții, când credeam că te-ai așezat în pat și dormi, am blocat toată strada.

Dar pasarea fugise din cuib. Câteva ore de diferență te-au salvat.

9. Atentatul din Noiembrie.

După încheierea acestui episod, îmi spune Nicki Ștefănescu:

— Bine, D-le Sima, să trecem acum la o altă chestiune.

Se duce la un dulap și scoate un dosar voluminos. Ia din dosar o foaie și începe să citească toată seria atentatelor săvârșite de legionari în Noiembrie 1939. Probabil că întreg dosarul conținea actele referitoare la aceste atentate.

La data cutare, o bombă la sinagoga din Alba-Iulia; la data cutare, arde o fabrică de cherestea în Bucovina; și așa mai departe, culminând cu atentatul de la Teatrul Evreiesc din Timișoara.

— Cine le-a ordonat?

— Comandamentul legionar din prigoana, care, la vremea aceea, se compunea din Vasile Christescu-sef, Preotul Dumitrescu-Borsa, eu, Papanace, Petrescu și Alexandru Cantacuzino.

— Si, D-ta, ce misiune îndeplineai în cadrul acestui Comandament?

— Eu eram omul de legătura pe teren. Eu transmiteam echipelor ordinele Comandamentului. Venind din provincie și nefiind cunoscut de poliția Capitalei, puteam circula liber. Ceilalți trăind la București, trebuia să stea ascunși.

— și Codreanu știa de acestea?

— Asta nu pot să vă spun. Vasile Christescu menținea contactul cu Corneliu Codreanu prin Doamna Codreanu.

— Bine, dar atunci ai putea să îmi spui care a fost rațiunea acestor atentate? Pentru că s-au săvârșit aceste atentate și de ce contra evreilor?

— Comandamentul legionar a ajuns la concluzia că conducerea evreilor din România este responsabilă de prigoana, prin influența ce-o exercita asupra Regelui, Doamna Lupescu.

Lovind în evrei, voiam să azvârlim oprobiul opiniei publice asupra lor, indicându-i că autorii din umbra ai suferințelor ce le îndura legionarii. Descoperite planurile conducerii evreiești și dându-și seama conducătorii ce riscuri ar atrage asupra populației evreiești în eventualitatea unei schimbări interne, sub presiunea evenimentelor internaționale, speram că tocmai din sânul lor să se producă o reacție, care să determine, pe aceleași canale, o revizuire a procesului Codreanu. Era o amenințare actualizată prin aceste atentate. „Știm cine sta în spatele acestei prigoane. Nu vă ascundeți și dacă mai întindeți coarda sau încercați să suprimați pe Corneliu Codreanu, trebuie să vă așteptați la răzbunare”.

— Nu înțeleg atunci de ce ați tras în Stefanescu-Goanga?

— E unicul caz care nu ne aparține și nu a fost ordonat de Comandament. A fost o inițiativă locală. Am aflat întâmplător cu două zile înainte, de ceea ce se pregătește. Cu mare greutate am găsit un curier, un student, și l-am trimis la Cluj, cu ordinul să oprească execuția atentatului contra lui Stefanescu-Goanga. Curierul a ajuns la vreme, în dimineața zilei, dar, după spusele ulterioare ale lui Laurențiu Veres, responsabilul de pe atunci al organizației clandestine din Cluj, nu ar mai fi avut timp să avizeze echipa.

— De ce ați recurs la violențe? Nu aveți alte cai, politice, la dispoziție, pentru a cere revizuirea procesului?

— Le-am folosit și pe acestea, dar fără rezultat. Atât în vara, dar mai ales în cursul lunilor Septembrie-Octombrie 1938, am desfășurat o intensă activitate politică.

— Pe cine ați văzut? Cu cine ați luat contact?

— Mai întâi, pe D-l Vaida Voevod. El a fost solicitat de Valeriu Cârdu să ia apărarea lui Corneliu Codreanu. D-l Vaida a plâns pe umerii lui Cârdu, dar nu a făcut nimic. Apoi, prin Generalul Moruzzi, Vasile Christescu a trimis un memoriu Regelui, în care azvârlea răspunderea celor întâmplate asupra lui Armand Călinescu. Era o indicație clară ca mișcarea legionară nu înțelege să rupă cu înaltul for constituțional, lăsându-i deschisă posibilitatea să intervină. Alte contacte au fost cu Generalul Antonescu, după ieșirea lui din guvern. Am avut apoi frecvente legături cu două personalități care știam că se bucura de simpatia Palatului: Valer Pop și Generalul Coroama. Victor Biriș a dus tratative cu Valer Pop, din încredințarea Comandamentului.

— Ceea ce mă surprinde, este că ați avut legături cu Generalul Coroama, care era Comandantul Diviziei de Gardă.

— Da, Domnule Director, eu însumi l-am văzut de două ori și l-am rugat să intervină pe lângă Rege.

— E pentru întâia oară când aud. Generalul Coroama făcea parte din cercul intim al Palatului și eu însumi sunt în bune raporturi cu el.

— Impresia mea, îi răspund, este că toate aceste încercări de a restabili contactul cu Palatul au fost torpilate de Armand Călinescu, care nu se putea menține la putere decât în calitatea ce și-o asumase. O destindere i-ar fi lichidat cariera politică.

Nicki Ștefănescu n-a răspuns nimic la observația mea, dar tocmai perioada când Regele a făcut călătoria la Londra?

— Își are și aceasta tâlcul ei. Încă de la începutul lunii Noiembrie am aflat, pe diverse canale, că se va profita de absența Regelui din țară pentru a se proceda la lichidarea lui Corneliu Codreanu. Alarmat de aceste zvonuri, Comandamentul legionar a dat și un comunicat, denunțând planul și avertizând de consecințe.

Atentatele au fost programate pentru această epocă pentru a pune guvernul în imposibilitatea de a executa pe Corneliu Codreanu, în lipsa Regelui din țară, creând în țară un climat de tensiune pre-revoluționară.

— Dacă nu s-ar fi întâmplat aceste atentate, l-ați avut pe Codreanu și astăzi în viață.

— D-le Director, eu nu cred că ar mai fi putut fi salvat, cu sau fără aceste atentate.

Nicki Ștefănescu s-a uitat la mine și apoi a coborât capul, punând ochii în pământ.

10. „Codreanu e de vină”

— Domnule Sima, D-ta nu cunoști ce s-a întâmplat înainte de arestarea lui Codreanu. Regele a fost extrem de binevoitor cu el și cu generația D-voastră. Regele a încercat până în ultimul moment să evite o probă de forță între el și legionari. Avea reala simpatie pentru tineretul legionar.

Prin Ministrul Palatului, Flondor, folosindu-se ca intermediar rudenia lui, Neagoe Flondor, i s-a transmis lui Corneliu Codreanu dorința Regelui să-i ceară o audiență și aceasta i se va acorda.

Era vorba de o audiență privată și dacă s-ar fi ajuns la o înțelegere, ar fi fost data publicității. Ei bine, Codreanu a respins sugestia Suveranului, trimițându-i o scrisoare arogantă.

Eu știam de existența acestei scrisori de la Constantin Stoicanescu, care fusese cu o delegație legionară în audiență la Urdareanu și, cu acest prilej, li se citise de Ministrul Palatului scrisoarea împricinată.

— Cunosce chestiunea, i-am răspuns lui Nicki Ștefănescu. așa cum a răspuns și Constantin Stoicanescu când a aflat conținutul ei, nu era vorba de un refuz formal, ci Corneliu Codreanu care a vrut să i se lase lui latitudinea să aleagă momentul cel mai potrivit pentru solicitarea acestei audiențe. Pentru el, care se împotrivise noii Constituții, se crea o situație penibilă ca să ceară la scurt interval o audiență Regelui...

— Aceasta a fost greșeala capitală a lui Corneliu Codreanu, continua Nicki Ștefănescu. Evenimentele nu mai îngăduiau nici o temporizare. Regele instaurase regimul său personal. Codreanu n-a înțeles că acest regim nu poate să funcționeze cu el în opoziție și în libertate. Regele voia să îl introducă în guvern. Nu exista pentru Codreanu o altă alternativă în acel moment decât sau în guvern sau în (aici a făcut o pauză penibilă) închisoare.

Mi-am dat seama că avea pe limba un alt cuvânt, „mormânt” și că s-a reținut cu mare greutate să nu se trădeze.

— Cum și-a închipuit Codreanu că o să fie lăsat liber pentru a forma front comun cu Iuliu Maniu? Aceasta ar fi însemnat 90 la sută din opoziția țării. El s-a aliat Domnului Maniu, în loc să fie aliatul Regelui. I s-a oferit oportunitatea să accepte Constituția, să intre în guvern și să introducă tineretul legionar în formațiunile patriotice prezidate de Rege. Era unica soluție. A refuzat. Codreanu e de vină.

Declarațiile lui Nicki Ștefănescu aveau o mare importanță istorică. Există un plan al Palatului de a face un ultim efort pentru a capta mișcarea legionară. În acest scop i-au sugerat Căpitanului audiența. Presupunând că

aceasta audienta ar fi avut loc, cum ar fi putut accepta Corneliu Codreanu propunerea Regelui?

O intrare a lui în guvern ar fi echivalat cu lichidarea lui morala. Ar fi fost un om politic sfârșit. Toată lupta lui naționalista de 20 de ani s-ar fi dărâmat, iar el ar fi apărut în fața țării ca un oportunist și arivist, care renunță la idealurile din tinerețe pentru un fotoliu ministerial.

Cu sau fără aceasta audienta, rezultatul ar fi fost același. În nici un caz Căpitanul nu putea să rămână liber și cu prestigiul intact.

Dacă voia să fie consecvent cu linia vieții lui, nu mai era loc pentru el decât în închisoare.

Regele și camarila erau speriați de formidabilul bloc opoziționist ce s-ar fi constituit din grupările lui Maniu și Codreanu. Acest bloc trebuia împiedicat să se formeze. Cel mai periculos dintre ei era Căpitanul. El trebuia să dispară de pe scenă. Atunci s-a dat mâna liberă lui Armand Călinescu să dezlantuiască prigoana.

11. Organizația terorista a Gărzii de Fier

— și acum, D-le Sima, să îți mai arăt ceva ca să vezi că îți cunosc organizația de pistolari.

Nicki Ștefănescu se duce la același dulap și scoate un alt dosar cu o mulțime de file. În fruntea dosarului se află harta României. Scoate harta și o întinde pe birou. Anumite regiuni ale țării erau strafate. Altele, albe.

— Vezi, D-ta, părțile strafate reprezintă județele unde dispui D-ta de organizații teroriste. Te rog să nu negi, pentru că aceasta harta e întocmită în conformitate cu cercetările făcute de toate polițiile și jandarmeriile din țară.

Examinând harta, vad că Banatul figura ca împânzit în întregime de echipe teroriste. Continua cu Aradul, Hunedoara, Sibiu și Brașov. În nordul Ardealului, terorismul legionar avea două fiefuri: Cluj și Oradea. În Oltenia nimic. Capitala figura la loc de onoare. Având în nord două anexe, Prahova și Dâmbovița, iar, spre Dunăre, Teleormanul. Dobrogea era înnegrită, afara de județul Tulcea. Terorismul legionar se sprijinea în Moldova pe un trepid: Iași, Bacău și Covurlui. În Basarabia numai Tighina și Chișinău. În schimb Bucovina căzuse total pradă terorismului legionar.

Privind harta, m-am speriat eu însumi de imensitatea pericolului legionar. Într-adevăr, cu o astfel de organizație, care după toate pierderile suferite, mai dispune de sute de elemente decise să își dea viața nu se poate lupta. Legiunea avea rădăcini adânci în popor, din care își reînnoia mereu efectivele.

M-am ridicat fara sa rostesc un cuvânt. Nicki Ștefănescu credea ca sunt copleșit de revelațiile hărții și, prin tăcerea mea, confirm rezultatul investigațiilor lui. În realitate datele mele nu coincideau cu ale lui. Fara îndoiala ca existau organizații clandestine legionare în toate regiunile indicate pe harta, dar nu atât de numeroase încât sa formeze rețele compacte.

Ma va pune acum sa descopăr constituirea acestor organizații? Chiar daca mi-ar frânge oasele bucătică cu bucătică, nu as avea de unde sa torn atâta amar de oameni. Oare ce criteriu va fi întrebuințat Nicki Ștefănescu la întocmirea acestei hărți? Atunci mi-a trecut ca un fulger amintirea marilor arestări de legionari săvârșite în Decembrie 1939, în Banat, Arad și Hunedoara. După feroasa lecție data mișcării cu masacrele din Septembrie 1939, politia descoperă la doua luni o noua organizație în aceste județe, de peste 500 de elemente. Acest fapt i-a îngrozit. Masacrul din Septembrie nu numai ca nu a distrus mișcarea, cum credeau ei, ci, dimpotrivă, a adâncit mitul ei în masa poporului, creându-i o puternica baza de susținere. Fenomenul ar fi putut sa se întâmple și în alte regiuni – lucru pe care eu însumi nu îl cunoșteam – și atunci harta lui Nicki Ștefănescu nu era tocmai departe de realitate. Nu este exclus ca și în alte parti, ca urmare a revoltei provocate în popor de ororile din Septembrie, sa se fi născut organizații spontane, necontrolate de Centru.

După ce a închis harta cu repartitia terorismului legionar, Nicki Ștefănescu m-a privit cu un aer de triumf:

— Ei, D-le Sima, îți recunoști opera?

— Da, Domnule Director. Citeam în ochii lui satisfacția polițaiului de profesie care a descoperit extensiunea unei organizații de infractori ai Statului.

Ce va urma acum? Am ajuns la momentul culminant al anchetei, când trebuie sa mi se decidă soarta. Ce poate urma? Voi fi silit sa declar rețelele legionare clandestine și apoi împuscat.

12. Ce cred de frontul din Franța?

A doua zi, în loc de a continua ancheta asupra organizației legionare, Nicki Ștefănescu schimba subiectul.

— Ce crezi de frontul din Franța? Va rezista? Cum e armata germana?

Îl vedeam neliniștit și știam pentru ce. În camera unde eram păzit, un agent mi-a întins, într-un moment când era singur, o pagina de ziar cu știrile externe. Am citit în graba titlurile.

Tancurile germane străpunseseră frontul și înaintau spre Canalul Mânecii. Știrea era de o importanta capitala pentru soarta României. Dacă Franța capitula, România trebuia să predea bunăvoinței Reichului german, ieșind din politica de duplicitate în care se complăcuse regimul carlist până acum. Mi-am dat seama de efectul ce-l poate produce asupra anchetatorului meu părerea mea și am răspuns cu fermitate și precizie:

— Armata germana este cea mai puternica armata din Europa. Este înzestrata cu cele mai moderne arme și perfect instruita. Am văzut defilând unități germane la Berlin și m-am îngrozit de soarta țării noastre dacă ar trebui să se înfrunte cu aceasta mașină de război. Noi n-am rezista o săptămână. Franța va fi învinsă și în foarte scurt timp. Nu cunosc desfășurarea operațiilor, dar judecând după capacitatea de luptă a armatei germane, nu cred că va putea rezista mai mult de două luni.

— Te înșeli, D-le Sima. Dumneavoastră, legionarii, vă faceți prea ușor iluzii, crezând în invincibilitatea armatei germane. Polonia a fost puterea de categoria a doua. Dar cei cu panglicuța albastră (facea aluzie la Legiunea de onoare) dispun de o organizație militară în profunzime. Frontul a fost străpuns și a fost bătută o armată franceză. Admit. Dar mai sunt alte armate franceze în rezervă. Se va repeta miracolul de la Marna și frontul se va stabiliza.

Mi-am dat seama din cuvintele lui Nicki Ștefănescu că cercurile de la Palat așteptau cu înfrigurare, ca o ultima speranță, o stabilizare a frontului. Odată ce ofensiva germană s-ar fi împotmolit în Apus, Hitler și-ar fi pierdut libertatea de acțiune în sud-estul european și politica externă a Regelui, ancorată în alianțele anglo-franceze, ar fi obținut un nou impuls.

Deși, în acel moment, nu-mi puteam imagina că Franța să fie scoasă atât de repede din luptă și împărțită, într-o oarecare măsură vederile lui Nicki Ștefănescu, am avut inspirația să susțin cu aceeași tărie argumentul precedent.

— D-le Director, D-voastră judecați situația orientându-vă după primul război mondial. Miracolul de pe Marna nu se va mai repeta. Nu există armata pe continent care să reziste forței militare germane.

Franța va fi ocupată, exact ca și Polonia, Danemarca și Norvegia. Germanii vor intra în Paris și România va trebui să traga consecințele alăturându-se Puterilor Axei.

Cuvintele mele izbeau ca un ciocan în capul lui Nicki Ștefănescu. De asta data convingerile lui în „cei cu panglica albastră” începuse să se clatine.

— Deocamdată nu știm cine are dreptate. Sa așteptăm evoluția frontului.
13. „Domnule Sima, trebuie sa ne înțelegem”

Ultima convorbire cu Nicki Ștefănescu a luat o întorsătură neașteptată. Dosarele cu atentatele și organizarea mișcării au fost lăsate de-o parte și fara nici o alta introducere, mi-a pus chestiunea colaborării cu regimul.

— D-le Sima, trebuie sa ne înțelegem. Situația grea a tarii nu mai permite sa ne sfâșiem între noi. D-ta reprezintă la ora actuala factorul esențial în acțiunea de destindere dintre Rege și mișcare.

Am rămas nu numai surprins de noua orientare ce-a luat-o ancheta, transformându-se dintr-o investigație polițieneasca într-un dialog politic, dar simțeam parca cum o forță nevăzută ma luase sub ocrotirea ei într-un moment când deznodământul nu putea fi decât execuția mea. Eram inamicul Nr.1 al regimului și acuma, când ma aflu în mâinile Siguranței, nu puteam spera decât să-mi aplice cunoscutele procedee polițienești.

— Domnule Director, i-am răspuns cu oarecare șovăiala, necrezând în ceea ce îmi auziseră urechile, daca situația tarii reclama colaborarea mea, puteți conta pe lealitatea mea.

— D-le Sima, sa nu crezi ca îți fac propunerea aceasta „a la leger”, ci după o matura chibzuință. Mi-am luat o grea răspundere.

Si ca sa vezi ca sunt sincer, îți reper argumentele pe care le-am prezentat superiorilor mei, inclusiv Majestății Sale Regelui, cerând o examinare atenta a cazului D-tale.

— Eu care te urmăresc de doi ani și îți cunosc organizația de pistolari, stiu ca dispui încă de numeroase elemente hotărâte să-și dea viața într-un atentat. Acum ești în mâna noastră și te punem ucide, dar sigur ca se va mai putea găsi un grup de legionari care sa te răzbune, trăgând în Rege. și atunci ce ne facem? Tot sistemul se prăbușește. Eu nu pot să-mi asum aceasta răspundere.

Atentatul lui Miți Dumitrescu putea sa fie mai grav. Planul lui inițial era sa săvârșească la Curtea de Argeș, cu pelerinajului anual ce se face la cripta Regilor României. Îți închipui ce s-ar fi întâmplat. Un adevărat masacru. Ar fi căzut victima Regele, întreg guvernul și consilierii regali. Ar fi fost un dezastru. De unde a apărut acest om? Nici nu știam de existenta lui. Cum a putut să-și strângă aceasta echipa și sa opereze în toată libertatea, fara ca politia sa afle ceva?

Dar astfel de echipe necunoscute mai pot apărea din organizațiile clandestine legionare pe care nu le controlam.

Când vorbea de Miți Dumitrescu, era cuprins de panica. Groaza i se reflecta pe fata și mâinile îi tremurau ușor.

— D-le Sima, sa trecem acum la acțiunea de destindere și sa analizam șansele ei. Promotorul acestei acțiuni a fost Vasile Noveanu. Cei de la Prefectura de Politie își fac iluzii cu el, dar eu stiu ca n-are nimic în spate. Organizația legionara este dominata de oamenii D-tale.

I-am spus Regelui ca daca nu găsim o modalitate de înțelegere cu Horia Sima, toată acțiunea de captare a legionarilor își pierde orice semnificație politica.

— Daca trecem la politica externa, desi eu nu cred ca D-ta într-o iminenta prăbușire a frontului francez, totuși apropierea de Axa a devenit imperioasa și inevitabila. Ori, aceasta apropiere nu se poate realiza continuând în același timp ostilitățile interne cu legionarii.

— În sfârșit, vad ca D-ta ești om de înțeles. Cu Codreanu nu ne puteam înțelege. Desi tânăr, ai o mare experienta politica îmi dau seama din întreaga D-tale ca nu ești pistolar de meserie și ca numai anumite împrejurări te-au silit sa recurgi la atentate. Firește ca nu se poate uita trecutul și nici nu ca cerem acest lucru, dar trebuie sa trecem peste acest trecut în interesul tarii.

În continuare, mi-a vorbit cu emoție și părere de rau de o serie de legionari pe care i-a avut la Siguranță și i-a anchetat. Mi-a vorbit cu admirație de ținuta lor, de tăria lor de caracter. În special îi venea mereu pe buze numele lui Afilon Dorca, student din Caransebeș.

— Ce om, D-le Sima Ce păcat de băieții ăștia! (Se referea la cei uciși la Miercurea Ciuc.)

— Da, Domnule Director, erau băieți buni. Păcat de ei ca nu îi mai avem astăzi. Ar fi fost folositori tarii.

A urmat un moment de tristețe și tăcere apăsătoare.

— În sfârșit, D-le Sima, mai este ceva care te privește pe D-ta, ca persoana. De atâtea ori ai fost în mâinile noastre și atâtea ori ai scăpat. De atâtea ori ți-ai pus în joc, desi puteai sa îți găsești un adăpost. Uite, acum ai fost în Germania, liber, și iar te-ai întors în tara expunându-te, desi știai ce te așteaptă daca vei fi prins.

Si cu atâția oameni ca D-ta. Cu D-ta se întâmpla ceva deosebit. Nu te putem trata ca un simplu infractor al Statului și lichida. Am impresia ca destinele noastre sunt legate și ca D-ta ești omul indicat sa ajuți la rezolvarea situației grele a tarii, fara sa le producă tulburări interne.

— D-le Director, poate va va surprinde răspunsul meu, dar, cu răspunderile ce le am, a, și eu anumite condiții de pus.

— În primul rând, eu nu accept ca atâta vreme cât sa ma găsesc prizonier la Siguranța sa dau vreo declarație, așa cum s-a întâmplat cu ceilalți camarazi din lagăre. Prefer sa ma împușcați. Mi-aș pierde orice credit politic și toată lumea ar zice ca declarația mi-a fost smulsa sun teroarea morții.

— În al doilea rând, trebuie ca înainte de a fi pus în libertate, sa stabilim condițiile colaborării sau cadrul politic al acestei colaborări, pentru a nu fi acuzat mai târziu de lealitate.

— Hotărârea D-tale, îmi raspunde Nicki Ștefănescu, nu numai ca nu ma șochează, ci, dimpotrivă, demonstrează ca ești un om serios, care nu urmărești numai sa îți scapi viața. Îmi dau și eu seama ca ieșind de aici pe baza unei declarații de adeziune la regim, îți pierzi orice credit și eficacitatea D-tale politica va fi nula, chiar daca ne-ai servi cu cel mai mare zel. Voi susține în fata superiorilor mei punctul D-tale de vedere. De altminteri, mâine vei vedea pe Moruzov și vei continua discuțiile cu el.

— Cum, D-le Director, nu sunteți D-voastra Moruzov, zis Nicki Ștefănescu?

— Cum poți sa spui așa ceva, D-le Sima? Moruzov e Moruzov și eu sunt Nicki Ștefănescu.

Eu sunt Directorul General al Siguranței, iar Moruzov este seful Serviciului Secret al Armatei.

Nicki Ștefănescu râdea cu pofta de situația caraghioasa în care ma găseam. Ma simțeam și ofensat. Am cunoscut atâția camarazi din București și nimeni nu mi-a spus ca Nicki Ștefănescu și Moruzov sunt doua persoane diferite. În Noiembrie 1938, am scos o foaie clandestina, „Curierul Legionar”, în care scriam negru pe alb ca Moruzov, zis Nicki Ștefănescu, era mâna dreapta a lui Armand Călinescu. Eu venisem din provincie, dar o organizație întreaga sa nu cunoască cine conduce Siguranță?

În cursul expunerii lui Nicki Ștefănescu, mi-am păstrat calmul exterior, dar numai inima mea știa prin ce galopuri trecea, ori de câte ori Directorul Siguranței îmi administra o noua speranță.

Situația mea nu era așa de disperata și chiar se întrezărea o soluție politica a cazului meu. Am reținut din expunerea lui doua fapte esențiale care i-au zguduit încrederea în viabilitatea regimului:

— Groaza ce le-a provocat-o atentatul lui Miți Dumitrescu și teama ca ar putea sa se repete daca nu fac pace cu legionarii.

— Obsesia unei rupturi iminente în politica externa, care le-ar fi impus renunțarea la garanțiile engleze și trecerea în tabăra Puterilor Axei.

Atât pe plan intern cât și pe plan extern, colaborarea legionarilor le părea indispensabila și mai ales a acelui grup care a dus până acum la lupta contra regimului.

14. Intra pe scena Moruzov.

Discuțiile anterioare s-au desfășurat foarte repede, în 4-5 zile după aducerea mea la Siguranță, între 21-25 Mai aproximativ. În fiecare zi, dimineața și după masa, eram interogat.

Asa cum îmi spusese Nicki Ștefănescu, în dimineața următoare și-a făcut apariția Moruzov. Mai întâi am fost condus în cabinetul Directorului, unde acesta, pe un ton ceremonios, mi-a comunicat ca dintr-un moment într-altul trebuia sa sosească Seful Serviciului Secret al Armatei. Auzisem atâtea despre Moruzov, dar nimic precis. Realitatea se amesteca cu legenda. În orice caz, pentru legionari întrupa sistemul organizat de Armand Călinescu pentru distrugerea mișcării. Cu Nicki Ștefănescu începusem sa ma familiarizez, dar cum voi ieși la examen în fata acestui om fara scrupule și de un rafinament diabolic?

Când a intrat Moruzov, Nicki Ștefănescu s-a sculat în picioare și eu am urmat aceeași mișcare. Am înțeles din comportamentul lui ca era subalternul lui Moruzov și nu făcea decât să execute ordinele acestuia. Moruzov mi-a întins mâna cu un surâs binevoitor. Avea ochi albaștri, cu câteva șuvițe de par blond pe cap.

Ceea ce m-a izbit din primul moment a fost fata lui lătăreață, aproape turtita, dezvăluind o ascendență slavo-mongolică.

Figura lui deprimantă contrasta cu înfățișarea elegantă a lui Nicki Ștefănescu, care avea trăsături regulate și un aer senioral.

— D-le Sima, am auzit atâtea de D-ta.

— Mai multe rele decât bune, l-am întrerupt eu.

— Este adevărat. Ai fost un adversar de talie. Ai fost unicul care ai ținut în șah întreg sistemul nostru de siguranță, cu toată polițiile și jandarmeriile din țară. Acum ne găsim fata în fata. Nu mai reluăm discuțiile precedente, căci m-a pus în curent cu ele Nicki Ștefănescu (am avut impresia că Moruzov ascultase toate conversațiile mele cu Nicki Ștefănescu dintr-o cameră alăturată).

— As vrea să abordez acum alt subiect. Cum este privit Regele Carol în Germania? Dar să îmi spui cu toată franchețea.

— Domnule Moruzov, Regele Carol este rău văzut la Berlin. Atât asasinarea lui Corneliu Codreanu cât și masacrele din Septembrie au provocat puternice reacțiuni care erau pe punctul să se termine cu o intervenție militară în România. Prigonirea Gărzii de Fier a fost considerată la Berlin ca o acțiune îndreptată contra politicii externe a Germaniei, făcând parte din sistemul de încercuire al ei, preconizat de democrațiile occidentale. Aceasta convingere a fost întărită prin acceptarea garanțiilor engleze de către România.

— D-le Sima, informațiile noastre sunt altele și le deținem de la surse germane de prima mână. Fabricius, ministrul Germaniei la București, a declarat în repetate rânduri Regelui că Germania nu se amestecă în afacerile interne ale României. Guvernul Reichului tratează cu guvernul român, cu regimul din România, cu deținătorii puterii, și nu cu opoziția și cu atât mai puțin cu Garda de Fier. Am avut prilejul să vorbesc apoi eu însumi și în repetate rânduri cu Amiralul Canaris, care mi-a dat aceleași asigurări. Conflictul dintre Rege și Garda de Fier nu afectează relațiile dintre cele două țări.

D-le Moruzov, cred ca D-voastra nu cunoașteți suficient de bine structura interna a regimului național-socialist. Exista doua linii de acțiune în politica externa a Reichului și Hitler operează cu una sau cu alta după împrejurări. Exista o linie oficiala, reprezentata de Ministerul de Externe german, de diplomația Reichului, dar mai exista și o linie a partidului, reprezentata de Rosenberg, Goebbels, Himmler și alții, care au un punct de vedere diferit, mult mai apropiat de poziția mișcărilor naționaliste europene. Daca Hitler n-a întrebuințat până acum metoda dura fata de România, cu toate ca provocările ce le-a suportat, este pentru ca a considerat ca nu a sosit momentul pentru a-i administra lecția cuvenita.

Considerații de politica internațională l-au determinat sa lase pe mai târziu răfuiala cu România. Daca se va termina victorios campania din Apus, se va întoarce cu toată puterea spre sud-estul european, pentru a implanta „noua ordine” în acest spatiu. și cum politica Regelui Carol a creat grave probleme Reichului, prin acel amestec de ostilitate și duplicitate, tare mi-e teama ca România sa nu iasă prost din aceasta confruntare, cu hotarele ciuntite. Numai o energica și imediata redresare a politicii noastre externe, în sensul unei apropieri de Berlin, ne mai poate salva de la catastrofa.

Moruzov asculta aparent calm. Dar se vedea ca era un calm forțat. O ușoară transpirație se observa pe fetele amândurora. Amuțiseră amândoi. Parca umbra amenințătoare a lui Hitler pătrunsese până în cabinetul lui Nicki Ștefănescu. Moruzov medita.

În tara Regele era detestat, iar în străinătate era avizat la bunăvoința lui Hitler. Va putea rezista regimul acestei duble presiuni, interne și externe? De unde poate veni salvarea? Poate de la acest om care se afla în fata lor și la discreția lor.

— D-le Sima, pentru ce ai venit D-ta clandestin în România, expunându-te de a fi împuscat, când puteam sa ajungem la o platforma de înțelegere? Situația D-tale ar fi fost mult mai ușoară, daca ai fi luat contact cu organele noastre de la Berlin.

— N-am căutat să-mi ușurez situația mea personala, ci sa ușurez situația tarii. Am văzut ca Regele nici după campania din Polonia nu renunța la ostilitatea fata de Germania, ci așteaptă un moment prielnic pentru a se alinia democrațiilor vestice. Nici în primăvara anului 1940, n-am observat o schimbare în politica externa a regimului, desi între timp se produsese fulgerătoarea ocupație a Danemarcei și Norvegiei. Acum, incontestabil, se speculează și se spera ca ofensiva germana sa fie oprita în vest. Un calcul

greșit. Concesiunile de ordin economic nu pot compensa o politica clara și categorica alături de puterile Axei. Ce poate urma, după toate aceste tensiuni, decât o ciocnire frontala între Reich și România, care va duce la dispariția României ca Stat independent? Datoria noastră, mi-am spus, a legionarilor liberi din afara țării, este să împiedicăm cu orice preț acest deznodământ tragic, făcând orice pentru a răsturna regimul care patronează aceasta politica de sinucidere. Am venit cu gândul de a săvârși orice, chiar și un atentat contra Regelui, dacă ar putea servi la evitarea catastrofei naționale. Nu m-am sfiit să declar aceasta nici D-lui Ministru Ghelmegeanu.

— Dar, D-le Sima, D-ta ți-ai bazat acțiunea din ultima vreme pe informații greșite. De multe vreme, Majestatea Sa Regele vrea să schimbe politica externa, apropiindu-se de puterile Axei. Dar nu o poate face dintr-odată.

Sunt alianțele noastre tradiționale în joc și puternice rezistente la partide. Vezi, așadar, ca astăzi, și chiar mai de mult, punctele noastre de vedere coincid. La ce crezi că să servit și destinderea din țară? Tot pentru a crea un climat favorabil în relațiile cu Berlinul. Noi vrem ca legionarii să ne ajute sau cel puțin să nu mai constituie un obstacol în acțiunea de apropiere de Axa. Recunosc că situația externa este mai gravă și că grantele sunt amenințate. Noi facem apel la patriotismul D-voastră ca, trecând peste ce a fost, să găsim împreună o modalitate de colaborare pentru a ușura situația externa a României.

— D-le Moruzov, declarația D-tale că regimul se orientează ferm și categoric spre Puterile Axei crează o situație nouă care modifică și relațiile dintre legionari și regim. Ce păcat că nu s-a realizat aceasta politica mai devreme, de când am preconizat-o noi. Alta ar fi fost situația României.

— A existat un moment Codreanu în 1938, care s-a pierdut, Regele preferând teroarea lui Armand Călinescu.

— A existat un moment Clime. Dacă nu ar fi urmat masacrul din Septembrie, s-ar fi putut ajunge la un acord, deoarece principalul vinovat fusese alăturat.

— Acum ne aflăm într-un alt moment de răscruce, care coincide cu arestarea mea. Nu știu ce veți face cu mine, dar dacă nu se va realiza un front intern puternic pentru a rezista presiunii externe, țara va fi ciopârțită și nici regimul nu se va mai putea menține.

Discuția s-a oprit aici. Moruzov și Nicki Ștefănescu s-au ridicat și mi-au făcut semn că pot să mă retrag.

15. Viața la Siguranță.

Fac o întrerupere pentru a arata cum am fost tratat la Siguranță, în timpul detențiunii mele.

Cum am spus la început, mi s-a repartizat o camera la etaj. La ieșire era un coridor care lega doua corpuri de case. Camerele de la etaj erau mai bune decât cele de la parter, care erau zăbrelete și unde pătrundea putina lumina. Camera mea avea geamuri obișnuite și era luminoasa.

În primele zile am fost ținut ziua și noaptea în pat și nu mi se dădea voie sa ma ridic decât în timpul mesei.

Noroc ca eram eliberat din aceasta poziție incomoda prin desele chemări în cabinetul Directorului. Pe coridor se găseau toaleta și cișmeaua, unde ma puteam spala, sub supravegherea agenților, care nu ma scăpau o clipa din ochi. Evident când agenții au simțit ca sunt tratat cu oarecare considerație de superiori, și-au schimbat și ei purtarea, ziua mi se ridicau cătușele și puteam sa ma mișc liber prin camera. Noaptea însă cătușele îmi erau prinse cu regularitate.

Masa mi se servea de la un restaurant din apropiere. Venea un chelner cu tava și cu farfuriile. Dormeam tun, Ajunsesem epuizat la Siguranță, dar, cum am bănuț mai târziu, mi se punea un somnolent în mâncare, probabil bromura, ca sa mai trezesc noaptea.

Erau trei schimburi de agenți. Întreaga brigada mobila era concentrata acum ca sa ma păzească. Nici nu mai aveau altceva de făcut, deoarece legionarii nu se mai mișcau, așteptând sa vadă ce sa întâmpla cu mine la București. Guvernul dăduse un comunicat prin care se anunță ca „Horia Sima și Nicolae Petrascu au fost prinși pe frontiera, se afla în mâinile noastre și au fost depuși”. Fiecare echipa era formata dintr-un comisar și doi agenți, care stăteau permanent cu mine în camera. Pe coridor făcea de planton un jandarm. Reveneau cu regularitate aceleași figuri mobila. Aceasta brigada era trimisa în orice punct al tarii când se descoperea un fir legionari important. Siguranța nu avea încredere în polițiile locale și trimitea pe acești „duri”, care aveau mâna libera sa recurgă la cele mai brutale metode pentru a smulge confesiuni.

De numele agenților care s-au perindat în camera mea nu îmi aduc aminte. Stiu doar atâta ca fiecare venea la serviciu cu echipa lui de agenți. Numele comisarilor mi s-au întipărit însă în minte și le rețin până astăzi. În afara de Curelea, care ma luase primul în primire când am ajuns la Siguranță, am cunoscut pe comisarii Cristescu, Oprea, Manaila, Macavei și Treza. Comisarul Cristescu, un bărbat înalt și spatos, era fratele Colonelului

Cristescu de la Cernăuți, asupra căruia au tras legionarii, a doua zi după asasinarea Căpitanului. Streza era din Făgăraș, învățase la același liceu cu mine și ma cunoștea. Macavei era tot din Ardeal. O figura ștearsă și bolnăvicioasă. Elementele principale ale brigăzii mobile erau Curelea, Cristescu, Oprea și Manaila. Aceștia erau cei mai periculoși, pentru că priveau pe legionari ca pe propriii lor dușmani. Nu erau numai simpli funcționari ai Statului, care își îndeplineau misiunea lor în mod corect, ci se identificase în așa măsură cu regimul încât săvârșeau toate crimele ce li se ordonau fără nici o tresărire de conștiință. A ucide un legionar, era pentru ei o bagatela. Omorau așa zicând din rutina, ca și cum ar fi fost vorba de expedierea unui act administrativ. Legionarii deveniseră „Cranii de Lemn”, cum scris Ion Mota, după uciderea studentului Teodorescu la Constanta. Legionarii fuseseră decretați „vânat liber” de înaltele foruri ale Statului și ei își îndeplineau meseria de „vânător”.

La început comisarii se purtau foarte rezervați cu mine. Rareori scoteau o vorba. Doar mă fixau cu curiozitate, ca un animal rar în cușcă.

Asa cum mă aflam, legat de mâini și de picioare, și le inspiram teama. Mi se dusesse vestea că am o artă fabuloasă de a mă strecura prin cele mai grele situații și le era teama să nu folosesc și acum aceasta „iarba a fiarelor” și să scap în mod miraculos. În fond nu era nimic, ci doar că mă fusesem mai atent la capcanele politiei, orientându-mă după amănunte care altora le scăpau.

Mai târziu, când s-a schimbat atmosfera în cabinetul lui Nicki Ștefănescu, și-au dezlegat și ei limbile. Am avut lungi conversații cu comisarii în jurul subiectelor la ordinea zilei: cum e privită România la Berlin și apoi comentarii asupra diverselor episoade din prigoana. Bine înțeles că ceea ce le spuneam lor, nu diferea de textul declarațiilor mele făcute lui Nicki Ștefănescu: Același încredere în victoria armatei germane pe frontul de vest și aceeași temere ca Hitler, după terminarea campaniei din Franța, va cere socoteala României pentru atitudinea ei. De aici urgenta necesitate de a se schimba politica externă, apropiindu-ne de Puterile Axei, și tot atât de urgenta necesitate de a forma un bloc intern compact pentru a rezista furtunii ce se apropie. Comisarii citeau ziarele și aveau prilejul să se convingă câtă dreptate am. În fiecare dimineață îi vedeam mai posomorâți și îngrijorați. Armatele germane ajunseseră la Canal și înaintau spre Paris.

Când vorbeau de operațiile întreprinse de ei contra legionarilor, să fereau să pomenească ceva de crimele lor. De la Comisarul Manaila am aflat că mă fusesem arestat Fanica Comjig. Auzind că Armand Călinescu se duce la Iași

pentru nu stiu ce inaugurare, a luat și Comjig trenul de la București spre Iași, însoțit de nelipsita lui lădița de grenade, de care nu se despărțea nici noaptea.

Brigada mobila i-a dat de urma. Manaila mi-a povestit ca l-a surprins noaptea în pat, pe când dormea. Manaila era o namila de om. „Am sărit pe el și l-am răstignit, în timp ce ceilalți îi puneau cătușele. Când s-a trezit, era ferecat.

N-a putut sa facă nici o mișcare. Dormea cu pistoale sub cap. Ne-ar fi omorât pe toți”. Dar n-a continuat povestea. Comjig nici n-a ajuns la București, ci a fost omorât undeva pe drum, fara judecata, după metoda „craniilor de lemn”.

Am cunoscut acolo și pe agentul care l-a arestat pe Marius Cioflec, fiul profesorului Cioflec de la Timișoara. Marius trebuia sa plece cu mine în Germania, la începutul lui Februarie 1939. Ne-am dat întâlnire seara la Gara de Nord. Dar n-a mai venit. Ce se întâmplase? Înainte de plecare, a trecut pe la Marin Bărbulescu, care locuia pe Strada Cobalcescu. Tocmai atunci au venit agenții să-l ridice pe Bărbulescu si, odată cu el, a căzut și Cioflec.

A fost internat la Miercurea Ciuc și apoi împuscat în Septembrie 1939.

Cât privește agenții, erau niște amărâți, recrutați din pleava societății. N-am întâlnit niciunul de oarecare nădejde. Prost plătiți, ca toți funcționarii români, prigoana contra legionarilor le-a oferit prilejul să-și rotunjească veniturile. Fie ca despuiau mamele, soțiile și rudeniile celor arestați de bani, în schimbul anumitor servicii, fie ca primeau „prime” de la Directorul Siguranței când capturau vreun legionar. Fara îndoiala ca „primele se urcau simțitor când li se încredința misiunea sa execute anumiți legionari.

Un agent a avut sinceritatea să-mi spună înfața, când nu era comisarul în camera; „D-le Sima, ai avut noroc. Daca te prindeam cu doua luni înainte, te omoram”.

Ajutorul imediat al lui Nicki Ștefănescu era comisarul-șef Georgescu, care, tocmai când ma aflam la Siguranță, promise numirea de Chestor. El era seful echipei volante și totdeauna pleca în provincie cu tot stolul de agenți pentru a conduce cercetările. Chestorul Georgescu părea destinat unei alte cariere, mai puțin odioase. Nu avea nimic din tipul brutei polițienești. Era un bărbat frumos, cu ochii albaștri și cu parul bătând în blond.

Era elegant și manierat. Dar același om angelic, se transforma într-o fiara în cursul anchetelor. Fata îi lua un rictus sălbatic și cu ochii injectați de sânge se năpustea asupra bietelor victime, urlând, înjurându-le și călcându-

le în picioare. La biroul central mai era și comisarul Abramovici, un bărbat jovial, despre care nu am mai auzit nimic deosebit. Am întâlnit pe acolo și pe Toni Mânzatu, fratele lui Nelu Mânzatu, care părea strain de ce se întâmpla, nefiind întrebuințat contra legionarilor.

Lunga imobilizare la Siguranță a avut și un efect bun: mi s-au dezumflat picioarele. Acum puteam calca, fara sa ma mai doară.

16. Dezarmarea pistolarilor.

După vizita lui Moruzov, Nicki Ștefănescu ma chema din nou în cabinetul sau, punându-mi următoarea chestiune.

— D-le Sima, ai spus ca nu vrei sa dai nici o declarație de adeziune la regim câta vreme te găsești în stare de arest și eu am înțeles rațiunea acestei hotărâri. Trebuie totuși sa faci ceva, un gest de bunăvoință, ca sa arăți ca ai renunțat la clandestinitate și terorism și ca ești dispui sa te încadrezi în viața politica normala. Înțelege și D-ta ca sunt anumite îndoieli, anumite rezistente, care stau în calea unei înțelegeri. Ce garanții avem noi ca punându-te în libertate, nu te vei da iar la fund, creând noi probleme regimului?

Iată ce îți propun eu și ce te poate ajuta enorm la clarificarea situației D-tale. D-ta trebuie sa dezarmezi organizațiile de pistolari. Se găsesc multe arme în mâna legionarilor. Ori, un pistol în mâna cuiva e o tentație. Un revolver ascuns da senzația unei forte, sugerând ideea ca se poate folosi de el, pentru a face o isprava mare. Eu îți propun sa chemi aici la Siguranța pe oamenii D-tale de încredere din toată tara și să-i sfătuiești sa scoată armele ce le au și sa le depună aici. Sa nu-ți închipui ca vreau sa le întind o cursa, pentru a-ți descoperi organizația de pistolari. Nu urmăresc acest lucru. Nu li se va întâmpla nimic decât socul ce-l vor suferi când vor fi aduși la București, unde se vor trezi fata în fata cu D-ta. Garantez de libertatea acestor persoane si, dimpotrivă, m-aș bucura să-i cunosc pe acești temuți dușmani ai regimului într-o alta ipostaza decât urmăriți și anchetați, ca sa vadă ca suntem și noi oameni și români.

Oamenii D-tale nu au de ce sa se teama, pentru ca ne aflam în perioada destinderii. Chiar de curând Majestatea Sa Regele a semnat un nou decret de grațiere, eliberând o serie de legionari din închisori.

Cu contactele ce le vei avea, va slabi și tensiunea din tara provocata de prinderea D-tale și a lui Petrascu. Vor vedea prietenii D-tale ca ești viu și sănătos și vor înceta sa ne trimită scrisori anonime de amenințare.

— D-le Director, propunerea D-voastră nu-mi crează temeri sau îndoieli ca as face ceva rau, după ce m-ați lămurit asupra esențialului. În acest moment primează politica externă și orice român patriot trebuie să fie conștient de primejdiile ce se pot abate asupra țării noastre. Pentru aceasta mi-am pus din nou viața în joc. După ce mi-ați confirmat, atât D-voastră cât și Moruzov, că Regele vrea să schimbe politica externă, îndreptându-se spre Puterile Axei, a căzut obstacolul principal din calea unei înțelegeri cu regimul. Legionarii nu pot fi insensibili la apelurile pentru salvarea țării. așa am fost educați. Orice ne-ar despărți, patria are întârziere. Dacă gestul ce mi l-ați recomandat poate servi la netezirea unui acord cu regimul, sunt gata să săvârșesc această acțiune.

Un singur lucru va cer. Dacă legionarii vor fi aduși la Siguranță și întâlnirile mele cu ei vor avea loc aici, atunci se vor întoarce acasă cu impresia că ceea ce le-am spus eu a fost smuls sub constrângere și nu reprezintă libera mea convingere. Eu v-aș ruga ca întrevederile cu camarazii mei să aibă loc în alta parte, unde să nu trăiască cu senzația că eu sunt un prizonier fără putere, iar ei pe punctul de a fi din nou arestați. Trebuie să le vorbesc într-o alta casă, pentru ca operația să reușească.

— Am înțeles, D-le Sima, și sunt acord cu D-ta. Îți pun casa mea la dispoziție pentru aceste întâlniri. Bine înțeles, vei fi dus acolo și adus înapoi cu agenți. Eu voi fi în casă, dar nu voi asista la întrevederi. Te avertizez însă să nu-ți treacă prin cap că ai putea fugi. Casa va fi păzită și ai putea să fi împuscat.

Ma bucur că ai înțeles cât e de important să dezarmați pe legionari. Vom comunica hotărârea D-tale Ministrului și Palatului.

Acum D-ta trebuie să te gândești bine și să pregătești o listă de persoane pe care vrei să le chemi la București. Noi vom telefona polițiilor locale și acestea se vor îngriji să le aducă înapoi.

Întors în camera, m-am trântit pe pat și am reflectat. Dacă Nicki Ștefănescu voia să-mi stoarcă numele legionarilor necunoscuți la Siguranță, nu era nevoie să recurgă la această subtilitate.

Putea folosi ciomagul. Deci, nu e vorba de asta. Ei vroiau să scot mișcarea din clandestinitate. Mai mult decât pistoalele legionarilor, ei urmăreau să influențeze mentalitatea legionarilor, să-i convingă de necesitatea înțelegerii cu regimul și, ca o probă a noii lor atitudini, să depună armele. Să trec mișcarea, cu alte cuvinte, de la starea de război la starea de pace.

Am examinat cadrele legionare dințară pentru a întocmi lista ce mi s-a cerut. Nu ma puteam limita la tineretul decis la acțiune, ci trebuia sa pun pe lista și persoane mai învârsta, cu influenta asupra organizațiilor locale, pentru ca numai acestea puteau pacifica spiritele. Am întocmit lista din doua categorii de persoane: studenți legionari, cunoscuți de mine din prigoana, și personalități legionare. Primii reprezentau elementul activ, dinamic, iar ceilalți se bucurau de ascendent în organizație și puteau împrăștia cuvântul meu cu toate garanțiile de execuție.

17. Contactele cu legionarii.

Incontestabil ca prin acceptarea operației de „dezarmare a pistolarilor” intram într-o noua faza. Până acum nu avusesem nici o legătură cu exteriorul, neavând alti interlocutori decât pe Nicki Ștefănescu, pe Moruzov și pe comisarii care ma păzeau. Prin natura intervenției ce mi se cerea acum, mi se deschidea poarta spre lumea legionara. Făceam un salt din izolarea în care fusesem ținut până atunci în mediul din afara, având prilejul sa transmit legionarilor mesajul existentei mele. Avantajul era mai mare pentru mine decât pentru Siguranță, deoarece regimul era paralizat din cauza situației externe și nu mai putea relua prigoana contra legionarilor, chiar daca ar fi cunoscut o parte din organizația de „pistolari”, în timp ce eu câștigam un sprijin puternic și nesperat prin legăturile ce mi se ofereau cu mișcarea.

Legionarii care se vor perinda prin fata mea ca sa ma vadă și sa ma asculte, se vor întoarce acasă cu o noua speranță și vor crea o stare de agitație favorabile eliberării mele, care, venind din mai multe parti și mai multe localități, va avea un puternic ecou la București.

Regimul va fi supus unei presiuni interne din ce în ce mai accentuate tocmai prin contractele ce mi le-a înlesnit, ceea ce ma îndepărta nu numai posibilitatea suprimării mele, dar îi obliga pe conducători sa se gândească efectiv la eliberarea mea.

În vederea contactelor mele cu legionarii, mi-am pregătit un mic discurs pe care l-am repetat aidoma în toate întâlnirile. Era foarte important să-mi aleg bine temele ce le voi atinge în aceste convorbiri, pentru a da satisfacție guvernului fara sa rănesc sensibilitatea legionarilor și tot atât de necesar era ca aceste teme sa nu varieze. Fiecare legionar, întorcându-se acasă, trebuia sa difuzeze aceleași argumente, deoarece eram sigur ca organele polițienești locale vor retransmite la București starea de spirit a celor văzuți de mine și declarațiile lor.

Nu am folosit decât un singur limbaj, fara a face confidente nimănui și fara a introduce în discuție subînțeleșuri sau ambiguități.

Discursul meu se compunea din următoarele teme care, în ansamblul lor, trebuia sa convingă pe legionari ca drumul indicat de mine este bun și în același timp sa ofere și autorităților o garanție de buna credință:

1. Iminenta prăbușire a frontului francez va crea o noua situație în sud-estul european care va afecta și tara noastră.

2. În fata amenințării externe, trebuie sa renunțăm la luptele fratricide pentru a salva hotarele tarii.

3. Regimul este dispus la o apropiere de Puterile Axei, orientare preconizata de noi încă de pe timpul Căpitanului, ceea ce ușurează considerabil posibilitatea unei înțelegeri cu mișcarea.

4. Procesul de destindere început de vreo câteva luni va continua, cu condiția ca și noi sa facem un efort de pacificare al spiritelor.

5. Noua ni se cere de guvern sa depunem armele, ca o dovada a bunei noastre voințe de a renunța la clandestinitate și de a ne integra în Stat.

6. Eu care v-am condus în prigoana fara șovăire timp de doi ani, va cer acum sa acceptați aceasta cerere cu seninătate și cu calm. Va rog sa transmiteți tuturor legionarilor care știți ca au arme ca sa vi le predea vouă, pentru ca la rândul vostru, sa le aduceți la București și sa le depuneți la Siguranța Statului.

7. Am toate garanțiile ca nimănui nu i se va întâmpla nimic, din cauza acestei acțiuni. Nimeni nu va avea de suferit nici o urmărire polițieneasca sau penala.

8. Colectarea armelor posedate de legionari are ca scop sa creeze un climat de încredere între autorități și mișcare, pentru ca procesul de destindere sa poată fi dus până la capăt.

N-am pomenit nimic de situația mea, de eventuala mea eliberare, dar toți și-au dat seama ca predând armele Siguranței, implicit ma ajuta și pe mine.

18. Cum s-a desfășurat operația.

În fiecare zi eram dus cu mașina la casa lui Nicki Ștefănescu, unde ma întâlneam cu legionarii veniți din provincie. Era o casa cu etaj, la capătul unei străzi, de al cărui nume nu îmi aduc aminte.

Cum intrai pe trepte și intrai în vestibul, la dreapta, era un salonaș, cu ferestrele spre strada. În aceasta camera aveau loc convorbirile. Nicki Ștefănescu ma însoțea regulat, dar nu asista la discuții, ci aștepta sfârșitul lor la etajul de sus. Odată terminate aceste întrevederi, eram readus la

Siguranță cu același ceremonial, adică în mașină și flancat de agenți. De obicei întâlnirile se desfășurau dimineața, dar nu exista un orar precis. Depindea și de ora la care soseau oamenii din provincie. Adeseori i-am văzut după masa și chiar seara.

Prima reacție a legionarilor când dădeau ochii cu mine era de spaima, caci nu se așteptau sa ma vadă. Când polițiile locale îi anunțau ca trebuie sa plece imediat la București însoțiți de agenți, erau cuprinși de neliniște, caci nu li spunea pentru ce sunt chemați. Cum toate experientele de până acum cu politia îi determinau sa fie bănuitori, majoritatea credeau ca s-a întâmplat iar ceva rau, ca sunt chemați sa dea vreo declarație în legătură cu arestarea mea sau poate chiar sa fie reținuți, ca urmare a unui nou val de arestări. Dar după ce ma vedeau calm și surâzător, într-o casa particulara mobilata cu eleganta, și nu în localul hidos al Siguranței, pe care multi îl cunoșteau, le scădea tensiunea și ma salutau cu bucurie. Ma credeau mort între cei vii și dintr-un moment într-altul așteptau sa audă ca am fost lichidat. Nu eram nici mort și nici schingiuit, ci stăteam în fata lor cu aerul meu din totdeauna. Nicki Ștefănescu dăduse ordin agenților, înainte de a începe ciclul conferințelor, să-mi cumpere o cămașă noua, în locul celei vechi și murdare, cu care dormisem nopți de-a rândul, și să-mi dea hainele la calcat. Costumul de haine pe care îl cumpărasem la Berlin acum era în stare buna și contribuia la buna mea prezentare în fata lor.

Întrevederile au început pe la 28 Mai și s-au încheiat la 7 Iunie 1940. Nu pot sa înșir aici toate întrevederile avute. Las de-o parte pe cei tineri, pe studenți, cu care înțelegerea era ușoară, și ma opresc asupra câtorva cazuri dificile. Pusesem pe lista și pe avocatul Mitica Predescu din Constanta, care fiind mai în vârstă, se bucura de o larga audienta în lumea legionara din Dobrogea. Cu Predescu m-am întâlnit de mai multe ori în prigoana. Era bun prieten cu Puiu Dumitrescu, fost secretar particular al Regelui, si, prin el, aflu o mulțime de știri din anturajul Palatului. Chestorul din Constanta, cunoscut prin brutalitatea lui, i-a ridicat cu tot alaiul polițienesc, ca și cum ar fi fost vorba de o arestare. Pe drum Mitica Predescu a protestat, s-a zbatut, a încercat chiar sa scape din mâinile agenților, strigându-le ca el n-a făcut nimic și unde îl duc și de ce îl duc.

Agenții se distrau pe socoteala lui, în loc să-l liniștească. Credea ca va fi împuscat undeva pe drum, ca atâtea victime nevinovate ale regimului. Nu s-a liniștit decât după ce a intrat în casa lui Nicki Ștefănescu și m-a descoperit în salonaș. Mi-a strâns mâna cu căldură și a înțeles imediat importanta

acțiunii de dezarmare a legionarilor pentru soarta mea și pentru întreaga Legiune.

O alta persoana care a introdus o nota discordanta în relațiile cu Siguranța a fost profesorul Ion Protopopescu de la Timișoara. Știam ca profesorul fusese deținut cu prilejul marilor arestări din Decembrie 1939 de la Timișoara și stătuse chiar în închisoare multe vreme. Deci, nu mai aveam nici un dubiu ca Siguranța îi cunoștea toată activitatea lui „subversiva”. Între altele, profesorul ma găzduise în locuința lui din Timișoara, care se afla la etajul ultim al Scolii Politehnice, în trecerea mea de la București spre Iugoslavia, în Octombrie 1939. Dar nu era așa.

Deși se descoperise legăturile lui cu Bucureștii și cu echipele care m-au ajutat să trec în Banatul sârbesc, profesorul convinsese întreaga brigada mobila, în frunte cu Nicki Ștefănescu, ca se afla pe un drum greșit, ca el nu e amestecat în acțiunile ce i se imputa.

I-a dominat prin inteligența lui ascuțită și le-a răsturnat toate probele. Profesorul Protopopescu ieșise cu fata curată din aceasta ancheta și Nicki Ștefănescu ar fi rămas cu aceasta impresie, dacă eu n-l-aș fi pus pe lista.

Siguranța știa ca eu mă ascund la Timișoara, după evenimentele sângeroase din Septembrie 1939, și m-a căutat în multe locuri, în afara de casa profesorului Protopopescu. Nu s-a operat nici o descindere la domiciliul lui. Nu se poate telefona la București chestorul Gritta, ca un om de talia lui să se amestece cu lumea „pistolarilor”. Categoria lui socială îl împiedica să se coboare atât de jos încât să participe la comploturi cu infractorii Statului. Profesorul a profitat de aceasta prezumție favorabilă, pentru a scăpa teafăr și ultima ancheta, condusă direct de Nicki Ștefănescu.

După ce a plecat profesorul, m-a chemat Nicki Ștefănescu la el pentru a-și exprima amărăciunea lui. Era indignat și furios pe profesor.

— L-am crezut, D-le Sima, în decursul ultimei mele anchete și l-am absolvit de orice culpa. Cu o rară abilitate, s-a strecurat prin rețeaua noastră. Ceea ce m-a făcut să-l scot din cauza, a fost tocmai onorabilitatea persoanei lui, faptul că avea un nume la Timișoara, care-l făcea apt să participe la acțiuni teroriste... și acum, după declarațiile D-tale, mă simt lezat în orgoliul meu de polițist. Cum am putut să fiu atât de tâmpit? Nu se va întâmpla nimic cu el, a trecut aceasta faza, dar, crede-mă, mă simt umilit și ofensat.

Un al treilea caz care merita să fie semnalat este al profesorului Constantin Stoicanescu. Pentru întâia oară l-am văzut și pe Moruzov la domiciliul lui

Nicki Ștefănescu, cu prilejul acestei întâlniri.

Ce-o fi căutând aici, ma gândeam? Moruzov și Nicki Ștefănescu așteptau la etaj, în timp ce pe mine m-a lăsat singur cu Stoicanescu. Aducându-mi aminte de becul acela din cabinetul lui Nicki Ștefănescu, care se aprindea ori de câte ori vorbeam cu el, am bănuț ca e instalat pe undeva un microfon. Când Stoicanescu, nedându-și seama de primejdie, începuse sa discute liber, i-am făcut semn sa tacă și am luat firul conversației. I-am repetat „lecția” și chiar într-o forma mai accentuata, făcând declarații de lealitate fata de Rege. Stoicanescu a continuat pe același ton, reluând aceleași argumente, adăugând ca în misiunile lui la Berlin a urmărit exact același lucru, adică crearea unei baze politice de înțelegere între mișcare și regim. Moruzov și Nicki Ștefănescu, daca într-adevăr au ascultat conversația, nu puteau decât sa fie mulțumiți cu ceea ce au auzit. Conversația mea cu Stoicanescu au considerat-o, probabil, un fel de proba cruciala a sincerității mele.

Când am terminat discuția și Stoicanescu se pregătea sa plece, apar Moruzov și Nicki Ștefănescu în salonaș. Atunci Stoicanescu a avut o ieșire de o sinceritate temerara, care pe mine m-a speriat atunci, dar care s-a adeverit mai târziu a fi fost foarte oportuna. Stoicanescu le-a spus următoarele:

— Domnilor, eu am fost trimis la Berlin de către Palat, respectiv de D-l Urdareanu, pentru a convinge grupul legionar de acolo sa renunțe la opoziție și sa se integreze în procesul de destindere.

N-am reușit decât parțial. Între timp, abia plecat de-acolo, Horia Sima și un grup de legionari s-au întors clandestin în tara și au fost arestați. Nu cunosc motivele lor. Am fost tot atât de surprins ca și D-voastra de acțiunea lor. Dar ce se întâmpla în tara? Legionarii ma acuza acum pe mine ca eu as fi atras în cursa pentru a fi arestați, deoarece venirea lor încoace s-a întâmplat la câteva zile după întoarcerea mea. Situația pentru mine este extrem de penibila. Daca i se întâmpla ceva, m-au amenințat ca ma omoară.

Nu-mi rămână altceva decât sa ma sinucid. De aceea, va rog sa reflectați bine ce faceți cu Horia Sima. Sa nu încercați sa rezolvați cazul sau printr-o soluție polițieneasca sau judiciara, ci să-i dați o soluție politica. Aceasta așteaptă toți legionarii de la D-voastra.

Nicki Ștefănescu și Moruzov ascultau într-o tăcere mormântala. Se uitau la mine, se uitau la Stoicanescu, și nu scoteau nici un cuvânt, nici de aprobare și nici de dezaprobare. Întrevederea luase o întorsătură dramatica și eu ca sa

cobor tensiunea, mi-am luat rămas bun de la el, spunându-i câteva cuvinte de încurajare: „Ei lasa, ca o sa fie bine”.

Din Bucovina l-am chemat pe avocatul Turcanu și de la Galați pe Nicolae Ion, legionari cu care lucrasem în tot cursul prigoanei. Astfel, rând pe rând, cu ajutorul acestor pelerini la București a putut ajunge cuvântul meu până la cele mai îndepărtate organizații.

Întâlnirile cu legionarii au dat roade. Rând pe rând au fost depuse la Siguranța arme și grenade culese de la legionari, iar Nicki Ștefănescu înregistra cu satisfacție succesul operației de „dezarmare a pistolarilor”.

Unii camarazi chemați de mine nu aveau arme, dar totuși ca sa poată raspunde chemării mele, își procurau revolvere și le depuneau cu solemnitate la Siguranță. În schimb alți legionari, cum au fost cei din Prahova, au predat numai o parte din ele, reținând pe celelalte pentru cine știe ce nevoi viitoare.

În ultimele zile, operație de depunere a armelor se transformase în rutina. Eu continuam cu același zel sa predic acțiunea de dezarmare. Dar vedeam ca Nicki Ștefănescu numai era interesat în același grad în succesul ei. Relațiile mele cu Siguranță intrase într-o faza noua: faza politica.

19. Faza politica.

Știrile ce le primeau Regele și anturajul lui de pe frontul de vest erau din ce în ce mai grave. Ofensiva germana se desfășura irezistibil, iar armata franceza nu mai avea nici unitate de comanda și nici voința de lupta. Capitulara era aproape. La 1 Iunie 1940, Regele substituie la Externe pe Grigore Gafencu cu Ion Gigurtu, cunoscutul industriaș, directorul general al Societății „Mica” de la Brad, considerat a fi om de dreapta. Prin numirea lui Gigurtu, Regele voia sa marcheze noua orientare a tarii. Era un gest de captare a bunăvoinței Berlinului, de care depindea acum soarta tarii noastre.

Tot atât de urgent se punea și problema mișcării legionare, care reprezenta piesa-cheie în relațiile cu Axa.

Ea trebuia înglobata în procesul politic intern și extern, daca Regele voia sa se prezinte într-o lumina favorabila la Berlin. Evenimentele îl constrâneau sa ajungă grabnic și la o rezolvare a cazului meu, care nu putea fi separat de rolul ce i se rezerva mișcării în noua conjunctura. Iată cum, paralel cu operația de dezarmare a legionarilor, după 1 Iunie, Siguranță, cu aprobarea Palatului, m-a supus la o noua proba, de sondare a opiniilor mele politice asupra unor eventuale reforme în structura regimului.

așa se explica ca în ultimul timp le-a scăzut interesul pentru strângerea armelor și s-au concentrat în domeniul politic.

Într-o zi sunt din nou în cabinetul lui Nicki Ștefănescu, unde ma întâmpina radios Moruzov:

— Ei, ai văzut D-le Sima, ca mergem spre Axa? Ai citit în ziare de schimbarea lui Gafencu cu Gigurtu? Ce spui? (Agenții ma lăsau sa ma uit prin gazetele lor).

— E un act folositor tarii, D-le Moruzov. E un prim pas, care sper sa duca la integrarea României în Axa. Cu cât se va face mai repede cu atât mai bine. Iminenta prăbușire a Franței va crea un gol în sud-estul european, de care vor profita vecinii. Vedeți ca toate alianțele României, pe care s-a sprijinit până acum politica noastră externa, au sărit în aer, cum am prevăzut noi.

D-le Sima, uitate de ce am venit acum. Ne-ar interesa sa știm cum ai vedea D-ta participarea mișcării legionare la viața politica a tarii?

În ce condiții s-ar putea face trecerea de la actualul stadiu de destindere la o colaborare a legionarilor cu Regele?

Nu e destul sa ne orientam spre Axa, ci trebuie sa se știe la Berlin ca toate forțele naționale fac bloc în jurul Regelui.

— Va expun punctul meu de vedere cu toată sinceritatea, dar presupun ca nu vreți după aceea să-mi cereți o declarație în acest sens, care sa fie data publicității.

În acest moment intervine Nicki Ștefănescu:

— D-le Moruzov, D-l Sima mi-a spus din primul moment ca prefera sa fie împuscat decât sa semneze declarații de adeziune la regim în starea în care se găsește. și eu sunt de aceeași părere. Horia Sima, sau iese de aici cu fruntea sus, fara a i se cere nici o claudicație*, sau terminam cu el. Altminteri nici nu poate fi de folos acțiunii proiectate.

— D-le Sima, sunt de părerea lui Nicki Ștefănescu. Fii liniștit ca nu îți vom impune nici un act de capitulare care sa te compromită în fata camarazilor D-tale.

Vrem sa cunoaștem concepția D-tale asupra problemelor actuale ale Statului Român. Cum vezi D-ta integrarea legionarilor în Stat, pentru a ne prezenta la Berlin ca un bloc în jurul Regelui?

— Domnilor, trebuie sa plecăm de la o premisa invariabila, regimul, care nu poate fi schimbat.

Maiestatea Sa Regele nu poate renunța la regimul autoritar de guvernare. Ar fi absurd sa cerem noi acum întoarcerea la sistemul democratic de guvernare, lăsându-i-se și mișcării libertatea ca sa se poată prezenta în alegere. Știm ca acest lucru nu se poate.

Problema care se pune este ce modificări, ce reforme se pot introduce în regim, pentru a-l face viabil, pentru a-l scoate din situația actuala de divorț cu nația. Ce trebuie sa facem pentru a capta încrederea maselor populare?

Trebuie sa se dea o satisfacție tarii, fara sa se afecteze esența regimului. Trebuie sa se creeze un nou partid în locul „Frontului Renașterii”, care prea mult amintește pe Armand Călinescu și epoca lui și care este un schelet fara viață, având o existenta pur birocratica. Propun așadar sa se înființeze un nou partid, a cărui osatura sa fie mișcarea, dar în care sa poată intra și elemente din toate partidele de dreapta.

De ce trebuie aleasa mișcarea ca baza a noului partid? Pentru ca e gruparea care actualmente se bucura de cea mai mare popularitate în tara. În organizațiile județene pot figura alături de legionari, vaidisti, cuzisti și reprezentanți ai altor formațiuni naționaliste.

Bineînțeles, persoane necompromise în scandaluri publice sau în prigoana contra legionarilor. În modul acesta, în fiecare județ va figura o falanga de oameni de o conduita ireproșabilă, care va crea o excelenta impresie în masele populare. Tara va simți ca s-a schimbat ceva, ca s-a priment viața politica, ca oamenii pe care îi iubesc sunt în fruntea treburilor administrative și ca Regele nu mai e prizonierul unei clii, ci e dispus sa coboare în popor și să-i asculte necazurile.

Nu pot sa intre în noua grupare membri ai partidelor liberal și național-țărănist, nu numai pentru ca nu sunt agreeți de Rege, dar și pentru ca linia lor de politica externa ar constitui un obstacol în calea unei apropieri de Roma și Berlin. Ei nu pot aduce nici un serviciu tarii în actualele împrejurări.

Trebuie sa se renunțe și la uniforma „Frontului Renașterii”. Noul partid trebuie sa se prezinte în fata tarii cu o noua uniforma și cu noi semne distinctive.

În momentul proclamării noului partid de Majestatea Sa Regele, nu ar fi recomandabil sa se mai recurgă la interdicții, amenințându-se populația cu urmăriri și procese.

Noul partid nu are nevoie de codul penal, deoarece poporul însuși, prin adeziunea lui masiva, va constitui cel mai sigur scut al lui.

— D-le Sima, îmi raspunde Moruzov, expunerea D-tale este rezolvabila, pentru ca nu ceri imposibilul, zdruncinarea poziției Regelui. Mi-era teama sa nu o iei razna. D-ta preconizezi reforme în cadrul regimului. Iată un fapt fundamental care ne interesează pe toți. Esența regimului este salvata.

Te-aș ruga sa faci o nota din ideile acestea, pentru a oferi forurilor superioare un tablou exact al gândirii D-tale.

20. Își face apariția Generalul Coroama.

La câteva zile după colocviul politic cu Moruzov, ma așteaptă o noua surpriza. Îmi comunica Nicki Ștefănescu ca în seara aceea voi merge la el acasă, unde ma voi întâlni cu o persoana cunoscuta, a carei revedere îmi va face placere.

Seara am fost luat în mașina de Nicki Ștefănescu, în care eram singuri cu șoferul. Cei doi agenți de paza dispăruseră. Era semnul încrederii ce mi se acorda acum, nemaitemându-se ca as putea evada.

Ajuns la casa lui Nicki Ștefănescu, nu mai sunt îndreptat spre salonașul unde se țineau întrevederile cu legionarii, ci sunt invitat sa urc la etaj, pe o scara interioara, unde se deschidea o sufragerie lunga și mobilata luxos. În fund era o masa aranjata pentru cina, cu tacâmuri și pahare. Pe cine descopăr în sufragerie, stând în picioare? Pe Moruzov discutând cu un ofițer de rang superior, în care recunosc imediat pe Generalul Coroama. L-am salutat cu căldură și apoi am fost invitat de amfitrion sa ma așez la masa. Mi s-a indicat locul de onoare, având la dreapta mea pe General, la stânga pe Nicki Ștefănescu și în fata pe Moruzov.

Generalul Coroama era originar din Piatra Neamț și ruda îndepărtată cu Căpitanul – fapt care era ignorat la Palat. Distins ofițer al armatei române, i se încredințase comanda Diviziei de Garda, un post de mare importanta, caci era răspunzător de paza și viața Regelui. Generalul Coroama se bucura de încrederea Suveranului și era bun prieten și cu Moruzov. Făcusem cunoștință cu Generalul prin mijlocirea lui Nicolae Smarandescu de la Centru si, în cursul prigoanei, în lunile Octombrie și Noiembrie 1938, l-am vizitat de câteva ori. L-am rugat din partea Comandamentului Legionar sa intervină la Palat pentru a împiedica planul urzit de Armand Călinescu de a asasina pe Capitan, despre ale cărui intenții criminale circulau cele mai alarmante zvonuri de atunci. Generalul Coroama mi-a promis ca va vorbi cu oameni din anturajul Regelui, sfătuindu-i sa nu facă acest pas funest. Dar influenta lui era limitata la Palat, nefiind om politic, ci ofițer de cariera. După uciderea Căpitanului, nu l-am mai văzut.

Întâlnirea din seara aceea a fost prilejuită fără îndoială de faptul că îi comunicasem lui Nicki Ștefănescu de întâlnirile mele cu Generalul Coroama din timpul prigoanei. Ce urmăreau cu aceasta masa? Să-mi arate că m-au scos din carantina polițienească și că am câștigat rang politic. Dar întâlnirea mai avea și un alt scop: să mă supună unui nou examen referitor la intențiile și planurile mele pentru eventualitatea că voi fi pus în libertate. Generalul Coroama fusese pregătit să ia reia firul conversației avute cu Moruzov și venise cu un fel de chestionar.

A fost o masă îmbelșugată, cu vin turnat în pahare de cristal. Atmosfera se încălzise, dispărând relațiile dintre temnicer și arestat. Vorbeam degajat, ca între vechi cunoștințe. Din privire simțeam că Generalul Coroama era aliatul meu și că raportul lui la Palat va fi favorabil.

Fără a-mi pierde nici o clipă luciditatea, deși am închinat câteva pahare cu comesenii, am răspuns întrebărilor puse de General cu precizie și claritate.

Conversația s-a sucit și s-a răsucit în jurul noului partid propus de mine.

Ideea părea că a trezit interes la Palat și Generalul Coroama fusese trimis să facă o nouă încercare. Mi-a pus mai multe chestiuni, din care am dedus că cunoștea discuțiile anterioare avute cu Moruzov:

- De ce este necesară dizolvarea „Frontului Renașterii”?
- Cine să proclame noul partid?
- Ce ecou poate trezi în popor?
- Cum va primi Berlinul noua formație?

Le-am explicat că dizolvarea „Frontului Renașterii” și substituirea lui cu un nou partid este o concesiune minimă și indispensabilă pentru a împăca țara cu Regele. E un balast care trebuie azvârlit peste bord, pentru a elimina odată cu el epoca lui Armand Călinescu. Noul partid va fi tot o creație a Regelui și va fi proclamat tot de Suveran, iar cât privește adeziunile, odată mișcarea legionară câștigată, va dispune din primul moment de o solidă bază populară. Fără îndoială că un nou partid, în care mișcarea legionară se va încadra masiv, va fi primit la Berlin, înlesnind intrarea noastră în Axa. Cât privește denumirea noului partid, nu e o chestiune atât de ușoară. Trebuie găsit un nume care să aibă rezonanță națională.

Atunci am început cu toții să căutăm un nume potrivit. Fiecare azvârlea o idee, până ce Generalul Coroama rostește „Frontul Națiunii”. A fost ca o revelație. Toți am căzut de acord că e cea mai bună formulă.

Fiind „front”, aducea aminte de „Frontul Renașterii”, neproducându-se o ruptură, dar fiind un „front al națiunii”, se specifica identitatea lui cu

națiunea și reprezentarea întregii națiuni în sânul lui, nu ca vechiul front care era un titlu fara acoperire.

După ce am încheiat discuția politica și masa se apropia de sfârșit, Generalul Coroama îmi azvârle chestiunea Elenei Lupescu.

— Cunoști relațiile matrimoniale ale Regelui și legătura lui cu Doamna Lupescu. Cum privești aceasta legătură?

Nicki Ștefănescu și Moruzov ascultau încordați. Fara a-mi lua măcar un minut de meditație, i-am răspuns în modul cel mai natural:

— Daca Doamna Lupescu nu se amesteca în afacerile Statului, e o chestiune particulara a Regelui.

Au rămas mulțumiți de răspunsul meu. Ne-am despărțit în mijlocul unei mari animații și cu speranța unei proxime dezlegări a cazului meu.

Evident nu mi-a căzut bine când din acest cadru de viață civilizata, am ajuns iar în camera de la Siguranță, unde ma așteptau cerberii mei de paza. Am observat însa ca din acea seara nu mi-au mai pus lanțurile la mâini și la picioare.

21. Momente de tensiune.

Nu trebuie sa ne închipuim ca relațiile mele cu Siguranță s-au dezvoltat într-un sens ascendent continuu, până ce s-au încheiat cu „happy end”-ul eliberării mele. În cursul acestor confruntări aproape zilnice cu acei ce dispuneau de soarta mea, au intervenit și momente de tensiune care puteau anula avantajele acumulate anterior și puteau duce la un rezultat diametral opus: suprimarea mea.

În tot timpul puteam sa cad definitiv, după cum puteam sa ma urc pe culme.

În cadrul regimului, existau și forte care se opuneau eliberării mele și avertizau Palatul de consecințe. Grupul de la Prefectura de Politie, în frunte cu Gabriel Marinescu, consiliau pe Rege sa întrebuințeze mâna dura. Aceeași atmosfera domnea la Inspectoratul de Jandarmi, unde amintirea crimelor săvârșite îi înspăimântă. Seful guvernului, Gheorghe Tătărăscu era înclinat la concesiuni, în timp ce Ministrul de Interne, Ghelmegeanu, rezista sugestiilor Siguranței, refuzând să-și asume răspunderea.

Începuse „dezghețul” și eram cam pe la mijlocul operației de „dezarmare a legionarilor”, în primele zile ale lunii Iunie, când apare la Siguranță un maior de jandarmi pentru a face inspecția de rutina. Paza externa a clădirii o aveau jandarmii.

Aflând maiorul ca sunt ținut într-o camera la etaj, da ordin sa fiu coborât la celulele de la parter, deținerea mea acolo fiind contra regulamentului. Era pe la amiaza, când cei doi agenți de paza ma iau de subțiori, ma îmbrâncesc pe trepte, traversez curtea și după ce pătrund printr-un coridor întunecos, sunt împins într-o celula.

Agenții de paza simțind ca s-a schimbat ceva în tratamentul meu, s-au purtat cu brutalitate. Citeam în ochii lor feroasa pornire sa se năpustească asupra mea și să-mi administreze știința lor de schingiutori. așa am stat până a doua zi, fara sa vad pe nimeni și fara sa mai fiu chemat de Nicki Ștefănescu sau sa fiu dus la casa lui, pentru a ma întâlni cu alti legionari. Parca căzuse o cortina de fier între mine și primele figuri ale Siguranței. Ma așteptam la mai rau, ca dintr-un moment într-altul sa fiu urcat într-o mașină cu direcția spre crematoriu, cum s-a întâmplat cu atâția legionari.

În seara celei de-a doua zi mi-am luat inima în dinți și i-am spus comisarului de serviciu ca vreau sa vad pe Director. După o jumătate de ora sunt chemat sus. Ma primește Nicki Ștefănescu. M-am plâns de schimbarea de tratament:

— Vedeți, D-le Director, eu am nevoie de o anumită energie ca sa conving atâta lume cu care vin în contact. Ori, daca sunt ținut în condițiile acestea, sub privirile dușmănoase ale agenților, îmi pierd încrederea în rostul angajamentului ce mi l-am luat. Ma face sa bănuiesc ca dezarmarea legionarilor nu servește decât la descoperirea lor. Nu înțeleg de ce am fost coborât la celular.

— Nu, D-le Sima, nu este nimic. A venit un tâmpit de maior de la Inspectoratul de Jandarmi și a voit sa facă ordine. Chiar asta seara vei fi adus în camera de sus, de asta data purtându-se cu mai multa amabilitate. Acest incident aplanat, întrevederile cu legionarii și-au reluat cursul normal, terminându-se în 7 Iunie. Am reflectat asupra celor întâmplate și am ajuns la concluzia ca Nicki Ștefănescu nu spunea adevărul, ca se petrecuse ceva la un nivel mai înalt, o nepotrivire de păreri, și a învins momentan linia dura. Ca urmare a acestei controversă, am suferit și eu consecințele.

Un al doilea moment critic s-a ivit cu prilejul lui 8 Iunie. Autoritățile aflaseră ca legionarii ar pregăti un atentat contra Regelui, când acesta se va duce, ca în toți anii, la Stadionul de Educație Fizică din Dealul Spirei, pentru a primi omagiul străjerilor. În după masa de 7 Iunie, m-a chemat Nicki Ștefănescu în biroul lui:

— D-le Sima, se zvonește de un atentat ce s-ar pregăti de legionari contra Regelui. Atentatul nu va reuși, chiar dacă s-ar încerca ceva, dar viața D-tale e în pericol. Chema pe cine crezi și comunica în afara sa nu se întâmple nici cea mai mica dezordine.

— D-le Director, va rog să fiți liniștit. Legionarii nu vor întreprinde nimic. Dar mi-e teama de altceva, de vreun agent provocator, care să azvârle în calea cortegiului vreo petarda. Fiți atenți, va rog, mai ales asupra comisarului Vârfureanu de la Prefectura de Poliție. Știți că la Prefectura de Poliție domnește o altă atmosferă decât la Siguranță. În orice caz, dați-mi voie să chem pe cineva de la studenți, ca să-i spun să se ferească de agenți provocatori.

În aceeași seară, a fost adus la Siguranța Eugen Necrelescu, care condusesse în prigoana studențimea de la București. I-am spus să vegheze ca nu cumva să se infiltreze agenți provocatori printre ei și mai ales să nu asculte de nici o sugestie ce-ar veni de la Vârfureanu, care e comisar la Prefectura de Poliție.

În dimineața de 8 Iunie, Siguranța parca era asediată. Mișcări în curte. Paza jandarmilor se dublase. Comisarii și agenții umblau agitați. Mie mi s-a pus din nou lanțurile la picioare și am fost trântit pe pat. Comisarul de serviciu abia schimba o vorbă cu mine. Dintr-un moment într-altul așteptau să primească vreo știre gravă.

Această stare de tensiune s-a menținut până pe la ora două după masă. Atunci comisarul Cristescu mi-a comunicat că serbarea de 8 Iunie a decurs fără incidente. Imediat măsurile de pază s-au îmblânzit și Siguranța și-a reluat aspectul normal. Parca răsuflau ușurați și comisarii.

22. Despre permanentele Statului.

După 8 Iunie a triumfat definitiv linia moderată în sferile Palatului. Se vorbea de eliberarea mea ca de o chestiune acceptată și iminentă. Paza slăbise simțitor, iar comisarii și agenții se purtau cu mine extrem de prietenos. Fiecare caută să-și justifice trecutul, ca și cum eu aș fi fost persoana de care depindea viitorul lor. Nu ei i-au bătut pe legionari, ci cei de la prefectură și Jandarmerie. „La noi nu se bate”. Se bucurau de normalizarea situației interne și sperau că niciodată să nu mai fie puși în situația să mai urmărească pe legionari. „Ei, ce vrei Domnule, sângele apă nu se face; suntem români cu toții”. Firește că nici eu nu mă lăsam mai prejos, laudând pe Directorul Siguranței, pentru viziunea lui politică și

pentru corectitudinea cu care am fost tratat. „Sper ca pe viitor sa nu ne mai ciocnim și sa colaboram cu toții pentru binele Patriei”.

Nicki Ștefănescu era cordial și mulțumit. Acea atâta încredere în mine încât odată sau de doua ori ne-am plimbat singuri pe străzile din jurul casei lui, lăsând mașina în urma. Având o infecție la o măsea, m-a dus imediat la serviciul de dentistica de la Inspectoratul de Jandarmi, zicând-mi: „Doamne fereste, sa nu ti se întâmple ceva și apoi sa zică legionarii ca te-am omorât”.

Ce-am reținut din conversațiile avute cu Nicki Ștefănescu după 8 Iunie a fost existența în regim a unor „permanente ale Statului”. Asupra acestei teme a revenit de câteva ori.

— D-le Sima, vei fi eliberat după toate probabilitățile. Vei lua contact cu oamenii din jurul Regelui. Dar trebuie sa ști sa te orientezi, spre binele D-tale. În cadrul regimului, trebuie sa distingi între permanentele Statului și personalul politic flotant, de care se servește regimul.

Permanentele Statului decid de politica tarii, de chemarea guvernelor, de numirile de miniștri și de toate funcțiunile importante. Acești oameni vin și pleacă după necesități, dar permanentele Statului rămân.

Niciodată nu mi-a destăinuit cine face parte din acest cadru imutabil al Statului, de care depindea întreg angrenajul lui. M-a lăsat sa identific singur pe acești stâlpi ai regimului.

Din felul cum îmi vorbea, am dedus ca Moruzov era unul dintre acești favoriți. Firește ca aparțineau permanentelor Statului Regele, seful sistemului, apoi Urdareanu, Ministrul Palatului, și apoi, fara îndoiala, Elena Lupescu.

— D-le Sima, mi-a spus tot în aceste zile Nicki Ștefănescu, vei vedea pe Ghelmegeanu. Trebuie sa îi spui ca deținerea D-tale la Siguranță nu mai are nici un rost, deoarece s-au clarificat toate problemele în discuție și situația politica interna și externa reclama sa intram într-o faza de unitate națională.

Acum, îți spun D-tale, Ghelmegeanu desi Ministru de Interne, nu mai are mult de spus, caci nu aparține permanentelor Statului.

Sunt alții care decid. Dar e o formalitate care trebuie îndeplinita.

Am tras concluzia ca întreg guvernul nu prea avea mult de spus și ca toate afacerile Statului se conduceau direct de la Palat.

ma gândeam cu mila la biata tara, a carei soarta se juca în budoarul Elenei Lupescu...

23. Din nou în fata lui Ghelmegeanu.

În 12 Iunie, doi agenți m-au condus cu mașina până la domiciliul particular al lui Ghelmegeanu. M-au introdus în biblioteca lui, iar ei s-au retras, așteptând undeva afara.

Peste puțin timp intra Ghelmegeanu. Cu un surâs forțat îmi întinde mâna. Era vizibil jenat de violenta scena ce mi-o făcuse la prima noastră întâlnire ce-o avusesem la Inspectoratul de Jandarmi. Mi-a făcut semn să mă așez în fața lui la birou și apoi a început să-mi vorbească:

— D-le Sima, de la întâia noastră întrevvedere evenimentele s-au precipitat în așa măsură încât este nevoie de o mare înțelepciune din partea tuturor pentru a salva țara din primejdie. Majestatea Sa Regele este gata să vă întindă mâna, dar eu, ca ministru de interne, am o mare răspundere și aș vrea să aflu încă odată de la D-ta ce garanții ne dai ca odată liber, vei colabora leal cu regimul și nu te vei întoarce în clandestinitate și la terorism.

— D-le Ministru, de la prima noastră întâlnire, ați aflat pentru ce am venit: să fac orice pentru a împiedica intrarea României în război contra Puterilor Axei, cum voia Armand Călinescu. Când v-am văzut întâia oară, nu se știa care va fi sfârșitul campaniei din Franța. Astăzi vede oricine forța armatei germane și ca temerile noastre erau reale. Trecerea României în tabăra ostilă a Puterilor Axei ar fi fost un act de sinucidere. Deci, nu mai e timp de pierdut pentru a recupera încrederea Berlinului și a Romei.

Acest obstacol dintre noi a căzut acum, deoarece însuși Majestatea Sa Regele, prin numirea lui Gigurtu la Externe, a arătat că se orientează în aceeași direcție. Trebuie să alegem între Germania și Rusia, și nu putem merge cu Rusia. Asta nu o poate concepe nimeni.

Noi putem fi acuzați de multe păcate, dar nu de lipsa de patriotism. Tocmai patriotismul nostru ne obliga acum, ca o datorie gravă de conștiință, să trecem peste tot ce a fost, să facem un front intern puternic pentru a rezista amenințării externe.

Fără îndoială, D-voastră cunoașteți discuțiile ce le-am avut cu Domnii Nicki Ștefănescu, Moruzov și cu Generalul Coroama. Le-am spus condițiile în care eu văd posibilă o colaborare a mișcării cu regimul, ce modificări trebuie să sufere regimul pentru a-l face accesibil tineretului legionar. Nu numai că nu urmăresc slăbirea poziției Majestății Sale Regelui, ci, dimpotrivă, întărirea Tronului, prin introducerea sângelui proaspăt al tineretului în arterele regimului.

Eu consider că detențiunea mea la Siguranță nu mai are nici un rost, după ce punctele principale ale unei posibile colaborări cu regimul au fost

clarificate în numeroase discuții. Orice zi pierdută în care nu se procedează la modificarea dispozitivului politic intern și extern, pentru a-l adapta noilor împrejurări, mărește primejdia pentru țară. De aceea, vă rog să dispuneți să fiu pus în libertate pentru a oferi Majestății Sale Regele sprijinul meu în acest moment critic pentru țară.

— D-le Sima, eu nu decid în ultima instanță, dar voi raporta Majestății Sale Regelui declarațiile D-tale. D-ta știi că de când am venit eu la Interne, situația mișcării s-a schimbat. Am fost unul dintre promotorii destinderii și m-aș bucura ca și cazul D-tale să se rezolve favorabil, pentru a putea termina odată cu această chestiune spinoasă și a ne putea consacra în liniște problemelor de politică externă.

24. Un ultim mesager al Palatului: Urdareanu.

A doua zi, 13 Iunie, sunt din nou dus la Ghelmegeanu pentru o întâlnire importantă. Nicki Ștefănescu nu mă însoțește. Numai agenții sunt cu mine.

Mai întâi apare Ghelmegeanu, care îmi comunică, solemn și grav, că voi avea onoarea să stau de vorbă cu Ministrul Palatului, D-l Urdareanu. Îmi dau seama de importanța momentului. De impresia cu care va pleca de la această întâlnire depinde soarta mea. El are puterea să anuleze toată seria de referate bune ce le-a primit Palatul până acum, dacă și-ar forma o opinie contrară.

Ghelmegeanu îl introduce pe Urdareanu și apoi se retrage. Rămân singur cu Ministrul Palatului. Stau în picioare așteptând să-mi spună în cuvânt. Nu se așează la birou, ci îmi face un semn să iau loc pe un scaun, aproape de el. Pare că ar vrea să rupă protocolul, micșorând distanțele ce ne separă. E un bărbat zvelt și de înfățișare plăcută. O privire captivantă. O voce catifelată. Mă simt stimulat de prezența lui și îmi pierd sfiala inerentă situației mele. Ce deosebire de Ghelmegeanu, care și la ultima întâlnire păstra același ton rece și autoritar.

— D-le Sima, suntem în preajma unei decizii grave. Majestatea Sa este dispus să ofere tineretului legionar oportunitatea să se afirme în viața politică. Majestatea Sa iubește tineretul și v-a aparat cât a putut. Dar au intervenit anumite situații când nu s-a mai putut opune acelor care reclamau măsuri energice.

— D-le Ministre, știu că sunteți artificul principal al destinderii. Mi-au confirmat-o camarazii ce-au venit la Berlin. Știu că și în chestiunea mea, care a complicat relațiile anterioare, v-ați inspirat din același spirit larg și generos.

Cred ca înțelegerea s-ar fi putut realiza mai de mult, încă de pe vremea lui Corneliu Codreanu, daca nu ne-ar fi fost tăiate contractele cu Palatul de persoane interesate sa le împiedice.

Dar acum, greaua situație a tarii reclama o strângere a rândurilor și va rog sa contați pe lealitatea mea în toate acțiunile ce le va întreprinde Majestatea Sa pentru a redresa poziția internațională a României.

— D-le Sima, legionarii pot aduce un important aport, în actualele împrejurări, pentru salvarea tarii și a Tronului. Nu as dori totuși sa regret vreodată eliberarea D-tale.

— D-le Ministru, nu veți regreta niciodată. Eu îmi mențin angajamentele luate. Dar va rog și pe D-voastra sa întreprindeți toți pașii necesari și cât mai în graba pentru a înlesni integrarea României în Axa. Sunteți informat de concepția mea de politica interna și externa și nu aștept decât momentul când, odată liber, sa pot lucra cu tot elanul pentru aplicarea acestor acorduri.

Întrevederea nu a durat mai mult de un sfert de ora și am avut impresia ca Urdareanu s-a despărțit de mine cu hotărârea sa susțină în fata Regelui propunerea de eliberarea a mea.

25. În libertate.

În aceeași zi când l-am văzut pe Urdareanu, 13 Iunie 1940, seara, la ora 9, am fost chemat de Nicki Ștefănescu, care mi-a comunicat ca a primit ordin sa ma puna în libertate.

— D-le Sima, ma bucur de acest deznodământ. Din primul moment când te-am văzut, am simțit o deosebita simpatie pentru D-ta și am făcut tot ce-am putut ca sa se ajungă la o înțelegere cu Regele. Nu uita însa ca obligațiile D-tale de a dezarma pe legionari rămân în picioare.

De asemenea spune, te rog, acelor care se mai găsesc ascunși sa vina la Siguranța sa le facem actele, intrând în legalitate. Cei din închisori vor fi eliberați în loturi succesive, prin decrete de grațiere.

Cât privește activitatea D-tale politica, este o chestiune care nu intra în atribuțiile noastre directe, dar e bine sa păstrezi legătura cu mine și cu Moruzov, pentru a ne informa reciproc.

— D-le Director, nu-mi vine sa cred ca sunt liber. Va mulțumesc pentru interesul ce mi l-ați arătat în tot timpul detențiunii mele pentru a se rezolva favorabil cazul meu. Va promit ca în contactele mele cu legionarii voi depune același zel ca să-i convingă sa depună armele ce le mai au, iar cei ce mai trăiesc în clandestinitate, îi voi sfătui sa vina să-și legalizeze situația. Pe plan politic, voi proceda așa cum ne-am înțeles. Voi ajuta cu tot ce pot ca sa

poată crea acest mare partid, al reconcilierii naționale, în care să-și aibă locul lor și legionarii, sub conducerea suprema a Majestății Sale Regelui.

— D-le Sima, unde te vei duce acum? Ai pe cineva? Ai unde sa dormi? E noapte acum și ieșind pe strada, sa nu ti se întâmple ceva.

— Am destui prieteni și cunoscuți, nu va îngrijiți. Ma vor primi cu bucurie.

— Uite ce-i. Daca vrei, poți sa dormi la mine în noaptea aceasta.

— Va mulțumesc, D-le Director. Am unde sa trag, nu va fie teama.

Nicki Ștefănescu a insistat de câteva ori. Dar tot de atâtea ori l-am refuzat. Nu pentru ca as fi avut unde sa dorm., dar daca de la Siguranță, as fi ajuns la Directorul Siguranței, as fi avut senzația ca tot prizonier sunt.

— Ceea ce mi-ar trebui, D-le Director, ar fi să-mi faceți un certificat de eliberare, caci autoritățile inferioare n-au de unde sa afle așa de repede ca a încetat urmărirea mea.

— Bine, atunci vino mâine cu o fotografie și îți vom face actul.

A dat ordin unui comisar sa ma conducă până la poarta Siguranței. Agenții și comisarii, informați de plecarea mea, m-au întâmpinat strângându-mi mâna și felicitându-mă.

— D-le Sima, vezi ca ne-am purtat bine cu D-ta. Sa nu ne uiți.

Ieșit în strada, am respirat adânc. Ce senzație, după ce am aproape o luna de zile între viață și moarte. Un mic incident și m-aș fi putut transforma în cenușă. „A fi sau a nu fi” al meu s-a jucat pe o muchie de cuțit. M-am îndreptat încetîșor spre cartierul Obor, unde mi-am petrecut câțiva ani din copilăria mea. Am dormit în noaptea aceea la familia Zimmermann, pe Strada Câmpului Nr.11, familie care m-a adăpostit și în timpul prigoanei.

26. O ultima privire.

Cursul repede ce l-au luat aceste întâmplări din viața mea cât și mulțimea lor, ar putea împiedica pe cititor sa distingă exact cauzele eliberării mele. De aceea este necesar sa le extrag din masa evenimentelor și sa le prezint într-o forma sistematica. Nu puteam renunța la o relatare amănunțită a detențiunii mele la Siguranță, deoarece fiecare moment de închisoare, fiecare conversație sau confruntare cu paznicii mei, fiecare au contribuit la rezultatul final. A fost o lupta corp la corp, teribila și obositoare de ambele parti.

1. Destinderea. În primul rînd am fost prins în procesul general al destinderii, care începuse din toamna anului 1939, și care a culminat cu

trimiterea celor doua delegații legionare la Berlin. și primarea mea ar fi creat o noua stare de tensiune în tara, care ar fi compromis destinul.

2. Atentatul lui Mișu Dumitrescu. Regele și anturajul lui trăiau sub spaima acestui atentat. Dar dacă o alta echipa, tot atât de năpraznică, ucide pe Rege, ce se întâmpla cu regimul și care va fi soarta principalilor lui colaborări?

Cine putea garanta viața Regelui decât tocmai Horia Sima, care dispunea de organizațiile de „pistolari” din tara?

3. Ofensiva germana din Vest. Guvernul ar fi îndrăznit totuși sa ma lichideze, dacă prinderea mea nu ar fi coincis cu desfășurarea victorioasa a ofensivei germane din vest. Am fost eliberat în 13 Iunie 1940, cu trei zile înainte de capitularea Franței, 16 Iunie 1940. Între cele doua date exista o legătură de netăgăduit.

4. România fara aliați. Până în acest moment, politica externa a României se baza pe Mica Înțelegere, Înțelegere Balcanica, Societatea Națiunilor și tradiționalele legături cu Anglia și Franța.

Prin capitularea Franței, întreg sistemul de alianțe al României s-a pulverizat dintr-o lovitura.

5. Hitler stăpânul Europei. Regele Carol era avizat acum sa aleagă între Germania și Rusia. Oricâte simpatii ar fi avut pentru comunism, era exclus, în acel moment de triumf al lui Hitler, sa încerce o alianță cu Rusia. Nici tara nici partidele și nici armata nu l-ar fi urmat. Regelui Carol nu-i rămânea deschisa, în politica externa, decât linia spre Berlin.

6. Confirmarea liniei legionare. Căpitanul încă din 1936 a declarat ca „într-un moment decisiv” se vor prăbuși, ca niște castele de carton, toate alianțele construite de Titulescu.

După asasinarea Căpitanului, legionarii liberi, fie din tara fie din exil, au susținut permanent același punct de vedere. În toate manifestele și memoriile noastre, afirmam, ca un leit-motiv, necesitatea orientării noastre spre Axa.

Mișcarea legionara, care fusese prigonita, între alte motive, și pentru constanta ei adeziune la Axa, nu putea fi ignorata sau eliminata tocmai acum când se confirma punctul ei de vedere în politica externa și regimul însuși se orienta spre Axa. Înainte de-a ajunge la o înțelegere cu Hitler, regimul trebuia să-și normalizeze relațiile cu mișcarea. Drumul spre Berlin trecea prin mișcarea legionara. În ce măsură și guvernul german era de aceeași părere, Regele Carol nu știa, dar presupunea ca nu putea fi acceptat de Berlin, înainte de a onora ipoteca legionara. I se părea imposibil, exclus,

ca sa trateze cu Hitler, continuând prigoana sau săvârșind noi represalii contra legionarilor. Epoca aceasta trecuse.

7. Necunoscuta persoanei mele. Exponenții regimului nu știau în ce relații ma găsesc eu cu guvernul german. Îmi atribuiau posibilități și legături pe care eu nu le aveam. Sinceritatea cu care am declarat pentru ce am venit în țara i-a zguduit și își imaginau ca am pe cineva în spate.

Vedeau în mine un „înainte mergător” al lui Hitler, pe urmele căruia, dacă i se întâmpla ceva, se vor pune în mars diviziile blindate germane.

8. Cele doua linii. Teoria mea, cu cele doua linii de politica externa a Reichului, i-a pus pe gânduri. Desi Fabricius, Ministrul Germaniei la București, a dat asigurări Regelui ca guvernul german nu are nici un amestec în expediția noastră, explicația lui nu i-a satisfăcut. Am beneficiat așadar de deficiența lor informativă la Berlin. Relațiile noastre cu autoritățile germane nu erau bune. Nu numai ca nu ne-au dat nici un ajutor, dar ne-au îngreunat misiunea noastră, prin obligația ce-au impus-o tuturor legionarilor din Germania de a se prezenta periodic la politie, pentru a împiedica părăsirea teritoriului german fara voia lor.

9. Relațiile Moruzov-Canaris. Moruzov era în relații intime cu Amiralul Canaris și, probabil, dacă ar fi rămas Seful Serviciului Secret al Armatei Române în cursul războiului, ar fi trădat împreună. Dar Moruzov nu era leal unei singure legături sau prietenii. El era om de relații multiple și își imaginase ca poate sa fie un fel de Fouché al României, adică sa se salveze orice curs ar lua evenimentele. El ocrotea pe agenții englezi din România, care pregăteau acte de sabotaj pe Dunăre sau în zona petrolifera, dar tot el informa pe Canaris asupra acestor agenți, pentru a împiedica realizarea lor. Dacă biruia Germaniei, el se bucura de protecția lui Canaris.

Când am căzut în mâinile lui și i-am făcut teoria celor doua linii, el a fost atent la aceasta afirmație. Avea el pe Canaris, dar i se părea ca acoperirea acestuia nu l-a ocroti suficient, deoarece Himmler e mai tare decât Canaris. Probabil ca era inițiat în politica de duplicitate a lui Canaris și voia să-și asigure și încrederea Sefului Suprem al Politiei Germane. El vedea în mine omul providențial, de care avea nevoie, căci eu nu aveam legăturile ce mi le atribuia el, nu numai cu Himmler, dar nici cu un obscur comisar de la Gestapo.

10. Deruta regimului. Regimul nu mai funcționa cu precizia de pe timpul lui Călinescu. Regele patrona întreprinderea, dar numai exista omul capabil sa centralizeze toate firele și să-și asume toate riscurile. Căderea lui

Călinescu a atins mortal regimul. Ce-a rămas după el, erau fie niște brute de la Politie și Jandarmerie fie niște politicieni care nu se gândeau decât la pielea lor.

În echipa guvernamentală se ivise grave divergente. Unii cereau continuarea regimului de teroare, iar alții consiliau pe Rege să caute o înțelegere cu mișcarea.

Un singur om nu și-a pierdut capul în această tulburare generală: Moruzov. El spera că prin capacitatea lui de manevră pe mai multe planuri se poate face tranziția de la un regim compromis la un regim viabil. Cum? Realizând tocmai sudura extremelor, integrând într-un nou sistem ce-a rămas din mișcare și ce-a rămas din regim, dar păstrând în fruntea lui pe Rege.

ca garant al „permanențelor Statului”. Moruzov rămânea tot ce-a fost, dar mult mai puternic, deoarece era „omul-cheie” în relațiile cu Berlinul, prin prietenia lui cu Canaris, și „omul-cheie” în relațiile cu mișcarea. El vedea în mine elementul indispensabil pentru a garanta Regelui de lealitatea mișcării, fiind legat de el prin recunoștință ce i-o datoram că m-a scăpat de la moarte.

11. Presiunea mișcării. Legionarii liberi nu au stat cu mâinile în sân. Sub conducerea lui Constantin Stoicanescu, au organizat în toată țara o puternică campanie în favoarea eliberării mele. În special „răzleții” din Capitală erau în permanentă agitație. Dispunând de numeroase relații în cercurile politice și intelectuale ale Capitalei, au influențat Palatul, determinându-l la o atitudine moderată.

12. Ocrotirea lui Dumnezeu. Niciuna din aceste cauze nu a jucat un rol decisiv în eliberarea mea, ci a trebuit să se producă convergența lor într-un interval de timp foarte scurt, pentru că forța lor acumulată să dărâme toate împotrivirile. Dar mai presus de aceste circumstanțe politice favorabile eliberării mele, am simțit din primele zile mâna ocrotitoare a lui Dumnezeu. Pare că eram separat de inamicii mei într-o barieră invizibilă, care îi împiedica să se repeadă asupra mea și să mă sfâșie. Nu poate fi o simplă întâmplare că am fost eliberat de la Siguranță în 13 Iunie, ziua Sfântului Anton, la al cărui ajutor ne-a îndrumat Căpitanul să alergăm când a început prigoana.

Vom vedea că soarta regimului carlist s-a jucat între 13 Iunie și 6 Septembrie, ziua în care Biserica prăznuiește „Minunea Arhanghelului Mihail”.

PARTEA A PATRA.

COLABORAREA CU REGELE CAROL

1. Starea mea sufleteasca.

Nimeni sa nu-și închipuie ca am ieșit de la Siguranță cu gândul ascuns ca profitând de libertate, sa pregătesc răsturnarea Regelui Carol. Departe de mine acest gând!

Mi-am dat toată silința sa împlinesc angajamentele luate:

— De a ajuta la constituirea acelui mare partid national, a cărui coloana de susținere sa fie mișcarea legionara.

— De a netezi drumul înțelegerii între București și Berlin, în vederea integrării României în Axa.

Bine înțeles ca nu m-am considerat niciodată Regelui, ci al tarii. Situația grava a României pe plan extern reclama în acel moment o strângere a rândurilor pe plan intern, pentru a putea face fata primejdiei de la hotare. Am acționat așadar din epicentrul celui mai sincer și curat patriotism, așa acum se cuvine oricărui legionar.

Dar atitudinea mea leala nu depindea numai de mine, ci și de celalalt partener, de Rege, care își asumase exact aceleași angajamente, pe care trebuia sa le respecte, daca voia ca înțelegerea sa dureze. Eu concepeam aceasta acțiune ca o opera comuna, în care atât Regele cât și mișcarea ofereau tot ce aveau mai bun și mai dezinteresat pentru a preîntâmpina catastrofale se apropia cu pasi gigantici sau cel puțin pentru a-i diminua efectele. Îmi imaginam ca și cei mai rai români, acei care și-au umplut mâinile cu sângele tineretului, își vor revizui conștiința în acel moment și vor sari în ajutorul patriei primejduite. Pentru a înțelege psihologia mea de atunci și a celor mai multi legionari, trebui sa luam în considerare grozava amenințare ce se cernea la hotare.

La sud, la nord, în apus, numai dușmanii care așteptau cu nerăbdare ceasul prăbușirii României Mari. și nu aveam pe nimeni sa ne apere. Presupușii aliați dispăruseră, iar noii aliați, în schimbul prieteniei lor, cereau bucăți din trupul tarii.

Evident plăteam politica nefasta a Regelui Carol, dar în acel moment tragic răspunderile se eclipsau, pentru ca precumpănea acțiunea de salvare a tarii. Numai cine a trăit aceasta epoca de nesiguranță, de durere și de groaza, poate înțelege ce se petrecea în sufletul meu și al tuturor românilor care mai păstrau o fărâmbă de dragoste pentru neam.

Cu gândul de a evita tarii acest final nenorocit, am plecat de la Berlin, într-o expediție plina de riscuri și același gând ma călăuzea și acum. Daca

providența ne oferea o alta cale – neconceputa de noi la plecare – pentru a servi aceleiași cauze, nu ne puteam sustrage de la aceasta îndatorire.

Firește ca ar fi fost mai comod pentru noi sa nu ne azvârlim în primejdie, ci sa lăsăm ca evenimentele sa curgă peste capul nostru, privind de departe la prăbușirea tarii, pentru a demonstra mai târziu dușmanilor noștri ca am avut dreptate. Dar aceasta atitudine de spectatori ai tragediei naționale nu aparținea eticii legionare. Am fi apărut ca niște oameni mici și meschini, care ne-am fi mulțumit cu satisfacția ca în vârtejul catastrofei ce-a lovit tara sa piară și regimul odios. Atitudinea mea a fost dictata exclusiv de interesul tarii, care trebuia servita, fie prin mijloace violente, as acum ne-am propus la început, fie într-o colaborare politica, așa cum ni s-a oferit mai târziu chiar de regim. Atitudinea mea a rămas constanta, a rămas invariabila, în tot timpul acțiunii mele din vara anului 1940, iar daca a suferit modificări nu se datorează mie, cu nelealității Regelui.

2. Ce s-a petrecut afara.

În timp de eram închis la Siguranță, legionarii de afara trăiau într-o permanenta tensiune. Toată lumea se întreba ce se va întâmpla cu mine.

Devenisem centrul de preocupări al tuturor, până la ultimul taran legionar.

Constantin Stoicanescu, tulburat de învinuirile nedrepte ce i se aduceau camarazii, se zbătea ca un leu ca sa obțină eliberarea mea.

Zilnic avea întâlniri cu legionarii din Capitala, sfătuindu-se cum sa ma scoată din mâna lor.

Un aliat prețios găsisese în Preotul Vasile Boldeanu, comandant legionar, cu care se împrietenise din lagăr. Îi spunea „popa din adâncuri”. Stoicanescu imaginase un ingenios sistem de presiune asupra Regelui. Texte bătute la mașină, trimise la Palat, domneau pretutindeni.

Prin aceste scrisori, legionarii anonimi cereau Regelui punerea mea în libertate, amenințându-l ca daca mi se întâmpla ceva, și viața lui se va sfârși. Aceste scrisori au fost răspândite de o singura persoana, Preotul Boldeanu, care cutreiera tara din oraș în oraș, azvârlindu-le în cutie. În modul acesta, secretul operației a fost perfect păstrat. Ca urmare a acestei acțiuni de intimidare, Palatul a intrat în panica. Cei doi șefi ai Siguranței, Nicki Ștefănescu și Moruzov, și-au declinat orice răspundere daca Regele nu rezolva favorabil cazul meu.

Extrem de eficace a fost intervenția Doamnei Liliana Protopopescu, sotia profesorului Ion Protopopescu de la Politehnica din Timișoara.

După eliberarea lor din închisoare, stăteau mai mult la București, unde locuiau la niște rudenii. Într-o zi Doamna Protopopescu s-a dus la Pamfil Șeicaru pentru a-i solicita sprijinul.

— Domnule Șeicaru, am venit să vă rog din partea legionarilor să mergeți la Urdareanu și să-i cereți eliberarea lui Horia Sima.

— Dar cine e asta? Întreabă răstit.

— E urmașul lui Codreanu.

— Bine, și de ce veniți la mine?

— Pentru că știu că aveți influență la Palat.

— Bine, Doamna, mă duc.

În aceeași zi Șeicaru s-a dus la Palat și i-a vorbit lui Urdareanu, sfătuindu-l să mă pună în libertate.

Au fost zeci de camarazi din elita Capitalei care și-au pus tot sufletul lor pentru a obține eliberarea mea.

Și-au mobilizat toate cunoștințele lor, toate influențele lor, pentru ca glasul lor să ajungă până la urechile Regelui. Regele era literalmente asaltat de opinia publică, începând de la propriii lui oameni de încredere până la vuietul amenințător al maselor populare.

3. Eliberarea lui Traian Borobaru.

A doua zi dimineața, primul meu gând a fost să mă duc la Siguranță pentru a mă interesa de soarta camarazilor căzuți pe teritoriul sârbesc și despre care știam că au fost predați autorităților românești.

Intram acum la Siguranță ca om liber, salutând cu prietenie pe comisari și agenți. Nicki Ștefănescu m-a primit imediat și aflând pentru ce am venit, mi-a spus că Borobaru poate fi eliberat, dar Vârlan este reclamat de regimentul lui, unde are o chestiune pendinte. L-am rugat să intervină ca Vârlan să nu fie declarat dezertor, deoarece nu fugise din armată, ci participase la o acțiune politică, al cărui dosar, cu eliberarea mea, se încheiase. Mi-a promis că va rezolva cazul lui, dar pentru moment trebuie să-l trimită la regiment în stare de arest.

În cabinetul lui Nicki Ștefănescu au fost aduși apoi Traian Borobaru și Ion Vârlan. Era în „toaletă” de închisoare, slabi și fără cravate. Pe fața lor se citea urmele suferințelor prin care trecuseră. Ei fuseseră ținuti în celulele de jos și în condiții mai puțin ospitaliere decât mine. Revederea a fost duioasă. Parcă îi vedeam cu ce hotărâre s-au predat jandarmilor sârbi la Ofcea pentru a ne salva pe noi. Știau ce-i aștepta, dar n-au șovăit nici o clipă să-și ofere viața lor pentru a cruța restul expediției. Ce sublim exemplu de camaraderie

și dragoste! și acum stăteau în fata mea, Traian Borobaru râzând și fericit de întorsătura ce-au luat-o evenimentele, iar Ion Vârlan, grav și solemn, fara a-și manifesta sentimentele, cum îi era firea. Cu greu ne-am despărțit de Vârlan. Borobaru s-a înapoiat în celula, și-a luat efectele și am putut ieși împreună de la Siguranță.

Borobaru mi-a povestit pățaniile lui din Iugoslavia. La început jandarmii au crezut ca sunt niște dezertori și nu le-au dat prea multa atenție. I-au dus la primărie pentru cercetări, fara să-i lege. Dar acolo, când jandarmii au început sa le facă percheziție, Borobaru a scos din buzunar negativul filmului ce-l făcuse cu noi, cu capele militare pe cap, și l-a desfășurat în fata lor. Îi era teama sa nu fim descoperiți pe baza fotografiilor făcute. Atunci jandarmii s-au năpustit asupra lor, administrându-le o severa bătaie, crezând ca sunt spioni germani și filmul i-ar fi trădat. Imediat s-au întors la casa lui Tomici și au făcut o noua percheziție în toate încăperile.

În camera unde dormeam eu și Petrascu și unde nu intraseră înainte, au descoperit, chiar sus pe cuptor, doua revolvere, pe care ni le procurase, pentru a trece granita cu ele. Cu găsirea acestor revolvere, situația lor s-a agravat. Au fost duși legați la Belgrad, la sediul Siguranței centrale, și acolo au fost groaznic bătuți ca sa spună cine sunt și cu ce scop au venit în Iugoslavia.

Ei au amânat cât au putut declarațiile, pentru a nu-i trimite pe sârbi pe urmele noastre. În cele din urma, răzbiți de bătaie, au spus ca sunt legionari. Vârlan, într-un moment de disperare, temându-se ca nu va mai putea rezista, a înghițit o capsula cu otrava, pregătită de mai înainte și pe care o ținea ascunsă. Dar cum o purta de multa vreme, conținutul ei se alterase și nu și-a produs efectul, provocându-i doar tulburări metabolice, care s-au manifestat prin umflături pe tot corpul. Capul îi era de nerecunoscut. Sârbii s-au speriat, crezând ca e cauza bătailor, și l-au lăsat în pace. După ce au fost identificați, conform convenției în vigoare între cele doua guverne, au fost conduși la frontiera și predați politiei romanești. Au trecut prin Timișoara și apoi au fost transportați la București.

La început agenții s-au purtat mai aspru cu ei, dar nu fuseseră nici ei maltratați. Atitudinea personalului de paza s-a îmblânzit pe măsură ce progresau discuțiile mele cu Nicki Ștefănescu. Borobaru mi-a povestit scena primei mele confruntări cu Directorul Siguranței. A făcut mare impresie asupra lui Nicki Ștefănescu declarația categorica a amândurora ca s-au întors în tara pentru a pregăti răsturnarea regimului.

— și nu v-a fost frica după represaliile din Septembrie? Nu știați ce va așteaptă dacă sunteți prinși?

— Ba știam, i-a răspuns Borobaru cu un calm uluitor, și știm ce ne așteaptă.

Atunci Nicki Ștefănescu și-a făcut cruce, i-a dat un pachet de țigări și i-a întins mâna cu prietenie.

Borobaru inspira cu sete aerul primăvăratec în plămânii ofiliți de atâta sedere prin închisori. Nici nu-i venea să creadă că se plimba liber pe străzile Capitalei. Ce întorsătură au luat evenimentele! Luna de zile care s-a scurs parca a fost un film fantastic. Își luase adio de la viață, după ce fusese predat agenților români de la frontiera, și aștepta de la o zi la alta să fie scos din celula și împuscat. Pentru mine bucuria era infinit mai mare, căci sacrificiul lor de la Ofcea nu se sfârșise în chip tragic. El făcuse totul ca să ne salveze, oferindu-și propria lui viață, și acum Dumnezeu îi restituia acea viață într-un chip miraculos, tocmai ca răsplată a devotamentului său.

Am luat masa împreună, iar seara l-am luat cu mine să doarmă la familia Zimmermann, care ne-a primit cu aceeași dragoste.

Până noaptea târziu ne-a întreținut Borobaru cu povestirile lui, sărind fericit de la un subiect la altul și veselindu-ne cu râsul lui contagios.

4. În acțiune pentru noul partid.

Chiar în după-masa zilei de 14 Iunie am început acțiunea de propagare a ideii noului partid printre legionari. Cum eliberarea mea de la Siguranță nu fusese publicată în ziare, camarazii pe care îi vizitam nu știau ce să mai creadă. Sunt liber sau fugăr? Trebuia să le explic mai întâi ce este cu mine, cum s-a făcut acordul cu regimul și pe ce bază am fost eliberat. Le trebuia un timp oarecare ca să se dezmeticească. Se apropiau de mine cu sfială și teamă, ca de un întors în lumea celor vii de pe tărâmul celalalt. Cel care s-a bucurat mai mult a fost Stoicanescu, care, pe lângă prietenia ce ne lega, scăpa și de o povară de pe suflet.

Dar eu nu aveam timp de pierdut. Trebuia să pun în mișcare toate posibilitățile de care dispuneam pentru constituirea noului partid, așa cum luasem angajamentul față de „permanentele Statului”. Orice întârziere sau șovăire în mobilizarea legionarilor în favoarea noii formule ar fi fost interpretată ca o sustragere a mea de la responsabilitățile contractate. Și aceasta nu voiam să se întâmple. Nu voiam să fiu acuzat de duplicitate. Mai mult decât atât. Eram convins că formula poate fi realizată dacă din toate părțile se depune aceeași bunăvoință. M-am angajat așadar cu zel și

convingere în campania de lămurire a legionarilor de ce este nevoie sa se treacă la o noua etapa în relațiile dintre mișcare și regim.

Ma prezentam în fata lor cu conștiința unui om liber, care nu-mi cumpărasem viața și libertatea în schimbul unei declarații de capitulare și care „eo ipso” îi anula orice valoare politica. Am pledat cauza noului partid după ce m-au pus în libertate și după ce autoritățile și-au asumat riscul de a ma vedea dispărut. Dar un astfel de act n-a intrat niciodată în calculele mele, m-ar fi dezonorat și ar fi apăsător greu asupra mișcării.

Mi-aduc aminte ca pe primul legionar pe care l-am vizitat a fost Traian Herseni. Nu avusese nimic de suferit în prigoana, fiind ocrotit de profesorul de sociologie Dimitrie Guști, al cărui asistent era. Ne cunoșteam din liceul din Făgăraș, el fiind cu doua clase înaintea mea. Am fost la el acasă. M-a primit extrem de binevoitor și ne-am înțeles în câteva minute, fiind de acord cu necesitatea colaborării politice cu regimul.

De altfel am avut surpriza sa constat ca atitudinea lui Herseni nu era un caz singularic între „răzleți”, ci exprima o stare de spirit, un curent, pe care l-am identificat și în contactele cu alți legionari. Nu era nevoie sa insist prea mult în explicațiile mele, nu eram supus la interogatorii iscoditoare, ci cu o rara inteligenta și o rara înțelegere a momentului, elita legionara a Capitalei a răspuns chemării mele.

În câteva zile mi-am asigurat sprijinul mării majorități a legionarilor din Capitala. Au înțeles necesitatea ca orice s-ar întâmpla mai târziu, ei trebuie sa intre în bloc în noul partid și sa formeze zid în jurul meu. Nici eu nu stiu cum s-a produs, aproape instantaneu, refacerea comunității noastre sufletești, după atâtea tragedii și suferințe. Cred ca mișcarea și-a regăsit echilibrul interior, centrul de greutate, văzând în mine un garant al unității și continuității ei. Destinderea fusese buna, caci ieșiseră din lagăre și închisori o mulțime de legionari, dar nimeni nu știa ce se va întâmpla mai departe. Evoluția politica interna nu ajunsese la termenul ei final. Destinderea reprezenta ceva amorf, ceva difuz, o etapa intermediara, din care trebuia sa iasă, într-o forma oarecare. Ce vor face legionarii mai departe? În aceasta stare de confuzie, am căzut eu în tara si, după eliberarea mea, când le-am indicat noul partid, au înțeles ca trebuie făcut acest pas.

Dar aceasta propunere nu ar fi prins în suflete, daca legionarii nu ar fi fost în mine un punct de referință valabil, un om care nu poate să-i înșele și care nici nu poate înșela asupra liniei legionare de urmat.

5. Întâlnirea cu Profesorul Codreanu.

Nu stiu daca trecuseră doua zile de când fusesem pus în libertate si, prin Horia Cosmovici, primesc o invitație stăruitoare din partea Profesorului Ion Zelea Codreanu sa ma duc până la el cât mai de graba. M-am interesat ce e cu el. Mi-a spus Cosmovici ca desi eliberat din lagăr, Siguranță îl consemnase chiar în casa în care locuia, din cartierul Teilor. Putea primi vizite, dar nu putea părăsi locuința.

Am stat la îndoiala sa ma duc așa de repede la el, întâi din cauza situației lui speciale și apoi nu știam în ce stare sufleteasca se găsea. Aflasem ca fiul lui, Horia, era în intime relații cu Noveanu, dar puteau găsi un anumit ecou în sufletul îndurerat al Profesorului, care avea de plâns moartea Căpitanului, dar la el suferința era infinit mai mare, caci era vorba de proprii sai fii.

Dar Cosmovici a insistat atât de mult în numele profesorului încât am trecut peste aceste îndoieli și cu o mașină am pornit spre cartierul Tei.

Întâlnirea cu Profesorului a fost o revelație. Când m-a văzut, și-a ridicat mâinile sus și m-a salutat cu cuvintele „Arhanghelului Mihail te-a mântuit”. Profesorul se ținea bine. Drept ca o lumânare, avea privirea agera și mintea limpede. Anii de lagăr nu-l doborâse și nici tragediile de familie. Am văzut-o și pe Doamna Codreanu. Senina și calma, m-a primit cu un surâs binevoitor. Profesorul s-a interesat de grupul legionar din Berlin, de politica Germaniei fata de România, de șederea mea la Siguranță și apoi a trecut brusc la alt subiect:

— A venit pe la mine Noveanu și a început să-mi vorbească de anumite lucruri din prigoana, în legătură cu D-ta și alti legionari din Comandament. Dar eu stiu care este adevărul. Doamna Codreanu e martora. Corneliu putea sa se salveze. Putea sa plece de la închisoare. Un capitan de jandarmi s-a oferit să-l scoată.

Doamna Codreanu i-a comunicat aceasta lui Codreanu, dar el n-a voit. Nu discut motivele lui, dar el a respins ideea fugii. Acesta e adevărul și Doamna Codreanu e martora.

Eu stiu cine e Noveanu. Familia lui e din Huși. Tatăl lui era evreu. Mai târziu a intrat în armata, ajungând plutonier-major. S-a căsătorit cu o româncă și a trecut și el la creștinism. Este adevărat ca a întemeiat o frumoasa familie româneasca. Nu vreau cu asta sa ma leg de originile lui, dar nu cred ca este bine ca legionarii sa se grupeze în jurul lui. Linia lui de servilism fata de Rege nu este buna. Detest legătura fiului meu cu Noveanu, dar nu pot să-l despart de el cu toate insistentele mele.

Profesorul Codreanu se plimba prin odaie când vorbea, cu gesturile lui largi și tonul apăsător. Mai era de față și Alecu Ghica.

În sinea mea binecuvântam pe Dumnezeu pentru această întâlnire. Câștigasem un sprijin nesperat. Profesorul Codreanu nu-i plăcea acțiunea lui Noveanu și își manifestase încrederea în mine.

I-am explicat Profesorului Codreanu condițiile în care fusesem eliberat de la Siguranță și mandatul ce-l promisem de la Palat. Profesorul de atunci și m-a asigurat de tot sprijinul lui. M-am despărțit cu promisiunea ca voi veni să-l vad cât mai des pentru a-l informa de tot ce fac și pentru a ne consulta asupra tuturor acțiunilor de întreprins.

Din acest moment am devenit oaspetele lui aproape zilnic. În orice caz, nu a existat nici un moment politic important din vara anului 1940 pe care să nu-l fi discutat în prealabil cu profesorul și să nu fi stabilit în comun cum trebuie să răspundem. De fapt am devenit aliați în luptă și fără colaborarea Profesorului Codreanu nu s-ar fi ajuns la rezultatele spectaculare de la 6 Septembrie. A fost pentru mine un adevărat părinte și m-a ocrotit în toate împrejurările când era nevoie de cuvântul și autoritatea lui.

Îndată după plecarea de la Profesor, m-am repezit la Nicki Ștefănescu. Între noi s-a desfășurat următorul dialog:

— Domnule Director, l-am văzut pe Profesorul Codreanu.

— Ma bucur ca îmi spui aceasta, căci și așa să fi aflat de la agenții mei. Ei, cum l-ai găsit?

— Calm și binevoitor.

— Cum a reacționat la propunerea de colaborare cu Regele?

— Într-un mod în care m-a surprins. Înțelege situația politică. Dar să vrea să vă rog ceva. Să-i ridicați opreliștea de a nu părăsi casa.

— D-le Sima, face prostii.

— Cum adică?

— Înainte a fost liber. Dar cum a ieșit din lagăr, a început să facă parastase pentru legionarii morți. Și nu s-a mulțumit cu slujba religioasă, ci a ținut discursuri și a apărut la parastase chiar legionari în cămăși verzi. Atunci am fost obligați să-i fixăm domiciliul forțat.

— Domnule Director, situația mea este extrem de penibilă. Cum eu marele terorist, seful pistolarilor, cum mă numiți D-voastră, sunt în libertate, iar Profesorul Codreanu, un om bătrân, lovit de moartea celor doi fii ai lui, nu are voie să se miște liber.

Ce vor zice legionarii? Nu-mi îngreunați misiunea mea? V-aș ruga reconsiderați situația profesorului.

Eu îmi iau angajamentul ca la proxima întâlnire să-l conving pe profesor sa renunțe la orice agitație când va mai face parastase.

— Bine, D-le Sima, dar te rog să-i pui în vedere ca daca se mai repeta astfel de acte, îl vom interna din nou. Chiar acum dau ordin ca sa i se ridice domiciliul forțat.

Într-o goana am alergat din nou la profesor pentru a-i comunica rezultatul întrevederii mele cu Nicki Ștefănescu.

Profesorul a fost bucuros sa afle ca nu mai e supus interdicției de a părăsi casa și mi-a promis ca nu va mai face acte care sa supere pe guvernanți.

6. La Hotelul Împăratul Traian.

În peregrinările mele prin București, mi-a venit rândul sa ma duc și pe la Hotelul Împărat Traian, de pe Calea Grivitei, unde își avea reședința, într-o camera din acest hotel, Vasile Noveanu.

Cum Noveanu dusesse tratativele pentru destindere prin persoane din jurul Regelui și cum se bucura de încrederea Palatului, era normal ca legionarii care veneau din provincie în Capitala sa aibă ca punct de întâlnire acel hotel, atât pentru a se revedea cât și pentru a afla ultimele vesti, privind fie mișcarea fie situația politica a tarii. Până la eliberarea mea, Hotelul Împăratul Traian era un fel de sediu neoficial al mișcării, iar Noveanu îndeplinea rolul de liderul ei politic.

Ca de obicei, am găsit multi legionari la hotel. Unii abia sosiseră, alții se pregăteau sa se întoarcă acasă.

Revederea mea cu Noveanu a fost afectuoasa. Ne cunoșteam de multa vreme, el fiind sef al județului Arad, iar eu sef de județ și apoi sef de regiune în Banat. fusesem chiar încasa lui.

Am vorbit de toate Am făcut, cum se zice, un tur de orizont politic, dar fara sa adâncim vreo problema. I-am comunicat și lui programul cu noul partid și el n-a avut nici o obiecțiune de făcut. Îi părea bine și logic ca am ajuns la înțelegere cu Palatul. În definitiv, ceea ce făceam eu acum, nu era decât ceea ce începuse el cu șase luni în înainte.

Dar citeam în ochii lui o rezerva. Chiar modul lui de exprimare era sibilic. Cine știe? Vedea în mine un rival, care vrea să-l exproprieze de munca și ideile lui? El lucra de șase luni la apropierea dintre Rege și mișcare și tocmai acum când sa culeagă roadele – se zvonea de intrarea legionarilor în guvern – sa vina altul sa se bage pe fir și chiar sa i-o ia înainte?

Ceea ce m-a izbit în conversația avută cu el, a fost ca nu mi-a comunicat nimic din acțiunea întreprinsă de el până atunci și nici de legăturile ce le avea. Ar fi fost important să ne putem confrunta experiențele și, pe baza lor, să lucrăm împreună în cadrul aceluiași proiect. Departamentul de mine de a intra în concurență cu el sau cu alți fruntași legionari. Eu eram preocupat exclusiv de Legiune, de modul cum poate fi mai bine servită în împrejurările date. Linia mea de atunci, bazată pe înțelegerea cu Palatul, coincidea cu a lui Noveanu, încât trebuia doar să formăm împreună o echipă de lucru. Dar observând o anumită răceală din partea lui, m-am retras și eu în mine însumi, necomunicându-i nimic de importanță, ci doar versiunea generală a evenimentelor.

Mai târziu am aflat că legătura lui Noveanu cu Palatul se stabilise pe linia Generalul Gabriel Marinescu-Generalul Bengliu, în timp ce eu fusesem introdus la Palat pe linia Nicki Ștefanescu-Moruzov. Evident, cele două linii se întâlneau în același punct: era Urdareanu, Ministrul Palatului, care ținea în mână toate firele.

Fata de Noveanu, mă bucura în acel moment de următoarele avantaje:

— Siguranța nu-l considera pe Noveanu apt să aducă mișcarea sub ascultarea Regelui, cum probabil se lăudase.

— Nici Profesorul Codreanu nu avea încredere în el, dar dintr-un alt motiv. Îi era teama că ar putea să săvârșe acte de compromitere a Legiunii.

În mod bizar, criteriul Siguranței coincidea cu criteriul Profesorului Codreanu în judecarea lui Noveanu, dar de pe poziții diametral opuse. Profesorul vedea în Noveanu un om dispus să facă jocul Palatului până la ultimele consecințe, fără să țină seama de linia Legiunii, în timp ce Moruzov și Nicki Ștefanescu îi contestau ascendența lui în mișcare, fapt care îl descalifica în ochii lor pentru rolul pe care îl joacă. Noveanu putea aduna în jurul Regelui anumite fracțiuni din mișcare, dar nu mișcarea ca totalitate operativă.

Într-adevăr Noveanu nu dispunea de o bază solidă în mișcare. În jurul lui se concentraseră o serie de elemente oportuniste și avea o anumită audiență în provincie, la legionarii care, venind rareori la București, nu cunoșteau dedesubturile și intrigile vieții politice din Capitală. „Răzleții” nu frecventau Hotelul Împăratul Traian, considerând pe Noveanu o simplă anexă a Palatului. Când privește cadrele luptătoare, acestea nu aveau nici o afinitate cu el. Ele formau zid în jurul meu, constituind rezerva strategică a mișcării.

7. Un mesaj de la Virgil Ionescu.

Tot în aceste zile, sa fi fost prin 16-17 Inie, primesc un mesaj urgent de la inginerul Virgil Ionescu, care ma ruga sa ma duc să-l vad. Se afla în Sanatoriul Vincent de Paul împreuna cu sotia lui, Doamna Maria Ionescu. Ajungând acolo, aflu ca nu este el bolnavul, ci sotia lui, care suferise o operație de apendicita.

Inginerul ieșise din închisoare, locuia cu sotia lui la Sanatoriu, dar nu fusese eliberat într-o forma legala. I se făcuse hatârul sa fie internat în spital, dar cu obligația sa nu-l părăsească. Se găsea într-o situație asemănătoare cu a profesorului Codreanu, cu circumstanța agravanta ca fiind condamnat, oricând putea fi readus în temniță.

Nu-l cunoșteam pe inginerul Virgil Ionescu decât foarte vag, din rarele întâlniri ce le aveam cu el la Centru, când veneam din provincie. Odată, la invitația Căpitanului, am luat masa în casa lui, împreuna cu toți șefii din Ardeal. Virgil Ionescu era o figura binecunoscuta în lumea Bucureștilor și unul dintre fruntașii mișcării legionare. Fusese sef de regiune din Dobrogea.

Întâlnirea a fost caldă și prieteneasca. Eram doi oameni ieșiți din închisoare și amintirea acestor zile întunecate ne înfrătea, topind distantele. Inginerul m-a rugat stăruior, și doamna la fel, ca sa intervin la Palat sau unde cred de cuviință ca sa li se acorde și supraviețuitorilor de la Râmnicu-Sarat grațierea. Într-o situație asemănătoare cu a lui se găseau Radu Budișteanu și Dr. Șerban Milcoveanu. Toți trei fuseseră condamnați la 7 ani închisoare, la 1 Iulie 1938, în marele proces al conducătorilor mișcării, în frunte cu inginerul Clime. I-am promis ca ma voi interesa de cazul lor la proxima întâlnire cu Urdareanu și ca voi stărui sa fie grațiați.

M-am simțit incomod în fata inginerului. Cum eu, implicat în atâtea acte, ma plimbam liber, nu mi se făcuse nici proces și nu suferisem nici o condamnare, în timp ce el, o figura mult mai blajina a mișcării și victima a prigoanei, se găsea în aceasta situație anormala.

În același sanatoriu se găsea internata și Doamna Ioana Cantacuzino. Mi-a povestit suferințele ei din timpul prigoanei. După arestarea ei, în Decembrie 1938, a fost internata în lagărul Sadaclia din Basarabia, unde a rămas până în primăvara anului 1940. Era o femeie de un curaj extraordinar, care avea sa se distingă și în bătălia de la Brașov, de la 3 Septembrie 1940.

8. Audienta la Rege.

Desi trecuse doar câteva zile de la eliberarea mea, activitatea mea lăsase urme. În fiecare zi aveam zeci de întâlniri cu legionarii. Umblam dintr-o

casa într-alta și dintr-un cartier într-altul al Bucureștilor, cu iuțea pe care mi-o putea procura mașina.

În afara de aceasta, ma întâlneam zilnic fie cu Nicki Ștefănescu fie cu Moruzov, pentru a le comunica rezultatele anchetei mele printre legionari. Nu întâlnisem nici o opoziție. Inclusiv Noveanu cu grupa lui erau de acord cu înființarea noului partid. În Capitala, cel puțin, domnea unanimitatea. Profesorului Codreanu își dăduse și el asentimentul și era gata să mă ajute.

Ecourile acțiunii mele pătrunseseră până la Palat. Serviciul de informații avea agenți printre legionari, dar aceștia nu puteau raporta decât lucruri bune despre mine: Horia Sima a văzut pe cutare, a vorbit cutare chestiune și a pledat cauza Regelui... așa se explica și graba cu care a fost aranjată audienta mea la Rege. După ce mi-au dat drumul și după ce m-au convins că nu ies cu o iotă din programul stabilit, oamenii din jurul Palatului s-au decis să arde etapele, dându-mi consacrarea de om politic.

Cu acest gest, Regele voia să facă demonstrație de politica externă. Voia să arate Berlinul că conflictul cu Garda de Fier s-a aplanat și acum toată țara este cu el, afara de opoziția partidelor de orientare anglo-saxonă. În același timp, urmarea să ofere o garanție spectaculară a bunei credințe în eforturile ce le făcea de a se apropia de Axa. Dacă accepta să primească pe Horia Sima, cunoscut prin intransigența cu care propaga idealurile „noii ordine europene”, nu mai exista nici un motiv ca să nu i se acorde și lui încrederea. Pe plan intern, primirea mea în audienta la Rege trebuia să reprezinte punctul culminant al destinderii, împăcarea totală și definitivă cu mișcarea, inclusiv cu sectoarele ei cele mai aprige, și deschiderea unei noi ere, de colaborare între Rege și legionari, în care vor predomină interesele mari ale Patriei.

Audienta mea la Rege a început cu un act neplăcut. Nicki Ștefănescu mi-a comunicat, în dimineața de 18 Iunie, să mă duc la Ministrul de Interne, Ghelmegeanu, care mă aștepta la el acasă. M-am dus fără să-mi dau seama despre ce este vorba, crezând că vrea să mă consulte în legătură cu înființarea noului partid.

După ce am intrat în biroul ministrului și ne-am salutat, îl vad pe Ghelmegeanu că dispăre. Îndată își face apariția un alt domn, de presupus un agent, care începe să mă percheziționeze, întrebându-mă dacă nu am arme.

— Cum să port arme? Nu am de ce. Au trecut acele vremuri.

Iese agentul și se înapoiază Ghelmegeanu. Abia atunci îmi spune ca vom merge la Palat, unde voi fi primit în audienta de Majestatea Sa Regele.

Bine, Domnule Ministru, nu vedeți ca sunt în haine de strada? Nu am nici cel puțin o cămașă ca lumea.

— Într-adevăr, hainele de pe mine erau într-o stare lamentabila.

— Nu are nici o importanta. Majestatea Sa Regele nu se ocupa de astfel de lucruri. Vrea sa te cunoască și sa audă din gura D-tale cum vezi situația politica externa și cum preconizezi formarea noului partid.

Trebuie sa mărturisesc ca la percheziție am înghețat. Ma gândeam ca „permanentele” s-au răzgândit și vor sa ma aibă din nou sub paza. De fapt era o măsură de precauțiune a lui Ghelmegeanu, care, fiind Ministru de Interne, era responsabil de viața Regelui. Faima de terorist ma urmarea pretutindeni, chiar atunci când trebuia sa devin om politic consacrat chiar de Rege.

Ne-am urcat în mașină și am pornit spre Palat. Mașina nu s-a oprit la usa principala, pe unde nu intrau decât excelentele, ci la o usa laterala, aflata în dreapta Palatului, cum îl priveai din fata.

Am urcat la etajul întâi, pe o scara întunecoasa, acoperita de covoare. Intram mai întâi în biroul Colonelului Rusescu, care era seful de cabinet al Ministrului Urdareanu. După doua minute, suntem conduși în cabinetul Ministrului. Urdareanu îmi întinde mâna cu vădită dorința de a-mi arata ce serviciu mi se face.

— Domnule Sima, a sosit momentul culminant din viața D-tale. Vei fi primit în audienta de Majestatea Sa Regele.

— Sunt adânc emoționat, dar uitați în ce hal sunt. Cum sa ma prezint în fata Majestății Sale Regelui?

— Nu te preocupa de asta. Majestatea Sa Regele vrea sa te cunoască și să-i expui programul pe care ni l-ai comunicat noua în scris, pentru ca vrea sa pășească la acțiune.

— Permiteți-mi o întrebare, D-le Ministru. Nu cunosc protocolul. Când voi intra la Majestatea Sa Regele, cum îl salut?

— Cu brațul în sus, așa cum aveți D-voastra obiceiul, legionarii.

Urdareanu ridica apoi telefonul și comunica ceva Regelui. Îmi iau rămas bun de la Ghelmegeanu, care pleacă.

Apoi urmând pe Urdareanu, ma îndrept spre cabinetul Regelui, care se afla fata în fata cu biroul ministrului.

Intra mai întâi Urdareanu și ma anunță. Intru și eu după el și salut pe Rege cu brațul în sus, așa cum mi s-a recomandat, adăugând „Sa trăiți Majestate”.

Regele se afla la biroul sau, așezat în fundul camerei. Urdareanu se retrage. Regele îmi face semn să mă apropiez de biroul sau, așezat în fundul camerei, și să iau loc pe un scaun din fața lui. Ne privim un minut. O figură cuceritoare și amabilă. Ochii albaștri, parul blond și buclat. Încă tânăr. Un om în floarea vârstei.

Surâde ca să-mi dezarmeze timiditatea, iar eu fac eforturi ca să topesc gheata dintre noi. Regele e calm. Scoate o țigară și o aprinde tacticos.

Nici eu nu mă las mai prejos. Îl privesc în ochi, fără să dau semne de nervozitate. Aștept să deschidă el vorba.

— Ei, ce ai să-mi spui, Domnule Sima. Ia de la început lucrurile.

I-am vorbit aproape două ore. M-a ascultat neclintit. Ca o statuie. Din când în când câte o observație, la care replicam. M-a lăsat să-mi descarc tot sufletul.

Ce i-am spus? O sinteză a conversațiilor ce le-am avut cu Nicki Ștefănescu, cu Moruzov, cu Generalul Coroama, cu Ghelmegeanu și cu Urdareanu. Trebuia să improvizez expunerea mea, dar în același timp să-i dau o formă ordonată, pentru a-și produce efectul.

Am început cu lupta mea și cu atitudinea mea față de el.

— Majestate, știți că am fost un mare dușman al Majestății Voastre. Astăzi împrejurările reclama să fim împreună, pentru a ne putea salva țara, amenințată la hotare.

Regele a dat din cap. I-am făcut apoi un istoric al Legiunii până la prigoana din 1938.

— Eu v-am aparat, a observat Regele, dar Codreanu a refuzat să colaboreze cu mine. Și apoi, când ați început să faceți acte de teroare, nu v-am putut apăra.

Nu puteam să-l contrazic, arătându-i că prigoana a început în 1938, când nu se săvârșise nici un act de violență. Și atunci am deviat atenția spre Armand Călinescu.

— Cred că responsabilul principal pentru cele întâmplate este Armand Călinescu, care a împiedicat sistematic orice contact al mișcării cu Majestatea Voastră. Tata cariera politică a lui Armand Călinescu era strâns legată de prigonirea mișcării legionare și aceasta din 1933. Fără de exploatarea acestui conflict, el n-ar fi ajuns niciodată prim-ministru. Dacă viața constituțională s-ar fi desfășurat normal, Armand Călinescu ar fi rămas

o figura periferica a politicii romanești. Dar interesele lui Armand Călinescu și ale Majestății Voastre nu coincideau. Călinescu era un aventurier politic. În vreme ce el voia sa extragă din prigonirea mișcării maximum de avantaje pentru sine, Majestatea Voastră reprezentați permanentele națiunii, care sunt pe deasupra oricăror contingente politice. Armand Călinescu a creat aceasta stare de tensiune între Coroana și Tara, pentru a demonstra Majestății Voastre ca prezenta lui în fruntea guvernului este indispensabila, atât pentru securitatea personala a Majestății Voastre cât și pentru garantarea Tronului.

Diagnosticul meu nu era exact. Separația de răspunderi nu era reala, dar interpretarea data de mine asupra evenimentelor din trecuta înregistrat-o cu satisfacție.

Am trecut apoi la exilul legionarilor din Berlin.

— La Berlin ati sabotat permanent acțiunea mea.

— Este adevărat. Dar din ce cauza? Noi am combătut o anumită linie politica externa, care ni s-a părut ca duce tara la dezastru. Noi eram convinși ca Germania va învinge pe continent și atunci ne gândeam cu groaza la ceea ce se va întâmpla cu România. Noi credeam ca orientarea spre Axa trebuia realizata cât mai repede pentru a ne putea sustrage apetitului sovietic.

— Acum vedeți ca tot într-acolo mergem. Orientarea spre Axa a devenit politica mea. Dar trebuie sa ne prezentam în bloc în fata străinătății.

În continuare i-am expus teoria noului partid, cu toate amănuntele, pentru a nu rămâne nimic clarificat:

1. Necesitatea de a concentra în acest partid cele mai bune elemente ale tarii. Aici i-am dat un exemplu concret de cum trebuie făcută selecția cadrelor. În județul Caras, i-am spus, sunt trei elemente de valoare: este protopopul Coriolan Buracu, national țărănist, este Dr. Teicu, din partidul național-creștin, și Octavian Roșu, seful legionarilor. Daca aceste persoane ar intra în noul partid, ar coaliza marea majoritate a populației și ar reprezenta și o garanție de buna și corecta administrație.

2. Necesitatea de a îmbunătăți situația muncitorilor și a țăranilor, și în special a muncitorilor care lucrează cu mine.

3. Necesitatea de a îngrađi puterea evreiasca în România. În primul rând trebuie eliminați evreii din toate funcțiunile Statului.

— Domnule Sima, nu trebuie sa uiți ca între evrei sunt și elemente distinse, de care tara nu se poate lipsi. Avem medici faimoși, avem oameni de știință.

— Bine înțeles ca se pot face anumite excepții. Esențial este sa slăbească presiunea evreiasca asupra populației.

— Domnule Sima, nu am oameni, te rog sa ma crezi. Aștept ca tineretul sa vina lângă mine. Vechea generație m-a decepționat. Daca nu ar fi refuzat Codreanu...

— Majestate, repet ceea ce v-am spus mai înainte. Daca nu ar fi existat Armand Călinescu, altfel s-ar fi desfășurat evenimentele.

— Bine, D-le Sima. Ma bucur de dispoziția legionarilor de a intra în ordine și de a colabora cu regimul. Voi proceda la constituirea noului partid și aceasta foarte curând.

Dar un lucru sa știți: Eu sunt seful vostru.

Nu mi-am dat seama atunci la ce se gândea el.

— Bine înțeles, Majestate. Nu poate fi altcineva seful acestei tari decât Majestatea Voastră. și acum îmi îngăduiți și mie o rugămintă.

Mai sunt legionari în închisori. Ar trebui grațiați și aceștia. Apoi este cazul inginerului Virgil Ionescu și al celorlalți doi supraviețuitori de la Râmnicu-Sarat. Desi sunt oarecum în libertate, nu sunt liberi.

— Chiar în zilele acestea am sa fac un nou decret de grațiere, încât marea majoritate a legionarilor vor fi eliberați. Nu pot sa aplic acest decret, cel puțin acum, acelora care au săvârșit crime. Cât privește grațierea grupului de la Râmnicu-Sarat, am încă îndoieli.

— Majestate, e o chestiune de sensibilitate politica. Va rog sa grațiați și pe inginerul Virgil Ionescu, împreuna cu ceilalți. În ce lumina apar eu în fata acestor oameni? Însăși acțiunea ce-o întreprind de regroupare a legionarilor în noul partid este periclitate.

În fata acestui argument a cedat, dar simțeam ca se da o lupta în el. Avea ceva împotriva inginerului Virgil Ionescu, ceea ce n-am putut sa deslușesc.

La plecare mi-a strâns mâna, mi-a ținut-o câțva timp în mâna lui, ca și cum voia sa ma convingă sa rămân un prieten leal Coroanei.

M-am întors în cabinetul lui Urdareanu, unde acesta m-a întâmpinat euforic:

— Ei, ce spui, Domnule Sima? Ce impresie ți-a făcut Majestatea Sa Regele?

— Domnule Ministru, sunt copleșit. Mai târziu, tinerețea lui. Apoi, judecata lui clara. Apoi, libertatea de care m-am bucurat pentru a-i expune toate problemele, inclusiv cele mai dificile. E un om de înțeles. Sunt copleșit.

N-am sa uit niciodată acest moment. Trebuie sa facem totul, ca sa salvam situația Regelui, ca garant al unității și independentei naționale.

În acel moment vorbeam încă răpit de convorbirea ce-am avut-o. Regele Carol era un om încântător, o personalitate fascinanta. De o vasta cultura, perfect cunoscător al mecanismului statal, și de o inteligența superioară tuturor oamenilor politici ai României pe care i-am cunoscut mai târziu.

Ma gândeam atunci ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi avut loc întâlnirea dintre Rege și Capitan, la nereușita audiența?

9. Înființarea Partidului Națiunii.

În dimineața de 22 Iunie, citesc în ziare ca s-a înființat noul partid. M-am bucurat sperând sa fie ceea ce propusesem eu în discuțiile anterioare cu permanentele Statului. Regele Carol anunța desființarea „Frontului Renașterii”. O manifestație publică era prevăzută pentru dimineața aceleiași zile. Majestatea Sa Regele va primi omagiul populației din Capitala.

Urmărind cu atenție textul publicat în ziare, am constat cu amărăciune ca noul partid era o imagine deformată a concepției mele. Mai întâi titlul era pur și simplu ridicol. Națiunea e o totalitate care nu poate fi reprezentată decât prin ea însăși și nicidecum de un fragment al ei. În loc sa rămână la formula propusă de Generalul Coroama, „Frontul Națiunii”, deșteptii de la Palat au dat drumul la „Partidul Națiunii”, ceea ce încheia în sine o contradicție de termeni. „Frontul Națiunii” avea avantajul ca evoca tocmai întregul național și nu o parte a ei.

O altă idee nefericită a fost proclamarea Regelui ca șef al noului partid. Era o degradare, o diminuare a prestigiului regal. Regele poate promova înființarea de partide, dar nu poate lua conducerea unui partid. E un nonsens. Dacă ești rege, nu poți sa fii șef de partid, căci din acest moment ai renunțat la prerogativa de șef suprem al națiunii. Atunci mi-am adus aminte de audiența mea la Rege, de ceea ce mi-a spus el în ultimul moment: „dar trebuie sa știți ca eu voi fi șeful vostru”. Cine știe? Probabil ca vroia sa imite pe Hitler, care era șef de partid și șef de Stat. Dar la Hitler concentrarea celor două funcții în aceeași persoană era naturală, deoarece el se ridicase de jos, din popor și de la partid, pentru ca sa cucerească apoi magistratura supremă a Statului. Dar procesul invers nu se putea realiza. Un rege reprezintă o dinastie și un tron. El trebuie sa rămână permanent deasupra partidelor și sa nu intre în lupta politică.

În sfârșit, am fost rău impresionat și de faptul ca noul partid era înzestrat cu un sistem punitiv. Toți funcționarii Statului erau obligați sa intre în noul

organism și orice alta activitate politica era interzisa. Se prevedeau sancțiuni contra acelor care s-ar fi organizat sau manifestat politic în afara de cadrul legal. Amenințarea populației cu pedepse ucidea tocmai spontaneitatea noului partid, capacitatea lui de a cuceri masele, efectul binefăcător pe care l-ar fi avut în opinia publica, arătându-i-se ca într-adevăr e ceva diferit de „Frontul Renașterii” de trista memorie. Cum adeziunea legionarilor era asigurata și cum legionarii reprezentau în acel moment marea majoritate a populației, nu era nevoie sa se procedeze după vechiul calapod, reamintind poporului ca se afla sub regim de dictatura. Tăria regimului trebuia sa se bazeze pe adeziunea voluntara a cetățenilor și nu pe temerea ce le-o inspira sistemul de represiune.

Nu am întâlnit în text nici o diferență la schimbarea uniformelor. O lacuna foarte grava. Uniforma e un semn distinctiv al unei formațiuni politice și daca se omite schimbarea ei, atunci înseamnă ca „Frontul Renașterii” nu și-a schimbat decât titulatura.

În dimineața aceleiași zile am asistat pe Calea Victoriei la manifestația organizata de guvern pentru a aclama pe Majestatea Sa Regele ca sef al noului partid. Multa lume. Regele în mașina mergând la pas, saluta mulțimea de pe trotuare. Pentru întâia oara ieșea în public fara sa se teama de vreun atentat. Avea o fata zâmbitoare și liniștită. Dar majoritatea celor ce-l salutau erau funcționarii de la ministere care primiseră ordin sa se aglomereze de-a lungul Căii Victoriei. Altfel ar fi decurs ceremonia daca noi, legionarii, am fi mobilizat populația Capitalei pentru a fraterniza cu Coroana.

Am fost ținut în totala ignoranta. Regele și oamenii lui au luat ideea mea cu noul partid, dar i-au dat o alta interpretare care anula tocmai valoarea ei constructiva. Eram supărat și neliniștit. Chiar în după masa aceleiași zile m-am dus la Urdareanu pentru a-i cere explicații. Aveam acum acces liber la Palat, fara sa mai trec pe la Siguranță sau pe la Ministrul de Interne. M-am prezentat Colonelului Rusescu, rugându-l sa ma anunțe Ministrului Palatului. Am fost primit imediat. Cu toată franchețea i-am explicat erorile săvârșite la constituirea noului partid și i-am exprimat părerea mea de rau ca nu am fost consultat în prealabil. Bine înțeles, nu am atins chestiunea Regelui, ca sef de partid, dar m-am legat de titlul noului partid, de penibila impresie provocata de adaosul sancțiunilor și de omisiunea noii uniforme. Funcționarii Statului au ieșit pe străzi îmbrăcați în vechea uniformă. „Sarcina mea este deosebita de îngreunata acum, caci de la ieșirea mea de la

Siguranța până astăzi am vorbit legionarilor permanent de o noua era politica”.

Urdareanu s-a arătat extrem de contrariat mai ales când am protestat contra sancțiunilor prevăzute. El nu putea concepe regimul fara de sancțiuni. I-am explicat ca nu este nevoie sa se recurgă la ele, când marea majoritate a poporului este chemata sa participe la noul partid. Adeziunea poporului reprezintă cea mai sigura pavăza a regimului.

Din discuția cu el am înțeles ca Urdareanu își dădea seama de gafa cu partidul națiunii, dar, în alte privințe, intenționat au procedat astfel. Ei voiau sa utilizeze mișcarea ca o componenta a noului partid, dar fara să-i acorde o importanta prea mare. De aceea am fost pus în fata faptelor împlinite.

— D-le Sima, poate sa ai dreptate în anumite puncte, dar acum partidul este lansat. Nu mai putem reveni. Voi comunica Majestății Sale Regelui obiecțiunile D-tale. Acum ceea ce e urgent și important, este adeziunea legionarilor la noul partid. D-ta sa faci un apel.

— Domnule Ministru, eu nu ma sustrag de la obligațiile luate. Măine veți avea apelul cu semnăturile ce le voi putea obține. Eu v-am comunicat lucrurile acestea exclusiv din dorința de a servi pe Majestatea Sa Regele și pentru ca noul partid sa aibă succes din primul moment. Va rog sa reflectați asupra obiecțiunilor mele și sa introduceți modificările semnalate. Nu e târziu. În special sa fiți atenți la procedura de selecție a cadrelor partidului. Nu uitați nici uniforma.

Regele făcuse un gest spectacular cu desființarea „Frontului Renașterii”, dar se oprise la jumătatea drumului, aplicând cu zgârcenie consecințele dizolvării vechiului front. În loc sa fie larg și generos, as acum cerea situația momentului, pentru a arata tarii ca s-a rupt de trecut, pare ca se speriasa de propria lui îndrăzneala și acum caută sa frâneze tranziția spre era noua. După ce făcuse sacrificiul de a dărâma o coloana a regimului, acum se precupețea în chestiuni de detaliu, care nu compensau ruptura săvârșită în regim.

Mișcarea nu avea decât de câștigat din dizolvarea „Frontului Renașterii”. Prestigiul ei crescuse, caci opinia publica își dădea seama ca Regele făcuse o concesie substanțială mișcării.

Cu înființarea noului partid, regimul trebuia să-și ia un nou avânt, dar lansarea n-a izbutit, pentru ca Regele însuși își sabotase propria lui inițiativa.

10. Un gest istoric al Profesorului Codreanu.

Situația mea era extrem de grea după ce se publicase în ziare textul cu întemeierea noului partid. El nu răspundea asigurărilor ce le dădusem camarazilor mei, și anume ca schimbarea ce se pregătea la Palat va primeni atmosfera politica a tari. De la Palat am alergat sa ma sfătuiesc cu Profesorului Codreanu.

I-am explicat termenii înțelegerii fixate cu Palatul și ce-a ieșit din ea. De alta parte, nu puteam acum sa dau îndărăt, la zece zile după eliberarea mea de la Siguranță, caci ar sari în aer destinderea și s-ar produce grave tulburări în tara. Cartea cu partidul trebuie jucata până la capăt. Trebuia sa fac apelul cerut, indiferent de câte semnături voi obține pe el. Nu voiam sa rămân descoperit de Rege, zicându-se ca nu mi-am îndeplinit angajamentele.

Profesorul m-a ascultat și apoi, ca luminat de o idee, fara să-i fi cerut nimic, a venit cu următoarea propunere senzațională.

— Uite ce cred eu. Trebuie sa mergi înainte. și ca sa te ajut, eu voi fi primul care sa semnez apelul. Toți ceilalți legionari vor semna după mine.

Mai mult decât atâta. Redactez eu însumi acest apel. Într-o jumătate de ora e gata.

Nu stiu cine mai eram. Profesorul ne-a lăsat singuri și a trecut într-o odaie alăturată. Ne-am uitat lung unul la altul.

Eram copleșit de bunătatea și înțelepciunea Profesorului. Îmi lua piatra de pe umeri și se însărcina el sa o poarte o postata, ca sa ma scoată la liman. și când ma gândeam ca acest gest îl făcea în favoarea aceluia care îi omorâse fiul...

Profesorul își dăduse seama ca nu era vorba de noul partid și nici de mine, ci de însăși unitatea mișcării, care ar fi fost grav zdruncinata și capacitatea ei politica anulata, tocmai în acele momente cruciale când era chemata sa joace un rol hotărâtor în viața neamului. Apariția compacta a mișcării era mult mai importanta decât actul desăvârșit. Fara îndoiala, Profesorul și-a adus aminte de cuvintele Căpitanului, care spunea ca „chiar în iad daca ati merge, și daca sunteți uniti, veți ieși și de acolo”.

Profesorul a revenit și ne-a citit apelul. Era conceput scurt, ostășesc și chiar cu o nota de patetism. Conținea esențialul, încheind cu importanta acestei acțiuni pentru salvarea patriei. L-am bătut la mașină și Profesorul Codreanu și-a pus întâiul semnătură pe el. Am alergat apoi ca o furtuna prin toată Capitala ca sa obțin semnături. N-am întâmpinat nici un refuz. Figurile reprezentative ale mișcării au răspuns în bloc la apelul meu. Semnătura Profesorului Codreanu rupsese și ultimele îndoieli. Spre seara eram la

Urdareanu cu apelul semnat. Când a văzut semnătura Profesorului Codreanu a rămas profund impresionat. Imediat s-a dus la Rege, pentru a-i citi textul cu semnăturile.

— Majestatea Sa Regele este foarte mulțumit de aderenta masiva a legionarilor la noul partid. Crede însa ca la finalul apelului lipsește ceva. Acolo unde se vorbește de unirea tuturor forțelor pentru mântuirea Patriei, ar fi bine sa adăugăm „și a Regelui”.

— Foarte bine, Domnule Ministru.

Am acceptat părerea lui Urdareanu, desi mi-am dat seama instantaneu ca era vorba de o eroare din punctul de vedere al Palatului. A-l contrazice, ar fi însemnat ca ma opun Regelui. Adaosul era nepotrivit, caci se interpreta situația Regelui ca amenințată, ceea ce nu-i aducea nici un beneficiu.

A doua zi, 23 Iunie, textul a fost publicat în ziare, sfârșind cu formula „pentru mântuirea Patriei și a Regelui”.

Apelul meu i s-a rezervat un loc de frunte în ziare. A apărut la grămadă, în mijlocul tuturor scrisorilor și telegramelor trimise Regelui cu prilejul proclamării lui ca sef al noului partid. Am interpretat aceasta trecere a apelului meu în masa celorlalte adeziuni ca o dorință a Palatului de a nu da prea mare relief participării legionare la constituirea noului partid.

11. Petrascu este adus la București.

După ce ne-am pierdut la Latunas, Petrascu a apucat spre sud, cu gândul sa ajungă la Oravița, în timp ce eu mi-am căutat scăparea pe axa est-vest.

A umblat ca și mine toată noaptea și a căzut în mâinile autorităților în comuna Ticvanii Mari, în condițiuni asemănătoare cu ale mele. Intrând într-o casa ca sa ceara o bucata de pâine, gospodarul, în loc să-l miluiască, a alarmat satul. O ceata de oameni înarmați cu furci, sape și puști s-au luat după el, l-au ajuns pe arătură și după ce l-au bătut zdravăn, l-au adus ca un trofeu la Primăria Comunei. Aici notarul l-a închis într-o camera părăsită, a pus la usa și la fereastra și a avizat jandarmii.

Auzind de iminenta venire a jandarmilor, Petrascu a făcut o încercare disperata ca sa scape. S-a urcat în podul primăriei și de la o înălțime de șapte metri a sărit pe o ferestruica. Din nefericire, n-a putut sa cada în picioare, pe pământul tare, ci într-o latura și și-a rupt diafragma. Și-a pierdut cunoștința și când s-a trezit, era într-o căruță, ținut în genunchi, cu mâinile legate la spate și păzit de jandarmii din sat și de oamenii care l-au capturat.

A fost dus mai întâi la postul de jandarmi din Cacova și de aici transportat cu o ambulanta la Spitalul din Oravița. Medicii l-au supus imediat unei

operații urgente, caci pierduse mult sânge.

Operația a reușit, dar nu putea face nici o mișcare până la vindecarea rănii. La câteva zile, a apărut un ofițer de la Consiliul de Război din București pentru interogatoriu. Dar cum nu putea nici vorbi de slăbiciune, după câteva întrebări, a fost lăsat în pace. Paza, foarte aspra la început, s-a îmblânzit mai târziu, în pas cu evenimentele externe și interne, încât a putut să fie vizitat și de soție.

În 14 Iunie afla de la maiorul de jandarmi, Catana, că am fost eliberat. Nu-i venea să creadă. I se părea o imposibilitate. În 18 Iunie, o altă veste uluitoare: Horia Sima a fost primit în audiența de Rege. Cum se întremase binișor, a chemat pe maiorul Catana și l-a rugat să-l ducă la București, caci vrea să-și lămurească și el situația.

În 21 Iunie Petrascu ajunge în Capitală. A fost găzduit chiar la Inspectoratul de Jandarmi, unde Generalul Bengliu s-a întrecut cu atențiile. În dimineața de 22 Iunie, afla din ziare de înființarea Partidului Națiunii. Pa când comenta cu ofițerii evenimentul, apar și eu în pragul ușii. Informat de sosirea lui, m-am dus la Siguranță și am cerut să fie și el pus în libertate.

S-a dat ordin telefonic la Inspectoratul de Jandarmi și acum mă duceam să-l iau. M-am apropiat cu sfială de el. Știam de greaua operație ce-o suferise. Era palid și tras la față. Se mișca cu grija, temându-se parca să nu i se desfacă din nou abdomenul înainte de plecare, a venit să ne salute Generalul Bengliu, cu întreg statul lui major. A fost extrem de curtenitor, dar nu s-a reținut să azvârle o săgeată contra Căpitanului, pe care îl considera responsabil de greșită orientare a noii generații. Cum nu puteam să-i răspund cum trebuie, am deviat discuția spre actuala situație a țării, care reclama unirea tuturor forțelor pentru salvarea ei.

Ieșind din clădirea odioasă a Inspectoratului de Jandarmi, unde s-au plănuit atâtea crime contra legionarilor, Petrascu parca înviase, parca era un alt om. Eu mă obișnuisem cu libertatea, dar lui i se părea ceva ireal. Cum e aceea să poți umbla pe strada fără teama de a fi urmărit? Starea normală a vieții i se părea ceva anormal. Am luat o mașină și l-am condus la Hotelul Împăratul Traian, iar eu am pornit în goana spre alte treburi.

Ce se întâmplase cu restul echipei? Petre Dumitriu, care se sacrificase în gara Vladimirovat pentru noi, a avut soarta lui Borobaru și Vârlan. După o bătaie zdravănă, a fost ținut închis la Alibunar, de unde a fost scos mai târziu pentru a fi predat autorităților românești. Eugen Teodorescu și Ion Boian, avizați de Petre Dumitriu, după o noapte de umblat, au ajuns la

Vladimirovat, dar nu ne-au mai găsit la locul indicat, caci noi fugiserăm. Atunci s-au decis sa se întoarcă în Germania. S-au dus la Belgrad și au obținut pașapoarte pentru străini de la Consulatul german.

Dar ca sa treacă frontiera, mai aveau nevoie și de viza sârbeasca. Eugen Teodorescu și-a luat inima în dinți și s-a prezentat la politie, cerând sa i se aplice viza de ieșire. Cum era de așteptat, a fost arestat pe loc și dus la închisoare, pentru a fi predat autorităților românești. Pe când era la închisoarea din Belgrad, profita de un moment de neatenție ai paznicilor, evadează și pornește pe jos spre România, trecând cu bine frontiera. Ion Boian văzând ca Eugen Teodorescu nu mai iese afara de la politie, a bănuț ca i s-a întâmplat ceva rau și a luat-o singur spre România și nu s-a mai oprit până la București. Pe amândoi i-am revăzut la Hotelul Împăratul Traian. Cum nici Boian și nici Eugen Teodorescu nu aveau situația legalizata, trăind în clandestinitate, m-am dus cu ei la Nicki Ștefănescu. S-au prezentat la Siguranță, unde au fost șterși de pe lista urmăriților și li s-au eliberat carnete de biroul populației.

12. Ce s-a petrecut la Berlin.

Evenimentele din tara n-au rămas fara urmări asupra Grupului Legionar din Berlin, care a trecut prin grave frământări, pentru ca, în final, însăși unitatea lui sa fie zdruncinata.

Am vorbit în prima parte a lucrării de despărțirea mea de Papanace. Cu o zi înainte de plecarea mea la Berlin, Papanace și-a schimbat brusc atitudinea, sfătuindu-mă sa renunț la expediție. Nu m-am abătut de la hotărârea mea, ci am plecat spre frontiera fara să-mi iau rămas bun de la el.

Când s-a aflat de prinderea mea, a fost mare tristețe între legionari, și mai ales între camarazii din „Grupul 17”.

— Vezi, spunea Papanace celorlalți, i-am spus lui Horia Sima sa nu se duca. Acum va fi împuscat și cine știe câți cu el. Pentru cine știe cât timp, Legiunea nu va mai putea întreprinde nimic.

Chemând apoi la sine pe legionarii din „Grupul 17”, i-a îmbărbătat, cerându-le ca daca se va afla de moartea mea – ceea ce el considera o certitudine – sa nu se împrăștie, ci sa continue lupta în același spirit de eroism și sacrificiu. Pentru a perpetua amintirea celor căzuți în tara, a propus ca grupul sa poarte în viitor numele de „Grupul Horia Sima”.

Grupul legionar din Berlin a avut de suferit și o admonestație din partea politiei germane. Chemați cu toții la Gestapo, comisarul Meneking le-a făcut o aspra morala ca nu și-au ținut angajamentul de a nu părăsi nimeni

teritoriul german fara de aprobarea lor. A amenințat cu „die schärfste Massnahmen”. După cele întâmplate, nu este exclus sa fie arestați și internați în KZ.

Atmosfera de la Berlin era trista și apăsătoare. Din zi în zi se aștepta sa se afle, fie prin radio fie printr-un călător ocazional, știrea executării noastre. Tragica veste nu mai venea însa. Nu știa de ce. Deodata, în aceasta atmosfera de înmormântare, cade ca un trăsnet vestea eliberării mele. Peste câteva zile, alta știre tot atât de senzațională. Horia Sima a fost primit în audienta de Rege. marea majoritate a legionarilor s-au bucurat. Afara de Papanace. Pe care l-a prins o sfânta furie, ca nu i s-a împlinit pronosticul. Nu numai ca Horia Sima nu fusese executat, dar fusese ridicat în văzut tuturor, al tarii și al străinătății, pe un pedestal politic. și atunci a început sa judece: „De vreme ce nu a fost omorât, contra oricărei evidente, înseamnă ca este ceva suspect la mijloc. Horia Sima n-a știut sa moara ca Iordache Nicoară, ca Belgea și alti șefi din prigoana. Ca să-și salveze viața, a făcut tovărășie cu asasinii Căpitanului”.

Dar reflexiile lui nu le-a ținut pentru sine, ci a început sa le răspândească în grup, otrăvind atmosfera. La unii, lipsiți de perspicacitate, calomniile lui au prins, la unii mai puțin, iar la acei din „Grupul 17”, care ma cunoșteau, aproape deloc. În mod normal trebuia sa aștepte rezultatele finale ale expediției și nu sa se precipite din primul moment cu acuzațiile lui. O expediție, o lupta, poate sa sufere anumite accidente. Una este a fi pe teren, și cu totul altceva este a judeca aceleași lucruri de la distanta. În cazurile acestea, trebuie sa deschizi un credit unor camarazi care n-au răsărit din neant în mișcare, care și-au câștigat galoanele luptând zi de zi.

Era unicul caz cunoscut în mișcare când un camarad nu se bucura ca un alt camarad a scăpat cu viață dintr-o grea întreprindere.

Eliberarea noastră reprezenta o șansă, o posibilitate, care putea sa se întoarcă în favoarea mișcării. Deci, înainte de a se apuca de aceasta agitație, trebuia sa aștepte sa vadă cum se desfășoară raporturile dintre mișcare și Rege și nu sa se năpustească din primul moment asupra noastră cu invective și acuzații.

Papanace știa ca eu nu pot nici sa trădez și nici sa fac pacte care sa facă ceva rau neamului și mișcării. Expediția la care ma angajasem, o proiectasem împreuna cu el. Atunci ce voia? Era furios, probabil, ca nu i-am urmat sfatul sa rămân la Berlin, unde ne-am fi înmormântat politicește. Era furios, probabil, ca nu i s-a îndeplinit pronosticul cu certitudinea ca vom fi

executați. Dacă ar fi judecat puțin, și-ar fi dat seama ca nu fusesem omorâți, pentru ca nu mai puteam fi omorâți, ca împrejurările internaționale nu mai permiteau continuarea regimului de teroare. Asta era explicația reală și nu „certitudinile” pe care le debita Papanace. Ce mai bun leac pentru el ar fi fost să fi venit cu noi, să fi trecut prin ce-am trecut noi, să fi fost fugărit sute de kilometri, până ce am căzut în mâinile dușmanului, și atunci să vorbească de trădare. Dar a sta în afara de raza primejdiei, la 2.000 km distanță, și pentru a-ți permite să acoperi de insulte pe camarazii care se găsesc pe front, cred că nu are nimeni autoritatea morală. După ce ai participat la Bătălie, poți să faci critica bătăliei, dar din incinta ei și nu de la partea sedentară. Ceea ce făcea Papanace, era o agitație iresponsabilă.

Sacrificiile făcute de grupul 17 nu le-a înțeles și nu și-a dat seama că noi, cei plecați, prinși și apoi eliberați, reprezentăm ultima rezervă a Legiunii. Fără de noi, alt curs ar fi luat evenimentele.

Mai târziu m-am convins că ceea ce făcea Papanace, agitația desfășurată între camarazi, nu era rezultatul unei izbucniri temporare și necontrolate, ci se încadra într-un alt plan. Era pur și simplu de rea credință.

13. O nouă delegație legionară la Berlin.

În cursul discuțiilor mele cu Nicki Ștefănescu, Moruzov și Urdareanu, mi s-a cerut să trimit din legionari la Berlin pentru a explica grupului de acolo înțelegerea stabilită și pentru a-i invita să se întoarcă în țară. De fapt se repeta situația anterioară. După realizarea destinderii și eliberarea legionarilor din lagăre, Palatul a cerut grupului cu care ducea tratativele să intre în legătură cu exilații de la Berlin, pentru a-i determina să-și schimbe atitudinea.

Am ales pentru această nouă misiune pe Constantin Stoicanescu, care mai fusese și în primele delegații, și pe Traian Borobaru, care făcuseră parte din „Grupul 17”, și care putea mărturisi toate peripețiile prin care trecusem. Li s-au făcut imediat pașapoarte de Siguranță, au obținut repede viza germană și au plecat. Nu știu exact ziua, dar în tot cazul era înainte de înființarea „Partidului Națiunii” și de publicarea apelului meu pentru înscrierea în noul partid.

Când au ajuns ei la Berlin, atmosfera în grup era deja otrăvită de Papanace, încât discuțiile au fost foarte grele. Papanace l-a luat de sus pe Stoicanescu, dându-i lecții de ortodoxie legionară unui om suferit doi ani de lagăr și care a avut în cursul întregii lui detențiuni o purtare exemplară, refuzând orice declarație. Papanace era furios că n-am fost ucis de Carol, că

n-am avut soarta celorlalți, ca trăiesc și chiar mi s-a dat circulație politică, fiind primit în audiența de Rege. În zadar i-a explicat Stoicanescu ca eliberarea mea se datorează acelorași cauze care au provocat și destinderea, ca situația generală din Europa i-a impus Regelui să se înțeleagă cu mișcarea, pentru a-i înlesni apropierea de Berlin. Noi nu puteam face altceva, deoarece țara era amenințată la hotare și nu ne puteam sustrage obligației de a ajuta pe Rege să iasă din impasul extern. Totul depinde de buna noastră credință și de inteligența noastră de a nu ne lăsa manevrați de Palat. Stoicanescu nu putea să descifreze enigma lui Papanace, care, la primele întâlniri din Aprilie, fusese extrem de înțelegător față de situația specială a legionarilor din țară și necesitatea de a fi ajutați de la Berlin, iar acum refuza să asculte aceleași argumente.

Stoicanescu a mai avut nenorocul să-l prindă apelul meu pentru formarea noului partid tocmai în Germania. El nu semnalase apelul, ci l-am pus eu pe listă, așa zicând „din oficiu”, pentru că lipsa lui, într-un moment delicat, când îndeplinea o importantă misiune la Berlin, s-ar fi putut interpreta altfel la Palat. Când a fost întrebat de Papanace dacă știe de apelul meu pentru intrarea legionarilor în noul partid, Stoicanescu a tăgăduit și cu toată sinceritatea. Într-o zi vine Papanace cu ziarul desfăcut:

— Ei, ai spus că nu ai semnat apelul. Uite că ești aici.

Stoicanescu a rămas perplex. El înțelegea motivele pentru care l-am pus pe listă, dar, ca mandatar al meu la Berlin, îi turnam plumb în aripă. Eu nu știam la ora aceea nimic de atitudinea prăpăstioasă a lui Papanace, ci, dimpotrivă, îl credeam capabil să facă efort generos de înțelegere a realităților din țară. Altminteri ar fi procedat altfel. Abia după întoarcerea lui Stoicanescu și Borobaru, am aflat de agitația sterilă a lui Papanace.

Toate încercările lui Stoicanescu de a-l face pe Papanace să-și schimbe atitudinea, dând o mână de ajutor acțiunii întreprinse de noi în țară, au fost zadarnice. Reflectând obiectiv, și-ar fi putut da seama că nu i se cerea nimic altceva decât ceea ce făcuse mai înainte, adică să adopte față de noi aceeași atitudine de expectativă binevoitoare ca în precedentele cazuri, dacă nu voia să se întoarcă în țară, pentru a colabora la noua fază politică în care intrase mișcarea. Papanace s-a azvârlit într-o direcție diametral opusă curentului general din țară, cu toată pasiunea firii lui temperamentale, nerecoltând în final decât o amară decepție.

În mod normal și dacă ar fi fost un cap politic, așa cum se pretindea, trebuia să secundeze în mod inteligent acțiunea noastră din țară și nu să o

saboteze. El știa ca în țara sunt destui oameni cuminți care nu se vor lăsa niciodată angrenați în jocul Palatului, dacă nu se urmărea altceva decât compromiterea mișcării.

În ce privește punctul doi al misiunii lui Stoicanescu, întoarcerea în țara a legionarilor de la Berlin, eu însumi am trimis vorba camarazilor din „Grupul 17” ca să se înapoieze mai mult de 2-3 elemente, iar restul să rămână ca o ultima rezerva.

Stoicanescu și Borobaru s-au întors la București cu impresii deplorabile asupra lui Papanace, îngrijorați ca acesta va antrena pe linia lui și alte elemente. Eu eram atât de neliniștit de situația din Berlin, deoarece în țară se formase un bloc legionar puternic, care nu putea fi zdruncinat nici din afara și nici dinăuntru. Am tras obloanele asupra cazului Papanace, hotărât să nu-l mai deranjez cu nimic și nici să-l mai informez asupra acțiunii din țară. Era inutil și primejdios, căci s-ar fi folosit de informațiile date pentru a-și organiza mai bine sabotajul.

14. În drum spre Brad.

După publicarea apelului meu în ziare, în 23 Iunie, nu se mai întrezărea nici un eveniment politic important la orizont care să mă țină la București, încât m-am gândit să profit de această pauză ca să-mi vad soția.

Mi-am luat ca însoțitori pe Eugen Necrelescu și Ilie Colhon. Cu același tren, din seara de 23 Iunie, a plecat spre familia lui la Sibiu și Nicolae Petrascu. Pe drum, am avut tot timpul la îndemână ca să ne povestim unul altuia pățaniile prin care am trecut și apoi să analizăm situația mișcării după acordurile cu Regele Carol. Petrascu era încă sub impresia operației ce-o suferise și a recente eliberări, încât judeca lucrurile cu oarecare teamă. Să nu fie o cursă ce ne-o întinde Regele, spunea el, și mă privea cu îngrijorare. Eu, mai optimist, eram convins că vom depăși criza ce s-a ivit în relațiile noastre cu Palatul când cu formarea Partidului Națiunii și că, până la urmă, Regele însuși va înțelege că să aplice cu strictețe programul stabilit. Era singura cale de împăcare a lui cu națiunea. Oamenii nu trebuie forțați să intre în noul partid și nu trebuie amenințați cu represalii, după calapodul Frontului Renașterii, căci atunci își pierde semnificația înnoitoare, iar uniformă trebuie neapărat schimbată.

La Copșa Mica ne-am despărțit, Petrascu luând trenul spre Sibiu, iar eu continuându-mi călătoria spre Deva. Acum nu mă mai gândeam decât la soție și cum o voi găsi după doi ani de separație. După fuga mea de la Lugoj, ea a părăsit acest oraș și s-a retras în sânul familiei ei de la Brad, la

mama și frații ei. Nu auzisem decât lucruri foarte vagi despre ea. Știam ca fusese permanent urmărită și chiar era să fie împușcată când cu masacrele din Septembrie 1939. Siguranța își închipuia ca voi încerca să iau legături cu soția mea și, pe această cale, supunându-o unei obligații severe, voi putea fi capturat. Dar, eu, după intrarea mea în clandestinitate, mi-am fixat ca normă să evit orice legătură cu soția și cu toate rudeniile mele, știind din alte experiențe cât de funeste sunt celor urmăriți.

De la Deva am luat autobuzul spre Brad (pe vremea aceea nu exista încă linie ferată) și am ajuns pe la amiaza în localitate. În locul modestei case unde locuia familia ei, am găsit o casă nouă, mult mai mare, cu etaj și clădită în stil modern. Nici nu cutezam să intru în ea. Ma gândeam că s-au mutat. A lor nu putea să fie. Am bănuț că trebuia să fi fost construită de Societatea „Mica”. Într-adevăr, cum am aflat chiar din gura lor, fratele soției mele, Eugen Florea, ca vechi funcționar la Societate și în cadrul programului social al întreprinderii, a beneficiat de noua locuință. Lumea din Brad vorbea că această casă s-a construit cu banii ce i-aș fi trimis eu din Germania, bani încasați de la Hitler! Însăși Siguranța a căzut victimă acestui zvon și a făcut cercetări.

Când am ajuns noi, soția mea nu era acasă. Se angajase și ea la Societatea „Mica” ca să-și câștige existența și se întorsese încă de la birou. Cum eu nu anunțasem pe nimeni că nu voi sosi, de teamă să nu tulbur spiritele din localitate, am fost primit de mama și frații soției mele cu sentimente îndoite. Deși se anunțase la Radio audiența mea la Rege, această știre extraordinară i-a reconfortat și nu le-a risipit neliniștea. Trecerea de la o stare la alta era prea bruscă, răsturnarea radicală a relațiilor dintre mine și autorități li se părea ceva imposibil. Doi ani toți membri acestei familii au fost obiectul unor urmăriri continue și acum li se părea de domeniul închipuirii că același om, pentru care suferiseră atâtea descinderi, percheziții, bătaii și amenințări, să devină centrul de interes al țării întregi. Le intrase frica în oase, cum zice Românul.

De abia atunci, când am luat contact cu provincia, mi-am dat seama că teroare inspiram tuturor. Autorităților în primul rând, care pusese premii fabuloase pe capul meu, dar și legionarilor și întregii populații. Autoritățile își descărcau furia lor neputincioasă, văzând că nu mă pot prinde, asupra populației, lovind în dreapta și stânga, fără nici o alegere. Nu mai raționau. Vedeau peste tot numai comploturi. Orice informație, oricât de inofensivă, era tratată cu metode radicale. Orice atingere cu mine avea efecte mortale.

Vai de persoana care, printr-o împrejurare oarecare, ma cunoscuse sau îmi făcuse un neînsemnat serviciu! Era un candidat la moarte. Nu interesa de ce natura era acest contract, ce gravitate implica, ce grad de culpabilitate. Un simplu curierat sau găzduire aveau aceleași efecte ca și participarea la un complot.

Teroarea absurda dezlănțuită de autorități a avut ca efect ca numele meu devenise „tabu”. Nimeni nu-l mai pronunța de teama sa nu fie interogată și schingiuit, pentru a da declara ce relații întreține cu mine și dacă nu face parte dintr-un complot.

Casa noastră de la Brad era permanent supravegheată. Fuseseră deplasați agenți de la Centru pentru aceasta treabă și pentru a nu fi identificați, se schimbau din când în când. Dar cum orașul era mic, era imposibil să nu fie recunoscuți după câteva săptămâni. „Asta e pentru Viluca”, șoptea lumea pe strada, arătând spre agent.

Când s-a întors soția de la birou și m-a văzut, n-a putut rosti nici un cuvânt. Mi-a căzut în brațe și a izbucnit într-un plâns convulsiv. Spaima se amesteca cu bucuria. Când și-a revenit m-a întrebat doar atât:

— Acum, o să fie bine?

— Da, sper. Dar când rosteam acest cuvânt gândul meu era departe. Pentru un legionar niciodată nu poate să fie bine, în sensul omenesc al cuvântului, în lumea în care trăim.

Noi suntem eternii martiri ai istoriei, suntem eternii martiri ai tuturor regimurilor. Nu e loc pentru legionari în lume. Ei sunt martorii unei lumi în care spiritul însuși este prigonit și atunci ei, ca reprezentanți ai unei vieți spirituale, nu pot decât să sufere permanent.

După doi ani, ne revedem. Dar ce ani! Eu în lupta cu un regim, căutat de o armată de agenți și jandarmi, iar ea suferind povara acestei urmăriri neconținute. Tremura ca varga. Îi era și ei teama de mine. Poate să dureze această situație? și dacă se schimba, începând o nouă prigoană, nu va fi iarăși trasa la răspundere pentru aceste momente de fidelitate?

Am făcut experiența terorii ce-o împrăștiam și asupra legionarilor din localitate. Aproape nimeni din Brad nu a avut curajul să mă viziteze.

Unii se uitau peste gard ca să mă zărească, dar se fereau să intre în curte. În casa familiei soției mele nu mai venea aproape nimenea, de teama să nu fie apoi chemat la poliție și interogată. De teama să nu se creadă că au transmis soției mele nu știu ce mesaje. Până se dovedea că bănuiala era falsă, trebuia să sufere groaznice schingiuri. și atunci preferau să o

ocolească. O singura ființă a refuzat să rupă legăturile cu ea în acești doi ani de calvar: Gratiana Tănase, licențiată în farmacie și funcționara și ea la Societatea „Mica”.

În provincie, evenimentele se repercutează mai grav, mai dramatic. În Capitala nu exista aceasta atmosfera. Din prima zi a eliberării mele, am putut vorbi degajat cu toți camarazii. Nimeni nu se speria de contactul cu mine. În provincie, teroarea ia forme mai acute și are efecte mai durabile. Oamenii se dezmeticesc mai greu, pentru că nu înțeleg mersul general al evenimentelor. Cu rare excepții, ei gândesc imediat și nu descifrează decât cu întârziere sensul adânc al unor schimbări.

Eugen Necrelescu și Ilie Colhon, cu firea lor robustă și optimistă, mi-au fost de neprețuit ajutor pentru a dezgheța atmosfera din sânul familiei mele. Râdeau și își manifestau zgomotos încrederea în viitor, încât au contribuit mult la destinderea spiritelor.

15. Rechemat telefonic la București.

Îmi făcusem planul să rămân la Brad cel puțin două zile. Dar n-am avut parte nici de acest răgaz. În după amiaza aceleiași zile când noi sosisem, vine un agent al poliției locale și îmi comunica că Domnul Colonel Bengliu, Prefectul Județului Hunedoara, dorește să aibă o convorbire telefonică cu mine și în acest scop mă roagă să merg la Primărie, unde mi se va da legătura. Colonelul Bengliu nu era altul decât fratele Generalului Bengliu, seful suprem al jandarmeriei.

Ce-o mai fi și asta? Sotia mea să îngălbenise, crezând că roata infernului s-a pus din nou în mișcare. Acesta să fie „binele” despre care îi vorbeam?

Eram și eu contrariat, căci cu o zi înainte lasasem lucrurile în ordine la București și chiar anunțasem Siguranța că mă deplasez la Brad. Ce să fie? Probabil că se întâmplase ceva la București, de o gravitate excepțională, care reclama prezența mea. Însotit de Colhon și de Eugen Necrelescu, am pornit spre Primărie. Telefonul a răspuns imediat. Colonelul Bengliu mi-a comunicat că Colonelul Cireș, seful de cabinet al Generalului Bengliu, mă roagă să mă întorc imediat la București, pentru o chestiune importantă. Misterul persista. De ce mă cheama Bengliu și nu Siguranța sau Palatul?

Bengliu era un simplu agent executant. Nu aparținea „permanentelor” și nu juca nici un rol politic. I-am comunicat Prefectului că voi pleca din Deva a doua zi dimineața și că seara voi fi la București. Mi-a mulțumit politicos și conversația s-a închis.

I-am spus sotiei mele ce conținea mesajul primit de la București și ne-am hotărât sa părăsească serviciul și sa ma însoțească la București, pentru a o scoate din atmosfera îmbâcsita de la brad.

În seara de 25 Iunie, coboram cu sotia mea și cu cei doi camarazi pe peronul Gării de Nord din București. Așteptam sa fiu întâmpinat de Colonelul Cireș, pentru a mi se comunica vreo veste sau vreo întâlnire proiectata. Nu era nimeni dintre autorități. În schimb am avut surpriza sa dau cu ochii de Noveanu și Bidianu. De unde știau aceștia ca eu sosesc cu acest tren? După ce ne-am salutat, ne-am despărțit fara să-mi spună ceva deosebit și fara sa stiu pentru ce am fost rechemat la București!

Mai târziu am descoperit firul afacerii. Printr-un prieten comun, Noveanu mi-a făcut propunerea ca eu sa rămân cu șefia spirituala a mișcării ei, iar el sa ia conducerea ei politica. Un fel de împărțire a sferelor de atribuții. Așadar, Noveanu era acela care provocase întoarcerea mea grabnica la București. ÎN acest scop s-a folosit de linia Gabriel Marinescu-Generalul Bengliu. A aranjat la Inspectoratul de Jandarmi sa fiu rechemat la București – ca și cum ar fi dorința înaltelor instante politice de la București – și odată ajuns aici, sa intre imediat în conversație cu mine pentru a-mi pune problema. Prezenta sotiei mele i-a încurcat planurile, deoarece nu ma puteam despărți de ea în acel moment când nu știam unde sa tragem.

A renunțat sa facă demersul atunci, amânând pe alta data clarificarea relațiilor dintre noi. Fara îndoiala ca i-a părut rau, deoarece în acel moment putea sa se prevaleze de neliniștea ce mi-o provocase brusca mea rechemare la București de către Bengliu, de unde puteam sa trag concluzia ca propunerea lui Noveanu era agreata și chiar încurajata de Palat. Era o presiune ce se exercita asupra mea.

Când m-am întâlnit cu Nicki Ștefănescu și Moruzov și le-am povestit întâmplarea, aceștia s-au jurat ca ei nu știau nimic de chestiune și ca nici Palatul nu este amestecat în ea.

Era o intriga care s-a țesut în spatele lor, la nivelul executivului, și la care au participat Gabriel Marinescu, Generalul Bengliu și Noveanu.

I-am comunicat camaradului care venise cu propunerea ca voi reflecta asupra ei. Odată cunoscând dedesubtul afacerii, nu aveam nici o graba sa ma întâlnesc cu Noveanu sau să-i dau vreun răspuns.

Din punct de vedere al doctrinei legionare, propunerea lui Moruzov nu se putea susține cu nici un argument valabil. Mai întâi, cine eram noi ca sa ne împărțim șefia Legiunii? De unde dețineam puterea și cine ne îndreptăța sa

luam o atare hotărâre? Sa admitem ca as fi acceptat sugestia lui. Ce ecou ar fi avut în mișcare? Cine garanta ca mișcarea se va alinia în spatele nostru și nu va cauta alte formule? Toate se decid în mișcare ierarhic, afara sa șefia suprema, care trebuie sa fie acceptata, care trebuie sa se bucure de consimțământul mării majorități a legionarilor.

Nu e vorba de o alegere, ci de o consacrare. Rând pe rând și în virtutea meritelor cuiva, masele legionare adera la noua conducere.

În al doilea rând, șefia mișcării nu poate fi împărțită. Ea e ceva unitar; e o comanda ce se executa unitar. Chiar Comandamentele legionare din prigoana au un sef care decide în ultima instanță. Nu poate exista unitate jos și anarhie sus. Principiile cuibului se aplica cu rigoare și la șefia Legiunii. Seful Legiunii este tot un fel de cuib, cu o raza de acțiune pe tara.

În sfârșit ceea ce uita Noveanu, era ca un legionar adevărat nu se preocupa niciodată de șefie, ci cum rezolva problemele Legiunii sau cum ajuta cu aportul lui la rezolvarea lor. Eram asaltați de evenimente: destindere, colaborare cu Regele, noul partid, încadrarea în Axa, schimbarea alianțelor, apărarea frontierelor, etc. Mișcarea legionara era solicitata sa ia atitudine în atâtea și atâtea chestiuni vitale pentru soarta neamului nostru. De felul cum ne vom afirma în acele momente, depindea și viitorul Legiunii. Facem un pas greșit și vom fi înmormântați de istorie. Șefia o va lua, nu cel ce râvnește la ea, ci cel mai vrednic. Pe noi trebuie sa ne preocupe cum răspundem evenimentului, care e reacțiunea noastră specifică în cutare sau cutare problema care se pune neamului nostru?

De altminteri, chiar a doua zi, 26 Iunie 1940, s-a petrecut ceva care a eclipsat atât întemeierea noului partid cât și episodul cu „șefia”: s-a dezlănțuit crivatul bolșevic din stepele rusești și ne-a smuls o parte din trupul tarii.

16. Răpirea Basarabiei și a Bucovinei de Nord.

În noaptea de 16-17 Iunie 1940, Francezii depun armele și în 22 Iunie semnează armistițiul cu Germania. Armata engleza se refugiază pe insula. Hitler e stăpânul Europei. România, atașată până atunci sistemului de alianțe franco-englez, rămâne suspendata în aer. Nu dispunea de nici un punct de sprijin pe continent, devenind un fel de tara a nimănui, unde își dispuiau influenta Rusia și Germania.

Asa cum prevăzuse Căpitanul, se pulverizase toate construcțiile de politica externa imaginate de Titulescu și continuate de Regele Carol. Nu mai existau nici Mica Înțelegere și nici Înțelegerea Balcanica. Polonia dispăruse

de pe harta Europei, iar Societatea Națiunilor murise de moarte naturală. Cât privește marile democrații occidentale, în care și-au pus conducătorii României toate speranțele, nu ne mai puteau fi de nici un folos, deoarece ele fuseseră eliminate de pe continent. Franța fusese doborâtă, iar Anglia va supraviețui cataclismului grație imperiului sau și ajutoarelor masive ce le va primi de la Americani.

Regele Carol a sperat până în ultimul moment ca ofensiva germană se va împotmoli undeva pe frontul de Vest, cum a fost în primul război mondial. Dacă armata germană s-ar fi angajat adânc în Franța, atunci regimul s-ar fi putut salva, câștigând un prețios timp pentru a continua politica de duplicitate de până acum fata de Puterile Axei, până ce va sosi momentul unei intervenții directe. Fulminanta victorie germană a provocat panica la București. În grabă s-au întreprins acțiunile necesare pentru a realiza schimbarea urgentă a alianțelor. În cadrul acestei răsturnări de perspectivă în politica externă, trebuie înțeleasă și apariția mea în politica României: eliberarea mea, audiența la Rege, formarea Partidului Națiunii și celelalte acte ce vor urma.

Abandonarea vechiului sistem de alianțe, care nu ne mai putea folosi la nimic, care nu ne mai putea garanta nici o brazda de pământ, devenise o necesitate stringentă sub presiunea evenimentelor. Nu aveam de ales decât să ne azvârlim în brațele Rusiei, ceea ce ar fi repugnat conștiinței unanime a țării, sau să ne căutăm salvarea la Puterile Axei. Dar apropierea de Berlin și Roma nu se va mai putea realiza cu libertatea de manevră ce-o aveam între anii 1934-1938. Dacă în acest interval ne-am fi alăturat Puterilor Axei, am fi obținut o garanție globală a frontierelor românești atât la Est cât și la Vest. Acum România, ca să fie primită în noul ordin european, trebuia să plătească prețul relei credințe în relațiile cu Reichul german și cu Italia. Atât sub Titulescu cât și după plecarea acestuia, politica externă a României a fost permanent ostilă Reichului și dacă s-au făcut Berlinului concesii pe plan economic, acestea n-au avut alt scop decât să inducă în eroare guvernul german asupra realelor intenții ale Regelui Carol.

Au fost exclusiv concesii de ordin tactic, destinate să prelungească starea de coexistență cu Statele revoluțiilor naționale până ce se va ivi oportunitatea de a participa și România la o acțiune militară de zdrobire a acestor State.

În timp ce însa Regele Carol și guvernele lui se dădeau la aceste manevre dăunătoare intereselor țării, harta Europei se schimbase. Intervenise pactul

de neagresiune între Germania și Rusia, războiul din Polonia, care ne-a lipsit de sprijinul acestui prețios aliat într-o luptă de apărare a frontierelor de răsărit contra Rusiei Sovietice, apoi intrarea Ungariei și Bulgariei în gratiile Berlinului și Romei, după aceste capitale s-au convins că nu mai pot aștepta nimic de la România. Ultimul și cel mai grav act de provocare al Germaniei de către Regele Carol și ministrul său de externe, Gafencu, a fost primirea garanțiilor englezești, inoperante și ineficace din punct de vedere românesc, și care nu serveau în fond la altceva decât la completarea sistemului de încercuire al Reichului, pus în aplicare de democrațiile occidentale.

Hitler și Mussolini, refuzați cu brutalitate de nenumărate ori de România, s-au angajat acum să satisfacă pretențiile teritoriale ale Rusiei, Ungariei și Bulgariei.

În loc să fi intrat în Axa cu toate onorurile și cu toate frontierele intacte, atunci când ni s-a făcut oferta și chiar ni s-a solicitat ajutorul, pentru a îndigui primejdia comunistă, acum ne prezentăm la Roma și Berlin ca niște învinși. Căci așa eram în realitate.

Sistemul de alianțe în care ne-am cramponat până în ultimul moment ne-a fost fatal, echivalând cu un război pierdut. Acum cerșeam asistenta lui Hitler, dar acesta între timp își fixase anumite preferințe, câștigase noi prieteni (Ruși, Bulgari, Unguri), pe care trebuia să-i satisfacă cu bucăți din trupul României învinse. Pe frontul de Vest a fost învinsă și România, care, până în ultimul moment, a sabotat inițiativele Reichului și plănuia chiar să-i sara în spate, dacă s-ar fi ivit un moment oportun.

În lumina acestor considerații, trebuie să înțelegem de ce Italia și Germania au cerut României sacrificii atât de grele pentru a fi primită ca aliata a lor.

Ei nu puteau face altă politică decât aceea propriilor lor interese și nu a unui Stat care excela până atunci prin acte de ostilitate și perfidie, din cauza conducerii înstrăinate.

Multi ignoranți ai situației de atunci impută Germaniei, că să nu mai vorbim de cei de rea credință, pierderea Basarabiei și a Bucovinei de nord în Iunie 1940, când în realitate răspunderea cade asupra Regelui Carol și a guvernelor care s-au succedat la cârma țării în timpul domniei lui. Ce putea să facă Germania dacă toate ofertele ei de colaborare cu România au fost respinse cu brutalitate și când guvernele ei se alăturaseră coaliției antigermane, formată din democrațiile occidentale și Rusia? Prin pactul de

neagresiune cu Sovietele, Hitler a vrut sa scape din strânsoarea politicii de încercuire, dirijata de la Londra și Paris, eliminând Rusia din acest joc.

Dar pentru a îmblânzi fiara bolșevică, ea trebuia hrănită cu ceva și concesiile ce trebuia sa le facă Hitler nu puteau fi decât în Europa Orientală. Basarabia a fost predată Rusiei Sovietice în cadrul acestei operații întreprinse de guvernul german pentru a neutraliza momentan colosul din răsărit, până ce se va termina conflictul cu Polonia. Decizia lui a fost funesta atât pentru țările din răsărit cât și pentru Germania însăși, dar aceasta judecata privește posteritatea și nu momentul când el a întins mâna lui Stalin, pentru a-și împărți sferele de influență.

Asa a crezut el bine ca pot fi aparate interesele Germaniei în acel moment și pentru a duce la bun sfârșit acest plan, nu se putea împiedica de România, după cum n-a ezitat sa sacrifice nici Statele Baltice.

Era datoria României să-și apere propriile ei interese, ținând seama de noile relații de forță. Dar Regele Carol și clica lui nu numai ca nu au prevăzut nimic, adoptând politica externă a noii situații europene, dar chiar și după încheierea pactului de neagresiune germano-sovietic au continuat politica de duplicitate față de Reichul german.

odată cărțile jucate, odată acest pact intrat în vigoare, România nu mai putea pretinde sa fie apărată de Germania. Era o țară inamică, o țară care desi nu intrase în război, aparținea de fapt coaliției antigermane.

România voia sa se bucure acum de ocrotirea Marelui Reich German, dar Hitler trebuia sa se gândească în primul rând la tovarășii lui de drum, Rusia, Ungaria, Bulgaria, și nu la acea țară care i-a sabotat planurile.

Dacă România ar fi aderat la Puterile Axei înainte de începerea războiului, Germania nu avea nici o nevoie sa se înțeleagă cu Stalin. În acest caz și Polonia ar fi fost mai accesibilă unei înțelegeri cu Germania și atunci cu întreaga Europa Orientală, din Finlanda până în Balcani, reunită într-un bloc solid cu Reichul german, s-ar fi azvârlit asupra Rusiei, nimicindu-o. În mod indirect, Regele Carol este responsabil de încheierea pactului germano-sovietic, prin sabotarea conștientă a tuturor proiectelor germane în Europa răsăriteană. Regele Carol era angajat adânc în conspirația comunistă, era partizanul secret al Rusiei, ca și Titulescu, și toată politica lui externă tindea, cu flexibilitate perfidă, la sabotarea politicii externe a Reichului. Exasperat de rezistența românească, Hitler a făcut pasul fatal de a întinde mâna lui Stalin.

17. Ultimatumul rusesc și Consiliul de Coroană.

Stalin însuși a fost surprins de repeziciunea cu care s-au desfășurat operațiile militare în Franța și de neașteptatul succes al lui Hitler. și el nădăjduia într-o prelungire a conflictului care sa epuizeze Germania, împiedicându-o sa ia inițiativa unei campanii în răsărit.

La momentul oportun va reveni la vechile lui alianțe și se va azvârli contra Reichului ca un uragan, cu forțele lui intacte, pe care începuse sa la concentreze la granta de vest. Acum însa, după prăbușirea democrațiilor occidentale, trebuia sa fie extrem de prudent pentru a nu atrage asupra Rusiei capacitatea de distrugere a colosalei mașini germane de război. Stalin va face uz de concesiunile consemnate în protocolul secret, dar cu moderație, fara a întinde prea mult coarda, pentru a nu provoca mânia lui Hitler. Sovietele ocupaseră jumătate din Polonia, înghițise Tarile Baltice și ajunseseră la o tranzacție cu Finlanda, care consimțise să-i cedeze anumite teritorii. Acum venea rândul României sa sufere consecințele pactului de neagresiune Berlin-Moscova.

Planul inițial al lui Stalin era infinit mai ambițios decât anexarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord. Daca armata germana s-ar fi angajat adânc în Franța, atunci Stalin câștiga libertate de manevra în sud-estul european și prima victima ar fi fost România. El râvnea sa pătrundă mult mai adânc în România, după modelul polonez. Cu grosul armatei germane concentrate pe frontul de vest, Hitler nu s-ar fi putut opune pretențiilor lui Stalin. Fulminanta victorie germana pe frontul de vest i-a ruinat aceste proiecte, determinându-l sa ia din trupul României numai atât cât noua situație îi permitea.

Stalin știa ca Hitler nu ar fi tolerat apropierea Rușilor de puțurile petrolifere și ca orice penetrație dincolo de Prut automat ar fi provocat reacțiunea germana. Protocolul secret germano-rus prevedea „dezinteresul Germaniei în chestiunea Basarabiei”, ceea ce însemna ca ocuparea Basarabiei nu va constitui obiect de litigiu între cele doua puteri. Profitând însa de faptul ca după încheierea armistițiului cu Franța, grosul armatei germane se găsea în Vest și nu se putea teme de o intervenție imediata a ei, Stalin și-a luat permisiunea sa treacă peste prevederile protocolului secret și în ultimatumul dat României sa reclame și Bucovina de Nord.

Stalin calculase just. Hitler nu putea risca în acel moment un conflict cu Rusia pentru o chestiune atât de minora pentru interesele generale ale Reichului, desi luarea Bucovinei de Nord încalca limitele de expansiune ale Rusiei, fixate de acord cu Reichul în protocolul secret. Hitler s-a resemnat

sa primească lovitura joasa ce i-a fost administrata de Stalin și a sfătuit guvernul român sa accepte armistițiul, dar, în sinea lui, a fost brusc de acest gest, care era un preaviz al adevăratelor aspirații bolșevice. Stalin nu se mulțumea cu linia Prutului, ci urmarea sa acapareze o mai mare parte din România.

Nu este exclus ca în acel moment de ruptura a înțelegerii să-și fi dat seama Hitler de fragilitatea acordului germano-sovietic și să-i fi trecut prin minte ca un fulger necesitatea de a elimina acest pericol potențial.

Ultimatumul sovietic a fost predat guvernului român în 26 Iunie 1940. În ultimatum era cuprinsa și Bucovina de Nord, care niciodată nu aparținuse Rusiei. În nota trimisa guvernului român, Molotov justifica revendicarea Bucovinei de Nord ca o „compensație pentru faptul ca România a ținut Basarabia douăzeci de ani sub ocupație”. Se acorda României un termen de patru zile pentru a evacua cele doua provincii de trupe. În 27 Iunie s-a ținut un Consiliu de Coroana, care a acceptat ultimatumul rusesc. Trecuse abia o luna de când la Chișinău Regele Carol ținuse un discurs bătaios, în care spunea ca „nu va ceda nici o brazda de pământ din trupul tarii”. În cursul acestui Consiliu, principalul responsabil de dezastru, Regele Carol, s-a pretat la un simulacru de rezistentă, pronunțându-se contra ultimatumului, când știa prea bine ca orice încercare de a se opune Sovietelor era inutila și ca însuși guvernul german recomanda Suveranului sa cedeze, când l-a consultat pe Fabricius, Ministrul Reichului la București. Iorga l-a secundat pe Rege ridicând un energic protest, tot atât de zadarnic, contra pretențiilor sovietice, iar la sfârșitul Consiliului a strigat cât îl lua gura: „Trăiască Regele care n-a vrut sa cedeze”.

Atitudinea Regelui era groteasca, contrastând cu tragedia prin care trecea tara. Rușii intraseră deja în Basarabia și începuseră masacrele și violurile când în Consiliul de Coroana se juca comedia asta cu un Rege adoptând o poza marțială, după ce instruisese în prealabil pe Tătărescu, seful guvernului, sa accepte ultimatumul rusesc, când fusese el însuși care, prin actele lui de politica interna și externa, pregătise dezastrul. Ultimatumul rusesc nu era decât consecința modului deliberat cum a atentat la securitatea externa a tarii, de când se urcase pe Tron. Iar în interiorul tarii cine putea să-și asume răspunderea unei rezistente contra năvălitorului, urmând exemplul eroic al Finlandei? Un guvern servil?

Nu se găsea nici o forță politica capabila sa organizeze o rezistentă „a outrance”, în afara de Legiune, care însa era ținută departe de putere.

Vinovat din toată aceasta trista afacere ieșea Gheorghe Tătărăscu, președintele de consiliu din acea vreme. Acesta dându-și seama de situația penibilă în care a fost pus de Rege, care îl transformase în tap ispășitor, după plecarea lui de la putere a publicat o broșură justificativă cu titlul „Evacuarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord”. În aceasta broșură el atribuia pierderea celor două provincii unei politici care a fost reprezentată de toți factorii politici ai țării și care permanent a fost orientată spre Anglia și Franța. El vroia să-și acopere propria vinovăție și să împartă întreaga pătură conducătoare, cu toate partidele și guvernele care au condus România între anii 1919-1940. Cu aceasta broșura, Tătărăscu nu numai că se apăra pe sine, dar vroia să diminueze și vinovăția Regelui.

Gheorghe Tătărăscu afirma în acest memoriu că politica pe care s-a soldat cu pierderea Basarabiei și Bucovinei „nu a fost nici politica unui singur om (aici se referea la Rege) și nici a unui singur guvern (aici se referea la el). Politica noastră externă a fost o politică națională”.

„Între guvernele care s-au perindat la cârma țării, au existat diferențe de program și de păreri de politică generală, dar n-a existat nici o deosebire și nici o divergență importantă care ar fi pus în discuție orientarea noastră de politică externă. Istoria noastră politică din ultimele două decenii a cunoscut diverse programe de politică internă și politică socială, dar nu a recunoscut decât o singură politică externă” (Gh. Tătărăscu, *Evacuarea Basarabiei și Bucovinei de Nord*, p.6). În continuare fostul președinte de consiliu reproduce declarațiile de politică externă ale diverselor guverne românești, începând din anul 1919 până la guvernele Patriarhului Miron Cristea și Armand Călinescu. toate aceste declarații exprimă atașamentul României pentru Liga Națiunilor și pentru aliații apuseni.

„În tot acest interval de timp, continua Gheorghe Tătărăscu, de la războiul mondial până astăzi, n-a existat nici un guvern și nici un om care purta răspundere, care să fi cerut respingerea sau nimicirea alianțelor noastre. Dimpotrivă, a existat o unanimitate de sentimente care cerea adâncirea și amplificarea acestor alianțe. Extinderea sferei de acțiune a Micii Antante, extinderea sferei de acțiune a Înțelegerii Balcanice erau probleme care au atras atenția guvernelor noastre, dar și a guvernelor Statelor aliate nouă” (Gh. Tătărăscu, *Evacuarea Basarabiei și Bucovinei*, p.14).

Expunerea lui Tătărăscu este foarte justă și are perfectă dreptate în ceea ce susține. De la război încoace toate partidele politice și toate guvernele care s-au succedat la cârma Statului au dus o politică externă, fără excepție, aceea

orientata spre Anglia și Franța. Ceea ce trece sub tăcere însă Tătăărăscu, este ca victoria lui Mussolini în Italia și mai ales după ajungerea lui Hitler la putere în 1933, configurația politica a Europei suferise schimbări profunde. Europa de la 1933 nu mai era Europa de la 1920, când domina Franța pe continent. O conducere inteligentă și dedicată binelui poporului trebuia să țină seama de modificarea balanței de forțe în Europa și să adapteze România noilor exigente de politică externă. Ceea ce nu s-a făcut, și aici ai greșit toate partidele și toate guvernele. El judecă fals lucrurile sau intenționat fals, când solidariza actul de cedare al Basarabiei și Bucovinei de Nord cu toată politica României de la război încoace.

Înainte de 1933 nu exista o amenințare reală pentru echilibrul european, dar după 1933 guvernării români trebuia să țină seama de ascensiunea Puterilor Axei și să acționeze în consecință. Rolul jucat de Regele Carol în pregătirea dezastrului României nu poate fi comparat cu al partidelor; el e mult mai culpabil, căci a acționat în alte timpuri, când era necesară o altă politică externă decât cea dusă de partide în prima decada. De la 1933 încoace și mai ales de la 1938 înainte, au fost decisivi pentru soarta României. Regele nu poate fi asimilat cu oarecare șef de partid sau de guvern, în răspunderea ce-a contractat-o față de istorie, deoarece a domnit în perioada când s-au frământat destinele Europei și se simțea suflul unei noi conflagrații.

Regele nu numai că n-a acordat atenția cuvenită marilor răsturnări din Europa, dar în mod deliberat le-a ignorat pentru a servi politicii de încercuire și distrugere a Statelor ieșite din revoluțiile naționale. Dar această politică, înfeudată comunismului mondial, nu putea duce decât la catastrofa României, cum foarte bine ne-a avertizat Corneliu Codreanu încă din 1936: „daca vor birui Puterile Axei, noi vom pedepsiți pentru trădarea civilizației europene și creștine, iar daca vom birui puterile întunericului, noi vom fi cotropiți și bolșevizați”.

Profeția lui s-a împlinit în vara anului 1940. Biruind Puterile Axei pe continent, noi am trebuit să plătim cu grele sacrificii teritoriale răscumpărarea criminalei politici interne și externe a Regelui Carol, iar, în 1944, când și-a luat revanșa coaliția bolșevici, și-a pierdut independența națională și noile generații sunt în pericol de a-și pierde și sufletul.

18. Târă pe drumul bolșevizării.

În grelele ceasuri ale retragerii armatei române din cele două provincii rapite, poporul român a trebuit să sufere cele mai mari ofense și umilințe

fara sa poată reacționa. Timpul sa evacuare în ultimatumul rusesc era așa de scurt încât nu se putea executa o retragere ordonata a armatei și a autorităților.

Si nici acest interval de patru zile nu a fost respectat, caci chiar din prima zi trupe motorizate sovietice au trecut Nistrul și au tăiat calea a numeroase unități românești. Armata româna din Basarabia ajunsese într-o situație extrem de grea caci de o parte fusese surprinsa de inamic, când nimic nu părea sa tulbure pacea la Nistru, iar pe de alta parte primise ordin de la București sa nu răspundă atacurilor.

A urmat o retragere dezordonata, realizata fara nici un plan, ca o armata învinsa. Multe unități românești au fost depășite de tancurile sovietice ei dezarmate.

Mari cantități de arme și material de război au căzut în mâinile bolșevicilor. Populația evreiasca și-a manifestat atunci în toată cruzimea adevăratele ei sentimente fata de Români. Cu armele lor scoase din ascunzișuri au început sa traga în soldați, au tăiat liniile de comunicație și daca prindeau vreun ofițer, îl omorau și apoi îi profanau cadavrul.

Regele Carol privea impasibil la acest spectacol demoralizant, fara sa ia nici o măsură de apărare a trupelor, al căror comandant suprem îi plăcea sa se întituleze. Efectele au început sa se simtă și în interiorul tarii. În marile orașe industriale Iași, Galați, Bacău, București, evreii și comuniștii au început sa se agite, răspândind știrea în populație ca invazia sovietica nu se va opri pe Prut. S-au întocmit liste de fruntași legionari și personalități din toate partidele care trebuia sa fie reținute și împușcate din primul moment când vor apărea „eliberatorii”. Sentimentul de Siguranță al zilei de mâine dispăruse din sânul populației, ca urmare a acțiunii subterane a rețelilor evreo-comuniste.

Ceea ce era mai grav, era ca aparatul Statului, cu guvernul tarii în frunte, asista pasiv la acest proces de destrămare al tarii. Nu se poate imagina altfel aceasta stare de indiferenta decât ca acțiunea de subminare a moralului populației era încurajata chiar de la Palat. S-au întâmplat cazuri de reacțiune ale unor ofițeri în retragere cu unitățile lor contra bandelor evreo-comuniste care îi atacau. Ei bine, acestora li s-a ridicat comanda pentru ca au depășit ordinele primite și au fost trimiși în judecata Curților Marțiale. Stranie logica de Stat!

Am trăit aceste zile de confuzie și am fost martor al panicii ce-a cuprins populația. Din Moldova, mii de persoane s-au refugiat la București pentru a

scăpa de invazia bolșevică, care părea iminentă, și numeroase familii înstărite din Capitala au trecut munții, la Brașov și Sibiu.

Ca să acrediteze aceste zvonuri și să mărească și mai mult neliniștea în interiorul țării, Sovietele după ce au ajuns pe Prut, au provocat numeroase incidente de frontieră, culminând cu ocuparea regiunii Herța, care n-a aparținut niciodată Rusiei. Nici la aceasta gravă încălcare a înșirii termenilor în care fusese redactat ultimatumul rusesc, Regele nu a reacționat. Multiplicarea acestor incidente au dat un nou impuls agitațiilor comuniste, sub privirile binevoitoare ale Palatului. În caz că ar fi izbucnit revoluția în România, capii comuniști aveau intenția să se constituie în guvern și apoi să ceară protecția Moscovei, ceea ce ar fi permis Sovietelor să-și trimită trupele în România, motivând cu existența unei înțelegeri între două guverne.

O altă măsură nefastă luată de guvern și care indica cât era de strain de aspirațiile țării a fost ordinul ce l-a dat să fie demobilizați oțți soldații originari din Basarabia și Bucovina de Nord, lăsându-le libertatea să se întoarcă acasă. Cum toți își aveau vatra și agoniseala dincolo de Prut, au preferat să se înapoieze. În modul acesta, peste 200.000 de români originari din aceste provincii au trecut Prutul, unde îi așteptau detașamentele N. K. V. D.-ului, pentru a-i deporta. așa își îngrijea România de fiii ei! O întreaga armată de oameni valizi a fost expedită în Rusia, fără să li se explice ce soarta îi așteaptă, căci nu ajungeau acasă cum își imaginau, ci populau direct lagărele morții din Siberia.

În după-masa zilei de 26 Iunie, când se aflase de ultimatumul sovietic, eram la Hotelul Împăratul Traian, unde venisem să mă întâlnesc cu niște legionari din provincie. Tema principală de discuție era Basarabia. Toate celelalte probleme căzuseră pe planul doi.

Priveam năucii unul la altul, fără să putem articula o judecată liniștitoare. Toți ne întrebam ce va mai urma după aceea, căci ne dădeam seama că pierderea celor două provincii nu era decât preludiul unor nenorociri pentru a sfârși harta României Mari. Am convins pe oamenii noștri să rămână uniți, căci în aceste ceasuri grele pentru neam, singura lui nădejde a rămas Legiunea.

19. Întâlnirea cu Generalul Antonescu.

În mijlocul acestor frământări, în dimineața de 27 Iunie îmi comunica Doctorul Alexandru Popovici că Generalul Antonescu vrea să mă vadă și numaidecât, chiar în cursul acelei zile. Am ezitat la început să accept

întâlnirea, știind ca relațiile lui cu Palatul erau încordate după eliminarea lui din armata. Îmi luasem obligația sa fiu leal Regelui și o întâlnire cu el ar fi azvârlit suspiciunea asupra mea. Dar considerând situația grava a acestei întâlniri, gândindu-mă ca generalul ar putea fi de folos în eventualitatea ca evreo-comunistii vor trece la un salt organizat al Statului, cu sprijinul extern al Rusiei. I-am trimis vorba Generalului prin Dr. Popovici ca eu nu ma pot duce la locuința lui și sa binevoiască sa accepte casa Doctorului, de pe Strada Mântuleasa Nr.38. Am fixat ora întrevederii chiar în după amiaza acelei zile și Dr. Popovici s-a întors de la General cu răspunsul ca primește propunerea mea.

Nu stiu cum s-a întâmplat ca am întârziat chiar atunci vreo zece minute. Când am intrat în salon, Generalul Antonescu ședea pe un scaun vădit nervos și nemulțumit, plimbându-și pălăria în mâini. Fara uniforma, un general nu se simte în largul lui. Mi-am cerut iertare și am intrat apoi în discuție.

Venise, cum bănuiam, pentru chestiunea Basarabiei și pentru ceea ce va urma după aceea. Era furios pe Rege și pe camarila lui.

— Uite ce scrisoare i-am trimis Regelui.

Am citit scrisoarea, o copie bătută la mașină, și i-am răspuns:

— Scrisoarea e foarte tare și poate avea consecințe. Cunoașteți caracterul Regelui. Eu în locul D-voastra as fi întrebuințat un ton mai moderat.

— Domnule Sima, mi-a răspuns Generalul mânios, cum puteam sa las acest moment fara sa protestez cu cea mai mare vehementa. Răspunderile trebuie stabilite.

Pierderea a doua provincii nu este o bagatela. Trebuie sa rămână în istorie ca Generalul Antonescu n-a stat cu brațele încrucișate.

Ma pusese în încurcătură.

— Domnule General, i-am răspuns, eu nu ma refer la conținutul scrisorii, la protestul în sine, care e la înălțimea tragediei ce-o trăim dar, ca om politic, ma gândesc cum sa îndreptam situația. Ce folos are tara ca mâine, ca urmare a tonului întrebuințat în scrisoare, veți fi ridicat și imobilizat? Cum puteți contribui la schimbarea regimului și înlocuirea lui cu un regim sănătos, daca nu sunteți liber? Mi-am exprimat doar îngrijorarea mea.

— Bine, Domnule Sima, am înțeles ca nu ajunge sa protestam, ci sa acționăm pentru răsturnarea acestui regim nefast. Cum vezi D-ta aceasta colaborare?

— Domnule General, mai întâi va recomand prudenta în toate actele D-voastră și să nu provocați inutil mânia Regelui. În al doilea rând, nu trebuie să vorbim cu nimeni de aceasta întâlnire, căci suntem în pericol amândoi dacă se aude. Știți că eu sunt în relații speciale cu Palatul.

— Bine, dar ce puteți face ca să împiedicăm destrămarea totală a țării? D-voastră, legionarii, ce aveți de gând? Cum vedeți posibilitatea unei acțiuni?

— M-am gândit așa, Domnule General. Eu voi acționa pe plan politic, iar D-voastră pe plan militar. La un moment dat cele două linii ar putea să se întâlnească, determinând schimbarea politică dorită.

În eventualitatea unui moment decisiv, va recomand să recurgeți la serviciile Generalului Coroama, comandantul diviziei de gardă. E un om care simpatizează cu mișcarea.

Generalul n-a mai întrebat nimic, dar am observat de pe figura lui că și-a notat cu satisfacție numele.

Conversația a durat puțin, căci nici eu și nici el nu vroiam să o prelungim peste măsură, pentru a nu fi descoperiți.

Și totuși s-a aflat de întâlnire. În anturajul Generalului se aflau oameni care erau iscoade de-ale Siguranței. Am avut prilejul să mă conving chiar a doua zi, când l-am văzut pe Moruzov. Mare mi-a fost mirarea când prima întrebare care mi-a azvârlit-o a fost dacă m-am întâlnit cu Generalul Antonescu. Am negat cu violență.

— Cum era să vad pe un inamic al Regelui? De unde aveți această informație?

Nu știu dacă m-a crezut, dar n-a mai insistat. Mi-am dat seama de pericol și din acel moment m-am decis să nu iau contacte cu nimeni din opoziția neagreată de Rege, începând cu Maniu. Nici cu Generalul Antonescu nu mai vroiam să păstrez legătura. Întreg personalul politic al țării era supravegheat de Moruzov și nu-i scăpa nimic din intrigile sau combinațiile din acest mediu.

Cât privește pe Generalul Antonescu, prevederile mele s-au adeverit. Putin timp după demisia mea din guvernul Gigurtu, a fost internat la Mănăstirea Bistrița și scos din circulație.

Riscul acestei întâlniri a fost răsplătită mai târziu. Atunci s-au pus bazele colaborării dintre mine și General, iar după numirea lui ca Președinte de Consiliu, în 4 Septembrie 1940, a procedat așa cum i-am indicat eu. A numit în fruntea Corpului II Armată, în raza căruia cădea și Capitala, pe Generalul

Coroama, care a jucat apoi un rol decisiv în evenimentele care au premers renunțării la tron a Regelui Carol.

20. Subsecretar de Stat în guvernul Tătăărăscu.

Reacția Regelui Carol la pierderea celor doua provincii a trecut prin doua faze diametral opuse. În primele zile, Regele nu numai ca nu a opus nici o rezistentă, mulțumindu-se cu acel gest teatral din consiliul de Coroana, dar nu a luat nici acele masuri elementare, dictate de situație, ca retragerea sa se execute în ordine, fara pierderi de oameni și material. N-a protestat și nu s-a opus când diviziile sovietice, calcând termenul de patru zile fixat în ultimatum, pentru evacuarea acelor doua provincii, au trecut Nistrul din prima zi, surprinzând trupele române din garnizoanele de pe frontiera, care habar n-aveau de ceea ce se întâmpla. Ordinul de retragere a sosit cu întârziere acestor trupe și conținea dispoziția ca sa nu se opună nici o rezistentă, chiar daca vor fi atacate.

În modul acesta, Rușii au putut înainta în voie și fara riscul unei complicații internaționale pe toată întinderea Nistrului.

Regele Carol II nu a schițat nici cel mai mic gest de apărare a Bucovinei de Nord, teritoriu care nu aparținuse niciodată Rusiei. În 1878, România a protestat în fata instanțelor internaționale contra răpirii celor trei județe din sudul Basarabiei. Combinațiile diplomatice ale marilor puteri în Congresul de la Berlin ne-au fost defavorabile, dar protestul a rămas și istoria l-a înregistrat.

Strania atitudine a Regelui a culminat cu apatia ce-a arătat-o în cazul ocupării de Ruși a teritoriului Herța, regiune care făcea parte integranta din Moldova propriu-zisă.

Aici era vorba de o chestiune de principiu, caci daca se permitea Rusiei sa răpească acest teritoriu, cu același drept, mâine, bucurându-se de aceeași toleranță, ar fi putut ocupa și alte porțiuni din Moldova, inclusiv toată tara.

Cum ne aflam aici în fata unei succesiuni de abandonări, fara a afla la baza lor o rațiune politica suficienta, trebuie sa ne întrebam care a fost cauza reala a pasivității permanente a Regelui în fata acestor evenimente de importanta capitala pentru existenta noastră ca Stat și Națiune. Regele, fie direct fie prin camarila lui, era în slujba conspirației comuniste și având aceasta orientare, înțelegem flegma cu care a lăsat sa se întâmple toate. Nu-l interesa tara, cum nu l-a interesat niciodată, ci doar sa biruie acea filosofie pe care o absolvisem în exilul sau și în alcovul Elenei Lupescu. Regele era bucuros de o penetrație comunista cât mai adâncă, mergând până la Milcov

și poate chiar mai departe, deoarece vedea în Moscova un aliat potențial al sau, care l-ar fi salvat din situația incomoda, internă și externă, în care se afla. Într-adevăr, de la Berlin, după victoria germană din Vest, nu putea aștepta nimic bun, sau așa cel puțin își închipuia el, iar în interior îl amenința răzbunarea Gărzii de Fier, după crimele săvârșite. Destinderea cu legionarii nu-l liniștea și ar fi preferat să alunece de partea Sovietelor, pentru că știa că, în modul acesta, scapa definitiv atât de Hitler cât și de Garda de Fier. În sinea lui dorea fierbinte să apară coloanele sovietice în fața Palatului Regal, pentru a fi sigur că e la adăpost de orice amenințare.

Dar Regele nu cunoștea la acea dată protocolul secret germano-sovietic, nu știa că Stalin nu putea săvârși acest gest temerar, fără riscul de-a provoca un război cu Germania. Prestigiul lui Hitler era prea mare în acel moment, iar mașina de război germană s-a dovedit formidabilă. Stalin a smuls din trupul țării numai atâtă cât îi permitea o exactă evaluare a situației. Hitler nu va interveni nici pentru Bucovina de Nord și nici pentru Herța în acel moment, dar va sari ca ars când coloanele sovietice vor trece Prutul. Aprovizionarea armatei germane cu petrolul românesc era de interes vital pentru continuarea războiului.

S-a afirmat că Regele Carol a cedat cu o uluitoare ușurință atât în chestiunea Bucovinei de Nord cât și a teritoriului Herța, fiindcă așa a fost sfătuit de guvernul german. Faptul poate să fie adevărat. Germanii nu vroiau complicații cu Rusia în acel moment, dar acest motiv nu justifică atitudinea Regelui.

El era Regele României și nu al Germaniei și ca atare aveau precădere interesele țării. Un monarh conștient nu ar fi ezitat nici o clipă să protesteze contra includerii Bucovinei de Nord în ultimatum și chiar să-și opună armele. În cazul Herței, situația era și mai gravă, rezistența armată fiind obligatorie.

Era vorba de un teritoriu care niciodată n-a aparținut unei puteri străine. Cu același drept ar fi putut ocupa Rușii întreaga Românie. Orice presiune s-ar fi exercitat din partea Germaniei, aceasta nu putea anula dreptul la apărare al unei nații. Era întreaga existență a ei în joc. Nici o concesie nu era permisă și posibilă, indiferent ce interese avea Germania, când inamicul nu se mulțumea cu frontiera stabilită de el însuși, ci își înfigea colții într-o altă provincie românească.

Când Regele Carol și-a dat seama că dorința lui de a-i vedea pe Ruși în România nu poate fi îndeplinită, că aceștia, după ce au anexat și Herța se

opresc din înaintare, și-a schimbat și el atitudinea și din nou și-a căutat scăparea la Berlin. Cum rușii nu se aventurau mai departe, însemna ca sunt opriți prin pactul de neagresiune și ca soarta României va fi decisa tot de puterile Axei. În acel moment de panica, Regele a recurs iarăși la serviciile mele pentru a-și dovedi buna dispoziție de a colabora cu Puterile Axei și de a merita încrederea Berlinului. M-a numit Subsecretar de Stat la Educația Națională în guvernul Tătăărăscu. Eram o persoana, credea el, agreata de Berlin și numirea mea va fi primita cu satisfacție de guvernul german. Nu am fost nici cel puțin consultat. Am fost chemat la Palat, unde mi s-a comunicat ca Majestatea Sa Regele a binevoit să-mi încredințeze acest post.

Am depus jurământul în 28 Iunie și imediat m-am prezentat la Minister pentru a lua în primire noua funcțiune.

Ministru al Educației Naționale era pe vremea aceea Petre Andrei. M-a primit cu un surâs ironic. Și-a dat seama ca numirea mea era o improvizație de ultima ora a Palatului și ca multa vreme nu voi fi tolerat. După conversația cu el, m-am plimbat prin toate birourile, m-a prezentat directorilor de servicii și mi-a fixat atribuțiile, de care nu îmi mai amintesc exact la ce se refereau. Mi-a arătat biroul unde voi lucra și apoi și-a luat rămas bun de la mine. Eu nici gând nu aveam sa exercit aceasta funcțiune, sa fac ore de birou, sa primesc audiente și sa pun rezoluții pe cererile solicitanților. Gândul meu era la Basarabia și la ceea ce se va întâmpla cu tara. Am dat foarte rar pe la Minister și atunci clientela mea era formata precumpănitor din legionari, care veneau sa ma consulte în probleme politice. A lua în serios numirea de ministru, ar fi însemnat sa ma înmormântez în administrativ. Nu ma simțeam deloc măgulit de atenția Regelui când tara trecea prin aceste zguduiuri teribile. Mi-am continuat acțiunea politica în același ritm intensiv, cu obiectivul de a salva cel puțin granita de vest a României, care în curând va deveni obiect de litigiu între noi și Unguri. Intrarea mea în guvern a servit totuși la ceva: a avut un efect stabilizator în politica interna.

21. Asist la Consiliul de Miniștri.

A doua zi după numirea mea, am participat la un consiliu de miniștri convocat de seful guvernului de atunci, Gheorghe Tătăărăscu. Odată cu mine intraseră în guvern și consilierii regali Constantin Argetoianu și Alexandru Vaida Voevod, încât au venit și aceștia la consiliu.

Regele Carol nu avea intenția sa se separe atunci de Gheorghe Tătăărăscu, desi poziția lui era grav zdruncinata prin pierderea celor doua provincii.

Tătăărăscu era ca o ceara moale în mâinile Regelui și se putea servi de el cum vroia. Noi, adică eu, Vaida și Argetoianu, eram un fel de proptele, puse de Rege ca să sprijine șubreda întocmire a guvernului.

Consiliului de Miniștri s-a ținut în Palatul Cantacuzino de pe Calea Victoriei. Sala de Consiliu nu era prea încăpătoare și membrii guvernului stăteau înghesuiți la o masă de formă ovală. Pe Ghelmegeanu l-am salutat întâia oară în calitate de ministru și coleg și nu ca deținut politic. M-am așezat alături de alți Subsecretari de Stat, fără să intervin în dezbateri. În afara de Ghelmegeanu și superiorul meu, Petre Andrei, nu cunoșteam pe nimeni.

Toți se uitau la mine cu curiozitate, ca la o ființă picată din alta planetă, dar și cu teamă. Dar pe măsură ce mă priveau, li s-a risipit neliniștea, căci nu aveam figura imaginată de ei. Eu însumi mă simțeam incomod în acest mediu străin de viața mea de până atunci, desi, de la eliberarea mea, câștigasem oarecare rutină în a trata cu oamenii politici, în numeroasele întrevederi și contacte ce le-am avut.

S-a ridicat Președintele de Consiliu, Gheorghe Tătăărăscu și, după ce a salutat pe noii miniștri, cu vocea lui de bariton, a făcut o expunere a gravelor evenimente din ultimele zile: ultimatumul rusesc, Consiliul de Coroană ce s-a ținut, atitudinea Majestății Sale Regelui, care s-a opus ultimatumul și a recomandat rezistența. Întreg guvernul, în mod spontan, a aplaudat acest pasagiu*. Apoi Tătăărăscu a evocat trecutul acestor provincii, apartenența lor istorică la România, pământ străbun de pe timpul lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, noua nedreptate ce ni se face de Ruși prin răpirea acestor teritorii, după ce drepturile noastre asupra Basarabiei și Bucovinei au fost consfințite prin Șfatul Tarii de la Chișinău și Adunarea Națională de la Cernăuți. Pe măsură ce vorbea, glasul a început să-i tremure și ochii să-i lăcrimeze. Toți ne-am plecat capul înduioșați. Cred că vibrația lui de durere din acel moment a fost sinceră și nu un gest afectat.

Au urmat dezbaterile care s-au rezumat la acest punct capital. Toți care au luat cuvântul, au afirmat că în condițiile care se găsea România atunci, lipsita de orice sprijin extern, nu exista altă soluție decât retragerea. Constantin Argetoianu a declarat că am pierdut aceste provincii, dar am salvat Ștutul și Armata, ceea ce este esențial pentru dăinuirea noastră ca națiune. Nimeni însă nu a tratat chestiunea cauzelor mai îndepărtate și mai apropiate ale acestor pierderi teritoriale.

Consiliul s-a încheiat fara sa se discute alta tema și fara sa se ia vreo decizie. La sfârșitul lui, a venit Vaida Voevod la mine și mi-a adresat câteva cuvinte amabile.

Atunci l-am cunoscut pe Tătărăscu. Era un bărbat înalt, bine legat și arătos. Avea o voce catifelata, plăcută și convingătoare. Nu era un om rau. Dar nu era ceea ce se cheama un caracter. Toată cariera lui politica și-o datora flexibilității lui, zicând permanent „da” celor mai extravagante cereri ale Regelui. Era „prea supusul lui servitor”, cum suna formula cu care se încheia orice raport sau orice scrisoare adresata de miniștri Regelui.

22. O campanie memorabila.

Zilele în care am fost ministru în cabinetul Tătărăscu le-am folosit exclusiv pentru contacte politice. Aveam acum un motiv puternic ca sa pornesc la o noua ofensiva. Nimeni nu se mai interesa de partidul națiunii, care căzuse în uitare, privirile tuturor fiind concentrate spre ceea ce se va întâmpla mâine cu tara, ce se va alege după ciuntirea ei la răsărit.

Erau doua clauze care agitau opinia publica și masele largi ale poporului: teama de o invazie sovietica și îngrijorarea ca tara va trebui sa suporte noi pierderi teritoriale.

După Ruși, Ungurii și Bulgarii ridicau pretenții și Puterile Axei sprijineau revendicările lor, caci numai satisfăcute aceste State pe socoteala României, se declarau dispuse sa intre în sistemul lor de alianțe.

Pentru mine și toți cei ce gândeam din perspectiva mișcării, situația era clara. Trebuia întărite în modul cel mai grabnic legăturile cu Puterile Axei, pentru a putea face fata rapacității vecinilor, care ne-au prins cu hotarele descoperite. Dar aceasta încadrare în noua ordine europeana nu o putea face decât un guvern care sa se bucure de încrederea Berlinului și a Romei. Trebuia sa apăsăm pe acceleratorul istoriei, pentru a o lua înaintea furtunii de la fruntarii; trebuia sa forțăm poarta spre Berlin și Roma, după ce regimul a pierdut timpul cu o politica dăunătoare națiunii. Fiecare zi era prețioasă. Cu cât trecea timpul cu atâta prețul ce trebuia să-l plătim pentru încadrarea noastră în Axa va fi mai mare.

Abia la 1 Iulie 1940, guvernul Tătărăscu a binevoit sa renunțe la garanțiile engleze, primite la 13 Aprilie 1939, după ce a descoperit ca nu folosesc la nimic altceva decât la provocarea Puterilor Axei.

În acele zile m-am angajat în lupta cu disperarea ultimului efort pentru a abate primejdiile care se îngrămădeau deasupra României. Am alarmat pe legionari, pentru a fi gata sa răspundă în eventualitatea ca se va produce o

revolta comunista; am luat contact cu ofițeri, solicitându-i să reziste în cazul unei primejdii acute de bolșevizare a țării; am adunat în grabă pe șefii legionari din județele cele mai amenințate, dându-le dispoziții ca, în regiunile industriale și petrolifere, să întărească vigilența; am organizat unități de auto-protecție în toate cartierele Bucureștilor.

Paralel cu această acțiune, care angaja mișcarea și pe prietenii ei, am dus o altă campanie în sferele politice, militare și administrative ale țării. Am cerut membrilor guvernului și responsabililor de aparatul Statului să ia măsuri de protecție internă, insistând asupra pericolului ce ne amenința ca, în acest vacuum de alianțe în care ne aflăm, până la adeziunea noastră la puterile Axei, să fim victima unei revoluții sprijinită din afara de Soviete. Am fost în pelerinaj pe la numeroase personalități ale vieții politice și publice românești: miniștri și foști miniștri, profesori universitari, economiști, industriași, ofițeri, demnitari ecleziști, scriitori, simpatizanți și dușmani. Tuturor le-am vorbit cu pasiune pentru a trezi în ei o scânteie de interes pentru țară. Am repetat la fiecare întrevedere că acei compromiși în vechea politică trebuie să se dea la o parte, pentru a face loc unor oameni care pot trata în condiții demne cu Berlinul, fără a fi încărcăți de propriul lor trecut. Cei legați de politica anterioară, nu au voie să lege soarta țării de propria lor persoană, că, după atâtea grave erori, rămânând ei la putere, dușmanii țării vor fi și mai agresivi și pofta lor de jaf va crește, căci nu vor avea nici un respect de ei și nici o teamă. Am avertizat că conducătorii de azi ai Europei în nici un caz nu se vor sprijini pe ei, care au fost până acum instrumentele planului englez de încercuire a Germaniei. Țara noastră nu va avea de suferit numai din cauza celor zece ani de politică externă greșită, ci și din cauza acelor care, în momentul actual, nu se vor retrage de la posturile de comandă.

Cu oarecare excepții, nu am întâlnit în pătura conducătoare acele înalte sentimente naționale pe care le reclama dramaticele circumstanțe. În sufletele celor mai mulți nu am descoperit decât teama sălbatică să nu-și piardă pozițiile, meschinele gânduri legate de propriile lor interese. Grijă celor mai mulți era ce se va întâmpla cu ei, nu cu țara. Toți se întrebau cum se vor strecura ei în lumea nouă, în noua ordine, păstrându-și vechile privilegii.

Mi-am făurit atunci convingerea că pătura noastră conducătoare se găsește într-o stare de descompunere atât de înaintată încât nu mai e capabilă să

reacționeze, dând un exemplu eroic, cel puțin în acele momente când însăși existența României ca Stat liber și independent era în dezbateră Europei.

23. Hermann von Ritgen.

Contrar versiunilor prezentate de diverși istorici și pseudo-istorici, la eliberarea mea din arestul Siguranței și apoi ascensiunea mea politica, Legația germană de la București n-a jucat nici un rol. Dimpotrivă, când guvernul român a cerut explicații lui Fabricius asupra întoarcerii mele clandestine în România, acesta i-a comunicat ca guvernul german nu are nici o cunoștință de acțiunea întreprinsă de mine nu are nici un amestec.

Fabricius nu spunea nimic neadevărat. Dacă autoritățile germane de la Berlin ar fi aflat de planul nostru, ne-ar fi arestat.

Eu și ceilalți camarazi am putut părăsi Germania numai sustragându-ne de sub vigilenta Gestapo-ului, care ne obliga sa ne prezentam săptămânal la Revier-ul respectiv pentru a semna într-o condicuță.

Nici Regele Carol și nici camarila lui n-au priceput sensul răspunsului lui Fabricius. Ministerul Germaniei la București se dezinteresa de soarta mea, lăsându-le mâna liberă sa mă lichideze, dacă voiau. „Permanentele” Statului își imaginău însă ca eu am spatele acoperit la Berlin de forte infinite mai mari, pe care nici Fabricius nu le bănuia sau nu le putea destăinui.

Aceasta eroare de interpretare a politicii germane din partea Palatului, complicata cu criza externă în care se zbătea țara după prăbușirea Franței, a contribuit puternic la eliberarea mea.

Legația germană și-a schimbat atitudinea față de mine mult mai târziu, abia după ce fusesem eliberat și intrasem în circuitul vieții politice; abia după ce am fost primit în audiența de Rege și fusesem numit Subsecretar de Stat în guvernul Tătăărăscu.

Abia atunci începuse să se intereseze de persoana mea, după ce contactul cu mine nu mai reprezenta o primejdie de tulburare a relațiilor germano-române, fiind eu însumi un agreeat al Regelui. Cu un ministru se poate vorbi, dar nu cu un infractor al Statului.

Fabricius și consilierii lui s-au gândit în acel moment ca eu le-aș putea fi util pentru a câștiga mai mare influență asupra Suveranului, pentru ca acesta să ia deciziunile în sensul dorit de ei.

Eu n-am făcut nici un pas pentru a lua legătura cu Legația germană. Știam ca Fabricius este ostil mișcării și încă de pe timpul când Căpitanul era încarcerat și își aștepta procesul. Legătura mi s-a oferit abia atunci, fiind

Subsecretar de Stat, prin inginerul Constantin Greceanu, legionar. Acesta mi-a comunicat ca von Ritgen, consilier de legație, vrea sa ma întâlnească.

Firește ca nu puteam refuza. Cu cât se lărgea cercul cunoștințelor mele, cu atâta creștea și ascendentul meu politic. Locul de întâlnire a fost fixat chiar de el acasă. Sotia lui Greceanu era germana și casa ei era vizitata de multi membri ai Legației. Oaspetele frecvent era Neubacher.

Întâia mea întrevedere cu von Ritgen a avut loc în 30 Iunie 1940. Au urmat altele după aceea.

Greceanu locuia la sosea, într-o casa la etaj, spațioasă și aranjata cu gust. Când l-am văzut întâia oara pe von Ritgen, m-a izbit înălțimea lui neobișnuită, trecând mult peste media normala. Eu eram mititel pe lângă el. Dar figura lui atletica era compensata de manierele lui distinse, de vocea lui plăcută și de inteligenta lui, mult superioara lui Fabricius și celorlalți funcționari ai Legației. Numai la Neubacher am întâlnit o forță intelectuală ca a lui. Înțelegea repede miezul unei probleme și aceasta era un mare avantaj, caci putea referi cu toate nuanțele declarațiile mele lui Fabricius.

Venise cu o chestiune extrem de importanta și urgenta. Vroia să-mi încredințeze un mesaj din partea guvernului german, pe care, la rândul meu, să-l transmit Regelui. Mesajul acesta, prin natura lui delicata, nu putea fi comunicat pe canalele obișnuite ale diplomației și de aceea făcea apel la mine, ca o persoana de încredere, al cărui atașament fata de Puterile Axei era în afara de orice discuție, și care, în același timp, putea pătrunde cu ușurință la Palat, fiind în bune raporturi cu Regele. Se cerea cea mai mare discreție. Bine înțeles ca legația germana când m-a ales pe mine ca sa transmit acest mesaj, s-a gândit și la faptul ca reprezentam o forță politica în tara si, în modul acesta, la presiunea lor, se putea adăuga și presiunea Gărzii de Fier.

Ce mi-a spus von Ritgen? Guvernul german este interesat ca România sa supraviețuiască zguduirilor prin care trece, pentru ca are nevoie de economia ei pentru continuarea războiului. Germania este hotărâtă sa ajute România pentru a ocroti de o eventuala invazie sovietica, dar nu o poate face din proprie inițiativă, ci așteaptă ca primul pas sa fie făcut de la București. Cea mai buna garanție ca fruntariile ei de răsărit sa nu fie calcate, ar fi prezenta unei misiuni militare germane în România. În momentul ce ar exista cât de puține trupe germane în România, s-ar tăia apetitul Rusiei Sovietice de a invada tara noastră, știind ca, în alta parte, chemarea acestei misiuni ar confirma buna credință a guvernului român la schimbarea

sistemului de alianțe în care a trăit până acum România, dorind să-l substituie cu sistemului Puterilor Axei. E imperios necesar ca Regele Carol să știe cât mai urgent acest lucru, pentru a lua aceasta hotărâre, care poate fi decisivă pentru însăși existența Statului Român. Trebuie evitat să se ajungă în România la o situație ca în Polonia.

I-am răspuns lui von Ritgen că declarația lui este de o importantă capitală pentru viitorul poporului român și îmi asum răspunderea că, în cel mai scurt timp, să fie adusă la cunoștința Majestății Sale Regelui.

L-am întrebat apoi cum vede guvernul Tătărescu și participarea mea în acest guvern. Mi-a răspuns că formula actuală de guvernare nu i se pare cea mai potrivită pentru a risipi neîncrederea Berlinului și a conduce România pe drumul unei colaborări leale cu Puterile Axei, că ar trebui să se formeze un nou guvern, liber de tarele* trecutului, în care mișcarea legionară să aibă o mai mare participare.

24. O întrevedere dramatică cu Tătărescu.

Plecând de la von Ritgen, am simțit toată povara destinului asupra mea. Dețineam o informație de primul rang și, în același timp, un mesaj al guvernului german care trebuia transmis de urgență Regelui.

Devenisem în această chestiune un fel de confident al Legației germane și unicul om de legătură cu Palatul. Mesajul avea ca obiectiv principal solicitarea unei misiuni militare germane din partea României, dar, în subsidiar și provocat de mine, von Ritgen mi-a destăinuit că guvernul actual nu este agreat la Berlin.

M-am decis să transmit concomitent amândurora mesajele că și cum ar forma un tot inseparabil de aceeași valoare și tărie: să vorbesc Regelui nu numai de urgență necesitate de a chema în țară o misiune militară germană, dar și de dorința Berlinului ca guvernul Tătărescu să fie înlocuit cu un nou guvern, în care participarea legionară să fie determinanta.

Înainte de a mă duce la Rege, m-am gândit că este bine să-l vad pe Gheorghe Tătărescu, președintele de consiliu. I-am solicitat o audiență pentru a-i face o comunicare importantă. M-a invitat la el acasă. Tătărescu m-a primit cald și afectuos. Fără introducere și fără menajamente, am intrat direct în subiect, demonstrându-i necesitatea unei imediate schimbări de guvern. Berlinul nu are încredere în actuala echipă, deși observă anumite orientări în politica externă a României, favorabile Axei. Răpirea Basarabiei și Bucovinei de Nord va fi urmată de alte pierderi teritoriale și fata de aceste amenințări este nevoie de un guvern românesc la București care să aibă un

cuvânt de spus la Berlin. Atât vechile partide cât și oamenii care au participat la ultimele guvernări nu inspira încredere în cercurile germane și atunci sacrificiile ce ni se vor impune vor fi mult mai mari și mai greu de suportat.

Numai un guvern de componenta legionara ar putea vorbi cu autoritate la Berlin și la nevoie chiar să se opună unor pretenții exagerate.

După expunerea mea, pe care a ascultat-o Tătărescu cu ochii dilatați, m-a întrebat:

— și cine crezi că ar putea să prezideze un astfel de guvern?

— Eu însumi, am răspuns, înconjurat de o serie de personalități în care Regele să aibă încredere. Eu cer pentru mișcare președinția și externele, plus câteva ministere sociale.

La interne, armata și economie, poate să numească Regele pe cine vrea, ca să aibă garanția că nu vrem să-l răsturnăm.

N-a ripostat nimic, dar citeam din ochii lui că pledoaria mea l-a convins și că era dispus să-și dea demisia. La plecare mi-a strâns mâna cu emoție și m-a îmbrățișat, sărutându-mă pe amândoi obraji.

N-am vorbit nimic în convorbirea cu Tătărescu de misiunea militară germană. Am păstrat această informație să i-o comunic Regelui.

25. 2 Iulie 1940

După ce l-am văzut pe Tătărescu, am cerut audiența Regelui, care m-a primit imediat. N-a fost o audiență protocolară și nici nu s-a scris de ea în gazete, dar a avut urmări importante în viața politică a țării, căci, în 2 Iulie 1940 s-a decis soarta guvernului Tătărescu.

Spre deosebire de felul cum am abordat discuția cu Tătărescu, Regelui i-am făcut o lungă introducere pentru a înțelege însemnătatea mesajului ce i-l transmiseam. I-am spus Regelui că numai un act de curaj din partea lui mai poate salva țara, că timpul speculațiilor ieftine și a combinațiilor minore a trecut, că sfaturile ce i le dau diverși politicieni nu pot duce decât la ruina domniei lui. Împrejurările dramatice în care se găsește țara reclama de la el o schimbare radicală în politica externă și internă. Orice șovăială în luarea acestei hotărâri și orice soluție de compromis ar putea să ducă la o amânare a catastrofei, dar nu la înlăturarea pericolului mortal ce se întinde peste România și peste Coroană.

Apărarea granițelor țării și salvarea existenței Statului Român se reduc în fond la o chestiune de politică internă.

Cu oameni de cunoscuta orientare anglofila nu se mai poate conduce țara și păstrarea lor la cârma ei echivalează cu desființarea Statului Român. Este necesară o schimbare de concepție în conducerea Statului și pentru aceasta înnoirea lui din temelii a sosit ceasul să fie folosiți legionarii. Formarea unui nou guvern fără participarea mișcării nici nu este de gândit, căci mișcarea se bucură de încrederea mării majorități a populației, iar, din punct de vedere extern, este înrudită ideologic cu Statele marilor revoluții naționale, biruitoare astăzi în Europa.

După această analiză a momentului politic în care se găsește țara, am trecut la subiectul propriu zis, comunicându-o mesajul pe care l-am primit de la Legația germană. Pentru a nu exista nici un dubiu asupra autenticității lui, i-am spus și numele consilierului de legație cu care m-a întâlnit și care m-a însărcinat să-l transmit Regelui.

I-am explicat și de ce acest mesaj mi s-a încredințat mie și nu s-a comunicat guvernului pe căile diplomatice normale, dar poate fi sigur că reprezintă punctul de vedere al guvernului german:

— Sunt împuternicit să transmit Majestății Voastre următorul mesaj din partea Legației germane: guvernul german este dispus și interesat în gradul cel mai înalt să ajute România pentru a nu cădea victimă unei invazii sovietice.

Dar nu poate întreprinde această acțiune din proprie inițiativă, ci numai dacă este solicitat de guvernul român.

Din partea Majestății Voastre trebuie să se producă un gest, un prim pas, care să-i permită Reichului să-și desfășoare dispozitivul de protecție al României. În concret, este vorba de o cerere pe care Majestatea sa o adreseze Führerului Adolf Hitler, pentru ca aceasta să aprobe trimiterea unei presiuni militare în România.

— Prezenta unei misiuni militare germane pe pământul României ar îndepărta pericolul unei invazii sovietice și ar reda cetățenilor liniștea și încrederea de care au nevoie pentru a se consacra la refacerea țării. Prezenta acestei misiuni ar fi, de altă parte, dovada indiscutabilă că România s-a decis să se încadreze fără rezerve în noua ordine europeană, patronată de Puterile Axei.

— Aceeași sursă m-a făcut atent că guvernul actual nu este agreat de Berlin din cauza binelor lui cunoscute antecedente politice. Pentru a se împlini cu lealitate noua politică de colaborare sinceră cu Puterile Axei, este neapărat necesar să se formeze un nou guvern de orientare legionară.

Regele se făcuse mic. Îi tremura mâna și fata lui luase înfățișarea unui om învins. Cu oboseala și cu vocea unui om sfârșit mi-a spus următoarele:

— Domnule Sima, te rog sa crezi ca am vrut sa fac tot binele pentru tara, dar partidele mi-au întors spatele, iar D-voastra mi-ați devenit dușmani. Nu am avut oameni și nu stiu cui sa ma adresez.

Desi știam ca nu e cinstit când își caută aceste justificări, gândindu-mă la nenorocirea tarii, i-am oferit atunci formula pe care i-o comunicasem înainte lui Tătărașcu:

— Majestate, sunt gata să-mi asum răspunderea guvernării și sa scot tara din impasul extern, cu condiția sa ma bucur de toată libertatea în acțiunile ce le voi întreprinde. Trebuie sa oferiți mișcării oportunitatea ca sa se înfrunte direct cu Berlinul în chestiunea revendicărilor maghiare, iar oamenii care au guvernat până acum sa se dea la o parte. E în interesul tarii și al Coroanei.

În acel moment am avut impresia ca l-am convins și ca era gata să-i accepte soluția ce i-o oferisem. M-am despărțit de Rege în termeni buni și probabil ca am fi avut acel guvern de salvare națională care ar fi împiedicat arbitrajul de la Viena, daca în orele care au urmat nu s-ar fi exercitat alte influente care au anulat eforturile mele.

26. Guvernul Gigurtu.

Ca urmare a campaniei mele de alarma și a ultimei mele audiente la Rege, guvernul Tătărașcu a demisionat și s-a format un nou guvern sub conducerea lui Ion Gigurtu, în 3 Iulie 1940.

Acest guvern avea toate aparentele sa fie un guvern de orientare naționalistă.

În fruntea lui se afla inginerul Ion Gigurtu, directorul general al societății aurifere „Mica”, de la Brad. Președintele consiliului de administrație la aceeași societate fusese Octavian Goga și era un fapt binecunoscut ca Gigurtu finanța partidul național-creștin. Noul sef de guvern arătase simpatie chiar fata de mișcarea legionara.

Numise pe Ion Mota avocat în contenciosul societății și îi îngăduise sa locuiască într-un apartament al ei. Mota își făcea datoria ca oricare funcționar al societății și nu primea nici o centima gratuit, iar pentru apartament plătea chirie. Toate aceste antecedente păreau sa confirme opinia larg răspândită în cercurile politice din tara ca Gigurtu era un om de dreapta și ca, prin numirea lui, triumfa ideea națională în Stat. La Externe fusese numit Mihail Manoilescu, economist de fama mondiala și doctrinar

al corporatismului, înrudit prin convingeri politice cu mișcarea legionara. În același guvern figurau trei legionari, care păreau ca reprezintă garanția suprema a radicalei prefaceri în viața publică: Horia Sima la Culte și Arte, Vasile Noveanu la Ministerul Inventarului și Augustin Bidian, ca Subsecretar de Stat la Finanțe.

Ca și cazul precedent, numirea mea la Culte s-a făcut fără să fiu consultat. A fost un guvern de improvizație cu ochii țintiți la Berlin.

N-am putut fi găsit unde locuiam în ziua când s-a constituit guvernul – 3 Iulie 1940 – și de aceea am depus jurământul singur abia a doua zi.

După ceremonia depunerii jurământului, m-a luat Urdareanu în cabinetul lui și mi-a povestit ce s-a întâmplat cu o oră înainte în fata lui. Un spectacol de necrezut. S-a prezentat la el o numeroasă delegație de personalități din toate partidele, prezidată de Dr. Nicolae Lupu, și aceștia l-au rugat stăruitor să intervină pe lângă Rege ca să nu introducă legionari în guvern, ca ei stau la dispoziția Regelui pentru formarea unui guvern de unitate națională. Dr. Nicolae Lupu a început să lăcrimeze când pleda cauza partidelor.

— Îți închipui, D-le Sima, au venit cu toții aici ca niște babe bocitoare, ca se prăpădește țara.

— și D-voastră ce le-ați răspuns, Domnule Ministru?

— Le-am arătat usa și i-am dat afara. Le-am strigat: „După ce ați sabotat permanent toate inițiativele Regelui, acum veniți să vă puneți la dispoziția Coroanei? Prea târziu. Majestatea Sa Regele merge cu tineretul țării!

— Ați făcut bine, Domnule Ministru. Din partea mea trebuie să știți că niciodată nu voi merge cu acești oameni contra Coroanei. Nu se gândesc la țară, ci exclusiv la căpățuială. În timp ce noi eram în luptă cu dictatura lui Armand Călinescu, ei stăteau deoparte speculând că ne vom anihila reciproc și ei vor rămâne singurii câștigători pe teren.

Ce scena penibilă trăiam! Foștii demnitari ai țării se pretau la această mizerabilă intrigă la Palat contra Legiunii, aceiași oameni care n-au ridicat un deget ca să ne apere când noi sângerăm la pândă ca să mai rupă ceva din trupul sfârtecat al țării. Aceștia erau așa zișii oponenți ai Regelui, în care a crezut la un moment dat și Căpitanul ca ar fi aliații lui potențiali. Această informație m-a întărit în convingerea că nu e bine să am nici un fel de contact cu partidele, căci numai provoc mânia Regelui, fără ca să-ți poată fi de nici un ajutor în caz de nevoie.

După depunerea jurământului, am mers la Ministerului Cultelor să iau în primire administrația. M-a așteptat vechiul titular, C. C. Giurescu, care,

până la formarea Partidului Națiunii, îndeplinise funcțiunea de Secretar General al Frontului Renașterii. Cum se obișnuiește la schimbări de miniștri, se tin discursuri. Giurescu m-a salutat cu câteva declarații amabile, iar eu i-am răspuns cu o mica cuvântare, pregătită dinainte, în care, pe lângă recunoașterea meritelor lui în acțiunea de destindere, am atins și chestiunea Bisericii Ortodoxe, spunând ca doresc o Biserica libera, stăpână pe destinul ei, care sa consacre exclusiv mesajul ei Divin.

A doua zi am primito telegrama de felicitare din partea Mitropolitului Balan al Ardealului, în care se referea tocmai la aceasta declarație. Am numit sef de cabinet pe profesorul Vasile Barbu din Giurgiu, pe care îl avusesem și la Educația Națională, iar ca Secretar General pe conferențiarul Vladimir Dumitrescu, un om distins, competent și de mare bun simt.

Îndată după luarea în primire a Departamentului, am făcut vizita tradiționala la patriarhie, as acum se obișnuia când se schimbau titularii Ministerului. A venit sa ma ia un preot, consilier al Patriarhiei, cu mașina. Sanctitatea Sa Nicodem m-a primit în biroul sau. I-am sărutat mâna cuviincios și apoi am intrat într-o discuție protocolara de câteva minute. Atmosfera a fost apăsătoare, cu toate eforturile mele de a apărea în fata Patriarhului ca un om ca oricare altul. Ma privea cu ochi pieziși. Patriarhul Nicodem rostise o cuvântare la catafalcul lui Călinescu, care revoltase toată tara. Justifica masacrele din zilele de 21-22 Septembrie 1939 cu citate din Biblie și cu argumente teologice, binecuvântând crima Regelui. Eu i-am spus ca atâta vreme cât voi trai eu în fruntea Ministerului, ma voi strădui sa asigur independenta Bisericii, pentru a nu cădea victima ingerințelor politice. Patriarhul înțelese ca ma refeream tocmai la ceea ce făcuse el sau ceea ce i se ceruse lui și defunctului Patriarh Miron de către Rege sa facă, când în realitate intenția mea era cu totul alta, de a stabili un principiu în relațiile mele dintre Stat și biserica. La întoarcere, preotul care ma însoțea mi-a dat sa semnez niște hârtii. Erau niște aprobări pentru Patriarhie. Bineînțeles ca n-am refuzat. Se vede ca așa era obiceiul pământului.

Cancelaria Patriarhiei profita de vizita la Patriarh a noului Ministru pentru a-i cere să-și puna semnătură pe anumite acte.

Nu stiu ce s-a întâmplat în mintea Patriarhului Nicodem sau nu stiu ce-a reținut din convorbirea mea cu el, caci îndată a alergat la Palat ca să-i comunice Regelui impresiile lui despre mine:

— Majestate ce-ați făcut? Ati dat drumul acestui om periculos. Ati omorât pe Codreanu și acum s-a ridicat al doilea Codreanu!

Declarația Patriarhului a transpirat din incinta Palatului și a ajuns în 24 de ore la urechile mele. Îngrijorat de ceea ce ar putea să urmeze, căci era o tentativă de a determina Palatul să mă suprimă, m-am dus la Urdareanu și am protestat contra atitudinii Patriarhului, care și-a permis să se exprime asupra unui om pe care abia îl văzuse câteva minute în viața lui.

Patriarhul Nicodem ne-a purtat mereu sâmbetele. Când am venit noi la putere, Patriarhul Nicodem și-a pus demisia la dispoziția Conducătorului Statului. Generalul Antonescu mă întrebat ce să facă cu ea. I-am spus că punctul meu de vedere și al mișcării este că Biserica nu trebuie târâta în luptele politice, așa cum făcuse Carol, că, din partea mea, poate să stea o mie de ani în fruntea Bisericii. Eleganța cu care m-am purtat eu nu l-am împiedicat pe Patriarh să mai târziu să instige pe Generalul Antonescu să ne elimine de la putere.

27. Alte măști, aceeași piesă.

Activitatea mea la Ministerul Cultelor și Artelor n-a însemnat mai nimic pe plan administrativ. Am făcut act de prezență și am dat curs câtorva afaceri de rutină. În schimb am avut numeroase întâlniri politice chiar în localul Ministerului. Aceste întâlniri reflectau starea de alarmă în care trăia permanent Capitala și rostul ce mi se atribuia în acest guvern. Singurul lucru memorabil ce-l rețin din aceste zile era teama lui Iorga să nu fie scos din fruntea Comisiunii Monumentelor Istorice.

Nici nu știam că Iorga este funcționar la acest Minister, dacă nu mi-ar fi atras atenția Urdareanu, rugându-mă să nu mă leg de el. Am zâmbit în sinea mea. Niciodată nu m-aș fi pretat la un gest atât de meschin și de ridicol.

Gândurile mele erau în alta parte, la convulsii populare și la chinurile ce-l mai așteptau. Guvernul Gigurtu mă putea să-mi satisfacă personal, căci nu e întâmplare obișnuită ca din beciurile Siguranței să sălți pe banca ministerială – și pe câți nu i-a amețit aceste schimbări neașteptate în viață – dar eu aveam o altă educație și urmăream un alt țel. Examinam guvernul nu din locul privilegiat ce-l ocupam, ci din perspectiva posibilităților lui de a scoate corabia națiunii din furtună care-l prinsese. Avea noul guvern o structură suficient de solidă ca să reziste atacurilor dușmane și un cărmaci priceput? Eu am luptat cu Tătărașcu, cu Regele și cu oamenii din anturajul lui pentru a pune pe picioare un guvern de salvare națională, care trebuia să îndeplinească două condiții fundamentale: să se bucure de încrederea poporului și să dispună de autoritatea necesară peste hotare, când se va înfrunta la Roma și Berlin cu problema revendicărilor maghiare. Ori ceea ce

ieșise din retorta Palatului era o caricatura a proiectului pledat de mine. În compoziția guvernului, legionarii, unicii care ia-r fu putut trata în condiții demne cu Berlinul, erau a cincea roata la car, caci obținuseră posturi secundare, de unde puteau influența cursul evenimentelor. Din factorul determinant al guvernului, as acum cerusem Regelui, ajunsesem o anexa a lui. Nu numai ca eram nemulțumit de distribuirea posturilor în noul guvern, care nu oferea nici o compensație mișcării, dar eram indignat și revoltat de ușurința cu care se tratează problemele națiunii în acest moment de răscruce pentru destinul ei.

În ce consta înșelătoria cu „noul” guvern, pe care omul de pe strada nu o descoperea și nici cercurile politice de la Berlin și Roma, prost informate de reprezentanții lor la București? Guvernul Gigurtu nu însemna acea schimbare profundă în politica țării, la care aspira poporul. Vechiul sistem continua să trăiască. Se produsese o simplă deplasare de persoane în componenta lui și nu biruise o nouă concepție în organizarea Statului. Regele urmărea să manipuleze curentul naționalist predominant în acel moment în țară în profitul său, să-l atragă de partea lui, fără însă să înstrăineze vreo parcelă din puterea lui.

Guvernul avea o compoziție ingenioasă. Prin numirile făcute, abil dozate, Regele vroia să trezească impresia în țară și peste hotare că în politica internă a României s-a produs o schimbare radicală, favorabilă Puterilor Axei, că toate forțele politice ale României, necompromise în guvernele anterioare, s-au adunat în jurul Coroanei într-un efort suprem pentru a salva țara.

Președintele de guvern, Ion Gigurtu, era considerat un om de dreaptă, întreținea legături economice cu Germania și luase contact și cu guvernele Axei în timpul când fusese ministru de externe. Numindu-l în fruntea guvernului, Regele s-a gândit la reflexele lui naționaliste, care ar putea constitui o bună carte de vizită la Roma și Berlin. Lângă Gigurtu apăruse ca Ministru de Externe, Mihail Manoilescu, care încă din 1933 milita în același front cu mișcarea legionară și chiar fusese ales senator pe listele ei în alegerile din 1937. Prezența lui Manoilescu în guvern oferea lui Gigurtu o și mai mare margine de credibilitate a sincerității lui politice când proclama hotărârea noului guvern de a se orienta spre puterile Axei. Dacă mai adăugăm la această combinație apariția lui Nichifor Crainic la Ministerul Propagandei și prezența celor trei legionari în guvern, și în special a mea, atunci atât Berlinul cât și Roma nu puteau decât să se deschidă spre „noua” România, uitând rezervele ce le-au manifestat permanent față de Carol. Legionarii din guvern reprezentau elementul care garanta autenticitatea naționalistă a guvernului Gigurtu, investindu-l cu o prezumție favorabilă în fața lui Hitler și Mussolini.

Dar, vai, realitatea era cu totul alta. Gigurtu era o personalitate pur decorativă, în spatele căruia acționau aceleași forte. Era o piesă de rezervă a Regelui, pe care a azvârlit-o în viața publică a țării în acest moment greu, cu scopul de a continua vechiul sistem. Regele nu a renunțat niciodată nici la dictatura și nici la planul lui că, într-un viitor îndepărtat, să treacă de partea Rusiei Sovietice. Acum când Europa era la picioarele lui Hitler și România era obligată să intre în sfera de influență germană, Gigurtu reprezenta o excelentă acoperire pentru a supraviețui regimului carlist în această perioadă de tranziție. Dar cum Gigurtu era un om slab și nu-l putea apăra în caz de nevoie, l-a dublat cu Generalul Mihail, un om de încredere al său, pe care l-a numit Vice-președinte al Consiliului de Miniștri. A păstrat apoi pe Generalul Argeșanu la comanda Corpului II Armată, acela care ordonase masacrele de legionari din noaptea de 21-22 Septembrie. În modul acesta se putea sprijini pe corpul de armată care avea sub control Capitala. La Interne

a numit un alt om de încredere al sau, pe Generalul David Popescu, pe care l-am cunoscut mai târziu și care părea un ofițer distins și cu vederi noi.

De fapt acest guvern, ca și echipele precedente ale dictaturii regale, era degradat la un simplu organ executiv. Nu avea nici o putere. Deasupra lui exista un supra-guvern, format din treimea Carol-Elena Lupescu-Urdareanu, care lua toate deciziile în funcție de informațiile ce i le furniza aparatul de spionaj al lui Moruzov. Ca sa ne dam seama până unde mergea controlul Palatului, trebuie sa adaug ca Regele lucra în fiecare săptămână cu toți miniștri. Fiecare ministru avea fixata o zi de audienta la Palat, când trebuia sa se prezinte cu dosarele afacerilor curente. Nici o decizie nu se lua și nici o numire nu se făcea fara sa aibă prealabila aprobare a Regelui. Nu numai ca miniștrii nu aveau nici o inițiativă, ci chiar președintele de consiliu era scos din funcțiune. Adevăratul sef de guvern, de unde emanau toate ordinele era Regele, iar cel ce figura ca atare și avea răspunderea guvernării, nu putea hotărî nimic.

Dar ce se alesese de Partidul Națiunii? Nu se mai vorbea nimic de el ca și cum nici n-ar exista, fiind acoperit de avalanșa evenimentelor. După cum știm, seful noului partid era însuși Regele, iar pentru conducerea lui efectiva dispunea de un Stat Major. Primul Sef de Stat Major a fost Urdareanu. Odată cu constituirea noului guvern, Regele a crezut oportun sa substituie pe Urdareanu, prea vulnerabil, cu însuși președintele consiliului, Ion Gigurtu. Regele vroia sa întărească poziția lui Gigurtu în fata străinătății, prezentându-l nu numai ca sef de guvern, dar și ca exponent suprem al unui partid croit după modelul importat din Italia și Germania.

Am acceptat sa intru în acest guvern nu pentru ca îmi convenea sau pentru ca nu-mi dădeam seama de hibrida lui întocmire, ci pentru a aduce o noua dovada a bunei mele credințe în relațiile cu Palatul. Eram decis ca din interiorul guvernului sa dau o noua bătălie pentru a-o modifica alcătuirea până ce va deveni un instrument eficace pentru salvarea tarii. Daca nu voi reuși, voi părăsi guvernul, pentru a nu împărtăși nici cu el și nici cu Regele răspunderea noilor sfâșieri teritoriale.

28. Demisia.

După Consiliul de Miniștri la care am asistat – primul și ultimul – mi-am dat seama ca cu acest guvern nu este nimic de făcut. Guvernul nu avea autonomie și nu dispunea nici de oamenii și nici de mijloacele necesare ca sa domine criza. Toți cei ce vorbesc sau propuneau ceva, păreau sa recite niște roluri scrise de alții și la toți se simțea teama sa nu supere pe acela care

sta în spatele lor și din a cărei gratie erau miniștri. A rămâne mai departe în sânul lui, ar fi însemnat să ne compromitem, fără ca acest sacrificiu să aducă vreun folos țării. Colaborarea mea cu Regele Carol avea la baza, chiar de la primele tratative, următoarea premisa: lăsăm la o parte ce-a fost, pentru a da bătălia în comun pentru salvarea hotarelor. Dar când nici acest lucru nu era posibil, când Regele însuși sabota acțiunea de refacere a țării, odată cu hibrida întocmire a Partidului Națiunii și a doua oară prin constituirea acestui guvern, care nu corespundea uriașelor sarcini care îi stăteau în fața, atunci mă întrebam dacă nu a sosit momentul unei revizuirii apozitiilor pe care le urmăsea mișcarea până acum. Trebuie să ajungem la o clarificare, până ce nu e prea târziu.

Voi face un ultim și disperat efort. Mă voi duce din nou la Rege pentru a-l ruga să schimbe și acest guvern sau cel puțin să-l remanieze în așa fel încât să se vadă clar peste hotare că este o emanație a mișcării legionare. Din anexa a guvernului, trebuie să devenim factorul lui determinant. De abia atunci vom dispune de un instrument eficient de guvernare și vom fi în stare să dăm bătălia de apărare a frontierelor cu sorti de izbândă.

Era Luni, 7 Iulie, când m-am prezentat la Palat și am cerut o nouă audiență Regelui, a treia de când îl văzusem întâia oară. Cum eram membru în cabinet, mi-a fost ușor să o obțin. I-am vorbit aproape o oră, explicându-i de ce actualul guvern, în actuala lui componentă, nu poate să facă față strâmtorii în care se găsește țara. Italia și Germania sprijină revendicările maghiare și dintr-un moment în altul trebuie să ne așteptăm la un nou ultimatum, de asta dată de la Berlin.

E prea târziu să presupunem că Hitler și Mussolini vor abandona pe Unguri și pe Bulgari pentru a câștiga alianța României. Acest lucru era posibil cu câțiva ani în urmă. Vecinii noștri ne-au luat-o înainte. Ei au început mult mai demult o politică de apropiere de Puterile Axei și astăzi sunt considerați aliații ei potențiali, în timp ce noi am acceptat garanțiile engleze și abia după consumarea înfrângerii franceze, ne-am decis să modificăm cursul politicii noastre externe. E logic de presupus că Hitler și Mussolini vor da întâietate revendicărilor maghiare și bulgare și de abia va consimți să plătească prețul ce i se cere pentru a fi admisă în noua ordine europeană.

Nu știu cât de mari vor fi sacrificiile care ni se cer, dar un lucru este cert: avem nevoie de un guvern asupra căruia să nu apese ipoteca trecutului, un guvern care să nu poată fi acuzat că a participat la politica de încercuire a

Germaniei, un guvern format din oamenii care au susținut permanent o orientare externă favorabilă Axei. Numai un guvern legionar sau precumpănitor legionari poate fi ascultat cu respect la Roma și Berlin, când va pleda cauza României în fața revendicărilor maghiare și bulgare. Numai un guvern legionar va fi în stare să spună și un hotărât „nu” la Berlin, dacă pretențiile vecinilor noștri vor fi exorbitante. Mișcarea legionară trebuie scoasă din situația inferioară de astăzi și să devină centrul de greutate al noului guvern, pentru a da cu sorti de izbândă bătălia de apărare a frontierelor.

Am pus atâtă pasiune în expunerea mea încât am uitat la un moment dat că ma aflu în fața Regelui. Am vorbit cu căldură pentru a-l câștiga punctului meu de vedere, arătându-i ce mare bine poate să facă națiunii înzestrându-o cu un guvern la înălțimea responsabilităților lui din acest moment. Nu m-a întrerupt niciodată în cursul pledoariei mele, ci doar fuma țigara după țigară. Aveam impresia că și el împărtășește îngrijorările mele și mă asculta cu interes. Dar mă înșelam. M-a lăsat să-mi dau pe fața toate gândurile, pentru că după ce am terminat să-mi spună pe un ton răstit:

— Când îți faci uniformă?

Am rămas trăsniț. Nici cel puțin din curtoazie să comenteze într-un fel oarecare declarația mea. Îmi pusese aceasta întrebare cu vădită intenție de a-mi arăta că expunerea mea nu-l interesa și că sunt concediat.

L-am privit câteva clipe neștiind ce să cred. Am citit în ochii lui o lucire de cruzime. Fața i se crispase. Mi se relevase al treilea aspect al caracterului său. În prima audiență m-a copleșit cu amabilitatea, în a doua, l-am văzut sfios, neajutorat, obosit, sfârșit, un om care caută să se agate de orice ca să se salveze.

Acum îmi apărea în a treia ipostază: Regele crud, Regele dement, Regele care patronase masacrele din noaptea de 21-22 Septembrie 1939, Regele orgiei de sânge.

Mi-am dat seama că dacă mai întind coarda, este capabil să cheme garda și să mă aresteze.

— Majestate, i-am răspuns, mi-o voi face. N-am avut timp. Sunt abia de trei zile în guvern.

Audiența se terminase.

Ajuns acasă, am reflectat din nou asupra situației mele, după ciocnirea cu Regele, pentru a nu lua o hotărâre pripită. Colaborarea cu Regele ajunsese în impas.

Nu mai puteam întreprinde nimic pentru atingerea obiectivelor fixate în înțelegerea cu el. Nici pe plan intern și nici pe plan extern. Dar politica Regelui, așa cum se va desfășura sub actualul guvern, duce la dezastru. Pierderile teritoriale vor fi infinit mai mari, caci pe Rege și pe camarila lui nu-i vor interesa cât se pierde, ci sunt gata sa dea orice ea sa se salveze ei, rămânând mai departe la putere. În aceste condiții, ce-mi mai rămâne de făcut? Numai demisia.

Trebuie sa plec din actualul guvern imediat, pentru a nu împărtăși cu el răspunderea noilor și iminentelor sfâșieri teritoriale.

Dar plecarea mea din guvern nu era deloc ușoară. Demisia mea va da naștere la grave tulburări în țara. Era un gest temerar. Sfidam pe Rege și riscam să-i provoc mânia. Abia ma scosese din închisoare și îi azvârlea mânușa. așa cum l-am văzut, cu fata crispata și ochii tulburi, reacțiunea lui putea sa fie nebănuিত de primejdioasa. Totuși m-am hotărât sa înfrunt acest risc, pentru ca linia mișcării prevala peste orice alte calcule sau considerații.

În după masa aceleiași zile, am redactat textul demisiei. Era adresata lui Gigurtu, ca președinte de consiliu. Am bătut-o la mașină și m-am prezentat la domiciliul primului ministru. Era seara. M-a primit secretarul sau, Dinopol, care mi-a spus ca nu este acasă. I-am comunicat ca am o chestiune importanta de discutat cu Domnul Președinte și as dori să-l aștept.

Pe la orele zece seara, văzând ca nu mai vine, l-am rugat pe Dinopol să-i predea primului-ministru scrisoarea mea de demisie.

Când a citit-o a îngălbenit.

— Domnule Sima, dar nu se poate. Ar fi o grea lovitura pentru guvernul format. Va rog sa așteptați sa vina D-l Gigurtu. Trebuie sa sosească dintr-un moment într-altul. Sunt sigur ca după discuția cu el, va veți retrage demisia. Nu se poate. D-l Gigurtu este un mare admirator al Legiunii și pune mare preț pe colaborarea D-voastra.

M-am acuzat ca nu mai pot sa aștept, ca am o alta întâlnire. I-am lăsat demisia în mână și am plecat.

PARTEA A CINCEA.

DRUMURILE SE DESPART

1. Linia mișcării.

Cine privește din afara activitatea mea politico-revolutionara din primăvară și vara anului 1940, rămâne surprins și dezorientat de brustele schimbări de atitudine.

Am pornit din Berlin cu gândul să pătrund pe ascuns în țară și să organizez răsturnarea dictaturii carliste.

Prins pe frontieră și transportat la București pentru ancheta, sfârșesc pe versantul opus, în colaborare cu regimul, al cărui principal inamic fusesem, înălțându-mă până la treapta de ministru. Dar, la scurt interval, se întrerupe tot așa de neprevăzut și aceasta etapa promițătoare și iată-mă ca părăsesc guvernul. În 4 Iulie 1940 depuneam jurământul și în 7 Iulie îmi înaintam demisia.

Ce se întâmpla cu acest om, erau îndreptățiți să se întrebe legionarii? Rupturi inexplicabile, salturi de pe o poziție pe alta, care alarmează lumea. Unde merge mișcarea în acest tempo sacadat? Nu pare a fi nici o logică în atitudinea lui. Tot ce face să nu fie oare decât expresia unui temperament necontrolat? Cu Horia Sima nu știm unde mergem, ce surprize ne așteaptă. Alte închisori, alte lagăre, alte morminte?

Cam acesta era limbajul pe care-l țineau unele căpetenii legionare la București când au aflat de demisia mea. Un moment de mare îngrijorare, din care nu lipseau nici argumentele pentru a condamna hotărârea mea de a părăsi guvernul.

Cine nu cunoaște în intima conexiune cu evenimentul politic și nu-i cunoaște toate sinuozitățile și dedesubturile, va fi permanent înclinat să judece absurdă o atitudine de stilul celor adoptate de mine în acest scurt răstimp și chiar să se revolte. Judecata acestora e însă superficială și greșită, pentru că le lipsește criteriul de judecată. În politica mișcării și în atitudinile ei succesive există un punct de reper invariabil, un fel de etalon-aur, care asigură legitimitatea manifestărilor ei. Cine se abate de la aceasta măsurătoare, a ieșit din mișcare și cine vrea să se refere permanent la acest principiu vital.

Există o linie a mișcării care domina, însuflețește și dirijează acțiunea ei politică. Spre deosebire de vechile partide care reduceau aceasta nobilă artă la un joc de interese și oportunități, de care să profite în primul rând individul, mișcarea legionară s-a inspirat permanent din imperativul național, ori de câte ori s-a angajat în lupta politică. Linia mișcării s-a modelat întotdeauna după linia neamului. Mișcarea nu are interese proprii de aparat, nici ale ei ca organism colectiv și nici ale indivizilor ce-o compun. Mișcarea se găsește exclusiv în slujba marilor interese naționale. În consecință, acela care ține în mână cârma Legiunii, nu trebuie să piardă niciodată din vedere linia mișcării când întreprinde o acțiune politică. El

trebuie sa se orienteze în fiecare clipa după busola neamului și daca o acțiune contravine finalităților naționale, este rea și trebuie abandonata. Linia mișcării este linia neamului și linia neamului constituie criteriul suprem de valorizare al unei acțiuni politice.

Când trecem de la ideea legionara la realizarea ei concreta în câmpul de activitate politica, aici ne izbim de o masa uriașă de evenimente care se zbat într-o continua fluctuație. Rolul conducătorului este sa unifice aceste forte omenești care își caută o ieșire pe plan politic și sa le dea un sens de realizare care sa corespunda idealului national.

Seful Legiunii prin aceasta se diferențiază de alti legionari, prin capacitatea lui de a îndruma aspirațiile politice ale tarii, încă neexprimate, difuze și incoerente, spre o sinteza superioara în serviciul tarii. Grijă lui principala trebuie sa fie ca linia mișcării sa nu se piardă în vălmășagul evenimentelor, cu pururea sa se ridice triumfătoare deasupra lor. În orice acțiune politica trebuie sa biruie linia mișcării, sa biruie neamul cu nevoile și durerile lui.

Aplicând aceasta concepție la ceea ce s-a întâmplat cu mine în primăvară și vara anului 1940, vom vedea ca atitudinile mele succesive, atât de contradictorii în aparenta, nu au fost comandate de hazard și nici de reacțiuni necontrolate, ci de impulsurile ce le-am primit de la linia mișcării.

I. Ne-am pregătit pentru revoluție și am plecat în tara cu gândul sa răsturnăm regimul carlist înainte de a se produce o catastrofa națională. Într-adevăr, una era sa aderi la Axa cu granitele ciuntite sau după un război pierdut și cu teritoriul ocupat, cum a fost cazul Belgiei sau al Franței, și cu totul altceva din inițiativă proprie și în condiții de a trata de la egal la egal noile alianțe.

II. Acest plan a fost zădărnicit prin căderea grupului de acțiune în Iugoslavia și pe frontiera. Dar intrând în contact cu inamicul, ni s-a deschis neașteptata oportunitate de a putea colabora cu el salvarea tarii. Sub presiunea evenimentelor externe, Regele părea dispus sa formeze un front comun cu mișcarea pentru apărarea hotarelor. În acel moment crucial, amuțea în noi durerea pentru atâția morți nevinovați și se ridica pe primul plan viziunea patriei amenințate. Nici un legionar cu dragoste de tara nu putea sa refuze mâna ce ni se întindea, când din toate părțile vecinii își anunțau raidurile de prada asupra pământului strămoșesc.

III. Când însa am constatat ca Regele și anturajul lui nu sunt însuflețiți de aceeași dorință de a repara raul săvârșit în cursul anilor precedenți, nici cel

putin în ceasul al 11-lea, ca pentru ei colaborarea cu mișcarea nu era decât un mijloc, o combinație temporară, realizată cu scopul să-i salveze din etapa critica a cedărilor teritoriale, împărțind cu ei răspunderea acestor cedări, atunci nu mai era loc pentru noi în guvern. Linia mișcării ne-a îngăduit la un moment dat să mergem cu Carol, căci era în joc existența Statului Român, dar aceeași linie, ofensată de duplicitatea lui politică, ne poruncea acum să părăsim corabia în care am intrat și să ne reluăm libertatea de acțiune. Țara trebuia să ia act că fronturile s-au separat din nou, că liniile pe care ne mișcăm de acum înainte sunt diferite, că una e politica mișcării și cu totul alta politica Regelui Carol.

Aceste atitudini, atât de variate și chiar contradictorii, pentru mine erau expresia unei consecvențe de fier, dictate de linia mișcării. Și atunci când am acceptat colaborarea cu regimul și atunci când am ieșit din guvern, nu am făcut decât să interpretez linia mișcării în funcție de împrejurările politice schimbate. În toate acțiunile mele, am fost permanent integrat, permanent înșurubat în linia mișcării, simțindu-i palpitațiile ca o cămașă a lui Nessus. Dacă nu aș fi acționat astfel, aș fi trădat linia neamului, lipsindu-l de un ultim sprijin și de o ultimă speranță în mijlocul nenorocirilor care s-au abătut asupra lui.

2. Răspândesc textul demisiei.

Nu m-am mulțumit să predau scrisoarea de demisie primului ministru, Ion Gigurtu, ci a doua zi am multiplicat-o și răspândit-o.

Dacă m-aș fi retras din guvern fără să fac cunoscut opiniei publice motivele demisiei mele, aș fi lăsat câmp liber adversarilor să propage cele mai absurde versiuni. Țara trebuia să știe că n-am săvârșit un act necontrolat, ci am reacționat în forma aceasta precipitată după o matură chibzuință. În loc de promotor al unui guvern de salvare națională, riscam să devin prizonierul unui guvern care n-avea altă misiune decât să patroneze falimentul politicii anterioare. Eu preconizasem un guvern de construcție solidă, care să înfrunte cu curaj furtuna de la hotare, iar din alambicul Palatului ieșise un guvern slăbănog, dispus să accepte orice i s-ar cere de către puterile Axei.

În scrisoarea de demisie arătam că termenii colaborării dintre mișcare și regim au fost alterați. În politica internă nu s-a efectuat acea schimbare așteptată de popor în structura sistemului, iar politica externă se continua aceeași atitudine de duplicitate față de Puterile Axei.

Demisia mea a brăzdat ca un fulger toată țara. Cine în România dădea cu piciorul unui minister, mai ales un om aflat în situația mea, abia ieșit din închisoare? Trebuia să fie la mijloc motive grave. Marea majoritate a legionarilor din Capitală, după un moment de zăpăceală, au reacționat favorabil. Bineînțeles, ca a trebuit să întreprind o nouă campanie de lămurire a lor, explicându-le cursa în care am fost atrași. Colaboratori la o acțiune leală de salvare a țării, da, dar nu puteam fi nici cumpărați și nici manevrați. Exista o linie a mișcării care ne comanda ce putem face și ce nu putem. În condițiile în care am fost puși, nu ne putem angaja atât în fața poporului cât și a Puterilor Axei.

Finalul acestei colaborări, dacă n-am denunța-o la vreme, ar fi sacrificarea noastră. Perspectiva ce ne-o oferea Palatul era de a ne angaja răspunderea în noi cedări teritoriale, dar fără să ne bucurăm în același timp de libertatea de a realiza acțiunile necesare pentru salvarea fruntariilor. Eram cu mâinile legate. Eram prizonierii unui guvern impotent, care nu permitea nici altora să facă tot binele pentru țară.

Așteptam de la Rege să clarifice situația politică în sensul vederilor noastre. Vom combate și acest guvern, exact cum am făcut cu cel precedent, pentru a nu provoca înlocuirea lui, fiind convinși că va fi strivit sub povara evenimentelor externe.

În sferele Palatului demisia mea a provocat panica. La toate se aștepta Regele, afara de acest gest temerar. Pentru a nu mă ciocni direct cu Regele, am adresat demisia mea primului ministru, Gigurtu. așa se procedează în orice monarhie modernă. Nu este Rege șeful guvernului și nu el răspunde de politica țării. Dar în România situația era alta. Regele era adevăratul președinte de consiliu, iar cel ce figura ca atare, nu avea nici o putere.

Eu știam acest lucru, dar pentru a menaja susceptibilitatea Regelui, am recurs la oficiile primului ministru. Rezultatul a fost însă altul decât cel scontat de mine, creând un motiv în plus de supărare la Palat. Cum nu știe Sima, spunea Regele, că eu sunt Șeful Statului, șeful partidului națiunii și șeful executivului? De ce a trimis demisia lui Gigurtu?

Tot pentru a nu îndește prea mult coarda, în explicațiile ce le dădea, camarazilor mei și altor persoane asupra demisiei mele, niciodată nu l-am pus direct în cauza pe Rege, ci am acuzat elementele din jurul lui, diverși sfătuitori, între care nu lipseau nici oameni din vechile partide. În modul acesta, evitând orice polemică cu Suveranul, vroiam să-mi păstrez deschisă

posibilitatea unui dialog cu el, în speranța că-l voi putea convinge să adopte punctele noastre vedere.

Până astăzi mă întreb cum de Regele, după aceasta ieșire spectaculară a mea din guvern, după acest ultragiu adus orgoliului sau nemăsurat, nu a reacționat cu duritatea care-l caracteriza?

„Teroristul”, ajuns ministru, își permitea să-i azvârle din nou mănuașă. Până astăzi mă întreb ce l-a determinat pe Rege să nu procedeze cu mine sumăr, cum a făcut cu Generalul Antonescu, internându-l la Mănăstirea Bistrița, după scrisoarea ce i-a trimis-o? Gestul meu era infinit de grav. Ce calcule a avut și de ce s-a temut?

Reflectând asupra acestui moment, nu găsesc decât o singură explicație. Nu știa pe cine am în spate și care sunt relațiile mele exacte cu Berlinul. Regele era total avizat în acel moment la bunăvoința lui Hitler și îi era teama, probabil, să se atingă de un „om de încredere” al lui. Am profitat și de data aceasta de mitul relațiilor mele cu Berlinul, potentat de mesajul pe care mi l-a încredințat să i-l trimit Legației germane. Acest mesaj a jucat un rol enorm înfrânarea Regelui de la o acțiune de suprimare a mea sau cel puțin de blocare a activităților mele politice. Dar este absolut cert că din acel moment i-a revenit în creier ideea, după experiența cu mine, să termine cu ultimii recalcitranți din Garda de Fier, când i se va oferi un prilej favorabil.

3. Budișteanu îmi ia locul.

Criza provocată în sânul guvernului prin demisia mea n-a durat mult. Chiar a doua zi, în 8 Iulie, mă caută Radu Budișteanu și îmi spune că Regele vrea să-l numească la Ministerul Cultelor și Artelor în locul meu.

— Ce părere ai? Să intru în guvern sau să refuz propunerea?

Budișteanu venise la mine pentru că vroia înainte de a face acest pas, să aibă acoperirea politică a mișcării legionare. Nu-i convenea să intre în guvern ca persoana particulară.

Ma luase pe nepregătite. Ce să-i răspund? Chestiunea era gingașă. M-am gândit câteva minute și i-am oferit următoarea soluție:

— Uite ce este, draga camarade Budișteanu. Cred că este bine să accepți invitația Regelui de a intra în guvern pentru motivul următor: prin demisia mea, s-au încordat relațiile dintre mișcare și Palat. Venind acum D-ta la mine ca să-mi ceri sfatul și dacă după aceasta întâlnire, ai refuza numirea, tensiunea s-ar agrava, ceea ce trebuie evitat. De altminteri, între patru ochi îți declar, că eu nu sunt contra Regelui, ci contra unei anumite politici pe

care vrea sa ne-o impună Palatul și care ne-ar compromite. Ai citit textul demisiei mele. Rămânând în afara de guvern, eu câștig libertate de acțiune de a duce lupta în sensul vederilor noastre, fara a ieși din cadrul politicii de destindere, la care am aderat și eu, după voi, cei din tara.

— Acum fii atent la ceea ce îți spun. D-ta rămâi în guvern un termen foarte scurt și numai atât cât e necesar pentru a îmblânzi pornirile Regelui. La momentul oportun te retragi. Nu trebuie sa uiți ca se apropie scadenta cedărilor teritoriale la granita de vest și acest guvern e prea șubred și prea lipsit de autoritate interna pentru a se putea înfrunta cu succes la Roma și Berlin cu pretențiile vecinilor. În nici un caz nu trebuie sa te prindă în guvern actul de ciuntire al frontierei noastre apusene, caci numele mișcării nu trebuie legat de aceasta catastrofa.

Noi suntem cu Regele, dar nu ne putem consuma cum ar vrea adversarii, în aceasta perioada critica. Misiunea noastră este sa rămânem o rezerva sănătoasă a națiunii pentru a reface tara după nenorocirea prin care trece. Să-și asume răspunderea acestor pierderi acei care au pregătit dezastrul.

Mi s-a părut ca Budișteanu a înțeles distincția dintre cele doua poziții: strategia și tactica mișcării. E bine sa intre acum în guvern, dar trebuie să-și pregătească din vreme retragerea. Ne-am despărțit în termeni excelenți. În 9 Iulie 1940, Budișteanu a depus jurământul și a luat în primire Ministerul.

Contra-lovitura Palatului la demisia mea a fost cât se poate de bine calculata. Radu Budișteanu era un avocat de prestigiu al Capitalei. Condamnat în procesul căpeteniilor legionare la 1 Iulie 1939, la 9 ani închisoare, a fost adus să-și ispășească pedeapsa în penitenciarul din Râmnicul-Sarat, alături de Capitan și toți cei uciși mai târziu. N-a împărtășit soarta celorlalți, în noaptea de 21-22 Septembrie, după cum se zvonea, în urma unor influente de familie pe la Bengliu și Gabriel Marinescu.

prin numirea lui Budișteanu, Regele vroia sa restabilească echilibrul politic al guvernului, zdruncinat prin plecarea mea. Ieșise un legionar din guvern, dar altul îi lua locul, cel puțin de prestigiu egal. S-a urmărit sa se treacă peste cazul meu ca peste un incident fara importanta. Guvernul era din nou complet, cu mișcarea legionara reprezentata ca și mai înainte prin trei miniștri, încât putea sa se consacre misiunii lui de politica externa, pentru care fusese constituit.

4. Moruzov speriat.

Abia apăruse demisia mea în ziare și a doua zi, 9 Iulie, ma chema Moruzov. Nu la Siguranță și nici la Serviciul Secret unde lucra, ci la el

acasă.

Pentru în întâia oară calcam pragul casei lui, așezată aproape de sosea, unde părea ca locuia singur. Era o clădire de culoare verzuie, cu camere întunecoase și încărcate cu mobile și covoare. Pe etajere sclipeau tăvi de argint și o mulțime de bibelouri și obiecte exotice. Moruzov a venit în persoana să-mi deschidă ușa de la intrare și apoi m-a invitat în salon.

— Ce s-a întâmplat nimic grav în relațiile cu Palatul. Am părăsit guvernul Gigurtu, pentru că din primele zile mi-am dat seama că nu servește scopului pentru care a fost creat.

Acest guvern este chemat să dea bătălia pentru apărarea frontierelor, dar cum poate să-și asume această sarcină, când se prezintă debil și infirm în fața victorioaselor Puteri ale Axei, care sunt stăpâne astăzi pe Europa? Singura grupare politică în stare să se înfrunte la Berlin și Roma cu pretențiile maghiare și bulgare joacă un rol șters în acest guvern și nu-și poate desfășura potențialul ei politic. Am fost pur și simplu excluși de la o confruntare cu Ciano și Ribbentrop, când puteam face atâta bine țării și am fost azvârliți undeva pe la coada guvernului. Ni s-a oferit situația de miniștri-figuranti. Un fotoliu ministerial pe mine nu mă încânta, după atâtea lupte și suferințe, dacă nu mi se oferea și posibilitatea să fiu de folos țării.

— Ni se cere solidaritate cu Majestatea Sa Regele, în numele hotarelor amenințate, dar, în același timp, suntem ținuti departe de frontul principal de luptă. Obligațiile ce ni se impun nu le putem onora, căci suntem imobilizați în posturi secundare.

— și atunci ce se întâmplă, Domnule Moruzov? Măine vom fi trași la răspundere pentru că am participat la ciopârtirea țării, fără să avem posibilitatea să ne justificăm, arătând că am făcut tot ce ne-a stat în putință pentru a salva teritoriul național, după dezastruoasa politică externă urmată până acum. În timp ce se va trata la Berlin și Roma chestiunea concesiilor teritoriale, e permis să ne complacem noi în situația de miniștri, ignorând tragedia de la hotare? Eu nu fug de răspundere, dar cer ca mișcările să i se acorde puterea cuvenită în guvern, pentru că bătălia să se desfășoare în condițiile cele mai favorabile. În audiența la Rege, din 2 Iulie, și în numeroase întrevederi avute cu oameni politici din apropierea Suveranului, am cerut un guvern de preponderență legionară, nu de dragul puterii, ci exclusiv pentru a se lua act la Roma și Berlin că un vânt nou bate în România și că de asta dată se vor înfrunta cu un guvern legionar, care nu e dispus să accepte fără rezistență orice sacrificii pentru a fi primiți în Axa.

— Nu am nimic împotriva sa ia conducerea guvernului Domnii Maniu și Brătianu, care au patronat, cu Titulescu în frunte, nefasta politica externa ale carei roade înveninate le culegem astăzi.

Dar nu înțeleg sa fim folosiți noi, legionarii, pentru a scoate castanele din foc, după ce alții sunt vinovați ca România Mare a fost scoasa la licitație.

— După constituirea guvernului Gigurtu, am înțeles ca la Palat a biruit o alta linie, sugerata de altcineva, contrara impresiilor ce le-am cules în audienta avuta la Rege înainte de formarea guvernului, și am tras consecințele. Daca planul prezentat de mine n-a fost acceptat, atunci toată răspunderea cade asupra guvernului în funcțiune, în care mișcarea legionara nu mai are nici un rost sa rămână. Ea se va menține în rezerva și se va pune la dispoziția Majestății Sale Regelui după ce litigiile teritoriale vor fi lichidate și tara, redusa și sărăcită, va avea nevoie de forțele ei tinere pentru a se reface.

Am vorbit cel puțin o jumătate de ora, privindu-l în ochi. Eram atât de îngrijorat de ceea ce ar putea sa se întâmple tarii la granita de vest, încât Moruzov a rămas adânc impresionat de cuvintele mele. M-a studiat tot timpul cât am vorbit, dar și-a dat seama ca numai dragostea de tara vorbește în mine și a fost singurul mobil al ieșirii mele din guvern.

— Ai dreptate, D-le Sima. Eu voi încerca sa influențez pe Suveran în sensul vederilor D-tale.

— Va mulțumesc, D-le Moruzov. N-am luat o poziție de fronda contra Majestății Sale, căruia continui să-i fiu tot atât de leal, ci o sincera dorința de a ajuta la salvarea hotarelor tarii m-a determinat sa plec din guvern.

La câteva zile după întâlnirea cu Moruzov, am luat cu Nicki Ștefănescu, la restaurantul „Mon Jardin”. Era o seara plăcută și ne-am retras la o masa așezată într-un boschet. am reluat același subiect, retragerea mea din guvern, repetând aceleași argumente. Cred ca Nicki Ștefănescu a vrut sa ma întâlnească pentru a ma supune unui nou examen, daca nu am alte idei încap, care ar fi primejdioase regimului. N-a putut sa afle nimic nou, nu pentru ca eu m-aș fi ferit să-i dezvălui intențiile mele, ci pentru ca nu aveam nimic altceva în minte decât în grija de soarta tarii.

Toate „permanentele” Statului, în frunte cu Regele, jucau cu cărți măsluite. Vroiau sa înhame mișcarea la carul regimului, pentru a-l scoate din prăpastia în care căzuse, fara sa se gândească la tara și suferințele ei. Când însa erau descoperiți, așa cum procedasem eu cu demisia mea, atunci dădeau înapoi. În sinea lor se simțeau vinovați și îmi dădeau dreptate, dar

nici nu cutezau sa facă pasul decisiv, încredințând guvernul mișcării, de teama sa nu piardă controlul puterii.

5. O intervenție a lui Vasile Iasinschi.

După ieșirea mea din guvern, ceilalți miniștri, Noveanu și Bidianu, au fost supuși la mari presiuni din partea legionarilor ca să-mi urmeze exemplul. Dar ei refuzau sa demisioneze, motivând ca prin bruscarea Regelui ar fi pusa în primejdie însăși politica destinderii, ceea ce ar putea determina o reîncepere a prigoanei. Aceasta temere o aveam și eu și de aceea am făcut tot posibilul ca sa atenuez socul plecării mele.

Dar argumentul lor nu mi s-a părut valabil în fata unui imperativ mult mai puternic, care era dictat de însăși linia mișcării. Între compromiterea Legiunii într-un guvern care ne-ar fi putut implica în cedări teritoriale, în numele unei politici externe pe care noi permanent am combătut-o, și începerea unei noi prigoane, nu aveam de ales decât ultima alternativa. De atâtea ori a fost pusa mișcarea în situații asemănătoare și a optat întotdeauna pentru linia onoarei.

În mijlocul acestor frământări, cam la vreo trei zile de la demisia mea, sosește de la Rădăuți la București Vasile Iasinschi și informându-se de tensiunea existentă în mișcare, vroia sa mijlocească o împăcare. Ma invita sa am o convorbire cu Noveanu în prezenta lui.

Am răspuns cu cea mai mare bucurie inițiativei lui Iasinschi. În afara de faptul ca fusese sef al Regiunii Bucovina, se bucura de un mare prestigiu în mișcare. Era considerat un om cumpănit și înțelept, încât cuvântul lui putea sa cântărească greu în atitudinea ce-o va lua Noveanu. Trebuie sa precizez din nou ca eu nu aveam nimic personal cu Noveanu. Îmi era simpatic ca om, fusesem prieten cu el și pe plan uman ne-am înțeles totdeauna bine. Dar, în cazul de fata, nu se punea o chestiune de persoane, ci de principii. Nu poți sa sacrifici linia mișcării prietenii personale.

Cum eram direct pus în cauza, le-am explicat motivele pentru care am abandonat guvernul. Am accentuat în special primejdia de a fi asociați la pierderile teritoriale, ceea ce ne-ar desființa atât politic cât și istoricește. Amândoi s-au luminat la fata și mi-au spus ca am procedat bine. Vasile Noveanu m-a îmbrățișat. M-am despărțit de Vasile Iasinschi cu ochii umeziți.

Era fericit ca intervenția lui dăduse roade.

Am plecat de la aceasta întâlnire radios. Ajunsesem cu Noveanu la un acord perfect gratie intervenției lui Iasinschi. Fata de noi doi își luase și el

angajamentul sa părăsească guvernul. L-am sfătuit și pe Noveanu sa nu plece din guvern imediat, ci sa mai amâne câteva zile. Cum cu Budișteanu ma înțelesesem în aceiași termeni, frontul intern al mișcării se refăcuse, ceea ce era de mare importanta pentru bătălia în care eram angajați. În scurta vreme, tustrei miniștri legionari vor părăsi guvernul în bloc, încât atunci drumul liber pentru a provoca și răsturnarea guvernului Gigurtu și a impune Regelui o formula care sa dea satisfacție intereselor tarii.

6. Campanie pentru răsturnarea guvernului Gigurtu.

După ieșirea mea din guvern, mi-am fixat obiectivul ce trebuia să-l urmăresc în continuare în acțiunea mea politica. El decurgea în mod logic din însăși motivele mele.

Am părăsit guvernul Gigurtu pentru ca nu corespundea necesităților naționale din acel moment. Pe mine nu ma putea mânguli un post de ministru când destinele tarii erau în joc. Ochii mei permanent erau ațintiți spre hotare. Greaua situație externa reclama un guvern puternic, al cărui cuvânt sa fie ascultat la Roma și Berlin. Un guvern de prestigiu și autoritate nu putea fi decât o emanație a mișcării legionare și nicidecum o alcătuire hibrida, o improvizație de ultima ora, cum era guvernul Gigurtu. Cu acest guvern interesele tarii nu erau aparate. Puterile Axei puteau sa ceara oricât din trupul tarii pentru a satisface revendicările vecinilor, caci nici Regele și nici guvernul nu ar fi cutezat sa se opună.

Ce trebuia sa fac mai departe? Sa organizez o campanie de răsturnare a guvernului Gigurtu pentru a obține de la Rege substituirea lui cu un guvern de salvare națională, în care mișcarea legionara sa fie larg reprezentata. Odată acest guvern constituit, problema externa se simplifica. La cârma tarii nu se mai găseau foști inamici ai Axei, care, amenințați și șantajați, vor fi siliți sa subscrie tot ce le vor cere aceste puteri. Mișcarea legionara ar fi aparat cu demnitate interesele României și la nevoie ar fi preferat o ieșire eroica unei capitulari rușinoase.

Întreaga luna Iulie m-am dedicat acestei campanii. Atât lumea legionara cât și în întrevederile extra-legionare am susținut permanent acest punct de vedere: odată înzestrata tara cu un guvern sincer atașat Puterilor Axei, presiunea de la hotare va slabi; nu se va putea repara tot raul săvârșit de guvernele anterioare, dar în nici un caz nu vom suferi amputări atât de grave care sa atingă tara mortal.

În tot decursul acestei luni, m-am concentrat exclusiv pe politica și nici nu mi-a trecut prin cap cel puțin sa recurg la o soluție revoluționară pentru a

rezolva criza externa. Nu m-am abătut nici un milimetru de la politica de destindere. Am dus campania de răsturnare a guvernului Gigurtu pe căile ce mi le punea la dispoziție cadrul legal al Statului.

Am asediat literalmente Palatul cu intervențiile mele pe la oamenii politici pe care îi știam apropiați de Rege, pentru a-l determina sa schimbe guvernul, dar nu s-a auzit de la mine nici un cuvânt de ațâțare contra Suveranului. Nici legionarii cei mai apropiați de mine nu m-au auzit vorbind vreodată de o alternativă revoluționară.

Mi-am păstrat intactă speranța în posibilitatea de a-l convinge pe Rege sa adere la propunerea noastră și am respins orice tentație de a organiza răsturnarea prin forță a regimului.

Trebuie sa mai adaug ca aceasta campanie s-a realizat exclusiv pe filiera oamenilor politici pe care îi știam atașați Regelui. Nu am luat contact cu membri ai partidului național-țărănesc sau liberal vechi, știind din experiențele anterioare, ca nu ne vor binele. Aceste contacte nu numai ca nu ar fi adus nici un serviciu mișcării, dar ar fi provocat mânia Regelui, care ar fi fost în drept sa creadă ca se pune la cale o coaliție care să-l răstoarne.

7. O torpila de la Berlin.

Conform înțelegerii stabilite cu Budișteanu și Noveanu, demisia lor din guvern trebuia sa se producă înainte ca Puterile Axei sa ceara României sa înceapă negocieri cu Ungaria și Bulgaria pentru rezolvarea chestiunii teritoriale. Era foarte important ca acest moment sa nu prindă nici un legionar în guvern, pentru a nu împărtăși cu el sub nici o formă răspunderile pentru ciuntirea granitelor. Guvernul Gigurtu era dispus sa cedeze orice i s-ar fi cerut pentru a capta bunăvoința Romei și Berlinului, fiind preocupat în primul rând de supraviețuirea regimului. Tara putea fi sacrificata.

Bazat pe cuvântul lor, am continuat campania de răsturnare a guvernului Gigurtu cu și mai multa vigoare. Iminenta demisie a celor trei miniștri legionari ar fi pus pe Rege în mare încurcătură. Nemaiputându-se prezenta la Roma și Berlin flancat de mișcarea legionara, Regele ar fi fost obligat sa cedeze, făcând loc printr-o nefericita intervenție a grupul legionar din Berlin.

Ce s-a petrecut la Berlin după plecarea lui Constantin Stoicanescu și Traian Borobaru? Papanace s-a azvârlit într-o agitație sterila, care n-avea alt rezultat decât să-mi creeze mie greutate în acțiunea din tara.

El fiind la Berlin, era logic sa lase inițiativa acelor care se aflau în tara, iar daca totuși vroia sa participe direct la lupta politica, atunci trebuia sa

facă bine sa se întoarcă și el acasă, împărtaşind riscurile de acolo. Misiunea grupului Berlin, în împrejurările de atunci, era sa secundeze, cu moderație și prudenta, acțiunea din tara. Tot ce trecea peste aceasta limita, dauna mișcării. Bătălia era în curs de desfășurare și trebuia sa se aștepte rezultatele ei finale. Papanace arborând o atitudine intransigenta, a unui om îngrijorat de soarta mișcării, care vrea sa salveze puritatea liniei ei morale și politice, nu stiu cum făcea, nu stiu cum manevra aceasta linie, ca întotdeauna intervențiile din tara, în vara anului 1940, izbeau în interesele mișcării și îi cruțau atât pe Rege cât și grupa lui Noveanu. În cele din urma l-am descoperit a fi nu numai lipsit de tact și înțelepciune, dar de-a dreptul de rea credință, urmărind sabotarea și nimicirea acțiunii din tara.

Pentru a-și întări propria lui poziție, arătând ca întreg grupul Berlin este în spatele lui și îi împărtaşește vederile, Papanace a întreprins doua operații de regroupare a legionarilor.

Mai întâi a încercat sa atragă de partea lui pe legionarii din „Grupul 17”, rămași la Berlin. Câteva elemente s-au lăsat învăluite de dialectica lui mincinoasa și l-au urmat, în timp ce marea majoritate mi-a rămas credincioasa. Au trecut cu Papanace, Virgil Mihăilescu, Nicolae Șeitan și Alexandru Popovici. Au rămas pe poziție Octavian Roșu, Ilie Smultea, Petre Ponta, Nicolae Crăcea, Matei Biloiu, Popa Ion, Valeriu Vintan, Tolcea Ion, Gavagina Iosif și Vasiu Iosif.

Mai mult succes a avut Papanace când s-a adresat elementelor răzlețite de grup, încă din toamna anului 1939: Preotul Dumitrescu-Borsa, care dezertase de la conducerea comandamentului legionar din Berlin; Vojen și Constant, care se separaseră de grup și-și urmăreau o politica proprie, și Gheorghe Ciorogaru, care trata cu Legația Româna înapoierea în tara.

Pentru a recupera aceste elemente, fara îndoiala ca Papanace a recurs la ieftina demagogie ca „după capitularea lui Horia Sima, numai grupul legionar de la Berlin mai poate reprezenta cu demnitate mișcarea, deoarece se bucura de libertate, în timp ce cei din tara sunt supuși la constrângeri și amenințări permanente; acest grup trebuie reunificat, pentru a forma un bloc puternic, capabil sa se opună manevrelor Regelui Carol, care urmărește compromiterea și anihilarea mișcării. Grupul Berlin este rezerva salvatoare a Legiunii”.

Vorbele erau frumoase, numai ca realitățile nu se potriveau cu ele. Cum putea fi salvata Legiunea cu oameni ca Dumitrescu-Borsa, Vojen, Constant, Ciorogaru, care se desprinseseră de grup, pentru ca nu mai credeau în

destinele Legiunii și căutau să-și găsească un rost în politica românească pe cont propriu? Când însă au văzut aceștia, în primăvara anului 1940, ca situația mișcării nu este chiar așa de rea, ca, dimpotrivă, mișcarea este căutată de Regele Carol și acțiunile ei politice cresc în țară și – culmea culmilor – intra chiar miniștri legionari din țară, atunci s-au trezit din hibernajul lor și și-au căutat o nouă platformă de lansare în lumea legionară, care nu putea fi decât grupul de care s-au desprins.

În modul acesta operația lui Papanace de captare a acestor elemente, care făcuseră parte cândva din Comandamentul Legionar din Berlin, a căzut într-un teren prielnic, întâlnindu-se cu schimbarea lor de orientare după intrarea mișcării pe scena politica a țării.

Papanace cunoștea pe acești oameni și știa ca cu ei nu se putea da bătălia contra regimului. Dar pe el nu-l interesa în acel moment valoarea combativa a acestor oameni, ci să apară înconjurat de un număr mai mare de legionari și mai ales comandanți legionari, ca atunci când va interveni la București, trimițând scrisori sau apeluri, cuvântul lui să-și producă efectul în mișcare.

Un prim „rezultat” al concentrării de la Berlin a fost o scrisoare a Preotului Dumitrescu-Borsa adresată lui Radu Budișteanu, prin care îl anunță ca eu nu reprezint grupul legionar de la Berlin și n-am nici o acoperire din partea acestui grup pentru acțiunile ce le săvârșesc în țară. În aceasta scrisoare nu se pomenea nimic nici de Regele Carol, nici de legionarii care rămăseseră în guvern... ci de mine, care ieșisem din el. Eu, așadar, care făcusem atâta ca să păstrez în viața acest grup, după defecțiunile succesive din comandamentul legionar, eu care i-am insuflat acestui grup un nou curaj și o nouă speranță, eu care l-am reorganizat într-un instrument eficace de luptă, nu meritam încrederea acestui grup, în vreme ce preotul Borșa care dezertase de la șefia grupului, într-un moment teribil de greu pentru supraviețuirea lui, în concepția lui Papanace era mai vrednic să reprezinte mișcarea decât mine și îi încredințase trista misiune să mă denunțe ca impostor.

Toate valorile erau răsturnate. Noi care ne expusesem viața de atâtea ori, care am trecut prin nenumărate primejdii, nu mai reprezentăm nimic, iar ei, care renunțaseră până și la ideea unei Legiuni biruitoare, se erijau acum în mentori politici de la tribuna legionară a exilului.

Scrisoarea de la Berlin era o arma puternică în mâna grupului Noveanu-Budisteanu. În timp ce înainte erau dispuși și ei să părăsească guvernul, urmându-mi exemplul, în posesiunea acestei scrisori, și-au schimbat brusc

atitudinea. De ce sa demisioneze? Cine este Horia Sima sa le impună sa plece din guvern? Iată ca este dezavuat de înșiși camarazii lui din Comandamentul legionari din Berlin, cu al căror consimțământ noi am crezut până acum ca s-a întors în țara! Atunci pe cine reprezintă?

Încurajați de aceasta scrisoare, cei trei miniștri, Noveanu, Bidianu și Budișteanu, s-au decis nu numai sa nu demisioneze, dar profitând de ea, sa treacă la ofensiva pentru a clarifica poziția mea în mișcare. Daca la dezavuarea ce-am primit-o de la Berlin, s-ar adăuga și o dezavuare din partea legionarilor din Capitala, eu as fi scos din circulație și atunci drumul ar rămâne liber pentru acțiunea lor politica.

8. Adunarea de la Budișteanu.

N-am știut nimic de existenta unei scrisori a Preotului Dumitrescu-Borsa până în momentul când a fost citita de către Radu Budișteanu în fata legionarilor adunați în casa lui; după cum am fost ținut în totala ignoranta asupra faptului ca se convocase o adunare a căpeteniilor legionare în casa aceluiasi camarad. Am aflat cu câteva ore înainte, și nu de la protagoniștii ei.

În dimineața zilei de 14 Iulie 1940, ma aflu în apartamentul Doamnei Cantacuzino de pe Bulevardul Brătianu, împreuna cu Eugen Necrelescu și Constantin Stoicanescu. Nu stiu ce discutam.

Gândurile mele erau departe de lovitura ce se proiecta. Nici nu m-aș fi putut închipui ca după solemna promisiune făcută în fata lui Iasinski de către Noveanu ca va demisiona și el în scurta vreme, să-mi administreze aceasta lovitura joasa. Eu așteptam de la o zi la alta sa explodeze bomba demisiei colective a celor trei miniștri la Palat, când în realitate îmi pregăteau ei mie o alta bomba, destinata sa ma desființeze politic și legionar.

Sa fi fost pe la orele 11, când vine știrea din grupul Răzleților ca, în după masa aceleiasi zile, este convocata o adunare a comandantilor legionari în casa lui Radu Budișteanu. O veste stranie. Totul se pregătise pe ascuns și în cea mai mare graba și nu fusese invitat niciunul dintre legionarii apropiati de mine. Ce sa fac?

Pe măsură ce soseau alte vesti, am aflat ca fuseseră chemate numai persoane considerate a fi favorabile grupului Noveanu-Budisteanu, în timp ce elemente presupuse a fi ostile atitudinii lor n-au fost anunțate. Telefonând în mai multe parti, am mai aflat ca obiectul adunării era

discutarea demisiei mele, daca a fost oportuna sau nu ieșirea mea din guvern, și se urmarea dezavuarea mea.

Ma frământam cu mintea ce-a intervenit, ce element nou, ca sa determine pe cei trei legionari din guvern ca să-și retracteze propriile lor angajamente de a-și prezenta și ei demisia și chiar sa treacă la ofensiva, convocând o adunare care sa ma dezavueze? În acel moment nu știam nimic de scrisoarea de la Berlin, care dezlănțuise întreaga operație. Dar daca este vorba de mine și sunt direct pus în cauza de ce nu sunt și eu convocat ca să-mi pot justifica atitudinea? așa ar fi corect. Ce procedura legionara este aceasta?

Am ajuns la concluzia ca s-a urmărit sa se facă aceasta adunare pe ascuns și cât mai repede pentru a fi surprins de evenimente și a nu mai dispune de timp pentru ca sa mobilizez și eu legionarii din Capitala, care, în marea lor majoritate, erau de partea mea. Odată actul săvârșit, odată adunarea ținută, era mult mai greu sa i se conteste legitimitatea.

Nu știam ce sa fac. Ne uitam buimăciți unul la altul. Între timp apartamentul se umpluse de legionari. Dar o hotărâre trebuia luata. Era o chestiune de ore.

Adunarea era convocata pentru masa.

Cei mai multi din cei prezenți în acel moment în apartamentul Doamnei Ioana Cantacuzino erau de părere sa ignoram adunarea. Sa nu mergem. Sa o boicotam. Sa avizam cât mai multa lume sa nu meargă. După ce vom vedea ce se decide, vom reacționa.

Stoicanescu propune un plan și mai îndrăzneț: sa ne concentram câteva sute de elemente în fata Palatului și să-i facem Regelui o manifestație ostila, caci „de-acolo vine lovitura”. Nu era exclus ca Palatul sa fi știut de aceasta manevra, dar ideea lui Stoicanescu era contra-productoare. Atacând pe Rege, justificam tocmai teza celor trei miniștri, care au convocat aceasta adunare ca sa ma dezavueze pentru demisie.

M-am fixat asupra celeilalte idei: sa ignoram adunarea, trimițând vorba din om în om sa nu participe, explicând dedesubturile ei. Dar pericolul era altul pe care ceilalți camarazi nu-l descifrau.

Oricât de putin legitima ar fi fost aceasta adunare, neîntrunind decât un mic număr de căpetenii, la sfârșitul ei s-ar fi putut da un comunicat, chiar neînsemnat, prin care „Adunarea Comandanților Legionari retrage încrederea lui Horia Sima și aproba linia politica a grupului Noveanu,

Bidianu, Budișteanu”. Era suficient acest comunicat ca sa se producă o ruptură în mișcare, cu grave consecințe pentru viitorul ei.

În fata acestui pericol, m-am decis sa înfrunt toate riscurile și sa iau parte la consfătuire. Sa particip ca și cum as fi fost și eu invitat, ignorând secretul convocării, ca și cum ar fi fost vorba de o adunare deschisa tuturor. Odată în mijlocul camarazilor, speram ca mi se va prileji sa vorbesc pentru a explica motivele demisiei mele.

Cele câteva ore ce ne despărțea de deschiderea adunării trebuia folosite la maximum pentru a mobiliza so noi ceva forte. Eu nu puteam apărea singur în mijlocul unei adunări ale carei sentimente nu le cunoșteam. Am însărcinat pe camarazii prezenți sa avizeze pe cât mai multi legionari, în special grade, ca sa vina la adunare, la ora fixata în casa lui Budișteanu, și am trimis pe Alecu Ghica la profesorul Codreanu, pentru a-l pune la curent cu situația. Profesorul era indignat de noua uneltire. Nici de data aceasta eu nu i-am cerut nimic, ci l-am rugat sa decidă singur ce poate face pentru a paraliza conspirația. Pentru a doua oara mi-a sărit în ajutor într-un moment critic, cu o dragoste care m-a mișcat până în adâncul sufletului. Parca era propriul meu tata.

— Voi scrie o scrisoare pe care sa o citești în adunare. În aceasta scrisoare voi declara ca „singurul îndreptățit sa angajeze politic mișcarea este Horia Sima”. S-a așezat la masa și a redactat mesajul către adunare în termeni clari și energici. Era mâna lui Dumnezeu care ma ocrotea. După cum vom vedea, scrisoarea Profesorului a fost de mare folos, caci a anulat efectul scrisorii Preotului Borșa.

Am așteptat sa vad daca totuși nu vine vreun curier din partea lui Noveanu sau Budișteanu pentru a ma anunța de reuniune. N-a apărut nimeni și niciunul dintre legionarii apropiați de mine n-au fost avizați.

Reaua credință era evidenta. În schimb am aflat cam ce fel de persoane fuseseră chemate. Erau oamenii ce li se părea miniștrilor legionari ca ar putea fi convinși sa le urmeze linia.

Dar, cum am descoperit mai târziu, nici acestora nu li se dezvăluise planul.

Trebuie sa distingem între cei inițiați în conspirație și ceilalți, marea majoritate, care au fost de buna credință, crezând ca participa la o adunare normal convocata, cu aprobarea tuturor căpeteniilor legionare, inclusiv a mea. În consecință, absenta mea de la adunare ar fi putut fi interpretata de aceștia ca nu vreau sa apar, pentru a nu fi silit sa dau socoteala de atitudinea mea, ceea ce ar fi întărit teza lui Noveanu.

Asa se explica și repeziciunea cu care s-a pus la cale aceasta adunare. În 24 de ore. De azi pe mâine. Imediat după primirea misivei de la Berlin, pentru a nu-mi putea lua masuri de apărare.

Am plecat cu inima strânsa spre casa lui Budișteanu, din str. Dr. Felix 66. Atmosfera nu-mi va fi prielnică și cu atât mai grav pentru mine, după cuvântarea ce o voi tine, voi obține un vot de blam.

Adunarea s-a ținut într-un salon la parter, de forma dreptunghiulară. Se intra prin partea mică a dreptunghiului și apoi se deschidea o sală largă în fund. Mobilele fuseseră deplasate pentru a încăpea cât mai multă lume.

Când am ajuns eu, salonul era arhiplin. Trebuie să fi fost peste 30 de persoane. Unii nu aveau scaune și stăteau rezemați de pereți. Când am intrat prin sirul de legionari, am întâlnit și câteva figuri prietenoase: Ilie Colhon, Lae Lupu, Părintele Boldeanu, Eugen Teodorescu, Stoicanescu, Dr. Dumitru, Horia Cosmovici. Dr. Popovici, Alecu Ghica, Ilie Niculescu, toți „indezirabili”, caci nu fuseseră invitați. Marea majoritate îmi azvârleau priviri piezișe și mi-am dat seama că fuseseră îndoctrinați. Chiar la intrare l-am descoperit pe Radu Gyr, apoi pe Vasile Posteuca, cu un grup de bucovineni. În mijlocul salonului erau oboreni cu Tocu, Petrică Bolintineanu și Titi Cristescu, recent sosit din Germania; apoi supraviețuitorii de la Râmnicu-Sarat, inginerul Virgil Ionescu, Radu Budișteanu și Șerban Milcoveanu. La loc de onoare se aflau Comandanții Bunei Vestiri, Ilie Gârneața și Mile Lefter. Nu erau prezenți nici Corneliu Georgescu și nici Vasile Iasinschi, care m-ar fi putut ajuta mult. Provincia nu era reprezentată decât de acei care întâmplător se aflau în Capitală. Ședința a fost deschisă de Mile Lefter, care îndeplinea funcția unui președinte ad-hoc. Lefter a spus că obiectul adunării este de a se examina situația mișcării după plecarea mea din guvern. El susținea că retragerea mea precipitată din guvern ar putea avea consecințe grave, provocând dezlănțuirea unei noi prigoane.

A urmat la cuvânt Radu Budișteanu, care a reluat și dezvoltat teza expusă de Mile Lefter. A vorbit pe un ton violent de pericolul unei noi prigoane, ceea ce ar avea ca urmare lichidarea restului de elită legionară, salvată din masacrele precedente.

Prezența în guvern a celor trei miniștri legionari este un act politic înțelept, caci pune la adăpost mișcarea de o nouă aventură. Mi-am dat capul pe mâna cuiva odată, dar a doua oară nu mai vreau să mi-l dau”.

După pledoarie, Budişteanu scoate din buzunar scrisoarea Preotului Dumitrescu-Borsa, o citeşte şi apoi adăugă cu un aer triumfal: „Pe cine reprezintă Horia Sima, dacă nici grupul de la Berlin, în numele căruia s-a întors în tara, nu-l recunoaşte?” Tulburarea era mare în sala. Am reuşit să-mi păstrez calmul, desi fierbeam de indignare contra autorului scrisorii, care fugise din fruntea comandamentului legionar din Berlin. Repudiat de camarazii din Germania, acum trebuia sa fiu dezavuat şi la Bucureşti, pentru ca sa se dărâme întreg edificiul legionar şi mişcarea sa intre definitiv sub ascultarea Palatului.

Alec Ghica a priceput ca e momentul lui sa intervină. Se ridica şi citeşte scrisoarea Profesorului Codreanu: „Horia Sima este singurul îndreptăţit sa angajeze politic mişcarea”. Semnat, Profesorul Ion Zelea Codreanu, seful spiritual al Legiunii. A fost ca un dus rece pentru grupul care credea a fi câştigat partida. Echilibrul se restabilise, anulând efectul scrisorii de la Berlin. Atunci se ridica inginerul Virgil Ionescu, căruia, se pare, nu-i convenea scrisoarea Profesorului şi spune ca scrisoarea Profesorului Codreanu nu poate fi luata în considerare, deoarece Profesorul nu are nici o calitate de a interveni în conducerea mişcării. Pe timpul Căpitanului, Profesorul nu a îndeplinit nici o funcţie în mişcare, fiind utilizat de Capitan exclusiv pentru darul sau oratoric, în perioada campaniilor electorale. În continuare, inginerul Virgil Ionescu a deschis problema succesiunii după moartea Căpitanului. Cine sa conducă mişcarea? El crede ca cei mai îndreptaţi de a lua conducerea mişcării sunt cei trei supravieţuitori de la Râmnicu-Sarat. Ei sunt aceia care au împărtăşit ultimele clipe cu Căpitanul şi sunt depozitarii ultimelor dorinţe. Propunerea lui Virgil Ionescu a fost primita cu răceală de adunare. A urmat o tăcere mormântala.

Toată lumea ştia ca atât Virgil Ionescu cât şi Radu Budişteanu şi-au salvat viaţa numai gratie unor intervenţii de familie.

Au urmat şi alti oratori, între care şi Ilie Gârneata, care nu au adus nimic nou în dezbateri şi cereau doar sa se clarifice chestiunea demisiei mele din guvern, „pentru a şti unde mergem”.

În orice caz citeam pe fetele lor crisplate teama ce reuşise sa le-o insufla cei trei miniştri, cu aluzia la o redeschidere a prigoanei, o teama aproape fizica, care le aducea aminte de groaza din lagăre şi închisori, de unde marea majoritate a camarazilor lor nu s-au mai întors. Pe cât de uşor obţinusem aprobarea tuturor când le-am cerut înscrierea în Partidul Naţiunii, pe atât de greu era acum să-i determin la o poziţie prudenta în colaborarea cu Regele.

Era penibil pentru mine sa ma apar pentru un act care, în fond, salva linia mișcării, dar era penibil să-i vad și pe ei trăgându-mă la răspundere pentru faptul ca am părăsit un guvern pe care-l controlam și care va provoca tarii grave pierderi teritoriale.

La sfârșitul tuturor intervențiilor, m-am ridicat și eu sa vorbesc. Priviri scrutatoare din toate părțile.

Ce voi spune? Situația mea nu era deloc ușoară. Nu puteam spune tot ce aveam pe suflet, cum as fi vrut. Trebuia sa evit cu orice preț o ieșire contra Regelui. Noveanu și Budișteanu atât așteptau. Sa fac imprudenta sa atac pe Rege, pentru a exclama triumful: „Nu v-am spus noi ca Horia Sima ne baga într-o noua prigoana? Ascultați din gura lui ce spune. Toată politica noastră de destindere din tara se poate termina într-o noua tragedie”.

Un cât de voalat atac contra Regelui și ar fi biruit punctul lor de vedere. Dar daca nu sunt contra Regelui de ce am părăsit guvernul? Trebuia sa explic motivele demisiei mele, fara sa ma ating de Rege. Ma găseam între Scylla și Caribda. Trebuia sa navighez cu multa prudenta între cele doua stânci. Trebuia sa dau versiunea reala a evenimentelor, dar într-o forma care sa nu para a fi o luare de poziție contra Palatului. Încerc sa reconstitui din memorie acest discurs: „Camarazi, le-am spus, nu sunt orator. Dar voi face efortul ca sa va explic cât mai clar motivele plecării mele din guvern.

D-voastra știți ca am acceptat și eu, ca și D-voastra, după eliberarea mea, politica destinderii. D-voastra știți ca eu am lărgit chiar politica destinderii, transformând-o într-o politica de colaborare cu regimul. Am participat la formarea Partidului Națiunii și am dat cunoscutul apel, pe care l-ați semnat marea majoritate a celor prezenți. Mai mult decât atât. Am fost primul legionar care am participat la un guvern al Majestății Sale. Am fost Subsecretar de Stat în guvernul Tătăărăscu și apoi ministru în guvernul Gigurtu.

Daca astăzi se găsesc trei miniștri legionari în guvern, aceasta se datorează tot drumului deschis de mine. Sunt tot atâtea dovezi ca relațiile dintre mișcare și regim s-au normalizat.

Asta nu înseamnă ca nu vor mai exista în viitor diferende cu Palatul, divergente de păreri, dar ele vor fi tratate de noi exclusiv cu mijloacele politice, fara a brusca situațiile. Era violentelor s-a încheiat cu consimțământul ambelor parti.

Acum, care a fost cauza demisiei mele precipitate? Nu am făcut-o cu inima ușoară și mi-am dat seama ca nu vor lipsi între legionari temerile pe care le-

ați exprimat D-voastră astăzi. Baza înțelegerii între mișcare și regim, încă de la primele tratative, a fost greaua situație externă a țării, amenințată să fie sfârtecata de vecini. S-a făcut apel la patriotismul mișcării și noi care am fost crescuți în cultul patriotismului nu puteam răspunde decât afirmativ acestui apel, uitând ce-a fost în trecut, pentru că, umăr la umăr cu Regele, să apărăm fruntariile amenințate. Tot ce s-a realizat de la eliberarea mea și până la intrarea mea în guvern, s-a făcut pe baza acestei înțelegeri și după cum poate constata oricine, m-am angajat în această direcție cu toată hotărârea.

Pentru ducerea la bun sfârșit a acestei sarcini, am cerut însă un lucru elementar, o condiție sine qua non, ca să ne putem îndeplini mandatul nostru de apărători ai pământului strămoșesc. Trebuie să i se acorde mișcării o poziție de primul rang în politica țării. După pierderea Basarabiei și Bucovinei de Nord, numai un guvern de componentă legionară putea să abordeze cu succes la Berlin și Roma chestiunea revendicărilor maghiare și bulgare, deoarece mișcarea a fost singura organizație din România care a susținut permanent o politică de alianță cu Axa Roma-Berlin. Este normal, este logic ca acei care au reprezentat acest punct de vedere în politica externă să fie chemați acum să trateze cu Puterile Axei. Suntem dispuși să ne înfruntăm, cu furtuna de la hotare, dar cu condiția să ni se pună la dispoziție și mijloacele de a înfrunta această furtună. Nu am cerut un guvern legionar pur, ci un guvern de predominanță legionară, în care o serie de posturi-cheie să fie încredințată mișcării.

Am plecat din guvernul Gigurtu pentru că Palatul nu a dat un răspuns satisfăcător acestei chestiuni fundamentale. Toată lumea își da seama de slăbiciunea guvernului Gigurtu. Cu acest guvern nu se poate da cu succes bătălia de apărare a fruntariilor țării. Iar rolul nostru în acest guvern este minor. Suntem așa zicând a cincea roată la car. În loc de un guvern precumpănitor legionar, ni s-au oferit niște posturi secundare, din care nu putem influența politica generală a țării. Mișcarea legionară a fost pur și simplu exclusă din convorbirile cu Roma-Berlin. Alții vorbesc în numele nostru, iar noi am fost reduși la rolul de suport al acestora. Suntem o anexă a unui guvern care știm că nu e capabil să apere interesele țării, așa cum am putea noi face. Riscăm așadar să fim co-răspunzători* la sfârșirea hotarelor țării, interzicându-ne în același timp să participăm la bătălia pentru apărarea lor.

Am declarat ca n-am nimic împotriva sa ia guvernul acei ce au susținut politica externa titulesciana, care ne-a adus la acest dezastru. Sa vina la guvern D-nii Maniu și Brătianu, sa ia guvernul D-l Gafencu, care a acceptat garanțiile engleze. Sa descurce ei situația externa. Dar nu e corect sa fie folosita mișcarea pentru a plati păcatele unei politici făcute de alții.

Ce m-a determinat așadar sa părăsesc guvernul? Bazele colaborării noastre cu regimul au fost alterate. Se face apel la patriotismul nostru, ni se cere sa facem front cu toți Românii pentru apărarea granitelor, dar, în același timp, ni se leagă mâinile. Suntem prizonierii unui guvern care face politica tarii peste capul nostru.

Asta nu înseamnă ca am contra Regelui. Interpretarea anumitor camarazi este greșită. Este o luare de atitudine în cadrul ce ni-l permite ordinea legala a Statului, așa cum e configurata astăzi. A demisiona dintr-un guvern, nu înseamnă a fi contra factorului constituțional. E o deosebire de opinii care mâine se poate aplană. Obiectivul pentru care lupt eu acum este de a convinge forurile competente sa accepte formarea unui guvern de salvare națională, care nu poate fi decât un guvern constituit pe baza legionara. Regele ia anumite decizii, dar suferă și el o serie de influente. Înțelegem sa ne exercitam și noi influenta noastră la Palat, pentru a promova formula preconizata de noi. Asta e tot. Nu suntem contra regelui și nu punem în discuție politica destinderii.

În consecință, nu trebuie sa ne temem de o noua prigoana, cum s-au exprimat unii camarazi, pentru ca nu exista nici un motiv real ca aceasta prigoana sa se dezlănțuie. Cu demisia mea nu am depășit cadrul legal al Statului. E un act politic și nimic mai mult. Nu vad motivele.

Dar chiar daca ar fi asa, chiar daca prin absurd s-ar dezlănțui o noua prigoana, între a suferi aceasta prigoana și a apăra linia mișcării de compromisuri, nu avem alta alegere. A rămâne în acest guvern, așa cum este el constituit astăzi, ar însemna sa angajam răspunderea mișcării în pierderi teritoriale grele, ceea ce ne-ar îngropa istoricește.

După ce au murit cei mai buni dintre noi, nu avem nici un motiv sa nu urmam drumul lor de sacrificiu, daca acesta ar fi prețul necompromiterii noastre.

De când am intrat în mișcare, camarazi, ne-am logodit cu moartea. Chiar cântecul nostru spune „moartea, numai moartea legionara ne este cea mai scumpa nunta dintre nunti”. Aceasta e viața noastră, a riscului și a

primejdiei continue. Pe acest drum ne-am angajat fara posibilitate de întoarcere.

Dar revin și repet, camarazi. Demisia nu înseamnă o luare de atitudine contra Regelui, ci o luare de atitudine contra unei anumite politici ce vrea sa ni se impună de la Palat, politica la a cărei formulare participa și alti factori decât Regele. Sunt anumite influente care se exercita în sferele Palatului și care sunt dăunătoare mișcării. Noi combatem aceasta influenta și cerem sa fie pusa mișcarea în condiții să-și îndeplinească misiunea ei salvatoare în politica externa”.

Pe măsură ce vorbeam, atmosfera din sala se schimba. Frunțile s-au descrețit, ochii s-au îmbunat și am simțit cum inimile tuturor băteau la unison. Cuvântarea s-a încheiat cu un ropot de aplauze. Entuziasmul a fost așa de mare încât i-a cucerit și pe Noveanu, Bidianu și Budișteanu. Uitând pentru o clipa ceea ce ne separa și pentru ce au convocat aceasta adunare, au decis unanim sa adere și ei la textul demisiei mele. și așa se face ca, a doua zi, a fost răspândită demisia mea, cu un codicil semnat de cei trei miniștri. Era un nou angajament, de asta data public, ca vor părăsi și ei guvernul.

Când am părăsit casa lui Budișteanu, toți m-au salutat cu dragoste. Trecând pe lângă Radu Gyr, mi-a strâns mâna zicându-mi: „Iartă-mă. Nu știam cine ești”. Lui Vasile Posteuca îi străluceau ochii de bucurie. „Am trăit o zi mare. Sa dea Dumnezeu sa fie bine”.

9. Constituirea Forului Legionar.

Într-o luna de zile s-au produs evenimente de importanta capitala pe plan legionar:

- În 13 Iunie sunt eliberat de la Direcția Generala a Siguranței;
- În 28 Iunie intru în guvern;
- În 14 Iulie ma înfrunt cu coaliția Noveanu-Budisteanu și salvez unitatea mișcării.

Toate aceste momente își au locul și însemnătatea lor în drumul spre victorie al Legiunii. Cu eliberarea mea, elemente de front ale mișcării și-au regăsit încrederea în lupta și unitatea de comanda. Intrând în guvern, am scos mișcarea de la periferia politicii românești, unde fuseserăm izgoșiți de la începutul prigoanei carliste, și am introdus-o în circuitul vieții publice, la egalitate cu celelalte partide. Tendințele centrifugale din mișcare au fost oprite sa se dezvolte gratie intervenției mele în casa lui Budișteanu.

— Nu știam ca ești și orator, mi-a spus Stoicanescu după plecarea de la Budișteanu.

— Nu sunt orator, i-am răspuns, și în alte împrejurări as fi dar un examen lamentabil. M-a inspirat Dumnezeu ca sa vorbesc pe înțelesul tuturor, pentru ca acolo se juca destinul Legiunii. O Legiune împărțită în clanuri, și-ar fi pierdut orice valoare politica și la urma s-ar fi dezagregat.

De mai multa vreme Colonelul Zavoianu ma tot îndemna sa constitui un organism central, un fel de for legionar, alcătuit din fruntașii mișcării, unde sa se dez bata toate problemele ce se vor ivi în Legiune sau în domeniul politic. L-am tot amânat, dându-i răspunsuri evazive, încât omul, pe buna dreptate, putea să-și închipuie ca refuz constituirea acestei instante supreme, pentru ca nu vreau sa se exercite asupra mea nici un control. Nu era asa. Un alt motiv ma împiedica. Eu eram legat de Partidul Națiunii. De vreme ce am participat la formarea acestui partid, cu un număr mare de camarazi, nu mai puteam în același timp sa întreprind acțiuni politice paralele. Un for legionar, așa cum propunea Colonelul Zavoianu, contravenea ființei Partidului Națiunii. De aici ezităările mele și nu pentru ca nu i-aș fi recunoscut utilitatea. Nu vroiam sa dau prilej Palatului sa ma acuze de nelealitate. Partidul Națiunii era înzestrat cu un mecanism represiv, pentru eventualitatea ca se desfășurau activități politice contrarii.

Eu am protestat contra acestor paragrafe penalizatoare, dar n-am reușit sa le înlătur și ele au rămas în vigoare, putând fi aplicate și noua, acelor care am pus bazele Partidului Națiunii. A crea un for legionar, echivala cu un început de reconstituire a mișcării, ceea ce era pasibil sa fie sancționat de legile regimului. Era cu totul altceva daca eu, cu titlul individual, luam contact cu alti camarazi pentru a discuta problemele Legiunii, dar situația putea sa ia alt aspect daca la Palat s-ar fi aflat de existenta unui organ diriguitor al mișcării.

Am luat în considerare propunerea Colonelului Zavoianu abia după adunarea legionara din casa lui Budișteanu. Eu nu încălcasem până atunci legile în vigoare, dar iată ca vine grupul Noveanu și, probabil cu știrea Palatului, convoacă o adunare a căpeteniilor legionare, cu scopul ca sa obțină dezavuarea mea. Lovitura n-a reușit, dar faptul ca Noveanu, Bidianu și Budișteanu s-au încumetat sa tina aceasta adunare, contravenind legislației în vigoare, am tras și eu concluziile mele:

1. De vreme ce Noveanu și-a îngăduit sa convoace o adunare legionara de oarecare proporții, pot și eu să-mi dau consimțământul la realizarea unei

reuniuni mult mai restrânse.

2. Adunarea de la Budișteanu demonstra urgenta necesitate de a se constitui Forul Legionar, propus de Colonelul Zavoianu. Nu mai era timp de pierdut. Căpeteniile legionare care au participat la consfătuirea din casa lui Budișteanu puteau fi din nou manipulate în buna lor credință, fie de aceleași persoane fie de alții. Pentru a-i feri să mai alunece într-o direcție dăunătoare intereselor mișcării, care se identificau în acel moment cu cele mai vitale interese ale țării, trebuia să se constituie cât mai în graba aceasta instituție. Odată integrați în acest for, fruntașii Legiunii nu vor mai avea senzația că sunt abandonați, că fac eu politica mișcării peste capul lor și fără știrea lor, că cine vorbește în numele lor nu este autorizat de ei și că ei nu știu unde merge mișcarea.

Primejdiile persistau, căci una era Noveanu când convoca o adunare și alta eram eu. Noveanu nu era de temut la Palat, în vreme ce toate mișcărilor ne erau urmărite. Dar dacă lăsăm curentele din mișcare să se dezvolte la voia întâmplării, primejdiile erau și mai mari.

Se putea ivi o nouă constelație de forte care să provoace o ruptură. Între două riscuri am optat pentru cel ce mi s-a părut mai mic. Acum era momentul să se constituie Forul, acum după limpezirea situației interne din mișcare și refacerea unității ei.

Unitatea mișcării fusese asigurată până acum exclusiv prin eforturile mele individuale, prin numeroasele mele întâlniri cu legionarii, prin multi-prezența mea, prin intervențiile mele, unde se producea un început de destrămare, cum a fost și cazul cu adunarea de la Budișteanu, dar aceasta situație „de unul singur” nu se putea prelungi multă vreme. Șefii legionari, chiar și cei atașați de mine, vroiau să cunoască evenimentelor și să fie consultați asupra măsurilor ce trebuiau luate, pentru a pune mișcarea la adăpost de primejdii și a-i asigura eficacitatea politică.

Cum se prezenta mișcarea până la constituirea Forului Legionar?

Existau în București o serie de grupe, de mici centre, care își disputau între ele întâietatea. Primul grup pe care l-am descoperit la eliberarea mea era grupul Dr. Noveanu, Dr. Rudeanu și Bidianu. Budișteanu nu făcea parte din acest grup. El s-a atașat lui Noveanu ulterior, după ce a fost numit ministru. Primii trei formau un bloc, erau bine văzuți la Palat și chiar Regele mi-a vorbit elogios de ei. M-am întâlnit de câteva ori cu ei, mai ales la masa de seară, și am discutat într-un ton cordial problemele la ordinea zilei, dar fără a ne lua angajamente concrete.

Dr. Rudeanu a ieșit apoi din combinație, nu știu pentru ce, și a dispărut chiar de la suprafața vieții politice.

Un alt centru care aspira la orientarea mișcării se afla sub conducerea lui Andrei C. Ionescu, vechi legionar. Avea ca reprezentanți principali, în afara de Andrei Ionescu, pe Dr. Nicolae Roșu și pe Fanica Anastasescu. Acest grup nu avea greutate în mișcare. Andrei Ionescu era împiedicat de propria lui funcție ca să fie mai activ. Funcționar la Camera, nu-și putea manifesta legionarismul sau decât cu oarecare prudență, pentru a nu-și pierde postul. Dar chiar în situația asta, încă de pe timpul Căpitanului, adusese neprețuite servicii mișcării. Dr. Nicolae Roșu, medic, scriitor și ziarist în același timp, nu era încadrat în mișcare. Era un prieten al mișcării și a scris pagini frumoase despre Legiune și Capitan. Fanica Anastasescu era un legionar „sui generis”. Nici el nu era în cadru formal în mișcare, deși făcea regulat toate lagărele și închisorile. El se considera „prieten al căpitanului”, participa la toate activitățile legionare și se comporta cu o lealitate desăvârșită.

Aceasta grupare privea cu simpatie acțiunea mea, grație lui Andrei Ionescu, care mă cunoștea din epoca studenției, când fusesem inițiat de el în mișcare. Pe Dr. Nicolae Roșu nu l-am cunoscut până în momentul când l-am întâlnit la o ședință a acestui grup. Mi-a vorbit și el, coincidând în vederi cu Colonelul Zavoianu, de necesitatea creării unui For Legionar.

Într-un mănunchi aparte s-au grupat oamenii mai în vârstă din mișcare, Colonelul Zavoianu, farmacistul Aristotel Gheorghiu de la Râmnicu-Sarat și avocatul Constantin Popescu-Buzau. Aceștia erau oamenii cu experiența politică, care pricepeau repede manevrele Palatului și reacționau cu precizie, ori de câte ori era în joc integritatea mișcării. Toți comandanții legionari, au fost de mare folos în perioada de consolidare a mișcării.

Mai puțin sigur era grupul Oborenilor, a cărui figura centrală era Petrică Bolintineanu. Din acest grup mai făceau parte Comandantul Legionar Petre Tocu de la Galați și Titi Cristescu, recent întors din Germania. Încleauau spre grupul Noveanu și la adunarea din casa lui Budișteanu m-au primit cu răceală. După cuvântarea mea, și-au schimbat atitudinea distanțându-se de Noveanu. De atunci relațiile mele cu acest grup s-au normalizat și am fost deseori în casa lui Bolintineanu.

Comandanții Bunei Vestiri nu formau un bloc. Radu Mironovici era câștigat de partea lui Noveanu. Ilie Gârneața și Mile Lefter nu aveau un punct de vedere bine precizat. Oscilau între diferite curente. La adunarea de

la Budișteanu, înclinau de partea lui Noveanu, pentru ca, după explicațiile mele, sa aprobe teza mea și să-l abandoneze. De atunci nu ne-am mai despărțit. Corneliu Georgescu nu era la București. Stătea cu familia la Miercurea Sibiului și a descins în Capitala abia în prima jumătate a lunii August. Tot așa Iasinski. Stătea la Rădăuți și cobora foarte rar la București. Eu nu l-am văzut decât de două ori: când cu încercarea lui de împăcare între mine și Noveanu și apoi în preajma lui 3 Septembrie.

Virgil Ionescu deschisese un fel de salon politic, la care invita legionari și alta lume. El rămăsese oarecum singur. Budișteanu trecuse de partea lui Noveanu, iar Doctorul Șerban Milcoveanu nu-l urma. Acesta formase un grup al medicilor legionari, care sprijinea acțiunea mea. Deși invitat insistent, nu m-am dus niciodată în casa lui Virgil Ionescu, deoarece știam ca tot ce se vorbește acolo, ajunge la Palat.

Marea majoritate a Răzleților erau cu mine. Principalii mei colaboratori în acțiunea ce-o desfășuram erau din sânul lor: Radu Ghenea, Horia Cosmovici, Alexandru Ghica și Dr. Alexandru Popovici. Influenta acestui grup era considerabilă și în înalta societate a Capitalei. Elementele de luptă de la Răzleți se concentraseră în jurul lui Ilie Niculescu.

Aceștia formau un grup aparte oricând să intre în acțiune. În sfârșit, Dr. Iosif Dumitru își avea raza lui de influență la Răzleți. El lucra de obicei cu Constantin Stoicanescu, cu Fanica Anastasescu și cu scriitorul Constantin Gane.

Dacă se constituia acum Forul Legionar, el apărea ca o încoronare a unor eforturi de a reface unitatea mișcării, grav zdruncinată prin moartea Căpitanului și a majorității elitei legionare. Acest For nu reprezenta un grup local de presiune, cum puteau fi considerate celelalte fracțiuni, ci o sinteză a unor curente și aspirații care convergeau spre unitate și își găseau expresia lor naturală în acest organism suprem. Atât provincia cât și Capitala garantau prin masiva lor adeziune viabilitatea acestui For.

I-am comunicat Colonelului Zavoianu că sunt de acord cu ideea lui și, împreună cu el, am fixat locul, ziua și persoanele care să fie invitate.

Colonelul și-a oferit cu toată bunăvoința casa lui din General Berthelot 100, ca loc permanent de reuniune al Forului Legionar. Nu-mi aduc aminte ce zi a fost când s-a ținut prima ședință, dar, în orice caz, la scurt interval după adunarea din casa lui Budișteanu. Ne întâlneam săptămânal și chiar mai des dacă se ivea vreo chestiune urgentă. Nu s-a procedat propriu-zis la o constituire formală și mai ales ne-am ferit să întocmim vreun act, ci ne-am

adunat cu toții în jurul aceleiași mese, pentru adebate în modul cel mai liber situația politica a țării și a Legiunii.

Prezida de obicei Colonelul Zavoianu.

Asa cum s-a mărit Forul prin adăugiri succesive, a avut la începutul lunii Septembrie următoarea configurație: Colonelul Zavoianu, Aristotel Gheorghiu, Constantin Popescu-Buzau, Ilie Gârneața, Radu Mironovici, Corneliu Georgescu

(când venea în Capitala), Vasile Iasinschi (când venea în Capitala), Mile Lefter, Horia Sima, Constantin Stoicanescu, Nicolae Petrascu (când venea în Capitala), și Prof. Traian Brăileanu.

Profesorul nu participa la ședințe, dar a fost informat de constituirea Forului Legionar și și-a dat aprobarea.

10. Problema șefiei.

Veleități la șefia mișcării s-au manifestat puține în vara anului 1940, iar când totuși s-au exprimat, au fost exprimate cu răceală și indiferență.

Singurul care a pretins în mod decis șefia Legiunii a fost Virgil Ionescu, în memorabila ședința din casa lui Budișteanu. Cum am văzut, nimeni n-a fost încântat de aceasta propunere.

Noveanu vroia să se împartă răspunderile conducerii legionare în două sfere: partea politica și partea spirituala, iar el să fie ales exponentul politic al mișcării.

Profesorul Codreanu se intitula șef spiritual al mișcării și îmi lăsase mie reprezentarea ei politica. Titlul ce și-l luase Profesorul nu crea probleme Legiunii, deoarece Profesorul nu participa direct la lupta politica și nici nu se amesteca în organizație.

După ce a ajuns ministru și și-a legat definitiv soarta de Regele Carol, în August 1940, Radu Budișteanu căzuse și el în tentația șefiei. Umbla prin țară și din discursurile oficiale ce le ținea, reieșea că este singurul îndreptățit să ia conducerea mișcării.

Dintre figurile principale ale Legiunii rămase în viață nu am auzit pe nimeni reclamând conducerea Legiunii. Nici întemeietorii mișcării, Radu Mironovici, Corneliu Georgescu, Ilie Gârneața, nici Mile Lefter și nici Vasile Iasinschi nu au pretins în această perioadă că li se cuvine să ia locul Căpitanului. Până la eliberarea mea, Novanu acaparase frontul politic, iar toți cei mai de sus acceptaseră această situație de fapt.

Dacă ne întrebam de ce între fruntașii Legiunii din Capitala și provincie se manifesta atât de puțin interes pentru conducerea mișcării, trebuie să avem

în vedere împrejurările nesigure de atunci. Afara de legionarii care gravitau în orbita Palatului, nimeni nu era dispus să-și asume răspunderea suprema, deoarece exercițiul corect al conducerii era legat de mari primejdii și de mari dificultăți. Tara era azvârlita pe masa de operație pentru a fi amputata teritorial.

Într-adevăr se putea întâmpla una din doua cu Seful Legiunii în funcție* în vara anului 1940: sau aluneca definitiv în orbita Palatului și atunci se descalifica, tăindu-se de bazele mișcării, cum s-a întâmplat cu Noveanu, Bidianu și Budișteanu, sau risca sa fie din nou arestat, daca s-ar fi opus politicii Regelui. Cu toată destinderea ce exista, Regele putea reveni oricând la metodele de teroare. Aparatul executiv era intact și era în mâna lui.

În ce ma privește, a trebuit sa tin seama la fiecare pas de aceste realități. Corabia Legiunii naviga între Scylla și Caribda și eu trebuia sa fiu atent permanent la cele doua stânci, nu numai la cele văzute, dar mai ales la cele nevăzute.

Șefia Legiunii nu m-a preocupat niciodată. Nu am îndemnat pe nimeni sa ma susțină sau să-mi netezească drumul spre conducere. Nici cea mai ușoară aluzie nu s-a auzit din gura mea și nici celor mai apropiați camarazi ai mei nu le-am spus ceva. As fi considerat un sacrilegiu fata de Capitan și fata de cei morți sa ma ocup de aceasta chestiune. În comandamentele legionare care s-au perindat în anul 1938 totdeauna am avut roluri subordonate. Conducerea Comandamentului de prigoana au avut-o succesiv Radu Mironovici, Ion Belgea, Ion Antoniu, Iordache, Constantin Papanace și Vasile Christescu. La Berlin, când s-a reconstituit Comandamentul, seful nostru era Preotul Dumitrescu-Borsa. Când mi-a propus Papanace, în Decembrie 1939, sa iau conducerea grupului Berlin, am refuzat.

După eliberarea mea din arestul Siguranței, mi-am făcut datoria zi de zi și clipa de clipa, fara sa aduc vreodată vorba de „cine de conducă mișcarea”. Era treaba timpului și a camarazilor sa dezlege aceasta problema. Am dus o lupta loiala și dezinteresata, nu de șefie, ci pentru a ușura soarta nefericitului nostru popor, lovit din toate părțile și fara nici un sprijin extern.

Am aparat mișcarea pentru a nu ajunge o unealta a unei politici făcute de alții și a-și pierde prestigiul în fata poporului. Daca mai târziu am fost aclamat de mulțimile legionare și căpeteniile mișcării m-au considerat vrednic sa fiu succesorul Căpitanului, aceasta se datorează exclusiv aprecierii lor.

11. Jocul german.

După numirea mea în guvernul Gigurtu, l-am văzut din nou pe Hermann von Ritgen, în locul unde ne întâlneam de obicei, în casa lui Greceanu. M-a felicitat călduros, considerând intrarea mea în guvern nu numai o victorie a Gărzii de Fier, ci și un indiciu al orientării regimului spre Axa.

Din interiorul guvernului, voi avea prilejul să contribui și mai mult la îmbunătățirea relațiilor româno-germane.

Mi-a comunicat apoi că în ultimele lui rapoarte la Berlin a comentat în termeni elogioși acțiunea mea, descoperind în mine, cu toată vârsta tânără, un om conștient și responsabil. I-am mulțumit pentru interesul ce-l arata mișcării legionare, căci eu nu sunt decât o expresie a ei, și sper că organizația din care fac parte, care a plătit cu grele sacrificii atașamentul ei fata de Axa, va fi consultată la Berlin când se va pune problema creării noii ordini europene.

Mare mi-a fost mirarea când întâlnindu-mă cu el, după ultima mea audiență la Rege din 7 Iulie și după ce luasem decizia să demisionez, chiar în după-masa acelei zile, că nu mai era atât de încântat de intrarea mea în guvern. „Poziția D-tale e prea mică, prea neînsemnată în acest guvern”.

Declarația lui nu mi-a displicut în acel moment, când eram cu scrisoarea de demisie în buzunar.

Am încercat să caut tâlcul acestei schimbări. Fără îndoială, în intervalul de câteva zile de la prima declarație, Von Ritgen primise noi instrucțiuni de la Berlin, care nu coincideau cu punctul de vedere anterior, iar, ca funcționar conștiincios, a reprodus vocea stăpânului său. Cum era mai bine pentru guvernul german și politica ce-o urma în bazinul dunărean? Să fie reprezentată mișcarea legionară în guvern sau să nu fie? Dacă mișcarea se alinia total cu regimul, atunci se crea un front românesc unitar în România, care ar opune rezistență la Berlin și Roma în chestiunea revendicărilor maghiare și bulgare.

Dacă însă mișcarea rămânea în afara combinației guvernamentale existente, atunci Berlinul dispunea de un instrument de presiune pentru a sili pe Regele Carol să accepte orice partaj i-ar fi cerut Puterile Axei.

Aceste reflecții m-au determinat să continui campania de răsturnare a guvernului Gigurtu cu și mai multă vigoare, considerând că orice întârziere crează daune ireparabile țării. Evident, mișcarea nu putea accepta să formeze front comun cu Regele Carol în condițiile ce ni le oferea acesta în guvernul Gigurtu. Eram la remorca acestui guvern, cum se găseau și cei trei

miniștri legionari, deoarece în aceste condiții nu puteam servi intereselor adevărate ale României, nu ne puteam valoriza potențialul politic și ideologic la Berlin și Roma, când s-ar fi tratat chestiunea frontierelor.

Numai un guvern de clara componenta legionara ar fi putut îndeplini rolul de paladin al țării, în fața Puterilor Axei. În condițiile ce ni le oferea Regele în guvern, deveneam un simplu al camarilei, care era dispusă să cedeze oricât din trupul țării pentru a salva regimul de la prăbușire. Un front unit Rege-miscare ar fi fost eficace numai dacă influența mișcării legionare ar fi fost preponderentă în acest front, căci numai în acest caz putea să azvârle în bătălia de apărarea frontierelor toată greutatea ei politică și ideologică. Mă gândeam, ce păcate uriașe își mai azvârlea Regele Carol asupra lui peste cele precedente, când și în acest ceas de mare strâmtoare națională nu se gândea decât la el și camarila lui.

Întrezăream încă de atunci că guvernul german nu e sincer cu noi, că nu vroia ascensiunea mișcării la putere, ci utilizarea ei doar ca instrument de presiune contra Regelui Carol, până ce va fi cedat în chestiunea frontierelor. Experiențele noastre precedente cu Berlinul nu erau deloc încurajatoare înșă de pe timpul Căpitanului, când l-au lăsat să fie răpus de călăii lui Carol. Un cuvânt răspicat rostit de atunci de Hitler, în întâlnirea de la Berchtesgaden cu Regele Carol, i-ar fi putut salva viața.

Și după litigiul frontierelor va fi rezolvat, ce va fi? Vor colabora Germanii cu Regele Carol, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat în România? Ca și cum Căpitanul nu ar fi zăcând sub lespede de la Jilava și elita legionară nu ar fi fost masacrata? Ne-ar fi abandonat pur și simplu și ar fi acceptat încadrarea României în Axa cu Regele Carol pe tron? Nu puteam crede, dar faptele erau aici, provocându-mi teribile îndoieli.

Situația noastră era cum nu se poate mai tragică. Pentru Regele Carol nu eram decât un aliat marginal, cu ajutorul căruia spera să câștige favoarea Berlinului, iar pentru Berlin eram tot un aliat marginal, de care se putea servi pentru a obține dominația în sud-estul european.

12. Din nou la Palat.

După sfârșitul norocos al adunării din casa lui Budișteanu, m-am gândit că este momentul să calc din nou pragul Palatului, pentru a explica și aici atitudinea mea și a îndepărta interpretările răuvoitoare. Nu speram să obțin o nouă audiență la Rege, dar as fi fost mulțumit să fiu primit de Ministrul Palatului, Urdareanu, care, la rândul lui, va comunica Regelui convorbirea avută cu mine.

Ma prezentam la Palat cu succesul avut în casa lui Budişteanu. Fara îndoiala ca Regele fusese informat de modul cum s-a desfăşurat şedinţa, de declaraţiile mele şi de faptul ca nu l-am atacat, ci, dimpotrivă, mi-am reînnoit ataşamentul pentru Tron şi Dinastie.

Eşecul acţiunii Noveanu nu putea fi pe planul Palatului. În loc sa fiu dezavuat, cum se aştepta camarila, ma întorsesem mai puternic de la aceasta adunare. Câştigasem bătălia unităţii, iar miniştrii legionari în funcţie, sub presiunea stării de spirit din sala, se asociase cu mine, iar demisia mea, completata cu codicilul lor, circula în tot Bucureştiul.

Am pătruns la Urdareanu mult mai uşor decât credeam. A fost suficient sa ma prezint Colonelului Rusescu, seful sau de cabinet, pentru ca acesta, după ce-a telefonat, să-mi comunice sa ma pot prezenta Domnului Ministru. Nu m-a însoţit nimeni şi nu am întâlnit nici o paza în drumul meu. Prin coridoarele Palatului am circulat singur până la cabinetul lui Urdareanu, care ştiam unde este de la audientele precedente.

Ma aşteptam sa găsesc un Urdareanu agresiv, care sa ma acopere cu un potop de învinuiri. Dimpotrivă l-am găsit calm şi plin de bunăvoinţă, ca şi cum demisia mea nu l-ar fi afectat prea mult. Am pus aceasta moderaţie, care nu concorda cu sentimentele lui rele, pe socoteala rezultatului obţinut în casa lui Budişteanu.

Nu numai ca nu eram contestat de nimeni în tara, dar reprezentam acum întreaga mişcare, inclusiv pe miniştrii legionari care se aflau încă în guvern.

— D-le Sima, ne-ai pus într-o situaţie grea prin demisia D-tale, după ce noi ţi-am acordat toată încrederea.

Majestatea Sa Regele este mâhnit de purtarea D-tale. Nu se aştepta ca generozitatea cu care a tratat D-tale sa fie răsplătită în modul acesta.

— D-le Ministru, am avut prilejul acum câteva zile sa stau de vorba cu D-l Moruzov, care este unul dintre intimii Palatului. Fara îndoiala ca dânsul v-a informat de răspunsul meu la aceeaşi problema pe care mi-o puneţi D-voastra acum. Nu pot decât sa repet ceea ce i-am comunicat şi Domnului Moruzov.

Lealitatea mea şi a camarazilor mei fata de Majestatea Sa Regele nu este pusa în discuţie prin demisia mea. Neînţelegerea este de ordin politic, este o divergenta de păreri în cadrul regimului, repet în cadrul regimului, referitor la modul cum a rezolvat Majestatea Sa Regele criza de guvern. Noi n-am înţeles sa fim în orice guvern, numai de dragul de a fi miniştri, ci într-un anumit guvern, de o anumită structura, de unde sa putem acţiona cu toată

energia pentru apărarea fruntariilor țării. Nu ni s-a oferit oportunitatea de a ne servi țara, eu am preferat să mă retrag, așteptând ca Majestatea Sa Regele să se convingă de dreptatea punctului nostru de vedere.

Nu suntem dispuși să ne măcinăm în această perioadă ingrata, fără ca sacrificiul nostru să servească la ceva, fără ca el să se compenseze cu rezultate favorabile în politica externă. Să vină D-nii Maniu și Brătianu la guvern și să aranjeze ei lucrurile la Berlin și Roma, ei care, cu politica lor titulesciană, au pregătit dezastrul de astăzi.

Asta e tot. Nu ne putem îndeplini misiunea noastră salvatoare în guvern, rămânem pe dinafară, așteptând să treacă această perioadă critică. La capătul ei, după ce litigiile teritoriale vor fi rezolvate, Majestatea Sa Regele va avea nevoie de tineretul legionar pentru refacerea țării.

Cu tot respectul cuvenit, nu pot totuși să avertizez pe Majestatea Sa Regele că * cu guvernul Gigurtu pierderile teritoriale vor fi mult mai mari decât dacă noi am fi în fruntea guvernului. Hitler va căuta să pedepsească România pentru politica ei anterioară și nu va avea cine să se opună. Mișcarea Legionară ar fi dus o politică de demnitate națională, obligând pe Hitler să fie mai moderat și mai prudent în deciziile lui, știind că noi nu suntem dispuși să acceptăm orice ni s-ar cere pentru a fi primiți în Axa.

— Bine, D-le Sima, am înțeles punctul D-tale de vedere și îl voi comunica Majestății Sale Regelui. Dar ce facem cu Partidul Națiunii? Ai văzut că eu m-am retras și Gigurtu a fost numit și șef de stat-major al partidului.

— Partidului Națiunii nu se poate organiza, cu tot impulsul dat de mișcare, pentru că nu s-a acceptat programul propus de mine. Între altele ceream schimbarea uniforme. Nu merge partid nou cu uniformă veche. Rămânând vechea uniformă, se crede că Partidul Națiunii este o altă ediție a Frontului Renașterii. Trebuie o nouă uniformă.

— Stiu ce vreți D-voastră. Ați vrea ca actuala uniformă să aibă un semn distinctiv care să aducă aminte de mișcarea D-voastră, de pilda gardul de fier, pe un fond verde.

— Nu, Domnule Ministru, nu cer aceasta. Nu m-am gândit la semnul nostru. Ar face o impresie penibilă să-l vedem agățat de uniformă Frontului Renașterii. E nevoie de o nouă uniformă din cap până în picioare.

Cu aceasta m-am despărțit de Urdareanu. Impresiile culese din convorbirea cu el au fost liniștitoare. Regele nu va întreprinde momentan nimic contra noastră, cu toate că îl lovide crud demisia mea. Se simțea prea slab atât interior cât și peste hotare. În interior avea o Legiune compactă și o

opinie publica revoltata, iar de la Berlin îl amenință necunoscuta hitlerista. Ce avea de gând cu el Hitler? Declarațiile mele de reînnoire ale devotamentului l-au calmat într-o anumită măsură, dar l-au convins, desi eu la vremea aceea nu ma gândeam la nimic altceva decât la răsturnarea guvernului Gigurtu.

13. Internarea Generalului Antonescu.

Generalul Antonescu a fost internat la Mănăstirea Bistriță în 9 Iulie 1940, după plecarea mea din guvern. Ce s-ar fi întâmplat daca ordinul de arestare al Generalului s-ar fi dat în timpul când eram ministru? Fara îndoiala ca m-aș fi revoltat contra acestei dispoziții arbitrare. N-aș putea suporta sa fiu eu în guvern și Generalul la închisoare. As fi protestat în toate părțile și daca nu ar fi fost eliberat, mi-aș fi prezentat demisia. Noi, care am suferit lagăre și închisori, nu puteam rămâne indiferenți când unul din cei mai iluștri generali ai armatei române era tratat în modul acesta infam.

Dar daca as fi părăsit guvernul amânat de aceasta revolta, nu mai puteam invoca motivul politic. Demisia mea ar fi apărut ca un act de solidarizare al meu cu Generalul Antonescu, cunoscut a fi un cenzor implacabil al Palatului. S-ar fi putut presupune chiar mai mult: ca exista o înțelegere între mine și General pentru răsturnarea Regelui și reacția mea vehementa la internarea lui ar fi un semn neîndoielnic ca conspirația a fost decapitata la timp. Nimic mai logic, după episodul cu Generalul, ca sa revizuiască și situația mișcării, și în primul rând Horia Sima trebuie pus la popreală, după ce și-a dezvăluit singur planurile frustrate.

Nefiind în guvern, nu aveam nici o răspundere de cele întâmplate. și totuși mi-am făcut datoria. La proxima mea întâlnire cu Moruzov, i-am arătat ca internarea Generalului Antonescu nu aduce nici un folos Regelui și ca, dimpotrivă, tocmai prin tratamentul la care e supus, i se crează o aureolă și o popularitate mai ales în rândurile armatei. „Nu înțeleg sensul acestei masuri și nu vad ce pericol ar reprezenta pentru Rege, lăsându-l în libertate. Generalul e un om singur. Nu are partid. Abia după ce îl veți face martir, va deveni un pericol, caci de lichidat nu puteți să-l lichidați”.

Moruzov s-a închis într-o muțenie totală. N-a scos o vorba în timpul pledoariei mele. Nici da, nici ba. N-a schițat nici cel puțin un gest prin care să-și dezvăluie gândul. Generalul a rămas internat toată vara anului 1940 și nu a fost eliberat decât după arbitrajul de la Viena.

Cauza îndepărtării Generalului Antonescu din Capitala trebuie căutată în primul rând în scrisoarea pe care i-a trimis-o Regelui, după răpirea

Basarabiei și Bucovinei. Când m-am întâlnit cu el în casa Dr. Popovici, i-am atras atenția asupra tonului aspru al scrisorii, care poate avea consecințe. Nu m-am înșelat. Dar ma întreb până astăzi dacă în luarea acestei măsuri n-a influențat și demisia mea din guvern. Se gândea oare Regele la posibilitatea creării unui front comun Legionar-Generalul Antonescu și vroia să taie din rădăcini această alianță, izolând pe omul capabil să antreneze armata într-o lovitură de Stat?

Nu trebuie pierdut din vedere și un alt motiv: ura de moarte ce exista între Generalul Antonescu și Moruzov. Generalul Antonescu fusese implicat într-un proces de bigamie, la instigația Palatului, pe baza unor dovezi procurate de Moruzov. Procesul s-a terminat cu achitarea Generalului. A fost un proces care a făcut mare vâlvă pe vremea aceea în Capitală. Avocatul care a pledat cauza Generalului a fost Mihai Antonescu (Ica). Din acele vremuri datează strânsa prietenie dintre cei doi Antonescu, fără să fi fost nici o legătură de rudenie între ei. Nu este exclus ca Moruzov, temându-se de ascensiunea Generalului, să-i fi forțat mâna Regelui pentru a-l interna.

Mihai Antonescu i-a fost de mare folos Generalului în timpul detenției lui la Mănăstirea Bistrița. Împuternicit de General, se ducea des pe la Legația germană, unde ducea tratative cu Fabricius. A întocmit memorii, în care expunea ideile Generalului asupra unei colaborări cu Puterile Axei. Nici Generalul Antonescu și nici omonimul său nu simpatizau cu Germania, dar, cu ura față de Rege, erau gata să se subordoneze Berlinului.

Ministrul Germaniei la București, Fabricius, a fost captat de elocvența lui Mihai Antonescu și în rapoartele ce le trimitea la Berlin mereu semnală pe General ca „der beste Mann der Nation”. Ca urmare a acestor referințe favorabile, guvernul german a dat dezlegare lui Fabricius să intervină pe lângă Rege, avertizându-l să nu pregătească Generalului sfârșitul pe care l-a avut Codreanu!

Fabricius nu iubea mișcarea și respingea o soluție legionară la conducerea României. Pentru acest motiv pleda la Wilhelmsstrasse cauza Generalului, ca o alternativă valabilă dacă Regele Carol ar fi constrâns să părăsească Tronul.

14. Politica externă a Guvernului Gîruntu.

Misiunea încredințată de Rege guvernului Gîruntu era să întreprindă România de vechile alianțe și să o întoarcă spre Axa.

Orientarea Regelui Carol spre Axa a început, din nefericire prea târziu ca să se mai poată evita dezmembrarea României. De abia la 1 Iunie 1940

Grigore Gafencu, omul garanțiilor engleze, este substituit la Externe cu Ion Gigurtu. Dar nici atunci Regele Carol nu era decis să rupă cu puterile occidentale. Făcuse un pas timid spre Axa, dar mai păstra o vagă speranță ca blindatele germane se vor împotmoli undeva înaintea Parisului. De abia după prăbușirea frontului francez, și-a dat seama că din Apus nu mai poate aștepta nici un ajutor.

Din acel moment s-a apucat să azvârle peste bord, în cea mai mare grabă, toate piesele vechiului sistem de alianțe anglo-franceze în care fusese angrenată până atunci România, în speranță că se va mai putea agata la vreme de carul triumfa al Puterilor Axei.

La 1 Iulie, Argetoianu fiind Ministru de Externe în guvernul Tătăărăscu, se renunța la garanțiile engleze, acceptate în 13 Aprilie 1939. De fapt aceste garanții, în momentul când s-a renunțat la ele, nu mai aveau nici o valoare, căci nu ne mai puteau apăra nici de Ruși și nici de Germani. Cum putea să ne ajute Marea Britanie, când ea însăși lupta din greu pentru salvarea propriei existente?

În declarația-program făcută de Gigurtu în 4 Iulie a anunțat cu emfază că România aspiră „la o sincera încorporare în sistemul creat de Axa Berlin-Roma” și pentru a da Puterilor Axei un nou gaj de bună credință, în 10 Iulie anunța retragerea țării noastre din Societatea Națiunilor. Aceasta retragere era un gest pur simbolic, care nu afecta cu nimic situația europeană și nu aducea nici un câștig Puterilor Axei, deoarece Societatea Națiunilor murise de multă vreme de moarte naturală.

Pentru a înțelege aparentele contradicții ale politicii Regelui Carol din vara anului 1940, revenim la ceea ce am spus în capitolele anterioare. Există un leit motiv care l-a călăuzit pe Rege în relațiile lui cu mișcarea și cu Puterile Axei. Ceea ce-l interesa pe Rege în primul rând, nu erau atât pierderile teritoriale, cât supraviețuirea regimului său. Prin aceste gesturi precipitate, prin aceste declarații de dragoste ipocrite, el urmărea să capteze bunăvoința Puterilor Axei pentru propria lui persoană, pentru a fi acceptat ca partener valabil în noua ordine europeană ce-o vor instaura aceste puteri.

Gândul lui principal era să nu beneficieze mișcarea legionară de Puterile Axei, mișcarea care s-a expus și a însângerat pentru Statele Revoluțiilor Naționale, ci tot el, asupritorul acestei generații, să aibă parte de onorurile noilor stăpâni ai Europei.

Regele era dispus să dea totul, oricât i s-ar cere din trupul țării numai să fie lăsat pe Tron și să nu se atingă nimeni de puterea lui. Aceasta era

preocuparea lui principală. Mișcarea putea fi acceptată la guvernare, dar numai în măsura în care îl servea personal, sprijinindu-l la Berlin și Roma ca să obțină investitura. Regele se angajase într-un fel de concurență cu mișcarea legionară, pentru a ieși cu note mai bune la examen în fața guvernanților de la Berlin și Roma. El ce putea oferi nu era văpaia unei credințe, noblețea unui ideal, ci... bucăți din trupul țării. Cu cât se va bucura de mai multă apreciere la Roma și Berlin și va putea, la sfârșitul acestei curse, să elimine pe primejdiosul lui rival, mișcarea legionară. așa se explica de ce Regele n-a vrut în ruptul capului să formeze un guvern de preponderență legionară – singura modalitate de a se înfrunța cu sorti de izbândă bătălia pentru apărarea frontierelor. În mintea lui prelua „sistemul” și nu ce se întâmpla cu țara. A da puterea pe mâna legionarilor, ar fi însemnat să renunțe la ceea ce ținea el mai mult, la puterea personală, la dictatura lui, la camarila lui.

În lupta lui de a înlătura competiția legionară la Berlin și Roma, Regele Carol dispunea de un avantaj însemnat, de care însă nu-și dădea seama. Nici Germanii nu erau interesați să ajungă mișcarea legionară la putere. Era utilă în această fază, când putea servi ca mijloc de presiune contra Regelui. Obiectivul lor principal în România era să obțină de la Regele Carol tot ce vroiau pentru a satisface revendicările vecinilor. Dar odată această operație terminată, guvernul german, și în special Ministerul de Externe, era dispus la o colaborare cu Regele. Ei s-ar fi opus oricăror tulburări în România, provocate de o reacție a Gărzii de Fier, pentru răsturnarea Regelui de pe tron, atât pentru a nu da prilej Rusiei să intervină cât și pentru telurile lor imperialiste în sud-estul european erau mai bine servite cu o Românie slabă decât cu o Românie puternică, condusă de o forță politică care se bucura de un mare prestigiu intern și extern.

Germania și Italia nu puteau primi România în clubul biruitorilor până ce nu se lichidau anumite socoteli. România, sub Titulescu și Regele Carol, a făcut o politică de permanentă ostilitate de Puterile Axei, a participat la marea manevră engleză de încercuire a Germaniei și era pe punctul să intre în război contra acestei țări în momentul conflictului germano-polonez. Toate aceste acte de dușmănie au fost înregistrate de cele două guverne. Între timp Germania și Italia și-au căutat noi aliați, Rusia, Ungaria și Bulgaria, cu regretul că nu e România aliată lor. În timp ce România acceptase inutilele și primejdioasele garanții engleze, Hitler și Mussolini contractase obligații față de noii aliați și acum trebuia să tina seama de

revendicările lor. România legându-și soarta de democrațiile occidentale, fiind un aliat potențial al lor, nu putea să fie tratată la egalitate cu aceste țări. Deși nu participase la război, România fusese de fapt învinsă și trebuia să plătească acum prețul păcii și prieteniei cu puterile biruitoare.

După Rusia, care obținea Basarabia, venea rândul Ungariei și Bulgariei ca să fie compensate pentru lealitatea lor.

Eforturile Regelui de a schimba politica internă și externă nu puteau opri mersul ineluctabil al evenimentelor.

Singura mișcare legionară putea să împiedice „diktatul” de la Viena, dar ea era ținută departe de putere pentru motivul cunoscut.

15. Măsuri contra evreilor.

Primul guvern din România Mare care s-a încumetat să se atingă de atotputernicia evreiască a fost guvernul Goga-Cuza. Dispozițiile cele mai importante au fost două: au fost suprimate gazetele evreiești „Dimineața”, „Adevărul”, și „Lupta” și s-a hotărât să se procedeze la revizuirea dreptului de cetățenie al evreilor. Mase mari de evrei intraseră clandestin în România la sfârșitul primului război, mărind în proporție considerabilă numărul acestei populații dușmănoase Statului Român. Contra acestei categorii de evrei, intrați ilegal în România, era îndreptat noul decret. Dar acest decret n-a cunoscut nici cel puțin un început de încurajare, la câteva săptămâni de la publicarea lui, guvernul Goga a fost concediat.

Aceste măsuri au fost tolerate și chiar încurajate de Regele Carol al II-lea în speranța că popularitatea mișcării legionare va putea fi abătută spre albia național-creștină a partidului Goga-Cuza. Regele nu urmărea o combatere efectivă a pericolului evreiesc în România, ci o slăbire a Legiunii, al cărei succes în alegerile din 1937 îl speria. Se făcuse socoteala că lăsând partidul național-creștin să supraliciteze mișcarea în materie de antisemitism, masele populare vor putea fi atrase să voteze cu guvernul și, în modul acesta, cel puțin temporar, pericolul Gărzii de Fier va fi îndepărtat. Partidul național-creștin ieșind biruitor din alegeri, va fi mai ușor manevrat de Palat decât partidul lui Codreanu, care forma bloc în jurul sefului lui și a cărui disciplină interioară era proverbială.

Guvernul Gigurtu, tot din ordinul Regelui și tot cu același obiectiv, reluase politica anti-iudaică a guvernului Goga-Cuza. Ca și în 1938, inaugurarea acestei politici nu avea ca scop să pună o limită penetrației evreiești în România, ci să câștige simpatia Berlinului. „Nu e nevoie de Garda de Fier, vroia să demonstreze la Berlin guvernul Gigurtu cu aceste măsuri. Iată și

noi putem fi antisemiți! Iată și noi putem aplica în România măsurile luate de Führerul în Germania! Iată și noi adoptăm doctrina național-socialistă cu legile ei rasiale! Nu vedeți că Regele este animat de cea mai mare bunăvoință să se încadreze nu numai politic, ci și ideologic în Axa? Ce nevoie e de mișcarea legionară?”.

Măsurile contra evreilor luate de guvernul Gigurtu fuseseră mult mai anemice decât cele legiferate de guvernul Goga-Cuza. A dispus eliminarea evreilor din învățământului și alte funcții publice, a impus oarecare restricții la intrarea evreilor în Universitate, a exclus copiii de evrei din „Straja Tarii” și a interzis căsătoriile mixte între evrei și români.

Toate aceste măsuri erau mai mult un spectacol destinat să-și producă efectul la Berlin și nu atacau fondul problemei. Numărul evreilor în învățământ și funcțiile publice nu era prea mare; oprirea copiilor de evrei de a participa la „Straja Tarii” nu avea nici o importanță, căci și așa aceștia nu se simțeau bine în această organizație; cât privește căsătoriile dintre evrei și români, erau extrem de rare.

Forța evreimii din România rezida în imperiul lor economic. Ei dețineau 70 la suta din bogățiile țării și cu imensele lor resurse financiare corupeau clasa conducătoare și împiedicau orice acțiune de renaștere națională.

16. Întrevederi politice.

Gratie trecerii mele prin cele două guverne, mi s-au deschis larg porțile lumii politice din Capitală. Am primit numeroase invitații de-a vedea pe cutare sau cutare om politic.

Niciodată n-am cerut ca să fiu primit de cineva, ci întotdeauna pasul prim a fost făcut de persoana cu care ma întâlneam. Aceasta s-a întâmplat nu pentru că aș fi disprețuit aceste contacte, ci pentru că nu cunoșteam personalul politic al României. Eu aparțineam unei alte lumi, trăisem în provincie și nu aflasem de aceste personaje decât doar din ziare. Ca intermediari serveau fie legionari din grupul Răzleților fie cunoscuți de-ai lor care întrețineau legături cu clasa politică.

În acest capitol voi consemna numai acele întrevederi care au avut oarecare importanță pentru acțiunea mea politică din acea vreme, fie prin rolul ce l-au jucat acești oameni în viața publică a României fie prin conexiunea lor cu Palatul.

Aplicând regula ce mi-am fixat-o de când mi-am recuperat libertatea, am refuzat să vad pe șefii celor două partide din opoziție, liberal și țăranist, și nici pe oamenii lor cei mai apropiați.

Era și primejdios și inutil. Regele Carol avea o frica mortală de formarea unui front comun miscare-Maniu și dacă s-ar fi realizat această coaliție, tot noi am fi fost loviți, în timp ce Maniu s-ar fi retras la Badaciu, cum s-a petrecut cu Căpitanul în 1938. O astfel de alianță era și inutilă, căci, în împrejurările de atunci, vechile partide, prizoniere ale politicii titulesciene, nu puteau fi de nici un folos țării. De câte ori mă întâlneam cu Moruzov, mă iscodea dacă n-am văzut pe Maniu!

Am acceptat să vad exclusiv oameni politici agreeți de Palat, știind că nu supăr pe Rege și, în al doilea rând, pentru că aveam certitudinea că tot ce spun la aceste întâlniri ajunge până la urechile Suveranului.

Consideram aceste legături extrem de utile, deoarece pe firul lor, prin repetatele mele declarații de lealitate, puteam dezarma temerile Regelui, determinându-l să accepte formula de guvernare propusă de mine.

În niciuna din aceste convorbiri nu m-am abătut de la faptul că mi l-au propus și interlocutorii mei n-au putut să audă o altă versiune. În toate aceste întâlniri, am susținut necesitatea unui guvern de emanație legionară, unicul guvern capabil să se înfrunte cu succes la Berlin și Roma în chestiunea revendicărilor maghiare și bulgare.

Întrevederile ce vor urma și pe care le voi expune pe scurt au avut loc între 15 Iulie – 15 August. Timpuriu de tot l-am văzut pe Nicolae Malaxa. Într-o zi, adusă de un legionar, apare la mine o fată slăbuță, cu ochelari, dar vioaie și plină de verva. Era secretara lui Nicolae Malaxa, D-soara Gheorghiu. Îmi spune că „D-l Inginer” vrea să mă vadă și dacă se poate chiar din seara aceea.

— Bine, dar unde?

— Chiar în vila D-lui Inginer de la sosea.

Ne-am dat întâlnire și la ora 9 seara am descins din mașină în fața vilei lui Malaxa. Se întunecase. Am fost introdus chiar de secretara în casă, apoi ea s-a retras, lăsându-ne singuri. Mă aflu într-o cameră mare, discret luminată de o lampă de masă cu abajur. Când am putut să disting, pereții și dușumeaua erau îmbrăcate în covoare și plus. Locul unde mă aflu mi-a făcut o impresie stranie, că și cum servea la săvârșirea unor rituri misterioase. Un singur om, acela din fața mea, și o liniște mormântală. Mai târziu am aflat că Malaxa prefera singurătatea acestei case, unde putea să mediteze în liniște asupra proiectelor lui.

Nicolae Malaxa era un om mărunțel de statură, delicat, în care viața părea că de abia mai pălpâie. Nu avea nimic din managerul de astăzi, robust și

clocotind de energie. Părea un aristocrat, o remanenta a unei lumi apuse. Toată puterea lui era concentrată în luminile ochilor, care trădau o inteligență puțin comună.

— D-le Sima, a început să-mi spună. D-ta nu ai de unde să mă cunoști. Am început să apreciez mișcarea prin Vasile Marin. L-am cunoscut când era student, i-am admirat inteligența lui excepțională și l-am ajutat să-și continue studiile în Franța. Și ca probă, uite câteva scrisori de la el, pe care le păstrez până acum ca un talisman, după moartea lui în Spania. Le-am citit cu atenție. Erau scrisori de-ale lui Vasile Marin, datate de la Paris, prin care îi mulțumea Inginerului pentru ajutorul primit.

Vorbea rar, încet și își cântărea fiecare cuvânt.

— Am vrut să vă cunosc, pentru a afla chiar din gura D-tale, cum vedeți situația politică. Eu am creat în România o mare industrie, folositoare țării, și aș vrea să știu la ce mă pot aștepta dacă mergem cu Germania.

— D-le Malaxa, situația țării noastre este extrem de gravă din cauza erorilor săvârșite de guvernele precedente. Corneliu Codreanu a avizat la timp de marile prefaceri ce vor avea loc în Europa, dar n-a fost ascultat. Dimpotrivă... Acum suntem la discreția Puterilor Axei, căci nimeni nu e dispus să se alieze cu Rusia Bolșevică. Vom suferi amputări teritoriale. Ceea ce se poate face și cât mai este timp, este de a reduce aceste pierderi teritoriale la minimum, dar aceasta ușurare nu se poate obține de la Roma și Berlin decât de un guvern legionar la cârma țării. Am demisionat din guvernul Gigurtu pentru a forța formarea unui nou guvern, de componentă legionară, unicul capabil să aibă audiență în cele două capitale ale Axei.

Majestatea Sa Regele trebuie salvat, pentru că este garantul continuității Statului Român. Faceți cele mai mari eforturi să convingeți pe Rege să încredințeze guvernul mișcării legionare, pentru a putea mobiliza întreaga națiune în lupta de apărare a granițelor țării. Nu vrem să provocăm tulburări interne. Politica externă are prioritate. D-voastră, de pildă, ați putea lua Ministerul Economiei într-un guvern de concentrare națională.

— Nu, D-le Sima, mi-a răspuns Malaxa speriat, nu. Eu sunt industriaș și vreau să rămân în meseria mea. Nu râvnesc la posturile politice. Pe mine mă interesează să cunosc poziția D-voastră față de industria țării.

— Noi constatăm că pozițiile economice ale evreimii au devenit prea puternice în România. 70 la suta din bogățiile țării sunt în mâinile lor. D-voastră ați creat o industrie națională și, după cum sunt informat, ați dat precădere, în cadrul ingineresc și tehnic al întreprinderilor, elementul

românesc. Nu ne vom atinge de fabricile D-voastră, pentru ca reprezintă o energie creatoare a poporului român.

— D-le Sima, ma bucur de ceea ce îmi spui și îmi face o deosebita plăcere să comunic și Suveranului ideile D-tale echilibrate.

Într-o după masă am fost invitat de Petre Andrei la el acasă, unde l-am întâlnit și pe Mișita Constantinescu, fostul ministru de finanțe și economie. Vroiau să afle amândoi ce schimbări interne se vor produce ca urmare a intrării României în Axa. Mișita Constantinescu a adăugat că atât el cât și Petre Andrei sunt oameni încă tineri, dispuși să colaboreze cu tineretul legionar la refacerea țării.

Le-am răspuns că regimul nu va suferi nici o modificare susceptibilă să răstoarne ordinea actuală, întrucât Regele va rămâne mai departe în fruntea lui. Ceea ce trebuia să se schimbe, este concepția de guvernare și oamenii care să pună în aplicare această concepție.

Am accentuat și în fața lor, deși știam că ceea ce vor auzi nu le face plăcere, că Regele ar trebui să formeze un guvern cu legionarii în posturi de răspundere, deoarece mișcarea este singurul partid care poate salva națiunea din furtună în care am intrat. Mișcarea nu urmărește o politică exclusivistă, ci este gata să colaboreze cu toate elementele leale ale Regelui. În ce privește trecutul, îl consider pe Armand Călinescu principalul responsabil. Fără de el nu s-ar fi ajuns la aceste confruntări sângeroase, deoarece el nu putea ajunge unde am ajuns decât împingând executivul în conflict cu mișcarea.

Pe Valer Pop l-am văzut de mai multe ori. Era cel mai apropiat de noi, ne sprijinea la Palat și, în sinele lui, dorea ca Legiunea să biruie. Era un om de o rară distincție. Cucerea prin manierele lui alese și prin noblețea spiritului său. Era un ardelean aclimatizat la București, dar fără a-și fi pervertit caracterul în contact cu politicianismul, cum s-a întâmplat cu atâția fruntași de peste munți descinși în Capitală. Era atașat Regelui, dar niciodată nu era dispus să-l lingusească, ascunzându-i adevărul. În toamna anului 1938 s-a opus politicii lui Armand Călinescu, sfătuindu-l pe Rege să pună capăt prigoanei. Înțelegerea cu el a fost ușoară, deoarece împărtășea deplin punctul nostru de vedere și a promis că-l va susține și în fața Regelui.

Vasile Mailat m-a dus într-o zi la profesorul de drept civil, Anibal Teodorescu, fost fruntaș averescan. Locuia pe Podul Sf. Elefterie. O figură uscățivă, tras la față, consumat în lucrări juridice și coduri. Partidul poporului dispărând după moartea Generalului Averescu, el nu mai juca un

rol politic activ. Vroia sa se intereseze de situația politica. I-am explicat cum am putut mai bine evenimentele în curs și atitudinea noastră fata de ele.

Pe Mircea Canciov l-am văzut prin mijlocirea unui domn Terianu, pe care l-am cunoscut cu acest prilej și despre care Stoicanescu îmi spunea ca era nelipsit din casa profesorului Nae Ionescu, până în clipa morții lui. Terianu nu avea o profesiune bine stabilita; în schimb enorm de multe legături pe care știa sa le speculeze.

Canciov m-a primit timid și rezervat. M-a ascultat cu atenție, dar nu și-a manifestat în nici o forma părerile proprii. Sotia lui, Georgeta Canciov, era scriitoare, iar surorile ei erau legionare.

Andrei Ionescu mi-a făcut legătura cu Vaida Voevod, pe care îl cunoștea de la Camera, unde era funcționar. Fostul prim-ministru și actualul consilier regal locuia în casa lui Constantin Angelescu, cel cu atentatul lui Beza.

M-am simțit mic și neînsemnat în fata acestui om care intrase în istorie. Speram sa găsesc în el un aliat în lupta de salvare a Ardealului, dar am constatat ca era inabordabil pe tema politicii actuale.

ori de câte ori deschideam discuția principala, se refugia în trecut, povestindu-mi amintirile lui de când era student la Viena. Nu stiu daca folosea aceasta metoda pentru a scăpa de orice declarații politice sau daca, într-adevăr, nu-l mai interesa prezentul. M-a invitat sa iau apoi masa cu el la „Continental”, restaurantul frecventat de oamenii politici din Capitala și de ziariști. Toate privirile erau ațintite asupra mesei noastre.

Mai interesata a fost conversația cu Constantin Argetoianu. Suferea de tulburări circulatorii și tocmai când am ajuns eu, ieșea medicul care îi dăduse o injecție. Mi-a spus cât de înțeleaptă a fost hotărârea Consiliului de Coroana de a renunța la Basarabia. „Am salvat Statul și armata”. I-am expus apoi ideile mele asupra crizei actuale și modului de rezolvare a ei. M-a lăsat sa vorbesc și la urma mi-a spus, bătându-mă pe umăr, ca sa n-am nici o grija, pentru ca el are bune legături la Berlin și poate lamuri toate problemele pendinte cu Germania.

Îmi făcea invitația sa sugerez Regelui un guvern cu el ca președinte de consiliu, în locul lui Gigurtu? Nu stiu, dar daca avea relații atât de excelente la Berlin, de ce nu l-a menținut Regele la guvern în toamna anului 1940 și de ce l-a înlocuit cu Tătăărăscu, cunoscut pentru orientarea lui anglofila? În realitate, Argetoianu avea legături de afaceri în mediile economice germane și credea ca pe firul lor poate înnoda și legături politice.

Târziu de tot l-am văzut și pe George Brătianu. De la prima întrevvedere mi-am dat seama de ce George Brătianu nu s-a putut impune în lupta politica. Îi lipsea energia și calitățile unui conducător.

toată viața lui a fost condamnat să joace roluri secundare în serviciul altora, spre deosebire de tatăl și bunicul sau.

Fata de mișcarea legionară a avut atitudini contradictorii. Uneori a susținut-o, alteori a atacat-o. Sub dictatura Regelui Carol, și-a dezvăluit adevăratele sentimente. A făcut mai multe călătorii la Berlin pentru a vorbi cu personalitățile celui de-al Treilea Reich și a drege situația în favoarea lui Carol, ori de câte ori raporturile româno-germane se încordau, cum a fost după asasinarea Căpitanului. Din conversația cu el nu am reținut nimic important, nici o idee și nici o sugestie care ar fi putut lumina tragedia țării. George Brătianu, ca mulți alți lideri politici, ar fi vrut să atragă tineretul legionar de partea lui, pentru că să-și întărească propriul sau partid, dar nu era dispus să-i recunoască misiunea lui înnoitoare pentru Stat și Națiune.

Am avut mai multe întâlniri cu Dr. Valer Modoveanu, un ardelean de pe la Năsăud, recent numit secretar general al Partidului Națiunii. Cum însă vorbirile cu el se încadrează într-un alt context, voi reveni asupra acestui episod mai târziu. Am fost și în casa lui Șeicaru, invitat la o recepție, la care a participat multă lume. L-am vizitat și pe profesorul Herescu, atașat cercurilor germane, cum mi s-a spus.

Din multe întrevederi ce le-am avut în această perioadă, am ajuns la concluzia că Regele Carol nu avea nici un adversar de talie în clasa conducătoare. Nimeni nu-i putea sta împotriva. și nici nu își imaginau măcar o lovitură contra lui. Cei ce îl detestau, sperau să fie răsturnat de „evenimente” sau poziția lui să fie în așa fel zdruncinată încât ei să profite de situație.

Pe Maniu nu l-am văzut, dar din modul cum s-a comportat în perioada 1938-1940, mi-am dat seama că nu putea să treacă pragul unei opoziții negative. Dinu Brătianu, seful partidului liberal, era preocupat în primul rând să salveze întreprinderile partidului, iar Regele îl ținea din scurt, amenințându-l cu represaliile economice. O singură excepție, Valer Pop, sincer îngrijorat de soarta țării și cu buna dispoziție de-a ajuta mișcarea legionară. La mai toți pe care i-am cunoscut în această perioadă, am observat în primul rând grija de soarta lor, teama să nu-și piardă pozițiile lor politice, sociale și economice în perioada de tranziție de la vechile alianțe la noua ordine europeană. Neamul românesc mergea la deriva evenimentelor,

fara conducători vrednici să-l apere și fara sa se poată distinge când și unde se va opri procesul de destrămare al Tarii.

17. Gigurtu și Manoilescu la Berchtesgaden.

În 26 Iulie 1940 Führerul invita pe Ion Gigurtu și Mihail Manoilescu la Berchtesgaden pentru a trata chestiunea revendicărilor maghiare și bulgare.

În ajunul plecării am avut o întrevedere cu Mihail Manoilescu la el acasă, pe Strada Viitorului. Era seara și ministrul își făcea ultimele pregătiri pentru călătorie: dosare, hărți și alte documente. Am stat unul lângă altul pe doua fotolii în salon încât ni se atingeau umerii.

Manoilescu vroia sa afle părerea mea despre vizita lor la Berchtesgaden. I-am repetat ceea ce am declarat de zeci de ori în întrevederile avute cu Moruzov, Nicki Ștefănescu, Urdareanu, Rege și diverși oameni politici.

Nu aveam nimic împotriva lui ca ministru de externe. Îi cunoșteam patriotismul și cred ca va apăra cu demnitate interesele tarii, dar guvernul Gigurtu din care făcea parte, luat cu totalitate, era un guvern slab, nu avea încrederea tarii și nu putea rezista presiunilor la care va fi supus din partea Puterilor Axei. E nevoie de un guvern tare, al cărui epicentru trebuie sa fie mișcarea. În interesul cauzei l-am sfătuit sa nu facă drumul la Berchtesgaden, cu Gigurtu ca președinte. Sa demisioneze. Ca urmare a demisiei lui, va cădea întreg guvernul și se va netezi calea pentru formarea unui guvern de mare eficacitate politica.

A fost o încleștare de doua ore între mine și Mihail Manoilescu pentru a-l convinge sa demisioneze și sa provoace o criza de guvern. În sufletul sau s-a dat în acele momente o lupta grea, dar până la urma s-a decis sa rămână.

Argumentul lui principal era ca el se bucura în Germania de o anumită ascendentă intelectuală și politica, ca economist de renume european și doctrinar al corporatismului, și ca prezenta lui acolo va fi spre folosul tarii, în întrevederile ce le va avea la Berchtesgaden.

Gigurtu și Manoilescu au avut mai întâi o conversație preliminară cu Von Ribbentrop în castelul Fuschl de lângă Salzburg. De la început între Von Ribbentrop și Manoilescu s-au stabilit raporturi de antipatie reciproca. Discuția principală a avut loc la Obersalzberg cu Hitler. Führerul a cerut miniștrilor români sa ajungă la o înțelegere cu Ungaria și Bulgaria în chestiunea frontierelor pe o baza dreaptă și rațională, care e schimbul de populație. Principiul a fost acceptat de Gigurtu și Manoilescu, dar s-au ivit divergente când s-a discutat aplicarea principiului în Transilvania. Au fost doua teme de controversa:

— Dacă schimbul de populație sa se facă imediat sau numai la sfârșitul războiului?

— În delimitarea părții ce trebuie cedată Ungariei sa se aibă în vedere suprafața locuită de Unguri în Transilvania sau densitatea populației?

Nu s-a ajuns la nici o soluție și a rămas convenit ca aceste chestiuni sa se trateze și lămurească la proxima conferința româno-ungara.

La masa dată de Führerul în onoarea oaspeților români. Manoilescu, crezând ca face placere lui Hitler, a deschis discuția mișcărilor înrudite ca ideologie. Hitler i-a răspuns într-un mod neașteptat: nu-l interesează nici o mișcare din alte țări și ca nici în Germania problema principală nu este cea ideologică: „preocuparea mea principală este să dau de mâncare la 80 de milioane de Germani”.

Manoilescu s-a întors decepționat de atmosfera ce-a întâlnit-o în lumea conducătoare germană.

Cei doi miniștri români și-au călătoriat la Roma. În 27 Iulie au văzut pe Ciano și Mussolini, dar fără ca din discuțiile avute să rezulte un nou punct de vedere. Li s-a recomandat și aici înțelegere cu Ungurii și Bulgarii.

18. Grigore Gafencu la Moscova.

În timp ce Gigurtu și Manoilescu se aflau în călătorie la Berchtesgaden și apoi la Roma, Regele Carol săvârșea un act care echivala cu sabotarea misiunii încredințate celor doi plenipotențieri români: în 27 Iulie numește pe Grigore Gafencu Ministru al României la Moscova. Această numire venea în flagrantă contradicție cu declarația de politică externă a lui Gigurtu, care, în momentul când a luat puterea, a anunțat aspirația României de a se încadra în noul ordin european. Gestul Regelui era prea spectacular ca să scape vigilenței germane. Persoana lui Grigore Gafencu era prea bine cunoscută în cercurile germane ca să mai existe un dubiu asupra semnificației acestei numiri și misiunii ce i s-a încredințat.

Grigore Gafencu aparținea liniei titulesciene a diplomației românești, fiind unul din adepții cei mai fervenți ai formării unei coaliții antigermane în Europa, cu includerea Rusiei. Cât timp a fost Ministru de Externe, din Decembrie 1938 până în Iunie 1940, a făcut dese călătorii în Europa cu scopul de a organiza această coaliție, în care să-l atragă și pe Mussolini să participe. El este omul care nu numai că a acceptat garanțiile oferite de Marea Britanie la 13 Aprilie 1939, dar a și instigat la Londra acordarea lor Poloniei și României, prin mijlocirea lui Viorel V. Țălea, Ministrul României din această capitală. Mișcările acestui personaj prin

capitalele europene erau urmărite pas cu pas de serviciile germane și toate informațiile asupra lui coincideau în a-l indica total înfeudat intereselor engleze.

Ce cauta Gafencu la Moscova și tocmai în aceste zile când diplomația română trebuia să fie extrem de circumspectă în relațiile cu Germania, pentru a nu îngreuna și mai mult situația externă a României, și așa destul de gravă? Era ultimul lucru ce trebuia să-l facă Regele, căci trimiterea lui Gafencu la Moscova nu putea fi considerată la Berlin decât ca un nou act de provocare al lui Hitler.

Regele Carol niciodată n-a fost sincer cu Puterile Axei, nici atunci când a făcut concesiuni economice masive Germaniei, cum a fost acordul din 25 Martie 1939. El urmărea doar să câștige timp până ce se va ivi o conjunctură favorabilă, când România să se poată angaja total alături de democrațiile occidentale. De mai multe ori a vrut să azvârle România în război contra Germaniei și tot de atâtea ori iuțeala cu care s-au desfășurat evenimentele i-a frustrat planul. În vara anului 1940, democrațiile apusene dispăruseră de pe continent și nu mai rămânea disponibilă ca aliat potențial al României contra Germaniei decât Rusia. Dar nici o alianță cu Rusia nu era probabilă în acel moment, din cauza că Rusia nu era probabilă în acel moment, din cauza că Rusia însăși era legată cu Germania printr-un pact de neagresiune. Regele Carol nu putea spera nici din această parte sprijin efectiv, care să-i permită să se opună Germaniei, cum îi era dorința. Situația externă a României s-ar fi stabilizat pe această poziție, adică, volens-nolens, Regele Carol trebuia să meargă cu Germania, deoarece Rusia nu era dispusă în acel moment să se înfrunte cu Germania.

Asa ar fi rămas lucrurile dacă nu s-ar fi amestecat din nou Marea Britanie în afacerile României. Alungată de pe continent, Anglia nu abandonase planul de încercuire al Germaniei și urmărea să-și ia revanșa în estul și sud-estul european. Pe de-o parte diplomația engleză a devenit foarte activă la Moscova, urmărind să determine Rusia să intre în război alături de aliați, pe de altă parte și-a pus ochii pe România, căutând să torpileze apropierea ei de Germania și chiar să creeze un „casus belli” între cele două țări pe chestiunea Transilvaniei.

Regele Carol a trimis pe Gafencu la Moscova, la instigația cercurilor engleze, ca să sonda intențiile Kremlinului în vederea încheierii unei alianțe cu Rusia, care să-i permită să se opună Germaniei când se va deschide chestiunea Transilvaniei. Misiunea lui Gafencu se realiza

chestiunea Transilvaniei. Misiunea lui Gafencu se realiza sub auspiciile Londrei și aparținea vastei manevre engleze de blocare a penetrației germane în estul și sud-estul european.

Stalin nu s-a lăsat ademenit de Englezi. El nu credea momentul oportun ca sa se angajeze în război contra Germaniei. Mașina de război germana era încă prea puternică și ar fi putut administra grele lovituri Sovietelor, provocând chiar răsturnarea regimului comunist. El aștepta ca forța limitată germană să se debiliteze suficient de mult pe frontul de vest, pentru ca atunci când va invada Germania cu armata lui intactă să obțină o victorie decisivă. Stalin s-a prefăcut că e interesat în propunerile lui Gafencu, care reflectau jocul diplomației engleze, dar nu pentru a sprijini România să reziste Germaniei, ci pentru a descoperi lui Hitler nealitatea Regelui Carol și a precipita astfel dezmembrarea României. Din sfărâmarea țării noastre, Stalin spera să obțină cel puțin întreaga Moldova.

Regele Carol ducea un dublu joc: pe fața cu Puterile Axei, iar pe ascuns, prin mijlocirea lui Gafencu, trata încheierea unei alianțe cu Rusia. Stalin avea un alt plan care se suprapunea și peste planul englez: de acord cu Hitler să obțină împărțirea României după modelul polonez, el ocupând partea septentrională a țării.

19. Miniștrii legionari nu demisionează.

După adunarea de la Budișteanu, așteptam dintr-un moment într-altul demisia celor trei miniștri din guvern, după ce recunoscuseră ei înșiși în fața juriului legionar convocat din propria lor inițiativă că atitudinea mea servea mai bine intereselor Legiunii și Neamului și că trebuia să-mi urmeze exemplul.

Dar zilele treceau și demisia lor nu se anunță. În zadar căutam în ziare, în fiecare dimineață, binefăcătoarea știre care ar pus Palatul în grea încurcătură.

N-am mai încercat să-i vad, fiindu-mi penibil să-i agreez, reamintindu-le angajamentul luat. I-am văzut fotografiați în ziare în uniformă Frontului Renașterii, iar mulți legionari i-au întâlnit pe strada în aceeași uniformă, ieșind fie de la minister fie de la anumite festivități.

Rămânerea lor în guvern se datorează continuelor presiuni la care au fost supuși din partea Palatului. Există o presiune de jos în sus a maselor legionare, care le cerea să demisioneze, dar când erau chemați de Rege sau de Urdareanu, se înmuiau și dădea înapoi. Fără îndoială că de la un timp au

prins gust de situația privilegiată în care se găseau și le venea și greu să se despartă de fotoliile ministeriale.

Radu Budișteanu întrecuse măsura unei atitudini oportuniste și o luase razna rau de tot. În calitate de Ministru al Cultelor și Artelor, se deplasa adeseori în provincie, chipurile ca să se intereseze de starea bisericilor și muzeelor, dar în realitate ca să sondeze opinia legionarilor din provincie. Ținea și discursuri, care erau publicate cu satisfacție de presa regimului. El susținea teza că există oameni destinați să se sacrifice pentru o idee și alții pe care destinul i-a crușat pentru că să împlinească opera lor. Cu această filosofie, vroia să se indice pe sine că a fost rezervat de destin să fie urmașul Căpitanului. „Explicația morții Căpitanului, data de Budișteanu, scrie Petrescu, convenea oamenilor regimului, pe care îi îndepărta de răspunderea uciderilor, iar pentru orator deschidea perspective de mare carieră politică în viitor”.

Încercarea celor trei miniștri de a-și găsi un suport al acțiunii lor politice în lumea legionară din provincie – suport pe care îl pierduseră în Capitală – a dat greș de asemenea. În orice punct al țării intrau în contact cu legionarii, se producea un vid în jurul lor, o răceală de gheață. Răspunsul legionarilor la ideile și teoriile lor, prin care încercau să explice rostul rămânerii lor în guvern, era invariabil același: „Când va dați demisia?”.

După întoarcerea lui Gigurtu și Manoilescu de la Berchtesgaden, am făcut o ultimă încercare să demisioneze. Era iminentă amputarea frontierei de vest și speram că această perspectivă tragică să-i zguduie, chemându-i la realitate. Le-am trimis vorba prin diverși legionari să-și revizuiască atitudinea în lumina ultimelor evenimente, dar fără rezultat.

Noveanu, Bădianu și Budișteanu s-au balansat câțva timp între aceste două sentimente contradictorii, până ce și-au legat definitiv soarta de Regele Carol și au căzut odată cu el.

20. O intrigă a Legației Engleze.

În prima săptămână a lunii August 1940, Legațiile străine și oamenii politici din Capitală primise un manifest semnat „Garda de Fier”, prin care erau atacate atât Puterile Axei, pentru sprijinul pe-l dau revendicărilor maghiare și bulgare, cât și Regele Carol pentru orientarea lui spre Berlin și Roma. Manifestul se încheia cu o declarație de prietenie pentru Anglia și aliații ei. Foile cu manifestul au ajuns și în orașele de provincie, mai ales în regiunile locuite de minoritatea germană.

În 24 de ore am identificat sursa de unde provenea manifestul: era de la Legația engleza. Am mai fost informat ca la distribuirea manifestului au participat și elemente din Politia Capitalei.

Intenția cu care s-a recurs la acest fals mi-a trecut ca un fulger prin minte. După ce regimul și forțele care îl susțineau n-au reușit sa distrugă mișcarea prin decimarea ei fizica și nici sa sfarme unitatea și nici sa o compromită, angajându-o în guvernul cedărilor teritoriale, au urzit aceasta intriga, așezându-ne într-o poziție cum nu se poate mai incomoda și mai greu de aparat: din punct de vedere intern ne răzvrătisem contra Regelui Carol; din punct de vedere extern ne rupsesem de puterile Axei. Dacă acest fals s-ar fi acreditat, în câteva zile, într-o săptămână, doua, puteam fi loviți de Rege fara sa se teama de o reacțiune de la Berlin sau Roma, deoarece noi înșine ne îndepărtasem de aceste puteri pentru a ne apropia de dușmanii ei, cum afirma manifestul.

Dar aceasta n-a fost decât începutul. Intriga a fost infinit mai complicata. După lansarea manifestului, corespondenții din Capitala ai ziarelor engleze s-au însărcinat sa retransmită la Londra senzaționala știre într-o forma care-i dădea un relief și mai mare. Astfel ziarul „Times” vorbea de o alianță a Gărzii de Fier cu Maniu și Brătianu pentru apărarea Transilvaniei, cu ajutorul Angliei și contra Puterilor Axei. Buletinele românești de presa și de radio, pe care am avut prilejul sa le citesc, conțineau numeroase notițe referitoare la aceeași informație, comentata de ziarele engleze și posturile de emisiune de la Londra. Știrile propagate de Londra, având la baza manifestul de la București, au fost reluate apoi de alte capitale europene, încât din frecventa și importanta ce li se acorda se putea deduce ca trebuie considerate cu toată seriozitatea.

În cercurile diplomatice ale Legațiilor Germana, spaniola, italiana și japoneza știrea despre îndepărtarea Gărzii de Fier de Axa a provocat consternare și funcționarii lor își manifestau public nedumerirea în convorbirile cu legionarii.

Firește ca aceasta știre nu putea produce nici cea mai mica impresie în rândurile legionarilor, care știau cât de solid e ancorata mișcarea în Axa, dar extrem de periculoasa prin consecințele ce le putea avea pe plan politic. Pentru a destrăma aceasta intriga, am mobilizat toate elementele din corpul Răzleți care aveau legături cu aceste legații, dându-le instrucțiuni sa dezmință paternitatea legionara a manifestului. Considerând totuși ca știrea era prea grava pentru a fi combătuta numai pe aceasta cale, am redactat un

text pe care l-am distribuit agențiilor străine. Nota a fost semnată de mine și a fost imediat difuzată de posturile de radio de la Berlin și Roma și cu multă ușurare primită în aceste capitale. În declarația mea arătam ca manifestul care a stârnit această campanie nu ne aparține, fiind o înscenare a Legației engleze, și ca mișcarea legionară rămâne ferm atașată de Puterile Axei.

Bineînțeles că n-am uitat să avizez și pe Urdareanu de această intrigă, prezentându-i și textul ce l-am difuzat, dar nu părea prea încântat de reacția mea.

21. La răscruce.

Pe la începutul lunii August 1940, mi-am dat seama că situația în care ne găseam nu se putea prelungi multă vreme. Între mine și regim se angajase un fel de hărțuială, fără să se prevadă un deznodământ apropiat. Sprijinit pe întreaga mișcare, dădeam asalturi peste asalturi pentru a provoca răsturnarea guvernului Gigurtu.

Dar Regele nu ceda, având ca aliați pe cei trei legionari, care refuzau să demisioneze, și pe Mihail Manoilescu, care, din scrupule de patriotism, se credea obligat să rămână în guvern.

Fără sprijinul acestora, guvernul s-ar fi prăbușit și drumul ar fi rămas liber pentru formarea unui guvern de salvare națională.

În această luptă surdă, și regimul îmi administra contra-lovituri, cum a fost adunarea din casa lui Budișteanu sau intriga Legiunii engleze și multe altele mai puțin vizibile. Rezultatul acestei probe de forță, care dăinuia de la demisia mea din guvern, 7 Iulie 1940, a fost până atunci un fel de match nul. Nici Regele n-a cedat și nici mișcarea nu revenea pe poziția de colaborare politică cu regimul, căci cei trei miniștri, Noveanu Bidianu și Budișteanu, nu mai aveau audiență în sânul ei, nereprezentând decât o expresie izolată a propriilor lor interese.

Dar era mai mult decât evident că tensiunea dintre Palat și mișcare se va rezolva cu victoria Regelui. Noi ne bucuram în acel moment de o imensă popularitate. Fără exagerare, toată țara era cu noi, dar Regele dispunea de armată și de aparatul Statului, care continua să fie mâna oamenilor lui de încredere. Odată trecută această perioadă critică, odată reglementată chestiunea frontierelor și Berlinul mulțumit de gestiunea Regelui, nimic nu-l va mai împiedica să revină la vechile metode de persecuție.

Dar mai gravă se prezenta situația externă. Incertitudinile viitorului legionar se complica cu apropierea scadentelor, când vor fi smulse noi bucăți din trupul țării. Cu guvernul Gigurtu, am puterile vor fi teribil de

mari în Ardeal, caci acest guvern se va înclina fara nici o rezistenta italo-germane, pentru a putea salva regimul carlist.

Daca din punct de vedere legionar, mai puteam spera la o schimbare de opinie din partea Palatului și nu era nevoie absoluta de o revoluție, din punct de vedere extern rigiditatea cu care dictatura carlista își menținea pozițiile devenise intolerabila. Cu cât se prelungea existenta acestui regim nefast cu atâta creștea și primejdia de la hotare. Cu un guvern legionar la cârma tarii, pierderile teritoriale ar fi putut reduse într-o proporție apreciabila.

Din nou mișcarea era pusa în alternativa sa lase lucrurile sa se întâmple peste capul ei, fara a se mai expune la suferințe și vărsări de sânge sau sa intervină cu toate forțele pentru a opri roata destinului sa treacă peste trupul tarii, lasându-o într-o stare jalnica. Chestiunea legionara, soarta noastră tragica, dorința de o viață mai liniștită, iarăși treceau pe al doilea plan și în fata mea îmi apărea cu o putere irezistibila, cealaltă alternativa, imperativul national. Trebuie sa facem ceva înainte de a fi prea târziu, pentru a alunga acest regim nefast de la cârma tarii și a salva hotarele amenințate.

De la începutul lunii August m-am decis sa pun în aplicare planul de acțiune conceput la Berlin. Elementele care au urmat cursul revoluționar din iarna acestui an la Berlin le-am trimis în diferite puncte ale tarii, prevăzute în acest plan, pentru a ocupa posturi de comanda.

Cum am făcut de atâtea ori în aceasta perioada, când se iveau momente grele, m-am dus sa ma sfătuiesc cu Profesorului Codreanu.

I-am expus impasul în care se găsește mișcarea, amenințarea de la hotare, mult mărită de acest guvern debil, aservit în primul rând intereselor camarilei, și planul meu de acțiune. Trebuie sa întreprindem ceva pentru a dărâma regimul înainte de a bate ceasul deciziilor la Roma și Berlin. Suntem angajați într-o cursa contra timpului și salvarea frontierei apusene depinde de rapiditatea intervenției noastre. Cu Regele pe tron, viitorul Legiunii este sumbru, dar al tarii și mai sumbru. Un glas din adâncuri ne cheama să-i sărim într-ajutor „acum ori niciodată”.

Profesorul Codreanu m-a ascultat cu mare atenție și mi-a dat deplina lui aprobare. A fost unicul dintre figurile principale ale mișcării căruia i-am destăinuit acest plan și pe care l-am ținut la curent cu toate etapele lui de dezvoltare.

Când am luat decizia de a pregăti o soluție de forte, n-am renunțat la acțiunea politica propriu zisa. Cele doua acțiuni de acum merg paralel. N-

am încetat nici o clipa campania de răsturnare a guvernului unui guvern legionar, evident ca abandonam proiectul revoluționar. Mai păstrăm nădejdea ca Regele, în fata greutăților crescânde ce le întâmpina pentru noile frontiere ale României, se va adresa mișcării legionare în extremis. De aceea și primele răspândiri de efectivele legionare pe teren au fost imperceptibile. Au constituit doar un dispozitiv schematic, care putea fi retras oricând, fara sa observe autoritățile ceva.

Mi se strângea inima când ma gândeam la noile pierderi pe care va trebui sa le sufere mișcarea și tare as fi fost bucuros sa mi se deschidă linia politica.

Eram mereu cu inima îndoita și tot ce-am realizat în prima jumătate a lunii August a fost timid și incomplet.

Numai când posibilitățile politice ar fi fost epuizate, eram decis sa dau instrumentul revoluționar, pe care îl țineam în rezerva, toată amploarea cuvenita.

22. Un drum prin Ardeal.

Tot pe la începutul lunii August am făcut un drum de doua zile la Sibiu pentru a-l vizita pe Mitropolitul Nicolae Balan al Ardealului, care își exprimase dorința sa ma cunoască prin profesorul de teologie Spiridon Cândea, legionar.

Am mers cu mașina, luând ruta Brasov-Fagaras-Sibiu și având ca însoțitor pe Horia Cosmovici. M-am oprit un sfert de ora în satul meu de obârșie, Mândra, la 7 km de Făgăraș, pentru a-mi vedea rudele și cunoscuții. Dar nici la casa lui Ion Dan, seful de garnizoana al comunei, și nici a familiei Beleuta nu am găsit pe nimeni, în afara de copii. Toți erau plecați la câmp.

Mitropolitul Nicolae Balan, avizat de sosirea mea, m-a primit îndată. Mai întâi m-a condus sa vad reședința lui și apoi muzeul metropolitan. Mitropolitul era un bărbat impunător.

Discuția s-a concentrat, cum era și natural, în jurul pretențiilor maghiare și a ținuturilor amenințate sa ne fie răpite. Era îngrijorat de cuantumul sacrificiilor ce ni se vor cere de către Hitler și m-a întrebat ce se poate face.

— Mișcarea legionara are o soluție pentru a evita aceste pierderi sau cel puțin ale reduce la minimum, dar este respinsa de sfătuitoarii din jurul Regelui: un guvern legionar. Cu un guvern-emanatie al mișcării, Hitler și Mussolini nu vor putea trata cu desconsiderația ce-o poarta actualului guvern, lipsit de o baza populara și fara prestigiu peste hotare. La Berlin și Roma, cu toate schimbările de fațadă, se știe ca guvernul Gigurtu este

expresia acelorași cercuri romanești care au împins România în aceasta situație, ca urmare a politicii de permanenta ostilitate fata de Puterile Axei. Guvernul Gigurtu i se vor putea impune orice condiții pentru a fi primita România în noua ordine europeana cu certitudinea ca vor fi acceptate, daca mișcarea ar fi la conducere, ar mobiliza întreaga națiune pentru apărarea hotarelor și va invoca sacrificiile făcute de legionari pentru Statele revoluțiilor naționale.

— Rog și Înalt Prea Sfinția Voastră sa susțină, în contactele ce le va avea la București, aceasta formula, unica salvatoare pentru neam și tara în împrejurările actuale.

Mitropolitul Balan avea faima de om extrem de prudent în relațiile cu puterea politica, pentru a nu dauna Bisericii pe care o păstorea. A ascultat cu atenție tot ce i-am spus, dar nu și-a dezvăluit în nici o forma părerea proprie și nici nu și-a luat vreun angajament.

Profitând de faptul ca era la Sibiu, am făcut un raid până la Miercurea Sibiului, unde locuia Corneliu Georgescu. Nu-l cunoșteam decât fugăr din rarele întâlniri de la sediul din București în vremuri bune, fara sa fi avut vreodată prilejul sa stau cu el temeinic de vorba. Înainte de mine trecuse pe la el Petrascu și îl informase de situație, dar era de mare importanta sa audă din gura mea versiunea reala a evenimentelor și să-mi spună punctul lui de vedere.

Întâlnirea cu Corneliu Georgescu mi-a dat un nou avânt, întarindu-mi încrederea ca sunt pe drumul cel bun. Era un om ponderat și cu mintea clara. Nu râvnea la nimic; nu se preocupa decât de viitorul neamului și al tarii.

Nu am descoperit la el nici o urma de ambiție care să-i întunece dreapta judecata.

I-am explicat lui Corneliu Georgescu tot ce-am făcut din timpul când am fost eliberat de la Siguranță: constituirea Partidului Națiunii și decepțiile suferite, trecerea prin cele doua guverne, demisia, miraculoasa salvare a unității legionare în casa lui Budișteanu, la care el nu participase, și raul ce-l fac cauzei cei trei miniștri care refuza sa părăsească guvernul, desi sunt dezaprobați de imensa majoritate a legionarilor. Numai un guvern condus de legionari ar putea salva frontierele tarii, în timp ce cu actualul guvern se merge matematic la catastrofa.

Ce bucurie sa ai de-a face cu un om inteligent și dezinteresat! Ne-am înțeles de la alfa și omega.

Mi-a aprobat atitudinea și m-a asigurat de întreg sprijinul lui. L-am rugat atunci să binevoiască să descindă la București, deoarece suntem în ajunul unor evenimente decisive și prezenta lui în Capitala este absolut necesară. Mi-a promis că în câteva zile va fi la București. De abia ajunsese acasă. Fusese în lagăr și apoi concentrat multă vreme pe zonă.

Îi venea greu să se despartă de familie, de cuibul lui, de orașelul acela liniștit de munte, unde își exercita profesiunea de avocat.

Revenind la Sibiu, m-am întâlnit pe stradă cu un vechi coleg de la liceul din Făgăraș, Vasile Neagoe, care intrase în poliție și era comisar la chestura locală. Mi-a dat o informație prețioasă.

— Știi că ăștia nu va vor lăsa să ajungeți la putere. Din dispozițiile primite și mai ales din ce se vorbește în cercurile colegilor mei, rezulta că s-ar putea reveni la vechile metode, odată rezolvată chestiunea frontierelor.

— Nu ai nici o grijă, dragul meu. Cine știe de unde a ieșit acest zvon fără temei. Nu se va întâmpla nimic. Ostilitățile dintre noi și Rege sunt definitiv îngropate. Eu duc o luptă politică în cadrul regimului și nimic mai mult.

23. O nouă lovitură de la Berlin.

Nici nu mă dezmeticisem bine după înscenarea Legației engleze și o nouă intrigă se țese în jurul meu, infinit mai primejdioasă și care putea fi fatală Legiunii. După înfrângerea suferită cu scrisorica Preotului Dumitrescu-Borsa în adunarea din casa lui Budișteanu, Papanace n-a renunțat la planul lui de a-mi zadarnici acțiunea din țară. De asta dată a imaginat o combinație atât de ingenioasă, atât de rafinată, încât era imposibil, după calculele omenești, să mai scap teafăr din urzeala ei. Planul lui Papanace era conceput pe trei etaje. Dacă nu exploda un proiectil, mai rămâneau două de rezervă și era suficient unui singur să-și atingă tinta pentru că toată mișcarea din țară să sara în aer.

Cum am mai spus și înainte, după urâtul comportament al lui Papanace cu Stoicanescu și Borobaru la Berlin, am întrerupt raporturile cu Papanace, socotind că este de rea credință și că orice informație ce i-aș da-o ar folosi-o împotriva mea, creându-mi situații grele. Dar dacă eu îl ignoram, nu același lucru se întâmpla cu el. În măsura în care putea fi informat pe alte canale și îl ajutau puterile, căuta să distrugă minunata unitate legionară ce se realizase în țară între mine, Forul Legionar, Profesorul Codreanu cu Noveanu. Deși pe poziții divergente – Noveanu era omul Palatului, iar Papanace revenise la anti-carlism – aceasta nu-i împiedica să fie aliați pe o

tema centrala: sabotarea acțiunii mele. Se menajau reciproc și complotau împreuna.

Noveanu trimisese la Berlin în luna Iulie pe Preotul Stefan Palaghita ca sa se informeze asupra atitudinii grupului de acolo în chestiunea mea.

Preotul Palaghita nu venise ca refugiat ca refugiat politic, ci cu pașaport în regula. Fiind instruit dinainte de Noveanu, nu i-a fost greu lui Papanace să-i adâncească pornirea împotriva mea, arătându-i ca grupul de la Berlin, cu excepția câtorva, nu este cu mine și nu acoperă acțiunea mea.

Acum, despre care acțiune este vorba? Papanace amesteca intenționat acțiunile mele ca niște cărți de joc și scotea din ele pe aceea care îi convenea, interpretând-o după capacitatea de înțelegere a fiecăruia. Care din acțiunile mele nu era buna?

1. Acțiunea de răsturnare a Regelui Carol pregătită la Berlin? Aceasta acțiune am început-o în perfecta înțelegere cu el și numai în ultimul moment el s-a sustras de la răspunderi, sfătuindu-mă și pe mine sa renunț la ea. Ceea ce eu am refuzat.

2. Acțiunea de colaborare cu Regele Carol? Dar aceasta acțiune o aprobase și el în mesajul trimis în țara Regelui Carol prin intermediul celei de-a doua delegații legionare. Le era permis celor dințară sa dea mâna cu „asasinul Căpitanului” și mie nu?

3. Acțiunea de desprindere și distanțare de Regele Carol, după demisia mea din guvern? Nici aceasta nu era buna?

Alte ipoteze de lucru nu mai existau în țara. Eu am trecut în doua luni prin toată gama lor. După ideea lui Papanace, daca eram contra Regelui Carol și vroiam să-l răstorn prin violenta nu era bine. Nimeni nu-l mai putea înțelege. Ce vroia acest om? De fapt el nu urmarea un tel legionar propriu zis, nu-l interesa binele mișcării, ci cum să-mi facă mie rau, cum sa saboteze acțiunea legionara din țara. așa se explica și de ce n-a șovăit sa se alieze cu Noveanu, desi acesta era interpretul fidel al liniei carliste în mișcare. Pe Papanace nu-l deranja faptul ce Noveanu și ceilalți miniștri erau în guvern și nu le cenzura atitudinea; în schimb ma stigmatiza* pe mine, care de o luna de zile părăsisem guvernul!

După ce Palaghita a fost temeinic îndoctrinat de Papanace, a fost trimis în țara ca purtător al explozibilelor destinate sa ma sfârâme. În primul rând Palaghita adusese un manifest semnat de o parte din grupul de la Berlin, prin care se cerea abdicarea Regelui Carol. Era îndrumat sa predea manifestul direct Profesorului Ion Zelea Codreanu, însoțit de o scrisoare a

lui Papanace către Profesor. Papanace îl solicita pe Profesor sa redacteze și el un manifest cu conținut asemănător, prin care sa ceara abdicarea regelui, și apoi amândouă manifestele sa fie publicate într-o singura broșura și răspândite.

Profesorul Codreanu m-a chemat îndată la dânsul, mi-a dat sa citesc manifestul de la Berlin și scrisoarea lui Papanace și m-a întrebat ce părere am.

— Domnule Profesor, i-am răspuns, manifestul e bun și daca cei de la Berlin vor să-l difuzeze, pe socoteala și răspunderea lor, nu am nimic împotriva.

Dar daca v-ați asocia și D-voastra la aceasta acțiune, semnând un manifest asemănător, atunci este rau pentru D-voastra, rau pentru mine și rau pentru întreaga mișcare. Este ușor de prevăzut ce se va întâmpla. Veți fi arestat și internat ca Generalul Antonescu, care până astăzi este imobilizat la Mănăstirea Bistriță. dar, după D-voastra, voi fi arestat și eu și o mulțime de alti legionari, încât acțiunea proiectata va fi periclitata. Când dai un astfel de manifest, atunci trebuie sa ridici și poporul, pentru ca Regele Carol sa nu mai poată reacționa. Acest manifest este o declarație de război adresata Regelui. Dar când îi declari război, trebuie sa dispui și de o armata care sa intre în lupta cu forțele regimului.

Cei de la Berlin au făcut acest manifest, poate de buna credință, dar sunt de o ingenuitate politica feciorelnica. Ce cred ei ca Regele se va speria de manifestul lor și va abdica? Se va crampona de Tron cu ultimele puteri și numai împins zdravăn de o alta forță, va părăsi tara.

Aceasta forță este în pregătire. Legionarii se îndreaptă spre diferite puncte ale tarii pentru a-și lua în primire posturile de comanda. Când vom fi gata, vom da acest manifest, semnat de D-voastra, și atunci se va decide soarta.

Cum pe vremea aceea relațiile mele cu Profesorul Codreanu erau mai mult decât bune, erau filiale, și cum argumentația mea era inapelabila din perspectiva acțiunii comune ce-o pregăteam, nu mi-a fost greu să-l conving pe Profesor de inoportunitatea manifestului. L-a pus la dosar și a trecut la alte chestiuni.

Revenind la Papanace, nu stiu ce își poate imagina el când a conceput acest manifest. Își închipuia ca va produce un efect atât de puternic asupra Regelui încât acesta, speriat, va lua calea exilului? Sau ca se va ridica tara ca un singur om și îl va alunga? Exista o anumită inerție a maselor. Tara se

ridica, dar trebuie urnita din loc prin acțiunea câtorva elemente îndrăznețe, ceea ce pregăteam eu cu grupuri restrânse de legionari.

Se baza Papanace pe o intervenție germană? Cred ca mai degrabă la aceasta posibilitate se gândea, la o presiune externă.

Dar și în aceasta se înșela amarnic. Guvernul german nu se gândea la substituirea Regelui Carol. El urmărea doar să-l silească să facă concesii teritoriale cerute de Axa și apoi erau dispuși să se înțeleagă cu el, lăsându-l mai departe să conducă țara. Ei nu credeau mișcarea aptă să-i ia succesiunea și nici nu doreau o Românie puternică. Informațiile lui Papanace erau greșite, deși se afla la Berlin.

Chestiunea manifestului de la Berlin nu mi-a produs prea mare bătaie de cap, pentru că era o acțiune cunoscută și am putut la timp să o opresc.

Dar Palaghita transportase de la Berlin în țară și alte ghiulele, de existența cărora nu știam, și care dacă ar fi trase, ar fi provocat un adevărat dezastru în rândurile mișcării. Era o conspirație între ei doi, fără cunoștința semnatarilor manifestului.

Palaghita adusese de la Papanace niște scrisori adresate mai multor categorii de legionari: una macedonenilor, alta muncitorilor și alta studenților. De aceste scrisori, Palaghita nu pomenise nimic Profesorului Codreanu. Dar înainte de a le preda grupurilor indicate trebuia să facă o recunoaștere a terenului, pentru a nu cădea în mâini nesigure. Ajuns în țară, Palaghita a intrat în contact cu un grup de muncitori pe care îi cunoștea și le-a explicat în linii mari care este misiunea lui. Șeful acelui grup de muncitori l-a ascultat cu toată bunăvoința, pentru a-i declara la sfârșit că Părintele este complet neinformați și că toată suflarea legionară se identifică cu acțiunea lui Horia Sima. S-a dus la un alt cer de muncitori, unde le-a făcut aceleași confidențe, ca mandatar al grupului Berlin.

și s-a ales cu același rezultat. După alte experiențe, când a văzut care e starea de spirit a legionarilor, în organizațiile de bază, l-a cuprins panica și s-a decis să predea materialul compromițător.

Paralel cu cercetarea stării de spirit între cuiburile muncitorești și studențești, Palaghita a vrut să se achite și de a treia misiune primită de la Papanace, ale cărei efecte ar fi fost devastatoare pentru mișcare. Papanace îi mai încredințase un manifest pe care trebuia să-l imprime și apoi să-l difuzeze atât în Capitală cât și în provincie în mii de exemplare. Manifestul, nesemnlat de nimeni, trebuia să pună în gardă legionarii contra acțiunii lui Horia Sima, care e un act de nebunie și ar putea avea groaznice consecințe

pentru supraviețuitorii ultimei prigoane. Pe vremea aceea acțiunea mea de răsturnare prin forță a regimului era încă în stare embrionară și Papanace nu avea de unde să afle de ea. El a dedus că ar pregăti ceva în țara din planul meu anterior, pe care i-l expusesem la Berlin. Acest manifest dacă s-ar fi difuzat, ar fi rămas fără efect în rândurile legionarilor, atribuindu-l unei încercări a dușmanilor Legiunii, dar ar fi alarmat poliția. Așa cum era conceput, manifestul era adresat mai mult Regelui și camarilei și era o invitație să-și ia măsurile de apărare. Până la urmă autoritățile ar fi aflat originea manifestului și cine l-a împrăștiat. Venea de la Berlin, din partea grupului legionar de acolo, erau îndreptățiți să creadă în seriozitatea avertismentului și ar fi procedat la arestări preventive. În afara de mine, ar fi căzut victima manifestului aproape toate cadrele luptătoare ale mișcării și în modul acesta s-ar fi zădărnicit și ultimele șanse de biruință ale Legiunii.

Preotul Palaghita nu a avut noroc nici cu aceasta întreprindere. Găsise tipografia care să imprime textul lui Papanace, dar cum nu-l avea în acel moment la el, l-a trimis pe paracliserul său, Moș Chiriță, să-l ducă la cules. Moș Chiriță, omul lui de încredere, era și legionar și fusese și internat în lagărul de la Vaslui în 1938. Pe drum citind manifestul, omul acesta simplu, cu frica lui Dumnezeu, s-a speriat de conținutul lui și nu l-a mai dat la tipografie.

S-a întors cu manuscrisul lui Palaghita și i l-a dat înapoi, zicându-i că el nu poate să-și ia păcatele asupra lui, dând la tipărit acest manifest. „Apoi dacă Dl Comandant Horia Sima vrea să-l răstoarne pe Carol și să-l răzbune pe Capitan, eu zic că bine face. Căci dacă n-o face el, cine s-o mai facă?” „Să mai știi, Părinte, că greșești și mare păcat îți faci dacă tipărești manifestul contra comandantului Sima, pe care eu nu-l cunosc, dar știu că toți legionarii cu care am vorbit eu îl urmează și eu am să fac la fel ca ceilalți camarazi.” Muștră de omul său de încredere de la Biserica, care nu avea nici școala înaltă și nu pricepea nici politica țării, Preotul Palaghita și-a dat seama de enormitatea greșelii în care căzuse și a renunțat să mai tipărească manifestul. Între Papanace, care se pretindea a fi mare cap politic și legionar integru, și Moș Chiriță, paracliser la o biserică de mahala, Dumnezeu a ales pe acest obscur legionar să-și arate puterea.

Lui, împiedecând să se consume aceasta lovitură contra Legiunii, care ar fi compromis viitorul ei.

Tocmai ieșeam de la o consfătuire cu Corneliu Georgescu, Profesor Traian Brăileanu și Radu Mironovici, la care ne-am pus de acord asupra atitudinii

de adoptat la proxima audienta colectiva la Rege, fixata pentru a doua zi. Când ies pe poarta – nu stiu de unde aflate ca ma găseam în acel loc – ma întâmpina preotul Palaghita și după ce ma saluta, vad ca scoate un ghemotoc de scrisori și mi le înfunda în buzunar.

— Ce sunt astea?

— Sunt niște scrisori de la Papanace. Va rog citiți-le acasă.

Eu eram convins ca scrisorile erau pentru mine și conțin probabil informații prețioase de la Berlin. Ma bucuram chiar ca Papanace a revenit la sentimente mai bune.

Când mi-am azvârlit ochii pe ele, am văzut ca destinatarii erau alții. Una era adresata lui Costache Tega, din grupul macedonenilor, bun prieten cu Papanace, pe care l-am cunoscut și eu în timpul prigoanei. Celelalte doua erau scrise unor legionari pe care nu-i cunoșteam, dar cari făceau parte dintre muncitori și studenți.

Conținutul lor era cam același. Ce spunea Papanace în ele?

— Ca eu nu am știut sa mor ca Iordache Nicoară.

— Ca pentru a-mi salva viața, am acceptat sa colaborez cu Regele Carol, asasinul Căpitanului.

— și îi pune în garda pe legionari la care ar ajunge cuvântul lui sa nu-mi urmeze acțiunea mea, care poate duce la o noua catastrofa pentru mișcare.

În aceste scrisori, Papanace nu se lega cu nici o vorba de Noveanu, de Bidianu și de Budișteanu.

Prezenta acestora în guvern nu-l deranja. Normal ar fi fost să-și îndrepte tirul împotriva lor și nu împotriva mea, care părăsisem guvernul cu o luna înainte. Nu înțelegeam atunci logica întortocheata a lui Papanace, caci daca detești colaborarea cu Regele Carol, atunci trebuie sa fulminezi pe acei care mai continua aceasta colaborare și nu pe acela care se străduiește să-i scoată și pe ei din guvern.

Pe atunci nu înțelegeam dimensiunea operației montate de Papanace pentru a ruina acțiunea din tara.

Mult mai târziu, după guvernarea legionara și după ce ne-am aflat în al doilea exil din Germania, am posedat toate elementele necesare, din povestirile celorlalți, pentru a reconstitui teribila amenințare ce plana asupra noastră și pe care numai Dumnezeu a îndepărtat-o cu puterea Lui, caci eu nu aveam nici o cunoștință de ea.

În alta situație, as fi predat eu însumi aceste scrisori camarazilor cărora le-au fost adresate de Papanace, însoțindu-le cu explicațiile necesare, sar în

împrejurările de atunci când ne despărteau doua săptămâni de momentul loviturii, as fi păcătit grav contra Legiunii și Neamului dacă le-aș fi lăsat din mână. În acel moment trebuia sa ne concentram toate puterile și sa facem apel la toate rezervele pentru a organiza forța combativa contra sistemului, iar frații macedoneni aveau o misiune speciala de îndeplinit în cadrul revoluției atât în Capitala, cât și în provincie. O ieșire a lor în lupta, provocata de instigația lui Papanace, ar fi compromis grav sortii de izbânda ai Legiunii.

Preotul Palaghita s-a înapoiat la Berlin cu conștiința împăcată ca a făcut un mare bine Legiunii. Nu-l mai căutau pe Papanace, ci s-a atașat grupului de acțiune, care rămăsese sub conducerea lui Octavian Roșu. La dorința Preotului Palaghita, Roșu a convocat pe legionarii din acest grup și în fata lor a făcut un fel de spovedanie, mărturisindu-și păcatul în care era sa cada, în urma ațâțărilor lui Papanace, care-i prezentase într-o falsa lumina pe Horia Sima și acțiunea lui.

24. O convorbire semnificativa.

Tot în aceasta perioada, în jumătatea întâia a lunii August, am avut o convorbire cu Dr. Klaus Schickert, directorul agenției DNB la București.

Dr. Schickert trecea drept prieten al mișcării, încât ceea ce mi-a spus în aceasta convorbire a fost de mare preț pentru orientarea mea.

Dr. Schickert m-a întrebat ce se va întâmpla în România după ce guvernul actual va trebui sa cedeze Ungariei o parte din Transilvania? Cum va suporta poporul noua pierdere teritoriala și daca mișcarea nu va reacționa contra Regelui Carol?

Încurajat de simpatia lui pentru mișcare, am făcut imprudenta să-mi dezvălui gândurile.

— Mișcarea va reacționa, i-am spus, pentru ca ar fi monstruos sa rămână pe Tron acela care a ucis floarea tineretului pentru atașamentul arătat Puterilor Axei. Acum vine Regele și face exact politica preconizata de noi, dar în condiții lamentabile, cu rani adânci la toate hotarele. Nu vom putea suporta.

Dr. Schickert a fost vădit nemulțumit de răspunsul meu și mi-a dat o replica tăioasă:

— Va înțeleg sentimentele, dar cum vreți sa reacționați? E o aventura. Regele are armata, are jandarmii și poate sfârâma orice încercare de revolta. Fara îndoiala, D-voastra aveți o mare popularitate, dar fara arme nu veți putea face nimic.

Nu aveți alta alternativă decât să colaborați cu Regele. D-voastră ce aveți?
Într-adevăr gândindu-mă la ce aveam, m-a cuprins jalea. Puteam mobiliza câteva mii de tineri legionari, dar de unde arme?

Cine știe ce pistoale ruginite uitate prin vreun ungher. Totuși nu m-am bătut:

— Regele nu se va mai putea baza nici pe armata, după ce va fi mutilată și Transilvania. Armata a suporta și așa destul de greu retragerea din Basarabia.

Cred că în acest punct D-voastră va înșelați.

Dr. Schikert a insistat să mă convingă să nu ne răzvrătim, deoarece raportul de forțe e în favoarea Regelui.

Dându-mi seama că are o însărcinare să-mi vorbească în felul acesta și temându-mă că declarațiile mele, pe filiera lui, să nu ajungă în cercurile Palatului, l-am liniștit utilizând un alt argument:

— Aveți dreptate că suntem mult mai slabi decât Regele, dar chiar dacă am dispune de forțe suficiente, nu am întreprinde nimic acum, deoarece România se găsește într-o zonă primejdioasă și, profitând de tulburările interne, ar putea să intervină Rusia.

Dr. Schikert a fost mulțumit de răspunsul meu și ne-am despărțit în termeni cordiali.

Convorbirea cu Dr. Schikert mi-a confirmat bănuiala că-o aveam cu Nemții de la Berlin: nu ne susțin decât atât cât e necesar ca să-l determine pe Carol să accepte concesiunile teritoriale cerute de Axa și apoi să treacă de partea lor. Noi eram un fel de amenințare de care se serveau ori de câte ori întâmpinau vreo rezistență la București. Cartea lor principală pe care să o joace în România era tot Regele Carol, un Rege stors ca o lămâie de toate bunurile țării. Guvernul german nu avea intenția să sprijine mișcarea ca să ajungă la putere și de aceea ne sfătuia să nu încercăm răsturnarea Regelui, ci mai degrabă să intrăm în combinație cu el peste trupul martirizat al țării.

25. Întâlnirea fruntașilor ardeleni în casa lui Gigurtu.

În conformitate cu cererea lui Hitler, în 16 August 1940 s-a deschis la Turnu Severin Conferința româno-maghiară pentru a trata chestiunea Transilvaniei. Delegația română era condusă de Valer Pop.

În ajunul Conferinței, Regele Carol a considerat oportun să fie consultați și fruntașii ardeleni, fiind vorba de amputările ce trebuie să sufere provincia lor.

Până atunci Regele Carol nu tolerase nici un fel de amestec în politica externă a țării, dar s-a grăbit acum să ceară sfatul ardelenilor, nu pentru stima ce le-o purta, ci pentru a-i antrena și pe ei în procesul de destrămare al României Mari și a-și diminua astfel propria lui răspundere.

Consfătuirea fruntașilor ardeleni a avut loc în 14 August, în casa primului ministru Ion Gigurtu, din Strada Benito Mussolini 36 și au luat parte la adunare personalități ale vieții politice și publice de peste munți. În afara de Gigurtu și Manoilescu, au mai fost prezenți, Alexandru Vaida Voevod, Valer Pop, Dr. Iuliu Hașegan, Dr. Jinga, reprezentând partidul Național-țărănist, cei doi Mitropoliți, Balan al Sibiului și Nicolescu al Blajului. Am fost invitat și eu, ca ardelean, din partea mișcării legionare.

Mai întâi Gigurtu și Manoilescu au adus la cunoștința ardelenilor ce s-a discutat la întâlnirea de la Obersalzberg cu Hitler, ce li s-a cerut și principiul ce l-a fixat Führerul pentru delimitarea noii frontiere la granița de vest: schimbul de populație. După expunerile lor, au luat cuvântul rând pe rând cei prezenți și, cu sufletul plin de îngrijorare, și-au exprimat părerile lor.

Ceea ce am observat la toți vorbitorii, era că se limitau la afirmarea drepturilor românești asupra Transilvaniei, la respingerea pretențiilor maghiare, dar se fereau să dea o soluție, să-și exprime atitudinea de urmat în cazul concret în care se găsea România în fața Conferinței de la Turnu Severin. Mi-am dat seama de ce nu atacau miezul problemei. Ca să întâmpinăm cu oarecare sorti de izbândă răfuiala cu Ungurii, trebuia să se stabilească mai întâi antecedentele politice care au dus la această catastrofa și din răspunderile anterioare să se precizeze ce trebuie să facem în ceasul de fată. Dar nimeni din cei prezenți nu cuteza să taie nodul gordian, căci atât oamenii partidelor cât și oamenii Regelui erau co-răspunzători la tragedia țării. În politica externă, punctul de vedere al lui Maniu sau Brătianu nu se deosebea de al Regelui.

În cuvântarea mea, m-am referit tocmai la chestiunea de bază, de care u voia să se atingă nimeni: greșită orientare a oamenilor noștri politici în relațiile europene a provocat criza externă în care ne zbatem astăzi. În consecință, câtă vreme nu se va rezolva criza internă, nu ne putem aștepta la o îmbunătățire în relațiile noastre cu Statele biruitoare astăzi în Europa.

„Încadrarea României în noua ordine europeană nu poate fi realizată nici de acei care au prezidat la dezastrul țării și nici chiar de acei care, deși n-au participat direct la conducerea Statului, totuși împărtășesc vechea orientare de politică externă. Singura grupare de care dispune națiunea în actualele

împrejurări, capabila sa o duca la liman, este mișcarea legionara. Criza externa nu e decât un aspect al crizei interne și câta vreme nu se rezolva criza de structura a Statului, nu ne putem aștepta decât la noi înfrângeri și în politica externa”.

Majoritatea celor prezenți m-au aprobat, afara de Gigurtu, care îmi făcea semne disperate sa las aceasta chestiune, care nu interesa pe fruntașii ardeleni. La urma, ca sa arat asistentei ca nu sunt contra Regelui, ca n-am deschis aceasta veche rana din ostilitate fata de Rege, ci de dorința de a servi tara, am încheiat cu următoarele cuvinte: „Peste deosebirile de opinii ce le putem avea în acest moment, trebuie sa ne gândim la Majestatea Sa Regele, care rămâne în împrejurările grave de astăzi garantul unității și al continuității Statului Român”.

Ultimele mele cuvinte au fost primite cu o deosebita ușurare chiar și de Gigurtu su au fost salutate cu un ropot de aplauze.

Fruntașii ardeleni s-au despărțit fara sa ajungă la un punct de vedere unitar, care sa formuleze într-o moțiune sau o declarație. Au lăsat întreaga răspundere asupra acelor care duceau tratativele la Turnu Severin. Cu sufletele încărcate de cele mai negre presimțiri, au părăsit casa lui Gigurtu, unde numai stăpânul ei nu părea abătut.

Pe Gigurtu îl interesa mai mult titlul ce-l purta acum și soarta regimului decât soarta tarii.

26. Edith von Coller.

Pe la începutul lunii August, aud tot mai des de prezenta la București a unei doamne, Edith von Coller, care locuiește la Athenae Palace și ar fi trimisa speciala a lui Hermann Göring. Reichsmarschall-ul, între alte atribuții, avea și răspunderea planului economic german.

De la întâia ei apariție, ca împuternicita a lui Göring, s-a bucurat de o vasta circulație în mediile politice ale Capitalei, eclipsând pe Fabricius și tot vastul sau major de funcționari de la Legație. Într-o zi numele ei trecut pe lista persoanelor primite în audienta de Rege. Aceasta femeie putea sa aibă o importanta pe care noi o ignoram. Göring, pe vremea aceea, era a doua personalitate a Reichului, cu mult înaintea lui Goebbels, Himmler, Hess și Ribbentrop. Implicit reprezentanții lui se bucurau de același prestigiu.

Cum misiunile Doamnei Edith von Coller erau strict economice, cum mi s-a spus, nu m-am interesat de activitățile ei și nici n-am încercat s-o cunosc. Pentru noi, în acea perioada, politica externa avea precădere, caci granitele tarii erau amenințate.

Dar într-o zi, trebuie sa fi fost prin 10 August, îmi comunica Dr. Alexandru Popovici ca Edith von Coller vrea sa ma vadă. Nu îmi surâdea întâlnirea, dat fiind ca nu eram prea tare în probleme economice și i-am sugerat sa o îndrume spre un alt camarad, pregătit în materie, care poseda cunoștințele necesare ca sa trateze despre viitorul relațiilor comerciale româno-germane. Doamna însa insista ca voia neapărat sa vorbească cu mine. așa se face ca m-am întâlnit cu trimisa lui Goering în casa Doctorului Alexandru Popovici. La conversație l-am reținut și pe Doctor pentru eventualitatea ca as avea greutate de înțelegere.

Ma așteptam sa vad o persoana mai în vârstă care sa corespunda fizic titlurilor și misiunilor ce le avea, când intra în camera o femeie tânără, înalta și extrem de eleganta. Doamna Coller se interesa de sectorul agricol al României. Pentru Germania, România este principala furnizoare de cereale și plante oleaginoase și Reichsmarschall-ul, ca responsabil de planul economic, vrea sa se informeze cum ar putea crește producția agricola a României, ca sa poată contribui mai puternic la aprovizionarea necesităților de război ale Germaniei.

— Cum vedeți D-voastra dezvoltarea agriculturii românești? Daca mișcarea legionara a elaborat un plan de organizare al agriculturii?

— Noi n-am avut timpul necesar ca sa ne ocupam de studiul unui plan economic, deoarece de abia am ieșit din lagăre și închisori, iar acum suntem absorbiți de chestiunea teritoriala. În linii mari va pot spune ca pentru mișcare agricultura rămâne factorul principal de dezvoltare al tarii. România nu este în stare să-și creeze o industrie grea, caci îi lipsesc materiile prime. Pentru dezvoltarea agriculturii, mișcarea legionara se poate rezema pe brațele, elanul și hotărârea a zeci de mii de țărani legionari, răspândiți până în cele mai îndepărtate sate. Cât privește masurile de luat pentru a ridica la maximum capacitatea de producție agricola și zootehnica a tarii, guvernul trebuie sa procure în primul rând credite ieftine plugarilor. Este fals ca taranul român nu este capabil de o înnoire a gospodăriei lui și de o organizare rațională a muncii lui. Îi lipsesc mijloacele. Când taranul va avea bani, va ști sa cumpere unelte bune, tractoare, vite de rasa și să-și clădească grajduri moderne. Statul va trebui sa se îngrijească apoi și de valorizarea produselor agricole, caci banii împrumutați trebuie să-i restituie taranul. Bineînțeles ca trebuie sa existe și o rețea de îndrumători tehnici în toate satele.

Aceasta a fost prima mea conversație cu Edith von Coller. Și-a făcut niște note și mi-a dat întâlnire a treia zi tot în casele Doctorului Popovici.

La a doua întâlnire, Edith von Coller a schimbat subiectul. Nu o mai interesa agricultura, ci politica. M-a întrebat de mișcare, de forța ei, dacă mai este capabila de guvernare după pierderile suferite, care e starea de spirit a poporului și ce cred de Rege.

I-am răspuns ca Regele nu e contestat de noi ca Suveran al țării. Ceea ce nu ne convine, este politica lui. Eu am colaborat cu Regele, am fost ministru în doua guverne, dar la urma a trebuit sa demisioniez.

— Care au fost motivele pentru care ati părăsit guvernul?

— Din cauza statutului inferior ce ni l-a fixat Regele în cadrul guvernului și care nu corespundea nici pe departe popularității de care ne bucuram. La ora actuala suntem cea dintâi forța politica a țării. Ceea ce ne-a mulțumit și mai mult, a fost însa ca ne-a exclus din tratativele cu Puterile Axei. Ni s-au încredințat posturi secundare în guvern, de unde nu putem influenta evenimentele. Ori, era logic și natural, ca noi, care am suferit atâta pentru atașamentul nostru permanent pentru Puterile Axei, sa fim și primii când se tratează alăturarea României de aceste puteri.

Am aflat din ziare ca ati fost în audienta la Rege. În afara de misiunile economice ce le aveți, ati vorbit și de mișcare?

— Regele e un om admirabil. Își da seama de situația internațională și este decis sa se încadreze fara rezerve în sistemul de alianțe al Puterilor Axei. Am constatat ca Regele vrea sa colaboreze cu D-voastra. Mi-a repetat de mai multe ori acest lucru și este mâhnit ca tineretul nu-l înțelege. Trebuie sa va comunic ca este și dorința Germaniei sa se ajungă la un acord între Rege și Garda de Fier.

— Trebuie sa va exprim îndoielile mele, i-am răspuns. Am fost de trei ori în audienta la Rege și de trei ori i-am expus amănunțit cum vedem noi colaborarea cu Palatul și ce condiții trebuie îndeplinite ca sa de folos pentru țara, dar fara rezultat.

— Va înșelați, Domnule Sima. Regele este dispus mai mult ca oricând astăzi sa ajungă la o înțelegere cu D-voastra. Acum este momentul sa faceți o noua încercare.

Cine știe, ma gândeam? Poate ca gravitatea situației externe, în ajunul Conferinței de la Turnu Severin, l-a convins pe Rege sa consimtă la formarea unui guvern legionar. Nu trebuie pierdut acest prilej. E în interesul

tarii sa se ajungă mai degrabă la o soluție politica decât sa fim constrânși la o soluție de forță.

— Bine, Doamna, sunt mulțumit sa aflu de la D-voastra buna dispoziție a Regelui sa ajungă la o înțelegere cu noi. Dar cum sa reluam dialogul cu el? După demisia mea, nu i-am cerut audienta su acum nu citez sa fac acest pas.

— Domnule Sima, n-ai nici o grija. Voi aranja eu audienta și voi comunica Doctorului Popovici ziua și ora când va avea loc. D-voastra pregătiți-vă pentru audienta.

Într-adevăr, a doua zi, Edith von Coller telefonează lui Dr. Popovici ca audienta a fost fixata de Rege pentru dimineata de 16 August.

27. Ultima audienta la Rege.

În momentul când primisem vestea de la Doamna Edith von Coller ca ne-a fost concediata audienta la rege, se aflau la București Traian Brăileanu și Corneliu Georgescu.

Era un prilej minunat sa ne prezentam la Palat cu o delegație legionara reprezentativa a întregii mișcări și de cea mai înalta categorie politica.

Profesorul Brăileanu era senator legionar și un strălucit om de știință, iar Corneliu Georgescu aparținea grupului de întemeietori ai Legiunii. Am inclus în delegație și pe Radu Mironovici, care avea același rang în Legiune ca și Corneliu Georgescu. Cu părere de rau n-am putut sa luam în audienta pe Ilie Gârneața, caci în acel moment urma o cura la Slănicul Moldovei, și nici pe Vasile Iasinschi, care se afla în Bucovina.

În ajunul audientei, ne-am adunat tuspatri ca sa ne punem de acord asupra strategiei de urmat în tratativele cu Regele. Am ajuns la unanima hotărâre ca nu vom accepta sa intram în guvern în condițiile în care se aflau cei trei miniștri legionari, ci numai daca ni se va oferi o participare suficient de mare ca sa putem conduce destinele tarii.

Contrar asigurărilor lui Edith von Coller, n-am găsit pe Rege atât de dispus sa ajungă la o înțelegere leala cu mișcarea.

Nu oferea nimic nou. Din discuțiile avute, am constatat ca nu și-a modificat nici un milimetru poziția lui anterioara. Vroia participarea noastră la guvern, dar numai ca trupe auxiliare. Nu deschidea usa guvernului mai mult decât înainte. N-am remarcat nici un progres în ce privește exigentele noastre fundamentale, care reclamau un guvern de predominanta legionara.

Vreau sa adaug ca atunci când ceream un guvern de predominanta legionara, urmăream sa obțin de la rege aprobarea principiului, rămânând ca

formula în concret sa se stabilească cum e mai bine. Nu excludeam alte colaborări. Esențial era ca mișcarea sa dispună de o platforma suficient de puternică în guvern ca sa se vadă la Roma și Berlin ca nu se poate trece peste ea.

Evident, cu cât situația țării se înrăutățea cu atâta și participarea legionara trebuia sa fie mai amplă. În August, n-aș fi putut accepta formarea unui nou guvern fara sa obțină și Ministrul de Interne.

Audienta a fost o decepție. Speranțele ce mi le trezise Edith von Coller, cu pledoariile ei pasionate în favoarea Regelui, n-aveau nici o baza reala.

De la aceasta audienta mi-a rămas în minte o temerara ieșire a lui Corneliu Georgescu. În timp ce regele perora solicitând colaborarea noastră, în numele intereselor supreme ale țării, Corneliu Georgescu l-a întrerupt zicându-i:

— Dar cum putem noi sa colaboram cu Majestatea Voastră când acei ce au ucis pe legionari nu numai ca sunt liberi, dar continua sa ocupe posturi de răspundere în Stat?

Am rămas înmărmurit. Declarația lui Corneliu Georgescu nu era prevăzută în programul comun. Ma așteptam ca Regele sa se scoale și sa întrerupă audienta. Dar nimic. În loc de aceasta, Regele ne-a mărturisit pe un ton blând ca el a dat ordinul de represalii, dar ca totuși vinovații de aceste execuții, care au abuzat de aceste ordine, vor fi scoși din funcții și pedepsiți. Nu prea înțelegeam cum cele doua afirmații puteau fi susținute de aceeași persoana. În orice caz, am luat act cu satisfacție ca Regele era hotărât sa facă putina curățenie în Stat, debarasându-se de echipa de ucigași.

Când a văzut, la urma, ca toată străduința lui de a ne reîncorpora în guvern a fost zadarnica, ne-a rugat atunci, și extrem de stăruitor, sa facem propaganda, pentru a se vedea la Berlin și Roma ca mișcarea este cu el.

— Va pun la dispoziție toate organele de presa. Scrieți. Apărați Tara și Coroana.

Ceea ce ne cerea, era și mai greu de îndeplinit, caci vroia ca noi sa ne solidarizam cu regimul fara sa beneficiem măcar de o participare la guvern. Nici n-am răspuns la aceasta întrebare. Ca și cum nici n-aș fi existat.

La urma i-am declarat eu, pentru a nu se termina audienta cu o ruptura, ca mișcarea nu-și poate asuma răspunderi în faza actuala, pentru a nu fi asociata la pierderile teritoriale, de care ea nu este vinovata, dar odată trecuta aceasta perioada și conturul viitor al României limpezit, tineretul legionar este gata sa participe la refacerea țării.

Făcând bilanțul situației, am ajuns la următoarele concluzii:

1. Guvernul german, prin mijlocirea Doamnei Edith von Coller, urmarea sa se ajungă la o înțelegere între Garda de Fier și Rege, pentru a neutraliza opoziția legionară când se va afla de sfârșirea Ardealului. Guvernul german îi era teama de o reacție a mișcării, care ar putea pune în primejdie aplicarea deciziilor Axei.

2. Edith von Coller a reținut superficial ceea ce i-a spus Regele. El vroia să colaboreze cu mișcarea, dar fără să-i acorde rolul ce i-l ceream noi. Regele nu-și modificase cu nimic pozițiile precedente. El fixase un prag, o limită, peste care mișcarea nu putea trece în Stat.

3. Soluția politică a crizei externe, pentru care luptasem de la ieșirea mea din guvern, nu era realizabilă. Mi-am luat adio de la destindere și colaborare cu Palatul și m-am îndreptat cu toate puterile spre soluția revoluționară.

PARTEA A ȘASEA.

FRONTUL SE REFACE

1. Intensificarea pregătirilor.

Eliberat de alternativa politică, nemaivăd nici o speranță ca Regele Carol va ceda în chestiunea guvernului, mi-am adunat toate puterile ca să organizez lovitura contra regimului.

Ceea ce mă mâna în luptă în acest moment, nu era atât pornirea contra regimului, nu era o chestiune internă, ci groaza ce mă cuprindea gândindu-mă la iminenta prăbușire a graniței de vest. Tratatul româno-maghiar începuseră în 16 August la Turnu Severin și era de presupus ca decizia Puterilor Axei nu va întârzia mult.

Cum știam care e atitudinea lui Gigurtu – de a ceda orice pentru a salva regimul – ne așteptau grele sacrificii pentru a plăti politica nefastă a Regelui Carol, care nici în ceasul al 11-lea nu lăsa țara să respire, făcând loc unui guvern național. Răsturnarea Regelui era imperios cerută de necesități de politică externă. Drumul pentru salvarea Transilvaniei trecea peste actuala echipă de guvernanți.

O altă problemă ce mi se punea atunci nu era numai de a răsturna regimul, ci de-al răsturna în timp util, pentru a fi noi aceia care să tratăm chestiunea revendicărilor maghiare. Trebuia să facem o forțare uriașă, în cel mai scurt interval posibil, pentru a fi noi la guvern înainte ca să se pronunțe Puterile Axei în chestiunea Transilvaniei.

Numai cine a trăit aceste momente teribile, poate să-și dea seama de ce mi-am asumat această sarcină disperată. Țara trăia într-o agitație continuă. Pare

ca toată viața națiunii se oprise, făcând loc unei singure preocupări: ce se întâmpla cu Ardealul. Pretențiile revizioniste maghiare, susținute de Puterile Axei, lovise în creștet națiunea. Ardealul era o provincie aparte, care se identifica cu însuși destinul neamului, care dădea fizionomia ei caracteristica României și fara de care România înceta de a mai fi România. Pierderea Transilvaniei ar fi provocat o rana mortală întregii noastre istorii. Ardealul acaparase inima românismului mai mult chiar decât Capitala. Era fortăreața neamului. În munții și podișurile ei s-a plămădit națiunea română și râurile de populație autohtona s-au revărsat peste munți, creând cele două principate. Liniile de forță ale destinului românesc trec de la nord la sud și nu invers. Aceste realități, chiar dacă nu se înțelegeau istoric și logic de populație, erau trăite adânc până în cele mai umile camine românești.

Revolta mocnea în toate sufletele. Oamenii se zbăteau, trăiau într-o permanentă încordare, dar nu știau ce să facă pentru a salva Ardealul. Era clar că lumina zilei că numai alungarea Regelui de pe Tron putea să evite grave amputări la granița de vest. Cu Regele pe Tron se putea inevitabil la catastrofa. Există o stare de ostilitate generală contra Regelui, considerat responsabil de aceste mutilări teritoriale.

Poporul vroia o ieșire, o rupere cu trecutul, o viață nouă din care să dispară figurile care au pregătit dezastrul țării. Dar nimeni nu avea curajul să întreprindă ceva. În acel moment mi-am dat seama că mișcarea trebuie să se pună în fruntea maselor lovite, umilite și batjocorite, care au ajuns la capătul răbdării, căci dacă nu vor găsi un steag de adunare acum, din nou vor cădea în aceea stare de apatie istorică, de atâtea ori întâlnită în trecutul nostru. Noi trebuie să ne ridicăm și să indicăm maselor populare încotro să-și descarce mânia, să canalizăm sentimentele naționale de revoltă spre un scop constructiv, spre o nouă țară, din care Regele să dispară.

Timpul ce-l aveam la dispoziție pentru a mobiliza forțele legionare și a concentra în punctele strategice era foarte scurt. De abia două săptămâni. Am fixat data loviturii pentru sfârșitul lunii August. În două săptămâni trebuia desfășurat dispozitivul nostru de acțiune, care până atunci nu avea decât puncte de reper.

Mai mult decât pe puterea noastră, mă sprijineam pe starea de spirit a populației. Noi am fi doar detonatorul unei revoluții care se va propaga ca flacăra în întreaga populație.

2. Ostilități nedecarate.

De la izbucnirea prigoanei din 1938, a existat o lupta neîntreruptă între Legiune și regimul carlist, cu episoadele sângeroase care se cunosc. Aceasta lupta a încetat în primăvara anului 1940, făcând loc destinderii și apoi colaborării cu regimul.

Prin demisia mea din guvern, s-a întrerupt colaborarea, dar nu destinderea, care a continuat până la ultima audiență la Rege.

Dar ce s-a întâmplat după 16 August, după ce-a avut loc audiența colectivă a căpeteniilor legionare la Palat. Cum s-au structurat relațiile dintre mișcare și regim după ce, ca rezultat nu este posibilă?

Când am plecat din guvern, relațiile cu Palatul s-au alterat; acum virtual se rupseseră, car, din motive tactice, nu se făcuseră publice. Niciuna din parti nu vroia să azvârle celeilalte mănua. Regele Carol, pentru că aștepta să se lichideze contenciosul cu Ungaria. Chestiunea Transilvaniei era piatra care-l trăgea la fund. Odată eliberat de ipoteca externă, ar fi ieșit din nou în arena pentru a trata mișcarea după vechile metode, răzbunându-se pentru decepțiile suferite cu destinderea.

Cât mă privește, nu puteam nici eu relua ostilitățile, căci nu eram pregătit. Îmi trebuie un minimum de timp pentru a mobiliza forțele legionare. În modul acesta și eu și Regele, constrânși de aceleași evenimente, am ajuns la un acord tacit de nebeligeranță, pentru a câștiga timp.

După 16 August, am intrat într-o perioadă de observare și pregătire. Observam mișcările Regelui și, în același timp, strângeam forte pentru momentul decisiv. Regele, absorbit gravitatea situației externe, avea mai puțin timp să se ocupe de noi. El aștepta cu înfrigurare să se termine litigiul transilvan, să dea tot ce i s-ar cere din pământul țării, pentru a-și câștiga libertatea de acțiune pe plan intern, de unde simțea că îi poate veni sfârșitul. El conta pe faptul că după ce s-a arătat atât de docil fata de Puterile Axei atât în chestiunea Basarabiei cât și a Transilvaniei, Hitler îl va ierta și îl va lăsa pe tron. Odată asigurat de sprijinul Berlinului, se va putea emancipa și de ipoteca legionară.

Am mai avut contacte în aceste perioadă cu Palatul? Direct nu, dar indirect multe. De la 16 August am întreprins două acțiuni paralele: una politică, de tip normal, și alta clandestin-revolutionară. Eram liniștit sufletește, căci am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a determina pe Rege să aducă mișcarea la putere, unica posibilitate de a domina situația externă. Când însă am văzut că nici în aceste momente dramatice nu se gândește la țară, ci exclusiv la salvarea regimului și a camarilei, nu mai puteam rămâne alături

de el. Salvarea tarii avea precădere chiar dacă ar fi trebuit să ne înfruntăm din nou cu Regele. El însuși, prin politica lui de duplicitate, a desconsiderat actul destinderii și ne-a azvârlit pe o poziție revoluționară.

Condițiile în care a trebuit să lucrez în această perioadă, a doua jumătate a lunii August, au fost neînchipuit de grele. Trebuia să vorbesc cu legionarii destinați acțiunii, trebuia să li se explice fiecărui în parte misiunea ce avea de îndeplinit, și dacă printre ei s-ar fi găsit un singur trădător sau unul singur care să vorbească unde nu trebuie, întreg planul ar fi fost zădărnicit. Am trăit în aceste două săptămâni cu teama în suflet că aș putea fi arestat de la clipa la alta. Pe deasupra, nu puteam neglija nici întrevederile politice pe care mi se oferea, căci prin ele țineam legătura cu Palatul și aflam ce gândea Regele. N-aveam drept nici la odihnă nici la atenție și nici la pierderea nervilor.

Eram stors ca o lămâie, nedormind decât câteva ore pe noapte, dar orice problema o tratam cu un calm suveran. De fapt luptam singur contra unui sistem, format din mii de oameni pricepuți în spionaj, manevre și represalii. Evident că aveam și eu de partea mea sute de legionari care mă ajutau, dar nimeni nu cunoștea țesătura intimă a evenimentelor, fiind insesizabile chiar și celor mai apropiați camarazi.

3. Profesorul Codreanu la Călimănești.

Spre deosebire de planul revoluționar conceput în iarna anului 1939, când atacul principal trebuia să se desfășoare în Capitală, de asta dată am deplasat centrul de greutate al bătăliei la Brașov. De ce această alegere?

1. Tragica experiență făcută în 1939 cu legionarii aduși din provincie în Capitală, când aproape toți au fost descoperiți de poliție, m-a determinat să evit Bucureștii ca teatru principal de operațiuni.

2. Brașovul avea avantajul că era totuși un oraș destul de mare, unde legionarii se puteau pierde, putând trece drept oameni ce-au venit să-și facă vilegiatura.

3. Brașovul era un centru important al țării, aproape de București și ceea ce se întâmpla aici afecta securitatea regimului.

4. Din cauza agitațiilor provocate de pretențiile revizioniste maghiare, Brașovul câștiga acum o mare sensibilitate politică.

5. În caz de un prim succes, Brașovul putea deveni un punct de concentrare al tuturor forțelor legionare din Ardeal, cu obiectivul de a amenința cu un mars asupra Bucureștilor.

6. Aproape de Braşov se găsea postul de radio Bod, care trebuia ocupat, caci de posesiunea lui atârna în mare parte reuşită loviturii.

Cu aceste elemente m-am dus la profesorul Codreanu pentru a-i explica importanta Brasovului în cadrul acţiunii proiectate. În ajunul loviturii, atât eu cât şi el trebuia sa transmită proclamaţia revoluţionară către tara. În continuare trebuia sa vorbească, pentru a încălzi masele populare, determinându-le sa iasă în strada şi sa ceara abdicarea Regelui. Intervenţia Profesorului Codreanu de la acest post era de importanta enorma pentru victoria Legiunii. Nu numai trecutul lui de vechi luptător naţionalist, dar şi faptul ca era tatăl Căpitanului ar fi zguduit conştiinţa naţională şi ar fi dat revoluţiei un impuls decisiv.

— Domnule Profesor, i-am adăugat. Eu nu pot părăsi Capitala decât în ultimul moment, pentru a nu pierde contactul nici cu Palatul şi nici cu organizaţia.

Voi fi la Braşov abia în dimineaţa zilei când va începe acţiunea. Dar amândoi nu putem pleca în aceeaşi zi la Braşov şi pe acelaşi drum, caci vom trezi bănuieli.

Ştiţi ca se fac legitimări pe şoseaua Ploiesti-Brasov, fiecare luând rute diferite. Cum spune Moltke, sa mergem despărţiţi şi sa atacam uniti. E bine ca D-voastra sa părăsiţi Bucureştii în acest interval de doua săptămâni cât ne mai separa de lovitura. Mergeţi la Călimăneşti, pretextând ca aveţi nevoie de o cura. Nimic mai natural. Autorităţile chiar vor fi bucuroase ca sa va ştie departe de Capitala. Va aşezaţi acolo, staţi liniştit, întrerupeţi orice contact, şi cu doua zile înainte de ziua fixata pentru dezlănţuirea acţiunii, vor veni doi legionari şi va vor însoţi la Sibiu. De aici se va îngriji organizaţia legionara locala sa ajungeţi la Braşov. Aici vom fi permanent împreuna şi de îndată ce postul de radio Bod va fi în mâna noastră şi luate toate masurile de siguranţă pentru protecţia D-voastra, va veţi deplasa acolo şi veţi citi proclamaţia către tara.

Profesorul a înţeles necesitatea despărţirii noastre şi mi-a spus ca îşi va face îndată pregătirile pentru plecare. Într-adevăr, a doua zi sau a treia zi, am aflat ca Profesorul Codreanu s-a dus la Călimăneşti pentru a se îngriji de sănătate.

Nimeni nu ştia însa de rostul acestei plecări decât Ilie Niculescu, care a fost iniţiat în secret. L-am dus la profesor ca sa ştie ca el se va îngriji de călătoria lui pe mai departe.

4. Un ajutor providenţial.

Călătoriile legionarilor din Capitala în provincie cât și stabilirea lor în orașele unde trebuia să intre în luptă costau bani mulți.

Cheltuielile erau acoperite precumpănitor de organizația „Răzleți”, formată din oameni mai înstăriți. Dar, din a doua jumătate a lunii August, nu mai puteam face fața cheltuielilor crescânde ce le aveam. Acum nu mai era vorba de câțiva indivizi care să se deplaseze în diverse puncte ale țării, ci de echipe de legionari, care însuma 5-10-15 și chiar 20 de elemente. Pregătirile luaseră un ritm vertiginos. Până la sfârșitul lunii August, toți oamenii trebuia să fie pe teren. Pe măsură ce se dezvoltă dispozitivul de luptă, creșteau și nevoile financiare.

În mijlocul acestor greutăți, când nu mai știam de unde să mai strâng un ban, vine la mine Ilie Olteanu să-mi spună că o personalitate din lumea economică ardeleană vrea să mă vadă.

Ne-am întâlnit pe stradă și am vorbit plimbându-ne. Era Ionel Comsa, directorul întreprinderii „Industria Sârmei” din Turda, un bărbat înalt, cu ochi albaștri și de o rară distincție.

Olteanu ne-a lăsat singuri. M-a întrebat cum văd situația Ardealului și dacă nu va cădea și Turda în lotul maghiar. L-am asigurat că acest lucru nu se poate întâmpla, deoarece pe baza informațiilor ce le aveam, se va proceda la un schimb de populație și atunci teritoriul cedat va fi la granița de vest, căci Ungurii nu pot pretinde mai mult. Nu știu dacă am vorbit împreună o jumătate de oră și nici n-am priceput bine postul acestei întâlniri, căci Ionel Comsa nu era o figură politică. Când să-mi iau rămas bun de la el, văd că-mi întinde o geantă ce-o avea subțioară:

— Sunt niște bani pentru Legiune.

I-am mulțumit și am făcut un gest ca să scot banii și să-i înapoiez geanta, dar el mi-a făcut semn că pot să-o păstrez. S-a despărțit de mine în cea mai mare grabă. De atunci nu l-am mai văzut și nici în timpul guvernării legionare n-a apărut. N-a venit niciodată să mă caute și nici n-am auzit din alta parte ceva despre el.

Când m-am dus acasă și m-am uitat în geantă, m-am speriat de ce-am găsit. Un milion de lei! așa ceva nu văzuse ochii mei! Cotizațiile legionare din prigoana abia atingeau 30.000 de lei lunar.

Era mâna lui Dumnezeu, căci numai El a putut să inspire pe acest necunoscut ca să se arate atât de darnic cu mișcarea într-un moment atât de critic pentru destinul ei. De-acum revoluția legionară își avea deschis drumul, cel puțin sub aspectul cheltuielilor ce le reclama organizarea ei.

Mi-aduc aminte ca milionul de lei îl țineam într-o traista în camera de baie a familiei inginerului Petre Bârș, de pe strada Naum Râmnicănu, unde locuiam. În acea perioada erau zeci de legionari care se perindau zilnic prin aceasta casa ospitaliera pentru a primi ordine și a ridica banii de călătorie. După fiecare convorbire, ma duceam în camera de baie și ma întorceam cu fisicul de bancnote, după trebuințele fiecăruia și raza lui de acțiune. La sfârșitul lui August se golise și traista de bani, dar legionarii împrăștiați în țara nu duceau lipsa, având fiecare strictul necesar în așteptarea momentului decisiv.

Ionel Comsa a apărut ca un meteor pe cerul Legiunii. Desigur ca el nu știa la vremea aceea la ce vor servi banii lui, dar gestul sau providențial a contribuit în mod puternic la victoria legionara din 6 Septembrie.

5. Conferința româno-ungara de la Turnu Severin.

După întoarcerea de la Berchtesgaden, Mihail Manoilescu, Ministrul de Externe, a trimis pe Alexandru Randa la Berlin ca sa sondeze intențiile germane referitor la Ardeal. La începutul lunii August, Randa se afla în Capitala Reichului. Mare lucru n-a aflat, caci nu avea legături de prima linie, totuși a putut vedea o harta lucrata de experții germani, cu granita probabila a Ardealului.

Noua granita era aproape rectilinie și prevedea pierderea orașelor Arad și Oradea, mult mai favorabila României decât cea obținută prin arbitrajul de la Viena. Randa i-a comunicat lui Manoilescu, prin scrisoare, descoperirea lui, și probabil, aceasta informație l-a determinat pe Manoilescu sa fie optimist în tratativele cu ungurii.

Conform cererii lui Hitler, guvernele român și maghiar au numit delegațiile destinate sa se întrunească pentru a rezolva litigiul teritorial dintre cele doua State. Conferința româno-ungara s-a deschis la Turnu Severin, în 16 August, si, paralel, la Craiova o comisie româno-bulgara începuse tratative pentru chestiunea Dobrogei de Sud. La Craiova tratativele au decurs liniștit. După o anumită rezistentă a delegației române pentru Balcic, pe care România vroia să-l păstreze, Cadrilaterul a fost trecut Bulgariei și discuțiile au continuat exclusiv pentru realizarea acordului referitor la schimbul de populație între Românii care locuiau în Dobrogea de Sud și Bulgarii aflători în Dobrogea de Nord.

Atenția și îngrijorarea populației erau concentrate spre Turnu Severin, unde s-au ivit contradicții de neînvins între punctul de vedere român și pretențiile maghiare. Tratativele au fost duse cu energie, competența și

multa îndemânare de Valer Pop, președintele delegației române. Ce s-a întâmplat? În timp ce guvernul german fixase principiul schimbului de populație ca punct de plecare al tratativelor, pe care delegație română îl acceptase, Ungurii, încurajați de Ciano, total câștigat cauzei maghiare, nici nu vroiau să audă de datele etno-geografice, deoarece nu le-ar fi dat satisfacția dorită de ei. Ei cereau, pur și simplu, dezmembrarea Ardealului, în care ei să ia partea leului. Ungurii pretindeau două treimi din suprafața Transilvaniei, inclusiv Brașovul și linia Mureșului ca noua frontieră. României nu-i mai rămâneau decât Carpații Meridionali, cu o fâșie îngustă deasupra lor. Delegația română a respins aceste pretenții nejustificate de proporția numerică existentă între Români și Unguri. Divergența totală dintre cele două puncte de vedere a dus la ruperea tratativelor în 19 August 1940, într-o atmosferă de mare încordare și neliniște.

Vestea despre exorbitantele pretenții maghiare a revoltat întreaga populație. Dacă ele s-ar fi aplicat, marea majoritate a Românilor ardeleni ar fi fost din nou condamnați să se întoarcă în carcera milenară de unde abia scăpaseră cu 20 de ani înainte.

Amintirea vechilor suferințe sună Unguri, cu Horia cel tras pe roata, a provocat groaza în populație, care era gata să lupte în orice condiții pentru a-și apăra pământul strămoșesc decât să mai cadă sub stăpânirea lor. Pretutindeni se ridicau glasuri care cereau rezistență disperată, oricare ar fi fost sfârșitul unui război. Toată forța sufletească a națiunii era acum concentrată spre Tisa, simțind că trecerea Ardealului sub stăpânirea maghiară ar însemna ceva mai mult decât o provincie cotropită. S-ar pierde însăși vatra străbună, însăși patria originară a românismului.

6. Concentrat la regiment.

Într-o zi mă pomenesc la adresa mea din București (locuiam la inginerul Petre Bârș) cu un ordin de concentrare la un regiment de infanterie din Lugoj, unde fusesem vărsat după ce îmi făcusem armata. Trebuia să mă prezint în 8 zile.

Eram tulburat. Cine mi-a dat această lovitură tocmai acum când pregătirile erau în toi și se apropia ziua când trebuia să începă atacul? Și de unde știau cei de la Lugoj așa de bine adresa mea din Capitală? În genere apoi, se obișnuia ca oameni politici de oarecare importanță să fie chemați la concentrare și mai ales în aceste zile de mare importanță națională când prezența lor în Capitală era necesară. Era mai mult decât evidentă intenția

cuiva sa ma imobilizeze și sa ma scoată din circulație tocmai în perioada când se decidea soarta Ardealului.

Ce sa fac? Daca ma prezint la Regiment, eram blocat și tot planul de acțiune ar fi căzut; daca nu ma prezentam, eram dat dezertor și vrând nevrând trebuia sa ma dau la fund și din aceasta situație incomoda sa dirijez acțiunea. Ambele alternative erau rele, dar în extremis preferam clandestinitatea, caci nu pierdeam contactul cu organizația de lupta.

Când ma întâlnesc cu Stoicanescu și Borobaru, îmi spun ca au primit și ei ordinele chemare, iar seara când ma duc la ședința Forului Legionar, aflu ca Mile Lefter și Radu Mironovici se găsesc în aceeași situație. Eram așadar cinci căpetenii legionare concentrate. Mi-am dat seama imediat de planul adversarilor. Împreună cu mine cu blocat și pe ajutoarele mele cele mai apropiate, Borobaru și Stoicanescu, iar ca acoperire a operației au recurs la concentrarea a doi Comandanți ai Bunei Vestiri: Mile Lefter și Radu Mironovici.

Ce sa fac? Exact ca atunci când aflasem de adunarea din casa lui Budișteanu, m-am decis sa trec la ofensiva și sa protestez pentru blocarea mea politica. Ma voi duce la Moruzov – e imposibil ca el sa nu știe – sa denunț procedeul neloial.

După ce m-am întâlnit cu el, fara nici o introducere, i-am scos ordinul de concentrare din buzunar și i l-am arătat:

— E posibil, D-le Moruzov? E mai mult decât revoltător. Când tara trece prin aceste zguduiri și Dumnezeu știe ce se poate întâmpla, eu sa fiu îndepărtat din Capitala?

Cine știe daca nu are nevoie mâine Regele de mine?

— D-le Sima, sunt foarte surprins de acest ordin. Nu stiu nimic și nici nu pot sa intervin pentru anularea lui, caci nu cade în competenta mea. Ceea ce as putea sa fac, daca D-ta accepți, este sa te transfer la Serviciul Secret, împreună cu toți cei ce se găsesc pe aceeași lista. Odată transferat aici, nu te mai poate urmări nimeni, caci îți îndeplinești serviciul militar, în calitate de concentrat la acest serviciu.

M-am gândit un minut. N-am alta alegere. Sau renunț la revoluție sau accept oferta lui Moruzov.

— Bine, D-le Moruzov, dar sper ca nu ma vei obliga sa trec pe la Serviciul Secret și sa fac ore de birou.

— De unde, D-le Sima. Asta-i o simpla formalitate, ca sa scapi de concentrare. D-ta vei fi tot așa de liber ca și înainte, da prietenii D-tale ar fi

bine sa treacă din când în când pe la Serviciu, ca sa am și eu o acoperire.

Asa se face ca am figurat ca militar transferat la Serviciul Secret, împreună și Traian Borobaru, Constantin Stoicanescu, Mile Lefter și Radu Mironovici. Eu nu am trecut niciodată pe la Serviciul lui Moruzov si, după câte stiu, ceilalți foarte rar, afara de Mile Lefter, care se ducea regulat și își îndeplinea orele de birou, lucrând la secția anticomunista condusa de Florin Becescu.

7. Misiunea lui Valer Moldovan la Berlin.

Dr. Valer Moldovan, ardelean de origine din județul Bistrița-Năsăud, fusese numit secretar general al Partidului Națiunii si, în aceasta calitate, a fost trimis la Berlin, în a doua jumătate a lunii August, ca reprezentant semi-oficial al Regelui, ca sa afle ce intenții au Germanii cu Regele Carol, după ce aceasta și-a schimbat orientarea de politica externa, și cum e văzută mișcarea legionara în cercurile oficiale. Totodată, Valer Moldovan avea misiunea sa pledeze cauza Transilvaniei.

Octavian Roșu, seful „Grupului 17” după plecarea mea, și Dr. Victor Biriș, angajat între timp la emisiunea româna de la Radio Berlin, au putut lua legătura cu Valer Moldovan îndată după sosirea acestuia gratie lui Nicolae Iliesu, secretarul lui, care se întâmplase sa fi fost coleg de Universitate cu Roșu la Cluj. Roșu a fost recomandat lui Moldovan și de Vorobchievici, atașatul militar al României la Berlin. Cum a ajuns Roșu în contact cu Vorobchievici? După audienta mea la Rege, în 18 Iunie, Roșu s-a dus la Legația Româna pentru a cere pașapoartele de întoarcere în tara pentru el și pentru ceilalți camarazi din grupul lui. A vorbit cu Ministrul Alexandru Romalo și cu Consulul Caragea, dar aceștia au refuzat să-și asume aceasta răspundere, afirmând ca le trebuie instrucțiuni de la București. Atunci au intrat pe fir atașatul militar, colonelul Vorobchievici și ajutorul sau, maiorul Proca. Aceștia s-au declarat dispuși sa elibereze pașapoartele legionarilor care vor sa se întoarcă în tara. La scurt interval a venit delegația legionara, compusa din Borobaru și Stoicanescu, și aceștia i-au comunicat lui Roșu ca dorința mea nu este sa se repatrieze toți, ci sa rămână o rezerva la Berlin. Conformându-se acestor instrucțiuni, Roșu nu s-a mai întors în tara, dar legăturile lui cu Colonelul Vorobchievici și cu Maiorul Proca au continuat. Roșu l-a adus apoi și pe Biriș la conversații si, în modul acesta, s-a ajuns la un schimb des și amical de opinii între cei doi ofițeri și cei doi legionari.

Colonelul Vorobchievici era un distins ofițer al armatei române. Profund îndurerat de tragedia tarii și acum având prilejul sa cunoască mișcarea în

realitatea ei autentica, a început sa se înstrăineze de Rege și sa devina prieten al Legiunii. Până la urma a adoptat teza noastră, pe care o susțineau cei doi legionari, ca numai un guvern legionar poate salva România. În rapoartele ce le trimitea la București sublinia prestigiul de care se bucura Garda de Fier în Capitala Reichului și necesitatea de a se ajunge cât mai grabnic la o înțelegere cu ea.

Legatia Româna primise ordin de la București, atât de la Externe cât și de la Palat, ca sa sprijine misiunea lui Valer Moldovan. Cum însă atașatul militar, Colonelul Vorobchievici, era cel mai bine informat asupra stării de spirit în țara Reichului, Valer Moldovan a fost avizat în primul rând la serviciile acestuia. Valer Moldovan nu făcea un pas fara sa se consulte cu Colonelul Vorobchievici, care devenise un fel de confident politic al lui. Colonelul i-a recomandat pe Roșu și Biriș ca figuri politice ale mișcării și persoane cu excelente legături în cercurile germane. Dr. Victor Biriș, fiind angajat la Radio, izbutise într-adevăr să-și creeze o serie de relații în Ministerul Informațiilor.

Valer Moldovan căzuse într-un moment cum nu se poate mai rau pentru misiunea lui. Guvernul german nu era interesat sa trateze alte probleme cu România înainte de a soluționa chestiunea Transilvaniei. Până atunci toate ușile erau închise. Regele Carol nu era repudiat din principiu și guvernul german avea intenția sa reia colaborarea cu el îndată ce le-ar fi făcut pe voie în litigiul cu Ungaria. Dar până atunci îl ținea sub presiune, pentru a-și atinge scopul cu Transilvania. Mișcarea legionara era considerata la Berlin din același punct de vedere, strict tactic. Rolul ei opoziționist s-ar fi terminat după stabilirea noii frontiere apusene, caci drumul ar fi fost deschis acum pentru normalizarea relațiilor cu Regele, a cărui substituie Germania nu o vedea posibila.

Valer Moldovan nu avea de unde sa știe care e jocul german și venind la Berlin și neputând vedea nici o figura importanta a regimului, a tras concluzii negative pentru poziția Regelui în fata lui Hitler.

După informațiile lui Roșu, Moldovan a văzut pe Meissner, Subsecretar de Stat la Cancelaria Führerului, pe Dr. Robert Ley, seful lui „Deutsche Arbeitsfront” și pe un funcționar secundar de la Externe. Rezultatul acestor conversații, după propria lui declarație, au fost deprimante.

În chestiunea Transilvaniei, Valer Moldovan venise complet nepregătit. Nu avea nici o data istorica, geografica sau cartografica. În graba Octavian Roșu i-a întocmit un pro-memoria, care i-a servit ca baza a discuțiilor avute.

De la atașatul cultural Tulescu, Roșu reușise să obțină o serie de hărți importante asupra Transilvaniei. În acest pro-memoria, Roșu scotea în evidență greșeala ce-ar face-o guvernul național-socialist dacă ar slăbi prea mult România. Orice exces ar merge contra intereselor Germaniei, deoarece România, din cauza vecinătății cu Rusia, nu are altă soluție decât să meargă cu Puterile Axei.

Demoralizat de slabele rezultate ce le obținuse din întrevederile cu oficialitățile germane, Valer era cu atât mai bucuros să asculte sfaturile legionarilor cu care era în contact. Octavian Roșu și Dr. Victor Biriș s-au întâlnit zilnic cu el, o săptămână în sir, la Hotelul Adlon. Colonelul Vorobchievici și Maiorul Proca, total câștigați de partea noastră, formau un front unit cu legionarii, încât trimisul Regelui era încercuit. El nu putea transmite la București decât ceea ce auzea din acest cerc restrâns.

Roșu și Biriș au adus excelente servicii mișcării în această perioadă de tranziție, realizând o acțiune paralela cu ceea ce urmăream și pregăteam eu în țară. Fără să ne fi consultat și fără să le fi trimis măcar instrucțiuni, doar călăuziți de simțul lor politic, au convertit pe cei doi ofițeri și mari patrioți în aliații noștri și, cu ajutorul lor, au neutralizat misiunea lui Valer Moldovan la Berlin.

principala sursă informativă a Regelui la Berlin, biroul atașatului militar, intrase în serviciul nostru și nu mai trimitea spre țară decât opinii favorabile mișcării.

Primul lucru ce l-au făcut legionarii în convorbirile cu Valer Moldovan, a fost să-i zdruncine încrederea acestuia că jumătățile de măsură ale Regelui în politica internă ar putea fi acceptate la Berlin. „Noi vrem sincer să ne împăcăm cu Regele, îi spunea Roșu la Moldovan, dar unei țări sfâșiate teritorial, unei țări fără aliați, cu un popor complet dezorientat și demoralizat, nu-i mai rămâne altceva decât ca pe plan extern să se integreze fără rezerva în noua constelație europeană, iar pe plan intern să realizeze o schimbare radicală de structură și garnitură, de la centru la periferie, având ca bază mișcarea legionară, în frunte cu Horia Sima”.

O săptămână întreagă a pledat aceeași teză, ajutat de Vorobchievici, care nu uita să amintească de bunele legături ce le are mișcarea cu partidul național-socialist.

Valer Moldovan a ajuns la convingerea că Nemții nu-l primesc și nu poate să facă nimic nici în chestiunea Transilvaniei, pentru că trimisul unui regim rău văzut la Berlin.

Nemaiavând nici o speranță sa aducă vreo veste îmbucurătoare Regelui, s-a hotărât sa se întoarcă în graba la București și să-i raporteze adevărul.

Gratie lui Iliesu pe care-l cunoșteam și eu de la București, am fost înștiințat imediat de întoarcerea lui Valer Moldovan și chiar am putut sa aflu ce va spune acesta Regelui. Am fost acasă la Iliesu și acesta mi-a arătat ciorna raportului pe care Moldovan îl va înainta Regelui. Raportul era dezastruos pentru politica de până acum a Regelui și recomanda formarea de urgenta a unui nou guvern, a carei axa sa fie mișcarea.

După Moldovan, a fost chemat și Vorobchievici la București pentru a-și face raportul. Acesta a fost s mai categoric. Raportul de vreo 16-18 pagini conținea o parte militara și o parte politica. Înainte de plecare, Vorobchievici i-a citit lui Roșu partea politica. Concluziile erau identice cu ale lui Moldovan. „Germania nu are nici o încredere în formele politice artificiale născocite în ultimul timp. Oamenii compromiși în politica filo-engleza trebuie îndepărtați, pentru ca nu se bucura de nici un credit la Berlin. Singura soluție este o reforma de structura, având ca baza tineretul”.

La întoarcere, Vorobchievici i-a povestit lui Roșu cum a decurs audienta. Era cel mai sincer și cel mai îndrăzneț memoriu ce i s-a prezentat vreodată Regelui, pe care nici un alt membru al corpului diplomatic nu ar fi cutezat să-l facă. Nu mai era sigur ca se întoarce caci, după cele scrise de el, se aștepta sa fie destituit. Regele l-a primit foarte calm, a citit memoriul și lui Moruzov și acesta l-ar fi aprobat. Vorobchievici era convins ca după raportul lui Moldovan și raportul sau, Regele nu mai are alta posibilitate sa rămână pe Tron decât sa se înțeleagă cu Horia Sima.

Pe Valer Moldovan l-am cunoscut înainte de plecarea lui la Berlin. Evident i-am repetat și lui punctul meu de vedere asupra necesității formarii unui nou guvern, a carei baza sa fie mișcarea, ceea ce nu excludea participarea altor oameni politici, bunăoară cum ar fi el. Când l-am vizitat după întoarcerea lui de la Berlin, mi-a citit raportul ce i l-a înaintat Regelui și care coincidea cu ciorna lui Iliesu. A adăugat ca i-a comunicat și verbal Regelui ca trebuie sa ajungă la o înțelegere totala cu mine.

După rapoartele lui Moldovan și Vorobchievici, ma așteptam sa fiu chemat de la o zi la alta la Palat pentru a trata formarea unui nou guvern. Nu mai îmi convenea acum nici o forma de colaborare cu Regele, nici chiar cea mai avantajoasa, caci pregătirile pentru revoluție erau înaintate și ma despărteau câteva zile de momentul decisiv. Din fericire, nu s-a întâmplat nimic. Regele se prefăcea numai ca e interesat de rapoartele de la Berlin.

Moldovan și Vorobchievici se înșelau când credeau ca concluziile lor vor avea efectul așteptat. Gândurile Regelui erau în alta parte.

El așteptă cu înfrigurare să se termine și cu cedările teritoriale în Transilvania și Dobrogea, pentru a-și câștiga libertatea de acțiune în politica internă și să trateze în alți termeni cu mișcarea.

Singurul efect bun al acestor rapoarte a fost că i-a mărit Regelui neliniștea asupra poziției mișcării legionare la Berlin, ceea ce ne-a dat nouă timp să mai câștigăm câteva zile pentru mobilizarea forțelor.

Pe Vorobchievici l-am văzut și eu la București într-o împrejurare care merita să fie tratată într-un capitol aparte.

8. Evoluția lui Moruzov.

Că să înțelegem conexiunea intimă a evenimentelor care au premers și condiționat deznodământul de la 6 Septembrie 1940, trebuie să revin la Moruzov, la ceea ce gândea și făcea acest misterios personaj, care exercita o imensă putere în Stat. În luna August, Moruzov suferise o evoluție paralelă cu evenimentele. Cu cât se îngreuna situația Regelui cu atât se îndepărta de el și căuta să se apropie de mișcare.

Reamintesc premisele de la care pornise Moruzov și ajutorul lui, Nicki Ștefănescu, că să ajungă la o înțelegere cu mine:

— Mișcarea nu poate fi distrusă, căci dispune de solide garnituri de „pistolari”, încât viața Regelui e în pericol, dacă se continuă confruntarea între cele două forte.

— Pe plan extern, mișcarea are serioase legături în Capitala Reichului. Ea nu poate fi dislocată de Rege. Moruzov întreține excelente legături cu Canaris, dar nu ajunsese la Himmler. Prin mine spera să câștige și protecția Reichsführer-ului SS Himmler.

Prăbușirea frontului francez l-a convins că nu exista altă alternativă pentru salvarea Regelui și a sistemului decât o înțelegere cu mine, care reprezentam aripa intransigentă a Legiunii și mă bucuram de cea mai mare popularitate.

Pe baza acestor convingeri, a acționat Moruzov când a l-a sfătuit pe Rege să mă elibereze.

Manifestările mele în viața politică s-au desfășurat în conformitate cu convingerile și planurile lui, până la demisia mea din guvern.

Acest gest l-a speriat. Se prăbușea întreg edificiul de captură al mișcării! Horia Sima nu era instrumentul maleabil pe care și-l imagina el. E un om politic. Dar Moruzov, obsedat de chestiunea Himmler, mergea mai departe,

văzând în demisie nu ceea ce era ea în realitate, ci efectul unei intervenții germane.

Horia Sima nu putea să-și permită să-l provoace pe Rege, gândea el, dacă nu avea acoperirea Berlinului! Evident se înșela, după cum se înșela asupra presupuselor mele relații la Berlin. Dar mitul tăriei mele la potențaii celui de-al Treilea Reich îl acaparase așa de mult încât interpreta toate acțiunile mele ca un simplu reflex a ceea ce mi se indica de la Berlin.

Când am demisionat, nu a fost scandalizat, nu mi-a adus nici cea mai ușoară învinuire ca as fi calcat convenția cu Regele și nici nu a încercat să-mi facă vreun rau. Era convins mai mult ca oricând ca demisia mea are o adâncă semnificație politică și ca eu dețin cheia relațiilor dintre România și Germania. El râvnea să-l introduc și pe el pe firul fabuloaselor relații ce le am la Berlin. În timp ce la Palat se observau semnele de răceală și neîncredere, Moruzov naviga în sens invers, multiplicând fata de mine semnele de atenție și prietenie. Pe lângă stăruința lui de a-i deschide drumul spre Berlin, tendința lui era acum să se elibereze de sub povara crimelor din trecut, azvârlind răspunderea lor asupra Jandarmeriei și a Prefecturii de Poliție. Într-o zi îmi spune cu un aer radios: „Știi, D-le Sima, am să-l scot pe criminalul asta de Bengliu de la Jandarmerie”. M-am uitat la el uluit. Cum o să-l scoată pe Bengliu? Cine este el? Asta depindea de Rege. Dar n-a trecut nici o săptămână și Generalul Bengliu îmbrăcase haina civilă. Ducându-mă pe la începutul lunii August pentru un tratament de urechi la Dr. Simionescu, de pe Bulevardul Brătianu, însoțit de Dr. Popovici, de cine dau în anticamera?

De Generalul Bengliu, îmbrăcat civil și de soția lui. S-a speriat, îngălbenindu-se. L-am salutat și s-a liniștit. Ce deosebire de Generalul Bengliu în uniformă! Arata mic și neajutorat.

Interesele lui Moruzov coincideau în acel moment cu ale Regelui, căci Regele, paralel cu captarea mișcării, se gândea să se elibereze de echipa de asasini care îl servise în trecut.

Dar Moruzov, care cunoștea bine caracterul Regelui, ingratitudea de care era capabil, fără îndoială ca se gândea și el ca ar putea fi sacrificat într-o bună zi „pentru salvarea Tronului”. Un motiv în plus să caute sprijinul Mișcării și acoperirea atotputernicului Reichsfuehrer SS Himmler.

9. O conferință în patru.

Colonelul Vorobchievici, cum am arătat în capitolul precedent, fusese chemat la București de Rege pentru a-i raporta de atitudinea guvernului

german fata de persoana lui de regimul ce-l prezida. Raportul atașatului militar n-a avut efectul așteptat de el la Palat, cum își imagina cu multa ingenuitate Vorobchievici. În schimb i-a provocat lui Moruzov un puternic soc psihologic, determinându-l sa creadă ca poziția Regelui este pierduta. Moruzov și-a însușit suta la suta concluziile lui Vorobchievici – o totala înțelegere între Rege și mișcare – și pentru a le aduce la îndeplinire a aranjat o întâlnire în patru în casa Generalului Coroama din Strada Sfinții Voevozi 24: eu, Moruzov, Vorobchievici și Generalul.

Nu știam de venirea la București și nici de motivul pentru care Moruzov propusese o întâlnire în casa Generalului Coroama. De abia atunci l-am cunoscut pe Colonelul Vorobchievici și am aflat de strânsele lui relații cu Roșu și Biriș, caci aceștia nu-mi scrisese nimic înainte de la Berlin. Atașatul militar mi-a făcut o impresie buna. Un om integru și devotat intereselor patriei.

Subiectul discuției nu numai ca m-a surprins, dar mi-a creat o stare de neliniște și îngrijorare: formarea unui nou guvern. Vorobchievici a expus proasta situație care domnea la Berlin în jurul Regelui, din care cauza nici Transilvania nu poate fi apărată, și a cerut imediata formare a unui nou guvern, în care mișcarea sa fie larg reprezentată. E singura posibilitate de a se salva atât Tronul cât și grantele apusene.

Tema nu era nouă pentru mine. Aproape de două luni în sir, de la ieșirea mea din guvern și chiar de mai înainte, pledam aceeași cauză. Dar redeschiderea acestei probleme, în acel moment, mă stânjenea cumplit. Întâi, pentru că îmi pierdusem încrederea în capacitatea Regelui de a face un gest de generozitate și, în al doilea rând, abandonasem ideea colaborării cu Regele și mă aflam la doi pași de revoluție.

Nu mă încânta președinția guvernului, când scopul revoluției ce-o pregăteau era abdicarea Regelui.

Dar cum puteam să-mi dezvălui gândurile, am acceptat să particip la discuție.

Am propus pe Generalul Coroama președinte de consiliu, dar Moruzov, secundat de Vorobchievici, stăruia ca eu să iau conducerea guvernului. Mă întrebam atunci, în sinea mea, dacă Moruzov mai vorbește în numele Regelui sau este o idee personală a lui? Propunerea lui Moruzov nu se potrivea cu experiența mea, cu nenumăratele mele încercări de a-l determina pe Rege să concedieze guvernului Gigurtu, făcând loc unei formații legionare.

Regele ținea cu dinții de guvernul Gigurtu. Să-și fi schimbat gândul după întoarcerea lui Valer Moldovan de la Berlin? Nu-mi venea să cred. Dar dacă Moruzov a pierdut contactul cu realitățile de la Palat, pe care eu le intuiau mai bine?

Mi-am propus să fiu extrem de prudent și să nu mă angajez în direcția lor.

Le-am servit un argument realist, logic și convingător. Le-am explicat că acum, când nu ne mai despart ca acum, când nu ne mai despart decât câteva

zile de decizia Puterilor Axei, care va hotărî soarta Transilvaniei, mișcarea legionara nu se poate consuma în actul cedărilor teritoriale.

Daca am fost chemați la putere înainte de a se începe tratativele cu Ungaria, atunci am fi acceptat răspunderile, caci știam ca vom putea apăra cu succes hotarele Transilvaniei, dar acum e prea târziu... Mișcarea legionara trebuie sa rămână o rezerva națională la dispoziția Regelui pentru acțiunea de refacere a tarii, după ce se va încheia aceasta faza dureroasa.

Am făcut bine ca nu m-am lăsat antrenat pe aceasta panta, caci influenta lui Moruzov era în declin pe vremea aceea la Palat si, după cum vom vedea mai departe, va cădea în curând în dizgrație.

La despărțire Vorobchievici m-a întrebat ce sa le comunice lui Roșu și Biriș.

— Spune-le sa se întoarcă acasă, caci raporturile interne s-au normalizat și tara are nevoie de munca și inteligenta lor.

10. În vizuina lui Moruzov.

La doua zile după întâlnirea din casa Generalului Coroama, primesc un telefon din partea lui Moruzov, rugându-mă să-l vizitez la Serviciul Secret, pentru ca are să-mi comunice ceva important. Cum nu fusesem niciodată în acel loc, mi-a dat adresa, Strada Saită, cum intrai în Bulevardul Carol pe dreapta.

Ce-o mai fi și asta? Nu ma mai despărțea decât o săptămână de ziua atacului – fixata pentru 1 Septembrie – încât aceasta invitație ma neliniștea. Sa fi aflat Moruzov ceva de pregătirile noastre și vroia sa ma captureze? M-am sfătuit cu camarazii ce se aflau în acel moment cu mine. Sa ma duc, sa nu ma duc? Sa ma ascund, pretextând ca am plecat în provincie, până în ziua loviturii?

Am trecut prin frământări cumplite. Sa se termine oare toată străduința noastră într-un mod atât de trist, descoperiți și prinși înainte de întreprinde ceva? Ca în Ianuarie 1939? și cine știe cu câți morți și arestați din nou?

După multe șovăiri, m-am decis să-mi asum acest risc și să-l calc pe Moruzov în vizuina lui.

Mi-am făcut următoarea socoteala. Daca nu e nimic și nu ma duc, de abia atunci îi trezeam bănuieli și ne expuneam la urmăriri.

O condiție fundamentală a reușitei loviturii era sa mențin contactul cu inamicul până în ultimul moment. Nu numai ca nu puteam părăsi Capitala, dar trebuia sa ma arat peste tot, cu aceeași frecvență, desfășurând o

activitate politica normala. Nu puteam lipsi aşadar nici de la întâlnirea cu Moruzov.

L-am luat pe Traian Borobaru cu mine şi l-am lăsat afara în strada, la o distanta potrivita. Daca nu ieşeam într-o ora şi jumătate, trebuia sa dea alarma. Un grup de legionari era pregătit sa pătrundă cu forţa la Serviciul Secret.

Moruzov m-a primit cu bunăvoinţă de altădată. N-am observat nici o schimbare în atitudinea lui, ceea ce nu m-a asigurat de intenţiile lui pacifice, caci putea sa fie o simpla masca. M-a condus într-o sala mare, încărcată cu dulapuri metalice. Apoi, mi-a spus:

— Uite, D-le Sima, pentru ce te-am chemat. Sa nu crezi ca în timpul asta am rămas inactiv. Sunt decis sa curat tot aparatul poliţienesc de elementele care s-au compromis în asasinarea legionarilor. aşa cum am făcut cu Bengliu.

M-am uitat la el cu aerul unui om care se trezeşte dintr-un coşmar. Am respirat uşurat. Eu care tremuram sa nu fiu înhăţat, aveam în fata mea un om care tremura el de viitorul lui şi îşi cauta salvarea la mine.

— În aceste sertare sunt fişierele cu numele tuturor comisarilor şi agenţilor de politie din tara. Le vom examina rând pe rând ca sa vezi ce schimbări am făcut.

Mi-a indicat ce comisari a suspendat, pe care i-a trecut în poziţii inferioare sau i-a strămutat dintr-o localitate într-alta. Întreg aparatul poliţienesc era răvăşit. Ordinele fuseseră date şi schimbările erau în curs de rezolvare.

Cu răbdare, Moruzov a trecut de la un sertar la altul, voind să-mi arate tot, ca sa ma convingă de lealitatea lui.

M-am arătat profund recunoscător de acţiunea lui, de epurare a politiei, dar gândul meu era în alta parte. Timpul trecea, depăşisem ora convenita şi mi-era teama ca Borobaru, conform consemnului primit, sa nu dea alarma şi sa nu ma trezesc nu un grup de legionari asaltând Serviciul Secret. Totul s-ar f pierdut.

Cu mare greutate m-am despărţit de Moruzov, care vroia să-mi explice în amănunt criteriile după care a procedat la reorganizarea politiei. Când am ieşit de la Serviciul Secret, Borobaru era încă la postul lui. Cinci minute daca as mai fi întârziat, ar fi plecat în căutare de ajutor.

A fost nespus de fericit când m-a văzut.

Din cele ce am constatat la Serviciul Secret, am tras concluzia ca politiele din tara numai nominal erau subordonate Direcţiei Generale a Siguranţei şi

ca acela care dispunea efectiv de toate numirile și schimburile era Moruzov.

Răsturnările provocate de Moruzov în aparatul polițienesc tocmai în ajunul loviturii erau în beneficiul nostru, caci comisarii, despărțiți de misiunile lor de până acum, nu mai erau în stare să se ocupe în noile funcții și de supravegherea legionarilor.

11. Moruzov mă invita la Canaris.

Abia mă dezmeticisem din vizita mea în Strada Saitei și a doua zi mă aștepta și îmi pune o nouă problemă:

— D-le Sima, nu ai vrea să mă însoțești la Berlin ca să vedem împreună pe Amiralul Canaris, care este un puternic personaj al celui de-al Treilea Reich, dar momentul mi se pare inoportun. Gândeți-vă la ce-ar putea să iasă dacă s-ar auzi că am călătorit împreună la Berlin. Ne-am compromite reciproc. Știți că o parte din legionarii din Berlin nu văd cu ochi buni colaborarea mea cu Regele Carol și cer abdicarea lui. Acum dacă ne vor vedea împreună, vor zice că avem ceva împreună, că am intrat în slujba D-tale și mai știu ce. Poarta va fi deschisă larg tuturor calomniilor, când în realitate colaborarea noastră este strict politică și pentru binele patriei. D-ta, la fel, vei avea de îndurat. Eu care cunosc mai bine politica germană, știu că în sferele militare partidul național-socialist nu este agreat. Aceasta animozitate se pare că există și în serviciile Amiralului Canaris și atunci, prin ricoșeu, ai avea D-ta de suferit din cauza prezentei mele.

— Mai bine, du-te D-ta singur, vorbește cu Amiralul și de mine și, mai târziu, când situația politică se va limpezi și nu vom mai avea de întâmpinat aceleași riscuri, îl vom vedea împreună.

Moruzov a acceptat punctul meu de vedere și n-am mai insistat.

Scăpasem de o nouă și grea încercare. Dacă aș fi plecat în acele momente la Berlin, ar fi trebuit să abandonez planul de acțiune, când nu mă mai despărțea decât câteva zile de ora H.

O altă primejdie care mă ar fi pândit la Berlin, dacă m-aș fi dus cu Moruzov, ar fi fost că se dezvăluia fragilitatea legăturilor mele cu guvernul german, mai bine zis, inexistența lor. Fără îndoială Moruzov mi-ar fi cerut să-l vadă pe Himmler, presupusul meu patron, iar eu nu l-aș fi putut prezenta nici unui comisar de poliție! În acel moment nu aș mai fi prezentat nici un interes pentru el și nici pentru Palat, caci mitul fabuloaselor mele legături la Berlin se prăbușea...

Dar de ce grăba lui Moruzov să se ducă în acele zile cruciale la Berlin? El nu se ducea nici pentru Rege și nici pentru chestiunea Transilvaniei, ci

exclusiv pentru sine. Simțind ca se vor produce schimbări mari în țară, el vroia să-și asigure spatele. Dacă ar fi încercat cineva să se atingă de el, cu sau fără Regele pe Tron, Amiralul Canaris trebuia să-l salveze, intervenind la București. Pe mine ar fi vrut să mă aibă Moruzov alături de el, pentru a-i da garanții lui Canaris că din partea mișcării nu i se va întâmpla nimic.

Ultimele episoade, în care Moruzov a fost protagonistul, întâlnirea din casa Generalului Coroama, vizita mea la Serviciul Secret și invitația de a-l vedea împreună pe Canaris, s-au petrecut una după alta, la scurt interval de timp, de la 24-28 August 1940. Cert este că Moruzov nu mai era în țară când s-a decretat arbitrajul de la Viena, 30 August, și nici în zilele următoare, când a izbucnit revoluția legionară.

Plecarea lui a fost providențială, căci dacă ar fi fost în țară, l-ar fi oprit pe Rege să încredințeze puterea Generalului Antonescu și atunci evenimentele ar fi luat alt curs.

12. Forul Legionar și revoluția.

În ajunul dezlănțuirii contra Regelui Carol, unitatea mișcării era impunătoare. De sus până jos nici o fisură în edificiul ei.

Ultimii partizani ai lui Noveanu, Radu Mironovici și Victor Corbutiu, se desprinseseră de el, predându-se evidentei. Nu mai încăpea nici o îndoială acum asupra hotărârii lui Noveanu și a celorlalți miniștri legionari de a-și lega definitiv soarta de Regele Carol și în orice condiții, chiar dacă prezenta lor în guvern ar antrena și răspunderea mișcării în iminentele pierderi teritoriale la granița de vest.

Forul Legionar avea o enormă importanță în bătălia angajată cu regimul, deoarece asigura unitatea mișcării și acoperea activitatea mea politică. Nu eram exponentul unui sector, unui fragment de Legiune, când vorbeam de Palat sau în alta parte, ci al întregii mișcări.

Când, pe la începutul lunii August, am făcut primii pași pe teren mi-am pus problema dacă este bine să asociez la acțiune și Forul Legionar. Am ajuns la concluzia că trebuie ținut de-o parte, din două motive. Dacă lovitura nu izbutea, s-ar fi evitat să fie trași la răspundere acești oameni care reprezentau ultimele căpetenii legionare scăpate din prigoana trecută.

În al doilea rând, componenta Forului Legionar nu oferea certitudinea unei adevărate adeziuni masive la ideea revoluției. Unii m-ar fi urmat, dar alții s-ar fi opus perspectivei de a juca totul pe-o carte și atunci rezultatul ar fi fost contraproductiv.

Tocmai în ultimele zile ale lunii August, am trăit o întâmplare care mi-a dat dreptate în atitudinea de prudenta adoptată fata de For. Mile Lefter, cum am spus, se ducea regulat la Serviciul lui Moruzov, unde făcea ore de birou. La o ședință a Forului, se întoarce de acolo agitat și ne spune:

— Am aflat la biroul lui Moruzov o veste neliniștitoare. Mișcarea pregătește o lovitură contra Regelui.

— și D-ta ce-ai răspuns? l-am întrebat eu foarte liniștit.

— Am negat categoric.

— Bine ai făcut. Sunt niște intrigi din partea unor cercuri pentru a asmuți din nou pe Rege contra noastră. Evident că e o absurditate.

Li s-au luat tuturor o piatră de pe inimă și am trecut la ordinea zilei.

Fata de Răzleți am adoptat aceeași tactică. Marea majoritate au fost ținuți în ignoranță, de teamă să nu se filtreze ceva la Palat, cu atât mai mult cu cât de asta dată nu mai era Capitala centrul luptei. Numai câteva elemente, alese cu mare grijă, au primit în cadrul luptei planului de acțiune.

După 6 Septembrie, Colonelul Zavoianu, Dr. Dumitru și alții au fost foarte mâhniți că n-au știut nimic de acțiune, deoarece ar fi vrut să participe și ei la aceasta bătălie crucială pentru destinele Legiunii și ale Neamului.

13. O convorbire cu Horia Codreanu.

Tot în ultima săptămână a lunii August am avut o lungă convorbire cu Horia Codreanu, în casa Colonelului Zavoianu, convorbire care merita să fie menționată, căci avea atingere cu acțiunea în curs și putea afecta întreaga desfășurare a luptei.

Profesorul Codreanu era nemulțumit de purtarea fiului său din cauza strânselor lui legături cu Vasile Noveanu. Rareori venea pe la Profesor și totdeauna era energic admonestat de tatăl său. Odată, nu știu ce făcuse, s-a mâniat așa de tare pe el încât era decis să-l dezmoștenească, ridicându-i dreptul de a-i purta numele.

Eram pe atunci în casa la Profesor cu Alecu Ghica, Horia Cosmovici și Dr. Popovici. Cu mare greutate l-am potolit să nu facă acest pas.

Într-o zi Horia Codreanu, ajutat de câteva elemente din jurul lui, l-a sechestrat pe Constantin Stoicanescu într-o casă și l-a tras la răspundere pentru atitudinea lui contra lui Noveanu. După aceasta întâmplare, m-am ferit să dau ochi cu Horia Codreanu și întotdeauna umblam însoțit.

As fi refuzat să stau de vorbă și acum cu el dacă nu ar fi insistat Colonelul Zavoianu și mai ales pentru că întâlnirea nu implica nici o primejdie, fiind fixată în casa lui.

Era într-o după masa. Colonelul ne-a lăsat singuri. Nu-l mai văzusem pe Horia Codreanu din 1934, de la Jilava, când ofițer fiind, a fost arestat, scos din armata și adus la închisoare, exclusiv pentru vina de-a fi fratele Căpitanului. Aceeași fata angelica, cu ochii verzi și profunzi, doar ca era mai mic de statura. Când a început sa vorbească, l-am ascultat vrăjit. Avea o voce sonora de bariton, care aducea mult cu a Căpitanului, și un talent remarcabil de a-și expune ideile, cu o logica impecabila. A vorbit mai mult el, câteva ore în sir, fara sa dea semne de oboseala și eu să-mi pierd o clipa atenția.

Ce mi-a spus? Mai întâi a făcut responsabil comandamentul legionar din prigoana de moartea Căpitanului, dar nu pentru atentatele ce s-ar fi săvârșit atunci, caci cu ele sau fara ele, Căpitanul tot ar fi fost asasinat, ci pentru ca nu am organizat o expediție pentru scoaterea lui din închisoare, trebuia făcut ceva pentru eliberarea lui, chiar împotriva voinței lui. Soarta lui era pecetluita și unica posibilitate de a-i salva viața ar fi fost sa fie eliberat cu forța.

I-am răspuns ca nu numai comandamentul legionar, ci și multi legionari liberi au venit cu propunerea unei lovituri la Râmnicu-Sarat, dar am fost permanent frânați de teama unei nereușite, caci, în acest caz, am fi fost făcuți responsabili de moartea Căpitanului. În învălmășeala ce s-ar fi produs cu jandarmii, cu certitudine ca ar fi fost ucis și el. I-am reamintit apoi ca știe tot așa de bine ca și mine, din gura Doamnei Codreanu, ca a existat un plan de evadare al Căpitanului, bazat pe o complicitate interna, care avea mult mai mari șanse de reușită. Un capitan de jandarmi s-a oferit să-l scoată, dar Căpitanul a refuzat, temându-se probabil de o cursa.

A trecut apoi la alt subiect, la relațiile cu regimul. Nu mi-a făcut apologia lui Noveanu și nu mi-a vorbit nimic de prezenta miniștrilor legionari în guvern. Considera situația Regelui mai mult decât critica, disperata.

Daca acum s-ar întreprinde ceva din partea mișcării, Regele zboară de pe Tron. și atunci a început să-mi desfășoare teoria lui despre o lovitură de Stat. Pe măsură ce înainta în expunere, m-a cuprins neliniștea. Caci concepția lui nu era decât copia planului meu de acțiune: aceeași idee de a ataca instituțiile publice concomitent în mai multe orașe și de a antrena și armata în lovitură.

Am rămas perplex. I-o fi dezvăluit ceva Profesorul? Daca știe Horia Codreanu, știe și Noveanu, și daca știe Noveanu, va afla și Palatul. Puteam fi surprinși și arestați chiar înainte de a intra în lupta. Cum însa Profesorul

se afla la Călimănești, parca nu-mi venea sa cred sa fi aflat ceva de la el. Dar daca îmi spune aceste lucruri ca sa ma descopăr eu, ca sa afle chiar de la mine daca nu pregăteam ceva contra Regelui? Văzându-l pe el atât de entuziasmat, nimic mai natural decât să-i fac și eu confidența ca se pregătește ceva în sensul planului sau. Dar daca exista o acțiune paralela a lui Horia Codreanu, de care eu nu stiu nimic, și el înfatisându-mi-o în amănunte, ar vrea sa ma convingă sa particip la lovitura proiectata de el?

Câte idei nu mi-a trecut prin minte în acel moment!

La urma îmi spune ca încheiere a pledoariei lui pentru o răzvrătire:

— Situația interna este de așa natura astăzi, este atât de exploziva, încât cine trage primul glonte de revolver, acela câștiga bătălia.

Spusese un mare adevăr și iarăși ma întrebam daca nu pregătește el ceva și lovitura lui sa nu premerge acțiunii organizata de mine, alarmând autoritățile?

— Iată ce e, draga Horia, i-am spus. Ai dreptate în tot ce spui. Stiu o acțiune contra Regelui, în aceste momente de adâncă nemulțumire populara, ar duce matematic la prăbușirea lui.

Dar nu tii seama de factorul extern. Rușii ne pândesc. Stiu ca Regele este detestat de marea majoritate a poporului românesc, dar daca, printr-o revoluție, deschidem porțile invaziei rusești, nu te gândești la răspunderea uriașe ce ne luam? Eu nu pregătesc nimic și te sfătuiesc și pe D-ta sa nu apuci aceasta cale primejdioasa.

Este adevărat ca eu lupt pentru dărâmarea actualului guvern, din care, din nefericire, fac parte și unii camarazi de-ai noștri, dar aceasta acțiune o duc exclusiv prin mijloace politice.

Mult mai târziu mi-am dat seama ca Horia Codreanu nici nu auzise nimic și nu plănuia nimic. Avusese o intuiție geniala a ceea ce trebuia făcut în acel moment, o scăpărare de inteligenta din acelea pe care numai Căpitanul le avea. A fost ca o flacără interioara, care s-a stins apoi. Horia Codreanu avea o mulțime de calități, dar îi lipsea stabilitatea sufleteasca, ceea ce îl făcea inapt pentru activitatea politica.

14. Manifestul și tipărirea lui.

În nopțile de 28 și 29 August, am lucrat la redactarea manifestului revoluției legionare. Ziua nu puteam scrie, caci eram ocupat cu alte zeci de treburi. așa cum m-am înțeles cu Profesorul Codreanu, el trebuia sa citească de la Radio Brașov (Bod) o proclamație către tara, în numele sau propriu, prin care sa ceara poporului sa se ridice și sa alunge pe tiran. Revoluția

trebuia sa se desfășoare în doua faze: mai întâi eu sa fac începutul, cu manifestul semnat de mine; apoi trebuia sa intervină Profesorul, pentru ca, cu greutatea numelui sau și cu raza de audiție pe care i-o oferea emisiunea de radio, sa creeze momentul psihologic favorabil unei răzvrătiri în masa. Actul al doilea era mai important decât primul. Numele de Codreanu, asociat la revoluție, ar fi dat un impuls considerabil acțiunii. așa cum îmi imaginam procesul revoluționar, ocuparea Postului de Radio Brașov (Bod) și declarațiile Profesorului de la acest post constituiau factorul decisiv al succesului loviturii.

Manifestul conceput de mine nu era o simpla chemare la revolta, ci un document politic, în care explicam poporului toată lupta Legiunii pentru salvarea Patriei și rațiunea pentru care suntem siliți acum sa punem mâna pe arme, ca unicul mijloc pentru a împiedica distrugerea totala a tarii:

ROMÂNII.

La 5 Noiembrie 1936 și la 29 Noiembrie 1937, Căpitanul Legionarilor, Corneliu Zelea Codreanu, a declarat următoarele: „Cerem ca Majestatea Voastră sa pretindă tuturor celor ce conduc sau își manifesta păreri cu privire la politica externa a României sa declare ca răspund cu capul pentru directivele pe care și le însușesc.

Așteptam de asemenea același gest de mare curaj și cavalerism și din partea Majestății Voastre în ceea ce privește linia regala de politica externa a României.

În acest mod, în momentul unei eventuale catastrofe, Tara ar cunoaște și cui aparțin răspunderile și natura sancțiunii.

Nu exista: Mica Înțelegere, nici Înțelegera Balcanica, nici Liga Națiunilor. Cine crede în acestea, dovedește ca nu a înțeles nimic.

Fata în fata stau numai doua lumi. Sub presiunea lor, în clipa războiului, toate combinațiile diplomatice se vor năruia ca niște castele de carton.

Tara întreaga trebuie sa se cutremure, sa se înalte și să-i înfrunte pe acei care îi pregătesc moartea. Toți cei ce se găsesc astăzi pe linia destinului și a istoriei naționale, au datoria sa ceara și sa impună scoaterea politicii românești interne și externe de sub influenta și comanda Masoneriei, Comunismului și Iudaismului.

Este singura măsură salvatoare pentru viitorul Neamului Românesc.”

Rezultatul acestei înalte prevederi politice a fost cea mai sălbatică prigoana dezlănțuită împotriva Căpitanului și a tuturor legionarilor: arestări în masa, procese nedrepte, schingiuri, mii de ani de temniță și sute de

morți. O întreaga generație lovită mai buni legionari linia de politica fixata de Corneliu Zelea Codreanu.

Tot atunci Căpitanul nostru a cerut ca sa declare solemn toți cei dețin răspunderea destinelor tarii ca vor plati cu capul toate actele care angajează viitorul neamului nostru.

Rezultatul acestei politici infame, al cărui final nu putea fi decât prăbușirea, a ajuns astăzi la sfârșitul tuturor eroilor: destrămarea interna, izolarea externa, iar pământul patriei sfâșiat la Nord și la Sud, la Răsărit și Apus.

Cine este vinovat?

Regele a declarat în repetate rânduri ca politica externa îi aparține exclusiv, iar Constituția din 1938 i-a acordat puteri depline de amestec în viața de Stat. Toate angajamentele de politica externa din ultimii ani s-au făcut cu îndemnul și aprobarea lui.

Mișcarea legionara a dus o lupta dramatica împotriva lui, în ultimii doi ani, considerându-l vinovat de toate nenorocirile ce s-au abătut asupra tarii, după ce aceasta mișcare a încercat un lung interval de timp să-l convingă sa adopte linia naționalista de politica externa și interna.

După arestarea și eliberarea mea, în fata gravei amenințări din afara, am oferit Regelui o ultima șansă de salvare, cerându-i ca printr-un act unic și total, sa facă transferul de putere Gărzii de Fier. Am considerat ca interesele supreme ale tarii cereau în aceste vremuri grele o perfecta sinceritate de la un regim tiranic la un regim legionar.

Mi-am luat angajamentul în schimb sa garantez tronul și dinastia. Se putea realiza un act istoric de mare importanta, care ne găsea uniti și închegați în fata evenimentelor externe care se precipitau.

Am acceptat și anumite situații care însemnau o scădere de prestigiu pentru mine și mișcarea noastră, tot din dorința de a da Regelui posibilitatea sa înțeleagă momentul politic și sa se sprijine pe noi.

Nu am fost ascultat!

Dimpotrivă, s-a căutat cu mare vrăjmășie ca Garda de Fier sa fie lovită în unitatea ei, compromisa și măcinata în puterea sufleteasca, iar în ultimele zile înainte de arbitrajul de la Viena, căutându-se punct de sprijin în afara de Axa.

Astăzi când dezastrul tarii este îngrozitor de mare, când puterea Statului este fărâmițata, când un întreg popor nevinovat e azvârlit în cea mai neagra deznădejde, lovit, umilit, batjocorit, când anarhia cea mai cumplita ne

amenința, când foametea bate la usa și când toată lumea indica pe vinovat, Garda de Fier e silita sa părăsească atitudinea ei de larga înțelegere fata de Rege și să-i ceara singurul act patriotic ce i-a mai rămas, singura și ultima datorie:

Sa abdice!

E strigatul unanim al tarii. Voința totala a unui popor.

Orice alta încercare e condamната pierii. Agentul masoneriei și a iudaismului, omul democrațiilor prăbușite, autorul dezastrului tarii sa plece de pe tronul României.

Mișcarea Legionara este gata să-și asume răspunderea cu colaborarea și înțelegerea tuturor patrioților cinstiți.

Mișcarea Legionara este hotărâtă sa asigure continuitatea dinastiei românești și sa accepte domnia Voievodului Mihail de Alba Iulia.

Mișcarea Legionara face apel la întreg aparatul de Stat să-și dovedească sentimentele naționaliste și sa se asocieze Gărzii de Fier, sa nu opună nici un fel de rezistentă, pentru ca nu are a se teme de nici un fel de resentiment.

Mișcarea Legionara se adresează Armatei Române, adânc lovita în onoarea și mândria ei, și o asigura de toată camaraderia și dragostea legionarilor.

Mișcarea Legionara își exprima din nou atașamentul ei profund pentru Puterile Axei și încrederea nezdrușcinată în spiritul de dreptate care va prezida la alcătuirea Europei de mâine.

Mișcarea Legionara cere sprijinul Puterilor Axei în aceste clipe de tragedie interna care amenința sa rupă echilibrul tarii.

Cu gândul la Căpitanul nostru, la cei morți și la cei vii, mergem înainte pe singurul drum ce ne-a mai rămas.

Camarazi, Hotărârea s-a luat. Victoria e în piepturile noastre.

Nici o putere din lume nu ne va mai putea împiedica sa dam nației liniștea și dreptatea după care e însetată.

București, 1 Septembrie 1940

HORIA SIMA.

Manifestul purta data de 1 Septembrie, pentru ca în aceasta zi, Duminica, 1 Septembrie 1940, ora 9 seara, era prevăzut inițial sa se dezlănțuie atacul. Din motive pe care le voi explica în continuare, a fost amânata data pentru Marți, 3 Septembrie, ora 9 seara.

Manifestul trebuia tipărit. Bătut la mașină și multiplicat, și-ar fi pierdut mult din efect. Problema a rezolvat-o Nae Mazilescu, student din Romanati, pe care l-am cunoscut în prigoana din 1938, când conducea studențimea

legionara din București. El se împrietenise cu familia unui tipograf, care se nimerise a fi și simpatizant al mișcării. Acesta avea o mica întreprindere într-o mahala a Capitalei, adică tocmai ceea ce ne trebuia noua. Tipograful și-a luat angajamentul sa culeagă textul noaptea, când lucrătorii erau plecați și tot noaptea să-l traga, pentru a asigura secretul imprimării. Sâmbătă dimineața aveam stocul la dispoziție. Din 2.000 de exemplare câte am comandat, jumătate au rămas în Capitala, iar restul au fost trimise în provincie.

15. Cauzele dictaturii de la Viena.

La întâlnirea de la Berchtesgaden, din 26 Iulie, Hitler a cerut plenipotențialilor români sa se înțeleagă cu Ungurii pe baza principiului schimbului de populație.

Când s-a pronunțat dictatul de la Viena, în 30 August 1940, acest principiu a fost ignorat și s-a procedat la partajul Transilvaniei între România și Ungaria. Ce s-a petrecut între cele doua date pentru ca Führerul sa abandoneze principiul fixat de el însuși pentru rezolvarea diferendului teritorial româno-ungare? Care au fost cauzele au favorizat Ungaria sa primească mai mult din ținutul Transilvaniei decât i-ar fi permis proporția numerică între locuitorii români și unguri din aceasta provincie?

1. În primul rând, Ungurii au fost încurajați de Ciano, Ministrul de Externe al Italiei, total câștigat de partea lor, sa ceara cât mai mult la Conferința de la Turnu Severin pentru a provoca eșecul ei și, în modul acesta, drumul sa rămână liber pentru o intervenție directă a Puterilor în litigiu, la a cărei soluționare el spera sa exercite o influență decisivă.

2. Cu mult înainte de a se deschide Conferința de la Turnu Severin, Ungurii au masat aproape toată armata lor la granița Transilvaniei, șantajând Puterile Axei cu iminenta unui război, dacă nu li se satisfac cererile revizioniste.

3. Rusia Sovietică a anunțat ca sprijină revendicările maghiare și bulgare, ceea ce a forțat Puterile Axei sa intervină cât mai repede pentru ca evenimentele sa nu se desfășoare peste capul lor. Stalin ar fi fost enorm de interesat sa izbucnească un conflict româno-maghiar, căci atunci avea și el oportunitatea sa mai obțină ceva din trupul României. Un război ungaro-român ar atras după sine o intervenție germană și ocuparea țării noastre de Germani, iar Statul Român ar fi devenit eo ipso obiect de partaj între toți vecinii. Dacă Germanii invadau România, nu li se putea refuza nici Rușilor dreptul sa ia o parte din prada, care ar fi fost Moldova până la Milcov.

Berlinul nu putea tolera aceasta evoluție primejdioasă, căci grânele și petrolul României erau esențiale pentru continuarea războiului.

4. Toate aceste cauze acumulate n-ar fi dus poate la nedreptul și absurdul dictat de la Viena, dacă nu s-ar fi adăugat o altă cauză, infinit mai gravă, care-și avea originea în însuși Palatul Regal.

Am arătat că la sfârșitul lui Iulie 1940, Regele Carol a numit ca ambasador la Moscova pe Grigore Gafencu. Însăși această numire era suspectă, indiferent de mandatul cu care a plecat și nu putea provoca decât cea mai mare alarmă în cercurile germane. De atunci serviciile germane au urmărit pas cu pas activitățile lui Gafencu, pentru a descoperi cu ce scop a fost trimis de Rege la Moscova.

Numirea lui Gafencu nu era întâmplătoare și trebuie conexată cu politica Angliei după alungarea ei de pe continent. Ea urmărea să găsească noi aliați pentru a deschide noi fronturi de luptă. În Apus nu se mai putea face nimic, căci țările erau sub dominația germană. Posibilitățile de a crea noi focare de război nu existau decât în est și sud-est: Rusia și popoarele balcanice. De la 12 Iunie 1940, se găsea la Moscova, ca ministru al Marii Britanii, Sir Stafford Cripps, a cărui misiune era să desprindă Rusia de Germania și să o recupereze pentru lagărul aliat.

În cadrul acestui plan avea de jucat și Gafencu rolul său la Moscova. Paralel cu politica oficială a României, reprezentată de Mihail Manoilescu, se realiza o altă politică, în spatele Ministrului de Externe al României, ai cărui pionieri erau Grigore Gafencu la Moscova, Regele Carol la București și Viorel Țălea la Londra. Politica externă se dedublase, având două fete ca Ianus: cea vizibilă, orientată spre Berlin, și alta secretă, care urmărea să realizeze vechile teluri ale integrării României într-un sistem de alianțe occidental-sovietic. Misiunea lui Gafencu la Moscova era de a sonda terenul pentru a obține asistența militară a Rusiei în caz de conflict cu Ungaria. Dacă s-ar fi realizat această alianță, cu certitudine că și Iugoslavia s-ar fi prins în hora contra Germaniei și atunci întreg estul și sud-estul european ar fi devenit câmp de luptă, cu consecințe incalculabile pentru cursul războiului. Grecia ar fi participat la conflict și, probabil, ar fi fost antrenată și Turcia. Acesta era planul lui Churchill, care nu era departe de realizare.

Complotul lui Gafencu a fost descoperit de guvernul german în urma unui schimb de telegrame cifrate între acestea și Țălea, ministrul României la Londra. Grigore Manoilescu, fratele ministrului, se afla pe atunci la Berlin

și, grație unor legături la Statul Major, a putut afla exact ce s-a întâmplat. Țălea a dat o telegrama cifrată, tranzit prin Berlin, lui Gafencu. Serviciile germane posedând cifrul român, au aflat ce conținea telegrama. Țălea făcea aluzie la o înțelegere româno-rusă peste capul lui Manoilescu, ca expresie a politicii regale. La rândul lui, Gafencu, a răspuns tot printr-o telegramă cifrată, prin care îi comunica că sunt în curs de tratative între România și Rusia contra Nemților.

Bazat pe aceste telegrame, Statul Major german a cerut lui Hitler să tranșeze de urgență diferendul româno-german, căci altminteri se poate ajunge la o situație atât de primejdioasă în estul și sud-estul european încât armata germană nu o mai poate domina.

„România trădează, a spus Statul Major german, și noi trebuie să fim pe Carpați în imediată apropiere a terenurilor petrolifere”.

După întreruperea Conferinței româno-ungare de la Turnu Severin, un dictat era inevitabil, dar Hitler spre deosebire de Ciano, nu vroia să slăbească prea tare România, gândindu-se la aportul ei într-un viitor război cu Rusia. Dictatul de la Viena, în prima lui versiune, elaborată de guvernul german, prevedea cedări în Transilvania de Apus, în timp ce Secuimea și lanțul Carpaților Orientali până în Maramureș rămâneau României. Dar după trădarea lui Gafencu la Moscova, Hitler a adăugat și colțul secuiesc, cu toată partea de nord a Ardealului, pentru că armata germană, de pe noua graniță a Ungariei, să poată interveni contra Rușilor atât în Moldova cât și pentru protecția puturilor petrolifere.

Chiar în ultimele zile ale domniei lui, când greșelile lui de politică externă erau mai mult decât evidente, Regele Carol nu a abandonat vechile lui planuri și a cules nefericitele urmări, care i-au precipitat căderea.

5. Pentru a provoca mânia lui Hitler, cu scopul perfid de a ataca România, Stalin, prefăcându-se a fi partener loial al Germaniei, a avut grija să anunțe și direct pe Führer de cererile de asistență militară ale lui Gafencu la Moscova la Moscova și duplicitatea Regelui, ceea ce confirma schimbul de telegrame între Țălea și Gafencu și arăta urgența necesității dictatului în sensul vederilor Statului-Major german.

16. Un Consiliu de Coroană sui-generis.

Odată fixată de Hitler noua frontieră dintre România și Ungaria, Mihail Manoilescu, Ministrul de Externe, a fost invitat de Ribbentrop la Viena, unde a sosit în dimineața de 29 August 1940. Manoilescu nu știa nimic de decizia luată și credea că este chemat la Viena pentru a continua tratativele

întrerupte la Turnu Severin. Pentru a doua oara m-am întâlnit cu el în seara plecării și din nou sa nu se duca, ci să-și prezinte demisia, lăsând celor care au pregătit dezastrul să-și asume răspunderea actului. El avea speranța ca va putea sa salveze cea mai mare parte din Transilvania și considera ca o datorie patriotica sa rămână la postul sau.

Manoilescu debarcase la Viena cu un grup de specialiști și adusese un bogat material documentar, în special hărți. El credea ca se va da o bătălie între cele doua parti, în prezenta celor doi miniștri de externe ai Axei, cai odată cu el fusese convocata și delegația maghiara. Dar mare i-a fost surpriza când în loc de tratative, Ribbentrol și Ciano le-au pus la vedere ca nu mai e timp de discuții și ca Puterile Axei și-au asumat singure răspunderea sa tranșeze diferendul dintre cele doua tari. Cele doua delegații au fost întrebate doar daca accepta sau nu dictatul Puterilor Axei, indiferent cât de favorabil ar fi uneia sau alteia dintre cele doua parti.

Delegația maghiara n-a opus rezistenta, probabil pentru ca se aflase ceva de cursul noii frontiere, în timp ce Mihail Manoilescu a cerut timp ca sa poată telefona la București, pentru a cere aprobarea Regelui. De fapt România se găsea în fata unui nou ultimatum, de asta data prezentat de Puterile Axei. Guvernul român trebuia sa decidă chiar în noaptea aceea daca se supune sau nu dictatului.

I s-a mai comunicat lui Manoilescu, ceea ce el a transmis în cursul conversației cu Regele, ca odată dictatul pronunțat, Puterile Axei vor oferi o garanție colectiva pentru restul teritoriului ce rămâne României.

Regele Carol n-a vrut sa ia singur decizia, ci a convocat chiar în noaptea aceea, de 29-30 August, un Consiliu de Coroana, pentru ca sa acopere cu autoritatea acestuia greșelile lui de politica externa. La Consiliu au participat, în afara de membri guvernului, mitropoliții și episcopii din Ardeal, șefii partidelor de opoziție, iar din partea mișcării legionare eram pus și eu pe lista sa fiu chemat. Cum n-am putut fi găsit în noaptea aceea, s-a recurs la serviciile a doua persoane care nu aveau nimic comun cu Legiunea decât numele venerabil ce-l purtau. A fost invitat la Palat Horia Codreanu, care n-a deținut niciodată vreo funcție în mișcare, și a fost căutat și adus cu forța Protopopul Ion Mota, care, în afara de faptul ca era tatăl eroului, tot atât de puțin putea sa vorbească în numele organizației. Protopopul Mota se întorcea de la București cu trenul la Orăștie.

La Ploiești a fost descoperit de agenți, dat jos din tren și cu o mașină înapoiat la București, pentru a fi prezent la Consiliu. Omul a protestat, a

spus ca el n-are ce sa caute acolo, dar n-a putut sa scape. Regele vroia ca aceste doua nume, scumpe întregii Românii, sa fie legate de cedarea Ardealului. „A trebuit sa se consume, scrie Petrascu în memoriile lui, și cel mai abject gest de profanare a memoriei celor doi intermediari ai mișcării legionare, titani ai generației noastre și ai întregii istorii romanești”.

În Consiliul de Coroana Maniu și Dinu Brătianu au cerut respingerea ultimatului, dar cum guvernul avea majoritatea, și-a impus voința, urmând indicațiile Regelui. După miezul nopții, Regele a comunicat lui Manoilescu rezultatul dezbaterilor Consiliului de Coroana. Drumul era liber acum pentru ca Puterile Axei sa pronunțe arbitrajul.

Si acum vreau sa povestesc modul miraculos în care am scăpat eu ca sa nu am soarta Părintelui Mota. Consiliului de Coroana nu mai putea schimba nimic din cursul fatal al evenimentelor, dar ar fi putut viitorul Legiunii, daca as fi participat și eu la dezbaterile lui.

Ma aflu cu Constantin Stoicanescu în casa inginerului Grigoriu, fratele Doamnei Liliana Protopopescu. Era un apartament la etaj în Parcul Jianu si, în afara de noi doi, nu era nimeni acasă.

Făceam ultimele corecturi la manifestul ce trebuia dat a doua zi la tipar. Ședeam la masa din sufragerie cu Stoicanescu și noi nu știam ca stăpânii aveau o sonerie de picior sub masa. Umblând cu picioarele, fara sa ne dam seama, am dat de sonerie și am scăpat de ea. Era pe la ora 11 noaptea. Cine sa fie la ora asta? S-a sculat Stoicanescu, a deschis usa de la intrare, dar nu era nimeni. Operația s-a repetat de vreo patru ori, până ce ne-a venit în minte sa căutăm sub masa și am descoperit soneria. Ne-am continuat lucrul, în speranța ca nu vom mai fi supărați. Dar la scurt interval din nou se aude soneria. Noi am zâmbit unul altuia cu înțeles și ne-am învinuit reciproc ca am atins soneria.

Scena s-a repetat de vreo trei-patru ori, dar noi, ferm convinși ca suntem autorii chemărilor, nu ne-am mai deranjat sa deschidem usa.

Dar de asta data ne-am înșelat. La usa era cineva. Vizitatorii erau reali. A doua zi ma întâlnesc cu Dr. Alexandru Popovici, care îmi spune ca m-a căutat toată noaptea cu agenții pentru a merge la Palat, „pentru a depune jurământul”...așa i-au spus agenții ca să-l determine sa vina cu ei și sa ma caute. Pe unde n-a fost Dr. Popovici! Prin toate casele din București, unde credea ca as putea dormi. Între alte case m-a căutat și la inginerul Grigoriu.

— Pai, eram acolo!

— Am sunat de câteva ori și văzând ca nu raspunde nimeni am plecat, pentru a merge sa te căutăm în alte parti. Nu era timp de pierdut. Regele aștepta venirea D-tale cu înfrigurare.

Sonerie de picior din casa inginerului Grigoriu m-a salvat. Daca mergeam la Palat, eram anulat atât politic cât și revoluționar. Daca as fi acceptat arbitrajul, în cor cu Regele și guvernul, îmi pierdeam orice autoritate morala de a mai protesta contra cedărilor teritoriale și a-l trage la răspundere pe Rege pentru dezastrul tarii. Daca m-aș fi opus ultimatumului – cum desigur as fi făcut – aliniindu-mă cu Maniu și Brătianu, ma puneam în conflict cu Puterile Axei și linia politica externa a mișcării ar fi fost alterata, ceea ce îi convenea Regelui. Oricare alternativa as fi adoptat, mișcarea legionara, ca unitate operativa, ar fi fost scoasa din circulație pentru multa vreme.

17. Pierderea Ardealului de Nord.

În momentul când făcusem ultimele corecturi la manifestul revoluției legionare în noaptea de 29-30 August, știam ca o delegație româna plecase la Viena pentru a trata cu Ungurii problema litigiului teritorial, în prezenta miniștrilor de externe ai Puterilor Axei, dar nu îmi imaginam ca lucrurile se vor desfășura atât de repede.

Credeam ca dezbaterile vor dura câteva zile, cel puțin o săptămână, timp suficient sa putem surprinde pe Rege cu acțiunea noastră și sa determinam întreruperea acestor tratative.

De Consiliul de Coroana aflasem a doua zi dimineața, Vineri 30 August, și mi-am dat seama de gravitatea situației, dar mai aveam o lucire de speranță ca situația se va prelungi suficient de mult ca sa ne dea noua răgaz sa intram la apa.

Dar în seara aceleiași zile, Vineri 30 August, rezultatele arbitrajul erau cunoscute. Intervenția noastră așadar nu mai putea salva Transilvania și revoluția proiectata nu mai avea rost decât răsturnarea Regelui Carol. Apăruse o situație noua și necunoscuta, care va fi reacția tarii și care va fi starea de spirit a mișcării legionare. Una era sa dam lovitura în plina efervescenta pentru chestiunea Transilvaniei și cu totul altceva după ce faptul se consumase. Pentru a putea lua pulsul tarii și a face un ultim examen al situației interne, m-am decis sa amân data izbucnirii revoluției de la 1 la 3 Septembrie 1940. așa se face ca manifestul poarta data de 1 Septembrie, pentru ca era dat la tipar, în timp ce acțiunea a început cu doua zile mai târziu.

Arbitrajul de la Viena a lovit ca un trăsnet toate sufletele românești. Toată lumea se aștepta ca va trebui să facem concesii grele la granița de vest, dar nimeni nu-și imagina că Ungariei să i se atribuie jumătate din Transilvania. Nedreptatea era strigătoare la cer. 1.400.000 români, mai mult decât Ungurii din ținutul cedat, treceau din nou sub stăpânirea maghiară. Străvechi așezări daco-romane, cu masele compacte de Români, au fost smulse din trupul țării și încorporate Ungariei. După sfârșirile precedente, sufeream o nouă și crunta lovitură, care zguduia adânc ființa Statului și epuiza răbdarea poporului românesc. Nefericita populație nu cunoștea însă cauzele îndepărtate și cauzele ascunse ale dezastrului, trimiterea lui Grigore Gafencu la Moscova cu scopul de a obține sprijinul sovietic ce se desemna la granița de vest. Ultima infamie a Regelui Carol. Am pierdut bătălia contra Ungariei din cauza nefastei conduceri românești, din cauza unui regim urât și vândut străinilor.

Zguduit până în adâncul ființei mele, am trăit acele zile tragice. Părea că totul se prăbușește în jurul meu. Abia se terminase drama din est și țara suferea o nouă mutilare la granița de vest.

Aproape un milion și jumătate de români au fost despărțiți de frații lor. Sute de mii au luat drumul pribegiei, părăsindu-și gospodăriile și truda unei vieți întregi. Drumurile din Ardeal erau pline de oameni și căruțe care aflaseră peste noapte că se aflau într-o țară străină. Bazele milenare ale poporului se clătină în toate punctele cardinale: la Est și Vest, în Sud și în Nord.

„Unde sunteți voi toți, politicieni ușuratici, care ați acoperit de laude un regim trădător și criminal? Cine își ia acum răspunderea pentru prăbușirea granițelor? Nu ați spus de repetate ori că tineretul nu e chemat să îndrepte țara, că sunt alte capete mai înțelepte ca ale noastre? Unde a rămas înțelepciunea voastră care privea cu dispreț la luptele și suferințele noastre? Ați azvârlit cu toate infamiile în gândurile noastre curate de salvare a țării. V-ați bătut joc de sfintele noastre credințe, de idealurile unei generații care nu a greșit cu nimic contra Patriei. De 20 de ani ne-ați târât prin închisori, care ne-au ruinat sănătatea și au pustiit tinerețea noastră. Ne-ați acuzat de trădare pe noi care am vrut să smulgem România din țesătura diabolică a unor planuri criminale, pentru a urma drumul onoarei și al demnității naționale. Ne-ați omorât când ați văzut că Legiunea este tot atât de puternică și rândurile ei tot mai dese, când ați văzut că nici intrigile, nici amenințările, nici violentele, nici cursele ce ni le întindeați nu pot sfârâma

credința noastră. Nici măreția de Arhanghel a Căpitanului nu v-a putut retine de la pornirile voastre criminale. I-ați luat viața aceluia care, în ziua victoriei, v-ar fi iertat pe toți, pentru a inaugura o epoca de mari prefaceri spirituale în poporul românesc. Nu așteptam de la voi nici o căință, nici cel puțin în acest ceas tragic, când greșelile voastre stau fata în fata cu nefericitele lor urmări. De multa vreme v-ați desprins din comunitatea națională și imensa ei durere nu mai sunteți capabili să o simțiți. În aceste de durere sfâșietoare pentru tot Românul, sufletul meu îmi spune că nici un alt gând nu va străbate mintea decât cum să vă puneți la adăpost bunurile voastre și cum să vă salvați situațiile voastre, în timp ce conștiința voastră coruptă va găsi vreo explicație pentru justificarea nefericirii în care a căzut țara, cu care sufletul vostru meschin și josnic se va socoti satisfăcut”.

Când Sâmbătă dimineața am străbătut străzile Bucureștilor, am întâlnit aceeași lume tristă, abătută și cernită ca atunci când s-a anunțat vestea asasinării Căpitanului. Pe strada părea că nu mai umblau oameni, ci umbre. Peste tot numai fete îngrijorate și cu privirile în gol. Nu era o durere care se exterioriza, ci una care anihila omul, care-l apleca la pământ.

Disperarea mulțimilor era așa de mare încât simțeam cum mă invadează și mă copleșește. Nu mai aveam aer, mă sufocam. Parcă mă strângea cineva de gât. Trebuie găsită o ieșire. Dacă în acest moment mișcarea nu întreprinde ceva, neamul nostru e condamnat, își pierde vitalitatea istorică și se descompune. Aceasta disperare colectivă trebuie să ajungă la un deznodământ. Alungarea Regelui de pe Tron era o condiție de supraviețuire a poporului nostru.

După ce am pierdut o treime din teritoriu, cel puțin această satisfacție să i se dea poporului român ca să se răzbune pe acela care poartă răspunderea dezastrului național.

18. Schimbarea datei.

Sâmbătă dimineața, 31 August, am căutat legionari de încredere pe care să-i trimit în cea mai mare grabă în provincie ca să anunțe pe șefii locali ai revoluției că data când va trebui să intre în acțiune s-a schimbat de la 1 Septembrie, ora 9 seara. Curierii plecați au putut să ajungă la vreme la Constanța, Brașov, Sibiu și Alba-Iulia.

Problema cea mai grea era Clujul. În planul inițial de acțiune figura și acest oraș. Dar cum Clujul căzuse acum în lotul maghiar, o răzvrătire în acest centru ar fi putut fi interpretată ca o rezistență contra Ungariei, ceea ce ar fi provocat reacția Berlinului. Am ales pe Traian Borobaru și pe

Constantin Stoicanescu sa plece la Cluj pentru a anunța pe camarazii de acolo sa suprima intervenția. În drum spre Cluj, ei au făcut un ocol pe la Deva, pentru a da de veste grupelor de aici și din Banat de amânarea datei. La Deva au vorbit cu Rotea, responsabilul de acest sector, și au telefonat la Timișoara. Lucrurile erau în regula în toată regiunea de vest a țării. Mai rămânea Clujul. Cum comunicațiile erau foarte grele și trenurile numai circulau spre nord, au închiriat o mașină, ajungând la Cluj, din cauza căruțelor cu refugiați care umpleau șoseaua, abia în după masa de Marți, 3 Septembrie. Le era teama ca legionarii de aici, neștiind de amânarea datei, sa nu fi intrat în lupta. Norocul a fost ca ei înșiși și-au dat seama de noua situație și din proprie inițiativă au renunțat la acțiune. Seara au găsit pe Emil Popa și pe Generalul Mehedinți. Nu mai era nimic de făcut decât sa se întoarcă spre București.

Profitând se plecarea curierilor, am trimis și pachetele cu manifeste destinate provinciilor. În modul acesta întreaga rețea fusese avizata și nu se mai putea produce nici o surpriza. Gândindu-mă la eventualitatea ca as fi silit sa recurg la o noua amânare, i-am spus lui Stoicanescu sa comunice la Deva și Timișoara ca sa nu înceapă acțiunea înainte de a auzi semnalul de la Radio Brasov-Bod.

19. Planul lui Rotea.

Vineri dimineață, 30 August, ma cauta Rotea, care venise urgent din Ardeal ca să-mi propună schimbarea planului de acțiune. El avea misiunea sa organizeze lovitura la Deva. M-am plimbat vreo doua ore cu el în jurul Spitalului Militar „Regina Elisabeta”.

Ce spunea Rotea? Nu este bine sa provocam o revoluție în aceste momente când se hotărăște soarta Ardealului. Nu știm ce se poate întâmpla. Fie o invazie rusa fie o agravare a tensiunii cu Berlinul. Căpitanul, în momente asemănătoare, desi putea sa facă o revoluție, a renunțat sa bruscheze situația și a preferat sa intre în închisoare „pentru a nu transforma România într-o Spanie însângerata”.

Rotea mergea mai departe și propunea chiar sa renunțăm la orice acțiune violenta, iar, cu lichidarea litigiului cu Ungaria, sa acceptam sa reluam colaborarea cu Regele Carol. Fiind apoi miniștrii, din interiorul guvernului putem apoi să-l răsturnăm, dispunând de alte mijloace și alte complicități.

— Draga Rotea, i-am spus, partea a doua a planului tau, o resping din capul locului. Nu putem să-l răsturnăm pe Carol, fiind noi membri într-un guvern înscăunat de el. Avantajele ar fi foarte mari, dar ideea ta contrazice

moralei legionare. Nu e în genul nostru. Nu uita ca atunci când intri într-un guvern, depui jurământ de credința Regelui. Cum am putea noi să fim sperjuri, calcând acest jurământ? Aceasta perfidie o pot face alții, dar nu legionarii. Noi trebuie să ne comportăm leal chiar și cu dușmanii noștri. Nu uita învățătura Căpitanului: „decât să învingi printr-o mișelie, mai bine să cazi înfrânt pe căile onoarei”.

— Ceea ce facem noi acum, nu vine în contradicție cu aceasta învățătură. Suntem perfecți acoperiți moralmente. Eu nu mai sunt în guvern de două luni. De atunci am dus o campanie continuă ca să-l determin pe Rege ca să-l determin pe Rege ca să constituiască un guvern de salvare națională, al cărui pivot să fie mișcarea. Nu se poate plânge că nu i-am oferit toate posibilitățile să se salveze. Dar cum el nu se gândește nici în aceste ceasuri tragice la țară, ci exclusiv la salvarea camarilei, nu ne mai rămâne decât recursul la forță. Țara trece înainte. Acțiunea este aprobată de conștiință întregului popor, care nu mai poate suporta prezența lui pe tron.

— Cât privește partea întâia a planului tau, aceasta merita întreaga considerație. Sunt și eu tulburat adânc, sunt prada celor mai mari neliniști. Ne-am întâlnit în gânduri. Încă șovăiesc și nu știu dacă fac bine, dacă nu cumva prin dezlănțuirea unei revoluții, nu vom fi invadați toți vecinii. Pentru noi patriotismul nu este vorba goală. Când întreprindem ceva, primul nostru gând este la țară. Am plecat din guvern, când am văzut că suntem trași pe sfoara de Palat și că cu actuala garnitură nu poate fi salvat Ardealul. Îndoielile tale sunt și ale mele. Voi mai medita azi și mâine asupra planului. Dacă intervine vreo schimbare, vei fi avizat la vreme. Dar până atunci, toate rămân așa cum au fost stabilite. Du-te la Deva și pregătește-te pentru Duminică, ora 9 seara.

20. Curierii destinului.

După despărțirea de Rotea, am intrat într-o criză interioară. Fac bine sau nu fac bine? Nu ar trebui să urmez sfatul lui și să renunț la insurecție? Dar dacă se întâmplă ceea ce mi-a reactualizat eu cu atâta putere? O invazie a vecinilor și sfârșitul României ca Stat independent? și atunci cine va purta răspunderea? Nu Regele ucigaș, ci noi care ne-am răzvrătit. Argumentele pro și contra străfulgerau în mintea mea fără întrerupere, creându-mi o stare de nesiguranță chinuitoare.

Înclinam să pun în aplicare planul lui Rotea și iarăși mă răzgândeam. Eram cât pe-aici să dau ordinul de demobilizare al oamenilor, dacă în orele următoare nu mi-ar fi venit niște știri senzaționale, care nu puteau fi aduse

decât de niște mesageri ai destinului. Una din aceste știri uluitoare a venit prin Toader Iorăș, iar a doua prin Mitica Predescu de la Constanta.

Toader Iorăș fusese numit secretar al lui Noveanu la Ministerul Inventarului Public, al cărui titular era. După ruptura dintre mișcare și cei trei miniștri, Iorăș a venit la mine și m-a întrebat ce sa facă: să-și dea demisia, urmând grosul Legiunii sa rămână mai departe.

— Nu, rămâi acolo. Cine știe daca nu afli ceva de la Noveanu care ne poate fi de folos.

De atunci nu l-am mai văzut. După întâlnirea cu Rotea, cine apare în fata mea? Iorăș. Ne-am plimbat un sfert de ora pe nu stiu ce străzi ale Capitalei, în aceeași zi de Vineri. Pare ca îi era teama sa înceapă vorba. Se uita în dreapta și în stânga sa nu ne vadă cineva împreuna. În sfârșit îmi spune:

— Vreau sa va spun ceva, dar sa rămână strict între noi. Mi-a spus Noveanu ca după ce se va termina chestiunea cu Ardealul, se va termina și cu Horia Sima. Va fi ridicat cu toți ai lui și vor dispărea.

Deci, Noveanu știa ca la Palat se urzește ceva contra noastră și nu a venit sa ma avertizeze, cum era datoria unui camarad, indiferent ca el a apucat o alta cale. Iorăș îi câștigase încrederea, văzând ca rămâne la biroul lui și-a îngăduit fata de el aceasta confidența.

Destăinuirea lui Iorăș era foarte grava. Era confirmarea unei bănuieli mai vechi a mele ca, după normalizarea raporturilor cu Germania, Regele se va năpusti din nou asupra noastră. Ne aflam în primejdie mortala.

Daca nu o luam înainte, vom fi arestați și lichidați. Ca sa nu facă Iorăș vreo imprudenta, l-am liniștit, zicându-i:

— Nu se poate întâmpla așa ceva, draga Iorăș. Noi nu i-am oferit Regelui nici un prilej ca sa ne atace. Toate acțiunile s-au desfășurat într-un cadru strict politic. Dimpotrivă, eu cred ca după ce se va rezolva chestiunea cu Ardealul, drumul va fi liber pentru o colaborare rodnică cu Regele pentru refacerea tarii. Noi nu puteam face parte dintr-un guvern care va prezida mutilarea tarii, cauza principala a neînțelegerii cu Regele.

Iorăș s-a despărțit de mine dând din cap. După o sută de metri, s-a întors și s-a uitat din nou lung la mine. În sinea lui se gândea probabil cu tristețe ca nu ma va mai vedea...

A doua zi, Sâmbăta, 31 August, ma cauta avocatul Mitica Predescu de la Constanta. Avea o comunicare confidențială de transmis. El era un bun prieten cu Consulul Rohde de la Constanta. Cam prin 20 August, prin mijlocirea acestuia, a cunoscut pe un colonel sau general de SS Dietrich (sa

fi fost faimosul Sepp Dietrich?), detașat în România cu o misiune specială. Era împuternicit de Ministrul de Externe, de Partid și de Himmler ca să provoace tulburări în România pentru răsturnarea lui Carol. El era conștient că nu poate cuceri țara, dar el vroia decât să provoace tulburări, care să determine guvernul român să reacționeze, pentru că apoi Hitler să aibă prilejul să intervină cu trupele pentru a stinge acest focar de neliniști de la frontiera cu Rusia. El s-a adresat în primul rând Nemților din România. A luat contact și a inventariat forțele de Volksdeutsche din Ardeal, Banat și Bucovina de Sud, oameni încadrați în partid și organizați încă din primăvara anului 1940. Dietrich a descoperit însă că în Vechiul Regat nu dispune de forțe suficiente pentru a crea o diversiune insurecțională. Atunci colaboratorii lui i-au semnalat să se sprijine pe nucleele legionare. Consulul de la Constanța i-a indicat pe Mitica Predescu, un om de suprafață în întreaga lume legionară din Dobrogea. Colonelul a venit la Constanța, l-a întâlnit pe Predescu și i-a expus elementele planului. Mitica Predescu nu i-a răspuns imediat, ci i-a cerut un răgaz ca să tatoneze terenul. El a luat contact cu o serie de constănțeni, dar aceștia au refuzat să se angajeze într-o acțiune germană. Atunci Mitica Predescu s-a hotărât să vină la București ca să-mi comunice mie planul german și să-mi ceară sprijinul.

Cum am aflat mai târziu, guvernul german pregătea o variată de acțiune, o ipoteză de lucru paralelă, pentru eventualitatea ca Regele Carol să respingă arbitrajul. În acest caz, trupele germane, concentrate în jurul Vienei și în Slovacia, trebuia să facă o incursiune fulgerătoare în România, pentru a împiedica o penetrație a Rușilor. Dar guvernul german avea nevoie de un pretext ca să dezlănțuie această operație. Pentru acest scop a fost trimis Colonelul Dietrich de la Viena, evident că și acțiunea proiectată sub conducerea acestuia a fost anulată.

Dar eu atunci nu cunoșteam, aceste dedesubturi. Eu am interpretat cu totul în alți termeni planul lui Dietrich, dezvăluit de Mitica Predescu. Eu eram convins că Germanii vor să răstoarne pe Regele Carol, dar, odată cu eliminarea lui, să ocupe și România, ceea ce ar fi creat mișcări daune ireparabile. Colaborarea noastră cu Germania ar fi luat atunci o alură mizerabilă, fiind degradați la rolul de auxiliari ai unor trupe de ocupație. Poporul ne-ar fi privit cu cel mai mare dispreț și toată aureola noastră de patriotism înflăcărat s-ar fi stins.

Acțiunea noastră nu numai că nu contravenea securității naționale, ci era imperios cerută de momentul istoric. Trebuie să o luăm înaintea Nemților,

oricât am fi de slab pregătiți. Trebuie sa facem ceva înainte, pentru ca tara sa vadă ca noi suntem înainte mergătorii revoluției. În puținul timp ce-l mai aveam în fata până la 3 Septembrie, așteptam din ora în ora cu inima strânsa sa nu întreprindă ceva și astfel sa ne exproprieze de victorie.

După abdicarea lui Carol și constituirea Statului național-legionar, Dietrich s-a întors la Berlin. Înainte de a părăsi tara, l-a văzut din nou pe Mitica Predescu. I-a făcut reproșuri amare ca i-a povestit totul lui Horia Sima și acesta le-a luat-o înainte. „Eu credeam ca D-ta ne ești prieten și colaborator și D-ta ne-ai trădat intențiile”.

În fond Mitica Predescu era nevinovat. El nu știa nimic de pregătirile noastre și a fost surprins de revoluție tot așa de mult ca și Nemții. Dietrich își acoperea retragerea, caci daca n-am fi întreprins noi ceva, nici el nu ar fi făcut nimic. Berlinul nu mai avea nevoie de nici o diversiune, după ce obținuse tot ce vroia de la Regele Carol.

21. „Deutschland braucht Ruhe”

Cu Hermann von Ritgen de la Legația germana întrețineam relații cordiale. Ne întâlneam adeseori în aceeași casa a lui Constantin Greceanu de la sosea și ne informam reciproc. Cred ca acest contact a contribuit mult ca sa îmblânzească aversiunea lui Fabricius (pe care nu l-am văzut niciodată în vara acestui an) fata de Garda de Fier.

În preajma dictatului de la Viena, îmi spunea von Ritgen ca proiectul german nu trecea de linia Arad-Oradea-Satu-Mare și se oprea cu mult înainte de Cluj. Sâmbătă dimineața, când am aflat precis care e noua frontiera, mi-am exprimat dorința să-l vad, pentru a ma lamuri cum de s-a ajuns la aceasta nefericita decizie. Fiind apoi în preajma loviturii, vroiam să-i comunic intențiile noastre, pentru a nu se interpreta acțiunea în curs de realizare ca o manifestare contra Puterilor Axei. Din convorbirea cu Mitica Predescu, rămăsesem cu falsa impresie ca e iminenta o intervenție germana contra Regelui Carol și atunci cu atât mai mult trebuia sa încerc o coordonare a celor doua planuri, pentru a evita sa se ajungă la o ocupare a României de armata germana. „Ne însărcinam noi sa răsturnăm pe Regele Carol, vroiam să-i spun lui Ritgen. Noi von face o revoluție adevărată, la care va participa întreg poporul, și nu mai e nevoie de insurecții diversioniste cu ajutorul Volksdeutsch-ilor”. E imposibil, îmi ziceam, ca von Ritgen sa nu știe ceva de planul Dietrich. Daca știe Consulul de la Constanta, cu atât mai mult trebuia sa știe el care e Legație.

M-am văzut cu von Ritgen, Sâmbăta, 31 August, ora 9 seara. Era abătut. Și-a exprimat și el amărăciunea de modul cum a fost trasata noua frontiera și ca el nu mai pricepe nimic. Altele au fost propunerile Legației, care însă nu au fost ținute în seama. Atât a putut să-mi spună.

Eu clocoteam de revolta. I-am explicat aberația dictatului, de a da toată Transilvania de Nord Ungurilor, cu acel * intrând până în inima României. E o graniță inevitabilă și, în afara de asta, în ținutul cedat sunt mai mulți Români decât Maghiari.

I-am arătat apoi care e starea de spirit a populației. Poporul român nu mai poate suporta noua mutilare și este de presupus ca se vor produce proteste și tulburări. Se poate ajunge chiar la o situație gravă, cu ciocniri violente. Mișcarea legionară, care și-a sacrificat elita ei pentru a evita aceasta tragedie națională, nu poate rămâne în expectativă când toată țara fierbe de indignare contra vinovaților. Regele Carol trebuie să părăsească tronul, dacă nu vrem ca Statul Român să se prăbușească în haos și ca mânia poporului să se descarce contra Puterilor Axei.

Ma așteptam ca înflăcăratul meu discurs să-l antreneze în aceeași direcție și să mă aprobe călduros. Dar von Ritgen privea trist la mine și nu manifesta nici un entuziasm. Pentru a-i demonstra că chestiunea este serioasă, că noi suntem hotărâți la orice și dispunem de forța necesară pentru a ne măsura cu tiranul, vroiam să-i arăt manifestul și eram chiar pe punctul să-l scot din buzunar. Dar în acel moment îl aud rostind că o sentință grea a istoriei cuvintele: „Deutschland braucht Ruhe”.

Am tresărit ca ars. Mâna mi s-a crispat pe manifest și l-am ținut ca o comoară. Ce bine am făcut că nu i l-am arătat! În posesiunea manifestului, Legația germană ar fi alarmat Berlinul și cine știe și pe Regele Carol!

Mi-am dat seama fulgerător de situație. Bănuielile mele se confirmau. După ce guvernul german obținuse de la Regele Carol cedarea Ardealului, nu mai era interesat în răsturnarea lui. Acum ce-l preocupa pe Nemți era să se păstreze liniștea în România, pentru a evita o complicație cu Rusia. Poporul român, cu suferințele lui, cu granițele mutilate, nu era luat în considerare, iar cât privește mișcarea, era sacrificată din nou în profitul Regelui Carol, cu care erai dispus să reia colaborarea în cadrul „noii ordini europene”.

Singurul lucru ce mă tulbura, după dramatica confruntare cu von Ritgen, era planul Dietrich. N-a vrut cumva von Ritgen să mă descurajeze pentru a întreprinde ei răsturnarea lui Carol și ocuparea României?

În orice ipoteza, din partea guvernului german nu ne puteam aștepta la nici un ajutor. Eram singuri. „Deutschland braucht Ruhe”.

22. Moruzov cade în dizgrație.

Duminica, 1 Septembrie, o alta veste senzațională face ocolul Capitalei: Moruzov a căzut în dizgrația Regelui și a fost înlocuit de la Serviciul Secret. Odată cu el și-ar fi pierdut postul și Nicki Ștefănescu, care conducea Direcțiunea Generala a Siguranței. Nu am putut verifica informația de la surse competente, caci aveam alte treburi pe cap, dar din cercurile Răzleților mi s-au procurat câteva amănunte. Se zvonea ca o violenta scena ar fi avut loc între Nicki Ștefănescu și Urdareanu. Ministrul Palatului i-ar fi reproșat acestuia și lui Moruzov eșecul politicii lor fata de legionari. Regele a profitat de absenta lui Moruzov din tara – era la Berlin pentru a-l înlocui.

Știrea părea verosimila. Într-adevăr, Moruzov și umbra lui, Nicki Ștefănescu, s-au însărcinat fata de Rege sa aducă toată mișcarea la picioarele Tronului. Dar, pentru ca operația sa reușească, ei au cerut eliberarea mea, caci fara de captarea „pistolarilor”, împăcarea deplina nu se putea face. Ei sperau ca eu sa devin instrumentul lor, așa cum Noveanu se transformase în unealta lui Gabriel Marinescu, uitându-și de idealurile mișcării. Când au văzut însa ca eu duc o politica independenta, inspirata exclusiv de interesele tarii, Moruzov și Nicki Ștefănescu au intrat în panica. Fata de Palat erau acum descoperiți, caci planul lor cu mine nu reușise. Atunci ei și-au căutat salvarea la Berlin pe filiera Canaris si, prin mine, sperau sa facă saltul în tabăra victorioasa, caci numai credeau în viabilitatea regimului.

Asa se explicau și amabilitățile lui Moruzov din ultima vreme fata de mine, care contrastau cu răceala ce mi-o arata Palatul. El cauta să-și demonstreze lealitatea fata de mine și mișcare, ceea ce eu nu pricepeam bine la vremea aceea. Cu cât criza tarii se agrava cu atâta creștea și tensiunea dintre Rege și Moruzov.

Politica recomandata de Moruzov nu numai ca nu dăduse roadele așteptate, dar deschisese stăvilarele ca sa se reverse mișcarea în toată tara, transformând-o în cel mai puternic partid politic. Daca Regele se gândea sa revină la politica de represiune, după ce s-ar fi încheiat dosarul Transilvaniei, era logic sa se separe de cei doi șefi ai Siguranței, care se dovediseră fie incapabili fie neleali. Cu acest prilej s-a verificat ca ei aparțineau „permanentelor” Statului, cum își imaginau. Ei trebăluiau în

lumea zeilor de jos, în timp ce în Olimp guverna numai treimea Rege-Urdareanu-Elena Lupescu.

Aceste înlănțuiri de fapte mi-au apărut cu claritate abia în ziua când am aflat de dizgrația lui Moruzov. Pentru mine concedierea lui și a lui Nicki Ștefănescu era un avertisment în plus ca Regele Carol pregătește o noua prigoana.

Din punct de vedere al planului nostru de bătălie, expulzarea celor doi șefi de la Siguranță reprezenta un mare avantaj. În acele momente cruciale pentru Rege, serviciile de Siguranță nu mai puteau funcționa în plin randament. \par Noii titulari abia își luaseră posturile în primire și nu aveau timp sa se familiarizeze cu problemele. Regele luase o măsură contra-productoare, caci se lipsea, în plina efervescenta revoluționară, de inteligenta și experienta acestor oameni, care cine știe daca nu ar fi frânat cursul revoluției.

23. Eliberarea Generalului Antonescu.

Tot Duminica, 1 Septembrie, mi se aduce la cunoștință ca ar fi fost eliberat Generalul Antonescu de la Mănăstirea Bistrița. Știrea era prea importanta ca sa nu ma ocup de ea. Într-adevăr, în urma unui ordin de la Palat, generalul Antonescu fusese scos din captivitate și se afla viu și sănătos la domiciliul sau din București.

Pentru economia acțiunii noastre reprezenta o mare ușurare. Tocmai pregătisem o puternica echipa, recrutata dintre Răzleți, care, în seara de 3 Septembrie, concomitent cu dezlănțuirea revoluției, trebuia sa atace prin surprindere gazda ce-l păzea la Mănăstirea Bistrița, să-l ridice pe General și să-l aducă în Ardeal.

Prezenta Generalului Antonescu în mijlocul nostru ar fi provocat adeziuni masive în armata. Nemaifiind necesara aceasta expediție, acest grup de legionari rămâne liber pentru a fi întrebuințat în alta parte.

M-am ferit sa iau contact cu Generalul, din motive bine întemeiate, dar, prin Alecu Ghica, care era prieten cu Colonelul Rioseanu, unul dintre intimii Generalului, i-am transmis salutul meu și bucuria de a-l vedea liber.

Căror cauze se datorează eliberarea Generalului Antonescu?

În primul rând situația catastrofala a tarii sfătuia pe Rege sa nu-l mai tina prizonier la Bistrița. Când totul se prăbușește acest act odios.

Eliberarea Generalului Antonescu trebuie pusa în legătură și cu absenta lui Moruzov din tara și căderea lui în dizgrație. Între cei doi oameni exista o

ura de moarte, cum am arătat. Pe toți asasinii din perioada carlista i-ar fi iertat Generalul, afara de Moruzov.

În sfârșit, ma întrebam dacă hotărârea Regelui nu a fost influențată și de niște declarații de-ale mele făcute la celebra întâlnire din casa Generalului Coroama, în prezenta lui Moruzov și Vorobchievici. Aducând vorba de Generalul Antonescu, i-am spus atunci lui Moruzov:

— D-le Moruzov, nu-l mai ții pe Generalul Antonescu la Bistrița. Îi creai o aureola nemeritată. Sa nu credeți ca noi avem ceva cu el. Omul acesta poate deveni periculos și pentru noi. Aduceți-vă aminte de 1938. Generalul Antonescu este capabil sa traga în noi, daca setea lui de putere este satisfăcută.

Nu este exclus ca Moruzov sa fi transmis Regelui opinia mea despre Generalul Antonescu. Nu cumva acum, când Tronul se clatină, Regele s-a gândit la eventualitatea sa utilizeze din nou pe general contra noastră și de aceea l-a pus în libertate?

Dar în acele momente nu ma gândeam la altceva decât la răsturnarea lui Carol, iar Generalul Antonescu, conform înțelegerii stabilite în casa Dr. Popovici, putea ajuta la deznodământul favorabil al revoluției.

24. Defecțiunea Profesorului Codreanu.

Tot în acea Duminica de 1 Septembrie, încărcată de evenimente, și tocmai când pregăteam echipa ce trebuia sa plece cu trenul de seara la Călimănești ca să-l ia pe Profesorul Codreanu și să-l însoțească la Sibiu. Am rămas năucit. Nu pricepeam rostul înapoierii lui în Capitala când locul lui de acțiune era Brasovul, conform celor stabilite cu el însuși.

Ce-a putut sa intervină ca să-și schimbe gândurile și sa revină la București? L-am trimis îndată pe Horia Cosmovici la locuința Profesorului ca să-l roage sa ne întâlnim chiar în seara aceea. Ca loc de întâlnire am fixat casa lui Radu Ghenea, din Strada Sageii, nr.1, unde puteam vorbi în toată libertatea.

Când a intrat Profesorul Codreanu cu Cosmovici, mi-am dat seama ca se petrecuse ceva cu el. Nu mai era cel de acum doua săptămâni. În afara de Cosmovici, se mai aflau cu mine Ghenea și Stoicanescu.

— D-le Profesor, am deschis eu vorba, tocmai în seara aceasta o echipa legionara trebuia sa ia trenul spre Călimănești pentru a va însoți la Sibiu, de unde trebuia sa plecați mai departe la Brașov, conform planului stabilit. Ce s-a întâmplat de v-ați întors pe neașteptate în Capitala?

— M-am întors, pentru ca mâine, Luni, am o audienta la Rege. Dat fiind situația grea a țării, m-am gândit ca trebuie să răspund acestei chemări.

Am încremenit. Dacă aceasta audienta are loc, toată acțiunea noastră e paralizată. Nici nu mai putem începe.

— D-le Profesor, cu Regele nu se mai poate face nimic. Am făcut o ultima încercare în 16 August. Am fost la Rege, împreună cu Profesorul Brăileanu, cu Radu Mironovici și Corneliu Georgescu, și rezultatele audienței au fost negative. Regele nu vrea să-și schimbe regimul, ci doar să ne utilizeze ca trupe auxiliare. Ne-a solicitat să facem propaganda pentru el și cu asta ne-am despărțit. Am epuizat toate posibilitățile de înțelegere. Vrea să ne amăgească. Eu îi cunosc foarte bine gândurile, căci de trei luni sunt în mijlocul evenimentelor. Vedeți ce s-a întâmplat și cu Părintele Mota la Consiliul de Coroana.

Numele lui a apărut în ziare, ca și cum și-ar fi dat consimțământul la ruperea în două a Ardealului.

De alta parte, totul este pregătit să intrăm în acțiune. Nu mai putem da înapoi. Legionarii sunt concentrați și vor trece la atac, Marți, la ora 9 seara. Intervenția D-voastră la Radio Bod poate să decida soarta revoluției.

Eu nu am suficienta suprafață politică în țară. Numele D-voastră atârna greu în opinia publică. Eu v-am ținut la curent cu toate pregătirile și plecarea D-voastră la Călimănești avea ca scop tocmai să vă înlesnească dispariția din Capitală.

— Draga Sima, mai este ceva. Am avut un vis, pe care l-am tălmăcit ca „să nu se facă vărsare de sânge”.

Chestiunea era mult mai gravă. Profesorul șovăia să se angajeze. În fața răspunderii unei revoluții, se înfricoșase. În acea stare sufletească, ideea audienței la Rege, cu tot cortegiul de insinuări la adresa mea, a căzut pe un teren fertil. Dar dacă el este chemat să joace rolul precumpănitor în această criza generală? Profesorul avea mari calități. Era mare orator, mare parlamentar, mare agitator, dar nu era un revoluționar și nici cel puțin un om politic. Și atunci, dacă nu era ținut permanent la zi cu situația, ușor cădea victima intrigilor de la Palat. A fost greșeala mea că l-am lăsat pe Profesor singur două săptămâni la Călimănești.

Mi-am dat seama apoi că nu pot conta pe Profesor ca factor activ al revoluției, din cauza structurii lui sufletești.

— D-le Profesor, nici eu nu doresc vărsare de sânge, dar arătați-mi alta cale ca să scăpăm de tiran. După asasinarea Căpitanului, a făcut exact

politica externa recomandata de el, dar în ce condiții dezastruoase. Tara fierbe de disperare și ca să-și recâștige echilibrul, trebuie alungat de pe Tron. Daca nu facem noi ceva, se vor găsi alții. E suficienta o scânteie ca sa se aprindă toată tara. Tensiunea e la maximum în Capitala.

— Bine, dar atunci ce sa fac? Măine am audienta la Rege!

— Pur și simplu nu va duceți. și Căpitanul a fost invitat la Palat și a refuzat sa meargă, considerând ca momentul nu este oportun. Daca mergeți la Rege, implicit dezavuați acțiunea mișcării. Ce va zice poporul când eu cer abdicarea Regelui, iar D-voastra tratați cu Regele? Nu-i acordați un fel de binecuvântare din partea mișcării ca sa rămână mai departe pe Tron? Tot ce-am organizat, am făcut cu știința D-voastra și acum nu ma puteți lăsa descoperit.

Profesorul stătea pe gânduri. Simțeam că-l muncesc îndoielile. Părea dispus sa renunțe la audienta, dar nu părea dispus să-și împlinească rolul de purtător de cuvânt al revoluției.

Atunci i-am venit într-ajutor.

— D-le Profesor, vad ca nu sunteți convinși de necesitatea unei acțiuni violente pentru dezlegarea situației interne a tarii. Va respect părerea și va propun sa ne împărțim rolurile.

Eu merg înainte pe drumul revoluției, cu obiectivul de a răsturna pe Regele Carol. Daca revoluția nu reușește, atunci interveniți D-voastra, care nu aveți nici o participare directa, va prezentați Regelui și salvați ceea ce se mai poate salva.

Eu va cer doar sa renunțați la audienta la Rege, fixata pentru mâine, și să-mi acordați mie răgazul necesar, nu mai mult de trei zile, ca sa pot da bătălia și sa vedem rezultatele ei.

— Bine, dar ce fac eu în timpul acesta de trei zile?

— Va ascundeți și nu va arătați nicăieri, pentru ca Regele sa nu va poată obliga sa mergeți la Palat cu forța, cum s-a întâmplat cu Părintele Mota la Consiliul de Coroana, și nici sa nu va poată aresta. Camaradul Cosmovici se va îngriji de D-voastra pentru a fi la adăpost și pentru a va informa de tot ce se întâmpla afara.

Abia după miezul nopții, după trei ore de discuții, am ajuns la acest rezultat.

Aveam mai mult decât o bănuială, o certitudine, ca audienta Profesorului la Rege a fost aranjata chiar în cursul Consiliului de Coroana, la instigația lui Noveanu.

Lovitura era măiastra. Cu aceasta audienta se putea provoca o sciziune în mișcare în momentul culminant al luptei noastre. Eram atacat în punctul cel credeam mai solid, în dragostea de care ma bucuram din partea Profesorului Codreanu.

Manevra făcea parte dintr-o acțiune a mea, pentru ca atunci când se vor pune în aplicare represaliile, sa fiu cât mai izolat.

Convingându-l pe Profesorul Codreanu sa renunțe la audienta, am reușit sa neutralizez manevra Palatului, dar am pierdut și o mare nădejde pentru revoluție.

Nu mai exista din nefericire nici o figura legionara care să-l poată substitui pe Profesor. Am rămas singura căpetenie legionara a revoluției.

Pentru a nu mai avea alte surprize, i-am recomandat lui Horia Cosmovici sa se ocupe exclusiv de Profesor în zilele ce vor urma, sa nu-l abandoneze nici o clipa, să-i găsească un bun ascunziș și sa nu-l lase sa iasă la lumina până ce situația nu se va limpezi într-un sens sau altul. Daca Profesorul Codreanu ar fi târât la Palat în cursul revoluției, efectul acestei audiente ar fi nimicitor pentru desfășurarea ei.

25. Ultimele întrevederi politice.

Desi ma ocupam acum intens cu organizarea dispozitivului de acțiune, n-am pierdut nici o clipa din vedere terenul politic.

Era de cea mai mare importanta ca în cercurile adversarilor sa se observe ca activitatea mea se desfășoară normal.

La rândul lui, și Regele căuta să-mi cultive iluzia ca n-a intervenit nici schimbare în atitudinea lui și ca, după lichidarea problemelor teritoriale, nu mai exista nici un impediment în calea reluării unei colaborări rodnice cu Legiunea.

Eu dispuneam de suficiente informații ca sa ma conving de intențiile reale ale Regelui. După evacuarea Ardealului de Nord și a Cadrilaterului și după ce va fi devenit „persoana grata” la Berlin și Roma, tocmai prin promptitudinea cu care a acceptat sa predea vecinilor bucăți mari din trupul tarii, se va dedica în politica interna la lichidarea grupelor de „pistolari” care mai scăpaseră din prigoana trecuta.

Ultimele mele întrevederi, înainte de a părăsi Bucureștii, cu miniștri din cabinetul Gigurtu, se încadrau în același plan. Ce semnificație putea sa aibă invitațiile ce le-am primit de a vedea pe Generalul David Popescu, Ministrul de Interne, și pe Nichifor Crainic, Ministrul Propagandei, când Regele nu

avea nici un motiv sa fie mulțumit de mine, mai ales după absenta mea de la Consiliul de Coroana?

Sâmbăta 31 August, după masa, am fost la Ministerul de Interne ca să-l vad pe Generalul David Popescu. Generalul m-a primit deosebit de cordial, mi-a spus ca simpatizează cu tineretul legionar, iar în politica externa este un admirator al Puterilor Axei. Mi-a arătat și cărțile ce le-a scris despre fascism și noile forme de guvernare din Europa. Mi-a mărturisit ca a pledat permanent la Palat cauza Legiunii și a susținut necesitatea unei strânse colaborări între rege și Tineret. La urma mi-a dăruit lucrările lui.

Generalul David Popescu mi-a făcut o impresie excelenta. Era un soldat în accepțiunea reala a cuvântului, pentru care patria se ridica deasupra oricăror interese. Declarațiile lui mi-au părut a fi de bun augur pentru acțiunea noastră. Cel puțin nu aveam la Interne un dușman declarat, ci un om care înțelegea lupta noastră.

A doua întrevedere importanta din aceste ultime zile, am avut-o cu Nichifor Crainic, Luni 2 Septembrie, dimineața, la Ministerul Propagandei. Aceeași primire afectuoasa. Nichifor Crainic a mers mai departe decât Generalul, a trecut la confidențe, pe care spunea ca le deține chiar de la Rege. Odată terminata faza critica a retragerii trupelor pe noile frontiere, Regele va relua colaborarea cu mișcarea pe baze largite, transformând-o în elementul primordial al guvernării, așa cum cerem noi. Viitorul aparține Legiunii!

I-am mulțumit pentru interesul ce ni-l poarta și bunele vesti ce ni le aduce de la Palat.

Niciuna din aceste întrevederi, atât de calde și promițătoare, venind din partea unor membri ai cabinetului, nu mi-au dezarmat neîncrederea fata de Rege. În definitiv daca Regele vroia sa dea mișcării un loc precumpănitor în guvern, putea sa o facă de mai înainte, pentru a-i da prilejul sa se înfrunte cu Ungurii la Berlin și Roma, și nu acum după dictatul de la Viena, când tara este în doliu. Nu cumva au primit un mandat de la Rege ca tocmai în acest moment sa stea de vorba cu mine pentru a ma determina sa stau liniștit, oferindu-mi mirajul unui viitor legionar?

Alte informații din surse contraziceau bunele intenții ale lui Carol și nu am putut trage alte concluzii decât ca acești miniștri au fost pusi sa realizeze o acțiune de adormire a mea, pentru a nu-mi da seama de primejdie și a lăsa Regelui timpul necesar să-și organizeze forțele. Departe de mine gândul de a bănuî pe acești doi oameni ca s-au pretat de bunăvoie la aceasta

stratagema. Lor li s-a comunicat anumite lucruri, pe care, în ingenuitatea lor, credeau și ei...

26. Maniu ajuta pe Rege.

Îndată după cunoașterea dictatului de la Viena, au izbucnit manifestații de protest la București și în mai multe orașe din Ardeal. Manifestațiile au ținut de Sâmbătă, 31 August, până Luni 2 Septembrie. În 3 Septembrie s-a suprapus peste ele revoluția legionara.

Manifestațiile erau îndreptate contra Ungariei, dar cum pierderea Ardealului de Nord se datora unei decizii a Puterilor Axei, ostilitatea maselor populare s-a revărsat și asupra Romei și Berlinului. Lozincile de ura au găsit ecou în sufletul disperat al mulțimilor.

Consulatele germane din Ardeal și Banat au fost atacate și s-a ajuns chiar la un anumit grad de tensiune între populația româna și cea germana. Tocmai în acele zile se afla la Timișoara N. S. K. K. Huhnlein. Restaurantul unde se întreținea cu reprezentanții populației germane a fost înconjurat de manifestanți și s-au proferat insulte la adresa Germaniei.

Manifestațiile de protest au pornit dintr-un impuls spontan, dar au fost luate sub patronajul partidului național-țărănesc. Iuliu Maniu se opusese în Consiliul de Coroana dictatului, iar, după pronunțarea lui, mobilizase revolta poporului contra agresorilor de la granița de vest. De fapt Iuliu Maniu avea și el partea lui de vinovăție în dezastrul țării. Admirația lui fără margini pentru Titulescu îl împiedica să vadă alta opțiune de politica externă decât alături de Anglia și Franța, țări care, la rândul lor, căutau prietenia Rusiei Sovietice, alianța fatală intereselor României. Regele a urmat aceeași orientare, după ce și-a asumat răspunderea politicii externe. În această privință, vederile lui Maniu, Titulescu și Rege nu se deosebeau. Cu aceste manifestații, strigând „jos Ungaria”, nu se mai putea repara nimic. Țara zăcea la pământ zdrobită și nu exista altă posibilitate să salvăm restul ei decât sprijinindu-ne pe puterile Axei. Bineînțeles că răspunderea Regelui era infinit mai mare decât a lui Maniu, pentru că el a exercitat o autoritate despotică asupra tuturor partidelor de la urcarea lui pe Tron, iar din 1938 își însușise controlul direct al politicii externe.

Regele Carol, a cărei inteligență politică era mult superioară lui Maniu, și-a dat imediat seama ce beneficiu enorm poate să traga din manifestațiile patronate de partidul național-țărănesc. El putea abate revolta poporului de la el, principalul vinovat, spre Ungaria și Puterile Axei. El se putea ascunde îndărătul acestor manifestații, dând frâu liber pornirilor poporului ca să-și

descarce mânia contra celor care au cotropit țara. În durerea lui cea mare, poporul se tulburase așa de mult încât nu mai vedea decât hotarele ciuntite. Îi era peste putință să descopere înlănțuirea reală a evenimentelor, faptul că ceea ce se întâmpla acum cu Ardealul, Dobrogea și Basarabia nu era decât consecința nefastei politici externe a Regelui, al cărui început se urca cu câțiva ani în urmă.

Regele nu numai că a tolerat aceste manifestații, dar le-a și încurajat. El a dat ordin poliției și jandarmeriei să le ocrotească, ca să ia o amploare cât mai mare. Am asistat la o astfel de manifestație în București. Erau cete de oameni care se târau în dezordine și îți făcea impresie jalnică, în mare parte servitorimea ardeleană din Capitală. Gloate umane care strigau lozincile auzite de la agitatori și cântau imnuri patriotice.

La Brașov poliția și ofițerii de jandarmi păseau în rând cu manifestanții și îi conduceau pe străzile principale ale orașului.

Sentimentele poporului, durerea lui adâncă, îngrijorarea lui de viitor, erau speculate nerușinat tocmai de acei care i-au pregătit acest ceas amar.

Am trăit una din paradoxurile istoriei: Maniu, ostracizat de Rege de la urcarea lui pe Tron, devenise acum principalul lui susținător fără să-și dea seama.

Manifestațiile contra Puterilor Axei îndepărtau primejdia de la Palat și o proiectau spre hotare. Dacă lucrurile ar fi rămas în acest stadiu, Regele Carol ar fi trecut cu bine peste această criză și și-ar fi consolidat domnia. Dar națiunea avea în rezervă mișcarea legionară, care în curând va porni la atac și va restabili ordinea reală a vinovaților. Puterile Axei ne-au făcut o mare nedreptate, dar răspunderea principală cădea asupra Regelui. Revolta poporului trebuia întoarsă de la hotare, unde nu se mai putea îndrepta nimic, și concentrată asupra camarilei de la Palat, care de un deceniu conspira la distrugerea Statului Român.

PARTEA A ȘAPTEA.

MINUNEA ARHANGHELULUI

1. Planul de bătălie.

În planul de dărâmare al regimului carlist, conceput în iarna anului 1939, Capitala era centrul acțiunii. În provincie nu era prevăzută nici o intervenție. Forțele legionare din toată țara le-am concentrat la București, repartizându-le obiectivele de atac. În noul plan de bătălie, am renunțat la Capitală și am strămutat centrul de greutate în provincie și cu precădere în Ardeal.

Ce m-a determinat sa fac aceasta schimbare? În primul rând teama sa nu se repete tragica experienta din 1939, când dispozitivul nostru din Capitala a fost descoperit de politie și dezorganizat pe filiera unei legături din provincie. În al doilea rând, m-am orientat după starea de spirit din Ardeal. Cum ne aflam în preajma amputărilor teritoriale la granita de vest, era de presupus ca revolta populației contra regelui Carol va fi mult mai puternica în aceasta provincie decât în alta parte a tarii.

Orașele din Ardeal alese sa devina teatru de operațiuni pentru forțele legionare erau următoarele: Cluj, Timișoara, Deva, Alba-Iulia și Brașov. Brasovul era destinat în plus sa se substituie Capitalei, devenind o platforma revoluționară în mars, în acest oraș trebuia sa se concentreze toate contingentele de luptători din Ardeal, pentru a forma împreuna o masa suficient de puternica ca sa amenințe Bucureștiul. Tot la Brașov se găsea Postul de Radio de la Bod, care trebuia ocupat și folosit de noi, pentru ca pe undele lui toată tara sa afle de izbucnirea revoluției legionare.

În restul tarii, numai Ploieștii figurau în planul de bătălie. Am ales Ploieștiul din cauza vecinătății cu Bucureștiul si, în al doilea rând, pentru ca trupele de aici, destul de numeroase, sa nu poată porni spre Brașov.

Constanta nu era prevăzută ca loc de insurecție, fiind prea departe de Capitala și pentru ca nu avea nici o legătură cu Ardealul.

Dar Eugen Teodorescu a insistat atât de mult ca sa organizam revoluția și la Constanta, pentru ca acolo dispunem de efective importante și chiar legături în armata, încât i-am dat mâna libera sa întreprindă ceva, desi cu oarecare neîncredere. Ceea ce m-a determinat sa cedez dorinței lui, a fost întâlnirea ce-am avut-o la București cu Comandorul Lăzărescu de la Constanta. El m-a asigurat ca orașul poate fi ocupat, deoarece în afara de legionari și contingentele de marinari, care sunt sub comanda lui și a altor ofițeri simpatizanți.

La București, în afara de împărțire de manifeste, am programat exclusiv acțiuni diversioniste: aruncare de grenade și focuri de arme asupra Palatului Regal, un atac la Telefoane și altul la Postul de Radio de la Băneasa, pentru a-l scoate din funcție.

Rostul acestor lovituri izolate era sa provoace panica la Palat, crezându-se ca revolta s-a dezlănțuit și în Capitala, concomitent cu răzvrătirile din provincie.

Planul inițial a suferit apoi anumite modificări. Am renunțat la Ploiești, pentru ca echipele de prahoveni sa întărească grupul destinat sa atace Radio

Bod. A căzut și Clujul în urma dictatului de la Viena, de teama sa nu se producă incidente cu armata ungara, care se pregătea sa intre în teritoriile cedate. Cât privește orașele Timișoara, Deva Alba-Iulia, am schimbat consemnul în sensul ca legionarii de aici nu vor trece la atac decât după ce vor auzi semnalul de la Radio Brasov-Bod.

Ca armament, dispuneam doar de pistoale și acestea așa de puține ca n-au ajuns pentru toți. Unele echipe își procurase câteva grenade, iar alții, mai inventivi, și-au fabricat petarde de casa care făceau zgomot asurzitor.

În 1939 dispuneam de un arsenal întreg: 80 aruncătoare de flăcări, 10.000 de petarde și numeroase grenade. Pistoalele reprezentau armamentul auxiliar.

Nici pe plan militar situația nu era mai buna. În 1939 aveam în Capitala 40 de ofițeri afiliați. Acești ofițeri erau și acum cu noi, dar n-am mai avut timp sa reiau vechile legături, cu atât mai mult cu cât interesul revoluționar pentru Capitala scăzuse. La nivel local, camarazii din provincie aveau contacte cu ofițeri, dar adeziunea lor depindea de succesul primului asalt. La Alba-Iulia o unitate de tancuri era dispusa sa sprijine acțiunea legionara. În armata domnea o mare nemulțumire contra Regelui Carol și era de presupus ca după primele victorii obținute de legionari, vom putea câștiga cel puțin atitudinea ei binevoitoare.

Generalul Coroama n-a fost amestecat în lovitura, considerând ca el are un rol mult mai important de îndeplinit. El trebuia ținut ca rezerva, deoarece putea interveni chiar de la Palat, daca s-ar fi ivit momentul propice.

O grea pierdere am suferit cu defectiunea Profesorului Codreanu, a cărui prezenta la Brașov ar fi constituit un stimulent puternic pentru legionarii care porneau la lupta, iar, după ocuparea Postului de Radio, cu cuvântările lui ar fi electrizat toată tara.

Pentru a compensa într-o oarecare măsură lipsa Profesorului Codreanu, am îndrumat pe șefii de echipe ca în apelurile ce la vor adresa soldaților și poporului sa se refere mereu la Generalul Antonescu, ca și cum acesta ar fi împreuna cu noi și ar fi luat frânele guvernării.

Singurul avantaj ce-l aveam fata de acțiunea plănuită în 1939, era în efective. Acum numărul legionarilor pregătiți sa intre în foc era de aproape 2.000, fata de 1.000 câți am fi putut aduna atunci.

2. O ultima privire asupra situației externe.

Înainte de a părăsi Capitala, încă sub impresia discuției cu Rotea, am procedat la un examen riguros al situație externe a tarii noastre, după

dictatul de la Viena. Problema care ma nelinișteea și pe care mi-o ascuțise și mai aceasta discuție era daca izbucnirea unei revoluții legionare nu va deschide pofta vecinilor sa ne invadeze și sa ne desființeze ca Stat. Atunci răspunderea noastră istorica ar fi fost teribil de grea și nu ar fi compensat motivele ce le aveam ca sa ne luptam cu Regele Carol, pentru a-l alunga de pe Tron.

Odată cu dictatul de la Viena, Puterile Axei dăduseră României o garanție colectiva pentru restul teritoriului, după ce fuseseră satisfăcute pretențiile Rusiei, Ungariei și Bulgariei. Ne aflam în fata unei situații externe noi, inexistente înainte de dictat. În schimbul jumătății de Ardeal cedat, Roma și Berlinul luau sub protecția lor noile granite românești. Garanția nu privea atâta Ungaria și Bulgaria, caci aceste tari niciodată n-ar fi cutezat sa treacă peste cuantumul fixat pentru a lua mai mult pământ românesc, ci avea valoare exclusiv contra Rusiei, care, prin natura ideologiei ce-o profesa, era împinsa sa săvârșească noi acte de agresiune. Puterile Axei fixase limitele expansiunii sovietice în sud-estul european prin garanția acordata României. Din perspectiva garanției primite de România, ce s-ar fi întâmplat la hotare în cazul unei revoluții legionare? În nici un caz nu ne puteam teme ca Ungurii și Bulgarii sa treacă la atac pentru a nimici independenta Statului Român. Mai întâi aceste tari erau ocupate ele însele cu luare în posesiune a teritoriilor cedate de România și pe care le obținuseră prin bunăvoința Puterilor Axei. Erau tari satisfăcute sau care se declaraseră satisfăcute prin intervenția Romei și a Berlinului. Necunoscuta era Rusia. Nu va profita Stalin de tulburările din România pentru a invada Moldova? Garanția acordata de Puterile Axei constituia o opreliște importanta în fata Rusiei pentru săvârșirea acestui act, dar nu decisiva, caci o putere imperialista ca Rusia poate ignora aceasta garanție, daca interesele ei dictează altfel. Nici Hitler n-a respecta acordul de la München și a ocupat restul de Cehoslovacia. Ce-ar putea atunci sa retina pe Stalin sa nu-și trimită trupele peste Prut? Numai teama sa nu provoace pe Hitler.

Hitler își ținuse angajamentul fixat în pactul de neagresiune și Stalin obținuse ca recompensa Basarabia.

Ca urmare și Rusia devenise o putere cu revendicările fata de România satisfăcute, caci ultimatumul dat României fusese îndeplinit. Daca acum Stalin dădea ordin trupelor lui sa intre în Moldova, trecea peste limitele de expansiune fixate de Hitler (pe care le depășise prin anexarea Bucovinei de Nord) și intra în conflict cu sfera de interese a unei alte mari puteri. Invazia

Moldovei putea duce la un război germano-rus, independent de ceea ce putea sa se întâmple în România și ar fi cauzat aceasta invazie. Ceea ce Stalin, după toate probabilitățile, nu ar fi fost dispus sa riște în acel moment, când mașina militara germana era la apogeu.

Am ajuns concluzia liniștitoare ca garanțiile acordate României de Puterile Axei constituiau un fel de baraj protector și pentru desfășurarea revoluției legionare. În timp ce noi am fi trecut la ofensiva contra regimului carlist, niciunul dintre vecinii noștri cu prada luata din trupul României, iar daca ar fi înaintat mai departe, s-ar fi ciocnit de interesele Reichului.

3. Plecarea la Brașov.

Desprinderea mea de București și retragerea la Brașov – unde stabilisem postul de comanda al revoluției – nu era chiar așa de ușoară. Pe șoseaua București-Brașov se făceau controale, iar dispariția mea din Capitala trebuia sa treacă neobservata.

Am fixat plecarea mea la Brașov pentru Marți dimineța, 3 Septembrie. Până Luni seara, activitatea mea s-a desfășurat normal: am continuat convorbirile cu diverse personalități politice și întâlnirile cu legionarii, ca și cum mâine ar fi o zi ca oricare alta.

Pentru a nu ma expune primejdiei de-a fi identificat pe drum și reținut, mi-am procurat o uniforma de sublocotenent de artilerie de la Horia Cosmovici, cu carnetul lui de ofițer de rezerva. M-am decis sa fac drumul până la Brașov cu mașina și pentru o mai mare siguranță, mi-am luat ca însoțitor pe Colonelul Spataru din județul Dâmbovița. Ofițer de rezerva, tocmai fusese concentrat, încât purta uniforma în mod reglementar. Colonelul Spataru, simpatizant legionar, nu numai ca s-a oferit cu cea mai mare bunăvoință sa ma însoțească, dar mi-a spus pe drum ca este gata sa participe la acțiune, oriunde ar fi nevoie de el.

Pentru a nu pierde contactul cu Capitala, presupunând ca autoritățile vor sa știe unde ma aflu, l-am însărcinat pe legionarul Ion Chiruta, care în ultimul timp era mereu cu mine, ca de Marți dimineța sa facă permanent de garda în casa inginerului Petre Bârș din Strada Naum Râmnicianu, unde locuiam de obicei la București, și sa ia nota de toate telefoanele ce vor veni pentru mine, comunicând solicitanților ca voi putea fi găsit în seara aceea. În modul acesta, îmi acopeream retragerea celor 12 ore de care aveam nevoie până în momentul loviturii.

3 Septembrie era o zi splendida de vara târzie, cum numai pe la noi se pot admira. Cald și senin, fara nici un nor. Colonelul Spataru era un însoțitor

simpatic, un om jovial, care inspira încredere oricui, prin modul cum gesticula și vorbea. În uniformă apărea impunător, iar eu, în mașina cu el, treceam ca aghiotantul lui. Nu s-a făcut control până înainte de Predeal. Aici un jandarm oprea mașinile și cerea actele de legitimație. Când s-a oprit și mașina noastră și a văzut cine e înăuntru, a salutat respectuos și am trecut mai departe.

Am ajuns la Brașov pe la amiaza și am tras la un camarad originar din Făgăraș, Nicolae Trâmbițaș, care locuia pe Strada Regele Ferdinand, nu departe de restaurantul „Transilvania”. Avea o camera separata la etaj, încât putea intra oricine la el fara sa fie văzut de gazde. Aici am stat toată ziua, unde am avut ultimele confruntări cu șefii de echipe. Mai întâi am procedat cu Boian la o revizuire a punctelor de atac și a efectivelor ce vor participa. Boian lucrase excelent. Alesese bine obiectivele și repartizase forțele în conformitate cu importanta lor. Echipele variaua de la 15 la 50 de legionari, după presupusa rezistentă ce o vor întâmpina pentru a fi cucerite.

Am introdus o singura modificare: un grup puternic de brașoveni trebuia sa facă o manifestație cu scop de diversiune, exact în momentul când se va trece la atac, începând de la restaurantul „Transilvania” până în Piața Sfântului. Dacă armata va ieși pe străzi, va fi atrasă de acest grup, iar în timpul acesta echipele din apropiere, care operau la Telefoane și Chestura, vor putea ocupa aceste clădiri.

În total se concentraseră la Brașov cam 500 de legionari, elemente de elită, care veniseră de la Cluj, București, Prahova, Galați și Sibiu.

4. Luptele de la Brașov.

Luptele de la Brașov au început sub cele mai nefericite auspicii. Echipele care se îndreptau sa ocupe postul de emisiune de la Bod au fost descoperite de jandarmi chiar în după masa zilei când trebuia sa înceapă atacul, Marți, 3 Septembrie, și angajate în încăierări parțiale. Ca urmare, la Brașov s-a dat alarma generală, ca toate instituțiile sa fie puse sub paza militară și cu consemnul sa fie în stare de apărare, caci s-ar putea produce atacuri din partea unor „bande de unguri care au năvălit din regiunea secuiască și vor sa ocupe Brasovul”.

La ora 9 seara, când legionarii au intrat în luptă, nu mai beneficiau de efectul surprizei. Autoritățile erau avertizate și își luaseră măsurile de protecție.

Ocuparea Postului de Radio Bod i-am încredințat-o avocatului Dragomir de la Bacău, care era și locotenent de rezerva și tocmai fusese concentrat. El

dispunea de cea mai puternică concentrare legionară – peste 50 de elemente – căci pentru a fi sigur că întreprinderea va reuși, în ultimul moment i-am adăugat și pe legionarii prahoveni, sub conducerea lui Lucian Caramlau. Se pare că Dragomir n-a organizat bine expediția. A dat ca punct de adunare pădurea de la Vâlcele, de unde mai erau 15 km până la Bod. Mai departe nu era prevăzut nimic. În afara de prahoveni, mai era o echipă de bucovineni sub conducerea din elemente răzlețe, sub comanda lui Andrei Costin. Echipele au venit la Vâlcele fiecare pe socoteala ei și cu mijloacele proprii. Nici nu se cunoșteau bine între ele, ci doar pe teren au aflat că aparțin aceleiași unități și au aceeași misiune.

S-a mai întâmplat și un alt fapt care a agravat situația acestui grup. Nici seful expediției nu ajunsese la destinație în momentul când s-au produs primele încăierări. Dragomir, în după-masa zilei de Marți, era încă la Brașov, unde mă căutasese pentru a pregăti textele ce trebuia să le difuzeze de la Radio Bod. Cum Profesorul Codreanu nu venise, a căzut tot în sarcina mea să redactez proclamația către țară. Când a plecat el, cu manuscrisul în buzunar, bătălia era în toi la Vâlcele, iar ocuparea postului ieșise din raza posibilităților.

Cum o nenorocire nu vine niciodată singură, forțele jandarmeriei din regiunea Bod-Vâlcele se măriseră cu efectivele care se retrăgeau din regiunea secuiască, încât echipele legionare nu le mai puteau face față. S-au tras focuri de armă. Aici au căzut Lucian Caramlau și Gheorghe Ștefănescu și au fost răniți Ovidiu Găina, Dumitru Leonties și Grigore Munteanu. Cineva a dat ordinul de împrăștiere și atunci fiecare a căutat să scape în desigurul pădurii. După ce s-a înnoptat, legionarii s-au regrupat și au pornit spre Bod.

Pentru a ajunge la Bod, trebuia să treacă Oltul și la pod au fost întâmpinați cu foc de mitraliere. Legionarii au aruncat câteva grenade și i-au alungat pe paznicii de la pod.

În lupta de aici a fost rănit Victor Enachescu. Totuși n-au putut trece de partea cealaltă, deoarece jandarmii fugari au primit întărituri și s-au întors trăgând cu o violență și mai mare.

Peste pod nu se mai putea trece și atunci s-a dat ordinul de retragere spre Brașov, unde au ajuns după o noapte de marș prin ape și noroi.

La Brașov am văzut eu cu ochii tot ce s-a petrecut în prima fază a luptelor. Ultimul șef de echipă cu care am vorbit a fost avocatul Sultan Donat, căruia îi revenea misiunea cea mai grea: să neutralizeze Regimentul 41 Artilerie de

pe Strada Lunga. Acest regiment era cel mai apropiat de centrul Brasovului și imobilizarea lui ar fi ușurat enorm intervenția celorlalte echipe. Planul lui Sultan Donat se baza pe anumite legături în interiorul regimentului, care i-ar fi permis să ocupe corpul de gardă și apoi, cu ajutorul ofițerului de serviciu, să împiedice scoaterea regimentului pe străzi.

Parcă-l vad pe Sultan Donat și astăzi în fața mea, îmbrăcat în uniformă de sublocotenent. Era un tânăr chipeș, blond și ochi albaștri. Fiu de protopop din Basarabia, se trăgea dintr-o veche familie de răzeși. Își terminase studiile și profesa avocatura. Mi-a făcut o puternică impresie de om hotărât și curajos. Părea un monument de eroism, turnat din cap până în picioare din cea mai pură substanță spirituală. Rar mi-a fost dat să vad un astfel de om, rupt parca din spada Arhanghelului Mihail. Am închinat un pahar de vin roșu cu el și i-am spus:

— Camarade Sultan Donat, ai o mare misiune. De succesul acțiunii D-tale depinde soarta revoluției la Brașov.

— Domnule Comandant, îmi dau și viața ca să izbutim.

Peste o jumătate de ora era mort.

Când a pătruns Sultan Donat cu echipa lui de 20-25 legionari pe poarta regimentului, a fost întâmpinat de o rafală de mitraliere. A fost rănit mortal și alături de el a căzut Constantin Salceanu. Înainte de-a muri, Sultan Donat a mai avut timp să facă semn camarazilor care îl urmau să se retragă. Își dăduse seama de inutilitatea sacrificiilor. Regimentul era în stare de alarmă și aștepta atacul cu mitraliere puse cruciș.

Cu un sfert de ora înainte de nouă, am coborât în fața restaurantului „Transilvania”. În parcul din fața Hotelului Aro, observam cum începuseră să se concentreze legionarii. Am distins mai întâi coloana de manifestanți de sub conducerea lui Traian Marian, care a ieșit din umbra parcului și a pornit-o în sus spre Transilvania cu cântecul „Stefan Voda”. Dar n-au făcut nici 50 de metri de când s-au pus în mars și apare o companie de soldați, care era ascunsă pe undeva prin apropiere, îi oprește, îi înconjoară și îi somează să se predea. În timpul când se petrecea aceasta scenă, vad din depărtare cum o echipă legionară în pas grăbit se apropie de Palatul Telefoanelor și intra în el. La scurt interval un grup mai numeros de legionari, în frunte cu unul înalt (era Victor Apostolescu), aleargă în aceeași direcție spre Chestura. Atacul celor două grupuri legionare, la Telefoane și Chestura, nu a fost observat de compania care se afla în fața Cercului Militar, fiind ocupată cu arestarea manifestanților.

Eu cu Boian și Colonelul Spataru, toți trei îmbrăcați în uniforme de ofițeri, am încercat să * pe legionarii încercuiți. Ne-am amestecat cu manifestanții, am vorbit cu sublocotenentul care comanda compania și i-am spus să-i lase în pace, căci sunt și ei oameni care își vărsa necazul pentru nenorocirea țării. Împrejurul nostru se adunase multa lume, care privea cu simpatie la noi. Sublocotenentul era în mare încurcătură, mai ales ca cei ce interveneau pentru eliberarea legionarilor erau ofițeri ca și el, între care un colonel. La un moment dat legionarii îl ridică pe umeri pe Colonelul Spataru și îl aclama. Sublocotenentul era pe punctul să cedeze, dacă în acel moment nu s-ar fi auzit țăcănit de mitraliere de pe Strada Lungă, de la regimentul unde căzuse Sultan Donat. Sublocotenentul a luat atunci o atitudine severă și ne-a amenințat că ne arestează și pe noi dacă nu ne îndepărtăm. Era imprudent să mai insistăm. Încadrați de soldați, legionarii au fost conduși la Comenduirea Pieții, fără să știe că acei ofițeri care au vrut să-i elibereze erau proprii lor camarazi.

Ne-am despărțit de Colonelul Spataru, lăsându-l pe el să se ducă la hotel. Eu cu Boian, la adăpostul uniforme de ofițer, ne-am plimbat pe străzi pentru a vedea ce se mai întâmplă. Înainte de a se auzi bubuiturile, lumea ședea liniștită pe terasa restaurantului „Transilvania” și când a apărut coloana de legionari, a crezut că e una din acele manifestații antimaghiare care se succedau de câteva zile fără întrerupere la Brașov. Dar când au răsunat împușcăturile, într-o clipă s-a golit terasa, s-au golit toate străzile și lumea fugea înnebunită în sus spre Piața Sfatului. Dar nici în partea de sus a orașului n-au găsit liniște. Un grup special, format din sibieni și covurluieni, au coborât de pe Tâmpa în Piața Sfatului și au început să traga cu pistoalele în aer, provocând o panică indescriptibilă și o stare de psihoză revoluționară. Cum nu mai era nimic de făcut de aici, ne-am îndreptat spre Palatul Telefoanelor. Am găsit clădirea înconjurată de soldați și din când în când un ofițer îi soma pe legionari să se predea, căci altminteri vor trece la atac. Deodată vad că apare în pervazul ferestrei de la etaj Nicolae Popa, seful echipei, și începe să vorbească soldaților. „Suntem români, frați de-ai noștri. Respectăm armata română. Nu vom trage în soldatul român, deși avem și noi arme. Ne-am ridicat contra Regelui criminal Carol II-lea, care a ruinat România Mare. Vrem să salvăm ce se mai poate salva din Țară. În toate orașele României la ora actuală s-a ridicat poporul pentru a dărâma regimul de tiranie. Cu noi este Generalul Antonescu, care a luat frânele guvernării”. Perorația lui Nicolae Popa a durat câteva minute și a fost

ascultata de ofițeri și soldați fara sa fie întrerupta sau sa se traga focuri de arma.

Trecuse de ora zece. Prin parcul Telefoanelor nu mai circulau decât ofițeri și gradați care umblau cu fel de fel de ordine. La un moment dat se apropie de mine un plutonier și în semiumbra parcului ma fixează cu insistenta. Îl privesc și eu. Nu schimbam nici un salut și nici o vorba. Plutonierul se îndepărtează. Îi spun lui Boian ca trebuie sa părăsim terenul, deoarece ne expunem sa fim arestați. La ora aceea se știa ca legionarii folosesc uniforme militare pentru a pătrunde mai ușor în clădirile publice. La locuința lui Trâmbițaș nu ma mai puteam întoarce, caci el era cunoscut de politie și în cazul unor descinderi, ma putea găsi la el. Boian îmi propune sa merg la locuința unor sași din Brașov, unde și-au găsit adăpost Eugen Necrelescu și Doamna Ioana Cantacuzino. Am plecat într-acolo pe străzi ocolite. Era casa Dr. Polony, o figura binecunoscuta a comunității germane din Brașov. Locuia pe Strada Nisipului de sus 38 și tocmai la capătul ei, încât de acolo, în caz de primejdie, era ușor de dispărut pe dealurile din împrejurimi (Warthe). Dr. Polony m-a primit cu multa bunăvoință. Necrelescu și Doamna Ioana Cantacuzino nu se întorsese din sectorul lor de lupta și nu știa ce s-a întâmplat cu ei.

După mărturiile celor care au participat la lupte, voi înfățișa acum cum s-au desfășurat ele la Brașov. Un grup de studenți de la Politehnica din București, conduși de Eugen Necrelescu și Culica, au atacat Legiunea de Jandarmi din Brașov și au fost respinși. Ca și în celelalte parti, jandarmii stăteau de veghe și când s-au apropiat legionarii, au deschis focul. Văzând ca nu pot sa facă nimic la Brașov, Eugen Necrelescu cu Doamna Ioana Cantacuzino și cu Puiu Grigorescu au plecat cu mașina înspre Vâlcele, cu gândul sa se alăture echipei care lupta pentru cucerirea Postului de Radio Bod. Dar când s-au apropiat de podul de peste Olt, au fost primiți cu un intens foc de arma, care le-a ciuruit mașina. Cade lovit mortal Puiu Grigorescu, iar Doamna Ioana Cantacuzino și Eugen Necrelescu sunt făcuți prizonieri.

Palatul Telefoanelor din Brașov a fost ocupat de 12 legionari sub conducerea lui Nicolae Popa. Între figurile legionare mai cunoscute care au participat la aceasta acțiune se aflau Nicolae Crăcea, întors din Germania, Tibi Novac de la Arad, Eugen Rațiu, Ovidiu Târlea, Ghiță Brahonschi și Sogoreanu de la Galați. La ora noua fara un sfert, echipa s-a adunat în parcul din fata Telefoanelor. Cum erau doua intrări, s-au împărțit în doua

grupe. Intrările erau păzite de posturi militare duble. Santinelele au fost repede dezarmate și întreg corpul de garda, format din vreo zece soldați, s-a predat. Ușile și ferestrele au fost baricadate, iar soldații, personalul tehnic, oamenii de serviciu și telefonistele au fost urcați la etajul II și puși sub paza. Manifestația din centru a derutat armata, care n-a putut să intervină decât mult mai târziu, după ce legionarii se întăriseră în clădire.

Cu armele luate de la soldați, legionarii s-au împărțit pe la ferestre și observau mișcările de-afară. Abia după o jumătate de ora a apărut armata. Clădirea a fost înconjurată și s-au instalat posturi de mitraliere de jur împrejur.

Din când în când se trăgea câte o rafala pentru intimidare. Legionarii n-au ripostat. Pe la orele 10 a vorbit Popa Nicolae soldaților. După Nicolae Popa, au trecut la fereastră și alți legionari care au vorbit soldaților, printre care și Sogoreanu. Multi soldați dădeau din cap în semn de aprobare.

Câteva minute înainte de ora 12, a venit un colonel și s-a adresat lui Popa Nicolae, somându-l să se predea în șapte minute, căci altminteri va proceda la ocuparea cu forță a clădirii. Popa Nicolae i-a răspuns că se va consulta cu camarazii lui. În discuțiile care au urmat, unii înclinau să se predea. Atunci a intervenit cu toată energia Crăcea Nicolae, care a spus că „nu avem nici un motiv să ne predăm, pentru că bătălia este generală și noi deținem aici o poziție-cheie, care poate influența situația din restul țării”. Punctul de vedere al lui Crăcea a învins și atunci a luat el conducerea grupului. În ipoteza că vor fi atacați și nu vor mai putea rezista, Ovidiu Târlea, Tibi Novac și Eugen Rațiu s-au decis să dea foc clădirii, după ce îi vor evacua pe prizonieri. Palatul Telefoanelor avea uzina electrică proprie, iar la etajul III se găseau butoaie cu benzina și motorina.

Între telefonistele capturate se găsea și o sora a legionarului Sogoreanu. Aceasta s-a pus la dispoziția grupului și și-a reluat serviciul la centrală. Îndată au început să sosească chemări din toate părțile. Centrala de la Brașov deținea toate legăturile cu Ardealul. Legionarii au învățat și ei să mânuiască aparatele. Din Ploiești, din Cluj, din București se cereau multe legături și lumea întreba ce s-a întâmplat la Brașov. Între solicitanți se aflau și mulți șefi de autorități: prefecți, generali, și chiar membri ai guvernului. Tuturor li se comunica că „Garda de Fier a ocupat instituțiile publice din Brașov și lupta pentru abdicarea Regelui”.

Expirând termenul de 7 minute, nu s-a mai produs atacul anunțat de colonel. În schimb s-au mărit efectivele militare, ajungând aproape de 300.

Cercul din jurul clădirii s-a strâns tot mai mult și unii soldați au pătruns în curtea din dosul ei, cu gândul să se strecoare prin subsol în interiorul ei. Dar când soldații s-au apropiat de ferestrele de la subsol, au fost somați de legionari să se îndepărteze, căi altminteri trag. Soldații s-au retras speriați și acesta a fost ultimul incident din noaptea aceea.

A doua zi dimineața, procurorul militar le-a cerut prin telefon să evacueze clădirea, deoarece lovitura a eșuat și rezistența este zadarnică. În caz de evacuare de bunăvoie, li se vor aplica circumstanțe atenuante. I s-a răspuns de Crăcea că nu se predau, deoarece nu cred în promisiunile lor și pentru că situația generală în țară este favorabilă Gărzii de Fier. Cineva de pe stradă, tot pentru a-i demoraliza, le-a aruncat niște ziare, în care au citit că „elemente izolate au ocupat câteva clădiri la Brașov și Constanța, dar ca ordinea a fost restabilită și infractorii deținuți”. Au venit și alte somații, tot prin telefon, de la Prefectul județului și de la Comenduirea Pieții, dar cu același rezultat. Legionarii erau decise să reziste până ce vor ști ce s-a întâmplat la București.

Tot în cursul dimineții, au luat contact cu Dr. Apostolescu de la Chestura, care i-a întrebat câți sunt și dacă au arme. Au fost fericiți să afle că la chestura legionarii sunt stăpâni și că au arme din abundență. Știind că convorbirile telefonice sunt ascultate și de autorități, legionarii de la Telefoane au dat cifre exagerate de oameni și armamentul de care dispun, spunând că nu de lipsă de nimic.

Pentru ocuparea Chesturii de la Brașov se constituise un puternic grup legionar, cu un efectiv de 40 de luptători. De fapt, o parte din legionarii din acest grup aveau o altă misiune la început: să ocupe Comenduirea Pieții, pentru a obliga apoi pe Comandant, un colonel, să dea ordine favorabile mișcării. În cele din urmă, aceștia s-au alăturat grupului de la Chestura, comandant de Victor Apostolescu. Baza grupului o formau Brașovenii, în frunte cu Radu Avram apoi erau bucureștenii, cu Nicolae Crudu și Mircea Nicolau, clujenii cu Victor Apostolescu și Romulus Opriș, țărani din județul Buzău și brăileni, în frunte cu Stefan Teodorescu.

Locul de adunare a fost, ca și pentru cei de la Telefoane, parcul din fata Hotelului Aro. Exact la ora 9, cei 40 de legionari au pornit în goana spre Chestura. Au trecut pe o străduță laterală prin fata Telefoanelor și au luat-o la dreapta pe o altă stradă, unde se afla clădirea Chesturii. Ca și în alte părți, personalul Chesturii era mobilizat pentru a primi ordine de rezistență contra rebeliunii legionare. Atacul i-a surprins tocmai în plină consfătuire.

La intrare erau doua santinele care au fost repede dezarmate și legionarii s-au răspândit ca fulgerul în toată clădirea. Au fost făcuți prizonieri Colonelul de Jandarmi Iliescu, un maior de jandarmi, chestorul politiei și mai multi comisari. Un comisar și un sergent de oraș au încercat sa scoată revolverele și sa traga au fost împușcați. A scăpat Lt. Colonelul Ion Bărnuțiu, reușind sa fuga descins și cu capul gol printr-o usa din dos. Daca l-ar fi prins legionarii, l-ar fi împuscat, caci fusese comandant al lagărului de la Miercurea-Ciuc și pregătise exterminarea lor. În curte erau masați vreo 40 de gardieni de oraș. Aceștia s-au refugiat în corpul de garda și s-au baricadat. Personalul polițienesc și ofițerii de jandarmi au fost duși în doua birouri și pusi sub o paza dubla, interna și externa.

Au fost tratați frumos. După primul moment de panica, s-au liniștit. Descoperind magazia cu arme, legionarii și-au procurat tot ce le trebuia pentru o rezistenta mai lunga și apoi s-au întors la gardieni, somându-i sa se predea. Aceștia au renunțat la rezistenta și după ce au fost dezarmați, au fost închiși împreuna cu ceilalți.

După lichidarea primejdiei din interior, legionarii au baricadat ușile și ferestrele și au pus posturi de paza. Când a apărut armata, își luaseră toate masurile de apărare. Cum strada era îngusta, armata nu și-a putut desfășura forțele. Au blocat numai capetele străzii, fara a apărea soldați în fata Chesturii. La colturile de strada, în dreapta și stânga, au fost așezate mitraliere și din când în când se trăgea sporadic, mai mult pentru intimidare, caci gloanțele nu puteau pătrunde în clădire, ci treceau paralel cu ea. Legionarii răspundeau trăgând în sus, pentru a vedea ofițerii ca au și ei arme. Armata ar fi avut o singura posibilitate sa atace Chestura: sa ocupe clădirile înconjurătoare și apoi de aici sa deschidă focul. Din ce motive n-au recurs la aceasta tactica?

De la ferestre, din când în când, legionarii strigau la soldați sa nu traga, caci nici ei nu trag. „N-am venit sa ne omorâm român pe român, ci ca sa ne salvam tara”.

Grupul de la Chestura a trecut și el printr-un moment critic pe la 4 noaptea. Se zvonise ca trebuia sa vina în ajutorul legionarilor care luptau la Telefoane și Chestura o baterie de artilerie.

Cum aceasta unitate nu apăruse, se produsese un început de panica. Tot atunci Prefectul județului, un colonel, i-a somat prin telefon sa se predea, caci altminteri da ordin de atac.

Unii au început să șovăiască, punându-și și problema de conștiință ca dacă vor fi atacați, cum o să traga ei în soldații români? Atunci a intervenit cu toată energia Nicolae Crudu, care le-a spus următoarele:

— Cum o să ne predăm? Am venit aici ca să ne predăm sau să ieșim biruitori sau morți? Ce-o să spună cei care ne-au trimis? Dacă vom fi atacați și va fi nevoie, tragem în oricine. Să știți că eu de aici nu plec viu.

Cuvântarea lui Crudu a avut un efect zguduitor. Moralul s-a refăcut și s-a decis rezistența până la capăt.

Prefectul a revenit cu amenințările de câteva ori în noaptea aceea, somându-i să se predea.

— Nu ne predăm, i-a răspuns Crudu. Am venit aici să biruim sau să murim. Dar să știți că avem dinamita. Totul e minat, chiar și clădirile dimprejur, încât sărim în aer cu toții dacă suntem atacați.

Mai târziu au primit alte telefoane, rugându-i pe șefii legionari să fie atenți cu dinamita să nu se întâmple vreo nenorocire. Era indirect o asigurare că ei n-au de gând să atace.

Clădirea Chesturii era încercuită de cel puțin trei companii. La Telefoane era o altă trupă. Dar nu se observa nici o mișcare, nici o pregătire de atac.

În ultimele ore ale nopții, tensiunea scăzuse. Legionarii au folosit acest moment de liniște ca să se adreseze din nou ofițerilor și soldaților:

— Noi, legionarii, știm să murim și vrem să rămână o pagină în istorie că am murit ca ultimii daci, le-a strigat Crudu.

— Se inaugurează guvern legionar și Generalul Antonescu va fi seful armatei, le-a spus Victor Apostolescu.

Soldații, între care erau mulți legionari, le-au răspuns că ei nu trag, chiar dacă primesc ordine. Până la urma ofițerii și soldații au fraternizat cu legionarii. Veneau la usa Chesturii su puști, cu țeava întoarsă spre ei și le ofereau celor dinăuntru. Au adus și lăzi cu cartușe. Comandantul unei companii era un var de-al lui Traian Cotiga, care fusese împuscat tocmai la Brașov, iar Căpitanul Heliescu, comandantul alte companii, le-a spus:

— Nu vă temeți. Noi suntem cu voi. Nu vom trage. Vă felicit pentru acțiune. Era timpul să facă ceva ceva.

A doua zi, Miercuri pe la ora 11, i s-a dat drumul Colonelului de Jandarmi Iliescu, deoarece trebuia să plece în Secuime, pentru a lua măsuri de evacuare a posturilor de jandarmi de acolo. Colonelul a vorbit frumos de legionari atât șefilor cât și ofițerilor din oraș, de modul elegant și corect cum au fost tratați în cursul detențiunii lor și a dat asigurări familiilor celor

sechestrați ca acestora nu li se va întâmpla nimic. Colonelul s-a întors la Chestura cu enorme coșuri cu provizii pentru toată lumea, legionari și prizonieri.

În luptele de la Brașov au murit 5 legionari și doi polițiști.

5. Ofensiva legionara de la Constanta.

Deși Constanta nu figura în planul inițial de bătălie și acțiunea de aici a fost mai mult improvizata decât organizata, totuși rezultatele ei au fost mult mai importante decât cele de la Brașov. Atacul legionar s-a desfășurat la Constanta pe o arie mai vastă, îmbrățișând toate instituțiile care reprezentau puterea publică și cele mai multe din obiectivele fixate au fost cucerite. La Constanta s-au bucurat legionarii și de un anumit sprijin militar, ceea ce a lipsit la Brașov.

Organizarea loviturii de la Constanta a fost opera lui Eugen Teodorescu, care s-a orientat după tehnica revoluționară ce și-o însușise la cursul de pregătire din Berlin. În primul rând, Eugen Teodorescu și-a propus să captureze Comandamentul Diviziei de la Constanta pentru ca, odată stăpân pe el, să paralizeze intervenția forțelor militare de aici, compuse din 3 regimente, plus o unitate de marinari. Mult mai periculoși decât armata erau jandarmii, care dispuneau de forțe puternice și bine antrenate și care dacă ar fi rămas liberi, ar fi putut anihila din primul moment unitățile noastre. Scoaterea jandarmilor din luptă era o condiție primordială a succesului jandarmilor revoluției la Constanta. Presupunând că legionarii reușeau să controleze resorturile de intervenție militară și să blocheze pe jandarmi, puteau să se mențină multă vreme în instituțiile publice fixate să fie ocupate: Palatul Telefoanelor, Prefectura județului, Chestura de Poliție, Posta și Gara.

Comandamentul Diviziei de la Constanta, având ca rază de acțiune atât orașul cât și întreg litoralul, era încartiruit la Cazinoul Militar de pe malul mării. În seara când s-a dat lovitura, seful Comandamentului, în general, era plecat și în locul lui rămăsese Colonelul Leonida, cu întreg statul lui major, luat masa la popota Cazinoului Militar, încât prilejul era cum nu se poate mai bun ca să fie deținut și împiedicat să mai dea ordine. Având în vedere importanța acestui punct pentru reușita revoluției, la Cazinoul Militar a concentrat Eugen Teodorescu forțe numeroase, atât legionare cât și militare. Conducerea acțiunii a fost încredințată lui Puiu Traian, comandant legionar și ofițer de rezervă, ajutat de Vasile Posteuca, care se nimerise să fie concentrat ca ofițer tocmai la Statul Major al Diviziei de la Constanta.

La regimentul 34 Infanterie, legionarii avea ca om de legătura și sprijinitor pe Maiorul Ionescu. El nu s-a amestecat direct în lovitura, dar a înlesnit ieșirea din regiment a unei companii de soldați la ordinele sublocotenentului legionar de rezerva, Radu Constantin.

Acesta primise misiunea sa duca compania în fata Cazinoului Militar și sa sprijine din exterior pe Puiu Traian când acesta se va prezenta în fata Colonelului Leonida și-i va cere sa se predea.

De la baza navala de la Mangalia Căpitanul Isbasescu, afiliat mișcării, adusese un camion cu 40 de marinari, pe care îi așezase în apropierea Cazinoului Militar, cu scopul ca sa întărească unitatea conducă de sublocotenentul Radu Constantin.

În seara aceea se afla la Cazinou și Comandorul Lăzărescu, împreună cu alți ofițeri de marina, simpatizanți ai mișcării. El trebuia sa intervină din interior cu informații care sa deruteze Comandamentul militar și Bucureștii.

În sfârșit, o puternica echipa legionara, formata din studenți mediciști de la București, în frunte cu Bob Munteanu și Mircea Musetescu, așteptau la coltul străzii, de partea cealaltă a Cazinoului, desfășurarea evenimentelor. Tot în acest punct trebuia sa sosească Eugen Teodorescu, Traian Boieru, Socariciu și Tucan.

După cum vedeți, forte disponibile erau mai mult decât suficiente pentru a ocupa Comandamentul militar, caci la Cazinou nu exista corp de garda. și totuși operația n-a reușit din cauza lipsei de coordonarea grupelor care participau la acțiune. Mai întâi s-a făcut confuzie între Cazinoul Militar și Cazinoul Civil. Marinarii lui Isbasescu și echipa bucureștenilor s-au concentrat la Cazinoul Civil și abia mai târziu s-au apropiat de Cazinoul Militar, când aici bătălia era pe punctul sa se piardă. De asemenea, între Radu Constantin, comandantul companiei, și Traian Puiu n-a existat o clara precizare a rolului fiecăruia.

Compania făcuse front în fata Cazinoului, în forma de semicerc. Traian Puiu a intra în corpul de garda și i-a comunicat plutonierului de serviciu sa scoată garda, caci va fi înlocuita cu o companie întreaga. Plutonierul era pe punctul sa execute ordinul, când a început sa se audă împușcături în oraș. Atunci Colonelul Leonida, neliniștit de zgomotul de afara, a ieșit cu toată ofițerimea sa vadă ce se întâmpla. Oprindu-se în fata lui Puiu, acesta i-a spus Colonelului ca Garda de fier, împreună cu Generalul Antonescu, au luat conducerea Statului și dâșii sunt invitați sa nu reacționeze. Atunci a întrebat Colonelul:

— Dar D-ta cine ești?
— Sunt Traian Puiu, Comandant legionar.
— și de ce porți uniforma militara?
— Sunt concentrat, viu de pe zona.
— Dar de ce D-ta, ca artilerist, ai o companie de infanterie?
— Pentru ca acțiunea de preluare a puterii se face de comun acord între Garda de Fier și Generalul Antonescu.

Colonelul trimite atunci pe Lt. Colonel sa cheme la telefon și sa afle ce se întâmpla în oraș. Ajutorul lui se întoarce cu răspunsul ca centrala telefonica este ocupata de Garda de Fier. Același rezultat la Prefectura și la Legiunea de Jandarmi.

Colonelul Leonida și Ofițerii lui treceau printr-un moment dificil. Dar atunci Colonelul are o inspirație și cu o prezenta de spirit uimitoare ordona companiei sa facă stânga împrejur și înapoierea la regiment. Traian Puiu a rămas descoperit, împreuna cu Posteuca Vasile, care se alăturase din primul moment acțiunii lui.

Cât privește pe Radu Constantin, nici el nu s-a putut salva. N-a făcut multi pasi și a fost arestat de corpul; de garda al Comandamentului. Puiu Traian a început atunci sa parlamenteze cu Colonelul Leonida, spunându-i sa nu treacă la contra-masuri și sa nu dea ordine de represiune până la 6 dimineața, caci scena de ocupație a orașelor se repeta în toată tara și până dimineața se va ști care e rezultatul. Colonelul a acceptat armistițiul, l-a invitat pe Puiu în biroul lui și au discutat amical situația.

Pe la orele 10, focurile se cam răriseră în oraș, vine un maior și îi comunica Colonelului ca Marina a reușit sa stabilească contactul cu Bucureștii prin aparatele Hughes și de aici li s-a comunicat ca în Capitala e liniște, iar marina a primit ordine sa curețe orașul de cuiburile de rebeli. Într-adevăr, la scurt interval, s-au auzit din nou rafale de mitraliere, care au durat toată noaptea, ceea ce însemna ca se executa ordinul venit de la București. Colonelul Leonida a intrat și el în contact cu Comandamentul Marinei prin aceleași aparate și la întoarcere i-a comunicat lui Puiu ca e nevoit să-l declare arestat. Puiu a insistat ca până la ora șase dimineața sa se păstreze armistițiul și sa nu se treacă la represalii, pentru a vedea ce se întâmpla în Capitala. La 6 dimineața, Puiu a fost scos din birou și condus în corpul de garda, unde s-a întâlnit cu alti arestați: Căpitanul de marina Isbasescu, Sublt. Posteuca, Lt. Jorjoaia și Sublt. Radu Constantin. În timpul cât au stat împreuna, au început să-și povestească unii altora pățaniile lor.

Povestind cum a fost arestat, Căpitanul Isbasescu le-a spus ca văzând ca a trecut ora 9 și nu vine nimeni la locul întâlnirii, a pornit cu marinarii în direcția Cazinoului Militar, ca să-l ocupe singur.

A fost împresurat și arestat cu tot grupul marinarilor considerați și ei „rebeli”. Echipa studenților de la București a avut aceeași soarta. În retragerea lor spre centrul orașului, după ce au văzut ca a eșuat acțiunea de la Comandament, au fost culeși de patrulele militare care circulau pe străzi.

Ofițerii care treceau pe la cei arestați le deplângeau soarta și îi asigurau ca fapta lor e așa de gravă încât în 24 de ore vor fi împușcați, fiind acuzați de „înalta trădare”.

Eșecul de la Comandamentul Militar a fost compensat într-o oarecare măsură prin strălucită victorie repurtată de legionari asupra jandarmilor. Prin acțiuni îndrăznețe și bine concepute, toate centrele jandarmeriei din Constanta au fost cucerite de legionari: Inspectoratul de Jandarmi pentru toată Dobrogea, Legiunea de Jandarmi pentru județul Constanta (compania de jandarmi rurali) și Legiunea Mobila de Jandarmi. Jandarmii din Legiunea Mobila erau încazarmați și îndeplineau diverse misiuni în întreaga Dobrogea.

În momentul când s-a dezlănțuit atacul legionar, se găseau cantonați aici 200 de jandarmi.

Legiunea Mobila de Jandarmi își avea reședința într-o cazarma de la bariera orașului. Când au pătruns legionarii în cazarma, jandarmii de aici, în număr de 200, tocmai se pregăteau de culcare. Echipa legionară, condusă de Atanasie Chircu, nu avea mai mult de 20-25 de oameni. Dar iuțeala cu care au procedat și spaima ce le-a provocat-o prin atitudinea lor hotărâtă a fost așa de mare încât i-a făcut prizonieri pe toți. Câțiva plutonieri de la intrare care au încercat să se opună au fost fulgerați de legionari și groaza i-a cuprins pe toți.

Sub amenințarea grenadelor și a puștilor mitraliere pe care le capturaseră, legionarii i-au somat pe jandarmi să se predea și să coboare la subsol unde au fost închiși. După ce primejdia internă a fost eliminată, se punea problema cum să se apere de trupele ce vor putea veni.

Atanasie Chircu a avut ideea să nu se baricadeze în clădire, cum au făcut alte echipe, ci să-i țină pe agresori la distanță. Chircu a așezat posturi legionare la colturile străzilor, cu ordinul să tragă rafale cu puștile mitraliere de-a lungul străzilor ori de câte ori vor observa că se apropie soldații și vor să-i încercuiască. În modul acesta, armata a fost ținută la distanță până

dimineată, când s-a renunțat la rezistența. La plecare, legionarii i-au eliberat pe jandarmi și apoi au dat foc clădirii centrale, care a ars trei zile. Atanasie Chircu s-a acoperit de glorie în aceasta luptă. Un alt eveniment care s-a distins prin vitejia lui a fost Legionarul Chinezu.

La Legiunea de Jandarmi Constanta (Compania rurala) a săvârșit acte de eroism echipa condusa de legionarul Macovei, care a și căzut grav rănit. Legionarii au pus stăpânire și pe acest centru, împiedicând prin acțiunea lor ca jandarmii din județ să intervină în luptele din oraș.

La Inspectoratul de Jandarmi din Strada Mangaliei a fost repartizata echipa de sub conducerea lui Nelu Gheorghiu, fratele lui Gogu Gheorghiu. Seful acestui grup și-a ales el singur camarazii care să-l însoțească, atât din oraș cât și din județ, formându-și o echipa omogena și de mare eficacitate. Între participanți a fost și Mihai Teodorescu, fratele lui Eugen Teodorescu. Atacul s-a declanșat ca o furtună. La ora 9 seara, legionarii s-au apropiat în goana de Inspectorat și în văzul oamenilor care circulau pe străzi, au dezarmat polițistul și jandarmul care erau la intrare și au pătruns în clădire. Cum parterul era prea expus unui atac din strada, s-au urcat la etaje, pe care le-au ocupat și baricadat. Într-o camera la etaj au găsit un comisar de poliție și un plutonier care au scos revolverele și au vrut să tragă. Dar n-au mai avut vreme să-și pună gândul în aplicare, cei doi au căzut răniți de gloanțele legionarilor.

Sosind armata, a ocupat clădirile vecine și au început să tragă în ferestrele de la etaje. Ca să nu fie loviți, legionarii se târau pe podea și din când în când trăgeau și ei focuri de armă în aer.

La urmă s-a ajuns la un armistițiu tacit cu armata. Nu mai trăgea nimeni. Armistițiul a fost întrerupt de incidentul cu comisarul Nicolau, Seful Siguranței de la Constanta. Acesta a încercat să pătrundă la etaj și să-l surprindă pe legionari cu arma încărcată. Dar a fost descoperit pe când urca și s-a rostogolit pe trepte rănit de un glonte. La un moment dat armata a început din nou să tragă focuri răzlețe. În cursul acestor împușcături, a căzut lovit mortal legionarul Constantin Ardeleanu. Respirând încă a fost evacuat, dar se pare că nu i s-a dat nici o îngrijire medicală și a murit. așa a rămas situația până la ora 7 dimineața când s-au predat.

prefectura județului se înscrie ca un alt trofeu în panoplia vitejiei legionare. La asaltul de la Prefectura a participat o echipă de 15 legionari, sub conducerea lui Virgil Gheorghiu. Din acest grup făceau parte Nicolae

Roșca și Ovidiu Stănescu. La ora 9 seara echipa era concentrată în parcul din fata Prefecturii.

Intrarea în clădire s-a făcut cu oarecare ușurință, deoarece unul dintre legionari, Zisu Bitaracu, era în uniforma de sublocotenent. La intrare erau doi soldați, care, când l-au văzut pe ofițer, i-au prezentat armele. Echipa care venea după el i-a dezarmat și i-a făcut prizonieri. În interiorul Prefecturii se mai aflau vreo patru soldați. După o mica rezistentă, s-au predat și aceștia fără vărsare de sânge. Dar cum, în afara de paza interioară, mai exista și un grup de soldați care păzea Prefectura din exterior, aceștia dându-și seama de cele întâmplate, au încercat să pătrundă înăuntru. Cum poarta era închisă, au spart-o și au năvălit în holul de la intrare. Atunci legionarii au azvârlit niște petarde care au făcut un zgomot asurzitor. Soldați s-au retras speriați, crezând că sunt grenade. Prefectura a fost înconjurată de o companie de soldați, care au început să traga în ferestre. Legionarii se târau de-a bușilea dintr-o cameră înaltă. De câteva ori soldații au încercat să năvălească în Prefectura, dar tot de atâtea ori au fost respinși. În cele din urmă, ca și înalte parti, s-a ajuns la un armistițiu. Nu s-a mai tras. A doua zi dimineața, la ora 6, au evacuat Prefectura și întreaga echipă a fost arestată.

La asaltul de la Posta, condus de legionarul Neața din Hârșova, au căzut legionarii Cavachi și Caporani, omorâți de soldați dinăuntru. Posta a fost ocupată de legionari, dar n-au putut-o ține decât trei ore. Printr-o neatenție de-a lor, alți soldați s-au strecurat prin spatele clădirii, au spart un geam și au pătruns înăuntru. Au evacuat clădirea și au avut timp să dispară.

Centrala Telefoanelor a fost ocupată cu relativă ușurință de către o echipă cu Gogu Gheorghiu, din care făcea parte Cola Chirani, Zeana, Funda și Mitica Georgescu, fratele Decemvirului. Legionarii au pătruns la parter, dar când să urce la etaj, au fost întâmpinați cu puternice focuri de armă și au fost siliți să se retragă.

Nici gara Constanta n-a putut fi ocupată. Seful echipei, legionarul Vasile Cucu, întârziind, legionarii din echipa lui au fost luați de Atanasie Chircu și au participat la asaltul de la cazarma jandarmilor. Sosind târziu Cucu și crezând că ceilalți n-au venit la întâlnire, s-a dus singur să ocupe gara... A fost arestat și crâncen bătut la Comenduirea Pieții. În luptele de la Constanta au căzut 3 legionari și 7 jandarmi și polițiști.

6. Brava Capitala.

La București, cum am spus mai înainte, ne-am limitat la câteva acțiuni diversioniste. Erau planuite trei atacuri care n-aveau alt rost decât să-l

intimideze pe Rege și să schimbe direcția de manifestare a opiniei publice. Poporul trebuia smuls din ieftina demagogie a partidului național-țărănesc și mânia lui canalizată spre Rege, adevăratul vinovat de dezastrul țării.

O echipă din Corpul Muncitorilor Legionari, sub conducerea lui Dumitru Groza, a provocat panica la Palatul Regal. Aurel Calin a azvârlit o grenadă aproape de intrarea principală a Palatului, fără să rănească pe nimeni, a mai tras câteva focuri de revolver în direcția ferestrelor și apoi s-a retras. În același timp, în spatele Palatului, unde se făceau reparații și erau ridicate niște schele de lemn, alți legionari au pătruns cu o mașină încărcată cu bidoane de benzină. Mașina a fost îndreptată fără ocupanți spre lemnărie. Soldații au tras în ea, mașina a luat foc și de la mașina s-au aprins schelele arzând până în sus. S-a încins o vâlvătaie care i-a speriat pe toți locatarii Palatului și pe toți vecinii. Se dusesse vestea în București că arde Palatul Regal.

O altă echipă legionară, sub conducerea lui Ilie Niculescu, a ocupat Postul de Radio de la Băneasa și l-a scos din funcție pentru câțva timp. Același lucru s-a întâmplat la Palatul Telefoanelor, unde Ion Chiruta cu câțiva legionari a pătruns în interior și a provocat stricăciuni la centrala aparatelor.

Aceste acțiuni, mai mult spectaculare, căci nu se urmărea ca la Brașov sau Constanța ocuparea instituțiilor publice, s-ar fi stins și n-ar fi influențat cursul evenimentelor, dacă efectul lor psihologic n-ar fi cuprins ca o flacără populația Capitalei, scoțând-o în strada.

Era focul de pistol, cum spunea Horia Codreanu, care a ridicat poporul contra unui Rege de la care națiunea a suferit prea mult și pe care l-a suportat prea mult.

La ce oră după ce s-au auzit împușcăturile de la Palat și lumea aflase din manifestul meu lipit pe ziduri sau distribuit de legionari că Garda de Fier s-a revoltat și cere abdicarea Regelui, pe Bulevardul Elisabeta, în jos de Cercul Militar, se strânsese un grup de manifestanți de vreo 500 de persoane, care s-a pus în mișcare, îndreptându-se spre Palatul Regal. N-a fost o inițiativă legionară, ci o adeziune spontană a maselor populare. Coloana de manifestanți, pe măsură ce înainta pe Calea Victoriei, proferând strigate ostile la adresa Regelui, s-a îngroșat cu sute de mii de trecători de pe străzi, încât când s-a ajuns în Piața Palatului, pe la orele 12 noaptea, devenise o masă impunătoare de 4.000 de oameni. Au fost trimise tanchete în întâmpinarea manifestanților pe Calea Victoriei, dar n-au putut opri înaintarea mulțimii. Unele tanchete au fost încercuite de manifestanți și

capturate. Palatul Regal era cufundat în întuneric. Fuseseră retrase și santinele exterioare. Un tânăr sublocotenent s-a urcat atunci pe grilajul de la Palat și a început să vorbească aprins mulțimii, cerând abdicarea Regelui.

Era Sandu Valeriu. Vuietul mulțimii era așa de puternic încât se auzea până la mari depărtări. Manifestanții intonau imnuri patriotice și scandau cuvântul „Abdicare”. Armata se retrase spre Muzeul Simu, dar, în afara de încercarea cu tanchetele, nu a mai intervenit.

De la Palat mulțimea, care acum trecuse 5.000, s-a încolonat și a continuat să manifeste pe Calea Victoriei până la Piața Romană. De aici s-a înapoiat spre centru pe Bulevardul Brătianu și apoi spre Universitate până la punctul de plecare. Până la 4 dimineață au ținut manifestațiile, fără ca forța publică să intervină.

A doua zi dimineață, Miercuri, 4 Septembrie, manifestațiile au reînceput cu și mai mare intensitate, dar de data aceasta într-o formă ordonată, cu cântece legionare, și cu personalități cunoscute ale mișcării în fruntea lor.

Spre deosebire de Constanța și Brașov, unde populația n-a putut fi antrenată să-i ajute pe legionarii baricadați în clădirile publice, la București bravi cetățeni ai Capitalei din primul moment au alergat la chemarea Legiunii. A fost o explozie de revoltă care n-a mai putut fi controlată de autorități și care l-a menținut sub presiune constantă pe Rege, până ce s-a obținut abdicarea lui.

7. În dimineața de 4 Septembrie.

În dimineața de Miercuri, 4 Septembrie, situația grupelor legionare angajate în luptă era următoarea:

— La Constanța, legionarii abandonează toate obiectivele cucerite la ora 6 dimineață. Evacuarea lor nu s-a produs pentru că n-ar mai fi putut rezista în ele – cel puțin în patru locuri erau solid instalați – ci pentru că așa era dispoziția lui Eugen Teodorescu. El dăduse acest termen, considerând că dacă până la ora 6 dimineață nu le vine armata în ajutor, situația este pierdută. Ordinul lui nu era justificat, căci câteva ore în plus de rezistență putea să decidă soarta revoluției.

Părăsirea puternicelor poziții de la centrele jandarmeriei și Prefectura a fost parțial compensată de informațiile ce le transmitea Comandorul Lăzărescu la București. Acesta, în tot cursul dimineții și cu autoritatea ce i-o conferea gradul său, telefona în toate părțile, la Marina, la Palat, la Ministerul de Externe, ca situația e gravă la Constanța, legionarii fiind

stăpâni pe oraș. În modul acesta contrazicea și tulbura alte informații care veneau din partea armatei, conform cărora ordinea ar fi fost restabilită.

— La Brașov, cum am văzut, Postul de Radio Bod n-a putut fi ocupat, insucces care a afectat toată aria de luptă din Ardeal. Neprimind semnalul convenit, grupele legionare din Timișoara, Deva și Alba-Iulia n-au intrat în luptă și, ca urmare, întreg planul de mobilizare al populației din Ardeal a căzut. Spre deosebire de Constanța, instituțiile cucerite la Brașov n-au fost părăsite în zorii zilei. Nici n-a existat vreun ordin în acest sens, iar momentele de criză prin care au trecut legionarii asediați au fost dominate.

Păstrarea acestor centre a influențat puternic cursul evenimentelor la București. Prin centrala telefonică de la Brașov, legionarii au interceptat toate legăturile dintre București și Ardeal, împiedicând să se cunoască proporțiile revoluției și transmițând informații favorabile mișcării. Chestura se găsea într-o excelentă poziție de apărare.

Strada îngustă pe care se afla împiedica desfășurarea forțelor militare, iar în interiorul legionarii dețineau 60 de prizonieri și aveau armament din abundență.

— În Capitală, revoluția a luat un ritm maiestuos. De la primele focuri și după ce s-a știut despre ce este vorba, adeziunea poporului a luat proporțiile unei avalanșe. De la 500, mulțimea manifestanților a ajuns la 4.000, apoi la 5.000, pentru că în dimineața de 4 Septembrie să fie de peste 10.000. Acest fluviu uman din București a fost salvarea noastră.

Făcând bilanțul general, situația generală, situația noastră în dimineața de 4 Septembrie nu era rea. Victoriile de la Constanța, rezistența de la Brașov și mai ales masiva adeziune a populației din Capitală la cauza revoluției au avut efectul unui cutremur la Palat. Dar una e situația obiectivă și cu totul alta e situația subiectivă, adică așa cum ea se reflecta în personajele unei revoluții. Pe baricadele Legiunii eu eram personajul principal și în dimineața de 4 Septembrie, nu eram deloc mulțumit de rezultate. Tot planul de bătălie pe care-l concepusem cu atâta încredere în succese spulberase. Intenția mea era ca la Brașov, profitând de starea de spirit din Ardeal, să concentrez câteva mii de oameni cu care să pornesc spre București, dacă Regele ar rezista. Prin eșecul de la Bod, s-a îngropat această speranță. Din miile de oameni ce-i vedeam concentrați la Brașov, nu mai rămăsese decât două insule asediate.

La București situația era alta, dar în acel moment prețios nu știam ce se întâmpla aici. În grabă cu care am organizat totul, am uitat un lucru esențial:

legătura cu Capitala. Nu a fost numai uitare, ci și ideea mea ca soarta revoluției se joacă la Brașov și în Ardeal. Ce se întâmpla la București, nu interesa prea mult, caci valurile revoluției se vor năpusti de la nord la sud maturând ultimele rezistente. și acum iată ca situația se inversează. În timp ce la Brașov revoluția ajunsese în impas, triumfa la București.

În dimineața de 4 Septembrie, ma găseam în Strada Nisipului de Sus 38, fara legături cu Capitala și cu restul țării. Dintre legionari nu mai aveam lângă mine decât pe Boian. Ceilalți fie ca erau arestați fie asediați fie ca se ascuseseră. Singurele informații ce le aveam proveneau din gazete sau de la posturile de radio. Ziarele din Capitala aduceau știrea ca grupe de rebeli au atacat câteva instituții publice la Constanta și Brașov, dar au fost scoși din ele și arestați. M-a descurajat mult atitudinea luata de Germania. Toate emisiunile germane prezentau răzvrătirea legionarilor ca o acțiune îndreptată contra dictatului de la Viena și contra Puterilor Axei. Era o poliță în alb data Regelui ca sa reprime în modul cel mai energic „rebeliunea” și sunt surprins până astăzi cum de Regele nu și-a dat seama de importanta acestor știri și nu a reacționat cu fermitate. Berlinul era de partea lui.

Pe la orele 11, vine Boian cu ultimele informații din oraș, care erau tot atât de rele. Centrul orașului este împănăt de patrulare militare care legitimează lumea pe străzi. O mulțime de legionari au fost arestați. Se aude ca se vor face descinderi din casa în casa, pentru a descoperi pe cei veniți din alte parti la Brașov. Trupe numeroase înconjoară clădirea Telefoanelor și Chestura și se pregătesc de atac. Diagnosticul lui era ca situația este foarte grava.

Știrile aduse de Boian nu erau reale, cum am putut verifica mai târziu. Moralul legionarilor baricadați la Telefoane și Chestura era excelent, iar trupele adoptaseră o atitudine de expectativa binevoitoare. Dacă li s-ar fi dat ordin de atac, e puțin probabil ca ar fi tras. Între legionari, ofițeri și soldați se realizase o atmosfera de fraternizare.

Dar eu nu cunoșteam exact nici starea de spirit a acestor camarazi și nici ai armatei. Tăiat de orice legături cu țara și neavând alte informații decât acelea pe care le difuzau ziarele și posturile de radio, i-am spus lui Boian:

— Dacă e așa situația, orice prelungire a rezistenței nu-și mai are rostul. Nu mai puteam cere sacrificii de la legionari, după ce planul principal de bătălie a căzut. După veștile din ziare, în Capitala e liniște. Mergi și comunica șefilor de echipe, pe ce cai vei ști, ca sa evacueze clădirile, dar în

așa fel ca ei să nu se predea, ci să dispară pe nesimțite din ele, în măsura în care pot.

Boian a venit după o jumătate de ora și mi-a spus că a transmis ordinul de evacuare. Ordinul a ajuns la echipa de la Telefoane, dar Crăcea a considerat că ordinul nu poate veni pe la mine și nu l-a executat. În orice caz, aceea era sau aceea jumătate de ora între 11 și 12, când Boian a plecat cu mesajul meu și acest mesaj s-a împotmolit pe drum, a jucat un rol capital în hotărârea ce-a luat-o Regele ca să cheme pe Generalul Antonescu la putere, căci dacă s-ar fi aflat la București că rezistența legionară a cedat la Brașov, nu este exclus ca evenimentele să fi luat un alt curs.

După întoarcerea lui Boian, mi-am făcut următoarea socoteală. La Brașov nu mai putea sta și nici la București nu ne putem întoarce din cauza împrejurărilor existente. Trebuie să evacuem și casa unde stam, căci nu e o casă românească și nu putem expune gazdele la neplăceri. Ne vom retrage în Ardealul cedat Ungurilor, amestecându-ne cu refugiații care treceau dintr-o parte într-alta. Ne vom declara Unguri de la București, care vrem să ne întoarcem în patrie. Boian vorbea bine limba maghiară, căci era originar din părțile Bihorului. Ne vom stabili la Cluj, de unde vom observa cursul evenimentelor. Eu fiind liber, amenințarea ce-o reprezentam va frâna zelul de represiuni al Regelui.

Ne-am schimbat uniforma militară cu haine civile și am întrebat pe stăpânul casei, Dr. Popovici, cam pe unde cade noua frontieră și cum putem ajunge mai repede în Secuime. După ce ne-a dat toate indicațiile, am părăsit casa și am început să urcăm dealul din fata noastră (Warthe), cu gândul că să evităm centrul orașului și să cădem dincolo de restaurantul „Transilvania”.

Dar n-am făcut nici 50 de metri, urcând dealul din fata, și apare Dr. Popovici în usa casei și ne striga să ne întoarcem. Noi nu ne-am întors neștiind ce vrea și atunci a urcat el gâfâind până la noi:

— Înapoi, căci Generalul Antonescu a fost numit Președintele de Consiliu. Era ora 12.

8. Generalul Antonescu, Președintele de Consiliu.

Numirea Generalului Antonescu în fruntea guvernului schimba radical situația în care ma aflam. Din fugăr ce eram cu câteva minute înainte, am revenit în centrul evenimentelor.

Am ascultat și eu îmbucurătoarea știre la Radio București.

Cu Generalul Antonescu făcusem un pact în 27 Iunie 1940. Cele doua linii despre care îi vorbeam atunci, linia politico-revolutionara, în direcția căreia militam eu, și linia militara, pe care o reprezenta el, iată ca acum convergeau, putând să întreprindem ceva în comun pentru salvarea țării. Dar odată instalat la putere nu își va schimba sentimentele? Nu va proceda ca în 1938 când, numit Ministru al Armatei, a trecut de partea Regelui Carol, amenințând pe Capitan cu „armata va trage”, dacă va încerca să organizeze vreo manifestație contra noii Constituții? În orele ce vor veni, se va vedea care e atitudinea lui.

Care sunt cauzele care au determinat pe Regele Carol să cheme în fruntea guvernului pe Generalul Antonescu?

1. În primul rând, neliniștea care domnea în Ardeal din pricina ruperii în doua a acestei provincii. Armata trebuia retrasă pe noile frontiere și în cursul acestei operații se putea întâmpla tulburări. Se vorbea chiar că unele unități refuza să execute ordinul de evacuare și chiar ar fi dispuse să reziste înaintării maghiare.

2. Guvernul Gigurtu avea o alcătuire hibridă și era incapabil să mențină ordinea în cursul acestei perioade de tranziție. Președintele de Consiliu era un om slab. La Ministerul de Interne se găsea Generalul David Popescu, care, deși devotat Regelui, a înțeles drama tineretului și nu era dispus să-și asume răspunderea unei noi vărsări de sânge. În cursul manifestațiilor din Capitală, forțele de ordine, aflate sub conducerea lui, n-au intervenit. Se mai găseau în acest guvern mai mulți miniștri naționaliști, cei trei miniștri legionari, Mihail Manoilescu și Nichifor Crainic, care în nici un caz nu ar fi acceptat să se înfrunte cu mânia poporului.

3. Atacurile legionarilor contra instituțiilor publice la Brașov, Constanța și București au produs panica la Palat. Nu se știa ce proporții vor lua și dacă nu vor izbucni și alte focare de revoltă, în alte orașe ale țării.

4. Marile manifestații din Capitală au proiectat în conștiința Regelui și a anturajului său o imagine de forță a Legiunii mult superioară ciocnirilor din provincie și, prin amploarea lor crescândă, au menținut Palatul sub o presiune continuă.

5. Schimbarea de atitudine a Legației germane față de Rege. Legătura dintre Generalul Antonescu și Fabricius, realizată prin mijlocirea lui Mihai Antonescu, se convertise, din cauza crizei interne, într-o piesă esențială a politicii germane în România. De unde înainte * Fabricius, între Legiune și Carol, întotdeauna opta pentru Carol, considerându-l de neînlocuit pentru

asigurarea continuității Statului Român, acum în rezerva un alt om, pe Generalul Antonescu, pentru eventualitatea ca Regele va fi silit să părăsească Tronul. Acum problema se punea între Carol și Antonescu și se putea adopta și alternativa Antonescu. Aceasta schimbare de opinie, referitor la modul de a se rezolva criza internă, s-a produs la Fabricius și nu la Berlin, care continua să condamne acțiunea legionară și rămăsese în urma cu evenimentele.

6. Valer Pop, care se bucura de multă stimă la Palat, consultat asupra crizei, a recomandat în mod stăruitor pe Generalul Antonescu, ca unicul om capabil să mențină ordinea internă.

7. S-a mai putut întâmpla și altceva de care nu sunt tocmai sigur. În faimoasa întâlnire din casa Generalului Coroama, am vorbit din nou cu Moruzov de Generalul Antonescu, cerându-i să intervină pe lângă Rege pentru a-l elibera:

— Îi creați o aureolă nemerită. Generalul Antonescu este un om singur. Ce primejdie poate să reprezinte pentru Coroană? Să nu credeți că o fac pentru mine. Dimpotrivă, sunt convins că acest om este capabil să traga în noi, dacă setea lui de putere este satisfăcută.

Îi va fi spus oare Moruzov Regelui ceva de declarația? și nu cumva s-a gândit Regele să-l utilizeze din nou pe General contra mișcării legionare, ca în 1938?

8. În sfârșit, Absența lui Moruzov din țară a fost în defavoarea Regelui, cu toate că-l mazilise. Dacă Moruzov s-ar fi aflat atunci la București, cu certitudine că ar fi găsit el mijloace ca să împiedice numirea Generalului Antonescu în fruntea guvernului, simțindu-și propria lui poziție amenințată.

9. Eliberarea legionarilor.

Regele Carol săvârșise o eroare gravă în aprecierea Generalului Antonescu. El credea că, odată chemat la putere, va putea repeta isprava din 1938. Își închipuia că cu ajutorul Generalului va potoli revoluția legionară și își va salva Tronul.

Dar Generalul Antonescu de acum nu mai era cel din 1938. Învățase lecția de atunci. L-a înșelat odată, dar a doua oară nu-l va mai înșela. Cunoștea ingratitudea regelui, căci făcuse o experiență amară cu el. După ce în calitate de Ministru al Armatei, jucase un rol decisiv la înscăunarea dictaturii regale, n-a făcut parte din al doilea guvern și chiar a fost îndepărtat din Capitală, fiind numit comandant de corp de armată la Chișinău. Nici aici n-a stat mult, căci i s-a ridicat comanda la instigația lui

Armand Călinescu, fiind învinuit ca a îmbunătățit tratamentul legionarilor aflați în închisoarea militară de aici. Dar dacă urâta purtare a Regelui din 1938 mai putea fi uitată, Antonescu nu putea ierta internarea lui la Mănăstirea Bistriță. Rana era prea vie. Abia de câteva zile fusese eliberat. În afara de nedreptatea și umilință ce le suferise, Generalul Antonescu era o fire răzbunătoare, care nu-și cruța dușmanii.

Deși numit Președinte de Consiliu și avea motive acum să fie satisfăcut, Antonescu n-a putut fi ademenit de Regele Carol. El știa că odată trecut acest moment de criză, se putea aștepta să fie din nou concediat. Preocuparea principală a Generalului în acel moment era cum să-și consolideze poziția față de Rege. El dispunea în acel moment de un aliat puternic: mișcarea legionară. El își dăduse seama că dacă Regele l-a chemat la putere, aceasta se datorează exclusiv răzvrătirii legionare și ecoului ce l-au avut la Palat marile manifestații din Capitală. Cu cât curentul revoluționar se va întări cu atât și poziția lui va deveni mai puternică. Regele, în fața valului de nemulțumiri din țară, va fi nevoit din ce în ce mai mult să se refugieze sub autoritatea lui, pentru a-și putea salva Tronul.

Generalul Antonescu calculase bine. Trebuie întărită mișcarea, pentru ca opoziția contra Regelui Carol să crească și el să fie împins de revolta poporului pe primul plan ca unicul om capabil să domine situația. Chiar în după-masa zilei când a fost numit prim-ministru, Miercuri, 4 Septembrie, a dat ordin ca toți legionarii arestați să fie puși în libertate. La Brașov, ordinul a fost executat chiar în seara aceea. La Constanța, abia a doua zi dimineața, Joi, 5 Septembrie.

Ma aflu în seara aceea tot la familia Polonyi, în Strada Nisipului 38, când apar în prag Doamna Ioana Cantacuzino și Eugen Necrelescu. Am rămas crucit.

— Ce-i cu voi? Cum ați scăpat?

— Ne-au dat drumul de la Comenduirea Pieței.

— Tuturor legionarilor?

— Tuturor din Brașov, afara de cei arestați prin județ, care se găsesc pe la posturile de jandarmi.

— De unde a venit ordinul de eliberare?

— Direct de la Generalul Antonescu.

Generalul Antonescu trecuse de partea Legiunii. Convenția noastră din 27 Iunie funcționa. Mare bucurie și multe speranțe că vom ajunge pe culmile biruinței.

10. Manifestația de la Brașov.

Ordinul dat de Generalul Antonescu de a fi eliberați legionarii deținuți a dat un nou impuls revoluției. Capitala avea mai puțină nevoie de această încurajare, căci aici populația se mobilizase încă din seara de 3 Septembrie în favoarea legionarilor și manifesta pe străzi și noapte cerând abdicarea Regelui. Situația era mai grea în provincie, unde flacăra revoluției era amenințată să se stingă. Punând în libertate pe legionari, Antonescu a răscolit focul ce mocnea sub spuză. Fenomenul întâlnit la București s-a repetat și în provincie: masele populare au fraternizat cu tineretul aflat pe baricade. Mulțimile, ținute la distanță până acum de teama represaliilor, s-au îndreptat spre noi ca niște râuri care au ieșit din albia lor, ajutându-ne să ducem la bun sfârșit acțiunea de răsturnare a regimului carlist. Poporul a trecut printr-o bruscă transformare a spiritului său. S-a smuls din deznădejdea în care zăcea până ieri și pe care și-o varsa în imprecășii neputincioase la adresa Ungurilor și a prins o nouă încredere în destinele neamului, când a văzut mișcarea biruitoare. Pierderile teritoriale puteau fi mai ușor suportate de neam când știa că abătut ceasul unei guvernări legionare, care va repara toate nedreptățile și relele din trecut.

În ziua de 5 Septembrie, nu numai la Brașov și Constanta, ci în toate marile orașe ale țării, lumea a ieșit pe străzi pentru a-și manifesta alipirea față de legiune și a cere să se pună capăt sângeroasei domnii a Regelui Carol, care a adus țării atâtea umilințe și nenorociri. La Brașov se găsea Nicolae Petrescu, venit pentru a participa la luptă, cu un grup de legionari sibieni, între care Nicu Iancu și Mitu Bănea. Cu ei împreună, se aflau și un grup de legionari galateni, în frunte cu Costea și Nicolae Ion. Joi, pe la amiaza, sub comanda lui Petrescu, câteva sute de legionari s-au adunat în fața casei inginerului Ionica, tatăl martirului Eugen Ionica, și de acolo s-au încolonat și au străbătut tot Brașovul în cântece legionare, salutați de întreaga populație.

Cum acest eveniment în cartea de amintiri a lui Nicolae Petrescu, prefer să transcriu mărturia lui, pentru ca cititorul să poată înțelege suflul eroic și măreția acestei manifestații.

„În coloana de mars, am pornit în sus pe Strada Porții, spre centrul orașului. În frunte mergea bătrânul inginer Ion Ionica, tatăl lui Eugen Ionica, cunoscutul martir legionar, ucis în pădurea de la Râșnov, în noaptea de 21-22 Septembrie 1939. În Brașov, unde pentru prima oară a răsunat

marșul „Deșteaptă-te Române”, ne-a fost dat ca după doi ani și mai bine de prigoana sa auzim „Stefan Voda”, cântat de legionarii biruitori.

În primii pași parca șovăiau oamenii în cadența și cântec. Era emoția primelor clipe și nici lor nu le venea să creadă ce vedeau cu ochii. Mergând, simțeam cum rândurile se strângeau și din ce în ce grupul primea mai multă consistență și unitate.

N-am ajuns bine în Piața Sfatului și ca un dangăt de clopot uriaș răsună cântecul legionar între zidurile vechi cetăți.

Tu, Codrene, ești nădejdea.

Legionarii alergau din toate părțile și se adunau la coloana. Lumea cealaltă ieșise pe strada și sta îngrămădită, aplaudând de pe trotuare.

Din balcoanele caselor se aruncau cu flori.

Am trecut apoi pe la liceul „Andrei Șaguna”, înaintând spre Scheiu. În Piața Prundului de la Biserica Sf. Nicolae era o mare de lume. Am mers până la Biserica de pe Tocile. Acolo ne-am întors înapoi și ne-am oprit câteva minute în Prund. Cântecul răsună din coasta în coasta.

Tu, Codrene, ești nădejdea.

Am completat coloana cu alți legionari, care veneau de pe la fabrici și de la treburile lor, unde îi găsisese vestea cântecului și a biruinței noastre. Am pornit înapoi prin Brașov la vale. De asta dată era și mai multă lume și însuflețirea creștea. Trecând prin fata Palatului Telefoanelor, ocupat de legionari, ai noștri erau la ferestre și salutându-ne, cântau și ei. Am recunoscut la ferestre pe Popa Nicolae și Crăcea Nicolae din Teleorman.

Am trecut apoi pe Strada Lungă spre gara Bartolomeu, până la cazarma din apropiere. Acolo au căzut mușcând cu dinții din caldarâm camarazii Sultan Donat și Constantin Salceanu. În fata petelor de sânge, am făcut front și ridicând mâinile spre cer, am cântat „Imnul legionarilor căzuți”.

Până ne-am întors din nou spre centrul orașului, era seara. Ne-am oprit în fata restaurantului „Transilvania” și așezându-i pe legionari în careu, le-am vorbit lor și lumii care se adunase să se bucure de bucuria noastră. Au fost câteva idei venite în minte în căldură și entuziasmul unei scurte cuvântări ocazionale, care a avut cam următorul conținut:

După doi ani de prigoana crunta, mișcarea legionară se ridică astăzi biruitoare. Ea a intervenit atunci când toate speranțele neamului erau spulberate și când, după prăbușirea din ultimele zile, credeau dușmanii că s-au isprăvit zilele Statului și ale țării românești. După ce din vina conducătorilor ei, România a pierdut aproape jumătate din teritoriul sau

national, poporul românesc se ridica acum prin Legiune, își aduna toate energiile risipite, le da un nou suflu de viață și, cu forțele refăcute, va aștepta ziua când va putea readuce tot ce am pierdut din cauza incapacității, mișeliei și trădării unei clase conducătoare inconștiente.

Mișcarea legionară a luptat de zeci de ani pentru o Românie mare și sănătoasă. Înfrângerea ei temporară din prigoana trecută a fost și înfrângerea neamului și a țării, ale carei grante s-au prăbușit ca niște castele de carton. Biruința de azi a Legiunii este și va fi biruința neamului. Ea va fi în viitor pavăza României, pe care o va aduce acolo unde este locul ei între Statele naționaliste și creatoare de lume nouă: Germania național-socialistă și Italia fascistă.

Această zi de biruință legionară nu ne-a făcut-o nimănui cadou nouă. Ea e fructul a lor zeci de ani de închisori, a lor sute de morți din rândul acelor pe care neamul i-a avut mai buni, mai curați și mai viteji.

Temelia biruinței de astăzi e udată cu sângele Căpitanului, al lui Mota, Marin, al inginerului Clime, Ion Bănea, Vasile Cristescu, Alexandru Cantacuzino, Căpitanul Emil Siancu, inginer Eugen Ionica, Ion Faur, Lehaci, Bordeianu și mulți alții, al căror pomelnic este nesfârșit de lung și dureros. Vin apoi la rând Sultan Donat, Constantin Salceanu, Puiu Grigorescu, Lucian Caramlau, morți în luptele de aici de la Brașov, la care se mai adaugă și alți camarazi, care vor mai fi căzut la Constanța și în alte părți”.

La urma a anunțat Petrescu că lanțurile robiei au căzut și că de acum legionarii pot să îmbrace cămașă verde și să calce cu pași de stăpâni în țara lor. A mulțumit armatei române, care din primul moment a înțeles chemarea neamului, majoritatea unităților din Brașov netragând în legionari, și a încheiat cu strigate pentru Generalul Antonescu.

În tot timpul manifestației, eu am rămas mai departe izolat în casa din deal. Nu știau decât câțiva legionari de existența mea la Brașov.

Am adoptat această tactică pentru că nu cumva descoperindu-mă cei de la București, să fiu asaltat cu propuneri de colaborare cu Regele Carol. Telul meu era să obțin abdicarea lui, așa cum am anunțat în manifestul din 1 Septembrie. Seara l-am trimis pe Boian să-l aducă pe Petrescu la mine. A fost mare bucurie. Mi-a povestit cum a decurs marșul prin oraș și apoi m-am înțeles cu el să plece imediat la Sibiu și în alte orașe pentru a organiza demonstrații asemănătoare. Prin amploarea crescândă a manifestațiilor, la

București trebuia să se ia act că țara mutilată nu-l mai poate suporta pe Tron pe Regele Carol, autorul principal al dezastrului național.

11. Generalul Antonescu investit cu puteri depline.

Între Generalul Antonescu și mișcare s-a stabilit în acele zile de criză o interpenetrație de interese, o susținere reciprocă a pozițiilor lor, avantajoasă pentru ambele părți. Fără să ne fi consultat, alianța dintre mișcare și General s-a reflectat în toate actele întreprinse de-o parte și de alta. Să urmărim conexiunea evenimentelor:

1. În seara de 3 Septembrie, legionarii se revoltă contra Regelui atacă instituțiile publice și cer abdicarea lui.

2. A doua zi, Miercuri, 4 Septembrie, la orele 12, generalul Antonescu este numit Președinte de Consiliu.

3. În după-masa aceleiași zile, generalul, în noua lui calitate, dispune eliberarea tuturor legionarilor arestați. Ca urmare, revoluția se reactivează și se extinde în toată țara.

4. În Capitală, în noaptea de 4-5 Septembrie, manifestațiile iau proporții uriașe să defileze pe străzi, în cântece legionare 40.50.000 de oameni.

5. Orientându-se după aceste manifestații și simțind că toată țara e în spatele lui, Generalul țintește la ceva mai mult: să obțină puteri depline. După oarecare ezitări și sub presiunea maselor populare, Regele îi acordă puteri depline, în dimineața de 5 Septembrie 1940.

Examinând această înălțuire de evenimente, se vede clar cum Generalul Antonescu și mișcarea își potrivesc pașii pentru a combate un inamic comun. Generalul și-a dat seama că a fi Președinte de Consiliu sub Carol nu e o garanție că va sta multă vreme la putere, deoarece tot atât de ușor putea fi înlocuit. Experiența cu Goga îi era proaspătă în memorie. Pentru a-și consolida situația și a nu fi dat peste cap ca Goga, după ce Regele va fi trecut momentul de primejdie, Generalul Antonescu s-a hotărât să-i smulgă puteri depline. Dar pe cine se sprijină Antonescu pentru a-l determina pe Rege să-i treacă lui răspunderea Statului? Pe legionari. Spectacolul străzii, cu zeci de oameni care cereau abdicarea Regelui, cu strigatele ostile care străbăteau până la Palat, îi procurau argumentul suprem. Nu exista altă soluție decât să se oprească acest uragan de mulțumiri decât că între Regele detestat și mulțime să se interpună Generalul și să potolească cu autoritatea lui masele revoltate.

Regele a consimțit și la acest sacrificiu, gândindu-se că odată satisfăcută setea de putere a lui Antonescu, îl va avea de partea lui. Cum îl știa pe

Antonescu autoritar și crud, își imagina ca va restabili ordinea chiar cu prețul de a trage în manifestanți. Obținuse tot ce ceruse. Acum era rândul Generalului să-și arate lealitatea fata de Coroana, cum a declarat de atâtea ori.

Generalul Antonescu căzuse în tentația oferita de Rege. În ce puse să gândească problema în aceiași termeni, uitând primejdia prin care trecuse. De vreme ce a obținut puteri depline, se considera la adăpost de orice surprize din partea Regelui și păstrarea lui pe Tron nu-l mai incomoda. O stranie schimbare se produsese în sufletul lui, demonstrând încă o data că setea de putere era mai tare în el decât interesul national. Evident, el nu era dispus să traga în manifestanți, cum își imagina Regele. Întâi, pentru ca să-și fi făcut odios în fata poporului și, în al doilea rând, pentru ca să-și fi înstrăinat sprijinul mișcării. Cu toate puterile depline ce le obținuse, Generalul n-avea încredere deplină în Rege și cea mai bună pavăză a lui era tot alianța cu mișcarea.

Dar atunci cum credea Generalul Antonescu că va putea salva Tronul Regelui, fără să recurgă la vărsări de sânge? Convingând mișcarea să renunțe la ideea abdicării și să se mulțumească cu o soluție intermediară: Regele va continua să domneasca, dar nu va mai guverna. Despuiat de puterile Statului, Regele nu va mai constitui un pericol pentru țară și tineretul legionar va putea să-și desfășoare puterile creatoare sub înalta oblăduire a Generalului.

Intenția lui de a armoniza cele două extreme – Regele și mișcarea – făcându-le să convergă în persoana lui, rezulta clar din proclamația ce-a dat-o după ce a fost investit cu puteri depline. Adresându-se legionarilor, le-a spus următoarele: „Înțelegerea și clementa regala a înlesnit ca și ultimele frământări să se închidă fără sancțiuni, într-un suflu de libertate. Prigonirile au încetat. Acum, tineretul, nădejdea curată a neamului, trebuie să-și îplinească datoria”.

Gratie înțelegerii Suveranului, spunea Antonescu, violentele săvârșite de legionari în ultimele zile nu vor fi urmărite și era prigonirilor să se încheie. Dar, implicit, în această proclamație, în care se sublinia clementa Suveranului, se făcea apel și la legionari ca să depună armele, să înceteze cu campania pentru abdicarea lui și să se acomodeze cu noua situație, în care Regele va continua să rămână pe Tron, dar un Rege inofensiv, incapabil să mai facă vreun rău, căci de azi înainte a fost pus sub tutela lui Antonescu, care a fost investit cu puteri depline.

În acest punct se înșela Antonescu, cazând în cursa Regelui. „Puterile depline” pe care le primise de la Rege nu erau chiar așa de „depline”, cum își imagina Generalul. Regele fusese mai sîret decît Antonescu. Fie din neatenție fie din graba cu care s-a întocmit actul, Generalul n-a observat lacune pe care le conținea Înaltul Decret Nr. 3052. Pe frontispiciul lui scria „depline puteri”, dar Regele își rezervase suficiente puteri ca făcând uz de ele, într-un alt moment, să-l poată înfrunta și chiar expulza din fruntea Statului.

Înaltul Decret Nr. 3052, din 5 Septembrie 1940, prin care i s-a acordat Generalului Antonescu puteri depline, avea următoarele articole:

Art. 1. Investim pe D-l General Antonescu, Președintele Consiliului de Miniștri, cu puteri depline pentru conducerea Statului Român.

Art. 2. Regele exercita următoarele prerogative regale: a) El este Capul Oștirii.

b) El are dreptul de a bate moneda.

c) El conferă decorațiuni române.

d) El are dreptul de grațiere, amnistie și reduceri de pedepse.

e) El încheie tratate.

f) Modificarea legilor organice, numirea miniștrilor și a subsecretarilor de stat se va face prin decrete regale, contrasemnate de Președintele Consiliului de Miniștri.

Examinând conținutul decretului, constatam ca regele își rezerva doua prerogative, care puteau pune în primejdie deplinele puteri ale Generalului Antonescu.

Regele rămâne Capul Oștirii. Acest paragraf ar fi devenit o sursa inevitabila de conflict între el și Antonescu. și unul și altul și-ar fi disputat exercițiul autorității asupra forțelor militare ale țării. și cum Regele era capul oștirii, iar Antonescu nu era, după toate probabilitățile ca armata ar fi ascultat de ordinele Regelui.

Mult mai grav era paragraful ultim, caci anula în eficacitatea lui practica decretul „deplinelor puteri”. Într-adevăr, modificarea legilor fundamentale ale Statului nu se putea face decît prin structura vechiului regim carlist decît cu consimțămîntul Regelui, iar acesta, după toate probabilitățile, nu ar fi acceptat ca aceasta sa meargă la „tabula rasa” a propriului lui trecut. Generalul nu putea numi cu de la sine putere nici miniștri și subsecretari de Stat, cu care sa formeze guvernul, ci trebuia sa obțină semnătura lui Carol, caci numirile acestora se făceau tot prin decret regal. și atunci ce obținea

Antonescu? „Depline puteri” numai la nivelul administrativ al Statului, dar nu la nivelul cel mai înalt, al legislativului și executivului suprem.

Regele Carol fusese constrâns să revină oarecum la rolul constituțional ce-l avusese înainte de instaurarea dictaturii regale, dar Antonescu nu înaintase pe treapta ultima a puterii, nu devenise Șef de Stat sau Conducător al Statului.

Titlu ce l-a obținut mai târziu, sub Regele Mihai. Generalul Antonescu rămăsese agățat la jumătatea drumului, între președintele de consiliu și șef de stat. Regele își rezervase suficiente mijloace constituționale ca la momentul oportun să răstoarne pe ambițiosul general.

12. Arestarea lui Moruzov.

Cum am spus mai înainte, Moruzov părăsise țara înainte de dictatul de la Viena și fusese surprins de evenimente la Berlin. În capitala Reichului, a fost oaspetele Amiralului Canaris. Moruzov venise cu scopul să obțină de la Canaris asigurarea că guvernul german, în orice conjunctură politică și orice schimbări s-ar produce în România, îl va lua sub ocrotire pentru serviciile ce le-a făcut Germaniei, împiedicând sabotajul producției petrolifere de către agenții anglo-francezi cât și pentru faptul că este unul din cei mai bine informați agenți asupra situației interne din Rusia.

Contrar sfatului Amiralul Canaris, Moruzov se întoarce precipitat în țară, înainte de a se clarificat situația. Nu putem ști ce s-a petrecut în capul lui când s-a decis să se înapoieze. Știa că Generalul Antonescu fusese numit Președinte de Consiliu și știa tot așa de bine că nu-l va ierta dacă-i va cădea în mâini. S-a gândit oare că ar putea recupera încrederea Suveranului, ajutându-l să iasă din acest moment greu, fără să se predea lui Antonescu? Cert este că Moruzov dispunea de o rețea deasa de legături în armată și ar fi putut organiza o contra-lovitură, oferind Regelui o altă formulă de guvernare, care să-l elibereze de tutele lui Antonescu.

În orice caz, pentru Generalul Antonescu întoarcerea lui Moruzov în țară reprezenta un pericol mortal, putând să-i răstoarne toate planurile și ambițiile. Îi cunoștea capacitatea lui de intrigă la Palat și în toate cercurile militare civile. De aceea s-a decis să-l aresteze înainte de a putea lua vreun contact și a-i face vreun rău. Abia coborât Moruzov din avion, în dimineața de Joi, 5 Septembrie, și doi ofițeri trimiși de Antonescu l-au ridicat de la aeroport și l-au dus la un regiment din Capitală, unde a fost ținut sub pază. Același soartă a avut-o și Nicki Ștefănescu.

Fara îndoiala ca Regele a aflat de arestarea lui Moruzov, dar n-a intervenit pentru el. Nu-l mai interesa persoana lui Moruzov, din cauza erorilor săvârșite de acesta în tratarea problemei legionare. De aceea l-a și scos de la Serviciul Secret. De alta parte, Regele Carol, în acele momente, era mult prea îngrijorat de propria lui soarta ca sa se mai înfrunte cu Generalul pe chestiunea lui Moruzov, cu atât mai mult cu cât în ziua arestării acestuia îi acordase lui Antonescu puteri depline.

Moruzov căzuse în tara într-un moment cum nu se mai putea mai rau pentru el. Tronul vechiului protector, Regele, unde totuși și-ar fi putut găsi până la urma salvarea, se clatină, iar noul stăpân al tarii era inamicul lui mortal. Mai rămânea Canaris... Dar acesta era departe și nu putea interveni direct în afacerile interne ale tarii. El era avizat la serviciul lui din România, care, la rândul lui, trebuia sa facă apel la guvernul român, ceea ce n-ar fi dus la nici un rezultat cu Generalul Antonescu Președinte de Consiliu.

Meditând asupra soartei lui Moruzov, ne întrebam ce forță l-a împins sa facă tocmai ceea ce nu trebuia sa facă, azvârlindu-se singur în gura lupului? La Berlin se afla în siguranță. Probabil ca exista o forță a destinului, cum afirma atâtea moraliști și filosofi, care acționează peste inteligenta și voința oamenilor, împingându-i sa săvârșească acte care duc la propria lor distrugere.

13. O noapte cu Mihai Antonescu la Brașov.

Odată ce-a fost investit cu puteri depline, Generalul Antonescu nu avea alt gând decât sa facă liniște în tara pentru a-și onora angajamentul luat fata de Rege de a-i apăra tronul. S-a interesat unde ma aflu eu, caci ar fi vrut sa trateze chestiunea direct cu mine. Generalul reluase legătura cu mișcarea prin Alexandru Ghica și prin Dr. Alexandru Popovici. Ghica locuia în același bloc și Generalul Rioseanu, un intim al Generalului, iar pe Dr. Popovici îl cunoștea Antonescu de la întâlnirea noastră din Iunie.

Aflând ca sunt la Brașov, pentru a nu pierde timpul, Generalul Antonescu l-a trimis pe Mihai Antonescu aici, cu misiunea sa stea de vorba cu mine și sa ma convingă sa ader la linia lui politica. Era însoțit de Dr. Popovici, pentru ca acesta sa poată face legătura cu mine prin mijlocirea legionarilor din Brașov.

Mihai Antonescu a plecat spre seara din București cu doua mașini. Cea din spate era încărcată de agenți, caci între timp Mihai Antonescu fusese numit Ministru de Justiție. Expediția a sosit la Brașov pe la ora noua seara, dar până am putut fi localizat, se făcuse zece. Când a venit Boian la mine să-mi

comunica sosirea unui delegat al Generalului Antonescu la Braşov, am stat la îndoiala sa ma duc. Cum sa ma încredinţez unui necunoscut în plina noapte? Nu-l cunoscusem pe Mihai Antonescu până atunci şi nici nu auzisem cel puțin de un om politic cu acest nume. gândindu-mă însa la importanta mesajului ce mi-l poate transmite Generalul, m-am decis sa cobor în oraş, asumându-mi acest risc.

Dar unde sa ne vedem? În casa unde locuiam nu-mi convenea, caci mi-ar fi descoperit cuibul şi situaţia nu era încă limpede; într-un restaurant sau cafenea iar nu se putea, caci am fi fost semnalaţi şi nici n-am fi putut vorbi în toată libertatea şi vreme îndelungata. Am convenit în cele din urma cu Mihai Antonescu ca discuţia sa aibă loc în maşină, plimbându-ne în tempo potolit pe străzile oraşului. M-am urcat în maşină şi am început sa colindam oraşul în sus şi în jos, având maşina cu agenţi, care nu ne-a slăbit nici o clipa. M-a surprins paloarea fetei lui Mihai Antonescu şi nişte ochi întunecaţi, care ma examinau cu atenţie.

Ce mi-a spus Mihai Antonescu? Generalul a primit puteri depline. A dat drumul legionarilor. Va lucra numai cu ei. Acum este rândul nostru să-i acordam încredere. Ce cere Generalul de la mine? Sa dau ordin ca legionarii sa evacueze clădirile ocupate, sa înceteze cu manifestaţiile şi sa se reintegreze în viaţă normala a Statului. Mai cere o declaraţie, care sa fie difuzata mâine dimineată prin radio şi prin ziare, prin care mişcarea legionara îşi ia angajamentul sa sprijine pe Generalul Antonescu în acţiunea de reface a tarii.

— Bine, sunt de acord cu toate aceste, i-am răspuns, dar ce facem cu Regele? Mişcarea a pornit aceasta acţiune pentru a-l constrânge pe Rege sa părăsească Tronul, iar poporul a răspuns chemării noastre tocmai pentru ca împărtăşeşte aceleaşi sentimente, fiind satul de domnia lui. Cum înţelege Generalul sa rezolve aceasta problema?

— Chestiunea nu se poate rezolva acum. Vom vedea mai târziu. Într-un alt moment. Acum trebuie consolidata poziţia Generalului.

— Daca Regele nu pleacă acum, nu mai pleacă niciodată. Generalul trebuie sa facă pasul decisiv şi sa ceara abdicarea lui.

— D-le Sima, înţelege ca, în acest moment, ceea ce vrei şi ceea ce vrem cu toţii este imposibil. Generalul şi-a luat angajamentul fata de Rege sa nu se atingă de Tronul lui. Mai târziu vom vedea. Acum problema capitala este sa aducem Legiunea şi Tara lângă General.

— Nu pot sa accept propunerea Generalului. Daca pierdem acest moment, pierdem ultima oportunitate. Regele trebuie sa plece. Trebuie sa dam aceasta satisfactie poporului lovit, umilit si batjocorit. Romania Mare s-a facut tandări in mainile Regelui Carol. Nu trebuie uitat ca poporul, prin manifestatiile lui, l-a adus la putere si pe General.

— D-le Sima, ma ameninta atunci Mihai Antonescu pe un ton grav, daca nu raspunzi apelului Generalului, isi va da demisia si cine va veni dupa el, va trage iar in legionari. Vreti sa fiti iarasi impuscati? N-ati avut destui morti?

Rămânerea Generalului Antonescu la putere depinde de răspunsul D-tale. Trebuie sa ma întorc la București cu o declaratie de atasament a miscării fata de General si fara nici o conditie.

— D-le Mihai Antonescu, intelege ca nu pot. As trada pe cei morti si sperantele poporului intr-o innoire a tarii. Poporul e alături de generalul Antonescu, dar nu-l mai poate suporta pe tiran pe Tron.

— D-le Sima, aceasta este alternativa. Trebuie sa iei bine act de ceea ce iti spun. Daca ma întorc la București cu mainile goale, Generalul se duce la Palat maine dimineata si isi prezinta demisia. raspunderea de ceea ce va urma, va cadea asupra D-tale.

Acest duel pasionat intre doua puncte de vedere ireconciliabile s-a prelungit ore si ore. Eu ceream abdicarea Regelui, iar Mihai Antonescu cauta sa ma convinga „sa o lasam pe mai tarziu”. In timpul acesta cele doua masini faceau fara intrerupere ocolul Brasovului, in sus si jos. Nu era tipenie de om pe strada. Nu ma simteam prea comod cu Mihai Antonescu, cand ma gandeam la agentii din spate.

Acestia serviseră si sub regimul precedent si daca ne capturează pe amândoi din ordinul lui Carol?

De la un timp, între noi nici nu mai era un dialog. Fiecare isi recita partea lui, cu aceeași îndârjire. Ma uit la ceas: era 4 dimineata. Ne plimbam de șase ore pe străzile Brasovului. Mihai Antonescu imi spune ca el nu mai poate întârzia, caci il asteapta Generalul cu raspunsul. Înving de oboseala si de amenințări, am acceptat in cele din urma să-i dictez o formula care să-l satisfacă pe General: „In numele miscării legionare, salut cu bucurie numirea Generalului Antonescu in fruntea Statului si il asigur de tot sprijinul si devotamentul tineretului legionar”.

N-am pomenit nimic de Rege si nici de intrarea de ordine a legionarilor. Era o concesiune reciproca ce ne-o faceam. Aceasta scurta declaratie trebuia

sa fie difuzata în zorii zilei de 6 Septembrie, prin toate posturile de radio.

M-am coborât din mașină și mi-am luat rămas bun de la Mihai Antonescu. După ce-am ocolit câteva străzi, din precauțiune sa nu fiu urmărit, m-am retras în ascunzătoarea mea din Strada Nisipului de Sus 38 și m-am azvârlit în pat, mort de oboseala. Era la 5 dimineața.

14. În aceeași noapte, se prăbușea Regele Carol.

Lunga mea discuție cu Mihai Antonescu din noaptea de 5-6 Septembrie, totuși a avut o parte buna: a împiedicat ca răspunsul meu la cererea Generalului sa fie cunoscut în timp util la Palat. Dacă Generalul Antonescu ar fi aflat cu câteva ore înainte ca sunt dispus sa colaborez cu el, în condițiile ce mi le propusese, evident ca istoria ar fi luat alt curs. Dar când a ajuns Mihai Antonescu cu răspunsul meu la București, în zorii zilei, Regele renunțase la domnie, încât ceea ce stabilisem împreună nu mai era valabil.

În timp de eu cu Mihai Antonescu, la Brașov, ne înfruntam aprig pe chestiunea Regelui, în aceeași noapte, de 5-6 Septembrie, cădeau marile decizii. Manifestațiile nu mai puteau fi convenite. De la 40-50.000 de oameni, cât numărau cortegiile cu o zi înainte, acum ajunseseră la sute de mii. Toate arterele Capitalei erau împânzite de lume, blocând străzile care duceau la Palat. Regele era asediat în incinta Palatului de masele populare, care izbucnea în rafale de strigate la adresa lui și a Doamnei Lupescu.

Legionarii conduceau coloanele de manifestanți, întreținând agitația mulțimilor cu cântecele noastre și cu scurte cuvântări în care înfierau crimele și trădările dictaturii carliste și cereau abdicarea Regelui. În fruntea coloanelor defilau Radu Gyr, Profesorul Dobre, Sandu Valeriu, Vică Negulescu și multi alți sef legionari din Capitala, care desi nu participaseră la primele ciocniri, au sărit cu toții pe baricade ca să-i ajute pe camarazii lor.

Generalul mai luase o excelenta măsură. Urmându-mi sfatul ce i l-am dat la întâlnirea noastră din Iunie, îl numise pe Generalul Coroama, până atunci Seful Diviziei de Garda, Comandant al Corpului II Armata. Din acest moment Generalul Coroama dispune de toate trupele din Capitala.

Conform ordinelor ce le primise de la Coroama, Armata păzea Palatul Regal, dar nu intervenea ca să-i împrăștie pe manifestanți.

În seara de 5 Septembrie, pe la orele 9, Regele îl convoacă pe Generalul Antonescu și pe Generalul Coroama la Palat, pentru a se consfătui asupra situației. Toți trei priveau de la o fereastră a Palatului la masele de manifestanți care deveneau tot mai îndrăznețe și ale căror strigate continue de „abdicare, abdicare” se rostogoleau ca valurile unei mari înfuriate.

Exasperat de spectacol, temându-se ca lumea sa nu pătrundă în Palat, Regele se adresează atunci Generalului Antonescu, căruia îi încredințase puterile Statului, și îi cere sa puna capăt agitațiilor.

— D-le General, daca nu ai alt mijloc, trage în manifestații.

Generalul Antonescu nu îi raspunde direct, ci se întoarce către Generalul Coroama și îl întreabă:

— D-le General, D-ta tragi?

— Eu nu trag, ia răspuns Coroama, nu pot sa vărs sângele tineretului.

— Atunci nici eu nu trag.

Nici Generalul Antonescu n-ar fi tras, dar și-a căutat scăparea la Generalul Coroama, pentru a nu fi acuzat de Rege de nelealitate. Daca nu raspunde la ordinul Regelui comandantul trupelor din Capitala, nici el nu se poate compromite într-o acțiune sângeroasa.

După acest refuz, era clar ca lumina zilei ca Regele rămăsese singur și nu-i mai rămânea alta ieșire decât abdicarea. Armata, Statul și poporul se uniseră contra lui. Generalul ar fi putut să-i smulgă în acel moment Regelui Abdicarea, daca ar fi avut acest gând.

Dar Generalul Antonescu nici nu îndrăznise sa conceapă măcar ideea abdicării până la 3 dimineăta. Părerea Generalului, pe care și-a păstrat-o și după scena de la Palat, mai sus descrisa, era ca „Regele trebuie menținut, deoarece are informații ca daca s-ar produce dezordini în tara, Germanii ar fi pregătiți sa ocupe Bucureștii cu parașutiști”. Legionarii care l-au vizitat în noaptea aceea l-au auzit exprimându-se de mai multe ori în acest sens, fapt care coincide cu mesajul ce mi l-a trimis la Brașov prin Mihai Antonescu. Generalul aștepta cu nerăbdare, în acea noapte, rezultatul întrevederii mele cu Mihai Antonescu, pentru ca în caz ca corespunde vederilor lui, sa procedeze la pacificarea tarii fara vărsare de sânge.

Planul ce și-l făcuse – a rămâne el cu puterile Statului și Regele pe Tron – era fundamental greșit și puțin lipsit ca sa nu-și încheie cariera politica în noaptea aceea. Văzând Regele ca este abandonat rând pe rând de toți în care își puseră nădejdea, încearcă atunci să-și recupereze puterea peste capul lui Antonescu. După dramatica confruntare din seara aceea, se hotărăște sa procedeze la arestarea Generalului Antonescu, cu ajutorul unui grup de generali devotați lui: Generalul Mihai, Generalul Paul Teodorescu și Generalul Argeșanu, care prezidase masacrele din 1939.

Cu ajutorul lor și a altor elemente de încredere din apropierea Palatului, urzește o conspirație cu o dubla finalitate: contra Generalului Antonescu și

contra mișcării legionare.

Generalul Antonescu nu bănuia nimic și ar fi fost arestat în noaptea aceea dacă nu ar fi stat de veghe legionarii. În casa lui Radu Ghenea, din Strada Săgeții Nr. 1, se stabilise un fel de Stat Major al Mișcării. Erau aici în permanenta Radu Ghenea, Alecu Ghica, Dr. Popovici (plecat apoi cu Mihai Antonescu), Vasile Mailat, Ilie Niculescu și multi alți legionari din grupa Răzleților. Curierii veneau încontinuu, aducându-le informații. Pe la orele doua jumătate, trei noaptea, cei aflați aici afla ca sunt concentrări masive de jandarmi și polițiști la Prefectura de Politie și ca se pregătesc echipe care sa procedeze la arestarea fruntașilor legionari din Capitala.

Dar de unde vin aceste ordine? Consternare. Ei nu erau sigur daca nu se fac chiar cu asentimentul generalului Antonescu, caci aflaseră de la Brașov – probabil Dr. Popovici le telefonase ca tratativele cu mine se împotmolise, ca eu resping orice formula de colaborare cu Generalul Antonescu care nu ar implica abdicarea Regelui, ceea ce era perfect adevărat până la orele patru dimineața. Nu cumva Generalul, în fata refuzului meu, a trecut de partea Regelui și acum vrea sa zdrobească revoluția legionara? La scurt interval, le sosește o alta veste și mai grava. Se semnalau mișcări de trupe din provincie spre Capitala. Atunci Alecu Ghica pleacă imediat la Președinția Consiliului, aflata pe atunci în Palatul Cantacuzino de pe Calea Victoriei, îl trezește pe General din somn și îi comunica cele aflate.

— D-le General, se semnalează mișcări convergente de trupe din provincie spre Capitala, iar la Prefectura de Politie se pregătesc echipe pentru arestarea legionarilor. De la D-voastra emana aceste ordine?

Generalul a îngălbenit.

— Eu n-am dat nici un ordin. Nu stiu nimic.

Tocmai în acel moment afla și Generalul, din întâmplare, ca o unitate militara din provincie s-a pus în mars spre Capitala. Știrea adusa de Alecu Ghica se confirma. Îndată pune mâna pe telefon și contramandea toate deplasările de trupe, iar la Prefectura și contramandea toate deplasările de trupe, iar la Prefectura de Politie anulează ordinele date pe filiera Palatului.

Abia după aceasta întâmplare și-a dat seama Generalul Antonescu de iminenta primejdiei și n-a mai șovăit sa ceara abdicarea Regelui. I-a scris Regelui faimoasa scrisoare, pe care a trimis-o la Palat prin Maiorul Elefterescu la ora 4 dimineața. El n-a mai calcat pragul Palatului.

Ultima tentativa a Regelui de a-și salva Tronul fusese descoperita gratie vigilentei legionare. Nu-i mai rămânea acum altceva decât sa accepte

sentința grea a destinului. La ora 6 dimineața i-a trimis Generalului Antonescu scrisoarea de renunțare la Tron în favoarea fiului sau Mihai. Știrea a fost imediat difuzată prin posturile de radio și a fost primită cu o imensă ușurare de întreaga nație. Nimeni nu regreta plecarea Regelui, decât doar acei care până mai ieri ia-u fost „prea supuși servitori”. O domnie nefastă pentru țară, cum greu poate fi găsită o epocă asemănătoare în istorie, se încheiase.

15. Întoarcerea la București.

Vestea renunțării la Tron a Regelui Carol m-a prins în casa Dr. Polonyi, din Strada Nisipului 38. Căzusem într-un somn letargic după noaptea petrecută în mașina lui Mihai Antonescu.

Camera unde dormeam era un fel de mansarda, care mi s-a dat anume pentru că avea o porțiță ascunsă, pe unde, în caz de primejdie, te puteai strecura pe dealul din față, fără să mai fie nevoie să cobori scara și să ieși pe intrarea principală.

Nici nu trecuse două ore de când m-am trântit în pat și adus un zgomot infernal. Era un ropot sălbatic de picioare care urcau pe trepte. La început credeam că visez. Dar când am auzit și niște bubuituri groaznice în ușă, am sărit că ars din pat, m-am îmbrăcat cu ce aveam la îndemână și m-am apropiat de ușă, care era închisă pe dinăuntru.

În momentul acela de buimăceală, mi-am închipuit ce poate fi mai rău: că am fost urmărit după despărțirea de Mihai Antonescu, că mi s-a descoperit locuința și acum a invadat casa poliția.

— Deschide, deschide, aud un glas cunoscut. Am recunoscut vocea de bariton a lui Necrelescu, care mi-a risipit coșmarul.

Am întors cheia și au năvălit toți care se găseau în acel moment în casă, în frunte cu Dr. Polonyi și Eugen Necrelescu, vreo 5-6 persoane. Pe toate glasurile și cu o bucurie isterică, mi-au strigat toți:

— A abdicat Regele Carol.

Scena de spaimă se spulberase, dar eu priveam încă nedumerit la ei.

— Nu se poate, le spun, gândindu-mă la întâlnirea cu Mihai Antonescu, ați auzit bine? e știrea adevărată?

— Am auzit la radio de mai multe ori...

Realitatea întrecea realitatea, căci după conversația mea cu Mihai Antonescu, situația internă trebuia să se stabilizeze în sensul ultimativ impus de Generalul Antonescu, cu Regele pe Tron. Nu înțelegeam motivele pentru care ar fi abdicat Regele, după ce Generalul Antonescu obținuse

adeziunea mișcării la politica lui. Reacția mea de apărare era perfect întemeiata când am auzit acele zgomote și bubuituri, caci nimic nu prevedea acest fericit deznodământ.

Somnul îmi pierise. M-am îmbrăcat și am coborât în prânzitor unde gazdele ne-au oferit un dejun întremător. Cu toate asigurările date de camarazii prezenți, Necrelescu, Boian, Doamna Cantacuzino și alții, nu-mi venea sa cred. Prea era frumos.

Am ascultat posturile de radio de la Budapesta, Viena și Berlin. Știrea se confirma.

Apoi au venit vesti de afara. Brasovul luase un aspect feeric. Armata se retrase în cazărmi și legionarii erau stăpâni pe oraș. Cămășile verzi ieșiseră ca din pământ, umplând toate străzile. Manifestațiile se țineau lant. Cei mai fericiți dintre toți erau în acea zi biruitorii, camarazii de la Telefoane și Chestura, care au refuzat sa se predea chiar și atunci când situația părea pierduta. Glorie lor! Gratie tăriei lor sufletești în mod puternic asupra deciziei ce s-a luat la Palat. Coloanele de manifestanți se opreau în fata clădirilor ocupate de ei și îi salutau cu un entuziasm indescritibil.

Eram așteptat în Capitala. Brasovul rămânea în urma cu luptele lui, cu eroii lui, cu morții lui, pentru care se făceau pregătiri sa fie ridicați pe scuturi la locul de veci.

Ne-am luat rămas bun de la admirabila familie Dr. Polonyi, care, în aceste zile decisive, s-a expus primejdiilor pentru a ne procura un adăpost sigur. Înainte de-a părăsi orașul, am mai făcut un ocol pe străzile Brasovului, pentru a-i privi pe manifestanți. Trecătorii aveau acum o alta înfățișare. Calcau cu mândrie și demnitate. Dispăruseră acele figuri triste, încovoiate, apăsate, care nici nu cutezau să-și ridice ochii spre cer. Toți reflectau acum încredere, voioșie și siguranța de sine. Neamul renăștea din propria-i cenușa. Cu Românii, se bucurau în aceeași măsură și compatrioții noștri Sași, desi ei nu participaseră direct la acțiune.

Mașina urca pe Valea Timisului. La Predeal ne încrucișăm cu doua automobile care se îndreptau spre Brașov în mare viteza.

Recunosc în ele pe Traian Borobaru, Alecu Ghica și Dr. Popovici. Ei nu ne-au văzut. Repede ne întoarcem și ne luam după ei.

Cu multa greutate îi prindem din urma și le facem semn sa se oprească. Mare bucurie. Ne-am îmbrățișat cu lacrimile în ochi. Trec în mașina cu Ghica și Dr. Popovici, care îmi povestesc ce s-a întâmplat la București:

complotul de la Palat și modul miraculos în care a fost descoperit. „E mâna lui Dumnezeu” le-am spus.

— Regele a plecat?

— Nu n-a plecat. Va părăsi Bucureștiul cu trenul de asta seara. Generalul Antonescu va aștepta la Președinție cu mare nerăbdare. Pentru asta am venit să va luăm.

— Ce face Profesorul Codreanu?

— Cosmovici a rămas cu el până azi dimineață.

Coborând de la Predeal, am trăit într-o permanentă exaltare. Pe sosea grupuri de legionari circulau în sus și în jos într-o agitație continuă. Unii cu mașini, alții în căruțe, alții pe biciclete sau pe jos. și toți îmbrăcați în cămăși verzi. Unii purtau pe cap bonete cu ciucuri, ca legionarii din bandele spaniole. Un spectacol feeric, prin coloritul puternic în care verdele se amesteca cu portul din regiune, prin tinerețea exuberantă și prin explozia de entuziasm. În localitățile prin care treceam, poporul era în sărbătoare. Pe acest drum de câteva ore, am trăit și eu victoria și m-am simțit fericit, contemplând imensa bucurie a poporului, descătușat din lanțurile tiraniei. Ce dar de la Dumnezeu!

Cu mare greutate înaintam pe șoseaua arhiplina. O, dacă ai trai tu, Miți Dumitrescu, ca să vezi cum a înverzit Valea Prahovei, victorie la care ai contribuit în mod decisiv cu sacrificiul tau. La Ploiești ne-am oprit la un fotograf, ca să immortalizăm acest moment. Eu purtam uniformă de sublocotenent a lui Cosmovici, cu care făcusem campania de la Brașov. N-am găsit această fotografie, în care apăream alături de Necrelescu, Doamna Ioana Cantacuzino, Alecu Ghica, Dr. Popovici, Traian Borobaru, Manole Stroici, și îmi pare rău după ea.

Am ajuns la București pe la orele 1. Ne-am oprit la „Pescăruș” și am luat masa afara pe malul lacului. Ziua era splendidă. Cum eram mulți și toți aveau comentarii de făcut, oaspeții de la alte mese ne-au recunoscut și ne-au salutat cu simpatie și cu aplauze. As fi vrut să prelungesc șederea în acest cadru odihnitor și între atâția buni prieteni, presimțind că, revenind în vâltoarea evenimentelor, mă așteptau peste câteva ore alte decepții, tensiuni și lupte.

16. Plecarea Regelui din țară.

După masa de la „Pescărușul”, vroiam să merg de-a dreptul la Președinția Consiliului, dar camarazii care erau cu mine m-au sfătuit să-mi schimb uniformă militară cu hainele civile, pentru că Generalul este extrem de

susceptibil și sa nu creadă ca vreau să-i încalc autoritatea. Aveau dreptate. Am plecat mai întâi la locuința Dr. Dumitru, unde îmi lăsasem lucrurile la plecarea spre Brașov și, după ce mi-am îmbrăcat costumul meu, am pornit cu o mașină însoțit de patru legionari spre Președinția Consiliului de pe Calea Victoriei.

În drum m-am gândit să mă abat pe la sediul nostru din Strada Gutenberg și să văd ce e pe acolo. De când a început prigoana atât sediul nostru central cât și „Casa Verde” au fost ocupate de jandarmi și ținute permanent sub paza. Vroiam să rog pe Generalul Antonescu să dea ordin ca să se ridice sechestrul acestor case și să ni se restituie sediile. Mare mi-a fost bucuria să constat că sediul nostru din Strada Gutenberg fusese evacuat de soldați, iar curtea era plină de legionari ca-n vremurile noastre bune. Am urcat pe trepte cu emoția de altă dată, gândindu-mă la cei care în urma cu doi ani erau văzuți zilnic pe-aici și astăzi nu mai sunt. În camera din fund, unde stătea de obicei Căpitanul, de cine dau? De Profesorul Codreanu. M-a primit cu brațele deschise și mi-a strigat:

— Știi ce zi e astăzi? Vineri, 6 Septembrie, în calendarul Bisericii noastre, Minunea Arhanghelului Mihail.

Am simțit în acel moment cum un fior îmi străbate ființa. Atunci am înțeles de ce am biruit în această luptă inegală. Când am fost slabi, când eram aproape să ne prăbușim, Arhanghelului Mihail ne-a ridicat deasupra și ne-a netezit calea spre biruință.

— D-le Profesor, e o coincidență extraordinară. Nu știam până în acest moment.

L-am rugat pe Profesor să mă ierte că nu pot să stau mai mult la sediu. Am venit numai în trecere să văd dacă mai e paza militară. Sunt așteptat de Generalul Antonescu, dar voi trece pe la dânsul și atunci ne vom consulta asupra tuturor problemelor create de noua situație, așa cum am făcut și altă dată.

Vroiam să-mi iau rămas bun de la el și să plec, când îmi spune pe un ton răstit și fără nici o legătură cu revelația ce mai adineaori mi-o făcuse:

— Dar să știi că pe scaunul asta stau eu, și-mi arată ce-a fost inginerul Clime.

M-am uitat la Profesor profund îndurerat. Își închipuia că toată lupta mea a fost pentru acest scaun.

— D-le Profesor, nu e locul și timpul să discutăm această chestiune. Sunt de câteva ore în Capitală. Nici n-am avut timp să mă orientez. Ne vom

consulta cu toți fruntașii Legiunii. Va promit ca voi trece pe la D-voastră, cum am făcut de atâtea ori.

Acum sunt așteptat de Generalul Antonescu. Nu știu ce vrea. Biruința este a noastră a tuturor și, în primul rând, a Căpitanului și a tuturor care au căzut.

A fost nemulțumit de răspunsul meu. Profesorul nu înțelegea ca exista o dinamica a revoluției, ca orice clipa este prețioasă în aceste împrejurări, ca după victorie trebuie să urmeze lărgirea și consolidarea ei, căci altminteri rezultatele pot fi altele.

Trecând prin fața Palatului Regal, am constatat cu mirare că legionarii în cămăși verzi făceau de gardă în fața lui. Cum am aflat mai târziu, Generalul ceruse ca o gardă legionară să păzească Palatul, pentru că, * cu autoritatea lor, să țină mulțimile la distanță și Regele să-și poată în liniște pregătirile de plecare. Legionarii care îl combătuseră până mai ieri, acum îl păzeau!

Când intru la Președinția Consiliului, mă întâmpina Mihai Antonescu:

— Ei, ai văzut, D-le Sima, isprava Generalului? În timp ce noi „pertractăm” la Brașov, Generalul l-a operat pe Carol.

— Providența Divină a dispus. D-le Antonescu, că D-ta să nu ajungi cu răspunsul meu decât după ce căzuse cortina peste drama de la Palat.

Am intrat apoi la General.

— Ei, ai văzut, D-le Sima, că l-am dat jos pe Carol? A fost bine că n-am plecat în Germania, cum m-ați sfătuit D-voastră.

Generalul se referea la o propunere ce i-o transmisese prin 1939, printr-un prieten comun, Perieteanu, de a se refugia în Germania, pentru a nu cădea victima lui Armand Călinescu. Erau doi oameni pe care comandamentul legionar de la Berlin vroia să-i scoată din țară: Profesorul Nae Ionescu și generalul Antonescu.

Nu mi-a spus nici un cuvânt de mulțumire sau de aducere aminte pentru legionarii morți și răniți. Că și cum el ar fi fost motorul întregii acțiuni și lupta noastră nici n-ar fi existat. El își atribuia tot meritul și tot triumful.

— D-le General, vă felicit din toată inima. Ați făcut un mare serviciu țării și istoria va să vă recunoască. Dumnezeu să vă ocrotească și să vă apere.

În numele mișcării legionare, vă mulțumesc că ați dat ordin să fie eliberați toți legionarii arestați cu prilejul luptelor de la Brașov și Constanța. Acum suntem la dispoziția D-voastră. Ce putem face?

— D-le Sima, iată o chestiune urgentă pentru care te-am chemat. Regele Carol pleacă în seara asta, la ora 7, cu un tren special spre Timișoara și de-

acolo mai departe spre Iugoslavia. Eu i-am garantat securitatea personala și m-am învoit ca să-și ia toate lucrurile de valoare ce le are el și Doamna Lupescu.

Nu ma puteam opune, caci interesul meu și al tarii este sa ne scăpăm cât mai repede de el. Dar cum am fost informat de la Palat, Regele a trimis ca sa fie încărcate în vagoane și lucruri care nu sunt ale lui, care aparțin Statului, patrimoniul national, între care și o colecție prețioasă de tablouri, în afara de aurarii și argintarii. A despuat literalmente Palatul de toate obiectele de valoare.

Eu nu pot sa fac nimic ca sa opresc acest jaf. Dar inima ma doare. Mi-am dat cuvântul de onoare sa plece cu toate lucrurile lui. Dar ceea ce eu nu pot sa împiedic, puteți D-voastra sa faceți. trebuie oprit trenul regal la Timișoara și sa faceți o percheziție în vagoane și tot ce vi se pare ca aparține patrimoniului national, sa descărcați. Sunt speriat de jaful ce l-a făcut la Palat.

Eu, oficial, nu ma pot amesteca. Sunt cu mâinile legate. Toată greutatea acțiunii cade asupra legionarilor D-tale. Nici Siguranță, nici organele militare, nici chiar cei apropiați colaboratori nu stiu de acest plan. Ești singurul om căruia îi încredințez acest zbucium. E în interesul tarii sa nu plece cu aceste opere de arta și alte lucruri de preț. E o avere colosala.

— D-le general, va înțeleg indignarea D-voastra și dorința de-a opri acest jaf monstruos. În principiu sunt de acord. Dar, din punct de vedere practic, cum procedam? Trenul special cu care pleacă Regele ajunge aproximativ mâine dimineață pe la orele 10-11, la Timișoara. Eu nu pot să-i anunț telefonic pe legionarii de acolo, caci ar putea sa asculte și alții pe fir. Trebuie sa trimit un curier. Daca pleacă cu primul tren de asta seara, ajunge aproximativ în același timp cu trenul regal sau chiar după el, încât n-am făcut nimic. Ne lipsește timpul material ca sa organizam interceptarea trenului.

— Am eu soluția, D-le Sima. M-am gândit și la asta. Curierul D-tale nu va pleca asta seara, ci mâine dimineață cu avionul, ajunge înainte de sosirea trenului și are timp sa organizeze lovitura. D-ta cheama acum imediat la Președinție pe cine crezi ca ar putea îndeplini aceasta misiune, iar eu anunț pe Comandorul Jienescu sa vina încoace.

M-am oprit asupra Comandantului Legionar Vasile Boldeanu, pe care-l consideram capabil sa duca la îndeplinire aceasta misiune delicata. L-am chemat și peste o ora ne-am reunit cu toții la Președinția Consiliului:

Generalul, eu, Părintele Boldeanu și Comandantul Jienescu. În prezenta noastră, Generalul a dat ordin Comandorului Jienescu să-i puna la dispoziție, care să-l transporte mâine dimineață la Timișoara. Comandorul Jienescu și cu Boldeanu și-au fixat timpul și locul de întâlnire și apoi ne-am despărțit.

La atât s-a redus întrevederea mea cu Generalul Antonescu în după masa zilei de 6 Septembrie.

Generalul Antonescu luase excepționale masuri de paza pentru protecția Regelui. O companie de soldați îl însoțea până la frontiera și un reprezentant al generalului și un om de încredere al sau, Colonelul Dragomir, mergea în același tren. În afara de aceasta, toate polițiile, jandarmeriile și celelalte autorități civile și militare de pe acest traseu primiseră ordine să asigure trecerea trenului regal fără incidente. Misiunea „paralela” ce ne-o încredințase Antonescu nu era prea ușoară. Chiar dacă legionarii ar fi reușit să oprească trenul la Timișoara, trebuia să se înfrunte cu compania de soldați, ai cărei comandanți ar fi putut opune rezistență. Chiar în seara aceea am avut prilejul să descopăr că „secretul” n-a fost chiar așa de bine păzit, cum pretindea Antonescu. M-a căutat la Telefon Colonelul Camenița, numit Director General al Siguranței de Generalul Antonescu, și m-a întrebat dacă știu de niște concentrări legionare la Craiova și Timișoara, cu scopul să fie oprit trenul care-l conduce la frontiera pe Rege. M-a rugat să dau dispoziții ca să nu se întâmple nici o tulburare.

De unde aflase Camenița ce se pusese la cale, dacă nu numai din anturajul Generalului Antonescu?

Dar pentru noi regicidul ne-ar fi creat probleme insolubile. Nu pentru că Regele nu și-ar merita soarta, ci pentru fiul sau. Oricât ar fi detestat Regele Mihai pe Carol din cauza ostracizării ce-o suferise Regina Mama Elena și a relațiilor lui cu Doamna Elena Lupescu, nu putea uita totuși că era tatăl sau. Ucigându-l pe Carol, mișcare și-ar fi înstrăinat definitiv simpatia Regelui Mihai și o conlucrare cu el și cu întreaga dinastie ar fi devenit insuportabilă. Averile furate trebuiau recuperate, dar regicid nu.

După ce ne-am despărțit de General, i-am spus Părintelui Boldeanu următoarele:

— Fa ce îți spune Generalul. Pune-i pe legionari să percheziționeze vagoanele și să coboare jos tot ce aparține Statului. Dar nu te atinge de Rege. Odată operația terminată, lasă-i să plece. Ține-i sub control pe toți

legionarii ce vor fi pe peron, ca sa nu traga cineva în el. Răspunzi pentru aceasta.

Comandantul Legionar, Preotul Boldeanu, a zburat la Timișoara conform programului prevăzut. A ajuns la Timișoara înainte de sosirea trenului regal, a putut alarma garnizoana legionara locala și la ora când trebuia sa treacă trenul, legionarii se aflau adunați pe peron. Totuși, Aron Valeriu, seful garnizoanei locale, n-a mai avut timp sa ia masurile necesare pentru ca trenul sa fie oprit, chiar daca personalul cailor ferate ar dispune altfel.

Concentrarea legionarilor în gara Timișoara a fost observata de autorități. Seful de gara a primit ordine ca sa dea linie libera trenului, iar mașinistul a fost și el avizat ca sa treacă cu cea mai mare viteza prin stațiune, fara sa ma oprească până la Jimbolia. Trenul a trecut ca un fulger prin stațiune, iar legionarii n-au putut face altceva decât sa traga în vagoane, spărgând câteva geamuri. Regele, Urdareanu și Doamna Lupescu s-au azvârlit îngroziți pe podea.

În acele clipe, când Regele a fost izgonit din tara cu salva de gloanțe, s-a gândit el oare la un alt moment, al revenirii lui în tara, în 6 Iunie 1930, când legionarii din București și din alte orașe l-au primit cu manifestații de bucurie?

17. Sef al mișcării legionare.

Abia terminasem cu chestiunea trenului regal, ce trebuia oprit și percheziționat din ordinul Generalului Antonescu la Timișoara, și sunt anunțat de Colonelul Zavoianu ca Forul Legionar este reunit în casa lui și ma așteaptă. Pe la orele 7 seara, tot în aceeași zi, 6 Septembrie, eram în casa Colonelului Zavoianu.

Nu ma gândeam la altceva decât la o ședință obișnuită. Era normal ca membrii Forului Legionar sa dorească sa fie informați de ultimele evenimente și să-și dea părerea asupra momentului politic în care ne aflam. Nu vedeam alt motiv pentru care s-au reunit cu atâta graba și nici timpul n-ar fi permis sa pot fi înștiințat de hotărârea lor.

Când intru în salonul unde se țineau de obicei ședințele, cu aerul meu din totdeauna și fara sa bănuiesc ceva, îi vad pe toți membrii Forului ca se ridica în picioare, într-o atitudine solemna.

În numele tuturor ia apoi cuvântul Corneliu Georgescu, care ma saluta ca urmaș al Căpitanului și îmi ureaza sa am parte de ocrotirea cerului pentru a duce la biruința steagurile Legiunii. Aceasta a fost ceremonia de investitura a mea ca Sef al Legiunii.

N-a durat mai mult decât un minut. Nu ma așteptam la acest act și de aceea cu mare greutate am putut să însăilez câteva cuvinte de mulțumire. Le-am spus că trebuie să rămânem uniți, pentru că mai avem de luptat până ce Legiunea se va impune în Stat și în viața politica a țării. În acel moment erau în fața următorii: Întemeietori ai Legiunii, Corneliu Georgescu, Radu Mironovici și Ilie Gârneața, Comandantul Bunei Vestiri, Mile Lefter, Vasile Iasinschi, Colonelul Zavoianu, Aristotel Gheorghiu și Popescu-Buzau.

Cum s-a reflectat în sufletul meu hotărârea luată de Forul legionar de a mă ridica la magistratura supremă a mișcării? Nu ca un succes personal, ci ca o recunoaștere a unor eforturi pe care le-am depus permanent în slujba Legiunii de când am intrat în mișcare. Acest titlu nu mi-a creat un complex de durere și satisfacție, ci l-am simțit ca o nouă îndatorire ce-o contractam față de Capitan, față de cei morți și de cei vii, de a veghea cu și mai mare energie ca până acum ca destinul legionar să-și găsească împlinirea în istorie. Mă consideram în continuitate de serviciu cu mijloacele sporite pe care mi le punea la dispoziție noua funcție. Cu același elan voi lupta mai departe pentru a asigura biruința Gărzii de Fier în România.

Procesul de constituire al unei noi conduceri legionare, la al cărui capăt ase ajunsese acum, s-a desfășurat în condiții cum nu se poate mai normale și mai corecte.

Seful Legiunii a ieșit din luptă, așa cum lăsase Căpitanul prin testament. Nu lupta între legionari pentru acapararea conducerii supreme, cum au interpretat greșit unii camarazi, ci lupta cu dușmanii neamului. Cine scapă cu viața din această luptă și iese biruitor, acela va fi Seful Legiunii. Se mai cere însă ca meritele lui pentru nație, lupta lui, să aibă răsunet în popor, până a lua proporțiile unui mit. Poporul trebuie să recunoască în el pe „conducător” și să-l înconjoare cu dragoste și încredere. Legiunea nu e un partid de clasă, o fracțiune națională, ci întrupează aspirațiile întregului neam.

În interiorul mișcării trebuie să se producă apoi același fenomen de apropiere și adeziune succesivă la noua conducere. Cadrele luptătoare, organizațiile provinciale, diferitele corpuri, intelectualitatea ei politică și culturală trebuie să se regăsească în noul sef, trebuie să recunoască întâietatea și să fie dispuse să-i accepte ordinele.

Nu trebuie uitat că disciplina legionară este o disciplină liberă, o disciplină prealabil consimțită, și, ca urmare, legionarii din toate unitățile și ierarhiile

trebuie să-și facă individual propriul lor proces de conștiință, acceptând voluntar noua conducere.

Când legionarii și masele poporului au realizat aceasta unitate de simțire și gândire, în jurul persoanei considerate de ei apta pentru a lua conducerea Legiunii, mai lipsește ceva pentru ca procesul selectiv să fie desăvârșit: consacrarea noului șef de frunțașii Legiunea, de acei care potențial puteau să ajungă în același loc. Cu acest act final, Legiunea este ferită de rupturi, de împărțiri în curenți sau grupuri de influență, care i-ar stânjeni buna ei funcționare. În aceasta constă marea valoare a hotărârii luate de Forul legionar, când m-au proclamat urmaș al Căpitanului și m-au asigurat de sprijinul lor. Bineînțeles că odată procesul succesiunii încheiat, nimeni nu mai are nevoie să-i pună în discuție, să-l conteste, să-l reia de la capăt, căci atunci Legiunea intra în anarhie și se dezmembrează.

În cazul meu, toate aceste condiții au fost îndeplinite (cei de la Berlin, în frunte cu Papanace, au aderat și ei mai târziu), cu dureroasa excepție a Profesorului Codreanu, care răsturnase toate premisele colaborării noastre din vara anului 1940, prin atitudinea lui din prejma loviturii.

Ma durea sufletul când mă gândeam la Profesorul Codreanu, pe care l-am iubit și stimat, la singurătatea lui, la loviturile ce le-a primit, la marea lui înțelepciune din vara aceluiași an, dar nici nu puteam să-i fac pe voie, retrăgându-mă din fruntea Legiunii, căci așa mi s-ar fi înșelat speranțele a milioane de Români, care vedeau în acel moment pe dezrobitorul lor, pe acel chemat să împlinească vrea Căpitanului. Lupta nu era terminată. Poporul trebuia scos din ignoranță, mizerie și exploatare și acest program nu se putea realiza decât de o Legiune puternică și bine încheagată. A renunța la comanda cu care m-au onorat frunțașii Legiunii, interpretând starea de spirit a întregii mișcări, numai pentru a-l îmblânzi pe Profesor, numai pentru a nu intra în conflict cu el, ar fi echivalat cu o dezertare de la cele mai înalte îndatoriri naționale.

În ce privește denumirea de „Comandant al Mișcării Legionare”, ea n-a fost aleasă de mine, ci legionarii, în mod spontan au început să mă *agrăiască astfel, chiar din acel moment. Cum eu eram Comandant Legionar din timpul Căpitanului, trecerea s-a făcut firesc în mintea legionarilor, extinzându-se gradul de Comandant legionar la comanda întregii mișcări, ce-o exercitam după 6 Septembrie, numindu-mă Comandant al Mișcării Legionare.

Titlul de Capitan este inseparabil legat de figura lui Corneliu Zelea Codreanu și nu-l mai poate purta nimeni, după cum, probabil, nici urmașul meu la conducerea mișcării nu se va mai numi „Comandant al Mișcării Legionare”, ci va trebui să i se găsească un alt nume.

18. Considerațiuni finale.

În orice mare eveniment istoric, care zguduie din temelii viața unei națiuni, își dau întâlnire și acționează împreună trei factori:

- Un complex de împrejurări care înlesnesc realizarea acelei schimbări.
- O intervenție a unui grup organizat, cu scopul de a pune capăt stării anterioare.
- și o serie de imponderabile sau imprevizibile istorice care scapă de sub control omului.

Aceste trei aspecte ale oricărei răsturnări de tip revoluționar din istoria unei națiuni se disting cu claritate și în biruința legionară din 6 Septembrie 1940.

Domnia Regelui Carol a devenit odioasă întregului popor atât prin crimele săvârșite contra tineretului legionar cât și prin destrămarea teritorială a țării din vara anului 1940.

Dar aceasta tensiune crescândă dintre popor și Suveran nu ar fi provocat de la sine eliberarea țării de tiran. Regele dispunea de armată și de aparatul polițienesc, care-l ocroteau și se interpuneau între el și popor ca o barieră de fier și foc. Se mai cerea ceva ca să se producă schimbarea dorită de toți, în afara de aceasta mânie colectivă ajunsă la paroxism: ca ea să-și găsească expresia într-o formație de luptă, într-un grup organizat, care să se pună în fruntea poporului și să-l conducă la asaltul fortăreței unde-și găsisese ultimul refugiu Regele. Acesta a fost rolul mișcării legionare în evenimentele de la 3-6 Septembrie. Fără de ieșirea în stradă a legionarilor, fără de luptele de la Brașov și Constanța, fără de marile manifestații din Capitală, Regele n-ar fi putut clătinat de la locul său. Revoluția legionară a avut efectul unui detonator care a eliberat forțele națiunii și le-a concentrat spre locul de unde venea tot raul neamului.

Dar revoluția legionară, ca orice întreprindere omenească, avea și lipsurile ei. În expunerea mea m-am coborât în cele mai mici amănunte, tocmai pentru a arăta cum momentele ei critice au fost depășite prin intervenția miraculoasă a imponderabilelor istorice. Debilitățile noastre au fost corectate de destin. Unii autori pun pe seama hazardului aceste surprize în desfășurarea unei revoluții. Noi le atribuim unei intervenții Divine. Faptul

ca Regele a renunțat la Tron tocmai când Biserica sărbătorește Minunea Arhanghelului Mihail, nu e o pura întâmplare. Au fost prea multe chinuri și nedreptăți suferite de acest neam, a curs prea mult sânge nevinovat, pentru ca Dumnezeu să nu se îndure de noi și să nu răsplătească vitejia legionarilor cu biruința de la 6 Septembrie.

Privita în articulațiile ei generale, revoluția de la 3-6 Septembrie e ca o drama în trei acte:

Actul I. Mișcarea legionară intra în scenă și lupta contra Regelui Carol până ce forțele ei slăbesc.

Actul II. Generalul Antonescu își face apariția în acest moment critic și, prin măsurile ce le ia, dă un nou impuls revoluției.

Actul III. Când Generalul Antonescu dă semne de slăbiciune și dezorientare, Generalul Coroama îi vine în ajutor, aduce sprijinul armatei, făcând cauza comună cu revoluția.

În toată această drama a mai existat un protagonist și poate cel mai important: Poporul. Sub presiunea maselor populare, Generalul Antonescu a fost chemat la putere, a putut smulge Regelui puteri depline și apoi a îndrăznit să-i ceară abdicarea. Dincolo de grilajul Palatului, a vegheat fără întrerupere, zi și noapte, marele anonim, poporul, care n-a cunoscut nici un moment de șovăire sau disperare și care și-a impus în cele din urmă voința, alungându-l pe tiran de pe Tron.

Lupta pentru abdicarea Regelui Carol nu se poate reduce la cele trei zile când s-a decis soarta lui: 3-6 Septembrie 1940. Există o serie de antecedente care trebuie luate în considerare. Căderea lui Armand Călinescu a zdruncinat grav viabilitatea sistemului.

El era motorul principal al dictaturii și dispărând Călinescu, Regele Carol și-a pierdut siguranța de manevră. Tot atât de adevărat este dacă ar fi reușit să pătrundă în țară în Mai 1940 cum îmi era planul inițial și nu ar fi fost arestat pe frontieră, niciodată din clandestinitate nu ar fi putut organiza revoluția cu perspective de reușită. „Căile Domnului sunt întrepătrunse”. Deși am făcut eforturi dușmanului, toate încercările mele mă uropins într-acolo și n-am mai putut scăpa. Toate episoadele din vara anului 1940, cu hărțuierile zilnice cu Palatul, cu loviturile și contra-loviturile, fac parte integrantă din drama. Prin prezența mea permanentă în centrul evenimentelor, am ferit mișcarea de a deveni o anexă a Palatului și i-am menținut intactă unitatea, prestigiul și moralul de luptă, în timp ce în aceeași

măsură scădea autoritatea Regelui în țară și-și pierdea el însuși încrederea în sistem și în oamenii care îl înconjurau.

Ar fi contrar adevărului istoric, dacă n-am recunoaște și contribuția altor grupe politice și personalități la răsturnarea Regelui Carol. În primul rând trebuie pomenit Fabricius, Ministrul Germaniei la București, care, optând pentru Generalul Antonescu, a oferit Berlinul soluția de salvare a Statului Românesc, fără a mai fi nevoie de prezenta Regelui pe Tron. A fost foarte important apoi că în acele momente critice pentru Rege, acesta n-a găsit sprijin nici la șefii partidelor democratice, Maniu și Dinu Brătianu. Omul-cheie al schimbărilor intervenite în aceste zile a fost Valer Pop. El l-a sfătuit pe Rege să-l cheme pe Generalul Antonescu și apoi să-i acorde puteri depline.

Din cabinetul Gigurtu, Generalul David Popescu, Ministrul de Interne, s-a purtat loial. El a adoptat o poziție de neutralitate binevoitoare față de mișcare, iar când a fost consultat de rege, l-a sfătuit și el să abdice. Purtarea lui Gigurtu până în ultimul moment a fost odioasă și criminală.

După cum mi-a destăinuit Antonescu, după ce a fost investit cu puteri depline, a primit un telefon de la Gigurtu, cerându-i să traga în manifestații. „Vino D-ta, și trage”, i-a răspuns Antonescu.

Bineînțeles, ca toți acești aliați de ultima oră ai Gărzii de Fier s-au referit la ceva concret când au fost consultați de Rege sau de Antonescu, au operat cu anumite realități revoluționare create de mișcare, când l-au sfătuit să abdice. Fără sângele vărsat de legionari, fără ridicarea poporului, fără uriașele manifestații din Capitală și apoi din toată țara, nimic din ce s-a întâmplat. Cu gânduri pioase și cu nemulțumiri mocnite, dar neexprimate prin acte, toate lucrurile ar fi rămas așa cum au fost.

Biruința legionară de la 6 Septembrie nu o datorăm nimănui, nici unei puteri străine. Este a noastră și numai a noastră, a poporului românesc care ne-a urmat și ne-a sprijinit cu hotărârea lui și cu elanul lui. Cei ce ne acuza că am venit la putere cu ajutorul „naziștilor”, poate vedea din întreaga lucrare în ce a constatat „ajutorul” lor. Într-un ajutor ipotetic, care n-a fost niciodată real. Singurul avantaj ce l-am avut a fost că Regele Carol nu era bine informat de starea de spirit a guvernanților de la Berlin, ostila mișcărilor naționaliste, și n-a înțeles lipsa lor de discernământ în evaluarea politicii românești. Cu toate actele de dușmănie față de cel de-al Treilea Reich, totuși Regele rămăsese favorit în întrecerea cu mișcarea. La 6 Septembrie s-a produs în România un vârtej istoric pe care nu l-a mai putut

stăpâni nimeni și în adâncurile lui au fost trași la fund toți acei care s-au bucurat până atunci de toate bogățiile țării, în schimbul servilismului lor, al crimelor săvârșite și al trădărilor.

SFÂRȘIT